This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

HARVARD LAW LIBRARY

Received SEP 7 1919

TIJDSCHRIFT

VOOR

KADASTER EN LANDMEETKUNDE

onder redactie van:

C. W. HOFFMANN te *Leiden* en M. DE VOS te *Leeuwarden.*

Uitgegeven v. rek. v. d. Vereeniging v. Kadaster en Landmeetkunde.

JAARGANG XXI.

Stoomdrukkerij «de Industrie» J. VAN DRUTEN — Utrecht.
1905.

SEP 7 1929

9/7/29

A. G. HESSELS. †

15 Juni 1813. — 26 December 1904.

Op het einde van het vorige jaar verloor onze Vereeniging haar oudste lid, tegelijkertijd een harer oprechtste vereerders.

Gedurende een reeks van jaren trouw bezoeker onzer bijeenkomsten, verscheen hij de laatste maal in ons midden te *Amsterdam*, op 29 en 30 September 1900.

Er zijn er onder ons, die hem mochten rangschikken onder hunne vrienden; weer anderen telden hem onder hunne goede bekenden; aan allen, was hij door zijn optreden sympathiek; en waar zich de gelegenheid bood, waarbij hij blijk kon geven, dat dit gevoel wederkeerig was, liet hij deze nimmer ongebruikt voorbij gaan.

Ik acht het daarom plicht in ons orgaan hem bij zijn verscheiden een laatsten groet te brengen, eenige oogenblikken aandacht te vragen voor een vluchtige schets van zijn ambtelijk leven, van zijn bestaan, van met opgewektheid volbrachten onafgebroken arbeid.

De uitvoering van dit voornemen heeft de overledene mij onbewust tot een lichte taak gemaakt.

In den zomer van 1899 vroeg ik hem om inlichtingen uit den oertijd van het kadaster, enkele dagen na mijn verzoek — op 30 Juli 1899 — werd ik door den 86-jarige verrast met een uitgebreid en in ieder opzicht volledig antwoord, tevens gedeeltelijk zijn levensbeschrijving.

Aan dien brief meen ik, zonder onbescheidenheid te plegen, als een blijvende herinnering aan zijn persoon, de hierna volgende bizonderheden uit de laatste wordingsdagen van ons dienstvak, uit den veelbewogen tijd der Belgische onlusten te mogen ontleenen; de oude heer Hessels zelf is het dus, die nog voor eenmaal het woord tot ons richt.

„Niet te *Leiden* doch te *Dordrecht* ben ik geboren. Op 2 September 1828, op ruim 15-jarigen leeftijd, werd ik bij missive van

den ingenieur-verificateur van het kadaster d.d. 2 September 1828 N°. 159, aangesteld als élève bij het kadaster, onder de leiding van den landmeter der 1e klasse W. J. van Campen; in gemelde hoedanigheid bleef ik werkzaam tot 23 Juni 1829.

„In dat tijdvak was ik mede behulpzaam aan de triangulatie van, en aan de berekening van het canevas over de gemeenten *Oudewater*, *Groot-* en *Klein Hekendorp*, *Langeruige* en *Papekop*.

„Na afloop van dit werk werd ik belast met de opmeting van *Papekop*, volgens de voorschriften omschreven in de methodieke verzameling (Fransch stelsel) en daaraan toegevoegde bijlagen van de directe belastingen.

„De U genoemde gemeenten, waaraan gemelde van Campen en de landmeter 2e klasse F. A. Jagerink bereids voor mijne komst en de latere komst van den élève, den heer Steinmetz, hadden gearbeid, waren spoedig opgemeten en in minuut gebracht, daar het destijds algemeen regel was, met het krieken van den dag te velde te trekken, en tot duister voort te werken.

„In de maand Januari 1829 vertrokken wij van *Oudewater* naar *Moordrecht*, als zijnde van Campen belast met de opmeting der gemeenten *Krimpen aan de Lek* en *Krimpen aan den IJssel*, welke laatste gemeente aan mij werd toegewezen; een gemeente met veel water en wijde slooten, doch daar het ijs sterk en het dagelijks goed vriezend weer was, was die gemeente door mij vóór einde Maart opgemeten en tegen het laatst van Mei in minuut gekaarteerd.

„Omstreeks 1 Juni 1829 togen wij van *Moordrecht* naar het aan van Campen ter opmeting opgedragen dorp *Barendrecht*; die gemeente was verdeeld in *Oost-* en *West-Barendrecht*, welk laatste deel mij ter opmeting werd gegeven.

„Den 23 Juni 1829 werd ik benoemd, op voordracht van den ingenieur-verificateur J. H. Kips, tot landmeter der 2e klasse. (Aanstelling van wege Z. M. den Koning van dien datum en eedsaflegging voor den heer Gouverneur der provincie *Zuid-Holland*.)

„Na beëindiging der opmeting van *Oost-* en *West-Barendrecht* ging ik met mijn leermeester van Campen en diens gezin naar *Overschie*; wij ontvingen daar de opdracht van de gemeenten *Rhoon* en *Pendrecht*, in het Overmaassche gelegen.

„Van Campen had verwacht de opmeting van *Overschie* te moeten doen — wat zoo wat was toegezegd — en was daarom derwaarts vertrokken; deze tegenslag was oorzaak dat wij met ons

beiden des Maandags van *Overschie* naar *Rhoon* en *Pendrecht* afreisden en des Zaterdags terug kwamen, ieder een dier gemeenten behandelende.

„Ons aan den *Ouden Maas* gelegen nieuw arbeidsveld was zeer uitgestrekt, en in het voorjaar van 1830 hadden wij met veel slecht weer te kampen, zoodat wij eerst tegen de maand Juni 1830 met de meting en kaarteering gereed kwamen.

„Op 25 Juni 1830 werd ik overgeplaatst naar de divisie van den ingenieur-verificateur te *Arnhem*, den heer W. Kuik, om onder leiding van den landmeter der 1e klasse F. A. Jagerink, mij welbekend van *Oudewater*, eerstens de herziening te doen van een sectie der gemeente *Doetinchem*, en daarna de meting van de gemeente *„Kring-van-Dorth"* [1]) tusschen *Zutphen* en *Deventer* gelegen.

„Na de opmeting gingen wij beiden naar *Zutphen* en namen intrek in het logement „de Klok" van den heer Hiddink, den grootvader van den later naar *Indië* vertrokken ingenieur-verificateur van dien naam.

„In dat logement waren ongeveer 28 landmeters, uit andere streken saamgetrokken, ter opmeting van de laatste gemeenten der provincie *Gelderland*.

„Den 24. Augustus 1830 was in *België* het oproer uitgebroken, wat ons dagelijks in spanning bracht.

„Medio December kwam de ministerieele resolutie, dat de kadastrale werkzaamheden tijdelijk werden gestaakt, en een ieder zich huiswaarts kon begeven, daarbij was tevens gevoegd de Koninklijke oproeping, om uit liefde voor het Vaderland de wapens op te nemen.

„Ons onderhanden werk was gereed, ook dat van de meeste der te *Zutphen* zijnde landmeters, waarom wij in den loop van een door ons met geestdrift doorgebrachten avond besloten, als vrijwilliger voor onbepaalden tijd in dienst te gaan.

„Den volgenden morgen vervoegden de meesten zich ten bureele van den kolonel der huzaren, die zeer ingenomen was met de komst van zooveel flinke borsten, doch daar ik destijds zeer klein van persoon was, en slechts ruim 17 jaar oud, werd ik voor de kavallerie afgekeurd en vertrok ik dus naar mijne ouders te *Dordrecht*.

---

[1]) Heerlijkheid en voormalige afzonderlijke gemeente (schoutambt) in Gelderland. In 1822 met de gemeente *Gorssel* vereenigd, waarvan zij nu het noordelijk deel uitmaakt.

„Den 25 Januari 1831 [1]) nam ik als vrijwilliger dienst bij het 1e bataljon Jagers te *'s-Hage*, waarop bij missive van den ingenieur-verificateur te *Arnhem*, dd. 9 Maart 1831, N°. 54 mij werd ter kennis gebracht de Koninklijke Beschikking, waarbij Z. M. het Besluit had genomen, aan de vrijwillig uitgetrokken landmeters de tegemoetkoming te schenken van *f* 2.— per dag voor die der 2e klasse en van *f* 3.— per dag voor die der 1e klasse, eene toelage die ik steeds heb genoten zoolang ik in dienst ben geweest.

„Op 30 September 1833 [1]) ben ik met onbepaald verlof huiswaarts gekeerd, met beschikbaarblijving voor nadere oproeping, doch de toelage hield op.

„Eerst 7 Maart 1839 ontving ik finaal ontslag.

„Door bemoeiing van mijnen oud leermeester van Campen werd ik bij missive van den heer directeur der toenmalige telegrafische gemeenschap, dd. 7 Augustus 1834, N°. 145, aangesteld als assistent-seinmeester, standplaats *Willemsdorp* en bij missive van dien directeur dd. 10 November 1837, N°. 218 als seinmeester overgeplaatst naar het station te *Fijnaart* en bleef daar werkzaam tot de opheffing der telegrafen tengevolge van Z. M. Besluit van 26 September 1839, N°. 99; — op 8 April 1840 werd ik eervol uit deze betrekking ontslagen.

„Inmiddels was ik bereids op 2 October 1839 bij missive van den Minister van Financiën van 2 October 1839, N°. 42, D. B. aangesteld als teekenaar (klerk) bij de provinciale bewaring van het kadaster te *Assen*, provincie *Drenthe*, alwaar ik werkzaam bleef tot 28 Februari 1842 [2]) toen ik bij resolutie van den Minister van Financiën van dien datum, N°. 61, benoemd werd tot landmeter voor den kantoordienst te *Leiden*."

In den aanhef van den brief verklaart de hoogbejaarde schrijver, „echter wil ik zoover mijn geheugen strekt, U van die vroegere periode het een en ander mededeelen"; — de kleine parten hem door zijn herinneringsvermogen gespeeld, verbeterde ik met behulp van zijn staat van dienst, die verder aangeeft:

„28 Mei 1853, N°. 59, landmeter 2e klasse; — Kon. Besl. 9 Juli

---

[1]) Volgens den staat van dienst: vrijwilliger van 14 Januari 1831 tot 30 Juni 1834.

[2]) 24 Februari 1842.

1859, N°. 61, landmeter 1e klasse; — en Kon. Besl. 4 November 1873 N°. 20, met ultimo November 1873 eervol ontslagen."

Zijn bekend verblijf in *Engeland (Wales)*, ter opneming van grondplans voor spoorwegen, valt in het jaar 1845.

Aan rusten dacht op zestigjarigen leeftijd onze ambtgenoot echter nog lang niet; in ieder opzicht ambteloos burger werd hij eerst met ingang van 1 Januari 1901, op welk tijdstip Dijkgraaf en Hoogheemraden van *Rijnland* hem eervol onthieven van de zorg voor de bijhouding van de registers en plans van het gaarderboek, eene instelling, voor het geheel door den overledene in het leven geroepen.

De samenstelling van het gaarderboek was hem opgedragen bij besluit der Vergadering van *Rijnland* van 30 November 1858, N°. V; de geregelde bijhouding dezer registers bij besluit van 20 December 1861, N°. VI; — en de bijhouding der kadastrale plans bij besluit van 5 Maart 1885, N°. XX.

Bij het hoogheemraadschap van *Rijnland* was de heer Hessels een zeer gezien ambtenaar, achting en vriendschap wist hij, als overal elders, zich ook hier te verwerven; een der blijken daarvan was de zilveren beker met inscriptie, hem op 15 Juni 1893, ter gelegenheid van het bereiken van den tachtigjarigen leeftijd aangeboden; en een tweede hulde, het jaargeld hem bij zijn heengaan geschonken.

De considerans van het besluit van 6 October 1900, die beide partijen tot eere strekt, waarbij deze voor hem gunstige beschikking wordt toegelicht, luidt:

„Uit waardeering van de zorgvuldige en welwillende wijze, waarop hij zich gedurende een ruim veertigjarig tijdvak van de taak, welke hij op zich genomen had, gekweten heeft."

De heer Hessels heeft het voorrecht gehad een hoogen leeftijd te mogen bereiken; blijmoedig ging hij dien tegemoet; zijn buitengewone opgewektheid van geest was hem een beproefde steun op zijn langen levensweg.

Zijn gezonde levenszin uitte zich bovenal in zijn groote liefde voor de jeugd, die zonder voorbehoud, met woeker terug gaf, wat haar zoo vrijgevig werd geschonken.

De kleinen, de kinderen, voelden zich als bij ingeving tot hem aangetrokken. De aan zijn zorgen toevertrouwde weezen toonden hem, waar 't slechts pas gaf, hunne groote aanhankelijkheid.

In den vragenden blik dier kleine deelnemers aan de droeve plechtigheid der voormiddaguren van den 30sten December, lag de hunnerzijds hopelooze poging opgesloten, om het „waarom" van zijn verscheiden te ontsluieren, te doorgronden; — om antwoord te bekomen op de vraag: „waarom verlaat toch deze trouwe beschermer ons?"

Zij zullen hem in liefde blijven gedenken.

Door de Leden der Vereeniging voor Kadaster en Landmeetkunde zal de nagedachtenis van hun oudste medelid, in eerbiedige eere worden gehouden.

C. W. HOFFMANN.

Leiden, Februari '05.

De beteekenis en het gebruik van het kadasternummer.

In de Algemeene Instructie voor de ambtenaren van het kadaster komt, onder art. 95, deze bepaling voor: „Het indienen ter overschrijving eener akte van rectificatie kan niet gevorderd worden, wanneer in eene akte nommers voorkomen, welke veranderd zijn, doch welke verandering nog niet aan de belanghebbenden is *medegedeeld*" en verder: „de overboeking van de nieuwe nommers geschiedt alsdan *voor zooveel mogelijk* krachtens de overgeschreven akte".

Die bepaling is natuurlijk alleen bindend voor de ambtenaren van het kadaster, maar het publiek belang is wel zóóveel betrokken bij de gevolgen, welke kunnen voortkomen uit de naleving van het gegeven voorschrift, dat een onderzoek naar de doelmatigheid daarvan niet overbodig mag worden genoemd.

Reeds bij eene oppervlakkige lezing trekken de uitdrukkingen „medegedeeld" en „voor zooveel mogelijk" de aandacht en de vraag: welke mededeeling hier kan zijn bedoeld, zal wel aanstonds worden gesteld.

Kunnen b.v. partijen, aan wie op hun verzoek door den hypotheekbewaarder is afgegeven een extract uit den kadastralen legger, van hunne in den loop des jaars gevormde perceelnommers, op welk extract tevens de vervallen perceelnommers zijn vermeld, nog gebruik maken van deze vervallen nommers in eene aan overschrijving onderworpen akte? . . . . . vraagt men niet zonder reden. Eene meer officieele en doeltreffende mededeeling van de nommerverandering is toch niet denkbaar.

Bedenkt men evenwel, dat extracten uit den legger worden gevraagd maar niet ongevraagd worden thuis gezonden, en dat -- waar ze worden gevraagd — belanghebbenden het zijn, die bepalen het tijdstip, waarop zij in het bezit van een extract wenschen gesteld te worden en dus eveneens zouden kunnen bepalen tot hoelang zij bij hunne transacties zouden mogen gebruik maken van een vervallen perceelnommer, dan moet men wel aannemen, dat de bedoelde mededeeling niet kan zijn geschied door de afgifte van een extract uit den legger.

Toch is van de mededeeling, die inderdaad is bedoeld, niet alleen athankelijk gesteld het al of niet mogen bezigen van het reeds

vervallen nommer in de akte, maar tevens, of de overboeking van de genoemde reeds vervallen nommers, zij het dan ook „voor zooveel mogelijk", nog zal geschieden.

Het publiek belang eischt dus dat er zekerheid bestaat aangaande de mededeeling, waarvan art. 95 van bovengenoemde Instructie gewaagt.

De Instructie zelve bevredigt in deze de nieuwsgierigheid van den onderzoeker niet. Er zal dan ook moeten worden nagegaan of soms de eene of andere wetsbepaling voorschrijft, dat mededeeling van eene plaats gehad hebbende nommerverandering moet geschieden en, zoo ja, op welke wijze.

Nu heeft de wetgever, bij zijne bemoeiingen met het kadaster, zich niet aan overdrijving schuldig gemaakt, veel minder de beteekenis daarvan overschat, waarom we onderzoekende, al spoedig aanlanden dáár, waar aan het publiek met een fiscaal doel eenige contrôle is verzekerd op de handelingen van de administratie en de ambtenaren van het kadaster, n.l. bij de wet van 26 Mei 1870 Stbl. 82 (Grondbelasting).

De contrôle, volgens die wet, strekt zich evenwel niet verder uit dan voor zooverre de belangen van den belastingplichtige in strijd zouden kunnen komen met de eischen van den fiscus en dus, wat betreft het onderwerp dat ons bezig houdt, tot de grootte van het ongebouwde eigendom als object van belasting, omdat de belastbare opbrengst daarvan, die in den legger bij het perceelnommer wordt aangeteekend, naar de grootte wordt bepaald en op haar beurt maatstaf is bij het vaststellen van de verschuldigde grondbelasting.

Vandaar, dat bij art. 15 der wet Grondbelasting is bepaald: „dat eene opgave der uitkomsten *van de meting* en de vastgestelde schatting, nà de toepassing in de kadastrale stukken, gedurende 30 dagen ter secretarie van de gemeente ter inzage van de belanghebbenden wordt gelegd" terwijl art. 16 bepaalt, dat binnen 30 dagen nà den dag der afkondiging van die nederlegging „hermeting" of „herschatting" kan worden gevorderd bij Gedeputeerde Staten.

Van het kadaster-nommer, *wordt evenwel* niet gerept in de wet Grondbelasting en uit art. 21 dier wet blijkt dat het bij de hermeting, die kan worden gevraagd, gaat om een al of niet juist vastgestelde vlaktemaat. Allerminst is daarbij sprake van revisie der nommering.

Voor den fiscus evenwel, is het perceel, aangeduid met een kadaster-nommer, object van belastingheffing. Vandaar dat het nommer wordt vermeld in de opgave van de uitkomsten der meting en der vastgestelde schatting, welke uitkomsten ter inzage worden neergelegd, en dat ook in de kennisgevingen, die aan belanghebbenden worden uitgereikt, het nommer van het kadaster wordt aangehaald om het belasting-object, hetwelk hermeten of herschat is, aan te duiden.

Hoe nuttig en gewenscht ook, — de wet van 1870 eischt eene dergelijke vermelding of aanhaling niet.

Evenmin is bij een andere wet de verplichting aan de administratie van het kadaster opgelegd om ongevraagd mededeelingen te doen van eene plaats gehad hebbende vernommering.

De mededeeling, bedoeld bij art. 95 van meergenoemde Algemeene Instructie, moge dan ook verband houden met hetgeen is bepaald bij de wet van 1870 . . . te vergeefs zal worden gezocht naar een voorschrift, waarbij mededeelingen, als worden bedoeld, verplichtend zijn gesteld.

Bij de administratie van het kadaster moeten dus andere en gewichtige redenen hebben gegolden toen werd bepaald, dat gedurende een tijdsbestek, in het ongunstigste geval van vijftien maanden, kan worden gebruik gemaakt, zoowel van het vervallen als van het nieuwe kadaster-nommer, al naar gelang zulks door belanghebbenden bij hunne transactiën wordt gewenscht.

Beschouwd als kenmerk van het object van eigendom toch, zou men er toe komen om het tegelijkertijd bestaan van een vervallen en het daarvoor in de plaats gekomen nieuwe kadaster-nommer een onding te noemen.

Alvorens evenwel te beoordeelen de doelmatigheid van het gegeven voorschrift hebben we nog na te gaan of soms belanghebbenden, die de kadastrale aanduiding hebben te bezigen, zich in deze op verkregen rechten kunnen beroepen, waarnaar de administratie zich moet schikken.

Daartoe hebben wij allereerst te raadplegen de fiscale wet van 16 Juni 1832 Stbl. 29, waarvan art. 8 bepaalt: dat „eene maand nadat de kadastrale leggers zijn nedergelegd en de aankondiging daarvan heeft plaats gehad" — dus van af 1 Juli 1833 — „de openbare ambtenaren gehouden zijn om, in alle akten aan de overschrijving ten kantore der hypotheken onderworpen, te hunnen

overstaan verleden wordende, op te geven: de sectie en het nommer van het kadaster van ieder der perceelen, in die akten vermeld".

Met de kadastrale leggers, waarvan de nederlegging toen werd aangekondigd, werden bedoeld de kopieën, welke ook thans nog berusten bij de gemeentebesturen en jaarlijks worden bijgehouden. Toch mag de gevolgtrekking niet worden gemaakt dat de „openbare ambtenaren" kunnen volstaan met een onderzoek in de leggers bij de gemeentebesturen naar de kadastrale aanduiding, welke zij in hunne akten hebben te vermelden.

Afgescheiden nog van andere overwegingen, welke zoodanige gevolgtrekking niet aanbevelenswaardig maken, terwijl bovendien kan worden gewezen op arresten, waarbij het tegendeel werd aangenomen, mag toch van den hypotheekbewaarder, die de juistheid van de gebezigde kadastrale aanduiding heeft te beoordeelen, niet worden geëischt, dat hij daarbij zal gebruik maken van andere leggers dan die, welke te zijnen kantore met den dag kunnen worden bijgehouden.

We nemen daarom aan dat de openbare ambtenaren in hunne aan overschrijving ten hypotheekkantore onderworpen akten *moeten* vermelden „de sectie en het nommer van het kadaster, zooals ze ten hypotheekkantore zijn bekend" ook al heeft de wetgever van 1832 geen maatregelen getroffen waarmede de opvolging van zijn eisch werd verzekerd. Trouwens ook thans nog moeten alle akten, onverschillig of ze al dan niet door een openbaar ambtenaar zijn opgemaakt, ter overschrijving worden aangenomen, ook indien de kadastrale aanduiding ontbreekt, mits die akten voorzien zijn van het relaas der registratie.

Het Koninklijk Besluit van 8 Augustus 1838 Stbl. 27 moest o.m. voorzien in de leemte, die onder de werking van de wet van 1832 was blijven bestaan. Vandaar, dat bij art. 9 van dat Besluit werd bepaald: „De aanduiding van den aard en de ligging der goederen, naar aanleiding der kadastrale indeeling, zal, in alle akten, vonnissen en stukken, bestemd tot overschrijving, inschrijving, vermelding of aanteekening in de registers der bewaring van de hypotheken, plaats hebben door duidelijke opgave van de sectie, het nommer en de grootte, zooals elk perceel bij het kadaster *bekend is.*"

Van strafbepalingen, nietigheid van de overeenkomst en ontzegging van rechtsgevolgen, wordt in dat Kon. Besl. niet gerept — trouwens de wetgever had zich daarmede slechts ten deele en dan

bij hypotheekstelling ingelaten. Wel werd het onderzoek ten hypotheekkantore grootendeels illusoir gemaakt, bij het achterwege blijven van de voorgeschreven aanduiding.

„Indien toch de bedoelde aanduiding, ten aanzien van alle of van een gedeelte der goederen ontbreekt, of blijkbaar onjuist heeft plaats gehad, in een der akten, vonnissen of stukken" wordt in het Kon. Besl. verder gezegd — „zal de Bewaarder, in het aan partijen af te geven recief van de overlegging derzelve, vermelden, dat uit hoofde der op te geven gebreken in de wettige aanduiding der goederen, geen aanteekening kan geschieden in het register n°. 69, dat naar het algemeen register verwijst".

Zonder bezwaar had daaraan kunnen worden toegevoegd „en ook niet in den kadastralen legger", want bij het ontbreken van een kadastrale aanduiding zal toch zeker wel geen aanteekening kunnen worden gedaan *bij*, of overboeking kunnen plaats hebben *van* een kadaster-nommer. Zonder bezwaar, zeg ik, omdat de kadastrale legger een register is, waarvan de inrichting en bijhouding niet aan wettelijke voorschriften is gebonden, al erkent de wet ook het bestaan van dien legger.

Voor ons betoog hoofdzakelijk van belang, is het evenwel om te doen uitkomen, dat het Kon. Besl. van 1838 eischt eene opgave van het nommer, waaronder het object bij het kadaster *bekend is*, maar niet van het nommer w.o. het object te eenigertijd bij het kadaster *bekend was*. Vervallen nommers komen dus niet in aanmerking voor het daarbij doen van aanteekeningen in de registers ten hypotheekkantore.

Het bedreigen met boete, op het achterwege laten der kadastrale aanduiding door openbare ambtenaren, bij de wet van 1832 nagelaten, werd bij de wet van 9 Juli 1842 Stbl. 20 voor de notarissen een feit.

Op verbeurte eener boete van *f* 10 wordt bij art. 37 dier wet van de notarissen geëischt, dat zij: „de gebouwde en ongebouwde eigendommen in alle akten, bestemd om in de registers der bewaring van de hypotheken te worden ingeschreven, overgeschreven, vermeld of aangeteekend" (uitgezonderd zijn de akten van uiterste wilsbeschikking en die tot het doorhalen van inschrijvingen, waarbij de kadastrale aanduiding ontbreekt) „zullen aanduiden door de opgave van de gemeente, de sectie en het nommer, waaronder elk perceel in de schrifturen van het kadaster *bekend is*".

Ten aanzien van deze schrifturen zij terloops opgemerkt, dat de perceelnommers daarin worden doorgehaald, zoodra ten kadasterkantore bekend is, dat ze zijn vervallen en nieuwe nommers daarvoor in de plaats zijn gekomen. Na de doorhaling, kan nog wel een onderzoek worden ingesteld naar de plaats gehad hebbende nommerverandering, maar de doorgehaalde nommers zijn en blijven vervallen.

De notarissen, die te vermelden hebben het nommer, zooals dat bij het kadaster *bekend is*, kunnen dus niet volstaan met vermelding van het nommer, waaronder een perceel te eenigertijd *bekend was*.

Ook de wet van 13 Mei 1859 Stbl. 130 (op het Recht van Successie) eischt dat de onroerende goederen in de memorie van aangifte met „de gemeente, de sectie en het nommer van het kadaster" moeten worden opgegeven en dus ook weder met het nommer, zooals dat bij het kadaster bekend is, maar niet met een nommer, dat te eeniger tijd bij het kadaster is bekend geweest.

De burgerlijke wetgever ging evenwel verder met het stellen van eischen bij het vestigen van hypotheek.

Niet alleen werd bepaald, dat hypotheek alleen bij notarieele akte kan worden verleend (art. 1217 B. W.), waarmede de naleving is verzekerd van den eisch bij de wetten van 1832 en 1842 gesteld, betreffende het bezigen der kadastrale aanduiding — althans voor zooverre die naleving met bedreiging van boete kan worden geacht verzekerd te zijn — maar ook bij art. 1219 B. W. is uitdrukkelijk bepaald, dat de akte, waarbij hypotheek wordt gevestigd, moet bevatten „eene bijzondere opgave van het bezwaarde goed en van deszelfs aard en ligging naar aanleiding der kadastrale indeeling". En de borderellen van inschrijving moeten blijkens art. 1231 bevatten „de aanduiding van den aard en de ligging der goederen, waarop de hypotheek is gevestigd, naar aanleiding der kadastrale indeeling".

Nu moge men de woorden „naar aanleiding" bij de aangehaalde wetsbepalingen minder gelukkig gekozen achten, het blijkt althans dat de aanduiding van het verbonden goed moet geschieden naar *de* kadastrale indeeling, maar niet naar eene indeeling, die te eenigertijd heeft bestaan.

Is echter de aanduiding van het verbonden goed in de borderellen niet op voldoende wijze geschied, dan kan de hypotheekbewaarder niet alleen geen aanteekening in zijne registers, die voor het onderzoek zijn bestemd, doen, maar loopt ook de inschrijving gevaar van te zullen worden vernietigd. Want ook al komt, in gevolge art.

1235 B. W., de inschrijving o. a. slechts in aanmerking voor vernietiging, als het bezwaarde goed niet op voldoende wijze is kenbaar gemaakt, en al behoeft de aanduiding met een vervallen nommer niet per sé te worden gerangschikt onder de onvoldoende aanduidingen van het bezwaarde goed, ... men zal daartoe dikwijls moeten komen.

Daartoe behoeft toch alleen in herinnering te worden gebracht, dat, ook bij vestiging van hypotheek, het onroerend goed meestentijds slechts met het kadaster-nommer wordt aangeduid, terwijl, evenals in den titel van aankomst, eenigerlei aanduiding van grenzen van het goed ontbreekt, om tevens het bewijs te hebben geleverd, dat zeer dikwijls een hypothecair onderpand en in het algemeen een object van overeenkomst zal zijn kenbaar gemaakt, met grenzen, verschillende, naar gelang het goed is aangeduid met het vervallen, dan wel met het nieuwe kadaster-nommer.

Immers, de perceelgrenzen worden bij het kadaster gewijzigd, welke wijziging in den regel gepaard gaat aan nommerverandering. Na de vernommering vertegenwoordigt het nieuwe nommer, of een deel van het object, of wel het hetzelfde object, maar dan een object hetwelk, wat vorm betreft, geheel verschilt van het perceel, waarvan een voorstelling was gegeven op de kaart onder het vervallen nommer.

Of nu wijziging van de grenzen van het kadaster-perceel heeft plaats gehad met of zonder medewerking van de belanghebbende eigenaren, verandert niets aan het feit, dat op een zeker tijdstip moet worden gebruik gemaakt van een nommer. Dan moet worden overwogen op welke wijze en met welk nommer, of nommers, het voorwerp van overeenkomst zal worden aangeduid, maar dan ook dient men te bedenken, dat de overeenkomst te eeniger tijd, ook bij het bepalen van de grenzen van het object, zal kunnen worden uitgevoerd.

Niet minder noodig blijft dat overwegen, waar in den laatsten tijd, bij vernieuwing van het kadaster door hermeting de gewoonte is aangenomen om wijziging in de grenzen van het kadaster-perceel te brengen, zonder verandering van nommer, met het gevolg, dat onder eenzelfde nommer worden voorgesteld objecten, die wat vorm en afmetingen betreft, somtijds geheel verschillend zijn. Maar ook nog met een ander gevolg en wel dit, dat de belanghebbende, die te eeniger tijd het object van overeenkomst heeft aan te duiden, en dat doet met het kadaster-nommer alléén, mist eene vingerwijzing naar

de verandering, welke met het kadaster-perceel heeft plaats gehad en waarop hij door de vernommering zou attent zijn gemaakt.

Dat niet-vernommeren, aanbevolen als vereenvoudiging van de hypothecaire boekhouding, maakt daarentegen het onderzoek naar het hypothecair onderpand minder vertrouwbaar en brengt den onderzoeker op een dwaalspoor. Zoolang het kadaster-nommer mag worden gebezigd als eenig onderscheidings-kenmerk van het voorwerp van overeenkomst, in de akten welke in de openbare registers worden overgeschreven, valt naar mijne meening het niet-vernommeren, bij wijziging van de grenzen van het kadaster-perceel, beslist af te keuren.

Maar ook al wordt dat ingenomen standpunt niet verlaten, dan nog zal vernommering, gepaard aan wijziging der grenzen van het kadaster-perceel bij splitsing van perceelen, alleen om de belangen van den fiscus te behartigen, nog vaak genoeg voorkomen. De vraag, of al dan niet en gedurende geruimen tijd nog kan worden gebruik gemaakt van een vervallen nommer, blijft dus niet minder urgent, vooral voor den hypotheekbewaarder wien blijkt, uit de ter inschrijving aangeboden borderellen, dat bij vestiging van hypotheek een reeds vervallen nommer werd gebezigd om het onderpand aan te duiden.

Als hypotheekbewaarder, heeft hij zich dan te houden aan het Kon. Besl. van 1838 en dus geen aanteekening in zijne registers te doen, maar bovendien weet hij, dat de inschrijving kan worden vernietigd, indien het verbonden goed niet voldoende is aangeduid.

Als bewaarder van het kadaster daarentegen is hij gehouden om de voorschriften op te volgen, welke aan de ambtenaren van het kadaster zijn gegeven en zich dus te gedragen naar den inhoud van het aangevochten artikel 95 der Algemeene Instructie.

Dientengevolge wordt met twee maten gemeten, met uitkomsten, welke, althans bij den oningewijde, verklaarbaren twijfel moeten wekken aan de consequentie bij handelingen namens dezelfde administratie verricht.

Indien toch ter overschrijving is aangeboden eene akte, waarbij vast goed wordt overgedragen, dat werd aangeduid met een kadasternommer, hetwelk toen de akte voor een notaris werd gepasseerd reeds vervallen was, ten gevolge van eene hermeting, die evenwel nog niet ter kennis van belanghebbenden is gebracht, op de wijze als de wet van 1870 (Grondbelasting) aangeeft, dan bestaat voor

den bewaarder van het kadaster het vervallen nommer nog. Hij wijzigt dan ook de tenaamstelling in den kadastralen legger „zoo goed mogelijk" in overeenstemming met den inhoud der akte.

Is daarentegen, op den dag waarop bedoelde akte werd gepasseerd, hypotheek gevestigd ten overstaan van denzelfden notaris en op hetzelfde vast goed, dat op dezelfde wijze en met hetzelfde vervallen nommer werd aangeduid, dan deelt de bewaarder van de hypotheken, die de inschrijving van de borderellen wel niet weigert, mede, dat de gewenschte aanteekening in zijne registers niet kan geschieden omdat een reeds vervallen kadaster-nommer is gebezigd. Met het gevolg, dat verbeterde borderellen moeten worden opgemaakt en ingeleverd, nadat alvorens ook de hypotheek-akte is verbeterd, want de borderellen moeten immers als hypothecair onderpand vermelden het goed, hetwelk bij de hypotheek-akte werd verbonden.

Voor dezelfde administratie en op denzelfden dag, bestaat dus in het eene geval het kadaster-nommer nog en wordt het in het andere geval als vervallen aangemerkt.

Mij dunkt dat er dus alle reden bestaat om aan te dringen op eenheid in opvatting en handeling bij eenzelfde administratie en door eenzelfden functionaris.

Dat zulks niet voorlang en herhaaldelijk door het publiek is geschied, is m. i. alleen verklaarbaar, eensdeels omdat men zich schuldig gevoelt wegens het instellen van onvertrouwbaar en niet op het juiste tijdstip gedaan onderzoek en anderdeels, en tot op zekere hoogte, uit tevredenheid, want . . . . de gevolgen hadden erger kunnen zijn. Ook verbetering van de akte van overdracht had men immers noodzakelijk kunnen achten! Zoo kan althans worden geredeneerd door het publiek, dat natuurlijk beter bekend is met de bepalingen van het Kon. Besl. van 1838, dan met den inhoud van een artikel uit de instructie voor de ambtenaren van het kadaster.

Blijft men evenwel rekening houden met het reeds gememoreerde feit, dat het voorwerp van overeenkomst meestentijds in rechte zal moeten worden gekend uit het kadaster-nommer, hetwelk de eenige onderscheiding van het object in de akte is geweest, dan kent men ook het gevaar, hetwelk ontstaat, indien aan den bewaarder van het kadaster wordt overgelaten om te overwegen of en in hoeverre aan eene rechtshandeling, waarbij de aanduiding met reeds vervallen kadaster-nommers is geschied, effect zal worden verleend door de tenaamstelling van de nieuwe nommers te wijzigen. Want al worden

er door de wijziging van de tenaamstelling bij het kadaster, ook al geen rechtsverhoudingen veranderd, toch zijn bij die wijziging belangen van fiscalen en ook van politieken aard betrokken, die niet voorbij moeten worden gezien. En ook de onderzoeker wordt ten hypotheekkantore voor het uitgangspunt van onderzoek, het object, verwezen naar de schrifturen van het kadaster.

Houdt men voorts rekening met den toestand, die is ontstaan nadat in hetzelfde jaar — en dus alvorens de uitkomsten der meting ter kennis van belanghebbenden zijn gebracht — een perceelnommer drie, vier, vijf en meermaal is vernommerd, dat daarmede splitsing en vereeniging van perceelen, dikwijls met wijziging van grenzen heeft plaats gehad, dan vindt men ook eene verklaring voor de uitdrukking: „zooveel mogelijk geschiedt de overboeking", welke bij het anngevochten artikel van de Algemeene Instructie is gebezigd. Immers, hebben partijen in dergelijk geval het object der overeenkomst aangeduid door te vermelden, dat het uitmaakt een deel van het in het begin van het jaar nog niet vernommerde kadaster-perceel, dan wordt het inderdaad moeilijk, zoo niet onmogelijk, om uit zoodanige aanduiding het object te onderkennen en dus ook om de tenaamstelling te wijzigen, indien intusschen herhaaldelijk is vernommerd.

We mogen daarom van geluk spreken dat, zooals we hebben gezien, de wet niet verplicht om een vervallen kadaster-nommer nog te beschouwen als te bestaan, tot dat aan belanghebbenden is kennis gegeven van de nommer-verandering. En ook het aangevochten artikel 95 der Algemeene Instructie voor de ambtenaren van het kadaster kan worden gewijzigd.

Nemen we echter in beginsel aan, dat een kadaster-nommer als vervallen moet worden beschouwd, zoodra het daarvoor in de plaats gekomen nieuwe nommer bestaat, dan dient er ook eenstemmigheid te zijn, zoowel bij de administratie als bij het publiek, aangaande het tijdstip, waarop het nieuwe nommer als bestaande moet worden aangemerkt.

Om tot die eenstemmigheid te komen, zal de wet, die de kadastrale aanduiding in de aan overschrijving onderworpen akten eischt, ook duidelijk moeten aangeven waaraan men in deze zich heeft te houden.

Van den kant van het publiek zal zeker niet veel tegenstand worden ondervonden, indien wordt aangenomen, dat het tijdstip

waarop de nommerverandering ten hypotheekkantore bekend wordt, d. w. z. het aldaar ontvangen van de goedgekeurde uitkomsten der meting, tevens zal zijn het tijdstip, waarop het vervallen nommer niet meer zal mogen worden gebezigd.

Elk ander en later gesteld tijdstip zou niet alleen willekeurig zijn bepaald, maar bovendien gevaar voor verwarring, ook voor de kadastrale boekhouding, doen ontstaan.

Voor de boekhouding toch moet het nommer worden geacht te zijn vervallen, zoodra de nommerverandering in de registers kan worden aangeteekend. Vanaf dit oogenblik worden de nieuwe nommers wederom gewijzigd, indien de instandhouding van het kadaster zulks vordert, of splitsing en daarmede vernommering wordt gevraagd, ten einde eene voorgenomen rechtshandeling te vergemakkelijken.

Vanaf dat oogenblik ook, kunnen door het publiek de nieuwe nommers worden gebezigd en bezigt men die ook, bij voorkeur. En het gaat zeker niet aan om voor de eene rechtshandeling toe te laten het bezigen van het nieuwe nommer en voor eene andere rechtshandeling van latere dagteekening, betreffende hetzelfde object, aan te nemen dat het vervallen nommer nog bestaat.

Dezelfde gedachtengang heeft de Staatscommissie van 1867 reeds geleid toen zij bij haar ontwerp van wet onder art. 10 meende te moeten voorstellen: „De onroerende goederen moeten in de ter overschrijving aangeboden akten of vonnissen zijn aangeduid door de vermelding van de gemeente, de sectie en het nommer, waaronder elk perceel afzonderlijk, tijdens het opmaken der akte of het uitspreken van het vonnis, ten kantore van den bewaarder bekend is." [1])

Was aan den gestelden eisch niet voldaan, dan zoude ook, volgens dat wetsontwerp, elk rechtsgevolg aan de over- of inschrijving zóólang worden onthouden, totdat bij nadere akte of vonnis -- eveneens over- of ingeschreven — verbetering had plaats gehad.

Van haar standpunt nam de Staatscommissie aan, dat het aanduiden, met ten kantore niet meer bestaande kadaster-kenmerken, meestal aan schuld en nalatigheid bij partijen zou zijn te wijten en dat zulks onder de werking van haar wet geworden ontwerp

---

[1]) Verslag der Staatscommissie voor de herziening der wetgeving op de eigendoms-overdracht enz. blz. 32.

zelden zou voorkomen. Toch zijn ook, blijkens de toelichting van de Staatscommissie zelve van haar ontwerp van wet (blz. 114), „de gevallen, waarin zelfs de schuld of nalatigheid niet bestaat, denkbaar, indien het belang van partijen grooten spoed bij het opmaken der akte of het instellen van den eisch vordert en het hypotheekkantoor op een verren afstand gelegen is, of indien na het instellen van den eisch en vóór de rechterlijke uitspraak, wijziging in de perceelnommers heeft plaats gehad", maar de Commissie vond geen aanleiding om op grond van die gevallen af te wijken van den eisch en dus, geen rechtsgevolgen, vóór dat verbetering van de onjuiste kadaster-aanduiding had plaats gehad.

Nu kan men weliswaar der Staatscommissie verwijten, dat zij wel wat te vlug is heengegleden langs de bezwaren, waarvan zij het bestaan erkent, maar in aanmerking genomen haar standpunt en de motieven, die haar hebben geleid, zal men de consequentie in haar eisch niet kunnen ontkennen en dien ontdaan van zijn hardheid, voor inwilliging vatbaar achten.

Het komt mij dan ook voor, dat de bezwaren, welke aan het doorvoeren van den eisch der Staatscommissie zijn verbonden, moeten worden verzacht, door de wijze waarop de aanvulling of verbetering van de akte of het vonnis kan geschieden, in de gevallen dat schuld of nalatigheid is buiten gesloten, zoo gemakkelijk en min kostbaar mogelijk te maken. Van het m. i. juiste beginsel, hetwelk aan den doeltreffenden eisch ten grondslag ligt, moet evenwel niet worden afgeweken. En dat is voor de praktijk ook niet noodig.

Juist voor de gemeenten, die het verst van het hypotheekkantoor zijn verwijderd of vanwaar uit dat kantoor het moeilijkst te bereiken is, geldt als regel, dat vernommering bij het kadaster slechts eens per jaar geschiedt. Aan de vernommering gaat vooraf het bezoek van den landmeter, hetwelk te voren wordt aangekondigd. Men kan daar dus weten in welken tijd van het jaar vernommering kan hebben plaats gehad.

De bezwaren behoeven dus niet zwaar te wegen indien wordt bepaald, dat eene akte van verbetering gratis geregistreerd en overgeschreven zal worden, als partijen overleggen een extract uit den kadaster-legger, afgegeven niet vroeger dan 8 dagen vóór den dag, waarop de akte of het vonnis, die moeten worden verbeterd, is opgemaakt.

Aldus getemperd en met toekenning van terugwerkende kracht

aan de verbetering, kan de eisch van de Staatscommissie worden ingewilligd om — zooals door haar op blz. 115 van haar verslag wordt opgemerkt — onzekerheid van rechten, zoo geheel in strijd met het doel der openbaarheid, te ontgaan.

In afwachting van de wettelijke regeling moet evenwel, naar het mij voorkomt, het gewraakte voorschrift van art. 95 der Algemeene Instructie, als in strijd met het Kon. Besl. van 8 Augustus 1838, worden ingetrokken, ten einde te verkrijgen eenzelfde opvatting, bij de hypotheken en bij het kadaster, aangaande het tijdstip waarop het oude nommer moet worden beschouwd als te zijn vervallen.

Wordt echter ook voor het kadaster aangenomen, dat een vervallen nommer niet meer mag worden gebezigd ter aanduiding van het onroerend goed in akten en vonnissen, zoodra de goedgekeurde vernommering aan den bewaarder is bekend gemaakt, dan dient deze bekendmaking ook onmiddellijk te volgen op de goedkeuring en zullen de goedgekeurde metingstukken dus onmiddellijk aan den bewaarder moeten worden toegezonden.

Thans zijn die metingstukken dikwijls maanden onder weg, om te voldoen aan de behoeften van den fiscus.

Het publiek stelt evenwel zijne eischen. Transactiën kunnen dikwijls niet worden uitgesteld, en vanaf het oogenblik waarop het is gevormd, komt het kadaster-nommer wederom in aanmerking voor vernommering, zoodra de instandhouding van het kadaster dit noodig maakt of het publiek belang zulks vordert om een voorgenomen rechtshandeling te vergemakkelijken.

Is den bewaarder nog niet bekend het bestaan van een nieuw nommer, dan kan hij een nieuwer daarvoor in de plaats gekomen nommer zeker niet in zijne registers opnemen en nog minder daarvan extracten afgeven. Het is daarom noodig, dat alle door den ingenieur-verificateur goedgekeurde metingstukken, onmiddellijk aan den bewaarder worden toegezonden, die ze vervolgens — na de vernommering in zijne registers te hebben aangeteekend — den met een fiscaal doel af te leggen weg kan doen bewandelen.

C. W. Gombault.

Opsporing der elementen van een cirkelboog onder toepassing van de methode der kleinste vierkanten.

Aan dit vraagstuk ligt de volgende onderstelling tot grondslag. Een cirkelboog was op het terrein uitgezet met behulp van piketten. Na eenigen tijd zijn de meeste dezer verdwenen, terwijl van de oorspronkelijke uitzetting geen gegevens meer zijn te verkrijgen. Verlangd wordt nu, uit de nog aanwezige piketten de meest waarschijnlijke ligging van den cirkelboog vast te stellen. Wij kunnen ons het geval ook denken, dat eenige punten van den vroeger uitgezetten cirkelboog aan onveranderde terreinvoorwerpen nauwkeurig zijn aangemeten en wij dus in staat zijn deze punten opnieuw op het terrein zichtbaar te maken; de vraag wordt dan, nieuwe punten tusschen de uitgezette in te schakelen, zoo, dat de nieuwe cirkelboog met den ouden zoo na mogelijk identiek is.

De nog overgebleven of weer zichtbaar gemaakte punten worden daartoe aan eene meetlijn opgemeten; als bekend, is een drietal voldoende om den cirkel te bepalen. Zoo mogelijk nemen wij er echter meer in de meting op, om controle te verkrijgen en tegelijk het gewicht van het resultaat te vergrooten.

De afstand van een willekeurig punt van den cirkelboog tot de meetlijn is uit te drukken als functie van: r, den straal van den cirkel; y_m, de lengte van den grootsten afstand — ordinaat — tusschen cirkelboog en meetlijn en x_m den afstand op de meetlijn van haar beginpunt, tot het voetpunt van de ordinaat y_m.

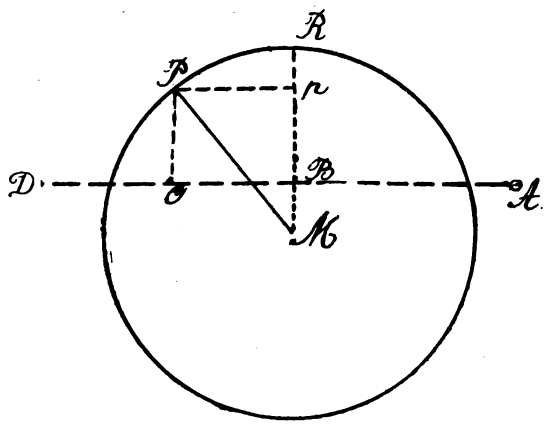

Fig. 1.

In *fig. 1* is A D de meetlijn;

R B = y_m; en

A B = x_m.

Zij P nu een willekeurig punt,

A C = x, C P = y,

dan wordt:

$$y = y_m - p\,R = y_m - \left(r - \sqrt{r^2 - (x - x_m)^2}\right)$$

De vorm onder het wortelteeken kan als $\{r^2 - (x - x_m)^2\}^{1/2}$ worden ontwikkeld volgens het binomium van Newton; men vindt dan:

$$r - \{r^2 - (x - x_m)^2\}^{1/2} = r - r + \frac{(x - x_m)^2}{2r} + \frac{(x - x_m)^4}{8r^3} + \frac{(x - x_m)^6}{16r^5} + \ldots\ldots$$

Zoodat men krijgt:

$$y = y_m - \frac{(x - x_m)^2}{2r} - \frac{(x - x_m)^4}{8r^3} - \frac{(x - x_m)^6}{16r^5} - \ldots\ldots (1)$$

Deze uitdrukking is geschikt voor de verdere berekening.

Zijn meer dan 3 loodlijnen gemeten, dan zal in het algemeen niet meer kunnen worden voldaan aan (1). Aan de waarnemingen zullen correcties moeten worden aangebracht. Omtrent deze aan te brengen verbeteringen nemen wij aan, dat alleen de y moeten worden gewijzigd, kleine veranderingen der x, die als waarnemingsfouten kunnen worden beschouwd, hebben toch in het geheel geen invloed op de waarden der y, wanneer het segment dat de meetlijn afsnijdt, betrekkelijk klein is ten opzichte van den geheelen cirkel. De foutenvergelijkingen worden dus van den vorm:

$$v_i = y_m - y_i - \frac{(x_i - x_m)^2}{2r} - \frac{(x_i - x_m)^4}{8r^3} - \frac{(x_i - x_m)^6}{16r^5} - \ldots\ldots$$

Onbekenden zijn hierin behalve v, de grootheden y_m, x_m en r.

Voor de oplossing moet deze functie veranderd worden in een lineaire ten opzichte van de onbekenden; daartoe wordt het gewone middel gebezigd; de reeksontwikkeling volgens Taylor.

Men heeft nl.:

$$f(p_o + \Delta p), (q_o + \Delta q), (r_o + \Delta r) = f\,p_o, q_o, r_o + \frac{df}{dp}\Delta p + \frac{df}{dq}\Delta q + \frac{df}{dr}\Delta r + \ldots\ldots$$

Zijn p_o, q_o en r_o benaderde waarden voor $p_o + \Delta p$, $q_o + \Delta q$, $r_o + \Delta r$ dan kan men met de neergeschreven termen volstaan.

Deze ontwikkeling op de bovenstaande vergelijking toegepast, (beschouwd als functie van y_m, x_m en r) geeft:

$$v_i = y_{m_o} - y_i - \frac{(x_i - x_{m_o})^2}{2r_o} - \frac{(x_i - x_{m_o})^4}{8r_o^3} - \frac{(x_i - x_{m_o})^6}{16r_o^5} - \ldots\ldots + \Delta y_m$$

$$+\left\{\frac{(x_i - x_{m_0})}{r_0} + \frac{(x_i - x_{m_0})^3}{2r_0^3} + \frac{3(x_i - x_{m_0})^5}{8r_0^5} + \dots\right\} \triangle x_m$$

$$+\left\{\frac{(x_i - x_{m_0})^2}{2r_0^2} + \frac{3(x_i - x_{m_0})^4}{8r_0^4} + \frac{5(x_i - x_{m_0})^6}{16r_0^6} + \dots\right\} \triangle r$$

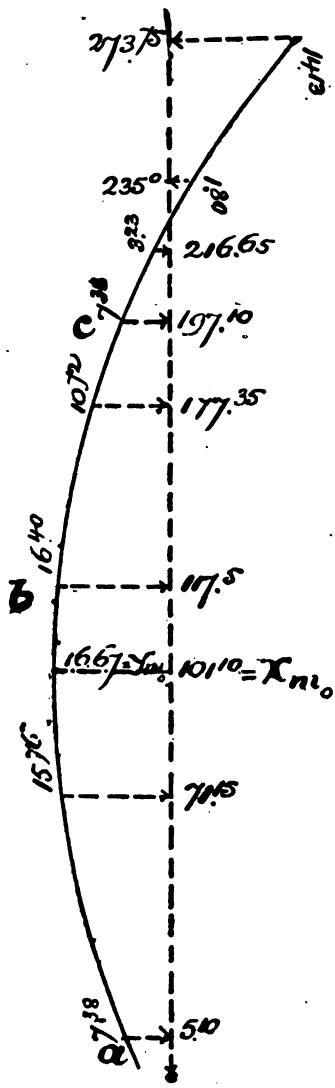

Fig. 2.

In anderen vorm zijn dus de foutenvergelijkingen:

$$v_i = f + \triangle y_m + a \triangle x_m + b \triangle r.$$

Bij kleine ordinaten zijn de eerste twee termen van bovenstaande ontwikkelingen voldoende; voor de berekening der a en b kan de rekenlinaal goede diensten bewijzen.

Als voorbeeld diene hier de volgende meting.

Uit de 3 punten a, b en c (*fig. 2*) leidt men af: $r_0 = 500$ m met behulp van de formule

$$r = \frac{a\,b\,c}{4\,I} = \frac{a\,c}{2h};$$

daar de punten a en c gelijke ordinaten hebben ligt x_{m_0} midden tusschen beide, dus op 101,^{10}, voor y_{m_0} vindt men de waarde 16.67. De berekening der f en van a en b geschiedt het eenvoudigst tabellarisch:

N°.	$x_i - x_{m_0} = x'$	$\frac{(x')^2}{2r_0} = I$	$\frac{(I)^2}{2r_0} = II$	$\frac{I \times II}{r_0} = III$	(I + II + III)	$+ y_{m_0}$	$- y_i$	f (cM)
1	172.65	29.808	0.889	0.053	— 30.75	+ 16.67	+ 14.13	+ 5
2	133.90	17.929	0.321	0.012	— 18.26	+ 16.67	+ 1.80	+ 21
3	115.55	13.362	0.178	0.005	— 13.54	+ 16.67	— 3.23	— 10
4	96.00	9.216	0.085	—	— 9.30	+ 16.67	— 7.38	— 1
5	76.25	5.814	0.034	—	— 5.85	+ 16.67	— 10.72	+ 10
6	16.40	0.269	—	—	— 0.27	+ 16.67	— 16.40	0
7	— 29.95	0.897	—	—	— 0.90	+ 16.67	— 15.76	+ 1
8	— 96.00	9.216	0.085	—	— 9.30	+ 16.67	— 7.38	— 1

N°.	x'	$\frac{x'}{r_0} \times (50) = IV$	$\frac{IV \times I}{r_0} = V$	IV + V = a	$\frac{I}{r_0} \times 250 = VI$	$\frac{3}{2}\frac{(VI)^2}{250} = VII$	b = VI + VII
1	172.65	17.3	1.0	18.3	14.9	1.3	16.2
2	133.90	13.4	0.5	13.9	9.0	0.5	9.5
3	115.55	11.6	0.3	11.9	6.7	0.3	7.0
4	96.00	9.6	0.2	9.8	4.6	0.1	4.7
5	76.25	7.6	—	7,6	2.9	0.1	3.0
6	16.40	1.6	—	1.6	0.1	—	0.1
7	— 29.95	— 3.0	—	— 3.0	0.5	—	0.5
8	— 96.00	— 9.6	— 0.2	— 9.8	4.6	0.1	4.7

Al deze berekeningen sluiten zich onmiddellijk aan de gegeven formules aan. De coefficienten *a* zijn met *50*, de *b* met *250* vermenigvuldigd om ongeveer gelijke getallen te krijgen. Deze factoren dienen voor elk bepaald getallen-vraagstuk te worden vastgesteld. Men lost dus op:

$$\triangle x' = \frac{1}{50} \triangle x \text{ in c.M.} = 2 \triangle x \text{ in M.}$$

$$\text{en } \triangle y' = \frac{1}{250} \triangle r \text{ in c.M.} = 0.4 \triangle r \text{ in M.}$$

en vindt dus: $\triangle x = {}^1/_2 \triangle x'$ M.

$\triangle r = 2.5 \triangle r'$ M.

Uit de foutenvergelijkingen stelt men als gevolg van de voorwaarde [v v] = minimum, de normaalvergelijkingen samen. Het

lijkt, waar de gemeten loodlijnen alle betrekkelijk kort zijn, niet praktisch verschillende gewichten toe te kennen.

De normaalvergelijkingen hebben den vorm:

$$[a\,a]\ \triangle\ x'_m + [a\,b]\ \triangle\ r' + [a]\ \triangle\ y_m + [a\,f] = 0$$
$$[a\,b]\ \triangle\ x'_m + [b\,b]\ \triangle\ r' + [b]\ \triangle\ y_m + [b\,f] = 0$$
$$[a]\ \triangle\ x'_m + [b]\ \triangle\ r' + n\ \triangle\ y_m + [f] = 0$$

De oplossing geschiedt het gemakkelijkst wanneer eerst de derde vergelijking in de beide eerste wordt gesubstitueerd, waardoor gereduceerde normaalvergelijkingen ontstaan.

N°.	a	b	f	aa	ab	af	bb	bf	ff
1	18.3	16.2	+ 5	334.89	296.46	+ 91.5	262.44	+ 81.0	25
2	13.9	9.5	+ 21	193.21	132.05	+ 291.9	90.25	+ 199.5	441
3	11.9	7.0	— 10	141.61	83.30	— 119.0	49.00	— 70.0	100
4	9.8	4.7	— 1	96.04	46.06	— 9.8	22.09	— 4.7	1
5	7.6	3.0	+ 10	57.76	22.80	+ 76.0	9.00	+ 30.0	100
6	1.6	0.1	0	2.56	0.16	—	0.01	0	0
7	— 3.0	0.5	+ 1	9.00	— 1.50	— 3.0	0.25	+ 0.5	1
8	— 9.8	4.7	— 1	96.04	— 46.06	+ 9.8	22.09	— 4.7	1
Som	+ 50.3	45.7	+ 25	931.11	+ 533.27	+ 337.4	455.13	+ 231.6	669
Som / n	+ 6.3	+ 5.7	+ 3.1	— 316.89	— 287.91	— 156.4	— 260.49	— 142.0	— 77.5 (R)
				+ 614.22	+ 245,36	+ 181.0	+ 194.64	+ 89.6	+ 591.5

Met behulp van den laatsten term, gemerkt (R) heeft de reductie, hierboven bedoeld, plaats.

De gereduceerde normaalvergelijkingen zijn dus:

$$614\ \triangle\ x'_m + 245\ \triangle\ r' + 181 = 0$$
$$245\ \triangle\ x'_m + 195\ \triangle\ r' + 90 = 0$$

Hieruit vindt men met log. in 4 decimalen:

$\triangle\ x'_m = -0.221$ of $\triangle\ x_m = -0.11$ M. dus: $x_m = 101.10 - 0.11 = \mathit{100.99}$

$\triangle\ r' = -0.183$ „ $\triangle\ r = -0.46$ M. „ $r = 500 - 0.46 = \mathit{499.54}$

Voor [v v] vindt men:

$$[f\,f] + [a\,f]\ \triangle\ x'_m + [b\,f]\ \triangle\ r' = 591.5 - 40.1 - 16.4 = 535$$

De middelbare fout m in een waarneming blijft dus:

$$m = \sqrt{\frac{535}{8-3}} = 10.3 \text{ c.M.}$$

Uit de 3e normaalvergelijking leidt men verder af:

$\triangle y_m = -0.7$ c.M., dus: $y_m = 16.67 - 0.01 = \textit{16.66}$

De middelbare fout in de onbekenden $\triangle x_m$ en $\triangle r$ vindt men volgens de formules:

$$M^2_{\triangle x'_m} = m^2 \frac{1}{[a'a'] - \frac{[a'b'][a'b']}{[b'b']}} \text{ of } M \triangle x'_m = \sqrt{\frac{107}{306}} = \pm 0.59 \text{ c.M.}$$

$$M^2_{\triangle r'} = m^2 \frac{1}{[b'b'] - \frac{[a'b'][a'b']}{[a'a']}} \text{ of } M \triangle r' = \sqrt{\frac{107}{97}} = \pm 1.0 \text{ c.M.}$$

dus: $M_{x_m} = \pm 0.59 \times 0.5$ M. $= \pm 0.30$ M.

$M_r = \pm 1.0 \times 2.5$ M. $= \pm 2.5$ M.

H. F. van Riel.

Assen, December 1904.

Het kadaster en de kadastrale wetgeving in Nederl.-Indië. [1])

door G. F. Wiemans (G. G. Landmeter).

Het kadaster is eene administratieve en technische instelling, welke ten doel heeft eenen juisten grondslag te verstrekken voor de verdeeling van de grondbelasting. In Nederland heeft men het tevens doen strekken tot basis van het aangenomen hypothecair stelsel en in Nederlandsch-Indië voor het stelsel van transport van onroerende goederen.

Men bezigt de uitdrukking *fiscaal kadaster* voor het kadaster in betrekking tot de grondbelasting en van *eigendoms-kadaster* in verband met den eigendom.

De belasting, die op Java en Madoera van den bodem geheven wordt, is tweeërlei: 1e de verpondingsbelasting, rustende op goederen, waarop zakelijke rechten gevestigd zijn volgens de ordonnantie in *Stb.* 1834 no. 27, en deels op die, verkregen volgens de ordonnantie in *Stb* 1873 no. 38; 2e de landrente, die geheven wordt anderdeels van laatstgenoemde goederen

1) „De Locomotief" van 14—17 November 1904. Tweede blad. No. 266 t.m. 269. (Overgenomen met voorkennis van den Schrijver.)

en verder van gronden, zonder titel bezeten en door Inlanders ontgonnen of bebouwd.

Ik stel mij voor in dit artikel hoofdzakelijk het kadaster te beschouwen in zijne beteekenis van eigendomskadaster, d. i. in verband met de rechtszekerheid, die het moet verleenen aan eigendomsrechten op den bodem in verband met het vigeerend stelsel van openbaarheid, als basis van het verkeer van zakelijke rechten. Daartoe zijn bij *Stb.* 1880 no. 147 vastgesteld de «Regelen tot gebruikmaking van de uitkomsten van de kadastrale metingen in gerechtelijke akten» (d. i. van vestiging en transport van zakelijke rechten en hypotheek). Wij zullen onderzoeken in hoeverre die regeling — een gevolg van de organisatie van het kadaster, waarvan de grondslag werd gelegd in het jaar 1873 — doel heeft getroffen en op te merken valt als eene verbetering van de voorafgaande, en trachten uiteen te zetten de redenen, die oorzaak zijn dat de oude regeling is blijven bestaan naast de nieuwe, welke bestemd was de oude te vervangen.

Tot goed begrip echter van hetgeen volgen gaat vang ik aan met een kort overzicht te geven van de fouten en gebreken, waarop deskundigen wijzen in de inrichting van het kadaster in Nederland, waarvan ons nieuw kadaster in Indië een navolging is.

In het *Tijdschrift voor Kadaster en Landmeetkunde*, jaargang XIII blz. 107 schetst de heer I. Boer Hz. de opkomst en het zijn van **het kadaster in Nederland** in het kort als volgt:

«Ons kadaster stamt uit den Franschen tijd. In het begin dezer eeuw was het vóór alles te doen om de belastbare opbrengst van alle eigendommen in het geheele rijk te kennen, met het doel eindelijk te komen tot een beteren omslag der grondbelasting. Van daar dat nauwkeurigheid en de belangen van den grondeigendom werden opgeofferd aan haastigen spoed, om toch maar gereed te komen. Eene vaststelling der eigendomsgrenzen ging niet aan de meting vooraf. De landmeter mat met gelijke nauwkeurigheid (of onnauwkeurigheid) alle scheidingen en afsluitingen op, die hij op het terrein vond, onverschillig of zij vermoedelijke eigendomsgrenzen waren of slechts dienden tot afscheiding der perceelen van een zelfden eigenaar.

«De redenen, die vroeger drongen tot overhaasting, bestaan thans niet meer; de omslag der grondbelasting heeft geregeld en zonder bezwaar plaats naar de gegevens van het kadaster.

«Niettemin, en hoewel bij de invoering van het burgerlijk wetboek ten behoeve van de boekhouding op den grondeigendom, eischen aan het kadaster werden gesteld, waarop bij de opmaking niet kon worden gerekend, heeft de oude wijze van werken zich bij de vernieuwing staande gehouden. De hermeting van gemeenten — er staan reeds een 200 à 300-tal op de lijst — heeft wel met grooter technische nauwkeurigheid en veel

hooger kosten plaats dan bij de oorspronkelijke opmaking van het kadaster, doch de grondslagen zijn dezelfde gebleven.

«Waartoe dient die vernieuwing? Niet voor den omslag der grondbelasting, daartoe is het bestaande kadaster voldoende. Noch om de bijhouding gemakkelijker te maken, want voor dit in hoofdzaak administratief belang zijn de hermetingen veel te omslachtig en te kostbaar, terwijl tegenover dit voordeel nog het nadeel staat, dat de boekhouding — vooral de hypothecaire — er door wordt bemoeilijkt. De vernieuwing van het kadaster kan geen ander doel hebben en heeft ook geen ander doel, dan de rechtszekerheid van den grondeigendom te vermeerderen. Edoch, in de practijk komt daarvan weinig terecht, zoolang men er niet toe overgaat als grondslag voor de meting te nemen de eigendomsgrenzen d. w. z. de grenzen, zooals die door de eigenaars zelven zijn vastgesteld of aangewezen.»

Mr. P. R. Feith zegt daarvan: «De meerdere zorg in de laatste jaren besteed aan de verbetering (van het kadaster), moet voor een deel als weggeworpen geld worden beschouwd, omdat op den bestaanden gebrekkigen grondslag nooit een goed resultaat te verkrijgen is» [1])

Moge de fiscale grondslag, waarop het kadaster in Nederland berust, door velen ten sterkste worden afgekeurd, nog meer is dit het geval ten aanzien van de kadastrale nommers als grondslag van het hypothecair stelsel.

Omtrent de vorming van kadastrale perceelen zegt de heer I. Boer Hz. «Men kwam er toe, eenvoudig zooveel perceelen te vormen, als maar mogelijk was door, behalve den plattegrond der gebouwen, alles op te meten, wat voor een perceelgrens kon door gaan. Het aantal perceelen is daardoor gemiddeld 5 à 10 en bij landelijke eigendommen 10 à 20 maal grooter, dan het aantal eigendommen. Hoe uitvoeriger de kaart is, des te eerder zal de overeenstemming met het terrein verdwijnen, des te moeielijker de bijhouding óp den duur worden. De onophoudelijke veranderingen in den platten grond der gebouwen en in de inwendige indeeling van den eigendom moeten opgemeten worden en geven tot voortdurende wijziging der kaart, tot vernummeringen en overboekingen aanleiding; deze hebben voor 80 à 90 pCt. plaats, zonder dat de eigendoms-grenzen veranderd zijn.

«De basis voor de boekhouding op den eigendom is dus veranderlijk door invloeden, waaraan die boekhouding vreemd moest blijven; de omschrijving van de onroerende goederen, door vermelding der kadastrale nommers in koop- en andere akten, heden juist, deugt morgen niet meer. «Vele grenzen van kadastrale perceelen, die niet tevens eigendomsgrenzen zijn, worden meer of minder verplaatst al naar mate de eischen der

1) Handelingen Ned. Jur. Ver. I blz. 112.

cultuur of andere invloeden dit mede brengen. «Op het oogenblik dat zulk een grens door de koopakte eigendomsgrens wordt, stemt hare plaats dus niet meer overeen met die op de kaart, zonder dat de kooper of verkooper dit vermoedt. Hierin ligt een der redenen waarom zelfs de meest nauwkeurige kaart op fiscalen grondslag op den duur niet bijgehouden kan worden. Een kaart, die niet bijgehouden kan worden vormt een gebrekkig, een onvoldoend fondament voor de boekhouding van den eigendom. Deze boekhouding behoort te berusten op het perceel als eenheid. Daartoe is noodig eene kadastrale aanduiding van het perceel, welke niet verandert, zoolang de grenzen van het perceel niet veranderen tengevolge van de openbaar-making eener akte; dus een perceel uitsluitend gevormd door grenzen van zakelijke rechten. Eene kaart, welke alleen dergelijke eigendomsperceelen bevat, kan duurzaam bijgehouden worden. «Elke wijziging in de grenzen blijkt uit de openbare registers." [1])

Professor Naber zegt: «Hoe kunnen partijen hunne goederen kadastraal aanduiden, waar geen de minste waarborg wordt gegeven, dat de kadastrale grenzen en de werkelijke grenzen overeenstemmen? De perceelen die zij vervreemden of bezwaren, kunnen met de kadastrale perceelen ongeveer samenvallen, maar juist daarom is de kadastrale benaming de onbepaaldste aanduiding, die men bedenken kan. Wel verre van geëischt te worden, moest zij niet zijn toegelaten.» [2])

De heer Boer Hz. zegt in zijn art.: «Hervorming van ons stelsel: [3])

«Het grondstuk, de eenheid, waarover een zakelijk recht zich uitstrekt, vormt den grondslag voor de toepassing van de mechaniek van elk stelsel. «De zakelijkheid van het recht is juist daarin gelegen, dat het zich hecht aan deze eenheid. Zoo b. v. blijft het hypotheekrecht rusten op een bepaald grondstuk, onafhankelijk van de wisseling der houders van dat recht. Dit noemt men het beginsel der specialiteit.»

Ook zegt de schrijver in zijn art.: Het kadaster in Duitschland: [4])

«Het tegenwoordig kadastraal nommer is ontoereikend voor de diensten, die er van gevorderd worden. Oorspronkelijk was het de aanduiding van een perceel, zooals dit door het schijnbaar bezit begrensd was. Toch is het kadastraal nommer de vage eenheid, waarop de hypothecaire boekhouding berust.» Verder: «Wat kan er dan van terughouden om aan het kadastraal nommer in de gemeenten, die hermeten moeten worden, de beteekenis te geven, die het in waarheid maakt tot een hecht fondament voor de ontwikkeling van ons eigendomsrecht, die buitendien de kosten aan de periodieke vernieuwing verbonden bespaart.»

---

1) (Tijdschrift voor K. en L. VIII blz. 4 en 5.)
2) Tijd. voor K. en L. VIII blz. 166.
3) Tijd. voor K. en L. VI blz. 156.
4) Tijd. voor K. en L. I blz. 87 en 88.

Het bovenstaande houdt de scherpe veroordeeling in van het kadastraal nommer, als basis van het eigendomsrecht.

De overschrijving van vaste goederen in Nederlandsch-Indië

wordt geregeld door de ordonnantie in *Stb.* 1873 No. 38. [1])

Daarmede houdt verband de instructie van de gouvernements landmeters opgenomen in *Stb.* 1837 No. 3.

Vestiging en overgang van zakelijke rechten heeft plaats — op poene van nulliteit — bij akte verleden ten overstaan — in residentiën, waar Raden van Justitie gevestigd zijn, van een of twee commissarissen uit die raden, en in residentiën, waar die raden niet gevestigd zijn, voor den resident of assistent-resident. Bij overgang is aangifte bij den landmeter vereischt, die eene zoogenaamde landmeterskennis opmaakt, welke de basis is voor de opmaking van de akte van overdracht. Een model eener landmeterskennis is gegeven bij *Stb.* 1842 No. 17.

Bij vestiging van een zakelijk recht wordt van het object een meetbrief opgemaakt. Het model van een zoodanigen meetbrief is mede gegeven bij bovengenoemd *Staatsblad* 1842 No. 17.

In den aanhef wordt eene algemeene beschrijving gegeven van de ligging van het perceel naar bestuurs-afdeelingen, district, dessa of kampong. Verder een verwijzing naar de blokkaart door vermelding van blokletter en nommer. Daarna in volgorde:

het verpondingsnommer en de taxatie;
een kaart, schets of plattegrondteekening;
de omschrijving van de bebouwing;
de belendingen;
de afmetingen in koersen en lengten.

Aan het slot de inhoudsgrootte, de naam en voornamen van den aanvrager of den eigenaar.

Bij overgang mag de landmeter het perceel op kosten van den belanghebbende hermeten, ingevolge art. 12, 2e alinea der instructie. Volgens de gegevens dezer opname wordt meest een nieuwe meetbrief gemaakt, welke de oude vervangt en in de akten van overdracht genoemd wordt. Aan verkoop of overdracht van een gedeelte van een onroerend goed, dat het onderwerp van een gerechtelijke akte uitmaakt, gaat splitsing vooraf, waartoe ingevolge art. 17 een landmeters-kennis noodig is en waarbij aan belanghebbenden worden uitgereikt de benoodigde meet- of belendingsbrieven, zoowel van het gesplitste of afgescheiden gedeelte, als van dat, hetwelk daarna van het geheel nog overblijft.»

Deze bepaling maakt de overdracht van kleine stukken grond, het gevolg dikwijls van een grensregeling tusschen buren, zeer kostbaar en

1) Zie ook voor den z. g. agrarischen eigendom Stb. 1873 No. 38.

werkt den verzwegen of geheimen overgang in de hand. Vele afwijkingen in den vorm van perceelen, welke werden toegeschreven aan het slecht meten van de oude gouvernementslandmeters, zijn het gevolg van verzwegen overdracht en van grensregeling tusschen buren.

De landmeter, als bewaarder van het verpondingskohier, boekt elk perceel, dat is elk grondstuk, dat het onderwerp uitmaakt van eene gerechtelijke akte, onder een afzonderlijk hoofd en nommer, en dit is als zoodanig het object van de grondbelasting onder den naam van verponding bekend.

Het verpondingsnommer is, behoudens splitsing en samentrekking, onveranderlijk. Het identificeert het perceel en als eenheid der gerechtelijke akte is het mede eene juridische eenheid. . Het verpondingskohier houdt den burgerlijken staat der perceelen in.

In de ordonnantie van 1834 No. 37 zoekt men vergeefs naar de wijze, waarop het object in de akte zal worden aangeduid. Art. 15 vermeldt alleen, dat de landmeters-kennis, behalve de beschrijving van het goed, ook zal vermelden den naam van den eigenaar enz. Waarin die beschrijving zal bestaan, wordt niet gezegd. Bij *Stb.* 1842 No. 17 is echter in ampliatie op art. 15 gegeven het model eener gerechtelijke akte van overgang bij erfenis, waarvan «de vorm zooveel mogelijk moet worden geobserveerd, zullende vooral in acht moeten worden genomen, dat in de landmeterskennissen en eigendomsbewijzen, wat betreft de verdeeling, omschrijving en de toekenning van den eigendom, volkomen overeenkomst bestaat.»

Het oorspronkelijke model van het verpondingskohier is vastgesteld bij ordonnantie, volgens welke op de eilanden Java en Madoera zal worden geheven het middel der verponding, *Stb.* 18 3 [1]) no. 5. De registratie der perceelen is voorgeschreven bij art. 27. «Naarmate de opgaven in art. 25 vermeld, ontvangen worden, zullen te Batavia de hoofdcommissie der verponding en op andere plaatsen de speciale commissiën dezelven doen registreeren, slechts met een doorloopend nummer, gebruik makende voor elk nommer van eene bladzijde, zoodat het nommer van het perceel, tevens de bladzijde van het register zal aanwijzen. Dit register zal inhouden den naam van den eigenaar en eene korte omschrijving van de ligging, uitgestrektheid en belendingen van het perceel, mitsgaders van de huizen of andere gebouwen, die daarop gevonden worden, volgens het model aan deze geannexeerd."

Door het vervallen van nommers, ten gevolge van vermenging, splitsing en overboeking in nieuwe registers, kent het verpondingskohier thans twee nommers, t. w. het volgnommer der folio's en het eigenlijk gezegde verpondingsnommer, dat het volgnommer is der oorspronkelijke kohieren en nu geen deel meer uitmaakt van een onafgebroken reeks.

---

1 Het tiental van het jaartal ontbreekt in de Locomotiet.
H.

Het imprimé der kohieren is herhaaldelijk gewijzigd, maar heeft nu nog ongeveer denzelfden inhoud als het oorspronkelijk model. Voor de omschrijving en de belendingen wordt echter meest verwezen naar den betreffenden meetbrief, omdat zulks bij mutaties in de omschrijving eenvoudig is.

De registers, door den landmeter aan te houden, zijn genoemd in art. 8 der instructie, doch deze, als nu niet meer bestaande, kan ik hier stilzwijgend voorbijgaan.

De belangstellende lezer, die aan het voorgaande, betreffende het kadaster in Nederland, zijn aandacht geschonken heeft, zal allicht de gevolgtrekking maken, dat het oude Indische kadaster veel bevatte, dat door deskundigen aanbevolen wordt tot verbetering van het kadaster in Nederland:

Het verpondingskohier, hetwelk op elke folio de volledige omschrijving bevat van elk perceel, dat het onderwerp uitmaakt van eene gerechtelijke akte van vestiging of overgang en waarin achtereenvolgende overgangen zijn geboekt. Het verpondingsnommer, dat de naam is van elk perceel: het identificeert; onveranderlijk is buiten vermenging of splitsing, geconstateerd bij eene speciale gerechtelijke akte; onveranderlijk buiten medewerking van den eigenaar of houder van het recht.

Verder zijn als onmiskenbaar goede instellingen aan te merken: de meetbrief, die het object der gerechtelijke akte nauwkeurig omschrijft; daarvan de belendingen en afmetingen geeft, waaruit het perceel moet kunnen worden gereconstrueerd; waarin de vaste merkteekens zijn genoemd en gegeven, waaruit de meting heeft plaats gehad: «landmeters-kennis»; welke het schema bevat waarnaar de nieuwe gerechtelijke akte is op te maken; die den rechter-commissaris behoedt voor het maken van technische of administratieve fouten, welke rechter-commisaris weder den landmeter controleert.

Wanneer de grondslagen, waarop het oude kadaster in Indië berustte, werkelijk voortreffelijk zijn te noemen, waartoe was dan de invoering van het nieuwe kadaster in navolging van het Nederlandsche noodig?

De daartoe geleid hebbende oorzaken zullen wij in het vervolg van ons artikel leeren kennen.

De heer De Bas, kapitein van den generalen staf, geeft in het tijdschrift voor *Kadaster en Landmeetkunde* deel 1 blz. 102, 103 een weinig geflatteerd beeld van den desolaten toestand, waarin

het oude Kadaster in Indië

vóór 1874 verkeerde.

Hij zegt: «Aangaande de drie hoofdplaatsen op Java, bestond er vóór 1837, en wat binnenlanden betreft vóór 1863 niets, wat maar eenigszins aanspraak mocht maken op den naam van Kadaster».

«In het jaar 1837 werd bij *Stb.* No. 3 de instructie voor de uitoefening der functiën van gouvernements-landmeter vastgesteld en van toepassing verklaard voor de landmeters te Batavia, Semarang en Soerabaja, en bij *Stb.* 1863 No. 158 ook voor de overige gewesten op Java en Madoera.

«De gouvernements-landmeters voldeden in den regel niet aan de voorschriften, vervat in hunne instructie. Alles, waarvoor salaris gerekend kon worden, werd verricht en afgegeven; daarentegen geschiedde het aanleggen van de blokkaarten in den regel niet». [1])

Hiervan nu kan men den ouden landmeters geen verwijt maken. Wij hebben bij den aanleg der kadastrale plans gezien, hoeveel tijd, personeel en geld benoodigd zijn om dergelijke kaarten samen te stellen en dat het niet aanging dit van de, op weinig uitzonderingen na, karig bezoldigde landmeters te eischen.

«De kantoren der gouvernements-landmeters," vervolgt de heer De Bas, geleken wel winkeltjes waar de benoodigde stukken voor de overschrijving van vaste goederen verkocht werden. Aangezien er geen concurrentie was of contrôle bestond, ontvingen de belanghebbenden slechte waar voor veel geld; het tarief op de salarissen werd dikwijls vreemd toegepast". [2])

In het jaar 1839 werden de landmeters te Batavia in het corps gouvernements-ambtenaren opgenomen. Het bureau aldaar ontving den naam van Kadastraal-Bureau. Eene som van f 1475 's maand werd uitgetrokken ter bestrijding van de uitgaven voor tractementen aan landmeters, klerken, oppassers en aan bureauonkosten. Eene som van f 3000 werd disponibel gesteld voor de herziening van de verpondingskohieren, registers en blokkaarten. De hoofdingenieur van den waterstaat Tromp, belast met de superintendentie van het kadastraal-bureau, meende dat bovengenoemde som hem in staat zoude stellen om in den tijd van 5 jaren de verpondingskohieren te herzien, opnamen te bewerkstelligen en nieuwe kaarten en registers te doen vervaardigen. Weldra bleek, dat die tijd veel te kort was geraamd, zoodat een nieuwe termijn van 5 jaar werd gesteld en de noodige gelden door de Regeering werden verleend.

In het jaar 1847 bemerkte men, dat in de verloopen acht jaren geen noemenswaardige verbeteringen waren tot stand gekomen. De geringheid der toegestane fondsen, het gebrek aan deskundigen, enz. waren oorzaak, dat instede van nieuwe registers samen te stellen en opnamen te verrichten, men zich vergenoegd had met de afmetingen, koersen en belendingen der betrokken perceelen uit de oude koopbrieven over te nemen. Het behoeft geen betoog dat de bescheiden, welke men uit die stukken putte, verre van juist waren.

Naar de zelfde gegevens had men blok- en andere kaarten samengesteld.

1) Bldz. 102.
2) Idem

Het imprimé der kohieren is herhaaldelijk gewijzigd, maar heeft nu nog ongeveer denzelfden inhoud als het oorspronkelijk model. Voor de omschrijving en de belendingen wordt echter meest verwezen naar den betreffenden meetbrief, omdat zulks bij mutaties in de omschrijving eenvoudig is.

De registers, door den landmeter aan te houden, zijn genoemd in art. 8 der instructie, doch deze, als nu niet meer bestaande, kan ik hier stilzwijgend voorbijgaan.

De belangstellende lezer, die aan het voorgaande, betreffende het kadaster in Nederland, zijn aandacht geschonken heeft, zal allicht de gevolgtrekking maken, dat het oude Indische kadaster veel bevatte, dat door deskundigen aanbevolen wordt tot verbetering van het kadaster in Nederland:

Het verpondingskohier, hetwelk op elke folio de volledige omschrijving bevat van elk perceel, dat het onderwerp uitmaakt van eene gerechtelijke akte van vestiging of overgang en waarin achtereenvolgende overgangen zijn geboekt. Het verpondingsnommer, dat de naam is van elk perceel: het identificeert; onveranderlijk is buiten vermenging of splitsing, geconstateerd bij eene speciale gerechtelijke akte; onveranderlijk buiten medewerking van den eigenaar of houder van het recht.

Verder zijn als onmiskenbaar goede instellingen aan te merken: de meetbrief, die het object der gerechtelijke akte nauwkeurig omschrijft; daarvan de belendingen en afmetingen geeft, waaruit het perceel moet kunnen worden gereconstrueerd; waarin de vaste merkteekens zijn genoemd en gegeven, waaruit de meting heeft plaats gehad: «landmeters-kennis»; welke het schema bevat waarnaar de nieuwe gerechtelijke akte is op te maken; die den rechter-commissaris behoedt voor het maken van technische of administratieve fouten, welke rechter-commisaris weder den landmeter controleert.

Wanneer de grondslagen, waarop het oude kadaster in Indië berustte, werkelijk voortreffelijk zijn te noemen, waartoe was dan de invoering van het nieuwe kadaster in navolging van het Nederlandsche noodig?

De daartoe geleid hebbende oorzaken zullen wij in het vervolg van ons artikel leeren kennen.

De heer De Bas, kapitein van den generalen staf, geeft in het tijdschrift voor Kadaster en Landmeetkunde deel 1 blz. 102, 103 een weinig geflatteerd beeld van den desolaten toestand, waarin

het oude Kadaster in Indië

vóór 1874 verkeerde. Aangaande de drie hoofdplaatsen op Java, bestond er Hij zegt: «Wat binnenlanden betreft vóór 1863 niets, wat maar vóór 1837, en nigszins aanspraak mocht maken op den naam van Kadaster».

goederen; maar vaag, onbepaald en veranderlijk is; samenvoegt wat gescheiden behoorde te zijn, splitst wat in belasting en eigendom één is; diensvolgens geeft het hoofdregister der kadastrale boekhouding onder vele hoofden onvolledig, wat in het verpondingskohier onder één hoofd volledig te vinden is.

In het jaar 1872 kwamen, tengevolge van het onderzoek ingesteld door de commissie-Motké, naar den toestand waarin de archieven der gouvernements-landmeters verkeerden, de vele gebreken aan het licht. Zelfs een behoorlijke aanslag van de verponding was niet gewaarborgd.

Ingevolge de voorstellen van den heer Motké werd besloten tot eene

Reorganisatie van het Kadaster

en in de ontwerp-Indische begrooting van het jaar 1873 werden gelden aangevraagd tot verbetering van het kadaster en tot aanstelling van een ingenieur en twee landmeters.

De ambtenaren, wier opdracht zou zijn het leggen van deugdelijke grondslagen (K. V. 1872 p. 73) voor het kadaster, werden uitgezonden en te Batavia aan het werk gesteld, terwijl bij *Stb.* 1874 no. 37 de door wijlen den heer Motké ontworpen algemeene organisatie van het personeel van het kadaster in Nederlandsch-Indië werd afgekondigd.

Inmiddels werden voorstellen tot geleidelijke kadastrale opneming uit Indië ontvangen, die nadere overweging vereischten, vooral wegens hunne verre strekking en finantieele gevolgen.

«De opmeting, onder de leiding der drie uitgezonden ambtenaren waarbij partij werd getrokken van de ondervinding in Europa opgedaan en die den noodigen waarborg geeft, dat een in alle opzichten deugdelijk kadaster zal worden verkregen, vorderde goed» (K. V. 1875 p. 100).

Op de ontwerp begrooting van het jaar 1876 werden gelden aangevraagd tot uitbreiding van het personeel, daar eene spoedige opname zeer ten bate zoude komen van de opbrengst der verponding.

In het jaar 1878 kwamen de werkzaamheden te Batavia nagenoeg gereed en door den inmiddels aangestelden bewaarder werd een verbeterd verpondingskohier samengesteld.

In hetzelfde jaar werd een aanvang gemaakt met de opmeting van Semarang en Soerabaja.

Intusschen waren de bij *Stb.* 1875 no. 183 vastgestelde *Algemeene Voorschriften betreffende de kadastrale metingen* afgekondigd. Wanneer de heer Tendeloo zegt: «Het blijkt dat de samensteller van deze ordonnantie in hoofdzaak de denkbeelden gevolgd heeft, o. a. door den heer Boer Hz. ontwikkeld in het *Tijdschrift voor Kadaster en Landmeetkunde.*" [1]) dan is

1) Mr. Tendeloo, „over de wenschelijkheid" enz. blz. 104.

hij, zooals wij zullen zien, niet wel ingelicht. Bovendien, de eerste jaargang van genoemd tijdschrift verscheen eerst 10 jaar later, anno 1885.

Tot eene goede beoordeeling van de strekking dezer voorschriften moeten wij in het oog houden, dat het in het jaar 1875 betrekkelijk vaststond, dat binnen een niet te lang tijdsverloop de artt. 616—620 van het I.B.W. zouden worden van toepassing verklaard. Verder was men van meening dat te eeniger tijd de verpondings-belasting zou vervallen en vervangen worden door eene grondbelasting naar ongeveer dezelfde grondslagen als in Nederland.[1])

Deze Algemeene Voorschriften vangen aan met de omschrijving van het ter opmeting aangewezen terrein, hier afdeeling, later kadastrale afdeeling genoemd (*Stb.* 1878 no. 104), welke afdeeling werd onderverdeeld in sectiën. Met de bestaande bestuursafdeelingen en grenzen wordt in het algemeen geen rekening gehouden. Alleen wordt in art. 2 bij ten 1e bepaald, dat terreinen die dezelfde plaatselijke benaming dragen zoo min mogelijk in verschillende sectiën moeten voorkomen.

Wij kunnen voorbijgaan de regeling van den aanleg van de bladen en kaarten, wij zullen ons bepalen tot de hoofdzaak en onderzoeken, wat volgens het nieuwe kadaster *perceelen* zullen zijn die als zoodanig den grondslag vormen waarop de boekhouding van het nieuwe kadaster zal berusten. Wij mogen eene nauwkeurige en volledige determinatie verwachten van dit gewichtig onderwerp, maar zien ons te dien aanzien teleurgesteld.

Art. 20 zegt: «Als afzonderlijke perceelen worden beschouwd die stukken grond, welke door dezelfde personen worden bezeten of althans, waarop dezelfde zakelijke rechten worden uitgeoefend.»

«Hoewel aan denzelfden persoon toebehoorende, worden evenwel als afzonderlijke perceelen opgemeten zoodanige gedeelten van het terrein, die bepaald zijn door vaste of natuurlijke scheidingen, of die een verschillenden cultuurtoestand hebben, zoomede de gedeelten van wegen en wateren, die een afzonderlijken naam dragen. Gedeelten van perceelen, in verschillende sectiën gelegen, worden als een afzonderlijk perceel beschouwd.»

Wij zien hier geen melding gemaakt van splitsing in perceelen naar de eenheid der gerechtelijke akten.

«Dezelfde zakelijke rechten» is van bevoegde zijde verklaard te beteekenen «eigendom bij verschillende akten verkregen», terwijl onder Eigendom, R. v. Opstal, R. v. Erfpacht enz. verschillende zakelijke rechten zijn te verstaan.

Wat onder bezit is te verstaan, is niet nader omschreven. Men kan den grond bezitten volgens titel, ingevolge ordonnantie in *Stb.* 1834 no.

1) Zie De Bas Tijds. voor K. en L. I. p. 146.

27 of in *Stb.* 1873 no. 38. Op allen anderen grond kunnen alleen Inlanders erkende bezitsrechten uitoefenen. Europeanen en vreemde Oosterlingen noemt men als zoodanig geen bezitters maar occupanten.

Alhoewel aan denzelfden persoon toebehoorende, worden de perceelen nog onderverdeeld door de vaste of natuurlijke scheidingen, die ze doorsnijden, of naar den verschillenden cultuurtoestand. Wat onder vaste of natuurlijke scheidingen valt te verstaan; of dit zijn muren, slooten en levende heggen, dan wel of de zoo gemakkelijk te verplaatsen bamboepaggers daaronder ressorteeren, is in het midden gelaten. Verder is niet bepaald, wat door «cultuurtoestand» wordt verstaan, noch welke cultuuronderscheidingen zijn te maken.

In het algemeen heeft men, evenals in Nederland, het zich weinig druk gemaakt over de bezits- of eigendomsgrenzen, waar deze niet samenvielen of afweken van de zichtbare afscheidingen of afsluitingen; en zich niet afgevraagd, of de opgemeten heggen of paggers en slooten geplaatst of gegraven konden zijn met een ander doel, dan om een eigendomsgrens zichtbaar te maken. Het is verboden geworden onzichtbare scheidingen, die aangewezen zijn doch niet verzekerd of afgepaald waren, op de kadastrale kaart te brengen; en ook thans nog, waar hier en daar in enkele gevallen op de kadastrale plans stippellijnen als voorstellingen van onzichtbare maar bekende en erkende perceelsscheidingen voorkomen, vallen die als even zoovele overtredingen van een stellig gebod aan te merken.

Art. 20 besluit met den zin: «Woningen van bamboe opgetrokken worden niet op de kaart gebracht,» en hieruit valt af te leiden, dat huizen van steen of hout wel worden opgemeten en in kaart gebracht. Dit heeft dan ook plaats gehad, maar aangezien huizen te vinden zijn, die deels van steen en deels van bamboe zijn gebouwd en geen bepaalde huurwaarde of andere waarde als limiet is gegeven, is de opmeting dier huizen van den meerderen ijver van de landmeters afhankelijk geweest en daar het aan ijver in den regel niet heeft ontbroken, zijn de plans belast met duizenden bij duizenden huizen van weinig permanent bestaan, hetgeen allerverderfelijkst op de goede bijhouding terug werkt.

Ik kan ten aanzien van het kadaster in N. I. de woorden van den heer Boer Hz. tot de mijne maken, waar hij de samenstelling van het kadaster in Nederland schetst: «Men kwam er toe eenvoudig zooveel perceelen te vormen, als maar mogelijk was, door behalve den plattegrond der gebouwen alles op te meten, wat maar voor een perceelgrens kon doorgaan!»

Bij de artt. 29 en 30 is geregeld het nommeren van bovenbedoelde perceelen, waarbij is bepaald, dat zij secties-gewijze genommerd zullen worden, aanvangende met nommer 1, en dat het gebruik van bisnommers verboden is. Verdere toelichting, omtrent het vormen van perceelen, vindt men in art. 56. «Bij het bestaan van verschil over de grens tusschen

twee perceelen, tracht de landmeter de eigenaren tot eene minnelijke schikking te bewegen. Indien de daartoe aangewende pogingen vruchteloos blijken, worden de beide perceelen onder één nommer op de kaart gebracht en in het later te omschrijven aanwijzend tableau geboekt ten name van een der eigenaren en consorten.»

De fiscale strekking van het kadaster blijkt verder uit art. 42, waarbij is bepaald, dat «de zakatlas bestemd is ten gebruike van de schatters bij hunne opnemingen te velde.»

Bij de slotalinea van art. 57 is een poging gewaagd tot delimitatie der rijksgronden.

De andere artikelen van meer technischen aard kan ik stilzwijgend voorbijgaan.

Intusschen was de eerst uitgezonden ingenieur van het kadaster overleden, en zijn opvolger, die in Maart 1876 te Batavia kwam, heeft geen andere wijzigingen in bedoelde algemeene voorschriften gebracht dan die van art. 5.

De wijziging van bedoeld artikel betreft de aansluiting aan de triangulatie van den geographischen dienst en het bezigen van dezelfde assenstelsels als door den topographischen dienst zijn gebruikt voor de samenstelling van de gewestelijke kaarten.

Bij gouvernements-besluit van 5 September 1878 no. 59 (Bijb. no. 3308) werd overwogen «dat de denkbeelden, door den ingenieur van het kadaster in zijn schrijven d.d. 16 November 1877 no. 90 ontwikkeld ten aanzien van het doel, dat met de daarstelling van het kadaster in Ned.-Indië voorloopig werd beoogd, namelijk de meest mogelijke rechtszekerheid aan den eigendom te verschaffen, alleszins juist zijn en dus de daarop gegronde voorstellen ten zeerste aanbeveling verdienen.» Zoo werden bij genoemd besluit vastgesteld de navolgende formulieren:

Voor den aanleg;

het aanwijzend tableau (form. 1), bevattende de gegevens door den landmeter verzameld, alsmede de volgende door den bewaarder in te vullen, als: het oude verpondingsnommer, de laatste rechtstitel, de namen der eigenaren die volgens officieele bescheiden zakelijke rechten op den grond uitoefenen.

Voor de kadastrale boekhouding:

het hoofdregister (form. No. 3) bevattende sectiesgewijze en volgnommersgewijze de volledige omschrijving der kadastrale perceelen;

de alphabetische naamlijst (form. 4);

een register van verwijzing bij elk verpondingsnommer naar de overeenkomstige kadastrale perceelen, (form. 5).

De formulieren 1 en 5 zijn niet bestemd om bijgehouden te worden en vormen z. g. overgangsregisters, houdende het verband tusschen de oude

en de nieuwe boekhouding op het oogenblik, dat de nieuwe boekhouding voltooid is. Het form. 1 (aanwijzend tableau) bevat eene kolom voor de vermelding van het verpondingsnommer in het aangehaald besluit met het bijv. n.w. «oud» aangeduid, terwijl het form. 3 (hoofdregister) geen aanduiding van het verpondingsnommer meer bevat. Hieruit blijkt de toeleg van den ontwerper om het verpondingsnommer te doen vervallen en te vervangen door het kadastrale perceelnommer, ontstaan volgens de aanwijzingen vervat in art. 20 der Algemeene Voorschriften en waarvan de vorming grootendeels afhangt van de opvattingen van den landmeter. Toch was op het tijdstip van de vaststelling der Algemeene Voorschriften (5 September 1878) tot de niet afkondiging van het koninklijk besluit van 17 April 1877 no. 20 reeds besloten.

In het jaar t879 werd de

werkkring van het kadaster

belangrijk uitgebreid en het personeel van het kadaster, dat te voren hoofdzakelijk uit Europeesche ambtenaren en beambten bestond, aangevuld met ongeveer 400 Inlandsche ambtenaren afkomstig van de opgeheven Kadastraal-Statistieke opname en met verschillende Europeesche landmeters eerder bij dien tak van dienst werkzaam. Bij het betreffende *Stbl.* 1879 no. 162 werd bepaald:

De statistieke opname van Java en de Kadastraal-Statistieke bureaux worden opgeheven.

Tot den werkkring van het kadaster behoort:

1e. de vervaardiging van kaarten van hoofdplaatsen van gewesten en afdeelingen op Java en Madoera op den voet van de bepalingen in *Stb.* 1875 no. 183 en *Stb.* 1878 no. 104;

2e. de vervaardiging van kaarten van de overige gedeelten van Java en Madoera (de residentiën Djokdjakarta en Soerakarta uitgezonderd), voorschriften omtrent deze kaarten worden nader vastgesteld;

3e. de werkzaamheden, voor zooverre betreft Java en Madoera opgedragen aan de gouvernements-landmeters bij instructie in *Stb.* 1837 no. 3 en 1863 no. 158;

4e. de bijhouding van de kaarten der statistieke opname en der daarbij behoorende stukken.

Tegen het bepaalde bij sub. II ten 1e van bovenbedoeld *Staatsblad* is in zoover gezondigd, dat vele hoofdplaatsen van afdeelingen en gewesten niet zijn gekadastreerd volgens de bepalingen in *Stb.* 1875 no. 183, maar ingevolge die, goedgekeurd bij gouvernements besluit van 4 Augustus 1879 no. 7, bedoeld bij sub 2 ten II van boven aangehaald *Stb.* 1879 no. 162.

Buiten bedoelde hoofdplaatsen van gewesten en afdeelingen zijn in het

belang van het eigendoms-kadaster ingevolge het bepaalde sub. 2 ten II van *Stb.* 1879 no. 162, ook kaarten vervaardigd van hoofdplaatsen van districten en z. g. nederzettingen, waaronder worden verstaan dorpen waarin een Chineesch kamp, dan wel een groep perceelen, onder eenigen titel bezeten, te vinden is. Deze arbeid is thans voor Java ten einde gebracht.

Bij *Stb.* 1884 no. 21 is onder nadere goedkeuring des Konings bepaald, met aanvulling van art. 1 § II ten 2e van *Stb.* 1879 no. 4, dat de vervaardiging van kaarten der regentschappen Madoera en Soemenep tot den werkkring van het kadaster behoort.

Ten slotte is bij verschillende gouv.-besluiten bij wijze van tijdelijken maatregel bepaald, dat opgemeten zouden worden de hoofdplaatsen Soerakarta en Djokdjakarta en verschillende andere plaatsen in het gouvernement Sumatra's Westkust, Celebes en onderhoorigheden en in de residentiën Banka, Bali en Lombok en Ternate.

Tengevolge van de opheffing van den kadastraal-statistieken dienst en den overgang der ambtenaren van dien tak van dienst werd bij *Stbl.* 1879 no. 336, onder intrekking der wisselvallige inkomsten der Europeesche ambtenaren en van huishuur en reiskosten der Inlandsche ambtenaren, de bezoldiging van het ambtelijk personeel bij dien tak van dienst geregeld.

Bij deze *organisatie*, aangevuld bij *Stbl.* 1899 no. 154, werd het Europeesch en Inlandsch personeel verdeeld in verschillende rangen, elke rang onderverdeeld in klassen. De zeer oneigenlijke titel van ingenieur werd behouden voor den inspecteur en de adjunct-inspecteurs bij dezen tak van dienst.

Bewaarders van het kadaster zijn alleen aangesteld op de drie hoofdplaatsen op Java. Overal elders fungeeren landmeters en zelfs adjunct-landmeters als zoodanig.

Art. 4. luidt: «De titularissen, die bij de organisatie van dezen dienst-tak worden aangesteld, kunnen bij gebleken ijver en bekwaamheid, indien zich na drie jaren actieven dienst nog geen vacature heeft opgedaan, tot een hoogere klasse worden bevorderd." Deze toezegging tot periodieke verhooging is nooit ingetrokken; toch heeft de regeering in de laatste 15 jaar daaraan niet de hand gehouden.

Het kadaster werd alsnu ook belast met de metingen, die ten doel hadden den grondslag te vormen voor de heffing der landrente, welke te voren waren opgedragen aan den kadastraal-statistieken dienst; de betreffende voorschriften tot regeling van de details dier metingen werden vastgesteld bij gouvernements-besluit van 4 Augustus 1879 no. 7 (*Bijb.* no. 3431.)

De samenstelling der kaarten is op dezelfde wijze geregeld als bij de Algemeene Voorschriften, met dien verstande, dat ook de schalen 1 à 1000 en 1 à 5000 zijn toegelaten. Verder is bepaald, dat zooveel mogelijk elke kadastrale afdeeling zal bestaan uit een district of onderdistrict; dat

de grenzen der dessa's door een paarse kleur zullen worden aangeduid.

Overigens zijn vele bepalingen vervat in de Algemeene Voorschriften, bijna onveranderd overgenomen. De wijzigingen, uitgezonderd die in art. 13 betreffende den aanleg van het aanwijzend tableau, zijn van ondergeschikt belang.

Art. 13 regelt wat in verband met het doel, dat met deze metingen wordt beoogd, perceelen, hier blokken genoemd, zullen zijn en luidt: »als afzonderlijke blokken worden opgemeten zoodanige gedeelten van het terrein, die door vaste natuurlijke grenzen, als: wegen, rivieren, kleine waterleidingen, slooten, heggen enz. zijn afgescheiden of die een verschillenden cultuurtoestand hebben."

«De grenzen der individueel bezeten gronden worden alleen dàn opgemeten, wanneer op den grond een zakelijk recht gevestigd is, hetzij op de wijze bepaald in *Stbl.* 1834 no. 27, hetzij op die bepaald in *Stbl.* 1872 no. 117.»

De omschrijving van hetgeen onder kadastraal perceel valt te verstaan is hier volledíger; het onderwerp meer gedetermineerd dan in art. 20 der Algemeene Voorschriften. Er blijkt, wat onder vaste of natuurlijke scheidingen wordt verstaan, er is bepaald, dat met het bezit alleen zal rekening gehouden worden, voor zoover dit bezit door een titel bevestigd wordt.

Welke cultuuronderscheidingen zijn te maken blijkt verder uit de formulieren 3a en 3b, vastgesteld bij besluit van 30 April 1883 no. 30.

Art. 52 zegt: «de metingen, thans door de gouvernementslandmeters verricht, volgens de Instructie in *Stbl.* 1837 no. 3 en 1863 no. 158 worden, zoodra zij aan de ambtenaren van het kadaster zijn opgedragen, met dezelfde nauwkeurigheid en volgens dezelfde methode verricht, als de overige metingen voor den kadastralen dienst. Zij worden aan ten minste drie vaste punten zoodanig verbonden, dat bij latere kadastreering van het omliggende terrein deze punten slechts behoeven te worden aangemeten, om het geheel in het nieuwe kadaster te kunnen opnemen."

Bij gouv. besluit van 30 April 1883 no. 30 werden vastgesteld de *Voorschriften tot bijhouding van de kadastrale metingen* bedoeld bij II no. 2 van art. 1 van het besluit van 10 Mei 1879 no. 4 (*Stbl.* no. 164.)

Hierin wordt in de eerste plaats geregeld de wijze, waarop verschillende grondveranderingen ter kennis zullen worden gebracht van den landmeter.

Art. 10 zegt verder: »van perceelen, waarop zakelijke rechten gevestigd zijn, geschiedt de samenstelling der kadastrale boekhouding en de bijhouding van het kadaster in overeenstemming met de instructie van de bewaarders van het kadaster, met dien verstande evenwel, dat het aanwijzend tableau wordt aangelegd volgens het bij art. 36 van het bij besluit van 1 Augustus 1897 no. 7 vasgesteld model." Dit aanwijzend tableau verschilt eenigszins van dat bedoeld bij de Algemeene Voorschriften. Het moet worden bijgehouden en is geen bloot overgangsregister.

Het hoofdregister is volgens deze voorschriften bestemd om alleen die perceelen te bevatten, waarop een zakelijk recht gevestigd is. Deze maatregel valt als een verbetering aan te merken. Uit het hoofdregister zijn geëlimineerd die duizenden perceelen, waarop geen zakelijke rechten gevestigd zijn.

Beide voorgaande voorschriften wijzen er op, dat de ontwerper een beter blik heeft gekregen op den toestand en daarom eenige concessies heeft gedaan, zonder daarom nog af te wijken van het principe, dat aan den oorspronkelijken aanleg ten grondslag heeft gestrekt. Het valt te betreuren, dat beide besluiten zijn ingetrokken bij gouvernements besluit van 18 Juni 1890 no. 6. Dit heeft niet verhinderd, dat na de intrekking nog verscheidene steden en nederzettingen volgens de ingetrokken voorschriften zijn gekadastreerd.

Bij genoemd Gouv. besluit van den 18^{en} Juni 1890 no. 6 werden voor zooveel noodig goedgekeurd de daaraan gehechte voorschriften tot regeling van de details der metingen, bedoeld bij art. 1 § II ten 2 van *Stbl.* 1879 no. 164 ten behoeve der landrentemetingen en ter vervanging van de voorgaande.

Kort na de afkondiging van dit besluit werden — met het doel de landrentemetingen goedkooper te maken — verschillende voorstellen overwogen tot reorganisatie van het personeel en tot vermindering der tractementen.

Deze voorstellen leidden tot geen ander resultaat, dan dat het aantal élève-mantris belangrijk werd uitgebreid ten koste van de hoogere rangen der Inlandsche ambtenaren, die evenredig verminderd werden De élève-mantris betaalden het gelag in deze. Zij waren reeds bij de organisatie in het jaar 1897 in slechter condities gekomen dan voorheen. Zij ontvingen bij de kadastraal-statistieke opname f 15 tractement 's maands en f 10 reiskosten en bij den kadastralen dienst f 20 tractement 's maands, zonder tegemoetkoming voor reiskosten, welke bezoldiging voor de zware diensten, die op het terrein van hen geeischt worden, en het zeer ambulante leven, dat zij daarbij leiden, geheel onvoldoende mag worden genoemd. Bij de uitbreiding, die aan het aantal élève-mantris is gegeven, worden zij nu eerst na plm. 9 jaren dienst, tot mantri 3 kl. bevorderd.

Bij *Stbl.* 1880 no. 148 is vastgesteld de *Instructie voor de Bewaarders van het Kadaster.*

Het algemeen toezicht op deze kantoren is opgedragen aan de hoofden van gewestelijk bestuur; de uitoefening van de contrôle en het toezicht aan de ingenieurs van het kadaster.

De werkzaamheden van de bewaarders bestaan in :

a. het brengen van verband tusschen de nieuwe en de oude aanduiding van de kadastrale perceelen.

b. het ineenzetten van de kadastrale boekhouding;

c. de instandhouding van het kadaster;

d. het afgeven van landmeterskennissen en meetbrieven, het verstrekken van extracten enz.

Gelijktijdig met de Instructie van de Bewaarders werd bij *Stbl.* 1880 no. 147 afgekondigd de *Regeling van het gebruik, dat van de uitkomsten der kadastrale metingen is te maken in de gerechtelijke akten betrekkelijk den eigendom en andere zakelijke rechten op onroerende goederen.*

Wij laten die regelen hier in hun geheel volgen.

»Art. 1. Nadat de opmetingen voor het kadaster in eene kadastrale afdeeling zijn afgeloopen en het kantoor van bewaring van het kadaster is georganiseerd, worden de in die afdeeling gelegen onroerende goederen, welke het onderwerp uitmaken van eene gerechtelijke akte, als bedoeld in art. 1 der ordonnantie van 21 April 1834 (*Stbl.* No. 27); art. 1 der ordonnantie van 21 Februari 1873 (*Stbl.* No. 38) en de artikelen 26, 31 alinea I en 34 der bepalingen omtrent de invoering van, en den overgang tot de nieuwe wetgeving, daarin aangewezen door vermelding van de kadastrale kenmerken, bestaande in: den naam van de residentie; den naam der kadastrale afdeeling; de sectie-letters en nommers, waaronder de perceelen bekend zijn.

»Art. 2. Wanneer een perceel bestaat uit een gedeelte van een kadastraal perceel, behoort tot de stukken, benoodigd voor de opmaking der gerechtelijke akte, een meetbrief, zijnde een extract uit het kadastrale plan, waarop de nieuwe grenzen en de meetcijfers, waardoor zij worden bepaald, zijn aangewezen. Deze meetbrief wordt vermeld in de gerechtelijke akte en daaraan vastgehecht.

»Art. 3. De laatst voorgaande omschrijving volgens het kadaster wordt vermeld, ingeval een perceel sedert de laatste gerechtelijke akte waarvan het een onderwerp uitmaakt, een nieuw nommer heeft gekregen.

»Art. 4. De gouverneur-generaal bepaalt voor elke kadastrale afdeeling den dag, waarop de bovenstaande bepalingen in werking treden."

Van een onroerend goed, dat voor het eerst na de inwerking-treding het onderwerp uitmaakt eener gerechtelijke akte, wordt daarin ook het verpondingsnommer vermeld.

Bovenstaande regeling heeft ten doel de (nieuwe) kadastrale boekhouding ten grondslag te doen strekken aan het transport van onroerende goederen, evenals zulks het geval is in Nederland, ten aanzien van het hypothecair stelsel.

Uit de onbevooroordeelde lezing van de 2e alinea van art. 4 is af te leiden, dat het verpondingsnommer, na de eerste akte van overgang, in volgende akten van transport niet meer zal worden genoemd. De ontwerper der ordonnantie zelve heeft zich over de bedoeling in deze onwederlegbaar uitgesproken in zijne rede: »Iets over de verschillende rechtstoestanden,

waardoor de grond op Java en Madoera beheerscht wordt," (1) en wel als volgt: »volledigheidshalve zij nog gezegd, dat bij de tweede en latere overgangen, na de ingebruikstelling van het nieuwe kadaster, nog alleen de nieuwe kadastrale kenmerken in de akte worden aangehaald, daar door de mede-aanhaling van het verpondingsnommer in de eerste akte, het noodige verband tusschen de opvolgende akten is verzekerd."

Eveneens volgt uit art. 2 dat bij overgang van geheele kadastrale nommers geen meetbrief is vereischt, aangezien geacht wordt, dat het perceel door de voorstelling op het kadastrale plan voldoende is bepaald, terwijl de meetbrief, bij overgang van gedeeltelijke perceelen, het object, dat op de kaart niet te vinden is, nader omschrijft.

Diensvolgens hebben verschillende bewaarders en landmeters gedurende langeren of korteren tijd in hunne »landmeterskennissen" geen meetbrieven genoemd bij overgang van geheele kadastrale perceelen en bij tweeden en volgenden overgang geen verpondingsnommers. Vrij algemeen is men daarvan terug gekomen.

Sommigen uit overtuiging, dat de stipte toepassing van bedoelde voorschriften tot eene jammerlijke verwarring zou leiden, anderen op bevel en tegen hunne overtuiging.

De aanhechting van een meetbrief van een gedeeltelijk kadastraal perceel aan de akte wordt vrij algemeen nagelaten. Overschrijving onder vermelding van gedeeltelijke kadastrale nommers zonder meetbrief komt vaak voor.

Ingevolge het bepaalde bij de Ie alinea van art. 4 is bij verschillende gouvernementsbesluiten op tal van kadastrale afdeelingen het bepaalde bij *Stbl.* 1880 no 147 van toepassing verklaard. Deze gouv. besluiten zijn niet opgenomen in het *Staatsblad* noch in het *Bijblad.* De griffiers bij de raden van Justitie te Batavia, Semarang en Soerabaja en de residenten in de overige gewesten ontvangen afschriften van genoemde besluiten, maar zij zijn onbekend met de uitgebreidheid en de grenzen der kadastrale afdeelingen. De namen dier afdeelingen zijn genoemd in den regeeringsalmanak. In die van het jaar 1904 telt men er plm. 320.

Voor een aantal kadastrale afdeelingen bestaat geen overeenstemming tusschen den naam op het minuutplan vermeld en die in het betrekkelijk gouvernementsbesluit genoemd en in den regeeringsalmanak opgegeven.

Bij *Stbl.* 1890 no. 130 is het bepaalde bij art. 1 van *Stbl.* 1880 no. 147 gewijzigd, in verband met de voorschriften der landrentemetingen, goedgekeurd bij gouvernementsbesluit van 18 Juni 1890 no. 6, welke onvoldragen vrucht vervangt de voorschriften bedoeld bij gouv. besluit van 4 Augustus 1879 no. 7. Bij bedoeld *Staatsblad* wordt bepaald, dat de

(1) (Tijd. voor K. en L. VI p. 243).

kadastrale kenmerken in de districten, opgemeten volgens de nieuwe voorschriften, zullen zijn:

a. de naam van de residentie;

b. de naam van de bestuursafdeeling;

c. de naam van de dessa;

d. de kadastrale nommers der perceelen.

Art. 100 van de reeds genoemde voorschriften zegt, dat de nommering der perceelen, die ingevolge art. 42 zijn opgemeten geschiedt dessa's-gewijze, voor elke dessa beginnende met nommer 1.

Het kadastraal-nommer bedoeld bij sub. d. van bovenbedoeld *Staatsblad* is dus het dessa-volgnommer.

De voorschriften goedgekeurd bij gouvernementsbesluit van 18 Juni 1890 No. 6, hebben echter niet voldaan, en bij wijze van proefneming is daarvan afgeweken, en aangezien die proeven nu 14 jaar na de goedkeuring der eerste voorschriften, nog niet tot bevredigende resultaten hebben geleid, zijn de nieuwere en nieuwste voorschriften nog niet door de regeering goedgekeurd. Volgens de nieuwere voorschriften, waarmede op proef wordt gewerkt, ontvangen perceelen, onder eenigen titel bezeten of aangevraagd, geen dessanommer, maar een districtsvolgnommer.

Bij missive van den fungeerenden gouvernements secretaris van den 23 Augustus 1887 No. 322/c [1]) wordt medegedeeld, dat akten, opgemaakt na de toepasselijkverklaring der ordonnantie van 8 Augustus 1880 *Stb.* 147 zonder vermelding der kadastrale kenmerken foutief zijn. Dit zal waarschijnlijk ook het geval zijn met akten, waarin de kadastrale kenmerken genoemd zijn niet overeenkomstig de goedgekeurde voorschriften.

Bij *Stbl.* 1901 No. 217 is aan de kadastrale kenmerken ook de naam van het district toegevoegd.

Daarop is gevolgd de reorganisatie van het Binnenlandsch Bestuur, waarbij op groote schaal afdeelingen werden gesplitst en samengetrokken. De kadastrale kaarten, districtsgewijze opgemaakt, kunnen deze beweging niet volgen. Dit nu zet de kroon op de dubbelzinnigheid, die in de vermelding der kadastrale aanduiding heerscht.

Bij *Stbl.* 1881 no. 188 werd vastgesteld het «*Tarief van Salarissen voor de verrichtingen van de ambtenaren van het Kadaster ten gerieve van het publiek*».

De berekening van het salaris voor het opmaken van meetbrieven geschiedt over de waarde. Het werk besteed aan de opmaking van meetbrieven loopt zeer uiteen voor verschillende gevallen en houdt meer verband met de uitgestrektheid dan met de waarde van het perceel.

Het salaris voor meetbrieven tot eene waarde van f 10000 is buiten-

(1) Diepenheim, ordonnantie op de I. en O. p. 42.

gewoon laag gesteld en volstrekt ongeëvenredigd aan de kosten dier stukken. Het is meer de erkenning, dat die stukken niet om niet zijn te verkrijgen, dan een renumeratie van den daaraan besteden arbeid.

Bij de vaststelling van dat tarief is van de overweging uitgegaan, dat de geringe prijs der benoodigde meetbrieven, de aanvraag van geoccupeerde gouvernementsgronden in de hand zou werken en dat in de afkoopsom dier gronden eene terugbetaling van de gemaakte kosten zou gelegen zijn. De ervaring heeft geleerd, dat de vaak ongeëvenredigd hooge prijzen, die voor gouvernementsgronden bedongen worden, de vaak hooge ongelden bij inschrijving, de occupanten van gouvernements-gronden meer hebben afgeschrikt van het regulariseeren van hun halfbezit, dan het betalen van eene aan het werk eenigszins geëvenredigde som voor den meetbrief.

Het werk besteed aan de opmaking van een «landmeterskennis» is betrekkelijk gering en voor alle perceelen gelijk. Het salaris daarvoor — op weinig na gelijk aan dat der meetbrieven — wordt berekend over de waarde van het goed en is oploopend.

Bij het vaststellen van dit tarief is van de overweging uitgegaan, dat het salaris van «landmeterskennissen» als een belasting is te beschouwen op den overgang van onroerende goederen, als bijdrage in de kosten van onderhoud van het eigendomskadaster.

Voor de inzage van — en voor uittreksels uit kaarten en registers is een zeer matig tarief vastgesteld. Het tarief voor kopieën van overzichtskaarten is belachelijk laag.

In een tarief voor kopieën van overzichtskaarten van de landrentemetingen, waarbij een sectie-verdeeling is vervallen, is niet voorzien.

Voor het uitzetten van grenzen, het maken van kaarten, is een salaris vastgesteld; deze werkzaamheden geschieden op risico en ten bate van de bewaarders en landmeters, en leveren soms op de hoofdplaatsen een niet onbelangrijken toeslag op het tractement van de bewaarders.

De behoefte aan eene herziening van het tarief, waarbij het minimun salaris voor meetbrieven verhoogd wordt, waarbij uitbreiding wordt gegeven aan de werkzaamheden, die ten gerieve van het publiek kunnen worden verricht en waarbij baten die nu als particulier salaris geheven worden, in 's lands kas vloeien, deed zich reeds lang gevoelen, maar is tot de vrome wenschen blijven behooren.

Stbl. 1901 no. 217, reeds genoemd, besluit de bepalingen, die op het kadaster betrekking hebben.

Vele artikelen der aangehaalde bepalingen zijn niet altijd of overal stipt opgevolgd, enkele zijn steeds een doode letter gebleven. Daarentegen zijn andere nuttige onderhandsche regelingen getroffen, die niet in de voorschriften waren opgenomen, waaromtrent zelfs geen officieuse voorschriften bestaan.

Onder die nuttige regelingen neemt de samenstelling van de z. g. «verwijzingsplans» eene eerste plaats in. Hieronder worden verstaan kopieën van de minuutplans, waarop men de grenzen der eigendommen en verdere zakelijke rechten volgens de daarvan bestaande meetbrieven in rooden inkt heeft uitgezet en waarbinnen men het verpondingsnommer, mede in rooden inkt, heeft aangeteekend. De ligging der verpondingsperceelen is daardoor bepaald; de afwijkingen tusschen eigendomsgrenzen en de zichtbare afsluitingen, door het kadaster opgemeten, blijken in één oogopslag. Het valt te betreuren, dat voor de opmaking en de bijhouding van deze zoo onmisbare kaarten geen algemeene voorschriften zijn gegeven. Zij zijn thans verschillend opgemaakt aan eenzelfde bureau voor verschillende kadastrale afdeelingen en zelfs voor de verschillende sectiën eener zelfde afdeeling. Hier en daar bestaan zij niet, of wordt de bijhouding nagelaten.

Als goede onderhandsche maatregelen vallen mede op te merken de vermelding van het verpondingsnommer in het hoofdregister en de voortzetting en bijhouding van het verwijzingsregister.

Men heeft zooveel mogelijk de oude meetbrieven opgeruimd, door, zich beroepende op het bepaalde bij art. 12 van de instructie van de gouv. landmeters, bij overgang de perceelen te hèrmeten en nieuwe meetbrieven op te maken en af te geven, waarbij het kadastrale plan werd herzien en eene algeheele overeenstemming werd verkregen tusschen het plan en den meetbrief en waarbij het perceel terecht kan worden aangeduid door het aangehaalde kadastrale nommer. Bij die hermetingen werden in twijfelachtige gevallen de naaste buren gehoord en had dikwerf delimitatie plaats, zij het niet voor eene commissie, dan toch ten overstaan van den landmeter.

Wie nu van meening mocht wezen, dat bij eene algemeene en ijverige toepassing van dezen maatregel, te eeniger tijd het oogenblik zal aanbreken, waarop de grenzen van het kadastrale plan volkomen overeenstemmend zullen zijn met de bekende en erkende eigendomsscheidingen, ziet over het hoofd, dat bij verbouwing, bij verplaatsing van paggers en vergraving van slooten, de nieuwe gebruiksgrenzen in de plaats gesteld worden en de verkregen eigendomsgrenzen verdwijnen, aangezien onzichtbare scheidingen op het plan niet toegelaten worden. Dit is correct volgens het grondbeginsel, waarbij het plan moet geven een juist beeld van het terrein en van de daarop voorkomende zichtbare scheidingen en afsluitingen. Wanneer men daarbij zegt, dat het plan moet dienen tot verzekering van de rechtszekerheid op den bodem, gaat men uit van de onderstelling. dat de zichtbare afscheiding of de aanduiding van eigendomsgrenzen verplichtend is. Doch geen enkele bepaling maakt zulks tot een plicht.

Ingevolge *Stbl.* 1882 no. 311, gewijzigd bij *Stbl.* 1893 no. 16, zijn in ampli-

atie op art. 7 van de instructie van de gouv.-landmeters, voorschriften gegeven ter verzekering der juiste grenzen van stukken gouv.-grond onder eenigen titel aangevraagd of uitgegeven en niet op eene blokkaart of kadastrale kaart voorkomende. Bedoelde ordonnantie schrijft voor bij gemis aan vaste punten, het stellen van merkteekens als basis, *waaruit de meting is geschied*; zij beoogt geenszins het zichtbaar afpalen der grenzen.

Het vraagstuk van verplichte afpaling van grenzen is in Indië ook behandeld, maar heeft niet geleid tot eenige wettige verordening daarop.

Onder den titel «Invoering van een rechtsgeldig kadaster in Frankrijk» (*Tijds. voor K. en L.* XIII. p. 130) geeft de heer Boer Hzn. een lezenswaardig artikel over het vraagstuk, hij deelt daarin mede, dat het comité d'enquête in Frankrijk voor de opmaking van een rechtsgeldig kadaster de délimitatie verplichtend, doch de afpaling (bornage) niet noodzakelijk achtte en zoo is bij wet van 17 Maart 1898 art. 3 en 8 [1]) de verplichte delimitatie van vaste goederen als hoofdbeginsel aangenomen en de afbakening (bornage) facultatief gesteld.

Aan de eischen van

de bijhouding

is niet altijd kunnen worden voldaan. De zeer gedetailleerde plans met tallooze huizen van dikwijls weinig permanent bestaan, gesplitst in gebruiksperceelen, begrensd door scheidingen die gemakkelijk worden verplaatst, de veelvuldige mutatiën die daarvan het gevolg zijn, hebben eene correcte bijhouding ondoenlijk gemaakt.

Wanneer de heer Verstijnen zegt: „Aan elk op-zich-zelfstaand woonerf en overigens aan elk bij eene vestiging of transport beschreven grondstuk — wàt daarop moge voorkomen — is slechts één kadastraal nommer gegeven," dan is dit meer de uitdrukking van wat men later gevoelde, dat had moeten gebeuren, maar wat zeer stellig niet heeft plaats gehad bij de opmaking van de kadastrale plans. Toonen wij dit door twee voorbeelden aan.

Het perceel te S. bij de verponding geregistreerd onder nommer 1563, wordt bezeten ingevolge ééne eigendomsakte. Het is doorsneden van eenige binnenwegen en verdeeld in een groot aantal gebruiksperceelen, waarvan de grenzen ieder oogenblik naar behoefte en willekeur gewijzigd worden. Een aantal dier erven, voor zoover de daarop gebouwde huizen tijdens de opmaking van het plan een min of meer permanent karakter droegen, zijn opgemeten.

De mutatiën in den eigendom voor dit perceel worden in het verpondingskohier onder één hoofd bijgewerkt; in het kadastraal hoofdregister onder 49 hoofden, want bij de opmaking van het plan is het perceel verdeeld

1) Tijdschrift voor K. en L. XIV. bldz. 176, 178.

in 49 kadastrale perceelen, die even zoovele nommers dragen. Onder die nommers is het perceel nog altijd bekend, alhoewel de daarmede aangeduide kadastrale perceelen in den oorspronkelijken vorm sedert vele jaren niet meer bestaan. Men heeft in de plaats van de oude perceelen de nieuwe niet gesteld, omdat dit een onbegonnen werk zou zijn en omdat het personeel niet toereikend is voor eene bijhouding op zoo uitgebreide schaal. Evenmin zijn die nu fictieve perceelen vervangen door een enkel, het geheel omvattende, wat rationeel zou zijn.

Het perceel bij de verponding geregistreerd onder nommer 1289 is bij den aanleg van het plan verdeeld in 84 kadastrale cultuur- en andere perceelen. Deze eenheden zijn zoomin eenheden van de grondbelasting als van den eigendom.

Tal van dergelijke voorbeelden zouden zijn bij te brengen. De bijhouding van het hoofdregister is tijdroovend, door het groote aantal nommers waaronder de bezitperceelen zonder nut zijn geregistreerd. Die nommers, stellen cultuur- en gebruiksperceelen voor, die ieder oogenblik van gedaante veranderen naar willekeur van den eigenaar. De waarde van het kadastraal hoofdregister is dientengevolge gering; het gebruik, dat daarvan gemaakt wordt, onbeduidend; de bijhouding vereischt veel tijd.

De verpondingsbelasting

is geen zuivere grondbelasting en dientengevolge de inhoud een factor van zeer relatieve waarde. De kaart dient hoofdzakelijk om het object te identificeeren. De eenheid is het verpondings-nommer, het verpondingskohier het hoofdregister der administratie.

De verpondingsbelasting wordt geheven over de waarde, deze is de gekapitaliseerde huurwaarde, waar de huurwaarde niet bekend is, de verkoopwaarde; voor landerijen wordt die waarde berekend over de opbrengst. Het is niet te verwachten dat binnen een afzienbaren tijd de verpondingsbelasting zal worden vervangen door een grondbelasting naar den maatstaf als in Nederland. Bij de ontzaglijke veranderlijkheid van de grenzen van cultuur- en gebruiksperceelen in Indië, zou eene zoodanige belasting een te kostbare administratie vorderen.

Het kadaster in steden en nederzettingen, zooals het nu is ingericht, geeft daarvoor te veel of te weinig. Te veel, wanneer, zooals nu bij de verponding, bij den aanslag der opstallen geen rekening wordt gehouden met de inhoudsgrootte dier perceelen; te weinig, als die van alle opstallen bekend moest zijn, want bij de groote gedetailleerdheid der kadastrale plans houden die niet in de afbeelding van alle gebruiksperceelen en opstallen, maar slechts van een deel, waarvan de grens lag volgens de appreciatie van den landmeter vele jaren geleden, toen het plan werd aangelegd.

Het gaat niet aan, vooruitloopend op de mogelijkheid, dat in de verre toekomst een belastingkadaster zou kunnen worden ingevoerd, in de kostbare thans nuttelooze bijhouding van een zoodanig kadaster te persisteeren. Ons kadaster heeft rekening te houden met ons tegenwoordig stelsel van grondbelasting en heeft daarvoor de gegevens te verstrekken; uit een utiliteitsoogpunt niet minder, in economisch opzicht niet meer. Waartoe dan nog langer perceelen onderverdeeld in gebruiks- en cultuurperceelen, die vaak sedert vele jaren niet meer onder den gegeven vorm bestaan, waarvan de nommers zonder nut voor wie of wat ook in het hoofdregister prijken, waarin de mutatiën in den eigendom onder zoovele nu fictieve hoofden moeten worden bijgewerkt? Een zoodanig kadaster is niet bij te houden, zelfs ten koste van veel geld. De oorspronkelijke zoo uitmuntende plans gaan bij voortduring in waarde achteruit. Hoe langer hoe minder stellen zij den actueelen toestand voor, als gevolg van hunne overlading.

Ik heb getracht in de vorige bladzijden

een overzicht

te geven van de gebreken, die deskundigen van naam verwijten aan het kadaster in Nederland, waarvan ons nieuw kadaster in Indië eene navolging is; van de geschiedenis van het kadaster in Indië voor en nà het jaar 1873; van de wettelijke bepalingen, die het oud en het nieuw kadaster beheerschen, voor zooverre die ten doel hebben het kadaster te doen strekken tot basis van het transport van onroerende goederen. Ik heb getracht de leemten aan te toonen, die de inrichting van het nieuwe kadaster in Indië aankleven; de oorzaken, waardoor die ontstaan zijn en de noodzakelijkheid, daarin verbetering te brengen.

Stelt men de vraag, of door het nieuwe kadaster niet veel verbetering is verkregen, dan moet die vraag zeer stellig bevestigend worden beantwoord. Niet zoozeer echter als gevolg van de nieuwe bepalingen op het kadaster, dan wel tengevolge van het aanstellen van een voldoend, goed bezoldigd en deskundig personeel.

De meetbrieven worden met zorg opgemaakt en zijn betrouwbare, zeer volledige grondslagen voor de rechtszekerheid. De kohieren der verponding zijn allengs vervolledigd en worden naar behooren bijgehouden. De verwijzingskaarten zijn in de plaats gekomen van de oude blokkaarten en kunnen, wanneer de opmaking daarvan naar behooren geregeld wordt, uitmuntende aanwijzers zijn van het wettelijk grondbezit. De kadastrale plans houden een getrouw beeld in van het terrein tijdens de opneming.

Ik wil het wagen te besluiten met een — noem haar onbescheiden — poging, om den weg te wijzen, hoe van het kadaster in Indië het volle nut te trekken. Dat nut kan grooter zijn, wanneer men al wat belemmerend werkt op de gezonde ontwikkeling van het kadaster wegneemt.

Ik bedoel geen kostbare reorganisatie naar grondbeginselen, waarin ongetwijfeld nieuwe leemten zouden zijn te ontdekken, maar ik bedoel langs geleidelijken weg het kadaster meer te doen beantwoorden aan de eischen van het vigeerend stelsel van grondbelasting en van openbaarheid en transport van onroerende goederen; al wat nuttig gebleken is te bestendigen en daar aan een wettig bestaan te verzekeren, al wat doelloos, tijdroovend of kostbaar is gebleken, te verwerpen. Ik bedoel daartoe te geraken, niet langs den weg van algeheele omwerking, maar langs den weg van geleidelijke bijhouding naar vaste grondbeginselen, waarbij men weet wat men wil en wat bereikt moet worden.

In de eerste plaats acht ik een wijziging van art. 1, II ten 1e van *Stbl.* 1897 no. 162 noodig in dien zin, dat tot den werkkring van het kadaster behoort: »De vervaardiging van kaarten van alle perceel-groepen en perceelen, waarop zakelijke rechten zijn gevestigd.»

Hieruit volgt eene aanvulling van de voorschriften in *Stbl.* 1875 no. 183, waarbij zou zijn voorgeschreven het maken van kaarten van alle perceelgroepen welke even als nu «kadastrale afdeelingen» zouden vormen.

Het begrip «hoofdplaatsen van afdeelingen en gewesten» zou daarbij komen te vervallen en de nieuwe redactie van art. 1, II ten 1e voornoemd zou de wettiging zijn van het bestaande. Want om een voorbeeld te noemen: Niet de hoofdplaats Soerabaja is gekadastreerd, maar een perceelgroep omvattende een deel van het terrein, dat officiëel de hoofdplaats Soerabaja uitmaakt, met een deel van het district Djabakotta. Zoo ook is niet de nederzetting Lawang gekadastreerd, want als zoodanig bestaat die niet, maar een perceelgroep, waarvan Lawang de voornaamste dessa is. Daarentegen zijn op te meten, wil men over een volledig kadaster beschikken, alle vrijliggende perceelen en kleine perceelgroepen en deze kunnen verzameld en afgebeeld worden in registers. Eerst dan zal het kadaster volledig en homogeen wezen, omvattende allen grond, waarop zakelijke rechten gevestigd zijn. In dien zin is vroeger reeds gewerkt in de residentie Kediri en op Madoera, maar het werk mocht geen voortgang hebben.

In bovenbedoelde instructie zouden de voorschriften, die onnoodig gebleken zijn, vervallen en zij zou dienen te worden aangevuld met wat de practijk tot regel heeft verheven. Het aanwijzend tableau moet verwijzen naar het verpondingsnommer maar kan verder eene tenaamstelling missen. Het hoofdregister kan geheel vervallen en worden vervangen door een beter geordend verpondingskohier aangevuld met de vermelding van de erfdienstbaarheden en van de overeenstemmende kadastrale kenmerken. De omslag van de boekhouding zou daardoor, zonder iets hoegenaamd in volledigheid te verliezen, tot $^1/_{10}$ van het tegenwoordig werk zijn teruggebracht.

Het begrip kadastraal perceel behoort nauwkeurig te worden gedefiniëerd; eene vereenvoudigde nommering behoort te worden ingevoerd, voldoende aan de eischen der practijk; van het nommeren van gebruiksperceelen moet worden afgezien, wanneer de grenzen dier perceelen geen volstrekt permanent karakter dragen.

II ten 2e van voornoemd *Staatsblad*, regelende den werkkring van het kadaster, zou inhouden de vervaardiging van de kaarten ten behoeve van de landrente, welke door kleiner schaal en eenigszins geringere eischen van nauwkeurigheid afgescheiden zouden kunnen blijven van die van het eigendomskadaster, zonder dat men daarbij aan een dubbel kadaster behoeft te denken, want een extract der kaarten van het eigendomskadaster, overgeteekend op kleinere schaal, zoude een hermeting van die deelen voor het landrentekadaster onnoodig maken; omgekeerd zullen op de landrentekaarten worden georienteerd de alleen of in zeer kleine groepen liggende perceelen, welke in de registers op grooter schaal zijn afgebeeld.

Een gewijzigd *Stbl.* 1880 no. 147 zou de vermelding van de verpondingsnommers en van de data en nommers van de meetbrieven in de gerechtelijke akten verplichtend dienen te stellen. Een herzien en uitgebreid tarief van salarissen zou het mogelijk maken, den nuttigen werkkring van het kadaster belangrijk uit te breiden en tot eene voordeeliger exploitatie van den dienst leiden. Zoo zou het kadaster, ontdaan van al wat onnoodig is en belemmerend werkt op zijne ontwikkeling, bij minder kosten en grooter practisch nut, beter voldoen aan de eischen van de vigeerende bepalingen op het gebied van grondbelasting en van rechtsbeginselen op den grondeigendom, en naar ik mij vlei, toch ook blijven voldoen aan de opvattingen van een streng kadastraal conservatisme.

Eerste Kamer, Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1905

VII^de^ HOOFDSTUK B. (Financiën).

Voorloopig Verslag. [1])

ALGEMEENE BESCHOUWINGEN.

V^de^ Afdeeling.

Kosten van administratie der directe belastingen enz.

De houding van den Minister, die na eenigen sterken aandrang terstond had toegegeven en zich niet had gehouden aan de aanvankelijk bepaalde leeftijdsgrens van 65 jaar voor de ambtenaren der directe belastingen,

1) Handelingen. Vel 55.

invoerrechten en accijnzen, werd door eenige leden zwak genoemd. Andere leden verklaarden er zich over te verheugen, dat door de nu voorgenomen wijziging in die leeftijdsgrens tot 70 jaar, de pensionneering eenigszins beperkt zal worden.

Memorie van Antwoord [1]).

V^de^ Afdeeling.

De vraag, of de leeftijdsgrens voor het ontslag van de ambtenaren der directe belastingen, invoerrechten en accijnzen moet gesteld worden op 65 dan wel op 70 jaar, is geenszins van practisch belang ontbloot, maar behoort toch niet tot de vraagstukken van hoogere orde of van zuiver principieelen aard, welker van eigen opvatting afwijkende beantwoording men als valsch en onaannemelijk ten uiterste moet blijven wraken en weerstaan. Mathematisch zeker bewijs voor de stelling, dat de meerdere kosten aan de toepassing van het stelsel van vroegtijdig ontslag verbonden, gesteld moeten worden beneden de voordeelen daaruit voor het dienstbelang voortspruitende, laat zich niet geven, evenmin als dat voor de contradictoire stelling. Daarin ligt dan ook de verklaring van het feit, dat tegenover eenige leden, die de door den ondergeteekende ten deze aangenomen houding afkeurden, andere leden stonden, die zich er over verheugden, dat door de nu voorgenomen wijziging in die leeftijdsgrens tot 70 jaar, de pensionneering eenigszins beperkt zal worden.

Beraadslaging.

In de 21ste Vergadering — 7 Februari 1905 — werd hoofdstuk VII B zonder hoofdelijke stemming aangenomen, nadat tusschen den heer Laan en den Minister even van gedachten was gewisseld over een meer of minder wenschelijke wijziging der bedrijfsbelasting.

De motie van den heer van Raalte.

(Tweede Kamer. 38^e^. Vergadering. 22 December 1904.) [2])

Het Koninklijk besluit van 30 Maart 1904 is bij besluit van 22 Februari 1905 zoodanig gewijzigd, dat aan de ambtenaren der directe belastingen, invoerrechten en accijnzen ontslag wordt verleend, wanneer zij den voor het recht op pensioen gevorderden leeftijd hebben bereikt en voor hun ambt niet meer ten volle geschikt worden geacht.

---

[1]) Handelingen. Vel 26.

[2]) Zie dit Tijdschrift. Jrg. XX. (1504). bldz. 233.

Zoowel in het belang van den dienst als in dat van de ambtenaren acht de Minister van financiën het wenschelijk in bovenbedoeld geval — bijzondere omstandigheden daargelaten — het ontslag te doen ingaan met 1 Mei, in verband hiermede worden de directeuren uitgenoodigd telken jare vóór 1 October aan het Departement een gemotiveerd voorstel in te dienen, tot het verleenen tegen 1 Mei d. a. v. van ontslag aan de ambtenaren van alle rangen, op wie voormeld gewijzigd artikel van toepassing is te achten.

De inspecteurs zenden ieder voor zijn dienstkring, jaarlijks vóór 1 September, de noodige voorstellen aan hun directeur.

Ruilverkaveling.[1])

(*Lichtenvoorde*, *Ruurlo*, *Zelhem* en *Eibergen.*)

Het eigenaardig plekje grond, de buurtschap „*het Zieuwent*", tot deze gemeenten behoorende, is gelegen ten zuiden van den Westfaalschen Spoorweg, tusschen *Ruurlo* en *Lichtenvoorde-Groenlo.*

Sterk bevolkt, altijd onder elkaar trouwend, vindt men hier een versnipperd grondbezit, dat een rationeele bodemcultuur geheel onmogelijk maakt. Bij de boedelscheidingen heeft men zoolang alle grondstukken in de breedte gedeeld, als dat kon.

Toen men daarmede moest ophouden, heeft men de smalle strooken in de lengte gekorven, het land ziet er dan ook uit als in mooten gesneden paling. Ieder landbouwer heeft een onnoemelijk aantal stukjes land in bouw van 1—2—5 aren, overal door en tusschen andermans-grond gelegen. Bij verkoop van zulke stukjes grond worden onzinnige prijzen besteed om tot een aaneengesloten geheel te geraken, prijzen van *f* 2000—5000 zijn geen zeldzaamheid.

De Zieuwentsche bodem bestaat uit moerachtig zwarten zandgrond, uitstekend geschikt voor warmoezerij. Vroeger was het Zieuwentsche vlas beroemd, en verbouwde men er veel zomertarwe, die niet gemaaid doch uitgeplukt werd, om de daaronder gezaaide winterwortels ruimte te geven.

Rogge kan men er slecht verbouwen en de landbouwers zoeken soms op 1 en 1½ uur afstand gelegenheid om dit gewas te telen.

De waterafvoer is slecht, de wegen zijn in natte tijden onbegaanbaar.

---

[1]) Alg. Handelsblad 13 Maart 1905. Avondblad. 3e blad.

Vereeniging voor Kadaster en Landmeetkunde.

Leden en abonnés die hunne contributie of het bedrag van het abonnement per postwissel aan den ondergeteekende willen overmaken, worden uitgenoodigd dit te doen vóór 1 ~~Mei~~ Juni a.s. Na dien datum zal over het bedrag worden beschikt.

De Secretaris-Penningmeester,

Gorinchem, Januari 1905. DE VRIES.

Nieuw lid:

J. Alving, aspirant-landmeter te *Haarlem.*

BERICHTEN.

Bij *Kon. Besl. van 26 Januari 1905 N°. 10* is eervol ontslag verleend aan A. Griffijn te *Dordrecht*, op zijn verzoek, met ingang van 1 Mei, als landmeter van het kadaster.

Bij *Kon. Besl. van 2 Maart 1905 N°. 26* is eervol ontslag verleend aan C. G. van Hattum te Amsterdam, op zijn verzoek, met ingang van 1 Mei 1905, als landmeter van het kadaster.

Op 2 Februari overleed te *Dordrecht* de heer J. S. Kaempff, in leven bewaarder der hypotheken en van het kadaster, aldaar.

Bij *Kon. Besl. van 14 Maart 1905 N°. 28* is benoemd tot bewaarder van de hypotheken, het kadaster en de scheepsbewijzen te *Dordrecht*, G. W. J. C. Vermeulen, thans ontvanger der registratie en domeinen te *Roermond.*

Ruilverkaveling. [1])

Wij hebben onlangs in herinnering gebracht, dat de commissie „Ontginning", die indertijd door het Nederlandsch Landbouw-Comité is ingesteld, zich reeds eenige jaren bezig houdt met het bestudeeren van de mogelijkheid om hier te lande te komen tot eene wetgeving omtrent samenvoeging van grondbezit en betere indeeling van landerijen, in het belang van den landbouw en ter verhooging van de productiviteit des bodems. Zelfs meenden wij, dat door de genoemde commissie aan het Landbouw-Comité reeds een uitgebreid verslag omtrent dit onderwerp met een voorstel van wet was toegezonden. Intusschen heeft men van alleszins bevoegde zijde er ons opmerkzaam op gemaakt, dat de behandeling van deze aangelegenheid nog niet zoo verre gevorderd, maar de stand van zaken de volgende is. De commissie „Ontginning" heeft in een vijftal vergaderingen het onderwerp, dat door haar met den naam „ruilverkaveling" is bestempeld, besproken; zij is daarbij tot de overtuiging gekomen, dat de Nederlandsche toestanden wettelijke regeling op dit stuk wenschelijk maken en zij heeft de hoofdpunten van zoodanige regeling aangegeven. De belichaming van hare denkbeelden in den vorm van een wetsontwerp heeft zij daarop opgedragen aan eene sub-commissie, en deze heeft — dit deelden wij onlangs reeds mede — aan twee van hare leden, de heeren Mrs. Wolterbeek Muller en Schepel, verzocht het voorstel te willen samenstellen.

---

[1]) Oorspronkelijk verschenen in:
Nieuwe Rott. Courant, 12 Februari 1905. Eerste blad D;
id. , 15 id. id. id. C;
id. , 17 id. id. id. id.;
id. , 19 id. id. id. D;
en id. , 21 id. id. id. C.

De in de N. R. C. verschenen beschouwingen over «Ruilverkaveling» staan in zoo innig verband met de voorloopige uitkomsten van den arbeid der commissie «Ontginning», dat nakoming der belofte: «de hier te lande in andere geschriften verspreide artikelen en berichten, die voor dit orgaan actueele waarde hebben, zullen overgenomen worden», afgelegd door den stichter onzer periodiek in «Ons Doel», voor deze verhandeling ongetwijfeld plichtmatig is.

In zooverre hebben beide heeren zich van de hun opgedragen taak reeds gekweten, dat de sub-commissie het meest belangrijke deel van het ontworpen voorstel in November van het afgeloopen jaar in behandeling heeft kunnen nemen; eene behandeling, die tot wijziging op verschillende punten heeft geleid.

Zooals hieruit blijkt, zal het waarschijnlijk nog geruimen tijd duren eer de commissie in staat is, hare denkbeelden in den vorm van een wetsontwerp aan het Landbouw-Comité aan te bieden en ligt het indienen van een wetsvoorstel door de regeering, gesteld deze gevoelt voor het denkbeeld van wettelijke regeling op het stuk van ruilverkaveling sympathie, zeker in een nog ver verschiet.

Hoe dit zij, nu het onderwerp der ruilverkaveling vanwege het Nederlandsch Landbouw-Comité in ernstige studie is genomen en het zich laat voorzien, dat de resultaten van deze studie binnen korteren of langeren tijd het licht zullen zien, schijnt ons het oogenblik gekomen voor eenige beschouwingen over dit belangrijk onderwerp, dat velen in den lande, zoo al niet geheel onbekend, dan toch tamelijk vreemd zal zijn. Een van de weinigen, die zich verdienstelijk hebben gemaakt, met aan ons publiek in dezen voorlichting te verschaffen, is de heer I. Boer Hzn., de bekende landmeter van het kadaster te *Utrecht*. Zijne denkbeelden omtrent de invoering hier te lande van wat hij noemde „landverlegging", maar wat zeker beter met den naam „ruilverkaveling" wordt aangeduid, heeft deze deskundige o. a. uiteengezet in de vergadering van de juridische sectie van het Provinciaal Utrechtsch Genootschap v. K. en W. van 9 Juni 1902 en later in eene vergadering van de „Notarieele Vereeniging", op 18 October 1902 te Amsterdam gehouden. Van beide vergaderingen hebben wij indertijd verslag gegeven. (1)

De „ruilverkaveling" is van Duitschen oorsprong; in de meeste Staten van het Duitsche Rijk is zij sinds lang geregeld. Toch is het moeilijk om van het instituut, zooals het bij onze oostelijke naburen bestaat, eene algemeene begripsbepaling te geven; de onderscheidene regelingen loopen, in verband met de eigenaardige rechtsverhoudingen en bodemtoestanden in iederen Staat, vrij verre uiteen. Zelfs ten aanzien van de benaming bestaat geen eenheid. Terwijl in het algemeen van „Zusammenlegung der Grundstücke"

(1) Zie N. R. Ct. 2e Bl. A. van 10 Juni 1902 en 2e Bl. van 19 October 1902.

wordt gesproken, bezigt men in *Pruisen* de benaming „Specialseparation"; in *Hannover* „Verkoppelung"; in het gebied van het voormalige hertogdom *Nassau* „Konsolidation"; in de Zuid-Duitsche Staten „Feldbereinigung".

Algemeene strekking van den maatregel is: opruiming van de belemmeringen, die verspreide ligging van aan denzelfden eigenaar toebehoorende landerijen, ondoelmatige indeeling van de perceelen en gebrek aan toegangswegen aan een zoo productief mogelijk landbouw-gebruik van den bodem in den weg leggen. Als middel om tot deze opruiming te geraken, wordt gebezigd ruil van gronden binnen een bepaalden kring en naar een bepaald plan tusschen de onderscheidene eigenaars; tegen den zin van eene onwillige minderheid kan door de meerderheid deze ruil worden doorgedreven.

Zijn hiermede de algemeene trekken van het begrip geteekend, het bijzonder karakter van de ruilverkaveling in de onderscheidene Duitsche Staten houdt nauw verband met de bijzondere kwaal, waarvoor de maatregel genezing moet brengen; met de bezwaren en misstanden dus, die moeten worden opgeruimd. Naar wij meenen, zijn de ruilverkavelings-wetgevingen in *Duitschland* naar haar bijzonder karakter in drie of wellicht vier soorten te onderscheiden.

Allereerst trekt de wetgeving in *Pruisen* de aandacht. Tot op het begin van de vorige eeuw heerschten dáár, vooral in het oostelijk deel van het rijk, nog middeleeuwsche toestanden ten aanzien van de wijze, waarop de bodem was ingedeeld en voor den landbouw werd gebruikt.

Vooreerst vond men er nog vrij wat gronden in onverdeelden eigendom; dan waren vele boeren van hunne landerijen geen vrije eigenaars, maar oefenden zij daarop een meer of minder beperkt gebruiksrecht uit, terwijl eindelijk, waar individueele eigendom wel bestond, op ieders grond, veelal als gevolg van het ontbreken van veldwegen, allerlei gebruiksrechten werden uitgeoefend; servituten, die aan eene rationeele beoefening van den landbouw in hooge mate in den weg stonden. Gevolg van een en ander was groote onderlinge afhankelijkheid; noodzakelijkheid om allen op denzelfden tijd dezelfde landbouwwerkzaamheden te verrichten (Flurzwang) en op éénerlei wijze het land te bebouwen (Dreifelderwirtschaft). Door eene omvangrijke wetgeving, de „Landkulturgesetzgebung", heeft men in *Pruisen* in het begin van de vorige eeuw aan dezen toestand

van onvrijheid in de uitoefening van het landbouwbedrijf een einde trachten te maken en eene van de belangrijkste wetten, waardoor men de algeheele beschikking van de landbouwende bevolking over haar grond heeft weten te bewerken, was de „Gemeinheitsteilungsordnung" van 1821. Uitgangspunt van deze wet was, dat het gemeenschappelijk gebruik van landerijen — „die Gemeinheit" — hetzij dit voortvloeide uit de onverdeeldheid van den eigendom, hetzij uit een gebruiksrecht van den een op den grond des anderen, in het belang van de productiviteit van den bodem moest worden opgeheven en wel door aan iederen rechthebbende, in plaats van zijn mede-eigendom of zijn gebruiksrecht, den vrijen en onbeperkten eigendom van grond te verschaffen. Zoo werd de bevoegdheid toegekend, deeling van gemeenschappelijk gebruik (Auseinandersetzung) te vorderen. Maar de wetgever zag in, dat hij slechts half werk zou verrichten, zoo hij „die Gemeinheit" op zoodanige wijze deed verdeelen, dat A, die gebruiksrechten had op een stuk grond hier, op een stuk grond dáár en op een derde stuk elders, voortaan op al deze plaatsen een perceel grond in vrijen eigendom zou hebben. Immers zou voor A eene gemakkelijke en rationeele bebouwing van zijn grondbezit dan nog niet mogelijk zijn en zou hij, waar veldwegen bleven ontbreken, als tot dusverre, bij de bebouwing van zijn land van de eigenaars van omliggende landerijen afhankelijk blijven. Daarom werd voorgeschreven, dat zoo mogelijk aan de rechthebbenden de vergoeding in land zou moeten worden toebedeeld: „in einer zusammenhängenden, wirtschaftlichen Lage; auch sind (Ihnen) zu den einzelnen Grundstücken die erforderlichen Wege und Triften zu beschaffen". Ziedaar dus als noodzakelijk gevolg van de „Gemeinheitsteilung", de ruilverkaveling — „die Specialseparation" — ingevoerd.

De wet geeft dan eenige algemeene voorschriften omtrent de wijze van samenvoeging van ieders grondbezit. Er moet door de autoriteiten, met de „Auseinandersetzung" belast, een plan van indeeling worden opgemaakt naar de behoeften van en in overleg met de belanghebbenden. Waar samenvoeging van ieders verspreid bezit tot een bedrijfsgeheel op den voorgrond staat, is het in den regel niet mogelijk, dat aan ieder evenveel land van dezelfde qualiteit en cultuursoort wordt toebedeeld, als hij in gebruik had. Zoo noodig, moet hij met meer land, maar van slechtere hoedanigheid, of met beter land, maar van kleiner oppervlakte, genoegen nemen;

ook kan hem, waar hij slechts groenland in gebruik had, eenig bouwland, en omgekeerd, waar hij bouwboer was, eenig groenland worden toebedeeld. Regel is echter, dat ieder zijn bedrijf in hoofdzaak op den ouden voet moet kunnen blijven uitoefenen. Verder wil de wet, dat ieder perceel ten minste één toegang hebbe; dat de wegen zoo recht mogelijk en niet te smal worden aangelegd en dat er, behalve voor den aanleg van wegen en wateren, voor nog andere gemeenschappelijke doeleinden gronden worden uitgespaard.

Dat de wet de samenvoeging kende niet als zelfstandigen maatregel, maar slechts als gevolg van de door haar gewilde gemeenschapsverdeeling, blijkt wel daaruit, dat grondbezit, hetwelk niet bij meerderen tegelijk in gebruik was, aan samenvoeging niet zoude kunnen worden onderworpen. In enkele provinciën — *Silezië* en *Westfalen* — kwam het echter wel voor, dat dergelijke servituutvrije gronden te midden van andere, met dienstbaarheden wel belaste landerijen gelegen waren en dat zulks de samenvoeging na verdeeling van deze niet-vrije gronden ten zeerste belemmerde. Daarom is bij eene wet van 1872 de werking van al die bepalingen der „Gemeinheitsteilungsordnung", welke op samenvoeging betrekking hebben, uitgebreid over gronden, „welche einer gemeinschaftlichen Nützung nicht unterliegen." Zoo heeft in *Pruisen* de ruilverkaveling na 1872 geleidelijk het karakter van een op zich zelf staanden maatregel aangenomen, maar is, als vroeger, de eigenlijke strekking van dien maatregel gebleven: de samenvoeging zooveel mogelijk van het bezit van iederen eigenaar, tot een aaneengesloten, voor de cultuur geschikt geheel.

Eene wetgeving van geheel anderen aard gold in *Nassau* en is op het thans tot *Pruisen* behoorend gebied van dit voormalig hertogdom van kracht gebleven. Toestanden van onvrijheid van den eigendom, zooals in *Pruisen* werden gevonden en dáár het breken met den bestaanden en het scheppen van een geheel nieuwen toestand noodig maakten, schenen in *Nassau*, zooal niet te ontbreken, dan toch weinig voor te komen; de vorm en indeeling, ook de verspreide ligging van de grondperceelen, scheen er echter aan eene, zoo doelmatig mogelijke beoefening van den landbouw in den weg te staan. Daarop althans wijst de Nassausche wetgeving — „die Konsolidationsgesetzgebung". Zij strekt niet, als de Pruisische, om zoo mogelijk iemands verspreid bezit tot een aaneengesloten geheel

samen te voegen: „Sein (des eigenaars) ganzes Besitztum soll nicht zusammengelegt oder ihm gute für schlechte bezw. schlechte für gute Länderei nach Willkür zugemessen werden." Haar doel is daarentegen om aan de perceelen een voor de cultuur doelmatiger vorm te geven en om dan tevens maatregelen — zoogenaamde „Meliorationen" — te doen treffen, die een gemakkelijk en rationeel gebruik van den bodem kunnen in de hand werken. Hoofdbeginsel van deze wetgeving is, dat ieder eigenaar zijn vroeger bezit, èn wat grootte èn wat hoedanigheid betreft, moet terugontvangen; uit dit beginsel volgt dus reeds, dat samenvoeging slechts op zeer beperkte schaal zal kunnen plaats vinden en de ruil van grond hoofdzakelijk zal moeten dienen voor afronding en het geven van een beteren vorm aan de bestaande perceelen.

Bij de „Konsolidation" is de loop van zaken ongeveer aldus. Eerst wordt in het gebied, waarbinnen de maatregel toepassing zal vinden, de waarde van de landerijen bepaald door zoogenaamde „Bonitierung" — eene bijzondere wijze van schatting, die in het kort hierop neerkomt, dat de perceelen worden gebracht in verschillende klassen, waarin de bodem door de schatters is ingedeeld. Dan projecteert men de noodig geoordeelde „Meliorationen" — buurtwegen legt men aan, trekt men recht of verlegt men; den loop van beken en kleine stroomen herziet men; afwatering en bevloeiing der velden regelt men — alles zonder daarbij in aanmerking te nemen, dat het terrein in perceelen zal worden ingedeeld. Vervolgens gaat men zoogenaamde „Zuteilungsbezirke" vormen uit landerijen, gelijksoortig naar opbrengst of gebruikswijze; binnen deze indeelingen moeten de eigenaars, die er grondbezit hadden, gronden terugontvangen. Bezit van denzelfden eigenaar, dat in verschillende indeelingen ligt, wordt niet samengevoegd; bezit binnen eene indeeling slechts in zooverre als bij de „Bonitiering" de perceelen in dezelfde bodemklasse mochten zijn gebracht. In deze indeelingen ontwerpt men dan regelmatige figuren, zoogenaamde „Gewanne", die in perceelen zullen worden gesplitst. Voor weiland en bouwland geeft de wet de minimum-grootte der perceelen aan.

Een derde soort van wetgeving is die van de Zuid-Duitsche Staten — *Baden*, *Beieren*, *Wurtemberg* en *Hessen*. Met uitzondering van de Badensche wet, die van 1856 is, dateeren al deze wetten van na 1880. Men zou ze, wat haar strekking en karakter betreft, eene

„Zusammenlegung" kunnen noemen van de wetgeving in *Pruisen* en de „Konsolidation" in het Nassausche gebied. De Beiersche wet bijvoorbeeld omschrijft „Flurbereinigung" in zoo algemeene termen en laat ten aanzien van de wijze van toebedeeling van grondbezit zooveel speelruimte, dat de maatregel, als in *Pruisen,* kan gaan tot samenvoeging, maar ook, als in *Nassau*, kan blijven beperkt tot afronding en betere indeeling. Over den omvang van den maatregel zullen in elk afzonderlijk geval de plaatselijke bodem-toestanden moeten doen beslissen. In streken, waar de bodem geen te groote verscheidenheid aanbiedt en waar intensieve kleine cultuur niet wordt gedreven, zal de samenvoeging, in andere streken de afronding en doelmatige indeeling op den voorgrond moeten staan.

In zooverre echter onderscheiden de wetgevingen van *Zuid-Duitschland* zich van de andere en gaan zij verder dan deze, dat zij onder „Feldbereinigung" ook begrijpen regeling van veldwegen, noodig op zich zelve in het belang van de cultuur des bodems. Het kan bijv. voorkomen, dat door de gesteldheid van het terrein of de wijze van cultuur — bij wijnbergen of hoptuinen bijv. — samenvoeging van bezit, ja zelfs afronding van perceelen van te voren is uitgesloten, terwijl verbetering van het wegennet zeer noodig moet worden geacht. Ook kan het zijn, dat indeeling of vorm van de bestaande perceelen weinig te wenschen laat, maar dat lang niet ieder perceel directen toegang heeft tot den openbaren weg. Voor dergelijke gevallen dient de „einfache Feldwegregelung ohne jede oder doch ohne erhebliche Zusammenlegung". Waar wegen noodig zijn, maar ontbreken, worden zij aangelegd; waar wegen onpractisch of overbodig zijn gebleken, worden zij ingetrokken; kromme wegen worden rechtgelegd; omwegen worden afgekort; smalle wegen verbreed; steile verlegd.

Dit brengt ons tot de vierde soort van wetgeving omtrent ruilverkaveling, — indien men haar althans zoo mag noemen — de wetgeving in een ander deel van Zuid-Duitschland; *Elzas-Lotharingen.* Als zelfstandige maatregel bestaat daar de ruilverkaveling niet; slechts in zooverre laat de wet haar toe, als zij noodzakelijk is ter uitvoering van eene regeling van veldwegen of van het aanleggen van bevloeiings- of afwaterings-inrichtingen. In *Elzas-Lotharingen* is n.l. de Fransche wetgeving omtrent de „associations syndicales autorisées" blijven voortbestaan. Men kent dáár „autorisirte Genos-

senschaften" — lichamen met onze waterschappen eenigermate te vergelijken — die door grondeigenaars met medewerking en onder goedkeuring van de overheid kunnen worden opgericht met het doel om werken tot stand te brengen in hun gemeenschappelijk en tevens in het openbaar belang. Aan de „autorisirte Genossenschaften", die tot regeling van veldwegen of tot het aanleggen van bevloeiings- of afwaterings-inrichtingen zijn opgericht, geeft nu eene wet van 30 Juli 1890 de bevoegdheid; „ruil van perceelen tegen nieuw te vormen perceelen ook tegen den wil der eigenaars tot stand te brengen, wanneer de werken voor den landbouw nut zullen kunnen afwerpen en slechts bij nieuwe indeeling van het grondbezit kunnen worden uitgevoerd".

Besluiten wij dit overzicht van aard en strekking der wetgevingen omtrent ruilverkaveling in *Duitschland* met het oordeel weer te geven, dat W. Wittich in zijn artikel „Zusammenlegung der Grundstücke" in het „Handwörterbuch der Staatswissenschaften" van Conrad c. s. over den maatregel uitspreekt: „Die Zusammenlegung der Grundstücke hat überall, wo sie erfolgt ist, eine grosze Bedeutung für die Entwickelung der landwirtschaftlichen Productionstechnik gewonnen." Wij zullen de Beiersche wet kiezen om na te gaan op welke wijze eene ruilverkaveling tot stand komt en welke de daarbij gevolgde procedure is, niet alleen omdat zij eene van de jongste wetten over het onderwerp is, maar ook, omdat zij als eene van de meest volledige is te beschouwen.

Volgens de Beiersche wet kan ieder eigenaar voor zijne landerijen en ieder gemeentebestuur voor binnen het gebied van de gemeente liggenden grond ruilverkaveling aanvragen. De aanvraag moet worden gedaan bij „die Flurbereinigungskommission" — eene Centrale Commissie voor heel *Beieren* — die is ingesteld met het doel om leiding te geven aan en gezag te oefenen in ruilverkavelingszaken, wier samenstelling en werkkring is geregeld bij, laat ons zeggen, algemeenen maatregel van bestuur en wier leden door den Koning worden benoemd. De Centrale Commissie gaat de aanvraag na, wint daaromtrent schriftelijk inlichtingen in of zendt een deskundige om ter plaatse een onderzoek in te stellen. Vestigt zich bij haar de overtuiging niet dat in het gegeven geval van ruilverkaveling „een nuttiger gebruik van grond en bodem is te wachten", dan wijst

zij de aanvraag af; anders verklaart zij de onderneming voor verdere instructie vatbaar en bepaalt zij over welk gebied de ruilverkaveling zich zal uitstrekken. Te dien aanzien laat de wet haar bijna geheel vrij. De wetgever is n.l. van de gedachte uitgegaan, dat voor ruilverkaveling niet in het algemeen, in de wet zelve grenzen kunnen worden getrokken, maar deze in ieder afzonderlijk geval, alle omstandigheden in aanmerking genomen, moeten worden bepaald. Zoo is in de wet niet anders te lezen dan dat eene ruilverkaveling eene geheele gemeente, maar ook een deel van eene gemeente kan omvatten en dat zij anderzijds, wanneer en voor zoover dit voor eene doelmatige uitvoering van den maatregel noodig mocht zijn, tot ééne gemeente ook weer niet behoeft te blijven beperkt.

Alleen in zooverre laat de wet de Centrale Commissie in het trekken van de grenzen niet geheel vrij, als naar hare voorschriften ettelijke soorten van gronden en terreinen tegen den wil van den eigenaar aan ruilverkaveling niet kunnen worden onderworpen. Voor sommige van de bedoelde soorten is er hier een regel zonder uitzondering: voor bebouwde terreinen en tuinen bijv., omdat de wet niet wil, dat iemand wordt gedwongen ten behoeve van ruilverkaveling zijn woonplaats te verleggen; voor andere geldt de regel niet bij gevallen van beperkte ruilverkaveling — regeling van veldwegen bijv., of voor zoover de gronden of terreinen: „in unwirtschaftlicher Weise in die Vereinigungsfläche hineinragen". Ook is van deze andere gronden en terreinen onteigening ten algemeenen nutte altijd mogelijk zoo ruilverkaveling anders niet tot stand mocht kunnen worden gebracht. Als voorbeeld kan men hier noemen: gronden, waarop tuin- of ooftbouw wordt gedreven.

Is door de Centrale Commissie het gebied voor de ruilverkaveling aangewezen, dan worden van overheidswege de grondeigenaars binnen dat gebied tot eene vergadering opgeroepen. Bij de oproeping wordt er hunne aandacht op gevestigd, dat zoo zij niet zelf of bij gemachtigde ter vergadering verschijnen, zij wettelijk geacht zullen worden tegen het voornemen tot ruilverkaveling en de ter vergadering te nemen besluiten geen bezwaar te hebben. De Centrale Commissie doet zich ter vergadering door een commissaris vertegenwoordigen.

In de vergadering begint men — en dit zal de taak van den commissaris zijn — met aan de aanwezigen alle noodige en verlangde inlichtingen omtrent de onderneming, haar omvang, strekking en vermoedelijke kosten te verschaffen.

Dan gaat men uitmaken, of tot ruilverkaveling inderdaad zal worden overgegaan. De wet wil slechts dan den maatregel hebben doorgevoerd, wanneer dit wordt goedgevonden door een zeker deel van alle eigenaars — ten minste $^3/_5$, zoo er in het geheel minder dan 20 zijn, en anders de meerderheid — wier gronden meer dan de helft van het geheele gebied beslaan en niet in oppervlakte alleen maar in qualiteit ook de andere gronden overtreffen, blijkens het feit, dat zij meer dan de helft van het totaal der grondbelasting dragen. Derhalve wordt ter vergadering nagegaan of deze wettelijke voorwaarde om tegen de minderheid dwang te kunnen toepassen, in het gegeven geval aanwezig is. De ter vergadering niet aanwezige eigenaars worden als voorstemmers aangemerkt; uit hetgeen omtrent de oproeping is medegedeeld, zal men dit reeds hebben opgemerkt.

Vervolgens wordt van gedachten gewisseld en, zoo noodig, bij meerderheid van stemmen beslist over hoofdpunten van de onderneming: op welke wijze in het onderhoud van de aan te leggen wegen, inrichtingen voor gemeenschappelijke doeleinden enz. zal worden voorzien; ook hoe de kosten voor onteigening, voor den aanleg van werken enz., zullen worden gedragen.

Daarna wordt de vraag beantwoord, of de uitvoering van de onderneming zal worden opgedragen aan eene plaatselijke commissie — „Flurbereinigungs-Ausschusz" — of aan een geëxamineerden landmeter alleen. Dit laatste is met toestemming van den Commissaris mogelijk waar het ruilverkavelingen betreft, eenvoudig van aard of klein van omvang — regeling van veldwegen bijv. De landmeter wordt dan door de Centrale Commissie benoemd. Eene plaatselijke commissie bestaat uit ten minste twee, door de belanghebbenden te benoemen, landbouwers; uit een commissaris en een landmeter, beiden door de Centrale Commissie aan te wijzen. Den landmeter kan ook de functie van commissaris worden opgedragen. De benoeming van twee of meer leden van de plaatselijke commissie en van hunne plaatsvervangers geschiedt ter vergadering; de wet behelst het nuttige voorschrift, dat de aanwijzing van één lid en van zijn plaatsvervanger toekomt aan de minderheid van eigenaars, die zich tegen de ruilverkaveling had verklaard. De ondervinding leert, dat dikwijls deze minderheidsman in den loop van de werkzaamheden tot vriend der onderneming wordt bekeerd.

Eindelijk werkt men ter vergadering mede tot de samenstelling van een college van scheidsrechters, dat einduitspraken zal hebben

te doen o. a. in geschillen omtrent de uitkomsten van de waardeschatting der gronden. Het college bestaat uit vijf, bij den maatregel geen belang hebbende, deskundigen, van wie drie ter vergadering — één door de minderheid — worden benoemd, terwijl het vierde lid door de Centrale Commissie en het vijfde door de districts-overheid wordt aangewezen.

Laten wij buiten beschouwing, dat tegen hetgeen vóór of ter vergadering is geschied door belanghebbenden bezwaren kunnen worden ingebracht bij de Centrale Commissie, dan kunnen wij zeggen dat met het einde van de vergadering tevens het einde van het eerste stadium der onderneming is bereikt.

Thans treedt de plaatselijke commissie op, (1) ter behartiging van de gemeenschappelijke aangelegenheden der grondeigenaars en ter verdere voorbereiding van de ruilverkaveling.

Tot hare hoofdwerkzaamheden behooren o.a. : het opmaken van een plan, dat een overzicht biedt van het aan te leggen wegennet en de andere inrichtingen voor gemeenschappelijke doeleinden; het aanleggen van een register, waaruit blijkt, welke gronden ieder in eigendom heeft; het schatten en opmeten van deze gronden; eindelijk het ontwerpen van een plan van nieuwe indeeling van den bodem.

In tal van voorschriften ter uitvoering van de wet is de wijze, waarop de commissie deze verschillende werkzaamheden heeft te verrichten nader aangewezen; omtrent de nieuwe indeeling van den bodem en de toebedeeling van grondbezit — aard en strekking van den maatregel dus — houdt, zooals wij in ons vorig artikel zagen, de wet zelve bovendien eenige bepalingen in.

Rijst bij de plaatselijke commissie tijdens den loop van hare werkzaamheden twijfel aan de uitvoerbaarheid der onderneming — blijkt haar bijv. dat de kosten in vergelijking met de te verwachten voordeelen al te hoog zullen worden — dan kan zij van de Centrale Commissie eene beslissing vragen, of met de onderneming moet worden voortgegaan.

Is de commissie met haar plan van overzicht en met de schatting van de gronden gereed, dan stelt zij de belanghebbenden in de gelegenheid, zich door haren voorzitter of een van hare leden ter plaatse te doen voorlichten. Van de alsdan af te leggen ver-

(1) Het geval, dat een landmeter alleen is aangewezen, vermelden wij kortheidshalve verder niet meer afzonderlijk.

klaringen wordt proces-verbaal opgemaakt; een eigenaar, die genoegen neemt met uitkomsten der schatting, kan zijne verklaring later niet herroepen. Wie tegen die uitkomsten bezwaar heeft, moet dit binnen korten termijn te kennen geven aan de plaatselijke commissie, die het punt van geschil, zoo zij het niet vermag op te lossen, aan het eindoordeel van het reeds genoemde college van scheidsrechters onderwerpt. Nu ontwerpt de plaatselijke commissie het plan van nieuwe indeeling en zet zij dit op het terrein uit.

Weer worden belanghebbenden in de gelegenheid gesteld, zich ter plaatse te doen voorlichten; wordt van hunne verklaringen in toestemmenden of voorwaardelijken zin proces-verbaal opgemaakt en moeten bezwaren binnen korten termijn bij de Commissie worden ingebracht.

Als regel neemt de wet aan, dat deze beide deelen van de procedure ineenloopen; dat dus de uitkomsten der schatting en het plan van nieuwe indeeling ter zelfder tijd aan het oordeel van de belanghebbenden zullen zijn onderworpen. Uitzonderingen op dezen regel zal de Centrale Commissie kunnen toestaan. De practijk heeft echter van de uitzondering den regel gemaakt, omdat de wettelijke regel bijna steeds noodzaakte tot het verrichten van dubbel werk.

Immers moesten de bezwaren, tegen de uitkomsten der schatting ingebracht, veelal leiden tot het omwerken van het met die uitkomsten nauw verband houdende plan van nieuwe indeeling.

Wij volstaan hier verder kortheidshalve met de enkele vermelding, dat ook derden — bijv. zij, die zakelijke rechten op gronden hebben — door het indienen van bezwaren er tegen kunnen waken, dat zij voortaan op gronden van mindere waarde hunne rechten zouden hebben uit te oefenen. Geschillen daaromtrent zullen aan de beslissing van het college van scheidsrechters kunnen worden onderworpen.

De ruilverkaveling treedt nu haar derde stadium in; de zaak wordt onderworpen aan het oordeel van de Centrale Commissie, die heeft te onderzoeken, vooreerst of alle wettelijke formaliteiten en voorschriften zijn in acht genomen, en verder of het plan van ruilverkaveling, zooals het door de plaatselijke commissie is ontworpen, uitvoerbaar is; of daartegen niet uit technisch, financieel of ander oogpunt onoverkomelijke bezwaren rijzen. De Commissie kan aan de onderneming dus hare goedkeuring onthouden; zij kan

het ontwerp ook aan de plaatselijke commissie ter wijziging terugzenden; naleving van verzuimde vormen bevelen en zelfs het houden van een nieuwe vergadering van de eigenaars voorschrijven, o. a. indien in de eerste vergadering niet alles is beslist aangaande de wijze, waarop in de kosten van den maatregel zal worden voorzien.

In die tweede vergadering, waar de plaatselijke commissie aanwezig is, worden ten aanzien van de kostenkwestie de noodige besluiten genomen en verder besproken en behandeld de bezwaren tegen de nieuwe indeeling, die bij de plaatselijke commissie ingekomen en door haar niet tot oplossing gebracht waren. Gelukt het ook ter vergadering niet omtrent deze bezwaren tot overeenstemming te geraken, dan worden zij door de Centrale Commissie opgelost.

Keurt die Commissie de ruilverkaveling goed, dan stelt zij tevens voor iederen eigenaar de verplichting tot het dragen van zijn deel in de kosten vast. Bij haar besluit tot goedkeuring voegt zij een tabellarisch overzicht van de onderneming -- Flurbereinigungsoperat" — dat eene nauwkeurige aanduiding bevat van de iederen eigenaar toebedeelde gronden en de daarop rustende zakelijke en andere rechten.

Tegen de uitspraak van de Centrale Commissie staat voor iederen grondeigenaar beroep bij den hoogsten administratieven rechter open.

Is een besluit tot goedkeuring in kracht van gewijsde gegaan, dan wordt door de Centrale Commissie het tabellarisch overzicht uitvoerbaar verklaard en de dag aangewezen, waarop de eigendom zal overgaan. Aan iederen belanghebbende wordt een uittreksel, voorzoover zijne perceelen betreft, ter hand gesteld, dat als titel van eigendom zal gelden. Door de zorg van de Centrale Commissie wordt het grondboek met den nieuwen toestand in overeenstemming gebracht. De verdere tenuitvoerlegging van de ruilverkaveling is opgedragen aan de plaatselijke commissie, die in functie blijft totdat de geheele afwikkeling van de onderneming heeft plaats gevonden.

Zij heeft te zorgen voor den aanleg van wegen en werken; voor de inning van door de eigenaars verschuldigde en de uitbetaling van hun toekomende gelden enz. Door haar wordt, met inachtneming van de bedrijfsomstandigheden, de tijd van overgang van het bezit bepaald. Mogelijk is het echter, dat overgang van bezit niet meer behoeft plaats te vinden, omdat de eigenaars reeds in een vroeger stadium in het voorloopig bezit waren gesteld van de gronden, die hun volgens de ontworpen nieuwe indeeling zouden toekomen. Daartoe kan de Centrale Commissie n.l. machtiging

verleenen, wanneer de nieuwe indeeling op het terrein is afgebakend en ten minste $^3/_4$ deel van alle eigenaars het vragen op grond dat uitstel in dezen hun aanmerkelijke schade zoude kunnen berokkenen.

De voorschriften van de wet doen niet te kort aan de vrijheid om, wanneer alle belanghebbenden — grondeigenaars en derden — het goedvinden, in onderling overleg de wijze te bepalen om tot ruilverkaveling van gronden te geraken.

De medewerking van de Centrale Commissie is voor dergelijke gevallen niet vereischt, maar kan worden ingeroepen; geschiedt dit, dan kan de Commissie vereenvoudiging toestaan in den gang van de wettelijke procedure. Op deze medewerking stelt de wet begrijpelijker wijze prijs en vandaar de bepaling, dat bij ruilverkavelingen, die onder leiding van de Centrale Commissie plaats vinden, voor het opmaken van staatswege van allerlei stukken en bescheiden en het verrichten door staatsambtenaren van allerlei handelingen, geene retributiën zullen worden geheven.

Overigens is de Beiersche Staat den maatregel van ruilverkaveling bijzonder welwillend gezind. Alle kosten van de Centrale Commissie en van hare deskundigen en commissarissen worden door de schatkist gedragen; de meeste van de werkzaamheden van kadastralen aard, waartoe ruilverkaveling aanleiding geeft, geschieden voor staatsrekening. En de kosten van den maatregel, die ten laste van de grondeigenaars blijven, worden bij voorschot uit een staatsfonds — „das Flurbereinigung-Fonds" — gekweten, terwijl terugbetaling van het voorschot, de bedrijfsomstandigheden van de eigenaars en den omvang van de ruilverkaveling in aanmerking genomen, tot een bedrag van ten hoogste de helft kan worden kwijtgescholden.

Voor zooverre kwijtschelding niet heeft plaats gehad, moet telken jare een derde gedeelte worden terugbetaald; verdeeling van de stortingen over een tijdvak van zes jaren kan echter worden toegestaan.

Ten slotte eenige cijfers, ontleend aan de inleiding tot den bekenden commentaar op de Beiersche wet van v. Haag—Brettreich.

Sedert het in werking treden van de wet in 1886 zijn bij de Centrale Commissie omstreeks 840 aanvragen om ruilverkaveling ingekomen, van welke 350 regelingen van veldwegen en 125 minder eenvoudige ruilverkavelingen — zijn tot stand gebracht.

Bij deze ondernemingen waren meer dan 19,000 eigenaars met meer dan 23,000 hectaren betrokken. Volgens de becijferingen van

de plaatselijke commissiën bedraagt de gemiddelde meerwaarde van de verkavelde gronden ongeveer 300 mark per hectare. De commentator vermeldt dan de uitspraak „dasz das Institut der Flurbereinigung sich im Lande groszer Popularität erfreue."

Maken nu de Nederlandsche toestanden soortgelijke wetgeving als wij hebben besproken, wenschelijk? zou onze Grondwet aan de gewenschte regeling ook belemmerend in den weg staan? en zoo neen, op welke wijze ware dan de maatregel aan ons staats- en administratief recht aan te passen?

Wij durven de eerste vraag niet volmondig in bevestigenden zin te beantwoorden, omdat het ons niet mogelijk is van die toestanden, zooals zij op dit oogenblik zijn, een algemeen beeld te ontwerpen. Hier zal de commissie „Ontginning" het noodige licht hebben te ontsteken. Zij wenscht voor *Nederland* wettelijke regeling op het stuk van ruilverkaveling; welnu zij zal haar wensch met deugdelijke gronden hebben te staven. Wij twijfelen trouwens niet, of zij zal dit kunnen ook, het door haar weinige jaren geleden over het geheele land door middel van vragenlijsten ingesteld onderzoek naar ligging en indeeling van de voor het landbouwbedrijf gebezigde landerijen zal haar daartoe in staat stellen. In afwachting dus van de bewijzen, die later de commissie zal bijbrengen, neigen wij intusschen sterk naar eene bevestigende beantwoording van de bovenbedoelde vraag. Zooveel althans staat bij ons vast, dat er in verschillende deelen van het land toestanden bestaan, die, zoo zij bij onze oostelijke naburen werden gevonden, tot toepassing van ruilverkaveling zeker aanleiding zouden geven.

Reeds in 1890 constateerde de Landbouwcommissie (1) in de uitkomsten van het door haar ingesteld onderzoek naar den toestand van den landbouw in *Nederland* (2), dat in het meerendeel der verslagen — ingekomen uit de 95 type-gemeenten, die de commissie had aangewezen — de toestand ten aanzien van ligging en indeeling der landerijen ongunstig werd genoemd. „In de meeste gemeenten is een grooter of kleiner deel der landerijen slecht verdeeld, nadeelig gelegen, versnipperd of van ongewenschten vorm."

Verschillende oorzaken, meent de commissie, hebben tot het

(1) Benoemd bij Koninklijk besluit van 18 September 1886, No. 28.
(2) Vierde deel, blz. 4.

ontstaan van deze toestanden medegewerkt. „In sommige gevallen zijn zij het gevolg van de plaatselijke gesteldheid. Het eene gedeelte der gemeente is geschikt voor bouwland, het andere voor weiland en bij ieder bedrijf wenscht men beide soorten van land.

In andere gevallen heeft men te denken aan oorzaken, welke met de geschiedkundige ontwikkeling der gemeente in verband staan; de verdeeling van vroegere marken of de uitbreiding van het bezit door aanwas of op niet-geoccupeerde weilanden. Eindelijk is ook de gestadige verdeeling van hoeven bij erfenis en boedelverdeeling of de splitsing van verkochte hofsteden in verschillende perceelen, om hooger koopprijzen en pachten te maken, eene vooral in den laatsten tijd voortdurend werkzame oorzaak om de ongunstige verhoudingen te doen toenemen."

Er schijnt weinig reden om aan te nemen, dat dit beeld, al is het dan vijftien jaren geleden geteekend, thans de werkelijkheid niet meer zou teruggeven. „Verandering van den toestand", merkte de staatscommissie reeds op, „zou in vele gevallen afstuiten op de gehechtheid der boeren aan het oude en op gemis aan overeenstemming en samenwerking, in *Groningen* ook op de onsplitsbaarheid der beklemmingen. Hier zou alleen te helpen zijn door een gedwongen ruiling, zooals die in enkele verslagen gewenscht wordt". Welnu, de gedwongen ruiling behoort nog stéédś tot de vrome wenschen en overeenstemming en samenwerking tusschen de grondeigenaars was in de meeste gevallen verre te zoeken, getuige alleen al het feit, dat zeer weinig gebruik is gemaakt van het middel, dat sinds 1882 de Staat door verlaging van het mutatierecht tot $^1/_4$ pct. heeft geboden, om te komen tot ruiling van perceelen en samenvoeging van grondbezit.

Hoezeer verder in sommige deelen van het land de boeren aan het oude gehecht zijn gebleven, al moesten zij dan ook op gevoelige wijze de waarheid ondervinden van het bekende gezegde: „hoe verder van zijn land, hoe dichter bij zijn schâ", heeft men o. a. kunnen lezen in eene correspondentie, in den zomer van 1902 in ons blad opgenomen (1), over „eigenaardige toestanden van landbezit". Daarin werd verteld tot welke zonderlinge en uit productief-agrarisch oogpunt onhoudbare toestanden de landverdeeling en landversnippering te *Staphorst* en *Rouveen* geleid heeft. De voortdurende, sterke toeneming

(1) Zie N. R. Ct. van 24 Augustus 1902.

in bevolking van deze dorpen, gepaard aan de liefde voor den ouderlijken grond, heeft gemaakt, dat dáár de lange smalle erven in steeds kleinere stukjes werden verdeeld. „Elk kreeg uit het ouderlijk erfdeel verschillende stukjes grond; dicht bij huis en verder af, zooveel mogelijk over het geheele erf verspreid. Daardoor heeft een Staphorster of Rouveensche boer niet zelden stukjes grasland van enkele vierkante meters oppervlakte op 1 á $1^1/_2$ uur gaans van zijne woning liggen, en andere familieleden hebben het eveneens."

„Neemt men hierbij nog in aanmerking" zegt de heer Boer, deze correspondentie in het Sociaal Weekblad (1) besprekend, „dat de trouwlustige Staphorsters en Rouveeners eeuwen aaneen hunne wederhelften zochten en vonden in hunne dorpen, dan ziet men licht in, dat aan die versnippering van den grond eene vereeniging in ééne hand door huwelijk en vererving van overal verspreid liggende perceeltjes gepaard ging, zoodat menig eigenaar thans honderden kleine, uren uiteengelegen eigendommen bezit, die alleen bereikbaar zijn van den dorpsweg uit langs honderden veldwegen."

De oorzaken, die de staatscommissie voor den door haar geconstateerden ongunstigen toestand aanwees zijn alle werkzaam gebleven.

Om van de plaatselijke gesteldheid nu niet te spreken: de gestadige en lang niet altijd oordeelkundige verdeeling van hoeven bij erfenis en boedelscheiding ziet men nog altijd gebeuren; de neiging om verkochte hofsteden in verschillende perceelen te splitsen om hooger koopprijzen en pachten te maken, schijnt ook nog steeds niet te zijn uitgeroeid. Enkele jaren geleden nog is in ons blad in eene correspondentie uit *Limburg* aangetoond, welke uit agrarisch oogpunt bedenkelijke toestanden zich in die provincie uit de door de Duitschers met een teekenend woord als: „Güterschlächterei" aangeduide handelwijze, geleidelijk en schier ongemerkt hebben ontwikkeld. „Er zijn", schreef onze correspondent, „in *Limburg* gemeenten, waar de bezittingen van kleine landbouwers in verbazend kleine perceeltjes versnipperd zijn (er komen er voor van 3 tot 4 meter breedte en van 150 tot 200 meter lengte.)

Andere zijn er, waar de in alle richting verspreide perceelen voor het grootste gedeelte niet langs wegen, maar slechts over de akkers der buren heen te bereiken zijn; weer andere waar die toestand belangrijke grondverbeteringen in den weg staat of den overgang

(1) Van 27 September 1902.

tot een ander bouwstelsel onmogelijk maakt; om iets te noemen ontwateringen; of den aanleg van bouwland tot weide of hooiland, tot omheinde boomgaarden en dergelijke.

Grootere boerderijen zijn er, welker velden allen samenhang missen en gedeeltelijk op verren afstand van de plaats gelegen zijn.

En zoo voorts. Zoo werd er ons eene genoemd, welker gronden, een totaal van 35 H.A., verdeeld liggen in 78 perceelen, heinde en ver in de omgeving verspreid."

Omtrent het nog steeds voortbestaan van de door de staatscommissie bedoelde ongunstige toestanden, welke met de historische ontwikkeling van de gemeenten samenhangen, kan geen twijfel bestaan; ook heden nog zijn zij aan te wijzen. Overal waar van oudsher niet het afzonderlijk hoevenstelsel, maar het Germaansche dorpstelsel in zwang is geweest — waar men, zooals in het geheele oosten van ons land, in *Westerwolde*, *Drenthe*, een deel van *Overijsel* en *Gelderland*, de komdorpen vindt met om den brink de hoeven gebouwd — treft men ook eene groote verbrokkeling aan van het grondbezit. De bouwlanden van den boer liggen over de esschen of de enken overal verspreid, in allerlei strooken verdeeld; zoo van een wegennet al kon worden gesproken, is het althans een net met groote mazen, met het gevolg, dat in vele gevallen het eene perceel nog met de erfdienstbaarheid van weg ten behoeve van het andere is bezwaard. Kortom alles wijst er dáár op, dat er eene bebouwde mark heeft bestaan, waarvan reeds in vroege tijden de verdeeling onder de gebruiksgerechtigden heeft plaats gehad, naast de onbebouwde — d.w.z. niet als akkerland gebezigde — mark, die in de vorige eeuw als gevolg van de bepalingen der oude of der nieuwe Markenwet is verdeeld.

Wat overigens deze onbebouwde marken betreft, indien men mag afgaan op de beschouwingen in eene zeer belangrijke nota over de Markenwet, die indertijd van wege het Nederlandsch Landbouwcomité is gepubliceerd (1), dan heeft in vele gevallen de verdeeling van de markegronden op zoo onoordeelkundige wijze plaats gevonden, dat op deze verdeelde gronden ruilverkaveling allereerst moest kunnen worden toegepast. In de nota wordt dit zonderling resultaat van de werking der Markenwet hieraan toegeschreven, dat die wet tot

(1) Als bijlage van een rapport der commissie „Ontginning" omtrent maatregelen tot het verkrijgen van beter afgeronde eigendommen.

stand gekomen om de ontginning te bevorderen, geen enkele bepaling inhoudt, die de beantwoording aan haar doel waarborgt. „De juridische bezwaren zijn uit den weg geruimd, de techniek van de verdeeling zelf is in den breede ontvouwd, maar aan de agrarische belangen, die de wet heet te behartigen, is nagenoeg geen aandacht gewijd." Zij is n.l. uitgegaan van het beginsel, dat om het doel ontginning te bereiken, verandering in de bezitsverhoudingen voldoende zou zijn en de overheid zich niet behoefde te bekreunen over de vraag, of de verdeeling wel op rationeele wijze geschiedde. Daarom is niet voorgeschreven, dat de plannen tot verdeeling moeten worden onderworpen aan het oordeel van een gezag, dat ook met het algemeen belang en de toekomstige bestemming der gronden rekening houdt. Kortom, in 1886 heeft de Nederlandsche wetgever niet gezorgd, zooals reeds in 1821 de Pruisische wet deed, dat de toebedeeling van land aan de deelgerechtigden in de gemeenschap, zou geschieden op eene wijze, die zooveel mogelijk de cultuur kon vergemakkelijken en in de hand werken.

Gevolg van dit verzuim is geweest, meent de nota, dat in vele gevallen eene verdeeling der marken is tot stand gebracht, die integendeel zelfs belet, dat de grond overeenkomstig zijn aard en gesteldheid in cultuur wordt gebracht. Ten bewijze van deze stelling is bij de nota overgelegd eene kaart van de verdeeling van eene mark in *Overijsel*, die kan gelden als type van de wijze, waarop in dat gewest bij de markenverdeeling is te werk gegaan. „Men behoeft slechts een blik op de kaart te slaan, om te zien hoe onregelmatig alles is bewerkt, en op hoe ondoordachte wijze alle perceelen zijn ingericht. Slechts hier en daar zijn enkele stukken zóó gevormd, dat zij voor afzonderlijke cultuur geschikt zijn. Toch behooren deze terreinen tot de beste heidegronden van ons land."

Ware de verdeeling der marken met ruimeren blik geschied; had de wet niet aan onwil en onkunde den boventoon gelaten, zoo had die verdeeling tot de gunstigste gevolgen kunnen leiden. Ook dit wordt in de nota weer toegelicht met eene kaart, n.l. met die van de vrijwillig verdeelde markgronden van *Lunteren*. „De breedte der blokken staat in verhouding der lengte hoogst zelden als 1 : 5, meestal als 1 : 2 à 3. De grootte der perceelen wisselt natuurlijk zooals overal, zeer af, doch zelfs bij de kleinste perceelen, die van 1.5 H. A. grootte, is de verhouding van breedte tot lengte dezelfde gebleven. In elk opzicht is het gevolgde systeem beter dan bij

vele andere verdeelingen. Men heeft zich hier op het standpunt geplaatst: verdeeling moet ontginning ten gevolge hebben. De resultaten hebben dezen toeleg dan ook niet beschaamd. Er zijn weinig verdeelde marken aan te wijzen, waar zoo spoedig en afdoende de ontginning de verdeeling heeft gevolgd."

Zijn deze beschouwingen juist, en wij vinden geen reden om daaraan te twijfelen, dan schijnt ons ook juist de meening in de nota uitgedrukt, dat ruilverkaveling het aangewezen middel zou zijn om de door de Markenwet aangerichte schade nog te herstellen. Meer nog dan elders zou de maatregel gemakkelijk zijn door te voeren en nuttig kunnen werken op gronden, die men niet in cultuur heeft kunnen brengen en waarop zetels van landbouwbedrijf nagenoeg nog niet zijn gevestigd.

Begint men hier te lande meer en meer in te zien, dat invoering van ruilverkaveling nuttige gevolgen zou kunnen hebben? Er is reden voor het stellen van deze vraag, omdat er meer belangstelling voor het vraagsluk valt te bespeuren dan vroeger.

Niet alleen heeft het bestuur der Nederlandsche Heidemaatschappij niet lang geleden voor belanghebbenden de gelegenheid geopend om advies in te winnen over eene doelmatige verlegging van in cultuur zijnde gronden, maar ook heeft het onderwerp der ruilverkaveling in den laatsten tijd meer dan eens een punt van gedachtenwisseling uitgemaakt tusschen regeering en volksvertegenwoordiging.

Zoowel bij de schriftelijke als de mondelinge behandeling van het wetsontwerp, houdende bepalingen omtrent bevloeiingen, is het ter sprake gekomen; begrijpelijkerwijze trouwens, waar de staatscommissie tot het instellen van een onderzoek omtrent bevloeiingen, in haar verslag als hare meening had te kennen gegeven, dat eene wettelijke regeling omtrent de samenvoeging en indeeling van versnipperd grondbezit moest worden beschouwd als eene hoofdvoorwaarde voor het toepassen van bevloeiingen op terreinen van eenigen omvang. Blijkens het Voorloopig Verslag zouden eenige leden, die in dit gevoelen der staatscommissie deelden, gaarne hebben gezien, dat de minister in de stukken zijne meening omtrent het denkbeeld had uitgesproken; bij de openbare beraadslaging maakte zich de heer Van Kol tot tolk van deze leden en betoogde hij aan de hand van het verslag der staatscommissie de noodzakelijkheid om voor ons land „met zijn versnipperd grondgebied"

de ruilverkaveling op wettelijke grondslagen te vestigen. Nu onlangs, bij hoofdstuk IX der Staatsbegrooting, werd de zaak wederom behandeld. De heer Schaper kwam toen op eene wettelijke regeling aandringen, daarbij wijzend op *Westerwolde*, waar in den laatsten tijd pogingen tot vrijwillige ruilingen van gronden tusschen de boeren op gebrek aan samenwerking moeten zijn afgestuit.

Bij beide gelegenheden bleek de minister van waterstaat den besproken maatregel geenszins onwelwillend te zijn gezind. Het belang van eene goede economische verdeeling van den grond werd door hem erkend; eveneens, dat deze door ruilverkaveling wel zou kunnen worden bevorderd. Het onderwerp verdiende alle aandacht, het resultaat van het onderzoek bij het Nederlandsch Landbouwcomité aanhangig, werd met belangstelling tegemoet gezien. De minister stelde zich voor, na de behandeling der zaak in het comité, te overwegen, of het tot stand komen van wettelijke maatregelen om tot eene betere economische verdeeling van den vaderlandschen bodem te geraken, waren te bevorderen. Daarnaast deed echter de minister uitkomen, dat hem in deze zaak van zeer veel belang scheen de vraag, of men geheel buiten de Onteigeningswet om tot ruilverkaveling zou kunnen komen. Een en andermaal werd hierop de aandacht gevestigd. Eerst in de memorie van Antwoord betreffende het ontwerp op de bevloeiingen. „De vraag rijst of, zelfs als een ingrijpen van den Staat ten deze gewettigd zou zijn, niet rekening zou moeten worden gehouden met artikel 151 der Grondwet en de bepalingen der wet op de onteigening ten algemeenen nutte." Later, bij de beraadslaging over dit wetsontwerp, in antwoord aan den heer Van Kol: „Wanneer men derhalve zal komen tot de ruilverkaveling, houd ik mij overtuigd, dat deze een onderwerp van opzettelijke regeling zal zijn, waarbij de quaestie van onteigening nauwkeurig bekeken zal worden."

Dit brengt ons tot de tweede van de drie vragen, die wij aan het slot van ons vorig artikel stelden: zou onze Grondwet aan de gewenschte regeling omtrent ruilverkaveling ook belemmerend in den weg staan?

Hoort men den heer Boer zijne denkbeelden omtrent invoering van ruilverkaveling hier te lande uiteenzetten, dan verneemt men, dat ruilverkaveling niet valt onder „ontzetting van den eigendom", waarvan in art. 151 der Grondwet gesproken wordt, zoodat regeling

bij de Onteigeningswet dan ook niet noodig is. Juridisch, aldus luidt ongeveer zijn betoog (1), wordt ruilverkaveling beschouwd als het brengen van grond in een gemeenschappelijke massa, gevolgd door eene verdeeling. Evenmin als er een grondwettig bezwaar bestaat tegen verdeeling van gemeenschappelijken eigendom, kan dit bestaan tegen het omgekeerde: het brengen in gemeenschap van bepaalde gronden.

Onzes inziens is deze redeneering niet juist en vermag zij het juridisch geweten niet gerust te stellen. De minister van waterstaat, fijn jurist als hij is, heeft dit gevoeld en bij de behandeling van het wetsontwerp omtrent bevloeiingen over deze opvatting reeds den staf gebroken in deze enkele woorden: Ik weet wel, dat men er elders iets op gevonden heeft door de gronden in hun geheel te grijpen en later te verdeelen onder hen, aan wie zij behoorden, maar ik twijfel niet, of dergelijke maatregel, hoe scherpzinnig ook bedacht, zou ten slotte hierop neerkomen, dat men den een uit zijn eigendom zou ontzetten om het aan den ander te geven.

Inderdaad, zoo is bij ruilverkaveling de gang van zaken. Zij komt neer op een ruil van gronden, die tegen den zin van eene onwillige minderheid door een meerderheid van eigenaars kan worden doorgedreven. Wie tot die minderheid behoort, verliest dus tegen zijn zin zijn eigendom, dat aan een ander wordt overgedragen, en wordt voor dit verlies schadeloos gesteld hetzij met anderen grond, die hem in eigendom wordt overgedragen, hetzij met geld tevens, hetzij, zoo de wet op de ruilverkaveling dit althans toelaat, met geld alleen (2). Men moge dit nu ruil van gronden noemen; men moge het voorstellen als het in gemeenschap brengen van gronden, gevolgd door eene verdeeling; wanneer voor zoodanige gevallen de waarborgen van art. 151 der Grondwet tegen ontzetting van den eigendom niet geschreven zijn, waarvoor zijn zij dan wel geschreven? Men zou die waarborgen uit de Grondwet dan gerust kunnen schrappen. De tegenwerping van den heer Boer, dat ook verdeeling van gemeenschappelijken eigendom niet in den vorm van onteigening geschiedt en toch met de Grondwet niet strijdt, schijnt ons van weinig beteekenis.

---

(1) Men zie de verslagen van de twee vergaderingen, eerder genoemd.

(2) Artikel 6, 5e lid, van de Beiersche wet bijv. luidt: «Geldentschädigungen «und Geldleistungen sind nur insoweit statthaft, als die Ausgleichung nicht in «Grund und Boden sowie durch Zuweisung von Vortheilen hierbei erfolgen kann."

Daarbij is voorbijgezien, dat onze geheele rechtsorde is gebouwd niet op den gemeenschappelijken maar op den individueelen eigendom en dat van dit grondbeginsel uitvloeisels zijn zoowel het grondwettig voorschrift omtrent onteigening als de bepalingen van art. 1122 van het Burgerlijk Wetboek en van de Markenwet omtrent verdeeling van gemeenschappen. Wij achten het daarom niet twijfelachtig, dat ruilverkaveling valt onder ons grondwettig begrip van onteigening en men bij hare regeling hier te lande daarmede rekening zou hebben te houden.

De Grondwet kent slechts onteigening ten algemeenen nutte en allereerst ontmoeten wij dus de vraag: zou onteigening ten behoeve van ruilverkaveling als ten algemeenen nutte kunnen worden aangemerkt? In 1851, het jaar, waarin onze Onteigeningswet is tot stand gekomen, zou deze vraag ongetwijfeld in ontkennenden zin zijn beantwoord. Toen meende men, dat het algemeen nut, hetwelk onteigening wettigde, moest bestaan in bevordering van verkeersbelangen voor werken van openbaar nut en als het ware moest zijn belichaamd in een publiek werk — een kanaal, een haven, een spoorweg. In de artt. 1 en 2 der Onteigeningswet heeft die opvatting zelfs uitdrukking gevonden. Onteigening kan plaats hebben èn ten name van den Staat en de lagere publiekrechtelijke corporaties èn van bijzondere personen of vereenigingen, aan wie de uitvoering van het werk dat onteigening vordert, is toegestaan. Sinds dien tijd hebben echter de denkbeelden omtrent het algemeen nuttige van eene onteigening eene groote evolutie doorgemaakt; men is aan de woorden „ten algemeenen nutte" in de Grondwet veel ruimeren zin gaan hechten. In zijn bekend wetsontwerp over onteigening, in de zitting 1892-93 bij de Tweede Kamer ingediend, heeft de heer Van Houten zich tot verkondiger van deze toen nieuwe opvatting gemaakt. Aan zijn ontwerp had hij de stelling ten grondslag gelegd, dat het beginsel, hetwelk het geheele agrarische recht beheerscht, het natuurlijk recht is van de bevolking in haar geheel, dat van haar territoir als haar arbeidsveld het grootst mogelijke nut worde getrokken en dientengevolge aan het grootst mogelijke aantal bewoners arbeid en levensonderhoud verschaft worde. Daaruit werd als beginsel voor de onteigeningswetgeving dan afgeleid, dat bijzondere eigendomsrechten, die aan dit doel in den weg staan, voor dit algemeen belang der bevolking behooren te wijken en

onteigening dus telkens toepassing kan vinden, wanneer van eenig deel van 's lands territoir als nationaal arbeidsveld beter partij kan getrokken worden dan de eigenaar doet of willens of in de mogelijkheid is om te doen.

Deze denkbeelden, toen ter tijde nogal bestreden, zijn thans reeds in de rechtsovertuiging van ons volk doorgedrongen. De heer Van Houten heeft de groote voldoening gehad dit zelf te kunnen constateeren in de in 1901 gehouden vergadering van de Vereeniging v. d. Staathuishoudkunde en de Statistiek. „Ik sta in één opzicht" zeide hij daar (1) „in eene merkwaardige positie. Ik heb n.l. gemeend, toen ik mijne inzichten over het eigendomsrecht en de uitbreiding der bevoegdheid tot onteigening voor het eerst heb blootgelegd, dat ik iets radicaals, iets nieuws op den voorgrond bracht. Tot den tijd, waarop ik mijne inzichten daaromtrent verkondigde, was er niemand, die de onteigening nog beschouwd had als middel om den eenen particulier van zijn eigendom te ontzetten teneinde een anderen particulier daarvoor als eigenaar in de plaats te stellen. Dit was het kenmerkende van de uitbreiding van het onteigeningsrecht, die ik wensch. Tot dien tijd was alleen toegestaan te onteigenen wanneer men voor publiekrechtelijke doeleinden wenschte in het bezit van grond te komen."

Wellicht mag worden gezegd, dat deze ruimere opvatting van het begrip „ten algemeenen nutte" in onze Onteigeningswet thans reeds is neergelegd. Wij doelen hier op den titel over „onteigening in het belang der volkshuisvesting", die aan die wet bij de Woningwet is toegevoegd. Daar worden de gevallen genoemd, waarin in het bedoelde belang onteigening kan plaats vinden en wordt bepaald, dat de onteigening kan geschieden zoowel ten name der gemeenten als van vereenigingen, vennootschappen of stichtingen, uitsluitend in het belang van verbetering van volkshuisvesting werkzaam en als zoodanig van overheidswege toegelaten. Door het middel der onteigening zal hier dus een particulier van zijn eigendom worden ontzet ten bate van eene particuliere vereeniging. Doet dit, zouden wij willen vragen, niet zeer sterk denken aan hetgeen de heer Van Houten aanwees als het kenmerkende van de uitbreiding van het onteigeningsrecht, die hij wenschte?

Hoe dit zij, niet lang geleden is er eene andere wet — de wet,

(1) Verslag, blz. 36.

houdende bepalingen omtrent bevloeiingen — tot stand gekomen, waarin de grondgedachte van het voorstel-Van Houten is belichaamd. Daaromtrent is twijfel niet mogelijk; wij hebben hier eene authentieke interpretatie. „Ik ben grootelijks geneigd", aldus bij de behandeling van deze aangelegenheid in de Eerste Kamer de heer Van Houten, „aan dit wetsontwerp mijn stem te geven, omdat er een grondgedachte in ligt, welke ik van zeer groot belang reken en waarvan ik eene zeer veel ruimere toepassing op eene andere wijze in gedachten heb, dat is n.l. dat het recht van den eigenaar niet in den weg moet staan aan de betere exploitatie van den grond en er een rechtsmiddel moet worden gevonden om dengene, die een beter gebruik van een zeker eigendom wil maken, door onteigening tegen schadeloosstelling het recht daartoe te doen erlangen."

Waarom de heer Van Houten aan het wetsontwerp zijne stem dan toch heeft onthouden? Omdat hij de toekenning, ten behoeve van bevloeiings-inrichtingen, van gebruiksrechten op andermans grond, water of kunstwerken, wel tegen schadeloosstelling, maar zonder dat daarbij de Onteigeningswet wordt toegepast, als ontduiking aanmerkte van de waarborgen van art. 151 der Grondwet: „Ik voor mij maak, gelijk ik zeide, niet het minste bezwaar om het onteigeningsrecht verder toe te passen, onder de waarborgen van art. 151 der Grondwet. Maar als men om aan die waarborgen te ontkomen, den eigendom mag aantasten, mits men slechts zegt: ik geef alleen gebruiksrecht — wij zijn hier op het gebied der juridische beginselen —, dan bestaat bij mij daartegen bezwaar." En later nog: „Bij de reputatie die ik heb van voor den eigendom geen respect te hebben, ben ik toch als jurist een groot verdediger van den eigendom en heb ik eene sterke antipathie tegen alles wat onder de betuiging van den eigendom te eerbiedigen, op de waarde van den eigendom inbreuk maakt."

Waarop wij wilden neerkomen en wat wij wilden vragen is dit: Zou nu niet een ieder, die zou willen ontkennen, dat onteigening ten behoeve van ruilverkaveling zou zijn: ten algemeenen nutte, het bestaan worden tegengeworpen van de wet omtrent bevloeiingen en van de daarin vervatte gebruiksrechten op andermans eigendom? De toekenning van deze gebruiksrechten moge dan al niet formeel als onteigening zijn aan te merken, omdat men grondwettig niet op het gebied van den eigendom en van onteigening verkeert,

wanneer aan den kadastralen eigendom niet wordt geraakt, principieel is zij ongetwijfeld als zoodanig te beschouwen. De geheele opzet der wet, de toekenning van schadeloosstelling, de waarborg van art. 12 bewijzen, dat ook de wetgever deze opvatting was toegedaan. Welnu, dan kan worden tegengeworpen: evenals hier bij bevloeiingen, zou bij ruilverkaveling worden onteigend in het algemeen landbouwbelang, dat bij de verhooging van de productiviteit van den bodem is betrokken (1); evenals hier bij bevloeiingen, zou bij ruilverkaveling de onteigening niet rechtstreeks het algemeen belang betreffen, maar in elk bijzonder geval meer het particulier belang der eigenaars en der gebruikers van den te bevloeien — te verkavelen — grond (2).

In zijn bovenbedoeld wetsontwerp wilde de heer Van Houten, met toepassing van het 2e lid van art. 151 der Grondwet, onteigening zonder voorafgaande verklaring bij de wet, dat het algemeen nut haar vordert, doen plaats vinden zoowel ter bevordering van de volkshuisvesting als van de productiviteit van den bodem, en in zijn praeadvies aan de Vereeniging v. d. Staathuishoudkunde en de Statistiek zeide hij: „De onteigeningen ter bevordering van het kleine grondbezit en de verhooging van de productiviteit van den bodem zullen wel in de eerste plaats behooren tot die, waarop het 2e lid van art. 151 der Grondwet het oog heeft". Wij deelen in zijne opvatting, die, wat de volkshuisvesting betreft, door den wetgever trouwens reeds als juist is erkend. Immers noemt de nieuwe titel, bij de Woningwet aan de Onteigeningswet toegevoegd, gevallen op, waarin onteigening zal kunnen plaats vinden, zonder voorafgaande verklaring bij de wet, dat het algemeen nut haar vordert.

Soortgelijke overwegingen als tot het nemen van deze beslissing zullen hebben geleid, zouden onzes inziens ook bij ruilverkaveling kunnen worden geldig gemaakt. Ook hier zou de wet het onderwerp in zijn geheel regelen en maatregelen in het belang van dit onderwerp daarmede stempelen als van algemeen nut. En ook hier zou het gelden algemeene belangen in kleineren kring, waarvan de behartiging door de wet grootendeels aan andere dan rijksor-

---

(1) Memorie van Antwoord op het Voorl. Versl. der Tweede Kamer.
(2) Memorie van Antwoord op het Voorl. Versl. der Eerste Kamer.

ganen — wij denken, zooals nader zal blijken, aan Gedeputeerde Staten — zou worden opgedragen, zoodat het noodig moet worden geacht deze organen, al is het dan onder toezicht van hoogere macht, ook uitspraak te laten doen over de wenschelijkheid van onteigening in elk bijzonder geval. De wetgever heeft dan het beginsel van algemeen nut erkend, maar heeft als eene quaestie van uitvoering aan andere autoriteiten ter beslissing gelaten, waar en in welke mate het beginsel toepassing moet vinden.

Nu ten onzent de wetgever, door de Grondwet gebonden als hij is, niet, zooals bijv. de Beiersche, eenvoudig tot ruil van gronden zou kunnen dwingen, zou hoofdpunt van zijne regeling omtrent ruilverkaveling moeten zijn de onteigenings-bevoegdheid van het met uitvoering van den maatregel belaste gezag. De regeling zou dus moeten zijn aangelegd op eene procedure, die zoude kunnen dienen tot voorbereiding zoowel van vrijwilligen ruil van gronden als van onteigening dier gronden, zoo de eigenaren hunne medewerking niet mochten willen verleenen.

Was dan tijdens die voorbereiding aan belanghebbenden de noodige gelegenheid geboden, hunne bezwaren tegen onteigening te doen hooren, dan zou te zijner tijd die onteigening kunnen plaats vinden uit krachte van een zonder verdere formaliteiten te nemen besluit van het met uitvoering van ruilverkaveling belast gezag.

Tot zooverre leggen de bepalingen der Grondwet geen bezwaren in den weg. Rijst hier nu echter niet eene groote moeilijkheid? Men stelle zich de zaak goed voor. Nagenoeg de geheele kleinere helft van bij eene ruilverkaveling betrokken eigenaren weigert tot den maatregel hare medewerking te verleenen. Dan zal dus onteigening van de gronden van deze eigenaren ten name van de ruilverkavelingsonderneming noodig zijn. Moet nu aan hen allen schadeloosstelling in geld worden toegekend, dan zal vooreerst de onderneming over veel geld moeten kunnen beschikken; dan zal zij verder gronden overhouden, waarvoor eigenaars niet zijn aangewezen, en die zij zal moeten trachten te verkoopen; dan zullen eindelijk de onwillige eigenaars, zoo zij althans de te verkoopen gronden van de onderneming niet kunnen of willen koopen, den zetel van hun bedrijf moeten verlaten en, zoo mogelijk, naar elders verleggen. Dan zal hier dus op groote schaal kunnen gebeuren, wat, naar wij mededeelden, men in *Beieren* niet wil, dat

eigenaars worden gedwongen ten behoeve van ruilverkaveling hun woonplaats te verleggen. Door dit alles zal dan de ruilverkaveling zoozeer van karakter veranderen; zal zij uit agrarisch oogpunt worden van zoo ingrijpenden aard en verre gevolgen, dat het zeer twijfelachtig zal worden, of zij in dien vorm niet meer nadeel dan nut zal stichten. Onzes inziens staat of valt daarom de mogelijkheid om hier te lande tot ruilverkaveling te komen, met het antwoord, dat moet worden gegeven op deze vragen: laat de Grondwet toe, dat men bij onteigening wordt schadeloos gesteld niet alleen in geld, maar ook in grond? Mag de wetgever voorschrijven, dat in geval van onteigening bij ruilverkaveling de toe te kennen schadeloosstelling zal moeten bestaan allereerst in den grond, die volgens het plan van ruilverkaveling aan den onteigende zou worden toebedeeld, aangevuld, voor zoover noodig, met zoodanige som gelds, als de rechter billijk zal oordeelen? Of zal de wetgever, zoo doende, met de bepalingen van art. 151 der Grondwet in strijd geraken?

Zooals wij deden uitkomen staat en valt voor ons de mogelijkheid van ruilverkaveling met het antwoord op de vraag; laat de Grondwet toe, dat bij onteigening schadeloosstelling wordt gegeven niet alleen in geld, maar ook in grond? Moet dit antwoord luiden in ontkennenden zin, dan bouwe men, althans voorloopig, op ruilverkaveling geene verwachtingen meer; aan invoering van den maatregel zal grondwetsherziening dan vooraf moeten gaan.

Waar wij nu den vaderlandschen landbouw gaarne de voordeelen, zoo directe als indirecte, die ruilverkaveling kan bieden, deelachtig zouden zien worden, verheugt het ons, dat wij op bovenbedoelde vraag een bevestigend antwoord meenen te mogen geven. Onzes inziens moet eene gezonde uitlegging der Grondwet leiden tot de opvatting, dat het geven van schadeloosstelling in grond bij onteigening met hare bepalingen niet strijdt. Wat toch is het doel van de grondwettige bepaling, dat niemand van zijn eigendom kan worden ontzet dan tegen schadeloosstelling? Geen ander zeker dan dat de eigenaar geen schade zal lijden en hij zijn eigendom niet zonder vergoeding der volle waarde zal verliezen. Wordt dus de volle waarde vergoed; aan den onteigende gegeven wat in art. 162 der Grondwet van 1815 eene „behoorlijke schadeloosstelling" heette, dan is aan het doel der Grondwet blijkbaar voldaan. Nu

zagen wij, dat de Grondwet onteigening ten behoeve van ruilverkaveling in beginsel geenszins uitsluit; met het oog hierop mag nu worden gezegd, dat zij haar doel — herstel van schade — bij ruilverkaveling het meest zou naderen, zoo zij de mogelijkheid van schadeloosstelling ook in grond uitdrukkelijk had genoemd. Juist voor de personen immers, die de onteigening hier zou treffen, zou vergoeding in grond eene „behoorlijke schadeloosstelling", eene doelmatige vergoeding zijn voor wat hun werd ontnomen, Zij zou hen in staat stellen om te blijven in het zelfde bedrijf, waarin zij werkzaam waren en om onder ongeveer dezelfde omstandigheden als vroeger in dezelfde streek bij voortduring den landbouw te beoefenen. Uitdrukkelijk vermelding van de bedoelde mogelijkheid treft men in de Grondwet niet aan; vindt men daarin nu echter het tegenovergestelde: uitdrukkelijk verbod om schadeloosstelling in grond toe te kennen ook in gevallen, waarin vergoeding van dien aard behoorlijk en doelmatig zou zijn? Vóór de herziening van 1887 zeker niet. Toen werd in artikel 147 ten aanzien van de schadeloosstelling niet anders geëischt dan dat zij „voorafgaande" zou moeten zijn; over aard en soort der schadeloosstelling liet zich de Grondwet niet uit. In 1887 heeft men dien eisch minder streng gemaakt; volgens het eerste lid van artikel 151 kan onteigening nu plaats vinden tegen „vooraf genoten of vooraf verzekerde schadeloosstelling". Men weet, waarom dit is geschied. De ervaring had ruimschoots geleerd, dat de eisch van „voorafgaande" schadeloosstelling dikwijls belemmerend werkte in gevallen, waar spoedige inbezitneming van het onteigende goed, ten einde met het werk te kunnen beginnen, hoogst wenschelijk was, maar het bedrag der schadeloosstelling niet zoo dadelijk kon worden bepaald. Nu wordt in het derde lid van artikel 151 naar de bepaling van het eerste verwezen en wel in deze, eenigszins afwijkende woorden: „Het vereischte, dat de verschuldigde schadeloosstelling vooraf betaald of verzekerd zij, geldt niet" enz. Ziedaar wellicht voor menigeen een reden voor twijfel. Wijst, zal men vragen, dit woord „betaald" er niet op, dat hier aan schadeloosstelling in geld slechts is gedacht?

Ons hebben deze woorden niet tot twijfelen kunnen brengen. Vooreerst eischt het doel der grondwettige bepaling, zooals wij aantoonden, eer een ruime dan eene enge opvatting van haren zin. Dan blijkt uit niets, dat in 1887 de toeleg heeft bestaan om op dit punt de Grondwet minder ruim te maken dan zij vóór dien

tijd was, toen hare woorden schadeloosstelling in grond alleszins toelieten. Verder heeft het woord „betalen" als rechtsterm de beteekenis niet alleen van: betalen in geld, maar evenzeer van: betalen in goed. Uit bijna elk artikel van de eerste afdeeling „Van betaling" van titel IV, Boek III van het Burgerlijk Wetboek kan men dit zien. In art. 1420, eerste en tweede lid, leest men bijv.: „Men moet eigenaar zijn „van de zaak die in betaling gegeven wordt" enz. „Niettemin kan de voldoening van eene geldsom" enz. Uit een vergelijking tusschen „genoten" in het eerste lid van art. 151 der Grondwet en „betaald" in het derde — woorden, die voor de Grondwet synoniemen zijn — blijkt, dat aan de ruime beteekenis van „betalen" ook hier is gedacht. Eindelijk neemt de practijk aan en schijnt niemand te betwijfelen, dat de Grondwet, hoewel in het derde lid van art. 151 van „betaald" wordt gesproken, toch schadeloosstelling toelaat in werken — wegen bijv. — door de onteigende partij tot herstel van de toegebrachte schade aan te leggen. Welnu, wat is schadeloosstelling in door de onteigende partij tot herstel van de toegebrachte schade aangewezen gronden, goed beschouwd, anders dan schadeloosstelling in door die partij aan te leggen werken? Overigens doet dit alles niet te kort aan de kwestie, waarop het voor den onteigende aankomt en die aan het oordeel van den rechter onderworpen zal zijn, of de waarde van de aangewezen gronden wel opweegt tegen die van de onteigende landerijen en of niet aanvulling in geld — wellicht ook, zoo er overwaarde is, terugbetaling in geld, — noodig moet worden geacht,

Wij komen dus tot de conclusie, dat onze Grondwet, meer in het bijzonder artikel 151, aan wettelijke regeling van ruilverkaveling hier te lande niet belemmerend in den weg staat. Wij stellen ons die regeling zoo voor, dat zij zal zijn, wat de minister van waterstaat noemde eene afzonderlijke en opzettelijke en dat daarbij de kwestie van onteigening nauwkeurig zal worden bekeken. Niet alleen zal de geheele ruilverkavelings-procedure op voorbereiding tot mogelijke onteigening moeten zijn aangelegd, maar de onteigening ten behoeve van ruilverkaveling zelve zal omstandig moeten worden geregeld. Het voorbeeld bij de Woningwet gegeven, zal moeten worden gevolgd; bij de wet op de ruilverkaveling zal aan de Onteigeningswet een nieuwe titel: „Over onteigening in het

belang der verhooging van de productiviteit des bodems door ruilverkaveling" moeten worden toegevoegd. Hoofdbeginselen van dezen nieuwen titel zullen moeten zijn: toekenning van schadeloosstelling in den bij de ruilverkaveling voor den onteigende aangewezen grond met, zoo noodig, nadere verrekening in geld; verder, evenals bij onteigening in het belang der volkshuisvesting, onteigening niet telkenmale na voorafgaande verklaring bij de wet, maar enkel uit kracht van een besluit van de autoriteit, door de wet met uitvoering van ruilverkaveling belast.

Welke autoriteit zou door de wet hier moeten worden aangewezen? Ziedaar eene vraag, die ons zal brengen tot de beantwoording van deze meer algemeene kwestie, die wij vroeger stelden: op welke wijze ware de maatregel der ruilverkaveling aan ons staats- en administratief recht aan te passen? Over het initiatief en de medewerking van de belanghebbende grondeigenaars, de instelling van plaatselijke commissiën enz. handelen wij hier niet. Daaromtrent zouden regelen kunnen worden gesteld aan die in Duitsche Staten in groote trekken gelijk. Maar zal, dit wenschen wij te bespreken, hier te lande ook kunnen worden gevolgd het voorbeeld o. a. van *Beieren* en aan eene centrale commissie de geheele leiding en vrijwel alle gezag in ruilverkavelingszaken kunnen worden opgedragen? Ons dunkt deze navolging met de Nederlandsche staatsinrichting moeilijk vereenigbaar. Met de hier te lande gehuldigde begrippen omtrent decentralisatie en zelfbestuur schijnt het ons niet in overeenstemming om de behartiging van algemeene belangen in kleineren kring, als het bij ruilverkaveling geldt, op te dragen aan een rijksorgaan en niet aan een gezag, dat meer in de nabijheid is gevestigd en daardoor de bedoelde belangen beter vermag te beoordeelen en te overzien. Wij meenen, dat hier te lande Gedeputeerde Staten het aangewezen college zijn om in ruilverkavelingszaken als leiding gevend en beslissend gezag op te treden. Veel eerder dan de gemeentebesturen komen zij hier in aanmerking. Een plan tot ruilverkaveling toch zal niet altijd tot één gemeente beperkt zijn; eene goede toepassing van den maatregel eischt ook ruimeren blik dan bij vele gemeentebesturen mag worden verondersteld; in vele gevallen zouden tot het gemeentebestuur belanghebbenden bij de ruilverkaveling behooren. Maar bovendien zal ruilverkaveling met omlegging van wegen en wateren, met regeling van den waterstaatkundigen toestand, met

oprichting, wijziging of opheffing van waterschappen gepaard gaan en schijnt ook daarom het college te moeten worden geroepen, dat volgens de Grondwet op wegen en wateren toezicht heeft te houden en de aan de Provinciale Staten toekomende waterschapswetgeving heeft voor te bereiden. Eene beslissing, door den wetgever onlangs genomen, heeft ons versterkt in deze opvatting. Zooals de staatscommissie tot het instellen van een onderzoek omtrent bevloeiingen in haar Verslag heeft aangetoond, moet een wettelijke regeling omtrent samenvoeging en indeeling van versnipperd grondbezit worden beschouwd als een hoofdvoorwaarde voor het toepassen van bevloeiingen op terreinen van eenigen omvang. Er bestaat dus tusschen bevloeiing en ruilverkaveling een nauw verband en het is daarom wenschelijk, dat de autoriteit, die ten aanzien van het eene onderwerp zeggenschap heeft, ook gezag ten aanzien van het andere kan uitoefenen. Welnu, in de wet, houdende bepalingen omtrent bevloeiingen, zijn Gedeputeerde Staten aangewezen als de autoriteit, die voor het maken van bevloeiingsinrichtingen vergunning heeft te verleenen.

Nu versta men ons wel en meene niet, dat wij voorbijzien, dat ruilverkaveling niet alleen eene administratieve, maar tevens eene cultuur-technische zijde heeft. Integendeel, wij hebben geen oogenblik uit het oog verloren, dat het juist op deze cultuur-technische zijde van de zaak voornamelijk aankomt. En waar wij boven schreven, dat het voorbeeld o. a. van *Beieren* hier te lande niet zou kunnen worden gevolgd, bedoelden wij daarmede niet, dat wij de instelling van eene centrale commissie voor ruilverkavelingszaken niet noodig zouden oordeelen. Wij achten zoodanige commissie zelfs onontbeerlijk, maar zouden haar niet, als in *Beieren*, administratieve bevoegdheden willen zien toegekend, maar haar als technisch adviseur van de verschillende colleges van Gedeputeerde Staten willen zien aangewezen. Ons staat dus een gang van zaken voor oogen zooals men die bijv. ziet in provinciale waterstaatszaken en voortaan zal zien in bevloeiingszaken: Gedeputeerde Staten, die regelingen uitvoeren en beslissingen nemen, na zich daaromtrent door deskundigen te hebben doen voorlichten. Met dit verschil evenwel, dat dáár de deskundigen zijn ambtenaren in provincialen waterstaatsdienst, terwijl hier — in ruilverkavelingszaken — van rijkswege deskundigen zouden moeten worden aangewezen. Immers zou inrichting van een cultuurtechnischen dienst van de provin-

ciën niet kunnen worden gevorderd, maar liggen op den weg van het rijk.

Wij zijn hiermede aan het eind gekomen van onze beschouwingen over ruilverkaveling. Ons doel daarmede was tweeledig. Wij hebben het belangrijke onderwerp, dat velen in den lande nog tamelijk onbekend moet zijn geweest, meer onder de algemeene aandacht willen brengen; wij hebben verder een bewijs van belangstelling willen geven in het streven van het Nederlandsch Landbouw-Comité en van hare commissie „Ontginning".

De toekomstige Ruilverkavelingswet.

In den aanvang van dit jaar werd door de dagelijksche pers [1]) melding gemaakt van de toezending aan de leden van het Nederlandsch Landbouw-comité, van een uitgebreid verslag der Commissie „Ontginning", dat in zou houden het ontwerp van wet op de „ruilverkaveling".

Uit den inhoud van het dagbladbericht valt af te leiden dat, waarschijnlijk om in den lande eenige stemming te maken voor deze hoogst gewichtige, doch helaas nog vrijwel onbekende agronomische hervorming, vrijgevig verspreid werden de notulen van de 7e en 8e Vergadering der Sub-Commissie [2]) die de taak op zich nam, een ontwerp van wet met memorie van toelichting in gereedheid te brengen.

Ook wij willen uit die notulen een en ander mededeelen, onder opmerking echter, dat de arbeid der Sub-Commissie nog niet geheel voltooid is; alles wat hier plaats vindt, staat dus niet onherroepelijk vast; een schiften is echter tegenover de lezers van dit tijdschrift niet geraden, wijl zij, meer of minder deskundig, daardoor een juist inzicht zouden moeten derven in het concept van wet, door de H.H. Mrs. Wolterbeek Muller en Schepel op de 7e en 8e bijeenkomst als onderwerp ter beraadslaging aangeboden.

In de ontworpen wet wordt onder ruilverkaveling verstaan:

«het ter bevordering van landbouw en veeteelt naar een bepaald

---

[1]) Alg. Handelsblad, 24 Januari 1905. — Avondblad 3e blad. N. R. C., 24 Januari 1905 — Tweede blad A., enz.

[2]) Zie dit Tijdschr. Jrg. XX (1904), bldz. 143.

plan opnieuw indeelen van gronden, al dan niet gepaard gaande met het aanleggen of verleggen van wegen of waterloopen.»

Wijl de ervaring elders heeft geleerd, dat de ruilverkaveling, zal zij in ieder opzicht loonend zijn, niet aan gemeentegrenzen gebonden mag wezen, is in overweging genomen:

«de wijze en voorwaarden eener verandering der gemeentegrenzen, nadat burgemeester en wethouders der betrokken gemeenten zijn gehoord, te doen ontwerpen door Gedeputeerde Staten, of zoo de gemeenten in meer dan eene provincie liggen, door een Commissie uit de Gedeputeerde Staten dier provinciën, waarna het ontwerp wordt ingezonden aan den Minister van Binnenlandsche Zaken».

Naar gelang van hunne geaardheid heeft de ruilverkaveling rekening te houden met drie groepen van perceelen,

a. gronden, welke onder geen omstandigheid er zich aan vermogen te onttrekken;

b. gronden, die er slechts voorwaardelijk, met toestemming van den eigenaar, in worden opgenomen; en

c. gronden, die onvoorwaardelijk zijn buitengesloten.

De gronden sub *a* genoemd kunnen vrijwillig in de massa worden gebracht, of er, bij verzet, door *onteigening* binnen worden getrokken.

Onder de gronden sub. *b* genoemd, in den regel behoorende tot de, onder belofte van vervulling eener vooraf gestelde, nauwkeurig omschreven voorwaarde toetredenden, (Bedingungspläne), komen er voor die zich voor opneming nog kunnen melden, wanneer de ruilverkavelingswerkzaamheden reeds een aanvang hebben genomen, zonder nog al te ver gevorderd te zijn.

Omtrent de groepen *b* en *c* wordt in het ontwerp voorgesteld te bepalen:

(sub. *b*.) «Onverminderd de bepalingen omtrent onteigening ten algemeenen nutte kunnen tegen den wil van den eigenaar, of van den houder van het zakelijk recht van erfpacht of van opstal, of van het recht van beklemming, in een plan tot ruilverkaveling niet begrepen worden:

a. gebouwen met bijbehoorende erven;

b. afgesloten tuinen, die met voor woning bestemde gebouwen een geheel vormen;

c. parken;

d. hooge en lage verveeningen;

e. landerijen bestemd of gebruikt voor andere bedrijven dan die van landbouw en veeteelt».

(sub *c.*) «In een plan tot ruilverkaveling kunnen niet begrepen worden;

a. excercitieterreinen, schietbanen en andere gronden bestemd voor militaire doeleinden, tenzij met toestemming van onzen Minister wien het aangaat;

b. begraafplaatsen en gesloten begraafplaatsen binnen dertig jaren na de sluiting; graven of grafkelders als bedoeld in de artt. 2 en 15 der Wet van 10 April 1869, Stbld. 65, binnen de termijnen genoemd in de artt. 23 en 25 dier wet;

c. het areaal van gedenkteekenen;

d. gronden, die bij raadsbesluit als bedoeld in de artt. 27 en 28 der Woningwet, in de naaste toekomst voor den aanleg van straten, grachten en pleinen bestemd zijn en gronden, die in verband met deze aanwijzing als bouwterrein zijn aan te merken;

e. waterloopen waarvan ten dienste van een bedrijf of onderneming gebruik wordt gemaakt;

f. vischvijvers.»

Een van de zegenrijke gevolgen der ruilverkaveling is niet alleen de oplossing, maar ook de opruiming, van alle grens geschillen.

Wreed worden deze in hun wellicht rustigen slaap gestoord, door de in dit opzicht schijnbaar luchthartige ruilverkavelings-ambtenaren, die niet, en terecht — de tallooze reeds tot stand gekomen landverleggingen bewijzen zulks, — bevangen zijn door de vrees dat hun optreden kostbare processen in het leven zou roepen; dat hunne uitspraken door de veelheid der geschillen aan grondigheid zouden verliezen; en belanghebbenden dus, geheel of gedeeltelijk, van eenig vermeend goed recht, noode en daarbij gedwongen afstand zouden doen [1]).

De Sub-Commissie overwoog dit onderwerp voor de gevallen, die tijdens de vaststelling van het aandeel dat ieder belanghebbende inbrengt, hangende blijven, als volgt te regelen:

«bestaat er verschil over de begrenzing van in ruilverkaveliug begrepen landerijen, dan worden bij de indeeling der perceelen, aan de partijen in geschil, aan elkander grenzende landerijen toebedeeld; het geschil wordt dan geacht te loopen over de begrenzing van laatst bedoelde landerijen.»

«Mocht toebedeeling als in het vorige lid bedoeld niet in een deugdelijk plan van ruilverkaveling passen, dan kan ook op andere wijze met het punt in geschil rekening worden gehouden.»

---

[1]) Vergelijk G. van Iterson. Preadvies, kadaster met bewijskracht, bldz. 73.

in plaats waarvan een der leden als voorschrift aanbeval:

«bestaat er geschil over de begrenzing van in ruilverkaveling begrepen gronden, en zijn de belende eigenaars tot een minnelijke schikking niet te bewegen, dan wordt voorloopig de grens van het bezit in het plan van ruilverkaveling opgenomen. Staat ook deze grens niet vast, dan bepaalt de plaatselijke commissie een voorloopige grens.

«Na de goedkeuring van het plan der nieuwe indeeling kan tegen de voorloopige grens niet meer in rechten worden opgekomen.»

Ongeacht welke regeling definitief mag worden aangenomen, duidelijk is, dat *met* de dwingende bepaling bedoeld wordt naar meer te streven, dan enkel het uitmaken der vraag, of een eigendomsgrens ligt, links of rechts op meer of minder grooten afstand, van een op het terrein aanwezige bezits- of gebruiksgrens.

Het is toch klaar, dat de afwijking groot moet wezen, wil zij van overwegenden invloed zijn op den vlakteinhoud van het toe te wijzen nieuwe bezit; veelmeer voor geschillen die loopen over den eigendom van geheele perceelen, of belangrijke gedeelten van deze, zoekt de ruilverkavelings-wetgever de oplossing; de algemeen bekende, de normale grensgeschillen redden zich wel.

Twisten als hier bedoeld komen veelvuldiger voor dan men oppervlakkig wel zou denken. Zij vinden hun oorzaak in de neiging der grondbezitters om hun eigendom af te ronden door ruiling, onder algeheelen voorbijgang van administratieven, juridieken en ambtelijken omslag. Het zijn de verzwegen eigendoms-overgangen, die te eenigertijd bij belanghebbenden twijfel, die tot grondtwist kan wassen, in het leven roepen.

Belangrijk is wat Hüser hieromtrent en omtrent de wijze waarop de ruilverkaveling alles in orde brengt, mededeelt op bldz. 38 en 39 van zijn bekend werk: „Die Zusammenlegung der Grundstücke u. s. w."; een gedeelte zijner schets van het verloop van de zuivering der titels, lasschen wij als toelichting hier in.

„Verzwegen eigendoms-overgang ten gevolge van ruiling komt in het regeerings-district *Kassel* veelvuldig voor; door het gemis van een titel is menig eigenaar voor gedeelten zijner perceelen niet handelingsbevoegd.

„Over deze ruilingen kunnen de feitelijke bezitters dikwijls geen inlichtingen meer verschaffen, indien zij niet tusschen hen, maar tusschen hunne sinds jaren overleden voorgangers plaats vonden.

„Toch kan de nauwlettende landmeter de perceelen of perceels-

gedeelten welke door ruiling van eigenaar verwisselden herkennen, de betrokken oppervlakten zijn in den regel van gelijke grootte en grenzen gewoonlijk aan een grondstuk, ten opzichte waarvan de contractanten reeds tot handelen bevoegd waren op het tijdstip der ruiling.

„Indien de waarde der geruilde stukken ongeveer gelijk is, verdient het aanbeveling partijen er op te wijzen, dat het gewenscht is dat zij de ruiling te niet doen.

„In de werkelijkheid wordt de eenmaal getroffen overeenkomst niet vernietigd, het is voldoende wanneer de bezitters verklaren er in toe te stemmen, dat aan hen niet zal worden uitgekeerd volgens hun feitelijk bezit, maar voor de daartegen vroeger geruilde perceelen, voor welke zij zich volgens de oude boekhouding op het grondbezit en het register der hypotheken in handelingsbevoegdheid mogen verheugen.

„Volgens dit stelsel werd in de veldmark *Ulfen*, kreis *Rotenburg* aan meer dan 2000 gebreken in handelingsbevoegdheid tegemoet gekomen.

„Het geringe verschil in waarde tusschen de geruilde oppervlakten kwam in geen vergelijk tegen de kosten verbonden aan vestiging voor den grondboekrechter, het daarmede gepaard gaande ontslag en de overschrijving van hypotheken, enz.; brengt men den eigenaren duidelijk aan het verstand, dat deze kosten niet te rechtvaardigen zouden zijn, dan toonen zij zich maar hoogst zelden onwillig".

Het nieuwe eigendom wordt den eigenaren toegewezen onder inachtneming van den regel:

> «aan ieder, van wien landerijen in ruilverkaveling begrepen zijn, worden bij de indeeling perceelen toebedeeld, van even groote waarde en zooveel mogelijk van dezelfde gebruiksbestemming.
>
> «Mocht afwijking van den in het vorige lid gestelden regel in een deugdelijk plan van ruilverkaveling noodzakelijk zijn, dan wordt verschil in waarde in geld verrekend. Overbedeeling in landerijen kan echter niet plaats vinden tegen den wil van den belanghebbende.
>
> «Evenmin kan tegen den wil van den belanghebbende dermate van den in het eerste lid gestelden regel worden afgeweken, dat dientengevolge wijziging van of ingrijpende verandering in den aard van zijn bedrijf noodzakelijk wordt.»

De Sub-Commissie overlegt nog welke limiet aan de verrekening

in geld behoort te worden gesteld, een ruim percentage is niet te verwachten, en ook niet wenschelijk.

Wij herinneren dat in de wet voor de Rijnprovincie van 24 Mei 1885 wordt voorgeschreven als uiterste grens, 3% van het totaal aandeel te goed in land van den betrokken deelnemer.

Nog moet het nieuwe bezit voldoen aan den eisch:

«dat ten dienste van elk perceel, ten minste één uitweg naar een openbaren land- of waterweg aanwezig is.

«De waarde van den grond, benoodigd voor deze uitwegen, alsmede voor de aan te leggen of te verleggen openbare wegen en waterleidingen en andere voor openbare diensten bestemde, wordt met de eigenaars verrekend in evenredigheid met de waarde van hunne in de ruilverkaveling begrepen landerijen.»

Het aanleggen of verleggen van wegen of waterloopen, schonk in het ontwerp het aanzijn aan een artikel, luidende:

«het onderhoud van verlegde, ten openbaren dienst bestemde wegen en waterleidingen en van daartoe behoorende kunstwerken komt ten laste van dengene, die vóór de verlegging met het onderhoud was belast.

«Het onderhoud van de ten openbaren dienst bestemde nieuw aangelegde of geopende wegen en waterleidingen, met de daartoe behoorende kunstwerken, komt tegen een billijke vergoeding ten laste van de gemeenten, waarin zij gelegen zijn.»

Omtrent de lusten en lasten aan het nieuwe bezit verbonden werd bepaald:

«de eigendom der bij de indeeling aan iemand toebedeelde landerijen gaat over vrij van alle daarop rustende lasten [1]) en rechten.

«Erfdienstbaarheden voor zoover zij in verband met de ruilverkaveling niet worden opgeheven of op andere wijze te niet gaan, blijven ten laste of ten nutte van de erven die te voren dienstbaar of heerschend waren. Jacht- en vischrecht dat derden op gronden of wateren hebben, blijft, voor zoover het in verband met de ruilverkaveling niet wordt afgekocht, rusten op de gronden of wateren waarop het gevestigd was; wordt een water waarop een jacht- en vischrecht rust, verlegd, dan gaat dat recht op het verlegde water over.

«De aan iemand toebedeelde landerijen treden rechtens in elk opzicht in de plaats van zijn in de ruilverkaveling gebrachte gronden, voor zoover in deze wet niet anders is bepaald.»

---

[1]) De hypothecaire vorderingen waarvoor iemands land was verbonden, gaan op zijn nieuw bezit over.

Huurders hebben zich te gedragen volgens den regel:

«indien de huurder van in ruilverkaveling begrepen landerijen niet wenscht, dat de huur zal voortduren op de aan den verhuurder toebedeelde landerijen, kan hij dit aan den verhuurder te kennen geven; alsdan eindigt de huur van rechtswege op het oogenblik waarop de nieuwe toestand, door de ruilverkaveling ontstaan, in werking treedt. In dit geval kan de huurder niet op vergoeding van schade ontstaan door het eindigen der huur, aanspraak maken.»

Hiermede hebben wij de voornaamste bepalingen van het 1e Hoofdstuk der ontworpen wet ter kennis gebracht; in het 2e Hoofdstuk wordt de wijze vastgesteld, waarop de ruilverkaveling tot stand komt.

In hoofdzaak is de volgende weg voorgeschreven:

«de technische leiding in ruilverkavelingszaken is opgedragen aan een «Centrale Commissie voor de Ruilverkaveling», welker samenstelling en wijze van werken worden geregeld bij algemeenen maatregel van bestuur.

«Ieder eigenaar of mede eigenaar van landerijen, erfpachter of beklemde meijer kan tot Gedeputeerde Staten het schriftelijk verzoek richten, dat zal worden overgegaan tot een ruilverkaveling, waarin hij gronden die hij in eigendom, mede-eigendom, erfpacht of beklemming heeft, wenscht te zien begrepen.

«Ook de raad eener gemeente kan verzoeken, dat zal worden overgegaan tot een ruilverkaveling, waarin hij in die gemeente gelegen gronden wenscht te zien opgenomen.

«Gedeputeerde Staten winnen over een bij hen ingekomen verzoek het gevoelen in van de Centrale Commissie, die gehouden is tot het geven van een gemotiveerd advies.

«Het gunstig advies der Centrale Commissie wordt ten minste één maand vóór het besluit van Gedeputeerde Staten, onder bijvoeging eener kaart waarop voorkomen de grenzen der ruilverkavelingszaak, ter visie gelegd.

«Zijn Gedeputeerde Staten van oordeel, dat ruilverkaveling niet wenschelijk is, dan verklaren zij dit bij een met redenen omkleed besluit, dat in afschrift wordt medegedeeld aan hem, die het verzoek tot ruilverkaveling deed.

«De verzoeker kan van dit besluit binnen één maand na de dagteekening der mededeeling, bij de Kroon in beroep komen.

«Alvorens machtiging te verleenen tot het aanhangig maken van dit geschil bij den Raad van State, wordt daarover door de Kroon het schriftelijk advies ingewonnen van de Centrale Commissie..

«Dit advies wordt aan den Raad van State voorgelegd.

«Wordt door Gedeputeerde Staten, of ingeval van beroep door de

Kroon, een verzoek dat tot ruilverkaveling worde overgegaan voor inwilliging vatbaar geacht, dan roepen Gedeputeerde Staten een vergadering bijeen van de eigenaars en mede-eigenaars van landerijen gelegen binnen de, de Centrale Commissie gehoord, voorloopig vastgestelde grenzen der op de kaart in voorstelling gebrachte ruilverkavelingszaak. Zijn landerijen in erfpacht of beklemming uitgegeven, dan worden ook de erfpachters en beklemde meijers ter vergadering opgeroepen.

«Is het verzoek tot ruilverkaveling door den raad eener gemeente gedaan, dan ontvangt de burgemeester een oproeping om in persoon ter vergadering te verschijnen of zich aldaar te doen vertegenwoordigen.

«In deze vergadering is een lid van Gedeputeerde Staten, door het college aan te wijzen, voorzitter.

«Een lid der Centrale Commissie of vertegenwoordiger, woont de vergadering bij, ten einde het schetsplan met de raming van kosten toe te lichten en verder alle gevraagde inlichtingen te verstrekken.

«In de vergadering wordt besloten, of tot ruilverkaveling zal worden overgegaan.

«Tot het nemen van een besluit tot ruilverkaveling wordt vereischt de toestemming van de meerderheid der eigenaars, mede-eigenaars, erfpachters en beklemde meijers, wier landerijen in kadastrale grootte meer dan de helft van de kadastrale grootte der gezamenlijke landerijen bedragen en een belastbare opbrengst voor de grondbelasting van meer dan de helft van de belastbare opbrengst der gezamenlijke landerijen hebben.

«Voor de berekening van de vereischte kadastrale grootte en belastbare opbrengst, komen:

a. landerijen in gemeenen eigendom slechts eenmaal in aanmerking, met dien verstande, dat ieder mede-eigenaar geacht wordt uitsluitend eigenaar te zijn van een evenredig deel;

b. in erfpacht of beklemming uitgegeven landerijen slechts dan in aanmerking, indien de erfpachter of beklemde meijer tot ruilverkaveling zijn toestemming verleende.

«Zij die bij het nemen van het besluit noch in persoon noch bij gemachtigde ter vergadering aanwezig zijn, worden geacht hunne toestemming tot ruilverkaveling te hebben verleend.

«Is besloten dat tot ruilverkaveling zal worden overgegaan, dan wordt vervolgens beslist of de uitvoering van den maatregel zal worden opgedragen aan eene plaatselijke Commissie, dan wel aan een landmeter alleen.

«Wordt de uitvoering aan eene plaatselijke Commissie opgedragen, dan wordt tot de benoeming van de leden en plaatsvervangende leden

dier Commissie dadelijk overgegaan, met dien verstande, dat een dier leden en zijn plaatsvervanger wordt benoemd door hen, die tot ruilverkaveling hunne toestemming niet hebben gegeven.

«Een plaatselijke Commissie bestaat uit:

a. een voorzitter en een plaatsvervangend voorzitter, door Gedeputeerde Staten benoemd, de Centrale Commissie gehoord;

b. minstens twee leden en twee plaatsvervangende leden, tenzij de vergadering een ander even aantal wenscht.

«De Centrale Commissie, de plaatselijke Commissie gehoord, benoemt den landmeter, en kan hem ten allen tijde door een ander vervangen; hij is per se lid der Commissie en kan tot voorzitter benoemd worden.

«Wordt de uitvoering aan eenen landmeter alleen opgedragen, dan geschiedt de benoeming door de Centrale Commissie, die daarbij zooveel doenlijk met de wenschen der vergadering ten opzichte van de benoeming rekening zal houden.

«Elk besluit, behalve dat, de ruilverkavelingszaak constitueerende, wordt bij meerderheid der stemmenden opgemaakt.

«Ingeval omtrent het benoemen van personen de stemmen staken beslist het lot.

«Het door den voorzitter zoo spoedig mogelijk op te maken, door het lid der Centrale Commissie mede te onderteekenen, proces-verbaal der vergadering vermeldt:

a. de namen der aanwezigen en de hoedanigheid, waarin zij aanwezig zijn;

b. de genomen besluiten met vermelding, indien stemming heeft plaats gehad, van den uitslag daarvan;

c. de namen van hen, die zich voor of tegen het nemen van het besluit tot ruilverkaveling hebben verklaard, alsmede van hen, die geacht werden hunne toestemming te hebben verleend;

d. de naleving, indien de uitvoering van de ruilverkaveling aan eene plaatselijke Commissie is opgedragen, van het voorschrift betreffende het benoemen van een lid dier Commissie door hen, die tot de ruilverkaveling hunne toestemming niet hebben gegeven;

e. datgene, waarvan een der aanwezigen aanteekening heeft verzocht;

f. hetgeen verder is voorgevallen.

«Het proces-verbaal heeft bewijskracht ten aanzien van hetgeen daarin is vermeld.

«Een afschrift wordt door de zorg van den voorzitter op de secretarie der gemeente of der gemeenten, over welker gebied de ruilverkaveling zich uitstrekt, ter inzage van een ieder nedergelegd.

«Ieder in persoon of bij gemachtigde ter vergadering verschenen belanghebbende, de burgemeester of diens vertegenwoordiger, alsmede

het lid der Centrale Commissie, kunnen binnen veertien dagen na de nederlegging van het proces-verbaal bij Gedeputeerde Staten bezwaren indienen, betreffende hetgeen daarin is vermeld, of ter vergadering is voorgevallen.

«Gedeputeerde Staten doen uitspraak binnen vier weken, tenzij zij binnen die termijn hunne beslissing bij een met redenen te omkleeden besluit verdagen.

«Zij beslissen of de ingebrachte of bij hen gerezen bezwaren rechtvaardigen:

a. verbetering van het proces-verbaal;

b. het houden van een nieuwe vergadering, waarin hetzij over alle, hetzij over sommige in hun besluit aan te wijzen punten opnieuw zal worden gehandeld en beslist, zoo noodig met inachtneming van daarbij door hun aan te geven formaliteiten. De beslissingen van de opnieuw te behandelen punten vroeger genomen, zijn van rechtswege vervallen.

«Hangende den termijn, tot, en de behandeling van het beroep, worden maatregelen tot uitvoering der ruilverkaveling niet genomen.

«Op het houden van een nieuwe vergadering zijn de bepalingen van toepassing welke voor de voorafgegane golden.

«De plaatselijke Commissie, of de landmeter, waar aan dezen alleen de uitvoering is opgedragen, schat de waarde van alle gronden onder de ruilverkavelingszaak ressorteerende.

«Indien eigenaars, mede-eigenaars, erfpachters of beklemde meijers van buiten de ruilverkavelingszaak gelegen gronden, verzoeken, dat deze in de ruilverkaveling worden begrepen, wordt ook de waarde der door hen alsnog in te brengen gronden geschat.

«De plaatselijke Commissie of de landmeter is bevoegd van nog andere buiten de grenzen der ruilverkavelingszaak gelegen gronden de waarde te schatten.

«Afzonderlijk worden geschat;

1° erfdienstbaarheden ten nutte of ten laste van de zooeven genoemde landerijen;

2° jacht- en vischrechten, die derden op gronden of wateren hebben;

3° de rechten van erfpacht, beklemming, opstal, vruchtgebruik, gebruik of bewoning, grondrente of tiend.

«Vermeerdering van waarde van tijdelijken aard door bemesting, bezaaiing, het te velde staan van vruchten en dergelijke, of vermindering van waarde van tijdelijken aard door overstrooming, langdurige droogte en dergelijke, wordt bij de waardebepaling der landerijen niet in aanmerking genomen. Daarvan vindt afzonderlijke waardeering plaats.

«De schatting geschiedt op de wijze, door de Centrale Commissie

aan te geven overeenkomstig door haar te stellen voorschriften.

«Alle waardebepalingen, behalve die welke vermeerderingen of verminderingen van tijdelijken aard betreffen, worden gelijktijdig nedergelegd op de secretarie van de gemeente of gemeenten, waarbinnen gewaardeerde landerijen gelegen zijn, ten einde aldaar gedurende ten minste dertig dagen ter inzage van een ieder te liggen.

«Tegen de waardebepaling van landerijen kunnen bezwaren worden ingebracht door eigenaars, mede-eigenaars of hen die beweren eigenaars of mede-eigenaars te zijn, alsmede door hen, die op de landerijen een zakelijk recht hebben.

«Tegen de waardebepaling van erfdienstbaarheden, jacht- en vischrechten kunnen bezwaren worden ingebracht door hen, die bedoelde rechten hebben, tegen de waardebepaling der andere vroeger genoemde zakelijke rechten bovendien door hen, aan wie hypotheek op een dier rechten is verleend.

«De bezwaren worden mondeling of schriftelijk ingediend bij de plaatselijke Commissie, welke gehouden is die bezwaren, waarvan zij bij mondelinge indiening proces-verbaal opmaakt door den belanghebbende mede te onderteekenen, ter kennis van Gedeputeerde Staten te brengen.

«Gedeputeerde Staten gaan ten spoedigste over tot de benoeming van eene uit een oneven aantal leden bestaande Commissie ter beslissing van de bezwaren.

«Een lid van het College van Gedeputeerde Staten is lid en voorzitter van de Commissie voor de Bezwaren, welke verder wordt samengesteld bij voorkeur uit personen, die geacht kunnen worden bekend te zijn met de toestanden ter plaatse van de ruilverkaveling.»

De Sub-Commissie bracht op de 8e Vergadering der Commissie „Ontginning", hare 3e bijeenkomst, hare taak niet ten einde.

Het vergevorderde uur noopte de vergadering te verdagen tot een nader te bepalen dag; de uitkomsten van haren voortgezetten arbeid zullen te zijner tijd onzen lezers worden medegedeeld.

Februari 1905. H.

Westerwolde.

In het waterschap „*Westerwolde*" wordt in het loopende boekjaar 1904/05 een omslag geheven van *f* 24,342. Dit is de eerste maal, dat in het kanalisatie-waterschap omslag wordt geheven.

De heeren J. L. Veeman te *Meeden*, B. Reinders te *Beerta* en H. ten

Have te *Westerlee* hebben alle gronden in *Westerwolde* geschat en geclassificeerd. Daarvan is nu het resultaat bekend. Van de ongeveer 35,000 H.A. moeten in de waterschapsbelastingen volgens reglementaire bepalingen bijdragen 28,197 H.A.

Deze laatste zijn geschat naar hun huurwaarde, hun belang bij de scheepvaart op de ontworpen kanalen en hun belang bij de afwatering. De maximum-cijfers voor deze drie factoren bedragen 5, 4 en 4, zoodat er komen 5 + 4 + 4 = 13 klassen.

De 1e klasse betaalt het minst, de 13e het meest.

In de eerste klasse vallen 498 H.A.; in de tweede 552 H.A.; in de derde 1943 H.A.; in de vierde 2842 H.A.; in de vijfde 5160 H.A.; in de zesde 2190 H.A.; in de zevende 1928 H.A.; in de achtste 2567 H.A.; in de negende 2606 H.A.; in de tiende 2557 H.A.; in de elfde 2735 H.A.; in de twaalfde 2079 H.A.; en in de dertiende klasse, d. i. die der vruchtbaarste en voor de scheepvaart het gunstigst gelegen gronden 540 H.A.

Per hectare zal in den omslag worden betaald voor gronden in de eerste tot en met de dertiende klasse, achtereenvolgens 1 × 12 ct.; 2 × 12 ct.; 3 × 12 ct., enz., tot en met 13 × 12 centen = *f* 1.56 voor de 13e klasse.

In de vijf onderdeelen, welke het waterschap „*Westerwolde*" omvat, zal de omslag gemiddeld per H.A. bedragen: *Vlachtwedde* 93½ ct.; *Sellingen* 90½ ct.; *Vriescheloo* 90 ct.; *Onstwedde* 81½ ct. en *Wedde* 63 ct.

(*Alg. Handelsblad.*)

Een fout in de koopakte?

Voor de rechtbank te Rotterdam werd eenigen tijd geleden de volgende zaak gepleit.

A. was eigenaar van eenige perceelen grond, die op één perceel na een complex vormden; dat ééne stuk lag op eenigen afstand van het complex. In November 1901 verkocht de eigenaar het complex land aan B., het andere aparte stuk wilde hij houden. In de koopacte echter werd, volgens den verkooper en den notaris bij vergissing, gerelateerd dat behalve het complex ook dat andere stuk aan B. verkocht was, en zoo werd in de hypothecaire registers ook de eigendom van dat stuk ten name van B. gezet. Deze ontkende dat er een vergissing in het spel was, en beweerde dat hij het stuk wel degelijk had willen koopen. A. werd nu belemmerd in zijn beschikkingsrecht over dat perceel en stond bloot aan attaques van derden, hetgeen blijkt uit het feit dat in April 1904 een veiling werd aangekondigd van het perceel. Tegen die veiling heeft A. zich toen verzet,

tengevolge waarvan zij uitgesteld werd en bleef. Maar een gevaar bleef het voor hem, en derhalve stelde hij een vordering in tegen B. en tegen den betrokken bewaarder der hypotheken en van het kadaster, welke vordering drieledig was:

a. dat de rechtbank den eischer zal verklaren eigenaar van het bewuste perceel;

b. dat de rechtbank den bewaarder van de hypotheken en het kadaster zal veroordeelen om het perceel ten name van eischer te stellen;

c. dat de rechtbank B. zal veroordeelen om zulks te geheugen en te gedoogen, benevens in de kosten van het geding.

Het eerste lid komt neer op een sententia declaratoria, die volgens den pleiter voor eischer, Mr. Nolst Trénité alhier, door den rechter mag gegeven worden, gelijk de jongste litteratuur en jurisprudentie aanneemt. Het tweede lid vraagt de veroordeeling van een ambtenaar tot een zekere handeling; de procureur voor den tweeden gedaagde, den hypotheekbewaarder, Mr. Hoogeweegen alhier, had zich bepaald tot een geclausuleerde referte en opgemerkt dat de actie tegen den hypotheekbewaarder onnoodig was, daar hij van zelf verplicht was de registers te veranderen wanneer de rechtbank den eischer tot eigenaar van het betwiste perceel zou hebben verklaard. Hiertegenover werd door eischer beweerd dat hij het recht had veroordeeling van den hypotheekbewaarder te vragen en dat deze vordering gegrond was op het administratief recht En veroordeeling van een ambtenaar mocht ook hierom gevraagd worden, daar de rechter vrijheid heeft zelf het middel tot executie van zijn vonnis te bepalen.

Het derde lid bedoelt te verhinderen dat B. verder nog een spaak in het wiel zou kunnen steken, en, daar bij de oorzaak van het proces is, hem voor de proceskosten aansprakelijk te stellen.

De verwering van den eersten gedaagde, voor wien Mr. Nauta uit Utrecht optrad, kwam hierop neer: 1°. de bewering dat de koopacte ten onrechte het bewuste perceel als verkocht vermeldt, is een betichting van valschheid, en dan moet krachtens art. 1909 B. W. geprocedeerd worden op de wijze voorgeschreven bij de artt. 176 v. v. B. Rv., daarom is de eischer niet ontvankelijk nu hij dezen weg niet heeft gevolgd; 2°. de koopacte is duidelijk en het blijkt uit niets dat er een vergissing in het spel is.

Pleiter voor eischer voerde tegen het eerste verweer aan dat hier geen sprake was van een betichting van valschheid, doch slechts van een fout in de koopacte; dat niet werd gevraagd verbetering van die acte, doch alleen dat de rechter die acte zoo zou interpreteeren als eischer vroeg en dat tengevolge van die interpretatie de fout in de hypothecaire registers zou verbeterd worden. En tegen het tweede verweer voerde pleiter aan, dat uit de beschrijving in de koopacte van de ligging der verkochte

perccelen, welke beschrijving klopt met den titel van aankomst van het complex, die van vroeger datum dateert dan de titel van het betwist perceel, duidelijk bleek, dat de eerste gedaagde niet bedoeld kon hebben dit laatste stuk ook te koopen

(*N. R. C. 12 Maart, Eerste Blad, B.*)

Zwartdrukken der Topografische en Militaire Kaart des Rijks op de Schaal 1 : 50.000.

De Minister van Staat, Minister van Oorlog;

Brengt, door deze, ter kennis van de autoriteiten, enz., voor wie, blijkens de kennisgeving van 5 Januari 1905, IIde afd., N°. 150 — o. a. opgenomen in de *Nederlandsche Staatscourant* van Zaterdag 14 Januari 1905 — de daarbij vermelde kaarten, enz., zijn verkrijgbaar gesteld, dat bij de Topographische Inrichting zijn of zullen worden vervaardigd zwartdrukken op dun (perkament) papier van de bladen der Topographische en Militaire Kaart des Rijks op de schaal van 1 : 50.000, zoomede van de verklaring der teekens en van den bladwijzer dier kaart.

De bladen dezer kaart, zoomede de verklaring der teekens en de bladwijzer, zullen verstrekt worden naar dezelfde regelen, als ten aanzien van de verstrekking van de overige bij voornoemde inrichting vervaardigde of in bewerking zijnde kaarten zijn vastgesteld bij de in den aanhef dezes genoemde kennisgeving en wel tegen den prijs van 10 cent per onopgeplakt in zakformaat gevouwen exemplaar. (Zij worden alleen in gevouwen staat en onopgeplakt verstrekt).

Voorshands zijn verkrijgbaar de bladen: N°s. 2 (Schiermonnikoog), 4 (Vlieland), 5 (Harlingen), 6 (Leeuwarden), 8 (Nieuwe Schans), 9 (Helder), 11 (Heerenveen), 16 (Steenwijk), 18 (Roswinkel), 20 (Enkhuizen), 21 (Zwolle), 22 (Coevorden), 23 (Nieuw Schoonebeek), 24 (Hillegom), 25 (Amsterdam), 26 (Harderwijk), 27 (Hattem), 28 (Almelo), 30 ('s-Gravenhage), 31 (Utrecht), 32 (Amersfoort), 33 (Zutphen), 34 (Groenlo), 35 (Ahaus), 37 (Rotterdam), 38 (Gorinchem), 39 (Rhenen), 40 (Arnhem), 41 (Aalten), 43 (Willemstad), 44 (Geertruidenberg), 45 ('s-Hertogenbosch), 46 (Vierlingsbeek), 50 (Breda), 51 (Eindhoven), 52 (Venlo), 55 (Hulst), 56 (Herenthals), 58 (Roermond), 59 (Peer), 60 (Sittard), en 62 (Heerlen), de verklaring der teekens en de bladwijzer.

's-Gravenhage, 24 Januari 1905.

J. W. Bergansius.

BERICHTEN.

Op 1 April herdacht de heer H. L. A. van Campen den dag, waarop hij vóór 50 jaren te *Leiden* de betrekking van landmeter voor den kantoordienst aanvaardde.

Nagenoeg geheel verschoond gebleven van seniele aandoeningen, mitsdien immer bezield met jeugdig vuur en jeugdigen ijver, daarbij begiftigd met een ware Enaks-gezondheid, is het hem vergund nog dagelijks de voldoening te smaken, voor den dienaar van den Staat verbonden aan het met onberispelijke nauwgezetheid nakomen zijner ambtsplichten.

Bij *K. K. B. B. van 11 en 25 April 1905 No. 45 en 118* is, op hun verzoek, met ingang van 1 Mei 1905, eervol ontslag verleend als landmeter van het kadaster, aan W. F. Morel te *Haarlem* en J. J. van Dullemen te *'s-Gravenhage.*

Bij *K. B. van 4 Mei 1905 No. 40* zijn met ingang van 1 Juni 1905 benoemd tot boekhouder van het kadaster: D. Huijskens, J. W. Vollewens en E. H. Dalman, de eerste thans teekenaar bij het domeinbestuur te *Breda,* de beide laatsten teekenaar van het kadaster te *'s-Hertogenbosch* en *Groningen.*

De benoemden zijn met 1 Juni werkzaam gesteld achtereenvolgens te *Eindhoven*, *Zwolle* en *Assen.*

Met dien zelfden datum zijn verplaatst: de landmeter van de kadastrale boekhouding W. J. Verhoeven van *Assen* naar *'s-Gravenhage* en de boekhouders van het kadaster F. W. van Nieuwstadt van *Eindhoven* naar *Haarlem* en H. C. F. E. van Andel van *Zwolle* naar *Dordrecht.*

De asp.-landmeter H. J. Boddé te *'s-Gravenhage* is met 1 April 1905 werkzaam gesteld bij de hermeting van *Kootwijk.*

De Minister van Financiën heeft benoemd tot leden van de Commissie voor het te houden examen voor de betrekking van landmeter van het kadaster:

A. W. E. Kwisthout, ingenieur-verificateur van het kadaster te *Roermond*, tevens *Voorzitter;*

W. J. Berdenis van Berlekom, bewaarder van de hypotheken en het kadaster te *'s-Hertogenbosch;*

T. Draijer, contrôleur van het kadaster te *'s-Gravenhage;*

M. de Vos, landmeter van het kadaster te *Leeuwarden;* en

H. van den Briel, landmeter van het kadaster aan het departement van Financiën, tevens *Secretaris.*

Het examen is aangevangen 8 Mei, tien aspirant-landmeters hebben er zich voor aangemeld.

Het 10de Nederlandsch Natuur- en Geneeskundig Congres.

Triangulaties in Nederlandsch-Indië [1]).

DOOR

Dr. J. J. A. MULLER.

De heer Muller, lid van het Kon. Instituut van Ingenieurs, oud-majoor der genie O.-I. L., die een paar jaar geleden door de Utrechtsche Universiteit tot doctor honoris causa benoemd werd voor wetenschappelijke verdiensten in verband met zijn triangulatie-arbeid in Ned.-Indië, begon met in herinnering te brengen dat met triangulatie bedoeld wordt de methode van Snellius afkomstig ter bepaling van de ligging van een aantal punten op het aardoppervlak. Deze worden daartoe door middel van denkbeeldige lijnen verbonden, zoodat een net van aan elkaar sluitende driehoeken wordt gevormd. Meet men de lengte van een der zijden van dit net en de noodige hoeken, dan is men in staat de lengte van alle zijden door berekening te vinden. In werkelijkheid meet men in den regel meer zijden en steeds meer hoeken dan vereischt wordt, als contrôle tegen grove fouten en om uit al die metingen door toepassing der waarschijnlijkheidsrekening, meer bepaaldelijk van de methode der kleinste vierkanten, nauwkeuriger uitkomsten te kunnen afleiden, terwijl dan tevens uit de tegenstrijdigheden door berekening der middelbare fouten een denkbeeld is te verkrijgen omtrent de bereikte nauwkeurigheid.

Bepaalt men nu verder door astronomische waarnemingen de geographische breedte van een der hoekpunten, en het azimut van een der zijden, dan heeft men alle gegevens die noodig zijn om de coördinaten der hoekpunten, b.v. hunne geographische lengte en breedte, te kunnen berekenen.

Het doel, dat men met een triangulatie beoogt, vervolgt spreker, kan uitsluitend practisch zijn, namelijk het verkrijgen van vaste

[1]) Overgenomen uit: «*De Ingenieur*» 1905, N°. 21.

punten ten behoeve van topografische of kadastrale opmetingen; daarmede kan echter gepaard gaan een zuiver wetenschappelijk doel, namelijk graadmeting, dat is in de tegenwoordige beteekenis van het woord het bepalen van den vorm van de niveauvlakken der zwaartekracht in de nabijheid van het aardoppervlak; de triangulatie moet daartoe nog worden aangevuld in de eerste plaats door talrijke astronomische breedte-, lengte- en azimutbepalingen en, zal het werk volledig zijn, bovendien door nauwkeurigheidswaterpassingen en bepalingen van de intensiteit der zwaartekracht.

Bij de triangulatie van een uitgestrekt deel van het aardoppervlak neemt men de hoofddriehoekspunten op grooten afstand van elkaar, 30 tot 80 kilometers, somtijds nog veel verder en vormt hiermede het hoofddriehoeksnet; de lengte van een der zijden leidt men af uit de lengte der basis, een lijn van 3 tot 8 kilometers lengte, in gunstig terrein gelegen en voor directe meting geschikt; door een afzonderlijk net, het basisnet, worden beide lijnen met elkaar verbonden. Voor een graadmeting heeft men in den regel genoeg aan deze punten; voor den grondslag van opmetingen worden de verder noodige punten door secundaire triangulatie aan het hoofddriehoeksnet verbonden, waarbij men trapsgewijze van het groote in het kleine werkt en de punten onderscheidt als van de tweede, derde en vierde orde.

In het algemeen kiest men de driehoekspunten in een vlak land op hooge gebouwen, in een bergland op bergtoppen en geeft de punten aan door middel van steenen pilaren, geschikt voor de opstelling van de hoekmeetinstrumenten. Behalve deze, theodolieten, of universaalinstrumenten, is het voornaamste instrument, dat bij de uitvoering eener triangulatie wordt gebezigd, het zoogenaamd basistoestel, waarmede de lengte der basis met groote nauwkeurigheid kan worden gemeten.

Hierna gaat spreker over tot de triangulatie in Nederlandsch-Indië, die 't allereerst werd uitgevoerd in 1852 door den geographischen ingenieur S. H. de Lange in de Minahasa, het noordelijkst deel van Celebes, waar hij zich bevond voor de uitvoering van astronomische plaatsbepalingen, doch zonder opdracht van regeeringswege tot trianguleeren. Andere als historische waarde heeft dit werk niet; het is een unicum, daar er geen basis is gemeten; de lengte der driehoekszijden werd afgeleid uit de geographische breedten van twee hoekpunten, die astronomisch waren bepaald; men zou daarom

van een omgekeerde graadmeting kunnen spreken. De mogelijkheid van schietloodafwijking was de Lange, die bij zijn werk trouwens meer blijken gaf van goeden wil dan van geodetische kundigheden, natuurlijk onbekend.

In 1854 werd hem en zijn broeder, den geographischen ingenieur G. A. de Lange, met het oog op de uitvoering van topographische metingen in Midden-Java, de triangulatie der residentie Cheribon opgedragen. Dat men toenmaals vreemdsoortige denkbeelden had in Indie omtrent het doel eener triangulatie, illustreert de heer Muller door voorlezing van een gedeelte van het Gouvernementsbesluit, luidende: „de vaste punten voor bovenbedoelde opname zullen worden bepaald door de thans op Java aanwezige geographische ingenieurs, teneinde op die wijze den dirigeerenden officier der topographische opname in staat te stellen, den trouwen en kundigen opnemer te onderscheiden van den ontrouwen en onkundigen, opdat de samen te stellen kaarten die nauwkeurigheid en zekerheid erlangen, welke bij zulk een belangrijk werk een eerste vereischte zijn; zullende de topographische opname die der geographische ingenieurs eenigen tijd vooruit moeten zijn". (1)

In dit merkwaardig staatsstuk werd dus bepaaldelijk voorgeschreven om de paarden achter den wagen te spannen! In werkelijkheid was de triangulatie echter de opneming spoedig voor, maar van de resultaten werd in het geheel geen gebruik gemaakt.

Door S. H. de Lange is voor deze triangulatie met de gewone meetketting een basis gemeten bij Cheribon, lang ongeveer 7500 meters; de beide metingen dier lijnen verschilden slechts enkele meters, maar later is ongelukkigerwijze gebleken, dat de gevonden lengte ruim 12 meters foutief was; de oorzaak van die fout is nimmer opgehelderd.

Reeds in 1855 was S. H. de Lange verplicht, wegens ziekte naar Nederland te vertrekken; hij overleed op de reis. De triangulatie werd voortgezet door zijn broeder, die 's lands dienst in 1858 verliet, na een groot deel van Midden-Java te hebben getrianguleerd. In 1857 had hij in Bagelen een tweede basis met de meetketting gemeten; het verkregen resultaat verschilde niet minder dan 9 meters met de lengte afgeleid uit de basis bij Cheribon. Hoewel de Lange

(1) Overzicht van de organisatie en de werkwijze van den Topographischen dienst in Nederlandsch-Indië. Batavia, Landsdrukkerij 1901. bladz. 3.

in zijn verslag dit resultaat „schoon en verrassend" durft noemen, is hij toch van oordeel, dat de basismeting niet de „noodige waarborgen van volkomenheid" had opgeleverd!

Eerst in 1861 werd de triangulatie weder opgevat onder leiding van Dr. J. A. C. Oudemans, die in 1857 tot hoofdingenieur van den geographischen dienst was benoemd. Toen deze dienst, die een onderdeel uitmaakte van het departement van Marine, in 1862 werd gereorganiseerd, werd daaraan een afzonderlijke afdeeling „Triangulatie" toegevoegd, die in 1866 in twee sectiën werd verdeeld.

Er was nu een nieuw tijdperk voor de triangulatie aangebroken, daar wetenschappelijke leiding in de plaats trad van dillettantisme. Op voorstel van den heer Oudemans. die daarbij krachtig werd ondersteund door de Kon. Academie van Wetenschappen, werd in 1862 bepaald, dat de triangulatie tevens voor graadmeting zou dienen.

De verkregen resultaten zijn uitvoerig gepubliceerd in het werk „die Triangulation von Java", waarvan het eerste gedeelte in 1875 is verschenen bij 's Lands Drukkerij te Batavia, terwijl de vijf volgende van 1878 tot 1900 zijn uitgegeven bij Martinus Nijhoff te 's-Gravenhage.

Het hoofddriehoeksnet, dat zich uitstrekt van den Goenoeng Hondjih bij straat Soenda tot den Goenoeng Ikan bij straat Bali, en dat ook Madoera overspant, heeft eene lengte van ongeer 970 kilometers; het bevat 114 punten, terwijl er ten behoeve van de topographische opneming nog ruim 800 punten der tweede orde door secundaire triangulatie zijn vastgelegd.

Het aantal driehoeken van het hoofddriehoeksnet is 172; het aantal basislijnen bedraagt drie: een bij Simplak in West-Java, een bij Logantong in Midden-Java en een bij Tangsil in Oost-Java; voor de meting daarvan was een basistoestel aangeschaft bij Repsold in Hamburg.

De netsvereffening is niet streng volgens de theorie uitgevoerd, maar in verband met den gestrekten vorm van het net bij gedeelten, die ieder volgens de methode der kleinste vierkanten werden vereffend. Uit de sluitingsfouten der driehoeken volgt voor de middelbare fout van den op het station vereffenden hoek 1″,14. De aansluiting aan de verschillende basislijnen gaf zeer bevredigende uitkomsten.

Met het oog op de latere uitbreiding der triangulatie over Sumatra

zijn in 1868 en 1869 een vijftal punten in de Lampongsche districten met het net van Java verbonden; als tusschenpunten in straat Soenda dienden de eilanden Krakatau en Sibesi; op die beide punten zelf zijn echter geen hoekmetingen uitgevoerd. De bereikte nauwkeurigheid was door de verschillende omstandigheden veel geringer dan bij het hoofddriehoeksnet van Java.

In verband met de graadmeting zijn op tal van punten astronomische breedte- en azimutbepalingen uitgevoerd. De grootste afwijking tusschen astronomische en geodetische breedte werd gevonden te Poelau Tindjil, zuid van Bantam, bijna 37″; op 2 punten is de afwijking grooter dan 20″; op 14 grooter dan 10″. Het grootste verschil tusschen astronomisch en geodetisch azimut werd gevonden te Djoeroeng Sapi in Oost-Java, het bedraagt bijna 8″.

Van alle punten is trigonometrisch de hoogte boven het zeeoppervlak bepaald; men ging daarbij uit van een aantal nabij het zeestrand gelegen driehoekspunten, wier hoogte boven halftij tijdens de waarnemingen direct werd gemeten; de hieruit voortvloeiende onzekerheid met betrekking tot het gemiddeld zeeoppervlak bedraagt slechts enkele decimeters.

Luguber genoeg toont spreker verder aan dat de tak van dienst min of meer noodlottig was, want, toen de hoofdingenieur Oudemans in 1875 Java had verlaten om den leerstoel voor de Astronomie aan de Universiteit te Utrecht te aanvaarden, werd het werk voortgezet onder leiding van den ingenieur H. T. Soeters; deze overleed in 1879; zijn opvolger C. Woldringh moest in het laatst van 1880 wegens ziekte naar Nederland vertrekken en stierf te Mentone. In het laatst van 1881 stierf de Geographische Dienst door opheffing; de eigenlijke triangulatie was toen geheel voltooid; van het programma waren nog een aantal breedte- en azimutbepalingen en bovendien alle voorgenomen telegrafische lengtebepalingen onuitgevoerd gebleven.

De opheffing van den Geographischen Dienst hield verband met het voornemen tot overbrenging der triangulatiën naar den Topographischen Dienst, ressorteerende onder het Departement van Oorlog. Bij de triangulatie van Sumatra, waarmede een aanvang zou worden gemaakt, en die alleen als grondslag voor de topographische opneming zou dienen, zou daardoor een beter verband tusschen de triangulatie- en de opnemingswerkzaamheden worden verkregen, dan op Java het geval was geweest. De toenmalige chef van den

Topographischen Dienst, de luitenant-kolonel W. J. Havinga, begreep, dat wetenschappelijk goed onderlegd personeel een hoofdvereischte was, om degelijk werk te kunnen leveren; op zijn voorstel werden in het begin van 1882 twee officieren naar Nederland gezonden, die daar een speciale opleiding hebben ontvangen van de hoogleeraren Ch. M. Schols te Delft en J. A. C. Oudemans te Utrecht. Verder werd personeel aangewezen, dat met de uitvoering der werkzaamheden in het Gouvernement van Sumatra's Westkust zou beginnen.

Toen alles was voorbereid, vond de Gouverneur-Generaal s'Jacob het goed, uit een oogpunt van bezuiniging en uit vrees voor politieke verwikkelingen, onder nadere goedkeuring des Konings af te zien van de triangulatie van Sumatra. Die goedkeuring werd evenwel niet verleend, en het besluit, dat in Nederland algemeen afkeuring had gevonden, en waartegen vooral het Koninklijk Aardrijkskundig Genootschap krachtig had geijverd, werd ingetrokken.

In Mei 1883 werd er met de triangulatie-werkzaamheden een begin gemaakt onder leiding van den kapitein van den Generalen Stat H. Helb, die zich tijdens eene detacheering bij den Geographischen Dienst voor die taak had voorbereid. Reeds in het begin van 1885 moest deze wegens ziekte met verlof naar Nederland vertrekken: hij werd opgevolgd door den kapitein bij den Generalen Stat H. D. H. Bosboom. In 1889 werd het personeel onder den naam Triangulatiebrigade in de formatie van den Topographischen Dienst opgenomen. Toen de inmiddels tot luitenant-kolonel bevorderde Brigade-chef Bosboom in 1894 werd benoemd tot chef van den Topographischen Dienst, trad spreker in zijn plaats.

De triangulatie van het Gouvernement van Sumatra's Westkust was in 1896 afgeloopen. Het hoofddriehoeksnet bevat 59 punten; een basis is gemeten nabij Padang. In verband met het doel, waarmede de triangulatie werd ondernomen, achtte men het gebruik van een stalen meetband daarvoor voldoende; het basistoestel van Repsold was in 1883 naar Nederland gezonden en bevindt zich thans in het Geodesiegebouw te Delft, als curiositeit, zou men haast geneigd zijn te vragen naar aanleiding van het volgend debat. Doch luisteren wij verder naar den heer Muller.

Astronomische breedte- en azimutbepalingen zijn uitgevoerd op twee punten.

Het hoofddriehoeksnet bevat 73 punten; de vereffening is, evenals

bij het net van Java, stuksgewijze uitgevoerd, aanvankelijk volgens eene benaderingsmethode, later volgens de methode der kleinste vierkanten. De middelbare fout van den op het station vereffenden hoek, afgeleid uit de sluitingsfouten der driehoeken, is 0″,96.

Aan het hoofddriehoeksnet zijn door een secundaire triangulatie 107 punten der tweede en 1484 punten der derde orde verbonden. De uitkomsten der triangulatie zijn in 1900 in het licht verschenen bij de Landsdrukkerij te Batavia.

Zeer interessant is het nu te vernemen hoe, ofschoon met de triangulatie geen wetenschappelijk doel werd beoogd, zij toch desondanks een voor de wetenschap niet onbelangrijk resultaat heeft opgeleverd, want in Mei 1902, toen de werkzaamheden in de residentie Tapanoeli in vollen gang waren, had daar een hevige aardbeving plaats. Door eerst onverklaarbare tegenstrijdigheden tusschen de hoeken van een der driehoeken, die deels vóór, deels nà de aardbeving werden gemeten, rees het vermoeden, dat door de aardbeving een verschuiving der driehoekspunten kon zijn veroorzaakt. Door hermeting op een aantal stations was men in staat, voor een drietal punten de verschuiving inderdaad te constateeren en met nauwkeurigheid te berekenen; twee daarvan in de richting der lengte-as van Sumatra aan de westzijde van de vulkanische lengtespleet gelegen, bleken ruim 1.2 meter in de richting noordwest te zijn verplaatst, terwijl het derde aan de oostzijde der spleet op 12 kilometers afstand gelegen, 0.6 meter in zuidoostelijke richting was verschoven. Volgens den mijningenieur R. Fennema, [1] is ongetwijfeld door de verschuiving der aardkorst aan weerszijden van de spleet de aardbeving veroorzaakt. In elk geval is de horizontale verschuiving van uitgestrekte deelen van het aardoppervlak door de triangulatie op onloochenbare wijze aangetoond.

Met de triangulatie van Zuid-Sumatra werd aangevangen in 1895; het driehoeksnet is aangesloten aan dat van Java, om zoodoende een basismeting met onvolkomen hulpmiddelen te ontgaan. Dat er behalve aardbevingen nog andere onaangenaamheden voorkomen, hoorden wij uit de opmerking dat van de reeds vroeger vastgelegde punten in de Lampongsche districten geen gebruik kon worden gemaakt, daar de pilaren allen waren vernield. Voor de nieuwe

---

(1) Over de oorzaken van aardbevingen. Natuurk. Tijdschr. voor Nederl. Indië, Deel LVI, Batavia 1897.

verbinding werd een tusschenpunt in straat Soenda aangenomen op Langeiland nabij Krakatau, een punt dat steeds een treurigen naam zal behouden in de annalen der triangulatie, door de ellende, die het personeel daar heeft uitgestaan, en de slachtoffers, die de berri-berri onder de inlandsche helpers heeft gemaakt.

Desondanks kwam de verbinding van het hoofddriehoeksnet met het net van Sumatra's Westkust in 1904 tot stand onder leiding van den kapitein der genie S. Blok, die spreker in 1903 als brigadechef is opgevolgd.

De geheele ketting bevat 34 hoekpunten; voor de aansluiting is bovendien gemeten op drie punten van het net van Java en op 2 van het net van Sumatra's Westkust. Op één station zijn astronomische waarnemingen uitgevoerd voor de orienteering van het net.

De drie driehoeken voor de aansluiting aan het net van Java zijn vereffend volgens de methode der kleinste vierkanten; de overige driehoeken, die een enkele ketting vormen zonder centrale punten, konden worden vereffend door iedere sluitingsfout gelijkelijk over de drie hoeken van den driehoek te verdeelen. Voor de middelbare fout van den op het station vereffenden hoek volgt uit de sluitingsfouten der driehoeken 0″,64.

De berekening van het hoofdriehoeksnet is geheel uitgevoerd in het platte vlak door conforme overbrenging met behulp der projectie van Mercator, volgens een door Schols ontwikkelde methode (1); deze wordt ook toegepast voor de berekening van de driehoekspunten der tweede orde.

De secundaire triangulatie wordt nog voortgezet; bovendien wordt er een tweede gunstiger verbinding gezocht met het hoofddriehoeksnet van Sumatra's Westkust door de vroeger ontoegankelijke, maar in de laatste jaren onderworpen bovenlanden van Djambi en het landschap Koerintji.

Over het oostelijk laagland van Sumatra strekt het driehoeksnet zich niet uit, omdat bij gebrek aan hoog gelegen punten de moeilijkheden te groot zouden zijn. De vaste punten voor een opneming op kleine schaal worden daar verkregen door astronomische plaatsbepalingen, welke methode reeds vroeger met succes is toegepast

---

1) Ch. M. Schols. Sur l'emploi de la projection de Mercator pour le calcul d'une triangulation, dans le voisinage de l'équateur. Annales de l'école Polytechnique de Delft, Tome I. Leiden 1884.

bij het in kaart brengen der residentie Westerafdeeling van Borneo.

De hoogte boven het zeeoppervlak der driehoekspunten op Sumatra is en wordt nog — trigonometrisch bepaald; als uitgangspunt dienden het gemiddelde peil der zee te Padang en te Telok-Betong. [1])

Behalve door den Geographischen Dienst en door de Triangulatiebrigade van den Topographischen Dienst zijn er op Java ook door andere diensttakken triangulatie's uitgevoerd: door de opnemingsbrigades van den Topographischen dienst, het Kadaster, het personeel der Irrigatie en het Boschwezen; al deze triangulatie's beoogden natuurlijk uitsluitend praktische doeleinden. Als uitvloeisel van de werkzaamheden der in 1900 benoemde Commissie voor de Centralisatie der opnemingen in Nederlandsch-Indië zal in het vervolg de uitvoering van triangulatie's waarschijnlijk uitsluitend aan den Topographischen Dienst worden opgedragen. In Midden-Java wordt sinds 1896 een nieuwe secundaire triangulatie uitgevoerd door het personeel der opleidingsbrigade van den Topographischen Dienst.

Spreker eindigt met de hoop uit te spreken, dat het hem mag gelukt zijn, door deze vluchtige mededeelingen een denkbeeld te geven van hetgeen er op geodetisch gebied in Nederlandsch-Indië is verricht. Van het een halve eeuw geleden nog slechts bij gerucht bekende Tobameer strekt zich thans een onafgebroken reeks van driehoeken uit tot aan straat Bali, over een afstand van 2200 kilometers, gelijk aan dien van Arnhem tot Constantinopel! Een blik op de kaart toont echter aan, hoe ontzaglijk veel er in onze uitgestrekte koloniën nog te doen overblijft.

Moge het ons Nederlanders, zegt deze medewerker aan den bovengeschetsten arbeid, zijn gegeven dit werk ongestoord voort te zetten en ten einde te brengen: want ook in dit opzicht valt er in Indië iets groots te doen! Met de voltooiing der driehoeksmetingen zal onze natie voor zich zelve een wetenschappelijk monument in het verre Oosten hebben opgericht.

* * *

Bij de rondvraag van opmerkingen traden Dr. J. D. van der Plaats (Utrecht) en Prof. Hk. Heuvelink (Delft) in debat. Hun

---

[1]) Zie Tijdschrift voor Kadaster en Landmeektunde 1904, Jrg. XX, bladz. 5—28.

opmerkingen en het antwoord van Dr. Muller kan als volgt weergegeven worden.

Dr. van der Plaats begint met in herinnering te brengen, dat aan de triangulatie van Sumatra door de Utrechtsche Universiteit een welverdiende hulde is gebracht door de benoeming van den heer Muller tot doctor honoris causa.

Voor het net op Sumatra is geen basis gemeten; de lengten der zijden zijn afgeleid uit de bases op Java bij Simplak, Logantong en Tangsil, in 1873, 1875 en 1877 gemeten door Prof. Oudemans, Woldringh en Soeters met het apparaat van Repsold. Dit toestel was zeer omslachtig in het gebruik; de snelheid der metingen bedroeg nog niet $^1/_{10}$ van die met het apparaat van Bessel in 1880 bij Göttingen verkregen. Verder vertoonden de meetstaven en de normaalmeter grillige veranderingen in lengte. De normaalmeter is in 1893 in Nederland vergeleken met X_{27}, maar voor dezen laatste zijn toen een onjuiste lengte en een onjuiste uitzettingscoëfficiënt gebruikt. De lengte voor de bases op Java aangenomen is door dit alles meer dan $^1/_{100000}$ onzeker, terwijl de middelbare fout der verhouding van de basis tot de eerste primaire zijde voor Tangsil 4 millioensten bedroeg en het geheele Indische net een paar millioen meter lang is.

Ten einde onze fraaie Oost-Indische triangulatie in alle opzichten voor graadmetingsdoeleinden te kunnen benuttigen, zou het wenschelijk zijn om nieuwe bases te meten, liefst niet meer dan 10 driehoeken van elkander verwijderd. [1])

Spreker vraagt aan den heer Muller of hiertoe het voornemen bestaat.

Door Dr. Muller wordt aan den heer van der Plaats geantwoord, dat er herhaaldelijk pogingen bij de Regeering zijn aangewend om ten behoeve der triangulatie van Sumatra de beschikking te verkrijgen over een geschikt basistoestel, maar dat op de gedane voorstellen steeds afwijzend is beschikt, omdat men voor het doel, waarmede de triangulatie wordt ondernomen, de verkregen nauwkeurigheid voldoende achtte.

Voornemens tot hermeting der basislijnen op Java hebben nimmer bestaan en naar sprekers meening is er daartoe uit een weten-

---

[1]) Uitvoeriger is dit onderwerp behandeld in het Tijdschrift voor Kadaster en Landmeetkunde 1892, Jrg. 8, blz. 57—78.

schappelijk oogpunt ook geen noodzakelijkheid. De groote nauwkeurigheid waarnaar tegenwoordig bij de basismetingen veelal wordt gestreefd moet voor een groot deel worden toegeschreven aan internationalen naijver, een zucht om elkaar te overtreffen. Reeds in het basisnet bij den overgang op de eerste primaire driehoekszijde gaat die nauwkeurigheid grootendeels weer verloren; neemt men verder in aanmerking, hoe betrekkelijk gering de nauwkeurigheid is der astronomische breedte- en lengte-bepalingen, die met de uitkomsten der triangulatie moeten worden gecombineerd, dan springt het in het oog, dat die overgroote nauwkeurigheid der basismetingen inderdaad niet vereischt wordt.

De triangulaties in Nederlandsch-Indië staan bovendien geheel op zich zelf; van aansluiting aan een ander driehoeksnet is vooreerst geen sprake. Mocht deze later tot stand komen en daarbij blijken, dat hermeting der basislijnen op Java wenschelijk is, dan zal het nageslacht hier zelf beter voor kunnen zorgen, daar het ongetwijfeld voor die hermeting over nog veel meer volkomen hulpmiddelen zal kunnen beschikken, dan ons thans ten dienste staan.

Ter geruststelling van allen, die zich voor de zaak interesseeren, herinnert Prof. Heuvelink er aan, dat het verschil van ongeveer drie microns per Meter waarop de heer van der Plaats doelt, in zoo ruime mate is gedocumenteerd en in gepubliceerde stukken is behandeld, dat daarmede zoo noodig te allen tijde rekening kan gehouden worden.

Dr. van der Plaats meent hiertegenover dat wie prijs stelt op hooge wetenschappelijke nauwkeurigheid niet tevreden kan wezen met de Nederlandsche X-meters. Wat toch is de toestand? In 1889 zijn aan alle beschaafde landen meters en kilogrammen van zuiver platina-iridium uitgereikt, onderling en met nieuwe prototypen van het Bureau International te Sèvres vergeleken. *Nederland alleen* heeft hieraan niet willen mededoen en meters aangeschaft van onzuiver alliage, niet met de anderen vergeleken. Wat in Nederland volgens het Kon. besluit van 3 Oct. 1887 S. 168 één meter heet, is 2 à 4 micron langer dan de internationale meter van alle andere landen. Bovendien is in dit Kon. besluit aan den Nederlandschen standaard X_{19} een onjuisten uitzettingscoëfficiënt toegeschreven.

Het cijfer 2.63 mikron, door Prof. Heuvelink genoemd, is zeer onzeker.

Reeds in 1889 is tot de Nederlandsche geleerden en Regeering de dringende en gracieuse uitnoodiging gericht om de Nederlandsche en de internationale standaarden te vergelijken door metingen gezamenlijk uit te voeren.

Wordt het geen tijd om hiertoe over te gaan opdat Nederland uit zijn isolement gerake? [1])

Wij hebben hierover Prof. Heuvelink nog eens persoonlijk geïnterviewd die ons welwillend mededeelde dat in 't kort de zaak neerkomt op een wetenschappelijken strijd, ontstaan tusschen Dr. J. Bosscha en de Commission internationale du mètre.

Dr. Bosscha betoogt (Annales de l'école polytechnique de Delft VII pp. 51—125; Archives Neérlandaises des Sciences Exactes et Naturelles, Serie I Tome XXV p. 165; id Serie II Tome IX p. 108) dat door de Commission internationale als meter is gedecreteerd eene lengte, die 2.96 microns kleiner is dan de „Mètre des Archives", die als oorspronkelijke metermaat was aangenomen, en dat voor de Nederlandsche en de Nederlandsch-Indische platina-iridum-meters (nos. 19 en 27) de lengte wordt uitgedrukt ten opzichte van den Mètre des Archives.

De Indische driehoekszijden zijn afgeleid uit meter n°. 27, zooals voor een ieder is te lezen in „die Triangulation von Java". Zij zijn dus niet uitgedrukt in wat thans heet, „mètre international".

Voor de dagelijksche zaken zal het verschil van $^{3}/_{1000000}$ nergens hinderen.

Het betoog van Dr. Bosscha is niet weerlegd; het kan dus geen verwondering baren, dat degenen, die aan zijne zijde staan en met hem samenwerkten in de quaestie van den meter, het door Dr. Bosscha ingenomen standpunt niet dadelijk prijsgeven.

Waar het noodig wordt, kan op het verschil gewezen worden.

Het is wellicht te voorzien, dat men den „mètre international", ondanks Dr. B's. protest, zal laten zooals die is, omdat die over de geheele wereld, behalve bij ons, is aangenomen. Om praktische reden zal er op den duur voor deze quaestie eene oplossing gezocht moeten worden.

WOUTER COOL.

---

[1]) Uitvoerig is deze zaak uiteengezet in het Maandblad voor Natuurwetenschappen 1898, Jrg. 22, blz. 134—160.

Verborgen gevaren en opzettelijke onjuistheden bij het Kadaster. [1])

Bij notarieele akte wordt verkocht een stuk bouwterrein met een gedeelte (minder dan de halve breedte) van de daarachter gelegen sloot. De verkooper van het bouwterrein en de eigenaar van de aan de overzijde der sloot gelegen drogerij zijn het er over eens, dat het midden der sloot de grenslijn tusschen hunne eigendommen is, terwijl geen titel of teeken, als in art. 706 B. W. bedoeld, aanwezig is. Ook na het afbakenen van het verkochte bestaat tusschen belanghebbenden geen verschil omtrent de grenzen.

De landmeter, die ambtshalve het terrein komt opnemen, denkt er echter anders over. Op grond van eene meting met zijn passer op de kadastrale kaart op schaal van 5000 (de vroegere meetcijfers zijn niet te vinden) beweert hij, dat de geheele sloot, die op de kaart door een enkele lijn is aangegeven, is ingemeten bij het kadasternommer van de drogerij en verklaart den eigenaar van die drogerij tot mede-eigenaar van het nieuwe kadasternommer, dat aan het bouwterrein met het daarbij verkochte gedeelte sloot wordt gegeven.

Bij eene andere notarieele akte wordt verkocht een aangrenzend bouwterrein met gedeelte van dezelfde sloot, doch hier behoort ook de grond aan de overzijde der sloot aan den verkooper. Het verkochte is in de akte zeer duidelijk omschreven, met aanduiding van alle afmetingen en kan door ieder op het terrein worden gevonden. Ook nu bestaat na de afbakening tusschen partijen volkomen eenstemmigheid omtrent de grenzen.

De landmeter proclameert echter op grond van zijne als boven verkregen wetenschap, dat niet het kadasternommer van de sloot in de akte is genoemd, den verkooper tot mede-eigenaar van het nieuwe kadasternommer, dat aan het verkochte wordt gegeven.

Zonder mij te verdiepen in de vraag, of de ambtenaren van het kadaster in deze zaak door hunne instructie werden gedwongen, te handelen als zij deden, wensch ik te constateeren:

1. Dat de notaris niet kan weten, dat de bij een verkocht

---

[1]) Ontleend aan: «*Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie*», N°. 1844.

perceel behoorende halve sloot bij een aangrenzend nommer is ingemeten, wanneer die sloot op de kaart door ééne lijn is aangegeven.

2. Dat daar, waar naar de meening van belanghebbenden en ook naar burgerlijk recht de grenzen van eigendommen volkomen vaststaan en uit overgeschreven akten ondubbelzinnig blijken, de ambtenaren, van het kadaster, hoewel die grenzen op plans en registers toepassende, weigeren deze als eigendomsgrenzen te erkennen.

3. Dat door zijne opzettelijk onjuiste tenaamstelling de ambtenaar van het kadaster den eigenaar geen enkel recht ontneemt, doch het hem feitelijk bijna onmogelijk maakt om zijn eigendom te vervreemden of te bezwaren.

Het kadaster levert dus voor publiek en notarissen gevaren op die zelfs de best ingewijde onmogelijk uit de plans en registers kan ontdekken, terwijl door volkomen onnoodige onjuistheden aan belanghebbenden veel last en soms belangrijke schade wordt veroorzaakt.

Men begrijpe mij goed. Ik juich het toe, wanneer de ambtenaar van het kadaster kennis geeft aan dengene, wiens eigendom naar zijne meening wordt aangerand. Ook heb ik er niets tegen, dat de rechter den notaris beboet, die naar zijne overtuiging schuldig is door overtreding van art. 37 der wet op het Notarisambt. Ik meen echter te mogen verwachten, dat men uit de kadastrale stukken het nommer van een perceel kan leeren kennen en begrijp niet waarom het kadaster opzettelijk den verkeerden persoon eigenaar noemt van een terrein, waarvan grenzen en eigenaar uit eene overgeschreven akte met zekerheid blijken.

Joure, 15 April 1905. H. TERLET.

Verborgen gevaren en opzettelijke onjuistheden bij het Kadaster? [1])

Naar aanleiding van het artikel van den heer Terlet, onder bovenstaanden titel voorkomende in N°. 1844, pag. 217 en 218 van dit Weekblad, acht ik mij verplicht, als zijnde de betrokken land-

[1]) Uit: «Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie», N°. 1849.

meter, eenige opmerkingen te maken en op enkele onjuistheden erin te wijzen. Beleefdheidshalve spreek ik niet van „opzettelijke" onjuistheden.

Op het kadastrale plan, dat op de schaal van 1 à 5000 is gecarteerd, bleven de Z. W.- en N. O. grenzen van het thans verkavelde perceel sedert de inrichting van het kadaster onveranderd en kwamen als enkelvoudige *rechte* lijnen op dat plan voor. Vooreerst moet ik opmerken, dat de heer T. in zijn artikel spreekt over eene *sloot*. In de akte echter spreekt hij van een *vijver* en in zijne gesprekken met mij en ten kadasterkantore, noemde hij het water in kwestie *gracht* of *vijver* (zie de figuur). Daarbij werd nog verklaard, dat

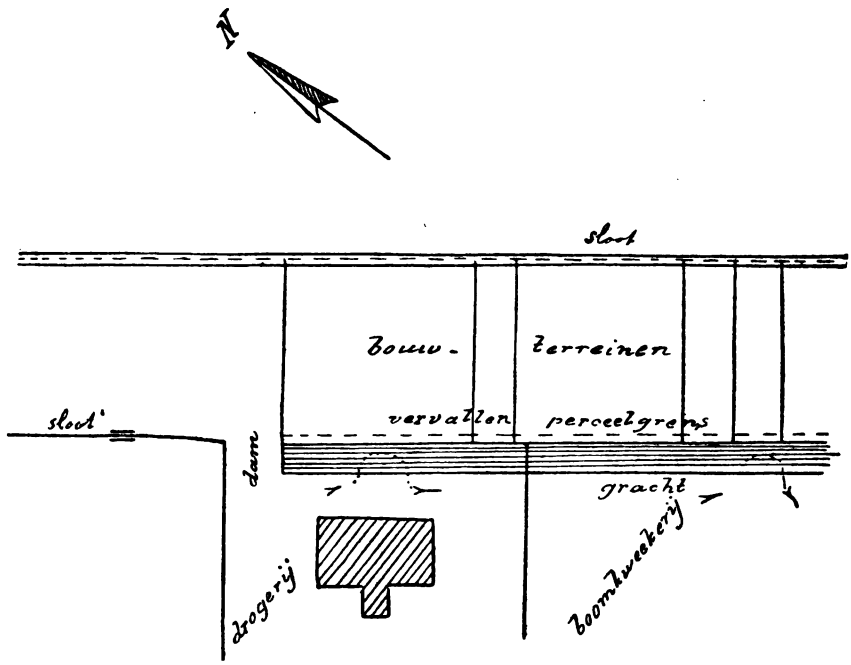

de vijver reeds lang vóór de primitieve opmeting bestond en waarschijnlijk eene slotgracht is geweest, zooals met den plaatselijken toestand geheel overeenkomt. Rationeel is het, aan te nemen, dat deze gracht bij het perceel, waarop het slot stond volgens vermoeden van den heer T., was ingemeten. Van de gracht is een gedeelte (op het terrein is daarvan de breedte niet meer te constateeren) aangeplempt en werd een nieuwe beschoeiing geplaatst. Zij heeft

thans nog een breedte van gemiddeld 7,5 M. *Voor deze aanplemping werd volgens de akte vergunning gegeven,* terwijl zeer duidelijk in deze akte de grenzen van de verkochte bouwterreinen worden aangeduid. n.l. op den Z. W.-kant genoemde beschoeiing, op den N. O.-kant *het midden der sloot*, terwijl bovendien verschillende afmetingen worden genoemd. Omtrent de grenzen tusschen verkooper en koopers heerschte volkomen eenstemmigheid, zooals de heer T. reeds opmerkte.

De heer T. beweert, zich beroepende op artikel 706 B. W. correct gehandeld te hebben, door slechts het verkavelde perceel in de akte te noemen, omdat hij het midden van den vijver als grens aannam, daar deze grens als eene enkelvoudige lijn op de kaart is voorgesteld. Dit moet ten eenenmale eene onjuistheid zijn. omdat in art. 706 B. W. eigendomsgrenzen worden bedoeld. Anders toch zou het geheele artikel geen zin hebben.

Bij vergelijking van alinea 2 van het artikel van den heer T. met al. 3 moet men tot de conclusie komen, dat het perceel, waarop de drogerij staat (zie de fig.) en de boomkweekerij (bedoeld in al. 3) aan verschillende eigenaren zou toebehooren, zooals ook in al. 1 beweerd wordt. Wel is in zoover de eigendomstoestand verschillend, dat het perceel der drogerij belast is met het recht van opstal, maar dit zakelijk recht is eerst in het jaar 1887 daarop gevestigd, terwijl de drogerij en de kweekerij overigens, evenals het perceel, waarvan gedeelten zijn verkocht en aangrenzende perceelen, primitief ten name van denzelfden eigenaar voorkwamen. Het beroep op art. 706 B. W. kan dus hier niet gelden.

Bij de carteering van de nieuwe beschoeiing werd op den N. O.-kant het midden der sloot als perceelscheiding aangenomen, omdat deze rechte sloot over hare geheele lengte slechts eene gemiddelde breedte van 2,5 M. heeft en er geene redenen bestaan, een der kanten als perceelgrens aan te nemen. Dit aannemende, bleek de nieuwe beschoeiing niet samen te vallen met de oude grens, zooals deze op het plan voorkwam, maar ongeveer 1 meter (welke afstand op de schaal van 1 à 5000 wel degelijk zichtbaar is) ten zuidwesten daarvan. Daar nu aanplemping heeft plaats gehad, had ik te meer daarom reden, de voormalige vijver*kant* als perceelgrens aan te merken en dus te verklaren, dat de perceelen, vormende de drogerij en de kweekerij, ook in de akte hadden behooren te worden genoemd, dat de vijver bij deze perceelen was ingemeten, dat dus de

akte behoorde te worden gerectificeerd en de consorten-stelling volkomen gerechtvaardigd was.

Van opzettelijke weigering, nieuwe eigendomsgrenzen als zoodanig te erkennen, wanneer de akten juist zijn, is absoluut geen sprake, evenmin van eenige *opzettelijk* onjuiste tenaamstelling. Doordat de heer T. verzuimde, de perceelen der drogerij en der kweekerij in zijne akte te noemen, was de consorten-stelling noodzakelijk. Door rectificatie, die, waar het meerdere akten en verschillende koopers betreft, mogelijk voor den heer T. onaangenaamheden oplevert, kan dus slechts de eigendomstoestand der nieuwe, duidelijk omschreven perceelen zoodanig worden, als hij dien wenschte.

Met beleefden dank voor de opname,

J. H. DE WAL.

Heerenveen, 12 Mei 1905.

Verborgen gevaren en opzettelijke onjuistheden bij het kadaster. [1])

In een artikeltje onder bovenstaand opschrift betoogde ik in N°. 1844 van dit blad:

1e. Dat het kadaster voor publiek en notarissen gevaren oplevert, die niet uit de plans en registers zijn te ontdekken, wanneer het aan den landmeter vrijstaat te proclameeren, dat eene sloot, die op het plan niet door dubbele lijnen is aangegeven, voor het geheel bij een der aangrenzende perceelen is ingemeten.

2e. Dat, wanneer uit eene overgeschreven akte de grenzen van een perceel ondubbelzinnig blijken en burgerrechtelijk de eigendomsovergang daarvan volkomen vaststaat, de ambtenaren van het kadaster opzettelijk den verkeerden persoon als eigenaar boeken, indien naar hunne meening de juiste kadastrale kenmerken niet zijn aangeduid.

Ik meende en meen nog, dat deze zaak voor het notariaat van groot belang is, trachtte haar zoo algemeen mogelijk te behandelen en releveerde uitdrukkelijk de mogelijkheid, dat de ambtenaren van

---

[1]) Zie «Weekblad voor Privaatrecht, Notarisambt en Registratie», N°. 1854.

het kadaster door hunne instructie gedwongen werden, te handelen, als zij deden.

De heer J. H. de Wal te Heerenveen, heeft in N°. 1849 van dit blad het geval, dat mij aanleiding gaf tot mijn bovenbedoeld artikel, nog eens heel precies uiteengezet en daaraan eenige beweringen vastgeknoopt, die mij noodzaken op dat geval even terug te komen.

Ik weet niet, of het artikel van den heer de W. bij anderen den indruk heeft gewekt, alsof ik enkele dingen ten nadeele van het kadaster onjuist zou hebben willen voorstellen. Persoonlijk vertrouw ik, dat, indien de heer de W. zoo iets had willen insinueeren, hij het ronduit zou hebben gezegd.

De heer de Wal beweert, dat mijne sloot een vijver is. Uit zijn teekening blijkt echter, dat zij daar bijzonder weinig op lijkt. De zaak is, dat zij in den volksmond „de vijver" heet en feitelijk een breede, rechte sloot is. Daar een en ander aan mijn betoog niet afdoet, kan ik hier echter verder over zwijgen.

Ik heb getracht de onjuistheid van de kadastrale boeking aan te toonen zoowel voor het geval dat de perceelen aan weerszijden der sloot aan denzelfden — als aan verschillende eigenaren behooren. Waar een gedeelte van het perceel ten Zuidwesten aan derden in opstal behoort, kan ik inderdaad niet inzien, waarom art. 706 B. W. ten deze niet toepasselijk zou zijn. Indien de heer de W. hiervoor een aan het burgerlijk recht ontleent argument kan aanvoeren, zal hij mij met de mededeeling daarvan werkelijk verplichten.

Dit alles raakt echter maar even de zaak, waar het om gaat. Ik klaagde over onzekerheid van de kadastrale bescheiden en over tenaamstellingen in strijd met het burgerlijk recht. En wanneer men dit in het oog houdt, is het artikel van den heer de W. slechts een zeer krachtig argument vóór mijne klacht.

De heer de W. neemt aan dat de $7^1/_2$ M. breede sloot ten Zuidwesten van het bewuste bouwterrein geheel bij het belendende perceel aan de overzijde behoort en voert als eenig motief hiervoor aan, dat hij dit rationeel vindt, omdat zij 200 jaar geleden waarschijnlijk eene slotgracht is geweest. Van de sloot op den noordoostkant neemt hij het midden als perceelsgrens aan, omdat die sloot „slechts een gemiddelde breedte heeft van 2.5 M. en er geene redenen bestaan een der kanten als perceelsgrens aan te nemen". Kan men echter van publiek en notarisen eischen, dat zij vooraf zullen weten, wat een landmeter rationeel zal gelieven te vinden?

Tegen mijn betoog dat het kadaster weigert eigendomsovergangen, die naar burgerlijk recht volkomen vaststaan, te erkennen, heeft de heer de W. niets aangevoerd. Immers wat hij aan het slot van zijn artikel opdischt, is slechts eene verzameling van waarheden als koeien en onbewezen beweringen, die alleen dan eenigszins op hare plaats zouden zijn geweest, indien de ongegrondheid van mijne klacht had vastgestaan.

En daar hadden we 't juist over.

Aangezien ik door afwezigheid eerst den 21sten dezer van het artikel des heeren de Wal kennis nam, zal de Redactie mij met een spoedige plaatsing van dit stukje zeer verplichten.

H. TERLET,

Joure, 25 Juni 1905. *Cand.-not.*

Terlet contra de Wal Het stellen in mede-eigendom als gevolg der uitkomsten van kadastrale opnemingen.

In het geschil gerezen tusschen de H.H. Terlet en de Wal is het bezwaarlijk van uit de verte uitspraak te doen; de aanhangig gemaakte kwestie is echter een gereede aanleiding om eenige algemeene beschouwingen te leveren over het in-consortenstellen.

Wanneer wij een regel moesten geven voor deze handeling, dan zou hij luiden: Stel alleen dan in mede-eigendom, wanneer ieder voorbijganger, ook zonder deskundige voorlichting, den grondroof kan vaststellen; laat het na, zoodra de argumenten er voor moeten worden ontleend aan ons belastingkadaster, en zij ook maar heel even besmet zijn, met wat wij willen noemen *„geodetische drogredenen"*.

Een in-consortenstelling is een grensaanwijzing op het papier, wie er toe overgaat behoort zich af te vragen of hij de papieren uitspraak, indien daartoe geroepen, ook zonder aarzeling zou durven doen ten overstaan van belanghebbenden op het terrein. Wij zijn er van overtuigd dat, hield men rekening met deze overweging, jaarlijks menig eigendom vrij zou blijven van de bezoedeling die het thans ondergaat.

Men mag niet uit het oog verliezen dat aan de hand van verreweg het meerendeel onzer instandhoudings-opmetingen, de verhouding waarin twee eigendommen tot elkander staan, evengoed recht als krom te praten is, en dat deze, hetzij recht-, hetzij krompraterij, door de hersensubstantie van de belanghebbenden in den regel niet kan worden verwerkt tot een duidelijk en klaar beeld van den toestand, dien men beoogt bloot te leggen. En duidelijk en klaar moet in geval van in-consortenstelling het beeld wezen, zoo helder, dat bij reclame op de eerste toelichting alle tegenspraak onmiddellijk verstomt.

De wijze waarop ons belastingkadaster wordt in stand gehouden, door opmetingen vastgehecht aan de bestaande kaart, door opmetingen dus, waaruit niet onafhankelijk van die kaart een voorstelling van het terrein kan worden verkregen, [1]) kleeft het gebrek aan wandelende beelden te geven, — voorstellingen, die slechts schijnbaar gelijk en gelijkvormig zijn.

Het grondbelastingplan kan tamelijk juist wezen en toch verschillende uitkomsten leveren, wanneer eenzelfde terreinsverandering wordt in kaart gebracht uit meetgetallen, aan verschillende van elkander onafhankelijke opnemingen ontleend. Bij iedere kaarteering kunnen zich dan afwijkingen vertoonen, groot genoeg om aan grondroof of verzwegen eigendomsovergang te denken; verschillen, welke voor ambtenaren die de technische waarde van het grondmateriaal dat zij tot hunne beschikking hebben te hoog aanslaan, de aanleiding kunnen worden tot eigendomsvermenging. Wij hebben steeds gemeend in 't belang zoowel der instelling als van het publiek te handelen, door, indien noodig of wenschelijk, de voorstelling op het plan in overeenstemming te brengen met den toestand op het terrein, zonder al te angstvallig te vragen of wellicht niet in den loop der jaren een meter of wat grond van eigenaar verwisselde.

Wij deinsden er steeds voor terug op te treden als „mouchard" der boekhouding op den grondeigendom; het stelsel van Bertillonage dat kadastraal plan heet, leek ons daar te oppervlakkig toe.

Bovendien, bij de instandhoudings-metingen kan men dezen politiedienst verrichten, omdat zij op de oorspronkelijke schaal van het plan worden gekaarteerd; vernieuwt men echter het plan, wordt

[1]) Zeer oneigenlijk noemt men dezen arbeid: «landmeten».

een zeker gebied hermeten en in kaart gebracht op grooter schaal, dan is er geen landmeter die er ook maar aan denkt, er zich schuldig aan te maken; alle eigendoms-nesterijen, veel meer zijn de meeste in-consortenstellingen niet, worden dan bij wijze van schoonmaak, zonder iemand aanstoot te geven, opgeruimd.

Vooral dit meten met twee maten, een heele leelijke eigenschap in een landmeter, deed ons steeds een zeer vrijzinnige houding in deze aangelegenheid aannemen. Maar ook in andere gevallen dan de boven omschrevene, die tot eigendomsvermenging kunnen leiden, weten wij ons beslist angstvallig.

Enkele willen wij hier behandelen, teneinde aan te toonen, hoeveel voorzichtigheid en overleg wij meenen, dat bij de uitvoering van dienstarbeid door ons moet worden betracht.

In-consortenstelling als gevolg van het opnemen van nieuw gestichte gebouwen, of van het opnemen van vergrooting van bestaande opstallen mag niet dan na ernstig en grondig onderzoek plaats vinden. Een lijn, op het plan aanwezig doch onzichtbaar op het terrein, behoeft maar blijkens de kaarteering overschreden te worden, om een geval van dezen aard te scheppen; de gelegenheid wordt er door geopend om de bestaande eigendomsverhoudingen in de war te sturen, wat eigenaren dikwijls op belangrijke kosten jaagt, immer voor hen een rijke bron van verdrietelijkheden wordt.

Van groote vrijmoedigheid zou dit optreden blijk geven, indien men er zich aan zou schuldig maken in gemeenten, waarvan op menig blad veldwerk bij toelichtende nota wordt verzekerd, dat hun kadastraal plan zoo slecht is, „dat ook dit veldwerk weer getuigt, hoe dringend zij in aanmerking komen voor *hermeting*."

Het bewijs van wantrouwen met de eene hand uitgereikt, wordt dan hoogst gemoedelijk met de andere weer teruggenomen.

Houdt de belanghebbende, in het bewustzijn niet gezondigd te hebben, zich niet rustig; verzoekt hij grensaanwijzing om te weten, nu niet langer op het papier, doch op het terrein, waar de ingenomen grond gelegen is, dan wordt het gezag van onzen arbeid niet verhoogd, wanneer de gemaakte consort moet worden opgeheven. Bij het in-consortenstellen als gevolg van het ontdekken van afwijkingen tusschen opgenomen veldwerk en vroegere meetgetallen, behoort mede de behoedzaamheid niet uit het oog te worden verloren.

Voor afwijkingen van enkele c.M., voor afwijkingen zoo klein,

dat de oorzaak kan wezen een luttel afdrijven van den grenspaal bij het inslaan, is de behandeling moeilijk te billijken; vooral indien het een perceel betreft waarop werd gesticht, en dat op verzoek werd uitgemeten, ten behoeve van den aan de stichting voorafgaanden koop.

In-consortenstelling als gevolg van het schenken van vertrouwen aan bladen van kadastrale hermetingen, kan mede lichtvaardig zijn.

Ons is daarvan een sterk sprekend geval bekend. Een terrein was verkocht, 12 M. breed, klaar en duidelijk stond het in de akte, wat lang niet altijd het geval is.

De eigendomsovergang werd op het oude kadastrale plan toegepast, zonder dat het veldwerk over de 12 M. repte.

Toen dat geschied was kwam iets later de „hermetende" landmeter, ook voor hem bleef de 12 M. een geheim, verscholen in een of ander overschrijvingsregister.

Hij bracht het niet verder dan tot 11.70 M. De kooper, een man die met zijn tijd medeging, werd amateurfotograaf en bouwde zich in zijn tuin, annex aan zijn huis, een donkere kamer.

Weer een landmeter kwam, nu een belast met de jaarlijksche opmetingen, die onbewust er in slaagde op het terrein de 12 M. te ontdekken; de zijgevel van 't gebouwtje stond precies op de grens, van dit feit gaf hij zich echter geen rekenschap.

Een hulpkaart werd opgemaakt op de schaal 1 : 1000, waarbij werd vastgesteld dat 30 c.M. was geroofd, wat een oppervlakte gaf van 1 M². die in-consorten werd gesteld. De in schijn beroofde vroeg, d. w. meer dan het twintigvoud der werkelijke waarde, *f* 500.— voor zijn eigendom, die hij evenwel niet kreeg, want 20 minuten nasporen in het hypothecair-kadastrale archief bracht den schijn-diefstal aan het licht.

Nog een soort van besmetting, feitelijk eveneens een in-consortenstelling, kan het grondbezit, nu van een zelfden eigenaar, treffen.

Wij bedoelen het vermengen van hypothecaire inschrijvingen als gevolg van het opnemen en toepassen van terreinsveranderingen binnen het gebied van eenzelfde eigendom.

Het toegeven aan de neiging om alles, ook de nietigste mutatie te verwijzen, kan aan heel wat ongerief voor het publiek het aanzijn schenken, wat te kwalijker is, omdat deze infectie soms eerst na jaren wordt ontdekt.

Het voorstellen op de hulpkaarten van den vervallen toestand in blauw, een slechts in theorie te loven handeling, doch voor

kleine schalen in velerlei opzicht een zeer bedenkelijke maatregel, kan dit euvel in de hand werken.

Op grond van wat wij in het midden brachten, zouden wij den volgenden maatregel om ongemotiveerde consortboekingen te voorkomen toejuichen:

„Bij elke consortboeking geeft de landmeter een volledige uiteenzetting van de zaak en voegt deze toe aan de metingstukken; dit geldt ook voor verzoeken om akten te rectificeeren."

„De Ingenieur-Verificateur beoordeelt het geval en plaatst in den St. 75. onder den betrokken post zijn paraaf, ten teeken dat hij zich speciaal met deze verwijzing heeft vereenigd."

Ons van kadastraal standpunt aantrekkelijk onderwerp is hiermede nog lang niet uitgeput, voorloopig willen wij 't er echter bij laten en besluiten met de mededeeling, dat er onomstootelijke, in ieder opzicht te bewijzen inbezitnemingen zijn, die wij nochthans als „redres" plegen te behandelen.

Een landelijke gemeente exploiteert bouwterrein en verkoopt een stuk, langs den weg begrensd door een vloeiende lijn.

Te voren wordt opneming gevraagd en een teekening op 1 : 500 of 1 : 250 op verzoek overgelegd.

Na eenige maanden wordt met bouwen aangevangen, en vraagt de bouwondernemer, als zijn plicht is, aan publieke werken aanwijzing der rooilijn.

De nieuwe gebouwen worden daarna weer op verzoek gemeten en nu blijkt, dat de rooilijn aangegeven door publieke werken afwijkt van, iets verder op den openbaren weg ligt dan, de lijn, door of namens dat lichaam bij den verkoop aangegeven. Het verschil is een nesterij, b.v. 2 M^2.

In zoo'n geval zijn wij de meening toegedaan, dat het niet op onzen weg ligt hiervan in de tenaamstelling melding te maken.

Partijen toch dwaalden te goeder trouw, de in-consortenstelling zou mitsdien een hatelijke plagerij wezen.

Twee eigenaren regelen een gemeenschappelijke grens, wat krom was maken zij recht; 't is een onbeduidende ruiling met onderling goedvinden; wijzen zij nu ter gelegenheid van een of andere buiten deze overeenkomst staande opmeting, de nieuwe grens als hun eigendomsgrens aan, dan gelooven wij ons ontslagen te mogen rekenen van den plicht, om door nasnuffelen het bewijs te leveren, dat zij aan de waarheid te kort deden.

Vooral de bijna wiskundige zekerheid, dat wij door te verwijzen, in den regel over en weer de perceelen met hen vreemde hypothecaire inschrijvingen zullen besmetten, doet ons naar „redres" grijpen, als de eenige uitkomst in den nood.

Geroepen tot de toepassing eener akte voorkomende in het reg. 9, waarvan de omschrijving op het oog juist is, zullen wij er niet aan denken te trachten, door passen en meten uit te maken, dat schijn voor werkelijkheid is geleverd.

Aan de bedoeling van partijen doen wij recht wedervaren, op welke verschillen het plan ook zou mogen wijzen, mits wij de overtuiging hebben van de goede trouw der contractanten; m.a.w. zijn er twee opvattingen mogelijk en heeft de notaris uit deze twee een keuze gedaan, dan meenen wij als landmeter ons noodzakelijk bij deze keuze te moeten neerleggen.

Consorten vallen als uit deze beschouwingen blijkt niet in onzen smaak, zoo mogelijk trachten wij hen te ontgaan.

Voor 't publiek zetten zij zich om in ergernis, last en kosten; bij het kadaster stichten zij in de tenaamstellingen schromelijke verwarring, dikwijls zonder uitzicht, dat ooit orde in den door hen aangerichten chaos wordt geschapen.

De belanghebbenden schrikken meestal terug voor den omslag en de kosten aan den legalen overgang van kleine oppervlakten grond verbonden; als 't eenigzins kan, laten zij 't aan de verjaring over, alles weer in het reine te brengen.

Wij erkennen, dat met de wet in de hand ons correctief: „het redres", niet te verdedigen is, en vertrouwen daarom dat te eenigertijd de mogelijkheid zal worden geopend, dat ten overstaan van den landmeter verklaringen kunnen worden opgemaakt, die vrij van de rechten van zegel, registratie en overschrijving, dus geheel kosteloos, worden opgenomen in het hypothecair-kadastrale archief, met de bedoeling langs zoo eenvoudig mogelijken weg de kleine misstanden, die dikwijls zoo groote onaangename gevolgen voor het publiek hebben, te ondervangen.

Als het bescheiden begin van de toepassing, ook ten onzent, van het Homestead-stelsel, zien wij de invoering dezer nieuwigheid met hartsverlangen tegemoet.

Utrecht, Juli 1905. H.

Schriftelijk Werk Registratie-examen.

Hypotheken en Kadaster.

A. Hypotheken.

I. Ten hypotheekkantore te X. is ten behoeve van A en ten laste van B inschrijving genomen op diens perceelen in de gemeente C sectie D. N°s. 1 en 2, voor eene schuld van *f* 1000.— wegens door A aan B geleend geld. B overlijdt en laat tot erfgenamen na E en F, ieder voor de helft. Deze verdeelen zijne nalatenschap bij onderhandsche akte, waarbij wordt toegescheiden aan E gemeld perceel sectie D N°. 1 en aan F het perceel sectie D N°. 2. Zij komen tevens overeen met A, die daartoe tot de akte meewerkt, dat ieder hunner slechts voor de helft der hypothecaire schuld belast en uitsluitend voor de helft ervan aansprakelijk zal zijn en dat ieders perceel slechts voor *f* 500.— hypothecair verbonden blijft. A verklaart hiermede genoegen te nemen.

E en F wenschen deze regeling in de hypotheekregisters openbaar te maken en richten een daartoe strekkend verzoek tot den hypotheekbewaarder.

Gemotiveerd antwoord wordt verzocht op deze vragen:

1°. Is de hypotheekbewaarder tot de verzochte openbaarmaking verplicht? Zoo neen, waarom niet? zoo ja, waarom wel en op welke wijze moet ze dan geschieden, d. i. wat is ertoe noodig van de zijde der verzoekers en van de zijde des bewaarders?

2°. Kan A. niettegenstaande gemelde regeling tòch op elk perceel meer dan *f* 500.— verhalen? Is hierbij de al of niet openbaarmaking van invloed?

3°. Als de openbaarmaking is geschied, welke rekening heeft daarmee de hypotheekbewaarder dan te houden als voor één der perceelen inzage of afgifte van een staat van inschrijving wordt verzocht?

II, De sub A I hiervoor vermelde schuldenaar E heeft zijne schuld ad *f* 500.— betaald en biedt nu den hypotheekbewaarder aan een notarieele akte, waarbij G als lasthebber van A toestemming geeft tot doorhaling der hypothecaire inschrijving op het perceel sectie D

N°. 1 der gemeente C. — G is door A daartoe gemachtigd bij onderhandsche akte van lastgeving, welke echter niet is vastgehecht aan het roiement, in hetwelk ook niet is vermeld, dat ze aan eene andere akte is gehecht. Het verzoek des bewaarders om overlegging der volmacht wordt geweigerd. Is de bewaarder nu op grond daarvan bevoegd de doorhaling der inschrijving te weigeren?

B. Kadaster.

I. Wat hebben, na de vervulling der opschortende voorwaarde, waaronder onroerend goed is gekocht, (zijnde de titel reeds tevoren overgeschreven) kooper of verkooper, of wel beiden te doen ten einde overboeking van het gekochte in den kadastralen legger ten name des koopers kunne geschieden?

II. Wat is, na vervulling der ontbindende voorwaarde, waaronder onroerend goed is gekocht, noodig opdat terugboeking van dat goed in den kadastralen legger ten name des vorigen eigenaars kunne geschieden:

a. in het geval van art. 1302 B. W.?

b. ingeval van uitdrukkelijk bedongen ontbindende voorwaarde? (art. 1301 B. W.)

Werktuig voor het onderzoek van meetveeren.

De fabriek „Physica", Wis- en Natuurkundige Instrumenten (G. de Koningh, Weerdjesstraat, Arnhem) stelde, daar het te tijdroovend is de lengte van een meetveer met een paar eindmeters na te meten, een werktuig samen, waarmede men zeer snel en met groote nauwkeurigheid deze lengte kan bepalen.

Eene korte beschrijving van dit werktuig zal wellicht onzen lezers welkom zijn.

Een stalen balk A — B. van 6 × 12 c.M. en een lengte van c.a. 11 M. wordt door zes schragen gedragen en is zóó opgesteld, dat het bovenvlak horizontaal is.

Bij het uiteinde B. bevindt zich een stalen nok *b*, die aan de

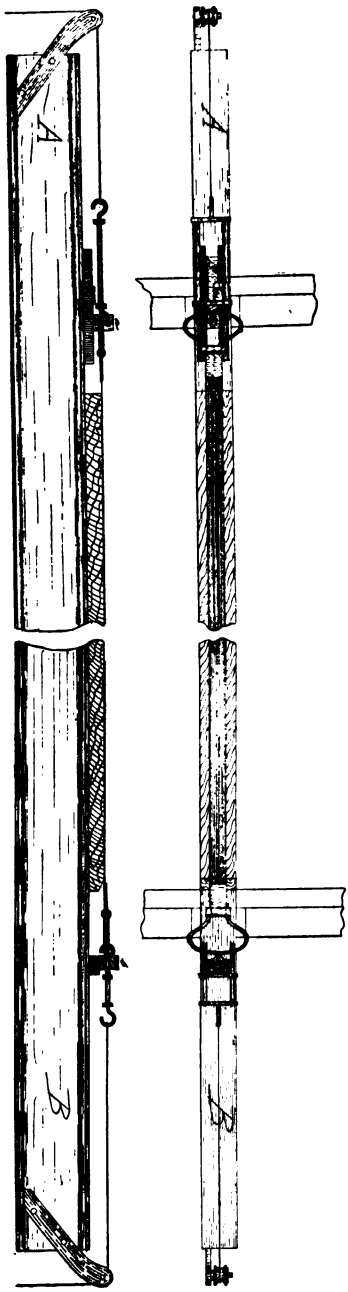

eene zijde wigvormig is. Deze nok is onwrikbaar op den balk bevestigd.

Bij A. is een ruitvormige stalen nok *a* aangebracht, geplaatst op een tusschen twee geleidingen schuifbaar stuk S. Op dit stuk S. bevindt zich eene verdeeling in m.M.

Een nonius N die $^1/_{10}$ m.M. aangeeft, op een der geleidstukken bevestigd, is boven deze verdeeling geplaatst. Wanneer de nulpunten van den nonius en der verdeeling samenvallen, is de afstand *a* — *b* 10 Meter. Deze afstand is door eindmeters op de bekende wijze bepaald. De lengte dezer eindmeters bedroeg volgens opgave van de „Kaiserliche-Normal-Aichungs-Kommission" bij een temperatuur van 18° C. 1.00001 Meter. Daar de balk, de meetveer en deze eindmeters van staal zijn, behoeft bij de lengtebepalingen met de temperatuur geen verdere rekening te worden gehouden; zij zijn allen juist bij een temperatuur van 18° C. Nadat deze eindmeters 10 maal op den balk waren afgemeten, bedroeg de afstand van het beginpunt (de nok bij *b*) tot de van deze nok afgekeerde zijde der eindmeters 10,0001 Meter.

Daar de groote diagonaal van de ruitvormige nok *a* precies 2 c.M. bedraagt, werd, nadat deze nok tegen den eindmeter was geschoven, de nonius op 20,1 m.M. ingesteld.

Hoe verder de meetveer op het werktuig wordt gelegd blijkt uit de figuur voldoende.

Is de meetveer 20 Meter dan wordt bij het onderzoek op c.a. 10 Meter een klem geschroefd. Eerst wordt de lengte van af het eene handvat tot aan deze klem (die bij *a* komt te liggen) gemeten. Vervolgens wordt de klem bij *b* gebracht en de lengte van het overige deel van de veer gemeten.

Het resultaat van een onderzoek van een gebruikte veer was:

Merk: J. Raschke, Glogau.
N°. 6548
Bij 18° C.
Belasting: 1 K.G. + 2.8 m.M.
„ 3 K.G. + 3.1 m.M.
„ 5 K.G. + 3.2 m.M.

Dergelijk onderzoek wordt bij franco toezending geheel kosteloos verricht, uitgezonderd eventueele kosten van terugzending.

Een fout in de koopakte.

Op 3 Mei deed de Rechtbank te Rotterdam uitspraak in de zaak, vermeld op de bldz. 100—102 van dezen jaargang van dit orgaan.

De rechtbank was van oordeel dat, nu inderdaad uit een brief van den notaris zelf bleek, dat deze erkende een vergissing gemaakt te hebben met de kadastrale nummers, de akte dus ook niet inhield wat partijen hadden verklaard, maar dat «de valschheid» niettemin daarmede nog niet bewezen was, nu de eischer géén gebruik had gemaakt van zijn bevoegdheid om te procedeeren overeenkomstig de artikelen 176 e.v. R. v., de éénige wijze waarop men «de valschheid» van een akte bewijzen kan. De vraag blijft nu echter over, hoe die akte, die «geacht moet worden» in te houden wat partijen hebben verklaard, door den rechter moet worden geïnterpreteerd, nu de inhoud der akte met zichzelf in strijd is, doordat de kadastrale omschrijving niet klopt met de plaatselijke beschrijving. De rechtbank was van oordeel, dat in casu de plaatselijke omschrijving ging boven de kadastrale omschrijving. Met laatste omschrijving zijn toch de partijen minder bekend, met de plaatselijke omschrijving echter uitmuntend. Ook de opgegeven grootte klopt met die van het complex, zonder het aparte stuk.

Dies verklaarde de rechtbank den eischer eigenaar te zijn van het bewuste perceel; gelastte den bewaarder van de hypotheken en het kadaster het perceel ten name van den eischer te stellen; veroordeelde B. om zulks te gehengen en te gedoogen, met zijn veroordeeling in de kosten.

N. R. C.

Vereeniging van landmeters in Suriname.

Op initiatief van den heer H. M. Simons, die eene vergadering van landmeters te zijnen huize bijeenriep, is besloten tot de oprichting te *Paramaribo* van eene Vereeniging van landmeters in *Suriname.*

Allen, die in de kolonie den graad van landmeter bezitten, zijn als lid toegetreden, of hebben toezegging daartoe gedaan. De gouvern.-landmeter, de heer W. L. Loth, zegde zijnen steun toe, zoomede de heeren dr. H. D. Benjamins, C. A. J. Struyken en J. A. Polak.

Het doel van de vereeniging zal zijn: bevordering van de belangen van het landmetersambt in den uitgebreidsten zin des woords. Samenwerking zal betracht worden en de toenadering bevorderd tusschen het domeinbestuur en de particuliere landmeters, waardoor èn gouvernement èn publiek beter gediend zullen worden. Voor rekening der vereeniging zullen instrumenten aangeschaft worden voor gemeenschappelijk gebruik, waardoor niet alleen volledliger materieel zal worden verkregen, maar ook meer eenheid zal komen in de wijze van werken. Dit laatste zal men ook door andere middelen trachten te bevorderen. Door de resultaten van de metingen der verschillende landmeters zooveel mogelijk zorgvuldig te vergaren, zal wellicht kunnen worden bijgedragen tot het vormen van een kadaster. Onderling zal meer voeling worden gehouden en door voordrachten en anderszins het wetenschappelijk gedeelte van het ambt naar behooren behartigd kunnen worden.

(O. W.)

Vereeniging voor Kadaster en Landmeetkunde.

Voorloopig wordt bericht, dat is overeengekomen met eenige ambtgenooten te *Maastricht*, die welwillend de taak van Commissie

van Voorbereiding op zich namen, de 21ste Algemeene Vergadering te houden op **21 Augustus a.s. 's middags half twee.**

De heer C. J. Colpa zal na afloop der huishoudelijke bijeenkomst als spreker optreden over een onderwerp, dat in nauw verband staat met de vernieuwing van het kadaster.

Het in bizonderheden uitgewerkt programma van ons samenzijn wordt den leden weldra door de agenda ter kennis gebracht

Namens het Bestuur:

de Secretaris,

Gorinchem, Juli 1905. E. R. DE VRIES.

Nieuwe Leden:

J. H. van Kan, landmeter van het kadaster te *Maastricht.*
P. W. H. Paulussen, landmeter van het kadaster te *Maastricht.*

BERICHTEN.

Bij *Kon. Besluit van 7 Juni 1905 No. 111* zijn met ingang van 1 Juli 1905 benoemd tot landmeter van het kadaster: M. de Vroome, L. Bakker, H. H. Kreeftenberg, W. Feenstra, H. J. Klompe, H. Iwema, S. de Grebber, H. J. H. Hornix, H. J. Boddé, E. T. Roelofs.

In de *Staatscourant No. 133* van dit jaar is bekend gemaakt dat in Augustus of September 1905 examen voor aspirant-landmeter van het kadaster zal worden gehouden.

In de *Staatscourant van 11 Juli No. 160* is opgenomen een mededeeling van den Minister van Oorlog, ten vervolge van de kennisgeving d.d. 24 Febr., welke bladen der top. gr. kaart op perkamentpapier vervaardigd zijn.

Bij *Kon. Besluit van 8 Juni 1905 No. 53* is J. van Blarkom, hypotheekbewaarder te *Eindhoven,* benoemd tot ontvanger der registratie en domeinen te *Roermond.*

Bij *Kon. Besluit van 12 Juli 1905 No. 22* is aan E. Barenbroek met ingang van 1 Aug. 1905 eervol ontslag verleend als Ingenieur-verificateur van het kadaster.

Bij *Kon. Besluit van 13 Juli 1905 No. 56* is aan H. van Meurs eervol ontslag verleend als bewaarder van de hypotheken enz. te *Assen.*

Aan den Ingenieur 1e klasse, W. van der Rest, chef van den Kadastralen dienst in Ned.-Indië, is op zijn verzoek eervol ontslag verleend. Met de waarneming van deze betrekking is belast J. C. Bertsch, thans Ingenieur 2e klasse.

Verplaatsingen van landmeters:

Met 1 Augustus 1905:

J. Eekhof van *Haarlem* naar de divisie *Arnhem.*
S. de Grebber van *'s-Hertogenbosch* naar *Kootwijk.*
H. J. Klompe „ *Kootwijk* „ *Heerenveen.*
W. Feenstra „ „ „ *Assen.*
L. Bakker „ „ „ *Zutphen.*
J. F. A. van Riessen „ *'s-Hertogenbosch* „ *Deventer.*
P. Hunse „ *Leiden* „ *Amsterdam.*
M. de Vroome „ *Kootwijk* „ *Haarlem.*
P. D. T. Teebaal „ *Goes* „ *Leiden.*
H. J. H. Hornix „ *Kootwijk* „ *Goes.*
H. Iwema „ *Brielle* „ *'s-Hertogenbosch.*
M. A. Hollestelle „ *Appingedam* „ *Breda.*
E. T. Roelofs „ *Kootwijk* „ *Appingedam.*

Verplaatsingen van aspirant-landmeters:

Met 1 Juni 1905:

W. Mooij van *Leiden* naar *Utrecht.*
J. Alving van *Haarlem* naar *Hoorn.*
J. J. van Wiechen van *Breda* naar *Dordrecht.*

Met 1 September 1905:

S. Eisenga en W. Smit van *'s-Gravenhage* naar de divisie *Arnhem.*

K. J. Pieters en A. J. Kanngiesser van *Rotterdam* naar de divisie *Arnhem.*

J. H. Marring van *Leiden* naar de divisie *Arnhem.*

C. L. H. Horstmann van *'s-Hertogenbosch* naar de divisie *'s-Gravenhage.*

A. L. M. C. Smeulders van *Breda* naar de divisie *'s-Gravenhage.*

J. A. Th. van Dijk „ *Utrecht* „ „ „ „

W. P. Stakman „ *Haarlem* „ „ „ „

A. C. J. Hof „ *Assen* „ „ „ „

J. P. M. Staal van *Rotterdam* naar *'s-Hertogenbosch.*

Hoe men bij de opmaking en later bij de instandhouding van het kadaster in N. O.-Indië, deze instelling heeft weten vrij te houden van „verborgen gevaren en opzettelijke onjuistheden."

In de vorige aflevering van dit tijdschrift komen eenige artikelen voor over verborgen gevaren en opzettelijke onjuistheden bij het kadaster.

Naar aanleiding hiervan is het misschien niet ondienstig mede te deelen, wèlke verrichtingen aan het kadaster in *Nederlandsch-Indië* zijn opgedragen, ter voorbereiding van den overgang van eigendommen, als gevolg waarvan het aldaar onmogelijk is, dat de kadastrale kenmerken onjuist in de acte worden vermeld.

Kooper en verkooper of de gemachtigden zijn verplicht voor den landmeter te verschijnen en hem mede te deelen, onder welke voorwaarden het perceel wordt verkocht.

Bij de stukken die noodig zijn voor de overschrijving van vaste goederen, behoort een zoogenaamde landmeterskennis, d. i. een stuk waarin de landmeter verklaart, dat van de aanstaande overgang aan hem is kennis gegeven en in welk stuk vermeld worden: naam enz. van kooper en verkooper, voorwaarden, titel van aankomst, koopsom, verpondingswaarde, omschrijving van het perceel, datum en nummer van den meetbrief, kadastrale kenmerken, mitsgaders nog enkele andere, hier niet ter zake dienende, eigenschappen van het te vervreemden grondstuk.

Een vergissing omtrent de kadastrale nummers is dus geheel buitengesloten, terwijl een opzettelijke onjuistheid ondenkbaar is.

Bij vergelijking van een ouden meetbrief met den toestand op het terrein, kunnen zich verschillende gevallen voordoen.

Alvorens deze te bespreken willen wij in het kort uiteenzetten op welke manier de kadastrale kaart werd vervaardigd en hoe daarop voorloopig de eigendomsgrenzen werden uitgezet volgens de meetbrieven, die in de acten voorkomen.

Voor met de opname van een stad of dorp werd begonnen,

kregen de eigenaren — voor zoover mogelijk — daarvan kennis, met verzoek de grenzen der perceelen af te bakenen.

Kon de opnemer niet met zekerheid uitmaken bij welk perceel eventueel een muur diende gemeten te worden, of waren de bezitsgrenzen onduidelijk, dan werden de eigenaren verzocht die kwestie op te lossen. Op het veldwerk, dat meestal vervaardigd werd op de schaal van 1 à 500, werden de muren in rood getrokken en werd door een klein rood streepje aangegeven bij welk perceel zij waren gemeten.

Natuurlijk werd daardoor niet uitgemaakt bij welk perceel een muur wettig behoorde.

Tijdens de opname en de kaarteering werd tevens in veel gevallen begonnen met de samenstelling van een register, waarin o.a. werd opgenomen:

1°. het verpondingsnummer, d.w.z. het nummer waaronder het perceel bij de verpondingsbelasting was aangeslagen;

2°. de naam van den eigenaar, enz.;

3°. de datum en het nummer van de acte;

4°. de datum en het nummer van den meetbrief met korte omschrijving van de belendingen van het perceel;

5°. de opvolgende eigendomsovergangen.

Om te beginnen werden de acten genomen van den oudst bekenden jaargang, [1]) daarna die van het volgend jaar en zoo opvolgend tot de jongste acte.

Kwam in de acte een meetbrief voor, dan werd daarvan zorgvuldig kopie gehouden. Was geen meetbrief aanwezig, dan werd in het oude archief van den gouvernements-landmeter gezocht en zoo dat stuk ook daar niet te vinden was, in het register alles uit de acte overgenomen, wat betrekking had op afmetingen of belendingen.

Langs dezen weg kreeg men dus de geheele geschiedenis van alle perceelen. Men kende de verschillende eigenaren, acten, meetbrieven, enz. en wist bovendien uit welke perceelen andere waren ontstaan.

Was eenmaal de kadastrale kaart gereed, dan werden op een kopie van deze, in rood aangegeven, de grenzen volgens de acte.

Dat dit werk zeer moeielijk was, laat zich begrijpen, wijl:

1°. een meetbrief foutief kan zijn opgemaakt;

---

[1]) Hier te lande zou men spreken van het oudste overschrijvingsregister.

2°. grensverlegging tusschen perceelen kan hebben plaats gevonden;
3°. grond van het gouvernement kan zijn ingenomen.

I. De belooning die de vroegere gouvernements-landmeters voor de opmeting van een perceel en de opmaking van den meetbrief ontvingen, was niet groot, de contrôle op het werk nihil, zoodat de meetbrieven in vele gevallen weinig waarde hadden.

Zoo was bijv. met zekerheid uit te maken dat op sommige plaatsen de gouvernements-landmeter slechts aan den aanvrager had gevraagd hoe diep hij zijn perceel wenschte te hebben; dat een ander de breedte der perceelen aan den weg steeds te kort had aangegeven op den meetbrief, om latere eventueele kwesties te voorkomen; dat weer een ander, bij aanvrage van erfpachtsperceelen, die vroeger slechts een oppervlakte mochten hebben van 500 bouw of bijna 355 hectaren, slechts een zekeren afstand had gemeten langs een voetpad, rivier, of uitgekapte grens, t'huis gekomen die grens in kaart bracht en daarna berekende hoe groot de lengte moest zijn van de andere zijden van het perceel, wanneer de grenzen getrokken werden in een bepaalde door de boussole aan te geven richting, en zoo een meetbrief had samengesteld, het aan de aanvragers overlatende die grenzen op het bergterrein uit te kappen en vast te stellen.

Zeker is het echter ook, dat nog weer andere gouvernementslandmeters uitstekende meetbrieven hebben vervaardigd, die in ieder opzicht bewondering afdwongen en waarvan de deugdelijkheid aan geen twijfel onderhevig was.

Bij het overbrengen van de teekening van den meetbrief op het kadastrale plan, moest men dus vrijgevig te werk gaan. Het ging bijv. niet aan om grenzen, die volgens de oude meetbrieven haaks op elkander stonden, doch in werkelijkheid in schuine richting liepen, op het kadastrale plan haaks te trekken; om verder grenzen recht te trekken volgens den meetbrief, wanneer de eigenaren het eens waren dat die grenzen nimmer recht waren geweest, enz.

In zoodanige gevallen, wanneer het den landmeter bleek, dat de oorspronkelijke meetbrief niet met de noodige nauwkeurigheid was opgemaakt, werd na gehouden overleg met de aangrenzende eigenaren een verbeterde meetbrief uitgereikt, aangevende den werkelijken toestand op het terrein.

II. Hier en daar kwam het voor dat eigenaren stukken grond

hadden geruild om betere grenzen te krijgen. Was het verschil gering en had de vermoede ruiling reeds jaren geleden plaats gehad, dan werd meestentijds aan beide eigenaren een verbeterde meetbrief afgegeven en werden nieuwe eigendoms-acten opgemaakt, zoo de perceelen ten minste niet bezwaard waren.

Had werkelijk een verzwegen eigendomsovergang plaats gevonden, dan mocht de landmeter natuurlijk geen verbeterde meetbrieven afgeven, maar moest de overgang op wettige wijze plaats hebben.

III. Het derde geval kwam veelvuldig voor.

Terwijl de wegen overal oorspronkelijk zeer breed waren aangelegd, werden de grenzen dier wegen — vooral in de Chineesche wijken — steeds vooruit geschoven.

Elke Chinees is zonder uitzondering, handelaar. Hoe meer zijn uitstalling op den weg kwam te staan, hoe meer die in het oog viel. In den beginne maakten zij gewone afdakjes, die elk oogenblik konden weggenomen worden, later werden deze tamelijk onbeholpen uitstalkasten van solider materiaal vervaardigd, ten slotte werden zij van steen opgetrokken.

Bij verbouwing van het perceel wist de rooimeester, die de rooilijn moest aangeven, feitelijk niet waar deze eigendomsgrens lag, en gaf daarom, om moeilijkheden te voorkomen of om andere oorzaken, verlof tot bouwen tot de bestaande eigenmachtig aangenomen grens.

Dikwijls bleek het ook dat eigenaren het bezitsrecht hadden gekocht van perceelen van Inlanders, doch deze stukken grond, achter hun erf gelegen, nimmer in eigendom hadden aangevraagd aan het gouvernement.

Zoodra nu bleek dat Europeanen of Vreemde Oosterlingen, gronden in bezit hadden genomen die aan het gouvernement van N. I. behoorden, werden zij — voor zooveel mogelijk — gedwongen die gronden aan te vragen.

Bij den overgang van een perceel nu, wordt voorloopig nagegaan op de kadastrale kaart, d. i. op het minuutplan en op de kopie waarop voorkomt de eigendomstoestand in rood, of de meetbrief behoorende bij de akte van aankomst, overeenkomt met het verkochte perceel. Zoo ja, dan kan de landmeterskennis direct worden afgegeven en kunnen de kadastrale kenmerken worden vermeld.

Zoo dit niet het geval is, hetgeen bijna doorloopend voorkomt met meetbrieven *niet* afgegeven door ambtenaren bij het kadaster, dan wordt een onderzoek in loco ingesteld, en de oude meetbrief door een nieuwen vervangen.

Betreft de verkoop gedeelten van een perceel, dan wordt na gelijksoortig onderzoek, de oorspronkelijke meetbrief gesplitst in zooveel nieuwe meetbrieven als er koopers zijn, welke meetbrieven alle aanvankelijk worden uitgegeven op naam van den verkooper, om van diens naam, bij nieuw op te maken acte, op de nieuwe verkrijgers te worden gesteld.

Heeft grensverlegging plaats gehad, of heeft een der vorige eigenaren grond van het gouvernement van N. I. in bezit genomen, dan wordt de aanstaande kooper gewezen op de moeielijkheden die daaruit kunnen ontstaan, met het gevolg, dat de nieuwe eigenaar bijna doorloopend genegen blijkt te zijn, die zaak met de aangrenzende eigenaren in orde te brengen, de onwettig geoccupeerde gronden in eigendom aan te vragen en ten slotte op de vastgestelde hoekpunten van zijn perceel steenen pilaren te bouwen.

J. H. Evelein.

Utrecht, Augustus 1905.

Verslag van de 21e Algemeene Vergadering gehouden te Maastricht op 21 Augustus 1905.

Bij de opening der Vergadering des namiddags te 2 uur, waren aanwezig de heeren Boer, Colpa, Evelein, Hoffmann, Houben, van Kan, Oosterman, Paulussen, Persoon, M. Pollen, Raeven, Smeets, Spuybroek, Struyck, de Vos, de Vries, Wagemaker, R. de Wal, van Wiechen en Zijlstra. Later kwam nog de heer L. Bingen ter bijeenkomst.

De Voorzitter, de heer I. Boer Hz. heet de aanwezigen met enkele woorden welkom; hij wil aan dezen welkomstgroet geen openingsrede verbinden, aangezien de agenda van werkzaamheden uitgebreid is en veel van de aandacht der leden zal vorderen.

Voor de notulen der vorige Algemeene Vergadering wordt ver-

wezen naar 't verslag opgenomen in het tijdschrift Jaargang XX, pag. 189 v.v.

Aanmerkingen op dit verslag worden niet gemaakt.

Door den Secretaris wordt omtrent den toestand der vereeniging en de bestuurshandelingen over het na de vorige Algemeene Vergadering verloopen tijdperk, het volgende verslag uitgebracht.

Het getal leden der vereeniging bedraagt thans 212, waarvan 177 in *Nederland* en 35 in *Indië*; 't getal abonnés op het tijdschrift is ongeveer 45, namelijk 23 bij het Bestuur (20 in *Nederland*, 2 in *België* en 1 in *Indië*) en ongeveer 22 bij den boekhandel.

De rekening over 1904 sluit met een batig saldo van *f* 135,32.

De toestand mag dus, met het oog op de stijging van het ledental en een kleine vermeerdering van het batig saldo, gunstig genoemd worden.

Nu het kadastrale vraagstuk nog altijd verkeert in het stadium uiteengezet in het op de vorige Algemeene Vergadering uitgebrachte verslag, viel er voor het bestuur weinig te doen om deze zaak tot verdere oplossing te brengen, en daarom werd voorloopig een afwachtende houding aangenomen.

Er werd slechts één bestuursvergadering gehouden, waaraan verbonden werd een bezoek aan het Departement van Financiën, voornamelijk met het doel eenige kadastrale belangen voor te dragen bij de nieuw opgetreden hoofdambtenaren.

Den heer Inspecteur werden de leemten en gebreken der huidige organisatie, zooals die in hoofdtrekken waren aangegeven bij de opening der vorige Algemeene Vergadering, door den Voorzitter ontvouwd.

De Inspecteur, blijkbaar van meening dat de bestaande toestand in wat al te donkere kleuren was afgebeeld, dat enkele maatregelen die door het hoofdbestuur reeds genomen waren en andere die nog genomen zouden worden, geleidelijk verbetering kunnen aanbrengen, en dat reorganisatie zoo ingrijpend als 't bestuur die ontwikkelde noodig noch wenschelijk is, gaf niettemin het verlangen te kennen een schriftelijk verslag van de aangevoerde meeningen te ontvangen. Aan dezen wensch werd gaarne voldaan en de indiening van een uitvoerige memorie door Bestuur en Redactie, was daarvan het gevolg.

De heer van der Veur wees op de hardheid die voor vele landmeters ligt opgesloten in de aanschrijving van den Minister van

Financiën d.d. 13 September 1904 N°. 42 Regie. Daarmede toch wordt aan tal van ambtenaren, die zich steeds met ijver en toewijding van de hun opgelegde taak hebben gekweten — ook al hield de aard en 't gewicht van die werkzaamheden dikwijls geen verband met persoonlijke wenschen en neigingen van den ambtenaar en al lag die taak soms buiten het eigenlijke ambtsgebied van den landmeter — de weg voor benoeming tot hoofdambtenaar afgesneden, wijl het toch van die landmeters niet geeischt kan worden, dat zij zich op hun leeftijd nog aan de wisselvallige kansen van een examen zullen wagen.

De heer van der Veur meende deze grief met te meer klem te mogen uitspreken, omdat hij voor zich dat hoofdambtenaarschap niet begeert of begeeren zal.

De Inspecteur was daartegenover van gevoelen dat de belangen van den dienst den genomen maatregel volkomen wettigen. Van eenig examen voor de betrekking van ingenieur-verificateur behoeft, naar Z.H.E.G. meent, geen sprake te zijn.

Den heer Hoofddirecteur der Afdeeling Registratie werd gevraagd zijn aandacht te willen schenken aan de vraagstukken waarmee onze vereeniging zich bezighoudt, tot welk einde overdrukken van eenige artikelen uit het tijdschrift werden overhandigd. Met de door den Hoofddirecteur gedane belofte daarvan kennis te zullen nemen, eindigde dit korte onderhoud.

Ook werd gehoor gevraagd bij den heer Secretaris-Generaal. Deze dignitaris gaf blijk van veel belangstelling in de punten die ontvouwd werden.

Bij het Bestuur is ingekomen een schrijven van den Bond van Technici gevestigd te *'s Gravenhage*, houdende 't verzoek adhaesie te betuigen met een door dien bond bij den Minister van Binnenlandsche Zaken ingediend adres, inzake de regeling van het middelbaar technisch onderwijs. 't Bestuur oordeelde het niet noodig dit adres te steunen, omdat het middelbaar technisch onderwijs te weinig punten van aanraking heeft met het kadaster of met de opleiding der landmeters.

Aan een verzoek van „U. B. O." een door de Ambtenaren bij de Nederlandsche Rijkstelegraaf opgericht onderling fonds tot uitkeering bij overlijden, om deze instelling bij de kadasterambtenaren aan te bevelen, meende het Bestuur niet te kunnen voldoen, omdat het zich niet verantwoordelijk kan stellen voor handelingen van

finantiëelen aard, waarvan het de gevolgen niet volledig kan overzien.

Nog kwam in een schrijven van het Bestuur der onlangs in *Suriname* opgerichte landmetersvereeniging. Het Bestuur dier vereeniging geeft daarbij kennis van hare oprichting en spreekt den wensch uit tot nadere aansluiting aan onze vereeniging. Maatregelen tot verwezenlijking van dit denkbeeld, zijn door het Bestuur gaarne in overweging genomen.

De heer Dr. Muller te *Zeist* zond ons een overdruk van het verslag van het 10e Nederlandsch Natuur- en Geneeskundig Congres, behelzende een overzicht van de door den heer Muller gehouden voordracht over Triangulaties in *Nederlandsch-Indië.* [1])

De bibliotheek werd verder vermeerderd met de gewone periodieken en met eenige aangekochte boekwerken.

Enkele dagen voor deze vergadering ontving het Bestuur een schrijven van het Bestuur der Vereeniging van Hypotheekbewaarders in Nederland, omtrent het Koninklijk besluit van 31 Mei 1905, N°. 55, behelzende de bepalingen omtrent het ontslag van de ambtenaren der registratie en domeinen, van de hypotheekbewaarders en van de ambtenaren van het kadaster. Dit schrijven zal ter kennis van de vergadering gebracht worden.

Naar aanleiding van dit verslag vraagt de heer Spuybroek waarom het aantal abonnementen bij den boekhandel bij benadering wordt opgegeven, waarop wordt geantwoord dat dit aantal eerst nauwkeurig bekend is, wanneer de rekening van den uitgever van het tijdschrift over het loopende jaar is ingekomen.

De Voorzitter deelt aan de vergadering mede, dat nu zal worden overgegaan tot voorlezing van de bovengenoemde memorie over: *„Organisatie en reorganisatie van den kadastralen dienst"*; hij verzoekt de aanwezigen aandachtig te luisteren en herlezing te vragen van gedeelten die mogelijk niet duidelijk mochten verstaan worden, dit speciaal omdat na de voorlezing het oordeel der aanwezigen zal worden gevraagd.

Na voorlezing worden eenige besprekingen gehouden over de wenschelijkheid, om alle leden in de gelegenheid te stellen hunne meening over den inhoud te doen kennen, welk denkbeeld bij meerderheid van stemmen wordt afgewezen. De Vergadering hecht

[1]) Zie dezen jaargang blz. 105 v.v.

daarna eenstemmig hare goedkeuring aan inhoud en strekking der memorie.

Thans wordt voorgelezen genoemde brief van de Vereeniging van Hypotheekbewaarders in Nederland, alsmede een daaromtrent door de afgevaardigden der vereeniging, bij den Bond tot verkrijging eener wettelijke regeling van den rechtstoestand der Burgelijke Ambtenaren, welwillend gegeven advies.

Na eenige beraadslaging wordt besloten omtrent dit onderwerp in nader overleg te treden met de Vereeniging van Hypotheekbewaarders. Op voorstel van den Voorzitter wordt aan den Secretaris opgedragen aan den heeren adviseurs den dank der vergadering over te brengen voor hun gewaardeerd advies.

De commissie tot het nazien der rekening over 1904 deelt bij monde van den heer Paulussen mede, dat die rekening volkomen in orde is bevonden en stelt voor die rekening goed te keuren. Dit geschied zijnde bedankt de Voorzitter de commissie voor hare bemoeiingen.

De begrooting voor 1906 wordt goedgekeurd met een totaal bedrag aan inkomsten van *f* 1295 en *f* 1155 aan uitgaven.

Punt *e* der agenda meent de Voorzitter te kunnen afdoen door den heeren redacteuren te verzekeren, dat de vereeniging hunnen arbeid zeer waardeert en het zeker op hoogen prijs zal stellen als zij ook verder de redactie van het tijdschrift op zich willen nemen.

Alzoo niet de heer Hoffmann, die, om den voor redactioneelen arbeid vereischten tijd op andere wijze te kunnen benutten, van zijn mede-redacteurschap wenscht ontheven te worden. Dit verlangen had bij den geachten redacteur zoo vast wortel geschoten dat de welsprekendheid van den Voorzitter den krachtigen steun der vergadering noodig had, om den heer Hoffmann op zijn besluit te doen terugkomen en dan nog maar in zooverre, dat hij zich bereid verklaarde nog tot het einde van 't volgende jaar zijn steun aan onze „groene" te blijven verleenen. De Voorzitter drukt jegens den heer Hoffmann zijn erkentelijkheid uit voor deze toezegging, en brengt, nadat door den heer de Vos verdere medewerking aan de redactie is toegezegd, beiden heeren dank voor de wijze waarop zij zich van hun taak hebben gekweten.

De plaats van bijeenkomst in 1906 gaf tot eenige discussie aanleiding. Vier plaatsen werden genoemd, n.l. *Amsterdam*, *Breda*,

's-Gravenhage en *Utrecht*. Bij stemming wordt met 11 van de 20 stemmen *Breda* gekozen.

De verkiezing van een bestuurslid gaf reeds na eerste stemming aan het stembureau, bestaande uit de heeren Evelein, Persoon en Spuybroek, gelegenheid te rapporteeren, dat de heer R. A. de Wal was gekozen, met 12 van de 21 uitgebrachte stemmen.

Toen deze zich na eenige aarzeling had bereid verklaard de benoeming aan te nemen, was het huishoudelijk deel van de bijeenkomst ten einde en kon, nadat een korte pauze was gehouden, de heer Colpa zijn rede beginnen. 't Vergevorderde uur deed den spreker belangrijke verkortingen in zijn mededeelingen aanbrengen, onder belofte, dat zijn voordracht meer uitgewerkt in het tijdschrift zou worden geplaatst.

Nadat de Voorzitter onder luide instemming der vergaderden den spreker had dank gezegd voor zijn interessante lezing, werd de vergadering gesloten.

't Vergevorderde uur gunde den aanwezigen slechts korten tijd om zich in of voor het gastvrije *Momus* haastig voor te bereiden voor het gemeenschappelijke diner, dat in het restaurant *du Theatre* te 7 uur werd aangericht en waaraan mede werd deelgenomen door twee dames door een der leden in onzen kring binnengeleid. De opgewekte toon en de gezelligheid werden daardoor in niet geringe mate verhoogd en als de spontane uitingen van ingenomenheid, met deze ons door het schoone geslacht voor de eerste maal bewezen eer, geen ijdele klanken waren, mogen we verwachten dat de aanstaande vergadering in *Breda*, voor zoover het feestelijk deel betreft, zal worden opgeluisterd door de deelneming van tal van dames.

Den volgenden morgen te negen uur waren bijna allen present aan het station om naar *Luik* te gaan. Op grond van de in den loop van dien dag en bij terugkomst in *Maastricht* gedane waarnemingen, meent de verslaggever te mogen verklaren, dat op dit uitstapje allen veel hadden geleerd en genoten.

Ook het reeds voor de vergadering aan de omstreken van *Maastricht* gebrachte bezoek, scheen aangename indrukken te hebben achtergelaten.

Zij die de verre reis hadden ondernomen waren eenparig van gevoelen, dat die door al het genotene ruimschoots was vergoed.

Gorinchem, Sept. 1905. *De Secretaris*,
De Vries.

De Simplontunnel.

Een van de meest belangrijke geodetische werkstukken blijft zeker het uitzetten van een tunnel van beide eindpunten uit, en het meer of minder nauwkeurig aan elkander sluiten der beide helften wordt door een ieder met de uiterste belangstelling afgewacht. Vooral daarom valt hierbij de moeilijkheid van de opgave in het oog, omdat er voor niemand eenige twijfel kan overblijven omtrent den aard der terreinhindernissen, en er in dezen niet door „probeeren" eene oplossing kan worden gevonden, maar vooraf moet vaststaan, hoe men, thans letterlijk, „recht op het doel moet afgaan".

Met eenigszins gerechtvaardigden trots wordt de boring van een tunnel beschouwd als eene overwinning der geodetische wetenschap, mogelijk gemaakt door de hooge mate van nauwkeurigheid der tegenwoordige instrumenten en eene oordeelkundige toepassing van meetmethoden en der vereffeningsrekening.

Laat ons echter voorzichtig zijn met onze zelfverheffing; hebben we niet voor kort er de aandacht op gevestigd gezien, dat reeds voor ruim 25 eeuwen tunnels zijn gehouwen door de rotsen. Prof. Dr. Bertholt te *Bazel* schrijft in de „Neue Zürcher Zeitung" dat de mededeelingen in *II Koningen 20 : 20* omtrent den door Koning Hiskia (728—699 v. C.) gemaakten watergang, vermoedelijk betrekking hebben op den *Siloamtunnel*, waardoor het water in den *Siloamvijver* werd gevoerd. Omtrent het graven van den tunnel werden door een toeval bijzonderheden ontdekt, toen in 1880 een badende jongen een Oud-Hebreeuwsche inscriptie in den tunnel vond, waarin o.a. wordt vermeld, dat de houweelslagen van weerszijden werden vernomen, toen er nog een afstand van drie ellen te doorboren was. Hieruit blijkt dat het werk van twee zijden is aangevat.

De tunnel heeft eene lengte van 535 M. bij eene breedte van 60 à 80 c.M. en eene hoogte afwisselend van 40 c.M. tot 3 M.

De tunnelbouw in *Egypte*, *Perzië* en bij de *Romeinen* hoewel van grooteren omvang, laten we hier rusten, omdat daarvan niet bekend is of de uitzetting van beide zijden werd begonnen.

De eerste spoorwegtunnel in de 19e eeuw werd gebouwd van 1826—1829 op de lijn *Liverpool—Manchester*, deze werd opgevolgd door den uit een oogpunt van tunnelbouw belangrijken *Theems-*

tunnel; op geodetisch gebied, worden echter hiervan geen moeilijkheden vermeld.

De meest belangrijke tunnels worden in de Alpen gevonden; die door den *Mont-Cenis* werd in de jaren 1857—1870 gegraven en is 12200 M. lang. De *St. Gothardtunnel* is 14900 M. lang en vorderde acht jaren; de daarbij gevonden afwijking op het punt van ontmoeting bedroeg in verticale richting 5 c.M., zijdelings 33 c.M. terwijl de lengte 7,6 M. kleiner werd gevonden dan verwacht werd.

Zoowel in lengte als wat de te overwinnen moeilijkheden aangaat worden de voorgaande overtroffen door den *Simplontunnel.*

Het verkeer over den *Simplonpas* had tot nog toe plaats langs den van 1800—1806 door Napoleon I aangelegden weg, voerende van *Brieg* naar *Domo*, waarvan de kosten 18 millioen francs hebben bedragen. De weg heeft eene breedte van 8 à 10 M. en een helling van ten hoogste $3^1/_2$ ten honderd.

De thans voltooide tunnel begint bij *Brieg* aan de Zwitsersche zijde op eene hoogte van 686 M., stijgt voor ongeveer de helft der lengte met 2 per 1000 en daalt naar de Italiaansche zijde tot 633 M. hoogte bij *Iselle.* Zijne lengte bedraagt 19803 M.

De *Simplontunnel* is in tegenstelling met dien van den *St. Gothard* een basistunnel d.w.z. dat de bergmassa aan den voet wordt doorboord.

Wel wordt hierdoor de lengte grooter, doch de toegangen worden veel gemakkelijker verkregen.

Op een afstand van ongeveer 17 M. loopen evenwijdig aan elkaar twee tunnels, waarvan er één voorloopig niet voor het verkeer wordt ingericht, doch dient voor de noodige ventilatie en waterafvoer van den eersten, waarmede hij op afstanden van 200 M. telkens door een dwarsgang is verbonden.

Met het boren is in 1899 een aanvang gemaakt; voor den eersten tunnel had de ontmoeting plaats op 24 Februari 1905, terwijl de tweede op 6 Juli d.a.v. gereed kwam.

De hieronder volgende mededeelingen over de metingen en het uitzetten van de as hebben betrekking op den eersten tunnel.

De as wordt gevormd door een 19321 M. lange, rechte lijn, waartegen aan beide zijden cirkelbogen aansluiten, die aan de baan eene lengte van 19803 M. geven. Het rechte gedeelte is echter naar beide zijden verlengd ten behoeve van de uitzetting.

De beide vastgestelde eindpunten zijn door een driehoeksnet aan elkaar verbonden.

Aan dit net werden de volgende eischen gesteld:

1°. Ieder der beide eindpunten moest door ten minste drie zooveel mogelijk verschillende richtingen aan andere punten worden vastgelegd;

2°. de overgang moest met zoo weinig mogelijk tusschenpunten worden tot stand gebracht;

3°. om voldoende controle te verkrijgen, moest het net uit twee naast elkaar gelegen reeksen van driehoeken bestaan, welke ieder voor zich en ook onderling door dwarsverbindingen te controleeren waren;

4°. om den afstand der beide eindpunten te kunnen bepalen werd het aangesloten aan de zijde *Wasenhorn—Faulhorn* van het net, hetwelk het astronomische station *Simplon* met het Zwitsersche graadmetingsnet verbindt.

Het driehoeksnet bevat, de beide aspunten daaronder begrepen, 11 hoekpunten, en bovendien zijn daarin opgenomen bovengenoemde punten *Wasenhorn* en *Faulhorn*. Het hoogste driehoekspunt, *Monte Leone,* ligt 3557, het laagste, het zuidelijke aspunt, 633 M. boven den zeespiegel.

De signalen bestaan uit gemetselde pilaren, welke ter opneming van een baak een ijzeren buis bevatten. De baken zijn van een zinken kegelvormigen kop voorzien. Om de opstelling van den theodoliet mogelijk te maken, kan de baak worden verwijderd.

Voor de hoekmeting, die in den zomer van 1898 verricht werd, is gebruik gemaakt van een microscooptheodoliet van Kern & Co. in *Aarau* met 21 c.M. horizontaalcirkel en toen deze door een val van den pijler onbruikbaar geworden was, werd van denzelfden fabrikant een 24 c.M. noniustheodoliet gebruikt voor twee stations.

De hoekmetingen hadden — eenigszins gewijzigd — naar de methode van *Schreiber* plaats, zoodanig, dat het gewicht van den vereffenden hoek ongeveer 48 bedroeg. De middelbare fout in de meting van een hoek bedroeg ongeveer 1 seconde.

De gemiddelde sluitfout der driehoeken werd gevonden op 3,1 seconde, de grootste hieronder bedroeg echter 8″.5. Daar dit verschil niet door nameting kon opgeheven worden, werd vermoed dat het door loodafwijkingen zou worden veroorzaakt, ontstaan door de aantrekking der groote bergmassa's. De grootte der storende massa werd nu bepaald op grond van kaarten met hoogtelijnen en onder aanneming van eene gemiddelde dichtheid van 2,8.

Hieruit werd berekend voor het grootste verschil der storingen in de richting van den meridiaan 30".6 en loodrecht daarop 30".2. Aannemende dat de storing voor het centraal gelegen punt *Monte Leone* gelijk nul is, werden de hoekcorrectiën, loopende tot een bedrag van 5", berekend.

De aldus gewijzigde hoeken leverden thans sluitfouten in de driehoeken van gemiddeld 1".7 tot een maximum van 5".

Ten behoeve van de netsvereffening werden de driehoeken overgebracht op een raakvlak aan het punt *Monte Leone*, en in de projectie benaderde coördinaten berekend ten opzichte van de als vast aangenomen punten *Monte Leone* en *Spitzhorn*. Welke projectie hierbij gebruikt werd, vindt men niet vermeld.

Naar de methode der kleinste kwadraten (indirecte waarnemingen) zijn in de projectie de gegevens (die dus eerst voor de projectie gereduceerd moeten zijn) vereffend. Worden de vereffende hoeken weer door kleine correcties op den bol overgebracht, dan vindt men hierin de gegevens, waaruit de hoeken kunnen afgeleid worden, die in elk eindpunt de asrichting maakt, met de daarvan naar de andere driehoekspunten loopende richtingen.

Uit de vereffening is afgeleid dat de middelbare fout in de tunnelas bedraagt ± 0".70, terwijl de middelbare fout in de lengte van de tunnelas, voor zoover die door het driehoeksnet wordt veroorzaakt, ± 0,14 M. beloopt. Voegt men hierbij de onzekerheid in de aansluitingszijde, dan bedraagt de middelbare fout in de lengte ± 0.83 M.

Eene berekening, die gegrond is op de hoekwaarnemingen zonder correctie voor de loodafwijking, is mede verricht. Het resultaat daarvan geeft op het midden van den tunnel eene zijdelingsche afwijking van 26 c.M. Van deze berekening werd echter voor de uitzetting van de as geen gebruik gemaakt.

De door berekening bepaalde richting van de tunnelas moest vervolgens aan beide uiteinden op het terrein worden zichtbaar gemaakt, door in het verlengde daarvan vaste merken, en wel aan beide zijden twee, aan te brengen. De merken bestonden uit verplaatsbare ijzeren doozen, waarin een met melkglas gesloten vizierspleet was aangebracht, welke ook bij nacht door lamplicht zichtbaar kon worden gemaakt. Aan het noordelijk uiteinde lagen deze merken op afstanden van 561 en 748 M. en hadden ze eene vizierspleet ter breedte van 20 m.M.; aan de zuidzijde bedroegen deze

afmetingen respectievelijk 53 M., 92 M. en 2 m.M., tot welke men door de terreinsomstandigheden werd gedwongen. De plaatsing der merken werd hierna gecontroleerd door hoekmetingen over verschillende maanden van het jaar verdeeld en wel aan het noordelijk einde ten getale van 472, aan het zuidelijk ten getale van 384.

Het verlengen van de as in den tunnel kon nu zonder bezwaar geschieden met behulp van op de uiteinden der as opgestelde doorslaande kijkers. De verplaatsing van een in den tunnel aangebrachte acetyleenlamp kon met behulp van eene telephonische verbinding worden verkregen.

De juiste ligging van het verlengde werd telkens afgeleid uit het gemiddelde van 8 uitzettingen, waarvan elke op een daartoe aangebrachte papierstrook werd aangeteekend.

Was eene bepaalde lengte in den tunnel uitgezet, dan kon voor het verder verlengen niet van het buiten den tunnel gelegen beginpunt worden gebruik gemaakt wegens den ongelijken toestand der lucht in en buiten den tunnel. De uitzetting moest dan van het als station ingerichte laatst bepaalde punt worden vervolgd.

Tweemaal, later eenmaal per jaar, vond eene geheele nieuwe uitzetting aan beide einden plaats, waarbij tevens eene waterpassing en eene lengtemeting werd verricht, de laatste met vijfmeterslatten onder bepaling van de hellingshoeken.

Bij het doen van waarnemingen in den tunnel vertoonden zich in de beelden sterke vormveranderingen en verwringingen, welke het sterkst waren, wanneer de kijker zich nabij de zijwanden bevond. Zelfs vertoonden zich dubbele beelden, waarbij het eene als spiegelbeeld. Dit verschijnsel kan worden verklaard uit de ongelijkheid in de luchttemperatuur en den daardoor ontstanen bijzonderen vorm der vlakken van gelijke breekbaarheid. (Z. f. V. 1 Mai 1904, S. 241.)

Met belangstelling werd uitgezien naar mededeelingen omtrent de bij de ontmoeting geconstateerde verschillen. Voorloopig werd opgegeven eene zijdelingsche afwijking van 20 à 30 c.M., terwijl de lengte ongeveer 1 à 2 M. kleiner zou gebleken zijn dan de door berekening bepaalde.

Eerst zeer onlangs (15 Augustus) lieten de omstandigheden toe de verschillen met juistheid vast te stellen.

De ingenieur Rosenmund, professor in de geodesie aan de Polytechnische School te *Zürich*, die met de leiding van de tunneluit-

zetting was belast, deelt thans in het Zeitschrift für Vermessungswesen, S 578 de uitkomsten mede.

De zijdelingsche afwijking is gevonden op 0.202 M., de uit het noorden verlengde as week voor dit bedrag westelijk van de verlenging der zuidelijke as af.

Het hoogteverschil bedraagt 0.087 M.; de uit het zuiden komende lijn ligt hooger dan die uit het noorden.

Ten slotte bleek de lengte van den tunnel 0.79 M. korter te zijn dan de berekende.

Deze afwijkingen mogen zeker als voor practische doeleinden zeer voldoende worden beschouwd. Het grootste aandeel er van moet worden toegeschreven aan de uitzetting van de berekende richting, omdat uit den aard der zaak deze hoogstens de nauwkeurigheid van een polygoonmeting kan verkrijgen en onder de omstandigheden, waaronder deze in den tunnel moet worden uitgevoerd, bij opnemingen in het vrije veld nog verre ten achter staat.

M. DE VOS.

September 1905.

Verslag van de Rijkscommissie voor graadmeting en waterpassing aangaande hare werkzaamheden gedurende het jaar 1904.

(*Met kaart.*)

Commissie.

In de samenstelling der commissie kwam geen verandering.

Betrekkingen met de buitenlandsche leden van de internationale vereeniging voor aardmeting.

In het jaar 1904 werd geen vergadering gehouden van de internationale vereeniging voor aardmeting. Van het bureau der vereeniging werd per circulaire een voorstel ontvangen om op twee plaatsen op het zuidelijk halfrond waarnemingen te doen uitvoeren omtrent de veranderlijkheid der poolshoogte. In verband met de waarnemingen, die op het noordelijk halfrond worden gedaan, verwacht men nadere aanwijzingen omtrent den aard dier veranderlijkheid te verkrijgen.

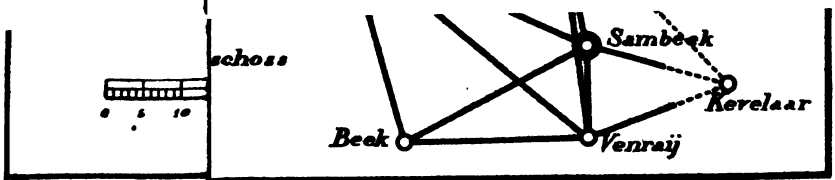

FOTOLITHO F. GRÄFE DELFT.

Werkzaamheden der commissie.

De bemoeiingen der commissie betroffen in 1904:
de primaire driehoeksmeting;
de basismeting;
de secundaire driehoeksmeting;
de sterrekundige waarnemingen;
de slingerproeven;

Driehoeksmeting. Personeel.

Bij den aanvang van 1904 bestond het personeel voor de driehoeksmeting uit de volgende heeren:

de ingenieurs 1ste klasse N. Wildeboer en J. A. van Eyk Bijleveld de ingenieurs E. A. J. H. Modderman, Cd. H. Bijl, J. Canters, J. B. de Hulster, J. W. Dieperink en F. O. Wegener Sleeswijk; den landmeter F. C. Zillesen; de landmeters van het kadaster, gedetacheerd bij de commissie F. H. A. J. Bingen en Th. L. Kwisthout en den schrijver H. Vuurman.

Aan den ingenieur F. O. Wegener Sleeswijk werd, op zijn verzoek, met ingang van 3 Februari 1904 eervol ontslag verleend in verband met zijne benoeming tot ingenieur der Koloniale spoorwegen in Suriname.

Aan den landmeter F. C. Zillesen werd, op zijn verzoek, met ingang van 1 Juli 1904 eervol ontslag verleend in verband met zijn optreden als directeur eener industrieele onderneming.

Primaire driehoeksmeting. Terreinwerkzaamheden.

De werkzaamheden op het terrein bestonden hoofdzakelijk in voortzetting der hoekmetingen op de stations en de hiermede in verband staande centreeringsmetingen.

Een enkel driehoekspunt, Appingedam, werd nog tot station ingericht.

Evenals in vorige jaren waren op eenige reeds voltooide stations maatregelen noodig, ten einde het verlies van het driehoekspunt te voorkomen.

Onder leiding van den ingenieur Wildeboer waren twee ploegen werkzaam.

De eerste ploeg bestond gedurende de geheele campagne uit den ingenieur Modderman als chef, en den ingenieur Dieperink. Den tweeden Mei vertrok deze ploeg naar Schiermonnikoog waar een vervoerbare pijler op den omgang van den als driehoekspunt aangenomen lichttoren werd opgesteld.

Op dit station moesten worden bepaald de richtingen naar de hoofdpunten: Uithuizermeden, Hornhuizen, Kollum en Ameland en naar het tusschenpunt Usquert.

Na voltooiing der metingen te Schiermonnikoog vertrok deze ploeg naar Groningen.

Op den Martinitoren, waar voor het meten van alle noodige hoeken de bouw van twee pijlers onvermijdelijk was gebleken, moesten de richtingen worden bepaald naar de hoofdpunten: Uithuizermeden, Finsterwolde, Gieten, Beilen, Boschberg, Ureterp, Kollum en Hornhuizen en naar de tusschenpunten Usquert, Holwierda, Appingedam, Rolde en Tolbert.

Uit het punt „Pijler I" konden Ureterp, Kollum en Hornhuizen, die achter het metselwerk van den toren lagen, niet worden waargenomen; uit het punt „Pijler II" was dit het geval met Finsterwolde en Gieten.

Om alle mogelijke hoeken tusschen de hoofdpunten te verkrijgen moest dus gebruik worden gemaakt van hulprichtingen, waarvoor alleen de tusschenpunten Usquert en Holwierda bruikbaar waren.

Om voor het eindresultaat tot het normale gewicht te geraken moest op dit station een buitengewoon groot aantal hoekmetingen worden uitgevoerd.

Met grond kon dus worden verwacht, dat de voltooiing van dit station zeer veel tijd zou vorderen. Gedurende de metingen was echter de toestand van de atmosfeer zoo gunstig, dat de werkzaamheden op dit station boven verwachting vlot van stapel liepen, zoodat als derde en laatste station het tusschenpunt Appingedam kon worden betrokken, dat tijdens de metingen te Groningen tot station was ingericht door den bouw van twee steenen pijlers.

De metingen op dit station zijn vooral van gewicht, omdat waarnemingen volgens de lijn Finsterwolde—Uithuizermeden ernstige moeilijkheden opleveren, zooals reeds in 1888, tijdens de uitvoering der hoekmetingen, voor de aansluiting aan de Pruisische triangulatie werd ondervonden.

Met het oog op de secundaire triangulatie was dus een behoorlijk bepaald punt tusschen Uithuizermeden en Finsterwolde zeer noodig.

Op het station Appingedam zijn bepaald de richtingen naar de hoofdpunten: Finsterwolde, Groningen en Uithuizermeden; als tusschenpunten werden opgenomen Holwierda en het hoofdpunt Pilsum van het noordelijke Pruisische aansluitingsnet.

Als nevenpunten werd een zevental torens door deze ploeg opgenomen.

Centreeringselementen zijn door deze ploeg bepaald op de volgende driehoekspunten: Schiermonnikoog, Ureterp, Uithuizermeden, Usquert Holwierda, Finsterwolde, Tolbert en Appingedam. Den 27sten Augustus waren de terreinwerkzaamheden voor deze ploeg afgeloopen; zij moest echter den 5den October nogmaals vertrekken en wel om te Sexbierum, waar zeer uitgebreide herstellingen aan den toren werden uitgevoerd, de noodige verzekeringsmerken te plaatsen.

Den 8sten October keerde zij weder te Delft terug.

De tweede ploeg bestond bij den aanvang harer terreinwerkzaamheden uit den ingenieur Canters als chef en den landmeter Zillesen en vertrok den 2den Mei uit Delft ter bezetting van het station Oldeboorn. Op dit

station werden bepaald de richtingen naar de hoofdpunten Kollum, Ureterp, Boschberg, Steenwijk, Wijkel, Workum en Leeuwarden en naar de tusschenpunten Drachten, Oldeholtpade en Sneek.

Na voltooiing van dit station werden op enkele andere stations centreeringsmetingen uitgevoerd.

Inmiddels verliet de heer Zillesen, aan wien op zijn verzoek ontslag was verleend, den 1sten Juli den dienst der commissie.

De ingenieur Canters maakte zonder assistentie een aanvang met de metingen op het station Ruinen. Hem werd den 4den Juli tijdelijk als assistent toegevoegd de civiel-ingenieur H. van der Veen, met wien hij de metingen voortzette en voltooide.

Op dit station zijn bepaald de richtingen naar de hoofdpunten Beilen, Sleen, Lemelerberg, Steenwijk en Boschberg en naar de tusschenpunten Zwolle en Meppel.

Het derde station door deze ploeg bezet was Ureterp: op dit station waren te bepalen de richtingen naar de hoofdpunten: Groningen, Boschberg, Oldeboorn en Kollum en naar de tusschenpunten Tolbert, Oosterwolde en Drachten.

De metingen waren nog niet voltooid, toen aan den ingenieur van der Veen op zijn verzoek ontslag werd verleend wegens zijn vertrek naar China.

De ingenieur Wildeboer vertrok daarop naar Ureterp en hielp den ingenieur Canters de metingen voltooien.

Het terreinwerk van deze ploeg was hiermede afgeloopen.

De tweede ploeg heeft centreeringsmetingen uitgevoerd te Oldeboorn, Oosterwolde, Boschberg, Beilen en Sleen.

Betreffende een vijftal stations kwamen berichten in die aanleiding gaven een onderzoek in loco in te stellen naar de aanwezigheid der vroeger aangebrachte merken en de maatregelen reeds vermeld. Het tweede punt Middelharnis bleek in goeden toestand te verkeeren. Ofschoon het kerkgebouw geheel was uitgebrand, had de toren geen schade geleden en waren alle verzekeringsmerken nog aanwezig.

Te Tolbert, waar herstellingen zullen plaats moeten hebben, zullen zeker eenige maar vermoedelijk zelfs alle verzekeringsmerken behouden blijven.

Te Harderwijk bepaalde zich de schade tot een onbeteekenend defect aan den houten steiger.

De toren te Oirschot, een van de punten van het hoofddriehoeksnet kreeg in December 1904 eene ernstige beschadiging doordat een gedeelte er van instortte.

Op het gedeelte van den toren, dat bleef staan, bevindt zich de waarnemingspijler, terwijl in dat gedeelte ook nog enkele verzekeringsmerken voorkomen.

Wanneer de toren gerestaureerd wordt, zal deze ramp voor de driehoeksmeting geen ernstige gevolgen hebben.

Het zij hier vermeld, dat uit de waarnemingen, die voor de driehoeksmeting te Oirschot zijn gedaan in de jaren 1893, 1894, 1903 en 1904 duidelijk blijkt, dat het waarnemingspunt boven op den toren zich ten opzichte van een punt aan den voet van den toren verplaatste en wel in horizontalen zin volgens zuidzuidwestelijke richting, dus in de richting van de thans ontstane bres in het muurwerk.

Aangenomen, dat het punt aan den voet van den toren op zijn plaats bleef, dan heeft het punt boven op den toren in de jaren 1893—1904 een weg van 43 millimeter afgelegd.

Het voornemen is om in den aanstaanden zomer de onderlinge ligging der punten op den toren opnieuw te bepalen.

Berekeningen.

Op grond van de uitgevoerde astronomische breedte- en azimuthsbepalingen werd voor het centrale punt van de kaart n.l. Amersfoort de geografische breedte berekend, en het azimuth van de zijde Amersfoort—Utrecht afgeleid.

Met de voorloopig berekende lengten der driehoekszijden en voornoemde geografische gegevens werden in stereografische projectie coördinaten berekend van de hoofd- en tusschenpunten der groepen I en II van het net.

Aangenomen werd voor de geografische breedte van het driehoekspunt Amersfoort 52° 9′ 22″,178 en voor het astronomisch azimuth van de driehoekszijde Amersfoort—Utrecht 248° 35′ 19″,891.

De stationsgewijze vereffening der uitgevoerde metingen, de berekening van centreeringselementen en de herleidingen tot centrum voor de excentrisch uitgevoerde metingen op hoofd- en tusschenpunten, werden voor groep III van het net voortgezet en voltooid.

Nadat de noodige voorbereidende maatregelen waren genomen is een aanvang gemaakt met de vereffening van de IIIde groep van het net.

Van deze vereffening zijn achtereenvolgens opgesteld de voorwaardenvergelijkingen, de correlatenvergelijkingen en de coëfficiënten der normaalvergelijkingen, zoodat met de oplossing der normaalvergelijkingen ten getale van 65 een aanvang kan worden gemaakt.

Over de nauwkeurigheid der uitgevoerde metingen kan eerst een volledig oordeel worden uitgesproken na geheele voltooiing der vereffening.

Een voorloopig inzicht in den bereikten graad van nauwkeurigheid wordt verkregen door de berekening van de middelbare fout in eene op het station vereffende richting, uit de sluitingsfouten der driehoeken.

Deze bedroeg voor groep I 0″,311, voor groep II 0″,271 en bedraagt voor groep III 0″,258. Voor het geheele net is dit bedrag 0″,298.

Met het vervaardigen van de copij voor publicatie der uitgevoerde metingen en berekeningen werd geregeld voortgegaan.

Bij dit verslag is een kaartje gevoegd waarop het Nederlandsche hoofddriehoeksnet met de aansluiting daarvan aan de Pruisische driehoeksmetingen is voorgesteld.

Basismeting.

De commissie stelt zich voor de basismeting voor het driehoeksnet te doen uitvoeren met behulp van metalen draden. Bij het gebruik van dergelijke toestellen is men veel minder afhankelijk van hindernissen op het terrein dan bij het gebruik van meetstaven; de commissie vertrouwt dat zonder bezwaar meer dan één basis gemeten kan worden. Voor het verifieeren van de lengte der metalen draden is het noodig, dat met andere hulpmiddelen eene lijn van eenige lengte gemeten wordt.

Eene lijn van 240 M. lengte kan daarvoor verkregen worden op de terreinstrook bij het geodesiegebouw te Delft.

Het eene vaste punt voor die lijn kan vallen binnen het geodesiegebouw op de daar aanwezige fundeering; voor het andere vaste punt werd de fundeering aangelegd.

In de levering van de benoodigde toestellen werd de commissie teleurgesteld. Een toestel van Amerikaansch model is eerst enkele weken in bezit der commissie; een toestel volgens Fransch model wordt nog verwacht.

Met proefmetingen zal vermoedelijk spoedig een aanvang gemaakt kunnen worden.

Secundaire driehoeksmeting.

De terreinwerkzaamheden voor de secundaire driehoeksmeting werden ook dit jaar in aansluiting aan die van het vorig jaar, onder de leiding, van den ingenieur van Eyk Bijleveld, door drie ploegen voortgezet.

De eerste ploeg bestond uit den landmeter Bingen als chef, tijdens de metingen in de maanden Juni, Juli en Augustus geassisteerd door den student aan de Polytechnische school L. B. Huygen, de tweede ploeg uit den ingenieur Bijl als chef, tijdens de metingen gedurende denzelfden tijd bijgestaan door den student aan de Polytechnische School J. Witteveen, de derde ploeg uit den landmeter Kwisthout als chef en den ingenieur Hulster.

De heer Bingen zette de verkenning van het terrein bewesten de lijn Zalt-Bommel—Tilburg, noordwaarts begrensd door de lijn Zalt-Bommel—Gorinchem en zuidwaarts door de Belgische grenzen voort, bezocht de stations Oss, Deursen en Slabroek in verband met voorgenomen aanvullingsmetingen, deed voorts een voorloopige verkenning te Oijen, en onderzocht op de stations Wijchen en Helmond, waar respectievelijk herstellingen waren geschied en nog in uitvoering waren, of eventueel de vastleggingen waren verwijderd, beschadigd of kans liepen beschadigd te worden.

Door hem worden de metingen uitgevoerd op de stations Nuland, 's Hertogenbosch I, Almen, Helvoirt I, Boxtel I, Moergestel, Hilvarenbeek, Overheide, Tilburg I en aanvullingsmetingen op de stations Oss, Slabroek en Deursen. Op alle stations werden tevens de noodige centreeringsmetingen gedaan. Bovendien geschiedden nog centreeringsmetiugen te 's Hertogenbosch II, Oirschot, Budel, Teulderhoeve en Haansberg.

De heer Bijl ving zijne werkzaamheden aan met de verkenning van het terrein ongeveer omsloten door den vierhoek Lemelerberg—Wijhe—Wolberg—Kampen en nam na afloop van de metingen, de verkenning van het terrein bewesten de gebroken lijn Utrecht—Beest—Zalt-Bommel, zuidwaarts begrensd door de gebroken lijn Zalt-Bommel—Gorinchem—Dordrecht onderhanden.

Door hem zijn de metingen met de noodige centreeringsmetingen verricht op de stations Weerselo I, Hengelo (O.), Borne I, Delden I, Bornebroek, Almelo I en voor een gedeelte op Harikerberg.

Nog voerde hij centreeringsmetingen uit te Braamberg, Bruinehaar, Schardenbelt, Vriezenveen, Rijssen I, Wulleberg en Koningsbelt.

De derde ploeg bestaande uit de heeren Kwisthout en de Hulster, zou in de eerste plaats de metingen van Zuid-Limburg voleindigen en vertrok reeds tegen April naâr het terrein, ten einde in den eersten tijd voor enkele richtingen nog van de bladerloosheid van de boomen partij te kunnen trekken.

Door deze ploeg werden de metingen voltooid op de navolgende stations: Reymerstok I, Crutserveld, Heikelder, Heugden, Borgharen I, Lichtenberg, Breust, Eikelberg, Ekkelrade, Maastricht I, Elsloo, Gulpenberg, Crapoel, Slenaken, Mheer I, Kruisberg, Banerheide, Lotteren, Bieschveld, Ubagsberg I, Vijlen, Bocholtz, Spekholzerheide, Pruisberg, Eyserheide, Kosberg, Bok, Broeksittard en Mooiheide, benevens aanvullingsmetingen op de stations: Sittard I, Echt, Buchten, Berg a/d Maas, Danekerberg, Lutterade I, Schaaps-Dries en Grubben. Op al deze stations werden de noodige centreeringsmetingen uitgevoerd en bovendien te Sibbe, Goudsberg, Sousberg, Kaberg, Goudenrood, Auversberg en Heksenberg.

Na afloop der metingen is door haar in September een begin gemaakt met de verkenning van de Veluwe. Deze verkenning, aangevangen aan den zuidelijken Veluwerand, ongeveer langs de gebroken lijn Rhenen—Imbosch—Zutphen werd in noordelijke richting voortgezet.

De inrichtingen noodig voor de opstelling der instrumenten en voor de aanwijzing der driehoekspunten, welke niet op gebouwen gelegen zijn werden in den loop van den zomer gemaakt en de torens na voleindiging der waarnemingen weer in hun vorigen staat teruggebracht.

Nog is op het punt de Hollander een pyramide gebouwd; is de toren te Venray in vorigen staat teruggebracht, met uitzondering van één luik, dat na deugdelijke herstelling behouden bleef; zijn in Zuid-Limburg 17

pyramiden, die daar niet meer noodig waren en opgeruimd moesten worden, afgebroken en op twee plaatsen opgeborgen, met de bedoeling ze later naar de Veluwe over te brengen en daar weder te bezigen. Bovendien zijn de signalen Klifsberg en Veluwe gesloopt. Dat op het punt Klifsberg is niet meer noodig, terwijl op het punt Veluwe voor de secundaire metingen een nieuw signaal gebouwd zal moeten worden.

De bebouwing van de verschillende stations en het herstellen van de torens in hun vorigen staat geschiedde in hoofdzaak wederom door en onder leiding van een timmerman in vasten dienst, nadat hem daartoe de noodige aanwijzingen waren verstrekt.

De berekeningen van de secundaire driehoeksmeting werden zooveel mogelijk voortgezet.

Sterrekundige waarnemingen.

De centreer-elementen, waarop bij het indienen van het vorig verslag nog gewacht werd, konden door de afdeeling Driehoeksmeting niet zoo spoedig geleverd worden, als wel voor het herleiden van al de bepalingen tot de centra gewenscht werd; bepaaldelijk slaat dit op het station Emmen, waarvan het azimuth op het station Sleen door den ingenieur Pannekoek gemeten was. Daar echter uit dit station de hoek Emmen—Uelsen gemeten was, kon uit het azimuth Sleen—Emmen het azimuth Sleen—Uelsen afgeleid worden, en daar van Uelsen de centreer-elementen gereed waren, kon dit azimuth op de centra herleid worden.

De inleiding tot de breedte- en azimuthbepalingen van de ingenieurs Pannekoek en Posthumus Meyjes, waaraan ons medelid Oudemans in het najaar van 1903 begonnen was, kwam eerst in Juli 1904 gereed.

In die inleiding wordt rekenschap gegeven van de keuze der instrumenten, van het progamma der waarnemingen en de wijze van hare herleiding en berekening; verder wordt er een onderzoek ingesteld naar de door de genoemde ingenieurs bereikte nauwkeurigheid, wordt de op den Dom te Utrecht door den ingenieur P. Meyjes gevondene breedte vergeleken met die welke sedert verscheidene jaren door verschillende waarnemers op de sterrewacht aldaar gevonden was, en eindelijk het in 1896 op den tweeden omgang van den Domtoren door denzelfden ingenieur gevondene azimuth van Amersfoort vergeleken met het in 1879 en 1880 door ons medelid Oudemans op een ander punt van denzelfden omgang bepaalde; bij beide vergelijkingen werden slechts kleine verschillen gevonden, die geheel binnen de grenzen lagen van de onzekerheid der waarnemingen.

Nog moge vermeld worden, dat de azimuthbepalingen, die steeds bij 12 cirkelstanden uitgevoerd werden, aanleiding gaven om een onderzoek in te stellen naar de verdeelingsfouten van de horizontale cirkels der ge-

bruikte universaal-instrumenten, waarbij het merkwaardige resultaat verkregen werd, dat die fouten in het Leidsche en het Utrechtsche universaal-instrument even groot waren en hetzelfde beloop hadden, wat zich hieruit laat verklaren, dat beide instrumenten uit dezelfde werkplaats (van Repsold te Hamburg) afkomstig zijn.

De waarnemingen ter bepaling van de breedte-verandering werden te Leiden door dr. H. J. Zwiers voortgezet. Door ons medelid van de Sande Bakhuyzen werden in eene verhandeling in de *Astron. Nachriehten* vol. 165, pag. 1, eenige beschouwingen medegedeeld over de veranderingen van de breedte, gegrond op de in de jaren 1900, 1901 en 1902 te Leiden verrichte waarnemingen.

Het drukken van de lengtebepaling Leiden—Ubagsberg, van de breedtebepaling van Ubagsberg door de meting van zenithsafstanden en van de bepaling van het azimuth van de richting Ubagsberg—Leiden is ten einde gebracht, met het drukken van de breedtebepaling Ubagsberg door middel van de Horrebow-Talcott-methode is een aanvang gemaakt.

Slingerproeven.

De reeds sedert eenige jaren bestelde pendule ter bepaling van den slingertijd van den slinger van Defforges is in het jaar 1904 door de firma Strasser en Rhode te Glashütte geleverd; de daarbij benoodigde hulptoestellen worden vervaardigd in de Nederlandsche instrumentenfabriek te Utrecht.

Het vierslingertoestel bij den heer Stückrath te Friedenau besteld, zal in de eerste helft van 1905 worden afgeleverd.

$\frac{\text{Leiden}}{\text{Delft}}$, 6 April 1905.

De Rijkscommisie
voor Graadmeting en Waterpassing,
H. G. v. d. Sande Bakhuyzen, *Voorzitter.*
Hk. J. Heuvelink, *Secretaris.*

Een reclame naar aanleiding van de uitkomsten der herziening van de belastbare opbrengst der gebouwde eigendommen.

Aan den heer Voorzitter voornoemd,

. . . . . .

28 Augustus.

hr. den last van de gebouwde eigen kan ik volstrekt niet opbrengen dat is veel de veel daar ik nog 44 gulden handgeld moet opbrengen en

ik heb een kind van 13 jaar en heeft al 6 maal haar beenen gebroken en kan nog niet gaan het schijnt wel het geld hier van de struiken de kunnen schudden zou onbarmhartige hij heb ik van mijn leven niet beleeft.

. . . . . .

Deze reclame is er één, helaas uit velen. Wij verleenen haar plaats als een treurig bewijs van het te kort aan algemeene ontwikkeling, waaraan in menig opzicht onze landelijke bevolking nog lijdt.

Reclamant ziet het bedrag der belastbare opbrengst voor het belastingbedrag aan; een dwaling, waarvan *„De Voorzitter voornoemd"*, hoogst waarschijnlijk te vergeets zal trachten hem te bekeeren.

Vereeniging voor Kadaster en Landmeetkunde.

Nieuwe Leden:

A. L. M. C. Smeulders, adspirant-landmeter te *'s-Gravenhage.*

BERICHTEN.

Het heeft H. M. de Koningin behaagd, bij *Besluit van 14 Augustus 1905*, No. 46 met ingang van 15 Augustus 1905:

op het daartoe door hem gedaan verzoek, den heer mr. J. J. I. Harte van Tecklenburg, eervol ontslag te verleenen, als *Minister van Financiën*;

met ingang van 17 Augustus 1905, op het daartoe door hen gedaan verzoek, een eervol ontslag te verleenen aan de heeren: Mr. J. A. Loeff, als *Minister van Justitie*; Mr. J. C. de Marez Oyens, als *Minister vau Waterstaat, Handel en Nijverheid.*

Voorts heeft het H. M. de Koningin behaagd:

te benoemen met ingang van 15 Augustus tot *Minister van Financiën*, den heer Mr. Th. H. de Meester, oud-administrateur van de Generale Thesaurie bij het departement van financiën, vicepresident van den Raad van Nederlandsch-Indië;

met ingang van 17 Augustus 1905 tot *Minister van Justitie*, den heer Mr. E. E. van Raalte, Rijksadvocaat en lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal; tot *Minister van Waterstaat, Handel en*

Nijverheid, den hoogleeraar J. Kraus, rector-magnificus van de Technische Hoogeschool.

Bij Kon. Besl. van 28 Augustus 1905 N°. 19 zijn benoemd, tot ridder in de orde van den *Nederl. Leeuw:* J. Heshusius, hoofddirecteur van de registratie, de hypotheken en het kadaster bij het Departement van Financiën;

tot ridder in de orde van *Oranje-Nassau*: F. H. Kok, bewaarder van de hypotheken, het kadaster en de scheepsbewijzen te *Roermond*; E. J. Griffijn, landmeter van het kadaster te *Arnhem*.

Het Kon. Besluit van den 7en September 1905 Staatsblad. 264, tot instelling van een departement van algemeen bestuur, dat den naam zal dragen van Ministerie van Landbouw, Nijverheid en Handel, en tot wijziging van den naam van het ministerie van waterstaat, handel en nijverheid, luidt:

Wij Wilhelmina enz., hebben goedgevonden en verstaan:

I. met ingang van heden in te stellen een departement van algemeen bestuur, dat den naam zal dragen van ministerie van landbouw, nijverheid en handel;

II. aan het hoofd van dat departement de zorg op te dragen voor de uitvoering van: *a.* de wetten en Koninklijke besluiten, die thans behandeld worden bij de afdeeling „landbouw" en „handel en nijverheid" van het departement van waterstaat, handel en nijverheid en voor welker uitvoering de zorg thans bij het hoofd van dat departement berust; *b.* de wetten en Koninklijke besluiten, die thans behandeld worden bij de afdeeling „arbeid" van het departement van binnenlandsche zaken en voor welker uitvoering de zorg thans bij het hoofd van dat departement berust; *c.* verdere bestuurshandelingen, die verband houden met de onder *a.* of *b.* bedoelde wetten of Koninklijke besluiten;

een en ander voor zooveel noodig onder voorbehoud van wettelijke voorziening en in elk geval met dien verstande, dat de zorg voor de uitvoering niet op het hoofd van het departement van landbouw, nijverheid en handel overgaat, zoolang die uitvoering door eene wet of algemeenen maatregel van bestuur aan het hoofd van een ander departement van algemeen bestuur is overgedragen, en dat de zorg voor de uitvoering van de begrootingswetten voor de

dienstjaren 1904 en 1905, voor zoover deze betrekking hebben op de aangelegenheden, die thans behandeld worden bij de afdeelingen „landbouw", „handel en nijverheid" en „arbeid" voornoemd, voorloopig blijft berusten bij het thans daarmede belaste departement;

III. te bepalen, dat de naam van het ministerie van waterstaat, handel en nijverheid met ingang van den dag, waarop die naam in de wetten, waarin hij voorkomt, door een andere mocht worden vervangen, op gelijke wijze zal zijn veranderd als dit in die wetten mocht geschieden.

Bij *Kon. Besl. van 7 September 1905, N°. 15*, is benoemd: met ingang van 9 Sept. tot *Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel*, mr. J. D. Veegens, lid van den Raad van Toezicht op de Spoorwegdiensten.

De min. van landbouw bracht ter kennis, dat hij elken Woensdag des nam. te 2 uur, aan het lokaal van het departement van landbouw, nijverheid en handel aan de Parkstraat N°. 71, allen zal ontvangen, die hem over de zaken van zijn departement wenschen te spreken.

Bij *Kon. Besl. van 15 September 1905, N°. 40*, is benoemd, tot bewaarder van de hypotheken, het kadaster en de scheepsbewijzen te *Assen*, A. C. Stork, thans ontvanger der registratie voor de burgerlijke akten en der successierechten te *Groningen*.

Examens kadaster.

Het voornemen bestaat in 1906 examen te houden voor teekenaar van het kadaster, waarvoor de hieronder volgende eischen zijn bekend gemaakt in de Staatscourant van 27 Mei 1905 N°. 124.

Het examen zal voor iederen candidaat drie dagen duren, en loopen over de volgende onderwerpen:

1. het maken van nauwkeurige copieën in potlood van kadastrale kaarten;

2. het teekenen en verder opwerken van kadastrale kaarten;

3. het samenstellen van hulpkaarten in potlood uit minuutplan en bijblad;

4. het kaarteeren van eenvoudige opmetingen;

5. het berekenen der inhoudsgrootte van perceelen, uitmakende eenvoudige veelhoeken;

6. het opmaken van staten n°. 75:

7. het copieeren van veldwerk;

8. het bijwerken van plans.

Om tot dat examen te worden toegelaten mag de candidaat op 1 Januari 1906 den vollen ouderdom van 23 jaar nog niet hebben bereikt, en moet bij onderzoek, door een door mij aan te wijzen deskundige, bevonden zijn:

dat hij geen lichaamsgebreken heeft, die hem nu of later voor zijn werk ongeschikt maken;

dat zijn gezichtsvermogen voldoet aan een gezichtsscherpte van het eene oog gelijk $^3/_4$ en van het andere oog gelijk de helft, of wanneer het eene oog normaal is, de gezichtsscherpte van het andere gelijk $^1/_3$ is;

dat geen hoogere graad van bijziendheid bestaat dan 4 dioptrieën en geen hoogere graad van oververziendheid dan 6 dioptrieën, terwijl met het corrigeerende glas aan bovengemelde eischen voor de gezichtsscherpte moet voldaan zijn;

dat zijne oogen vrij zijn van progressieve gebreken en de oogleden en het oogbindvlies gezond zijn, en dat hij een normaal kleurenonderscheidingsvermogen heeft bij het zien met beide oogen.

Het aantal te vervullen plaatsen zal ten minste 10 bedragen.

De Minister van Financiën heeft benoemd tot leden der Commissie voor het in 1905 te houden examen voor de betrekking van aspirant-landmeter van het kadaster:

A. Veenhuijsen, Ingenieur Verificateur van het kadaster aan het Departement van Financiën, lid en voorzitter;

Dr. P. Zeeman Gz., hoogleeraar aan de Rijks-Universiteit te *Leiden*.

Dr. A. D. van der Harst, leeraar aan een der Hoogere Burgerscholen met 5 jarigen cursus te *'s-Gravenhage*;

P. Poot, hoofd eener Openbare school te *'s-Gravenhage*;

L. Looijen, hoofd der Groen-van-Prinsterer school te *'s-Gravenhage*;

H. van den Briel, landmeter van het kadaster, werkzaam aan het Departement van Financiën, lid en secretaris.

Het examen is begonnen 11 September.

Bij *K. B. d.d. 1 September 1905 N°. 12*, is aan den O. I. ambtenaar met verlof W. Munniks de Jongh, laatstelijk bewaarder der 2e klasse bij het kadaster in *Ned. Indië*, op zijn verzoek, gerekend van 1 Juli 1905, eervol ontslag uit 's Lands dienst verleend, onder toekenning van een voorloopig pensioen.

Verplaatsing van landmeters.

Met 1 Augustus 1905;

M. de Vroome van *Kootwijk* naar *Amsterdam* inplaats van naar *Haarlem.*

Staatscourant van 15 Augustus N°. 190.

De Minister van Staat, Minister van Oorlog brengt ter kennis, dat de oplage van de chromo-topografische kaart des Rijks op de schaal van 1 : 200.000 is uitgeput en die kaart derhalve, tot nadere aankondiging, niet verkrijgbaar is;

dat blad N°. 40 *(Arnhem)* van de chromo-topografische kaart des Rijks op de schaal van 1 : 50.000, met belangrijke wijzigingen is herdrukt.

Op 11 October herdachten de heeren J. J. Heerma van Voss, hypotneekbewaarder te Rotterdam en W. J. Berdenis van Berlekom, hypotheekbewaarder te *'s-Hertogenbosch*, onder talrijke bewijzen van belangstelling, den dag, waarop zij 50 jaar geleden tot surnumerair van de registratie werden benoemd.

Een en ander over kadastrale techniek [1]).

Ieder heeft zeker met vreugde de verschijning van de *Handleiding voor de technische werkzaamheden van kadastrale hermetingen* begroet.

Eene groote verbetering in den dienst van het kadaster kwam daardoor tot stand.

Tot nog toe werd bij hermetingen op de meest verschillende wijzen gewerkt, al naar de inzichten van den ingenieur-verificateur, belast met de leiding der werkzaamheden of misschien juister, van den landmeter belast met de uitvoering.

De handleiding is een belangrijke stap in de richting van verhooging der nauwkeurigheid en der eenvormigheid in de uitvoering van hermetingen.

Vroeger was in de instructie voor de kadastrale ambtenaren de hermeting op de meest stiefmoederlijke wijze bedacht.

De registers van driehoeksmeting waren meestal registers met resultaten, waarvan de oorsprong niet kon worden nagegaan.

Thans zijn aanwijzingen gegeven, die het mogelijk maken den geheelen berekeningsgang ter bepaling van een driehoeks- of veelhoekspunt te volgen en een zelfstandig oordeel te vellen over de nauwkeurigheid der plaatsbepaling van dat punt.

Een register van driehoeksmeting naar de eischen des tijds ingericht moet ons in staat stellen ten bureele uit te maken of de waarnemingen te velde met de vereischte zorg gedaan zijn.

Het nameten van een hoek met den theodoliet op het terrein en het meten van verificatielijnen, als eenige contrôle op het werk, zijn verrichtingen die tot het verleden behooren.

Wanneer men nagaat, hoeveel hulpmiddelen bestaan ter verkrijging van degelijken arbeid en ter beoordeeling uit de cijfers,

---

[1]) Naar aanleiding eener voordracht gehouden op de 21e Algemeene Vergadering te *Maastricht* op 21 Augustus 1905.

van de juistheid eener verrichte meting en daarbij bedenkt hoe lang reeds in het buitenland in die richting voorschriften gegeven zijn, dan is men bijna geneigd er over verwonderd te zijn, dat niet reeds eerder zoo'n handleiding in ons land het licht zag.

Te meer verheugt het ons dus, dat die eindelijk gekomen is. Er zijn trouwens redenen ter verklaring van die late geboorte. Hier te lande toch was nog nooit sprake van een ernstig plan tot vernieuwing van het kadaster, ook met het oog op den eigendom.

Ons kadaster is een belastingkadaster, waaruit ook de hypothecaire boekhouding en het eigendomsrecht gegevens trachten te putten. In het buitenland daarentegen ontstonden voorschriften, omdat steeds meer belangrijke nieuwe metingen noodzakelijk geacht en stelselmatig uitgevoerd werden, niet alleen met het oog op eene regelmatige heffing van de grondbelasting, maar ook- en vaak in de eerste plaats- ter verzekering van den grondeigendom.

Bij onze inrichting van het kadaster en van de hypothecaire boekhouding wordt het steeds moeilijker, te gelijker tijd aan de eischen van de boekhouding voor de grondbelasting en aan die van de hypothecaire boekhouding te voldoen.

Steeds ingewikkelder wordt in den laatsten tijd de kwestie van al of niet vernummeren en al of niet vereenigen van kadastrale belastingperceelen.

In de toekomst zal men waarschijnlijk moeten overgaan tot splitsing in eigendoms- en belastingkadaster. Dan behoeft men niet noodeloos veel tijd te besteden aan de nauwkeurige opmeting van een belastingperceel, wat nu vaak onvermijdelijk is, ofschoon ook bij de tegenwoordige regeling meerdere vereenvoudiging in de meting van belastingperceelen en niet minder in de daarop betrekking hebbende op te maken stukken wenschelijk en mogelijk is.

Eerst dan zullen hermetingen nuttig zijn.

Thans is voor de hypothecaire boekhouding eigenlijk elke vernummering uit den booze en eene schrede nader tot de noodzakelijkheid van vernieuwing der inschrijvingen van verbintenissen, die volgens de wet zonder vernieuwing in stand behooren te blijven.

Eene hermeting is nu een schrik voor de hypothecaire boekhouding.

De Italiaansche Prof. Emilio Bianchi — een groot voorstander van een positief stelsel van eigendomsverkrijging en van een kadaster met bewijskracht — zeide in eene belangrijke door hem

gehouden rede d.d. 15 Mei 1892, dat bij eene inrichting van boekhouding als de onze, op hermeting noodzakelijk moet volgen: kostelooze vernieuwing der hypothecaire inschrijvingen.

Ook meent hij buitendien, dat, waar geheele vernieuwing (liefst kosteloos) der inschrijvingen plaats vindt, het juiste tijdstip daar is om aan een daartoe geschikt kadaster bewijskracht te geven, en een positief stelsel van boekhouding op den eigendom in te voeren.

Doe geen hermeting tenzij de uitvoering geschiede op zoodanige wijze, dat aan mogelijke toekenning van bewijskracht gedacht wordt.

Aan het kadaster kan later geen bewijskracht gegeven worden als het niet met het oog daarop gemaakt is.

Genoemde rede hield Prof. Bianchi naar aanleiding van de Italiaansche wet, bepalende, dat een wiskundig perceelsgewijs kadaster gemaakt zal worden:

1°. ter verzekering van den eigendom der onroerende goederen en ter bijhouding van de mutaties waaraan het grondbezit onderhevig is;

2°. tot het verkrijgen van een regelmatigen omslag der grondbelasting.

De wet bepaalt, dat de opneming zoo zal moeten geschieden, dat nauwkeurigheid, zuinigheid en zorgvuldigheid samen gaan.

Art. 4 bepaalt, dat, waar een geheel nieuw kadaster gemaakt wordt, aan de meting delimitatie en afpaling zullen voorafgaan.

Art. 8 zegt, dat bij latere wet zullen vastgesteld worden de rechtsgevolgen van het kadaster en de wijzigingen, die daartoe in het burgerlijk recht noodzakelijk worden.

De regeering zal binnen 2 jaar na de afkondiging dezer wet een betrekkelijk wetsvoorstel moeten indienen.

Aan die laatste bepaling is nog steeds geen gevolg gegeven, volgens Prof. Bianchi, tengevolge van de tegenwerking der op dit punt meer conservatieve elementen in de regeeringslichamen.

Bij de behandeling der wet van 1 Maart 1886 waren velen voorstanders van een kadaster met bewijskracht. De opneming daarvan in die wet werd echter verdaagd om te voorkomen, dat de geheele wet zou vallen.

Allerlei wetsvoorstellen zijn sinds dien ontworpen.

Geschipperd is er op allerlei wijze, doch van bepaalde bewijskracht is nog geen sprake.

In art. 41 moedigt de wet de belanghebbenden feitelijk aan tot afronding en zoo noodig tot ruiling van eigendommen, door de onvermijdelijke kosten van eventueelen overdracht van kleine strooken grond op een minimum te bepalen.

Bij afzonderlijke aanschrijving d.d. 22 November 1888 spoort de Voorzitter van het Kadastrale Hoofdbestuur, de Generaal-Majoor A. Ferrero, de Directeuren en Onder-Directeuren van het Kadaster aan, belanghebbenden en uitvoerende ambtenaren te wijzen op het belang van afronding, ook om te komen in de richting van een kadaster met bewijskracht.

De opmerking is reeds vaak gemaakt, dat ons kadaster uit zijn aard eenzijdig is, omdat alleen grondbelasting en hypothecaire boekhouding die instelling beheerschen.

Allerlei andere staats- en privaatinstellingen kunnen slechts aan het kadaster vragen, wat zij noodig hebben, echter zonder eenigen invloed te kunnen uitoefenen op de wijze, waarop die vragen beantwoord worden.

En dat is nu juist in het buitenland van zoo groot nut gebleken, dat het kadastrale vraagstuk daar een onderwerp is van overleg tusschen de meest bevoegde vertegenwoordigers van alle instellingen, die bij een kadaster belang hebben.

De voorschriften voor nieuwe metingen zijn daar tot stand gekomen als produkt van samenwerking van de hoogste wetenschap en de meest nuchtere practijk. Van daar ook, dat die voorschriften zoo degelijk ontworpen en geformuleerd zijn.

Wij allen kennen al sedert jaren de Pruisische Anw. VIII en IX, onze beste vraagbaak in de laatste 25 jaren, waaruit wij zooveel geleerd hebben,

Menigeen heeft zeker ook met voldoening kennis genomen van de proefhermeting der gemeente *Neuilly-Plaisance* bij *Parijs*, uitgevoerd in 1893—1896 onder leiding van den heer Ch. Lallemand, *Directeur du nivellement général de la France, Membre du Bureau des Longitudes*, een wetenschappelijk geodeet, die vooraf tal van belangrijke metingen had bijgewoond in *Italië*, *Zwitserland*, *Baden* en *Elzas-Lotharingen*.

Wetenschap en practijk reiken elkaar bij die meting broederlijk de hand.

Door practische verdeeling van den arbeid, het vermijden van

overdreven nauwkeurigheid (steeds behoort men te vragen: „wat eischt de practijk?") en het aanwenden van de nieuwste hulpmiddelen, door samenwerking van de meest bevoegde autoriteiten op allerlei gebied, heeft men daar in korten tijd en niet te duur een modelkadaster tot stand gebracht.

Daarbij zijn alleen de eigendomsperceelen op de plans genummerd, terwijl de belastingperceelen door letters zijn aangeduid: dus scheiding van eigendoms- en belastingkadaster.

In *Frankrijk* komen gemiddeld $2^1/_2$ belastingperceel op 1 eigendomsperceel voor. In ons land zal de verhouding tusschen het aantal belastingperceelen en dat der eigendomsperceelen zeker grooter zijn.

Waar men in beginsel reeds bij zoo'n klein verhoudingsgetal in *Frankrijk* voordeel ziet in scheiding van eigendoms- en belastingperceelen, daar mag men aannemen dat het voordeel van dergelijke scheiding voor ons land van nog meer belang zou zijn.

Het is mijne bedoeling een en ander uit de Italiaansche voorschriften ter uitvoering van de wet van 1 Maart 1886 mede te deelen. Als van zelf kom ik dan hier en daar tot vergelijking met voorschriften in andere landen en het maken van opmerkingen in verband met ondervindingen uit eigen practijk.

De Italianen hebben ter dege kennis genomen van buitenlandsche instructies en de studie daarvan wordt op allerlei wijze aangemoedigd.

Aan elke directie zijn die instructies, zooveel mogelijk zelfs in de Italiaansche taal, aanwezig.

Voordrachten worden gehouden voor het personeel, terwijl aan de hoogere ambtenaren is opgedragen de lagere zooveel mogelijk te ontwikkelen.

In den eersten tijd moesten de eersten zich niet te hoog rekenen om ook allerlei machinalen arbeid te verrichten tot dat een geoefend personeel gevormd zou zijn, dat meer in het bijzonder aangewezen zou worden tot het verrichten van dergelijke bezigheden.

Twee hoofdzaken in de Italiaansche voorschriften trekken de aandacht.

In de eerste plaats gaat men uit van het beginsel, dat een zekere vrijheid gelaten moet worden in de keuze van meetmethoden naar den aard van het terrein en de bekwaamheid der ambtenaren.

Dat schijnt mij een goed beginsel.

Italië is een groot land met veel afwisseling in de geaardheid der terreinen.

In sommige streken wordt het kadaster geheel vernieuwd; in andere, worden bruikbare kaarten gecompleteerd.

Men werkt dan ook al naar de omstandigheden met theodolieten, afstandmeters, planchetten, foto-theodolieten enz.

Maar ook in andere landen is een imperatief voorschrift voor het volgen van steeds dezelfde meetmethode niet wenschelijk.

In ons land b.v. komen veel veen- riet- en tuinstreken voor, vlak maar zeer bedekt, waar de grond niet steeds geschikt is voor stevige opstelling van een theodoliet en waar men dikwijls sneller en goedkooper met behulp van een grooten sextant het doel bereikt; een voor de praktijk voldoende trigonometrische plaatsbepaling van punten noodig voor de detailmeting.

Ik elk geval kan de sextant zeer goede diensten bewijzen tot het bepalen van een aantal ondergeschikte punten in aansluiting aan punten door middel van theodolietmeting bepaald.

Ruimschoots maakte ik van den sextant gebruik bij de hermeting van een gedeelte der gemeente *Aalsmeer.*

De lijst, vergelijkende de lengte van uit definitief vastgestelde coördinaten berekende afstanden en de lengtemeting daarvan, opgenomen in het register van driehoeksmeting van *Aalsmeer,* doet zien, dat de sextantmeting, oordeelkundig toegepast, voor de praktijk niet zooveel achterstaat bij de theodolietmeting, als menigeen denkt.

In de tweede plaats wordt in *Italië* geen al te groote plaats gegeven aan vereffeningen volgens de methode der kleinste kwadraten voor kadastermetingen.

Vereffening volgens die methode, zegt men, is eigenlijk overbodig bij kadastermetingen, maar toch soms aan te bevelen, vooral bij aansluiting aan punten van het Geografisch Militair Instituut.

De officiëele voorschriften voor vereffeningsmodellen verschillen aanmerkelijk met die in de Pruisische Anw. IX.

In plaats van met benaderde waarden vereffent men met ééne voorwaardevergelijking.

Wanneer de waarnemingen met zorg gedaan zijn, is één contrôlemeting feitelijk voldoende.

Voor de vereffening (als men al vereffent) wordt dus slechts één overtollige meting gebruikt, op zoodanige wijze, dat één voorwaardevergelijking ontstaat, die eene zeer eenvoudige vereffening mogelijk maakt. (Zie de modellen aan het slot).

De wijze van puntbepaling, als in Anw. IX en in onze „Handleiding" kan aanleiding geven, dat noodeloos allerlei punten ingesteld worden.

Heeft men de waarnemingen goed gedaan, dan komt men na de vereffening tot de conclusie, dat de resultaten verbazend mooi zijn, de correcties verbazend klein, de middelbare fouten idem: in een woord eene nauwkeurigheid, die zeker vaak overdreven is met het oog op de eischen van de practijk.

Een gemiddelde uit 2 op verschillende wijzen gevonden plaatsbepalingen van een ondergeschikt punt is meestal voldoende.

Nu is het wel waar, dat, waar men op een punt voortbouwen moet, de plaatsbepaling nauwkeurig moet zijn, maar zeker is het, dat in vele terreinen, wanneer eenmaal een zeker aantal punten zeer juist bepaald zijn, vereffening volgens de methode der kleinste kwadraten voor punten van lagere orde geheel overbodig is.

In de practijk is mij dat ook gebleken bij de trigonometrische puntbepaling voor de gedeeltelijke hermeting van *Aalsmeer*.

Een hoofdnet van 10 driehoeken (Zie de schets) met 2 centrale punten werd daar op de bekende eenvoudige wijze (som der hoeken in een driehoek = 180°; tourwijziging en sinusregel) sluitend gemaakt, met in rekening brenging voor een paar punten met ongunstige opstelling voor den theodoliet, van langs zeer eenvoudigen weg verkregen gewichtsuitdrukkingen.

Later werden op allerlei wijze in aansluiting aan dat net punten bepaald door achterwaarts- en voorwaartsinsnijden en werden allerlei vereffeningsmethoden toegepast om de mij toegevoegde aspirant-landmeters in de gelegenheid te stellen daarmede kennis te maken. Daarbij bleek, dat bij eenvoudige vereffening van het driehoeksnet, dit aan zeer hooge eischen voldeed.

Zoo waren b.v. in het punt H, (toren *Aalsmeer*) de punten A en E ingesteld en werd gevonden:

georiënteerde directe waarnemingen HA = 215° 2′ 39″,5; HE = 233° 42′ 30″,7; — uit definitieve coördinaten afgeleid azimuth HA = 215° 2′ 43″,6; HE = 233° 42′ 27″,3.

De gelijktijdige vereffening met voorwaardevergelijkingen der punten

Schets der ligging van eenige door hoekmeting bepaalde punten voor de gedeeltelijke hermeting der gemeente Aalsmeer (1898—1899).

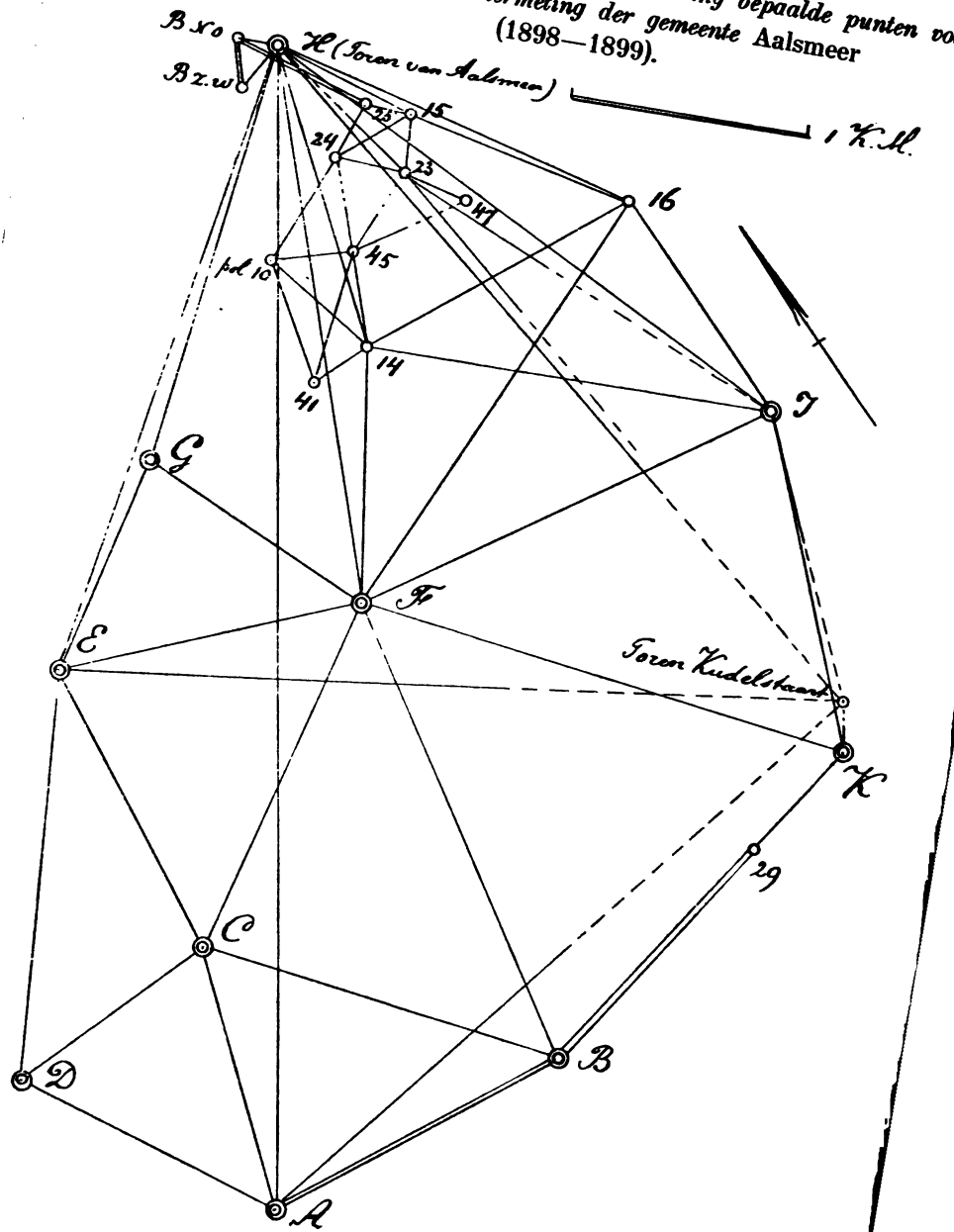

14, 15 en 16 na hoekmetingen naar de punten F, H en I en in deze, gaf voor de middelbare fout in de richting 6″,76. De toren van *Kudelstaart* (T. K) werd door voorwaartsinsnijden uit de punten A, E, H en I bepaald.

Middelbare fout in de richting = 5″,39.

Middelbare fout in de coördinaten $\mu_x = 3{,}3$ cM; $\mu_y = 5{,}7$ cM.

De gelijktijdige vereffening der punten 41 en 45, waarbij de grootste afstand der ingestelde punten 564 M. was, gaf voor de middelbare fout in de richting 24″ en voor die in de coördinaten $\mu_x = 2{,}6$ en 5 cM; $\mu_y = 2{,}2$ en 3 cM.

Bij de polygonen bleven de lineaire en de hoeksluitingsfouten verre beneden elken tolerans in de instructies voorkomende. De in het register van driehoeksmeting opgenomen lijst van „Vergelijking van gemeten en uit coördinaten berekende lengten" en de meetpuntenberekening bewijzen verder, dat het vooropgestelde doel: bij de plaatsbepaling van punten door hoekmeting eene nauwkeurigheid te bereiken van ongeveer 5 cM. ten volle bereikt was. Voor eene nauwkeurige plaatsbepaling blijkt dus eene eenvoudige vereffeningsmethode voldoende te zijn, wanneer nauwkeurige waarnemingen ter beschikking staan. Slechte waarnemingen leveren echter zelfs bij eene streng wetenschappelijke vereffeningsmethode toch nog geen bruikbare uitkomsten.

Bedrevenheid in het nauwkeurig meten van hoeken is dus hoofdzaak bij eene driehoeksmeting. Het jongere personeel hier te lande zou die zeer zeker kunnen verkrijgen, wanneer het mogelijk ware, het gedurende een paar zomermaanden practisch werkzaam te doen zijn bij de secundaire metingen der Rijksdriehoeksmeting.

Wordt in *Italië* eene zekere vrijheid in de keuze van meetmethoden noodzakelijk geacht, als even noodzakelijk beschouwt men het geven van eenige algemeene voorschriften, die steeds opgevolgd moeten worden.

Aan elke directie is een standaardmeter verschaft, welke vergeleken is met die van het Geografisch Militair Instituut. Meetveeren en meetlatten moeten van tijd tot tijd daaraan getoetst worden en worden onbruikbaar verklaard, als ze meer dan 0,6 $\sqrt{l}$ mM. afwijking vertoonen, (l = lengte van meetveer of meetlat).

De afstand van in coördinaten berekende punten mag niet grooter zijn dan 300 M.

Al die punten worden door terra-cotta buizen van 3 cM. middéllijn en 30 cM. lengte onder den grond verzekerd.

Alle lengtemetingen geschieden heen en terug.

Alle waarnemingen te velde worden op het einde van elke week opgezonden naar de directies, waar de berekeningen uitgevoerd worden.

Bij voorwaarts- en achterwaartsinsnijden van een punt zorgt men minstens voor één overtollige richting.

Men maakt gebruik van theodolieten met micrometermikroskopen, die op 10" minstens aflezen.

Elke hoek wordt 4 maal gemeten (2 maal in elken kijkerstand).

Men plaatst minstens één driehoekspunt op 3 K.M².

Men onderscheidt veelhoeken 1ste orde, welker zijden driehoekspunten verbinden en veelhoeken 2e orde.

De hoeken van veelhoeken worden 2 maal gemeten.

De verschillen tusschen herhaalde lengtemetingen moeten blijven beneden den vastgestelden tolerans.

Per K.M². moeten minstens geplaatst worden 12 veelhoekspunten.

Voor de berekiningen worden logarithmentafels gebruikt met 5 decimalen. Voor veelhoeksberekeningen acht men die met 4 decimalen voldoende.

Bij metingen over grootere afstanden, ten behoeve van aansluiting aan punten van het Geografisch Militair Instituut met vereffening, gebruikt men 6 à 7 decimalen.

De randen van de theodolieten voor de driehoeksmeting gebruikt, moeten steeds sexagesimale verdeeling hebben.

Voor polygoon- en andere meer ondergeschikte punten is de centesimale verdeeling toegelaten.

Bijzondere instructies de techniek betreffende worden gegeven voor: driehoeksmeting, veelhoeksmeting, detailmeting en voor de toepassing van de foto-technische hulpmiddelen ter reproductie van kaarten.

In de *instructie voor de driehoeksmeting* komt o. a. het volgende voor.

Is een punt slechts uit 2 punten bepaald, dan wordt de 3e hoek van den driehoek gemeten.

Is door hoekmeting een punt uit 3 andere bepaald, dan mogen de verkregen waarden der gemeenschappelijke zijde dier 2 driehoeken niet meer dan $^1/_{3300}$ van de lengte dier zijde verschillen. Bij puntbepaling door achterwaarts-insnijden moeten in het te bepalen punt minstens de hoeken tusschen 4 richtingen gemeten worden. Is zulks onmogelijk, dan mete men één hoek in een der bekende punten.

Is het aantal richtingswaarnemingen in een punt groot, dan moet gezorgd worden voor zeer stevige opstelling, b. v. pijler. Anders mag de drievoet gebruikt worden.

Men mag hoek- of richtingswaarnemingen doen.

Berekeningen worden dubbel (door 2 rekenaars) uitgevoerd in zwarten inkt; verbeteringen worden aangebracht in rood.

Afstanden worden berekend in cM; hoeken in secunden.

Zijn in veel driehoeken alle hoeken gemeten, dan moet de gemiddelde sluitfout $\frac{\Sigma \Delta}{n} < 20''$. ($\Delta$ steeds positief genomen). Eene driehoeksmeting wordt als zeer goed beschouwd, als die fout $< 15''$.

De hoeken in driehoeken, welker sluitfout $> 1'$ is, worden op nieuw gemeten.

Het verschil der logarithmen van 2 langs verschillende wegen verkregen waarden eener driehoekszijde, mag nooit grooter zijn dan 15 eenheden der 5e decimaal.

Het gemiddelde uit al die verschillen (δ) moet voor eene geheele driehoeksmeting zijn $\frac{\Sigma \delta}{n} \leqq 5$. ($\delta$ steeds positief genomen.)

De waarnemer wordt gestraft voor willekeurig wijzigen van waarnemingen.

Alle toleransen zijn gebaseerd op vroegere metingen en slechts voorloopig vastgesteld.

Uit de Instructie voor de polygoonmeting.

Elke veelhoek der 1e orde moet zoo weinig mogelijk van de rechte lijn afwijken.

In veelhoeken der 1e orde mogen geen kleinere zijden voorkomen dan van 100 M; in veelhoeken der 2e orde geen kleinere dan van 50 M., noch grootere dan van 350 M. bij directe meting en van 200 M. bij het gebruikmaken van afstandsmeters.

Tolerans (t) voor het verschil tusschen 2 directe metingen van eene veelhoekszijde:

$t = 0{,}015 \sqrt{L} + 0{,}0008\ L$, in gunstig terrein;

$t = 0{,}020 \sqrt{L} + 0{,}0008\ L$, in minder gunstig terrein;

$t = 0{,}025 \sqrt{L} + 0{,}0008\ L$, in ongunstig terrein.

Hoeksluitingsfout van een veelhoek $\leqq 1{,}5 \sqrt{n}$.

(n = het aantal te verbeteren azimuths).

De lineaire sluitingsfout $\delta = \sqrt{\delta^2_x + \delta^2_y}$ mag niet te boven gaan:

$t = 0{,}015 \sqrt{L} + 0{,}0008\, L + 0{,}1 \sqrt{n-1}$;

$t = 0{,}020 \sqrt{L} + 0{,}0008\, L + 0{,}1 \sqrt{n-1}$;

$t = 0{,}025 \sqrt{L} + 0{,}0008\, L + 0{,}1 \sqrt{n-1}$;

(L = lengte veelhoek.)

Uit de voorschriften voor de perceelsgewijze meting.

De veldschetsen worden in potlood vervaardigd en later in inkt gezet.

De cijfers echter moeten dadelijk in inkt geschreven worden, als omstandigheden zulks niet onmogelijk maken.

Twee metingen van een afstand L met behulp van meetlatten of stalen meetveeren mogen onderling niet meer verschillen dan $0{,}02 \sqrt{L} + 0{,}001\, L$.

Twee van elkaar onafhankelijke inhoudsberekeningen der perceelen geschieden door 2 personen.

Bij vergelijking van 2 berekeningen, ook van die van een complex van perceelen met den inhoud van een ruit of dien van een gesloten veelhoek wordt geen grooter verschil toegelaten dan $0{,}7 \sqrt{I} + 0{,}001\, I$, waarin I (inhoud) is uitgedrukt in M^2. Het verschil van de som der inhouden van alle perceelen op een blad voorkomende met den geheelen inhoud van het blad, wordt op alle perceelen naar evenredigheid van hunne grootte verdeeld.

Bij den aanvang en bij het einde van de berekening van een plan wordt de uitzetting of inkrimping gemeten.

De plans worden eerst gekleurd na vervaardiging van kopieën langs foto-technischen weg.

Een op het plan uitgepaste afstand mag niet meer afwijken van de daarvoor op het terrein gemeten lengte dan 0,0002 N, waarin N de noemer is der breuk aangevende de schaal, waarop het plan gekaarteerd is.

Bij de uitpassing op het plan wordt rekening gehouden met de uitzetting of krimping van het papier.

Om het wezen der waarnemingsfouten te kunnen bestudeeren en voor de toekomst de beste en snelste wijze van werken te verkrijgen, wordt een statistiek aangehouden van:

1°. Sluitfouten der driehoeken.

2°. Verschillen in de lengte van eene driehoekszijde langs verschillende wegen berekend.
3°. Vergelijking van de veelhoeksmeting ten opzichte der driehoeksmeting (lengte- en hoekwaarden).
4°. Verschillen van herhaalde afstandmetingen.
5°. Verschillen van afstanden op het terrein en op de kaart.

Beschouwingen.

Hoe men zich de inrichting van de kadastrale instelling ook denke, de technische bijhouding van de veranderingen in het gemetene van een kadaster, dat iets meer zal zijn dan een belastingkadaster moet noodzakelijk uitgaan van vaste punten.

Voorschriften voor nauwkeurige hermeting moeten gevolgd worden door aansluitende voorschriften voor metingen tot bijhouding in dien zin.

Daarvoor is noodig verzekering op het terrein, van vele punten der hermeting door steenen of buizen.

Men kan zich een plan denken desnoods samengesteld zonder hoekmeting. Bijhouding van dat plan zonder daarbij uit te gaan van vaste punten moet onherroepelijk veroordeeld worden. De wijze van verzekering is uit den aard der zaak voor verschillende terreinen, verschillend.

In de meeste gevallen zal verzekering door tegels en draineerbuizen doeltreffend zijn.

Tot de bijhouding van een kadaster behoort ook de bijhouding der verzekering van vaste punten.

Van tijd tot tijd moet nagegaan worden of een voldoende aantal dier punten nog aanwezig is. Zijn er punten verloren gegaan, dan behooren nieuwe verzekeringsmerken gesteld te worden op plaatsen, die de meeste waarschijnlijkheid geven voor het behoud der aangebrachte merken.

Ondergrondsche verzekering zal meestal de voorkeur verdienen boven bovengrondsche, hoe practisch deze ook schijnt.

Bij de keuze der te volgen hoekmeetmethode moet men van te voren vaststellen, welke nauwkeurigheid men wenscht te bereiken bij de trigonometrische plaatsbepaling der punten. Men kieze een zoodanig instrument of richte de metingen met het beschikbaar

instrument zoo in, dat aan die eischen van nauwkeurigheid voldaan worde. Daarbij houde men rekening met de grootte van de verschillende fouten, die haar invloed doen gevoelen bij de hoekmeting. Die fouten zijn in hoofdzaak: de randverdeelingsfout, de instellingsfout, de aflezingsfout, de centrische-opstellingsfout, het al of niet stevige der opstelling (toevallige fout in den stand der eerste as), invloed van wind.

De regelingsfout wordt opgeheven door het meten in twee kijkerstanden.

Buitendien is die fout na behoorlijke regeling van weinig beteekenis bij kleine elevaties.

De aflezingsfout is ook niet groot, vooral als men instrumenten heeft met mikroskopen.

De instellingsfout, voor zoover die onafhankelijk is van invloed van wind is zeer gering $= \frac{50''}{V}$ (V = vergrooting van den kijker)

Den grootsten invloed hebben vaak de verdeelingsfout, de soliditeit der opstelling en de winddruk.

De laatste is te vermijden.

Wat de verdeelingsfout betreft, deze bestaat uit een periodiek gedeelte en een toevallig deel.

Bij de nieuwe instrumenten, zooals b. v. bij de Rijksdriehoeksmeting gebruikt worden, is de randverdeelingsfout al zeer gering.

Bij de instrumenten, die tot nog toe meest bij onze kadastermetingen in gebruik zijn, is die fout grooter.

Zooals bekend is wordt de toevallige verdeelingsfout, grootendeels opgeheven door herhaalde metingen op verschillende deelen van den rand. De periodieke verdeelingsfout verdwijnt uit het gemiddelde van systematisch over den rand verdeelde metingen.

Het instrument, waarover ik beschikte bij de hermeting van *Aalsmeer* bezat een tamelijk groote periodieke randverdeelingsfout.

Aan de nauwkeurigheid van de randverdeeling der in *Italië* gebruikte instrumenten is het zeker toe te schrijven, dat men daar een 4-voudig aflezen der hoeken, dus in 2 randstanden heen en terug, voldoende acht.

In het *Zeitsch f. Verm.* 1894 *S* 333 komt voor:

Ueber das Mitschleppen des Limbus und verwandte Fehler bei den Repetitionstheodoliten *Reichenbachscher* Bauart van den

heer Triebe, Landmesser und Assistent Geodäsie a. d. Landwirth. Hochschule *Berlin*.

Het opstel handelt over wrijvingen bij repetitiemetingen.

1°. Bij draaiing van den limbus kan de alhidade iets achterblijven;

2°. de micrometers kunnen elastische verbuigingen der cirkelranden veroorzaken;

3°. bij het draaien der alhidade kan de limbus iets meêgaan.

De laatste fout, die de hoeken te klein maakt, zou de grootste zijn.

Bij den Mayerschen Wiederholungskreis wordt die geschat op 2″; ze is dus alleen van belang voor metingen op groote afstanden, waarvoor de in het opstel bedoelde instrumenten dan ook dienen.

De meesleepingsfout sub 3 genoemd, wordt volgens sommigen opgeheven door bij den teruggang steeds de alhidade rechts te blijven draaien, waardoor de aanvullingen tot 360° der eerst ingestelde hoeken gemeten worden.

Analoge overwegingen hebben wellicht aanleiding gegeven tot het steeds rechts draaien bij de hoekmeetmethode in onze „Handleiding" voorkomende.

Zooals bekend is worden volgens de Pruisische voorschriften bij het instellen van n richtingen, door draaiing van de alhidade naar rechts, alle punten van *1* tot en met *n* en daarna nogmaals het eerste punt ingesteld. Daarna wordt de kijker doorgeslagen en wordt op dezelfde punten doch in omgekeerde volgorde gericht, bij draaiing van de alhidade naar links.

Bij *n* Sätze wordt bij den aanvang van elken Satz de limbus $\frac{180°}{n}$ verplaatst.

Voor gelijksoortige waarnemingen wordt bij onze Rijksdriehoeksmeting op andere wijze te werk gegaan.

Na het instellen der punten *1* tot en met *n* wordt niet meer op het eerste punt gericht, doch dadelijk van af het n^e punt de teruggang (omgekeerde volgorde en draaiing der alhidade links) waarvoor gemeten in denzelfden kijkerstand.

De helft der Sätze (randstanden b. v. 0°, 30°, 60°) worden in den gewonen stand van den kijker, de andere helft (randstanden: 90°, 120°, 150°) in doorgeslagen stand van den kijker waargenomen.

Bij oneven aantal Sätze wordt natuurlijk in één van deze vóór den teruggang de kijker doorgeslagen.

Volgens de „Handleiding" wordt de alhidade steeds naar rechts gedraaid.

De eerste serie waarnemingen wordt dadelijk georienteerd en de voorwerpen *1* tot en met *n* en daarna weer het eerste voorwerp worden ingesteld. Hierna volgt verplaatsing van den limbus $\left(\frac{180^\circ}{8} = 22^1/_2{}^\circ \text{ sexagesimale verdeeling}\right)$ en herhaalde waarneming derzelfde richtingen op dezelfde wijze. Na 4 series (waarvan de laatste dus in randstand: orienteering + $67^1/_2{}^\circ$) wordt de kijker doorgeslagen en volgen met verplaatsing van den rand over $22^1/_2{}^\circ$ vóór elke serie nog 4 series, waarbij dezelfde voorwerpen nu in omgekeerde volgorde — daarbij, zooals reeds opgemerkt, de alhidade steeds rechts draaiende — ingesteld worden.

Een voordeel van deze laatste methode ligt daarin, dat door het groot aantal randstanden (8) de periodieke randverdeelingsfout beter wordt geëlimineerd en de invloed der toevallige randverdeelingsfout geringer wordt.

Bij nauwkeurig verdeelde randen is zoo'n groot aantal randstanden voor de opheffing dier fout echter niet noodig.

Zelfs bij de tot nog toe bij ons kadaster in gebruik zijnde theodolieten zijn 5 à 6 randstanden zeker ruimschoots voldoende om punten op afstanden van 2000 à 3000 M. tot op 5 c.M. nauwkeurig te bepalen.

Een nadeel van de methode volgens de „Handleiding" is, dat elke serie waarnemingen op zich zelf staat, dat de meting niettegenstaande het niet al te groote aantal instellingen door de vele randverplaatsingen en de oriënteering meer tijd eischt dan andere methoden en dat op het terrein elke vergelijking tusschen de series ontbreekt

En vooral in bedekt terrein is het wenschelijk dat men dadelijk de bruikbaarheid der waarnemingen beoordeelen kan.

Bijna overal wordt slechts als een geheel beschouwd eene hoekmeting in heen- en teruggang (Satzmeting).

Men geeft gewoonlijk aan de dubbele hoekmeting (heen- en

teruggang) als éénheid beschouwd het gewicht 2, ongeveer gelijk aan dat van de enkelvoudige richtings-waarneming.

Bij de methode der „Handleiding" kan men kwalijk spreken van heen- en teruggang. Het tijdsverloop tusschen deze is te groot.

Voor richtingswaarnemingen verkies ik de bij de Rijksdriehoeksmeting gevolgde methode.

Deze paste ik ook toe bij de gedeeltelijke hermeting van *Aalsmeer*.

Zooals reeds gezegd: het beginpunt wordt niet noodeloos nog eens ingesteld en de kijker wordt bij een even aantal randstanden eerst op de helft van dat aantal doorgeslagen.

Elke heen- en teruggang heeft derhalve dezelfde regelings- en randverdeelingsfout.

Daardoor kan men op zeer eenvoudige wijze voor elk standpunt een middelbare fout uit de waarnemingen berekenen, die onafhankelijk van de twee genoemde fouten, en van zuivere centrische opstelling, den invloed aangeeft van de fouten van instelling en aflezing, waarbij de eerste verband houdt met de soliditeit der opstelling, den winddruk, de verlichting van het in te stellen voorwerp en nog enkele kleinere factoren.

Zoo werden voor de gedeeltelijke hermeting van *Aalsmeer* de volgende 6 Sätze waargenomen in het punt I waarbij in 7 richtingen werd ingesteld:

Sätze	1	2	3	4	5	6
Randstand	0°	30°	60°	90°	120°	150°
Kijkerstand	I	I	I	II	II	II

Gemiddelde van de 2 noniusaflezingen.

Heengang.	0″	50″	12″	45″	10″	45″
	20	5	10	2	15	5
	50 (-10)	25	50	20	42	40
	58 (-2)	5	30	10	35	0
	30	15	35	20	48	5
	42	22	48	32	0	25
	48	30	45	25	50	38

Gemiddelde van de twee noniusaflezingen.

Teruggang, omgekeerde volgorde.	42″	30″	45″	22″	55″	35″
	42	15	52	32	0	30
	40	22	40	20	45	5
	12	55 (-5)	25	8	35	0
	10	22	50	20	42	45
	35	0	10	15	25	5
	0	50	12	40	15	45

Verschillen der aflezingen in heen- en teruggang.

0″	0″	0″	5″	5″	0″
15	5	0	13	10	0
20	3	0	0	0	5
14	10	5	2	0	0
10	7	5	0	3	0
0	7	4	0	0	5
6	0	0	3	5	3

De som der 42 kwadraten dezer verschillen is 1680″.

Wijl men hier te doen heeft met verschillen van directe waarnemingen (ware fouten) is derhalve het kwadraat der middelbare fout voor het verschil van 2 waarnemingen gelijk aan $\frac{1680}{42} = 40''$.

Hieruit volgt voor het kwadraat der middelbare fout van de enkelvoudige waarneming $\frac{40''}{2} = 20''$ of $M_r = \sqrt{20''} = 4'',5$.

Zoo vond ik bij *Aalsmeer* voor de 6 punten F, H, I, 14, 15 en 16 op dergelijke wijze berekende middelbare fouten van 3′ tot 8″ voor de enkelvoudige richtingswaarneming.

Van het verschil in grootte dier fouten was de vermoedelijke oorzaak (al of niet stevige opstelling van het instrument, winddruk, enz.) terstond bekend.

Bij de Pruisische methode kan ook op eenvoudige wijze voor elk station een middelbare fout gevonden worden, die eene aanwijzing geeft omtrent de bereikte nauwkeurigheid met inbegrip van den invloed der randverdeelingsfout. Deze kan b.v. berekend worden uit de verschillen der arithmetische middens van alle waarnemingen met de Satzmittel (heen- en teruggang).

De laatste zijn door het doorslaan van den kijker bevrijd van de regelingsfout doch behept met de randverdeelingsfout, omdat men heen en terug bij elken Satz op hetzelfde randdeel afleest.

Bij de methode der „Handleiding" staat elke waarneming op zichzelf en heeft elke waarneming haar eigen regelingsfout (geen toevallige fout.) Van vergelijking tusschen de serieën, waaruit de grootte der toevallige fouten van het richten en het aflezen zoude kunnen worden afgeleid, buiten invloed der regeling van het instrument, kan dus geen sprake zijn.

Als van zelf kom ik hier tot het inlasschen van eenige beschouwingen over de middelbare fouten μ, m_x en m_y (voor de gewichtseenheid = dubbele hoekmeting of enkelvoudige richtingswaarneming) bij de stationsvereffeningen van de Rijksdriehoeksmeting, over welker aard de heer de Vos reeds een en ander mededeelde in ons tijdschrift Jaarg. 1903 blz. 235 en 236 naar aanleiding van de verschijning der eerste gegevens der Rijksdriehoeksmeting.

De μ is de middelbare fout voor de richtingswaarneming, berekend uit de verschillen van de hoeken gemeten in heengang, met die gemeten in den teruggang op hetzelfde randdeel.

Op die middelbare fout zijn dus noch randverdeelingsfout noch regelingsfout van invloed.

Ze geeft een denkbeeld van de som der invloeden van instellingsfout, aflezingsfout en toevallige fout in den stand der eerste as van het instrument (pijlerdraaiing buiten beschouwing gelaten) en is derhalve van denzelfden aard, als de door mij het eerst genoemde middelbare fout uit de verschillen der waarnemingen heen- en terug in denzelfden Satz, zonder doorslaan van den kijker, op eenvoudige wijze te berekenen.

Leidt men een middelbare fout m_x af uit de verschillen van benaderde of vereffende hoek- of richtingswaarden met de daarmede overeenkomstige rekenkunstig gemiddelden uit al de waarnemingen, om daaruit te concludeeren tot de middelbare fout voor de gewichtseenheid (hoekmeting in heen- en teruggang = dubbele hoekmeting), dan is deze laatste geflatteerd.

Uit het rekenkunstig gemiddelde van alle waarnemingen is de periodieke verdeelingsfout bijna geheel en de toevallige voor het grootste gedeelte verdwenen.

Heeft men nu te doen met een gemiddelde uit n dubbele hoekmetingen dan geeft de middelbare fout $M_r \sqrt{n}$ eene te optimistische voorstelling van de bereikte nauwkeurigheid bij één dubbele hoekmeting.

De m_y daarentegen geeft een minder geflatteerd denkbeeld van de som der invloeden van alle waarnemingsfouten op de enkelvoudige richtingswaarneming.

In de „Rivista di topografia e catasto", jaargang 1898—1899 blz: 44 en v.v., verwerpt Prof. N. Jadanza de berekening van m_x en geeft de voorkeur aan berekening van de middelbare fout voor elken hoek afzonderlijk uit de verschillen van den vereffenden hoek met de Satzmittel waaruit de waarschijnlijke waarde der hoeken berekend is, en licht dit met een uitgewerkt voorbeeld toe.

Bij instrumenten met zoo nauwkeurig verdeelde randen als voor primaire metingen bij Rijksdriehoeksmetingen en Graadmetingen gebruikt worden, is uit den aard der zaak het verschil tusschen m_x en m_y niet groot. (Zie Tijdschr. Jaarg. 1903 blz: 235—236).

Bij metingen met een theodoliet met minder juist verdeelden rand, is dat verschil tastbaarder.

Bij de plaatsbepaling van den toren van *Aalsmeer*, ten opzichte van 4 primaire punten van Kraijenhoff, noodig ook ter verkrijging van een azimuth, onder zeer gunstige omstandigheden verricht, vond ik met den door mij gebruikten theodoliet: $m_x = 4'',57$; $m_y = 12'',25$; $\mu = 3'',34$.

De μ komt, zooals behoort, overeen met de middelbare fout voor de enkelvoudige richtingswaarneming (3″,07 en 4″), na eerder verrichte waarnemingen op den toren van *Aalsmeer* op de vroeger aangetoonde eenvoudige wijze berekend, uit de verschillen der richtingsinstellingen in heen- en teruggang.

Is er pijlerdraaiing dan wordt de μ iets te groot, daar, wanneer de hoek in heengang daardoor iets te groot is, de hoek in teruggang ongeveer evenveel te klein zal zijn en omgekeerd.

Uit de m_y en de μ vindt men de verdeelingsfout:

$$\tau_1^2 = m_y^2 - \mu^2 = 138{,}90.$$

Dit is het kwadraat van de randverdeelingsfout voor de dubbele

hoekmeting. Of men echter éénmaal of n-maal een hoek meet op hetzelfde randdeel, de randverdeelingsfout blijft onveranderd.

τ_1^2 is dus ook het kwadraat van die fout voor den enkelvoudigen hoek en voor de richting wordt $\tau^2 = \frac{138{,}90}{2} = 69{,}45$ of $\tau = 8''{,}3$.

De omstandigheid, dat de m_y nog maar 12″ is, bewijst weer, dat met soliede opstelling, zelfs met de bij het kadaster in gebruik zijnde theodolieten, het aantal randstanden bij richtingswaarnemingen voor kleinere afstanden niet zoo heel groot behoeft te zijn.

Bij minder stabiele opstelling werd vroeger heil gezocht bij hoekmetingen volgens de repetitiemethode. Langzamerhand is men echter van die methode afkeerig geworden. Wel is vaak in geschriften getracht de methode in eere te herstellen en voor kadastermetingen aan te bevelen maar, naar ik geloof, zonder gevolg.

Voor minder stevige opstelling zou ik de voorkeur geven aan de symmetrische hoekmeetmethode naar Schreiber, die gewoonlijk alleen bij primaire metingen in gebruik is en waarvoor ik verwijs naar het Zeitschr. für. Verm. 1878.

In het wezen der zaak is die methode zeer eenvoudig. Men meet telkens slechts één hoek in heen- en teruggang, wat natuurlijk vrij wat sneller is afgeloopen dan het meten van een hoek volgens de repetitiemethode.

De randverdeelingsfout wordt het best opgeheven, omdat geen enkele richting meer dan eenmaal op hetzelfde randdeel afgelezen wordt. Daar alle denkbare hoeken gemeten worden, gevormd door telkens 2 van de n onderling te bepalen richtingen, verkrijgt men voor elken hoek één direct gemeten waarde en $n-2$ waarden afgeleid uit de som of het verschil van 2 andere hoeken.

Stelt men het gewicht van de dubbele hoekmeting (heen- en teruggang) gelijk 2, dan hebben de $n-2$ afgeleide waarden elk het gewicht 1.

Verrichtte men voor elken hoek dus slechts één dubbele hoekmeting dan zou de meest waarschijnlijke waarde voor een hoek H zijn:

$$\frac{2H + H_1 + H_2 + \ldots . H_{n-2}}{2 + (n-2)} = \frac{2H + H_1 + H_2 + \ldots . H_{n-2}}{n},$$

waarin H de direct gemeten waarde voorstelt en $H_1, H_2 \ldots . H_{n-2}$ de waarden verkregen uit de som of het verschil van twee andere hoeken.

Het gewicht van dit naar de methode kleinste kwadraten verkregen rekenkunstig gemiddelde is n = het aantal richtingen.

Door voor elken hoek meer dubbele hoekmetingen te verrichten kan men naar welgevallen het gewicht vergrooten.

Verricht men steeds een even aantal dubbele hoekmetingen, dan behoeft tijdens de meting nooit de kijker doorgeslagen te worden.

Uit de som der kwadraten van de verschillen der richtingsinstellingen in heen- en teruggang kan weer onmiddellijk, zooals in het vroeger gegeven voorbeeld is aangetoond, de middelbare fout voor de enkelvoudige richtingswaarneming afgeleid worden (randverdeelingsfout en regelingsfout buiten beschouwing gelaten).

$$\mu^2 = \frac{\text{som kwadraten}}{2 \times \text{aantal kwadraten}}.$$

Men kan die fout natuurlijk ook afleiden, zooals gewoonlijk bij metingen naar de methode Schreiber geschiedt, door de som te nemen van de kwadraten der verschillen δ tusschen elke hoek in heen- en denzelfden in teruggang. In dat geval is

$$\mu^2 = \frac{\Sigma \delta^2}{4 \times \text{aantal kwadraten}}.$$

Op welke wijze de metingen verricht moeten worden om te zorgen, dat elke richting slechts eenmaal op het zelfde randdeel afgelezen wordt, vindt men eenvoudig aangegeven in Zeitschr. für Verm. 1878.

De meer ingewikkelde beschouwingen daarin voorkomende, zoomede de berekening der middelbare fouten m_x en m_y hebben voor de eenvoudige kadastrale praktijk niet het minste nut.

De methode Schreiber is hierdoor voor het beoogde doel tot de meest eenvoudige zaak teruggebracht.

Het spreekt van zelf, dat bij wankele opstelling bij het instellen nog meer dan anders gelet moet worden op het inspelen van het niveau.

Een lichte vingerdruk op den drievoet kan daarvoor bij het instellen van nut zijn, terwijl tevens aan te bevelen is te zorgen dat men nooit den micrometer behoeft terug te draaien.

Het nut van oriënteering der richtingswaarnemingen tijdens de meting voor kadastermetingen, voorgeschreven in onze „Handleiding",

schijnt mij toe overschat te worden. Bij de Rijksdriehoeksmeting bewijst voor sommige metingen dadelijke oriënteering soms diensten, omdat ver verwijderde punten, welker ligging uit vroegere metingen bekend is, dan gemakkelijk opgezocht kunnen worden.

Voor kadastermetingen kan echter dadelijke oriënteering veel tijdverlies tot gevolg hebben, omdat men steeds moet kunnen richten naar een punt, van waar het station reeds ingesteld is.

In bedekte terreinen als *Aalsmeer* is het vaak van belang nu hier dan daar hoekwaarnemingen te doen.

Het stelselmatig gaan van het eene punt naar een ander dat reeds van daaruit ingesteld is, zou voor de hoekmeting veel meer tijd gevorderd hebben dan nu noodig was.

In *Italië* worden evenals hier voor de Rijksdriehoeksmeting theodolieten met sexagesimale randverdeeling gebruikt. Voor meer ondergeschikte metingen is de centesimale verdeeling toegelaten.

In *Frankrijk* werd de centesimale verdeeling reeds door Delambre ook voor primaire metingen gebruikt.

Sedert het begin der vorige eeuw geeft daar de „Service géographique" de voorkeur aan centesimale verdeeling.

In 1889 en 1890 verschenen te *Parijs* nieuwe tafels. die voor beide verdeelingen bewerkt waren in 4, 5 en 8 decimalen.

In *Italië* worden van staatswege aan alle betrokken ambtenaren tafels verstrekt voor den overgang van de eene in de andere verdeeling.

Alle meet- en bureaubenoodigdheden worden daar trouwens van staatswege verstrekt, terwijl door geregeld onderzoek zorg gedragen wordt voor de deugdelijkheid van die zaken, ten bate van het werk. In de verzameling van voorschriften komen b.v. belangrijke beschouwingen voor over onderzoek van papier en inkt.

In *Italië* beschouwt men, zooals wij zagen, eene driehoeksmeting als goed als de gemiddelde sluitfout $\frac{\Sigma \Delta}{n} < 20''$ en als zeer goed als $\frac{\Sigma \Delta}{n} < 15''$.

Bij de driehoeksmeting van *Aalsmeer* vond ik uit 20 driehoeken (hoeken gemeten in 6 randstanden) $\frac{\Sigma \Delta}{n} = 11'',8$ en na bijvoeging

van nog 10 driehoeken met kleinere zijden (hoeken gemeten in 4 randstanden) $\frac{\Sigma \Delta}{n} = 16'',8$.

Verder berekent men de middelbare fout voor den hoek met behulp van de bekende benaderingsformule van de internationale aardmeting (Zie Tijdschr. Jaarg. 1897 blz: 103): $m = \sqrt{\frac{\Sigma \Delta^2}{3N}}$.

Daar bij *Aalsmeer* de som van de kwadraten der Δ in de 20 eerste driehoeken $= 4267,54$, wordt $m_h = \sqrt{\frac{4267,54}{3 \times 20}} = 8'',43$ en voor de richting $m_r = \sqrt{\frac{4267,54}{2 \times 3 \times 20}} = 5'',96$.

Men beschouwt de Δ ook wel als toevallige fout (m. i. ten onrechte) en berekent dan $\mu_\Delta = \sqrt{\frac{\Sigma \Delta^2}{N-1}}$, waaruit volgt $m_h = \sqrt{\frac{\Sigma \Delta^2}{3(N-1)}}$ en $m_r = \sqrt{\frac{\Sigma \Delta^2}{6(N-1)}}$.

Uit de Δ's van de 20 driehoeken bij *Aalsmeer* vindt men op die wijze:

$$m_r = \sqrt{\frac{4267.54}{6(20-1)}} = 6'',12.$$

Volgens de benaderingsformule van Encke is:

$$\mu_\Delta = 1,2533 \times \frac{\Sigma \Delta}{N}, \text{ waaruit volgt: } \mu_r = 1,2533 \times \frac{\Sigma \Delta}{N} \times \frac{1}{\sqrt{6}}$$

en voor *Aalsmeer* $\mu_r = 1,2533 \times 11'',8 \times \frac{1}{\sqrt{6}} = 6''$.

Deze μ_r is de middelbare fout voor de richting, welke verkregen is als rekenkunstig gemiddelde van 12 instellingen.

Verdere afleiding van de middelbare fout van de enkelvoudige hoekmeting of de enkelvoudige richtingswaarneming door μ_r te vermenigvuldigen met $\sqrt{6}$ of $\sqrt{12}$ (zooals in de „Rivista di topografia e catasto 1889—1890 blz. 4) schijnt mij van weinig nut of liever onjuist.

Uit de rekenkunstig gemiddelden toch is de verdeelingsfout bijna verdwenen en door vermenigvuldiging met $\sqrt{6}$ of $\sqrt{12}$ wordt die er niet ingebracht.

Buitendien doet zich in deze middelbare fout m_r ook gevoelen, de fout van onjuiste centreering van baken en instrument, welke voor 1 Satz even groot is als voor het gemiddelde uit 6 Sätze.

Uit de gelijktijdige vereffening der punten 14, 15 en 16 met voorwaardevergelijkingen ten opzichte der hoofdpunten F, H en I werd voor de middelbare fout eener richting 6″,76 gevonden,

Deze fout is gelijksoortig met de boven berekende m_r en komt daarmede dan ook vrij wel in grootte overeen.

Het gemiddelde der kwadraten van de uit richtingsverschillen voor de 6 standplaatsen: F, H, I, 14, 15 en 16 berekende middelbare fouten van de enkelvoudige richtingswaarneming was $6{,}74^2$.

Voor deze fout geldt, dat bij een gemiddelde uit 12 instellingen, ze teruggebracht wordt tot de waarde: $\frac{6{,}74^2}{12}$, dus slechts ongeveer $^1/_{12}$ van het kwadraat der geheele uit de netsvereffening gevonden middelbare fout voor de richting (6.76^2).

Het resteerende $(^{11}/_{12})$, dus ongeveer $6{,}5^2$ is de invloed van onjuiste centreering, loodrechtstelling en opstelling van baken en instrument, wat voor een afstand van 2000 M. ongeveer overeenkomt met eene zijdelingsche verschuiving van $\pm$ 6 c.M.

Hieruit zou volgen, dat van de middelbare fout voor eene richting, die het arithmetisch gemiddelde is uit meerdere randstanden, het grootste gedeelte moet worden toegeschreven aan minder juiste centreering, welker invloed niet opgeheven noch zelfs verminderd wordt door het meten in meerdere randstanden.

Stellen wij dus voor de enkelvoudige waarneming in afgeronde cijfers:

middelb. fout berekend uit richtingsverschillen op de standplaats 7″,
middelb. fout tengevolge van onjuiste centreering 6″,
middelb. fout der randverdeeling 8″,

dan zou de middelbare fout voor de enkelvoudige waarneming (regelingsfout buiten rekening gelaten) worden $\sqrt{6^2 + 7^2 + 8^2} = \sqrt{149} = \pm 12''$, aanmerkelijk minder dus, niettegenstaande de randverdeelingsfout hierin begrepen is, dan verkregen zou worden door de langs 3 verschillende wegen verkregen $m_r = \pm 6''$ te vermenigvuldigen met $\sqrt{12}$ $(\pm 20'')$.

Het gemiddelde uit n enkelvoudige waarnemingen, systematisch over den rand verdeeld en half in den eenen en half in den

anderen kijkerstand gemeten wordt nu steeds: $\sqrt{\frac{7^2}{n} + 6^2}$.

Men geve zich dus goed rekenschap van den aard der van invloed zijnde fouten bij de toepassing der bekende formules:

$$m_{\text{arith.midden}} = \frac{m}{\sqrt{n}} \quad \text{en} \quad m = m_{\text{arith.midden}} \times \sqrt{n}.$$

Eene interessante methode om uit de sluitfouten der driehoeken eener driehoeksmeting gevolgtrekkingen te maken over de juistheid en regelmatigheid der hoekmetingen is nog de volgende.

Er bestaan tafels die op eenvoudige wijze de theoretische waarschijnlijkheid p aangeven, dat de fout van eene waarneming met de nauwkeurigheid $h = \frac{1}{m\sqrt{2}}$ (waarin m in dit geval de gemiddelde sluitingsfout $\sqrt{\frac{\Sigma \Delta^2}{n}}$ is) tusschen o en a ligt.

Vermenigvuldigt men nu het aantal driehoeken N met de waarschijnlijkheidsgetallen p behoorende bij a_1; a_2; a_3 ... enz., dan vindt men de getallen (n^1), die het aantal driehoeken aangeven, waarin waarschijnlijk de maximumfout achtereenvolgens is: a_1; a_2; a_3 ... enz.

Vergelijking van deze getallen met die n, welke in werkelijkheid het aantal der driehoeken aangeven, waarin die maximumfout a_1; a_2; a_3 ... enz. is, stelt ons in staat de regelmatigheid der hoekmeting te beoordeelen.

Ofschoon de foutenwet eigenlijk slechts van toepassing is bij een groot aantal fouten en de voorafgaande beschouwing derhalve slechts juist behoeft te zijn voor een driehoeksnet met een groot aantal driehoeken, paste ik toch deze onderzoekingsmethode toe voor de 20 (N.) reeds vroeger genoemde driehoeken bij de hermeting van *Aalsmeer* gevormd, waarbij $m = \sqrt{\frac{\Sigma \Delta^2}{n}} = 14'',61$ was.

Resultaat.

Fouten begrepen tusschen	Waarschijnlijkheid p.	$n^1 = N.p.$	n	Sluitfouten in volgorde der grootten.
0 en a_1 = 1″,86	0,1013	2	3	0″,3 0″,4
0 „ a_2 = 3″,72	0,2009	4	4	1″,5

Fouten begrepen tusschen	Waarschijnlijkheid p.	n' = N.p.	n	Sluitfouten in volgorde der grootten.
0 „ a_3 = 5″,78	0,3079	6	7	3,0
0 „ a_4 = 7″,64	0,3992	8	8	4,1 4,2
0 „ a_5 = 9″.92	0,5027	10	8	4,7 6,1
0 „ a_6 = 12″,40	0,6038	12	11	10,6
0 „ a_7 = 15″,08	0,6981	14	13	10,6 11,1
0 „ a_8 = 18″,80	0,8019	16	16	14,3 14,8
0 „ a_9 = 21″,07	0,8508	17	16	15,6
0 „ a_{10} = 23″,97	0,8991	18	18	15,7 17,9
0 „ a_{11} = 28″,72	0,9507	19	19	23,4 23,9
0 „ a_{12} = 34″,09	0,9804	20	20	24,2 29,6
0 „ a_{13} = 56″,82	0,9999	20	20	

Ook heeft men voor de driehoeksmetingen in *Italië* grafische voorstellingen geconstrueerd, waarop een regelmatig gebogen lijn het waarschijnlijk aantal driehoeken aangeeft, waarvan de sluitfout eene bepaalde grootte heeft, terwijl een zich langs die gebogen lijn slingerende gebroken lijn een voorstelling geeft van het werkelijk aantal driehoeken met die bepaalde sluitfouten.

In mijn bezit is zoo'n grafische voorstelling, waarop bedoelde lijnen geconstrueerd zijn voor de volgende series driehoeken:

Aantal driehoeken.	Gebruikt instrument.	Middellijn cirkelrand.	Hoeken gemeten n maal.	Sluitfout $m = \sqrt{\frac{\Sigma \Delta^2}{n}}$
1508	Troughton & Simms.	13 à 17,5 cM.	6 maal.	9″,22
2204	id.	id.	6 „	10″,94
2170	Troughton & Simms. met noniusaflezing.	id.	6 „	10″,93

Aantal driehoeken.	Gebruikt instrument.	Middellijn cirkelrand.	Hoeken gemeten n maal.	Sluitfout $m = \sqrt{\frac{\Sigma \Delta^2}{n}}$
3096	id.	12,5 à 15 cM.	4 maal.	16″,06
1577	id.	13 à 15 cM.	4 „	17″,17
662	id.	id.	6 „	14″,09
136	Salmoiraghi.	15 cM.	4 „	14″.82
226	id.	14 cM.	8 „	7″,99
706	Troughton & Simms.	13 à 15 cM.	4 „	13″,32
1519	id.	12,5 à 15 cM.	4 „	14″,82
3802	id.	id.	4 „	15″,58

Deze grafische voorstellingen worden in *Italië* terecht als van groot nut beschouwd voor de beoordeeling van hoekmetingen bij uitgebreide driehoeksmetingen. *(Wordt vervolgd).*

C. J. Colpa.

Ontslag en Overplaatsing.

Aan Hare Majesteit de Koningin

Geven eerbiedig te kennen de ondergeteekenden:

Dat de ambtenaren der registratie en domeinen, de bewaarders van de hypotheken, het kadaster en de scheepsbewijzen en de ambtenaren van het kadaster, hoewel dankbaar voor Uwer Majesteits welwillendheid om ook aan hen waarborgen te geven voor eene rechtvaardige behandeling bij het ontslaan en bij het tegen hun wil overplaatsen in een ander ambt van de ambtenaren tot gemelde dienstvakken behoorende, zich (blijkens besprekingen in de vergaderingen van de vereenigingen dier ambtenaren) toch bezwaard gevoelen door onderscheidene bepalingen van het tot deze aangelegenheid betrekkelijke *Koninklijk Besluit van den 31 Mei 1905 N° 55*, waardoor naar hunne meening tegen de blijkbare bedoeling van Uwe Majesteit, het beoogde doel wordt gemist;

Dat toch, waar bepaald is dat tot het ontslag of de overplaatsing in een ander ambt tegen den wil van den ambtenaar, niet zal

worden overgegaan dan na advies eener Commissie van onderzoek (*art. 5 van het besluit*), niet tevens is bepaald, dat de straf van ontslag of overplaatsing niet zal worden toegepast, wanneer de Commissie van oordeel is dat daartoe geen grond bestaat, terwijl toch zoodanige bepaling alleszins billijk zou zijn, aangezien, ingeval de leden eener door den Minister van Financiën benoemde Commissie na ingesteld onderzoek, den grond tot ontslag of overplaatsing niet aanwezig achten, het bestaan van dien grond, minst genomen twijfelachtig mag worden genoemd en, bij twijfel eene uitspraak ten gunste van den beklaagde of verdachte rechtvaardig voorkomt, weshalve het verkieselijk wordt geacht dat het advies der Commissie, indien het strekt tot ontslag of overplaatsing, slechts dan zal worden gevolgd, wanneer Uwe Majesteit (of Uwer Majesteits Minister ingeval de zaak te zijner beslissing staat) zich er mede kan vereenigen, terwijl het altijd zal worden gevolgd wanneer het tot handhaving van den ambtenaar strekt;

Dat de Commissie van onderzoek volgens *art. 5 van het besluit* voor ieder bijzonder geval door den Minister van Financiën wordt samengesteld en van eene instructie voorzien, terwijl het vertrouwen in de Commissie veel grooter zou zijn, wanneer geene bijzondere omstandigheden bij hare samenstelling in aanmerking konden komen, hetgeen het geval zou zijn, indien de leden der Commissie (afzonderlijk voor registratie en hypotheken en voor het kadaster) telkens voor een bepaalden tijd werden benoemd om de gevallen, welke zich gedurende dien tijd mochten voordoen te onderzoeken.

Aan die Commissie kon dan ook de bevoegdheid worden toegekend om deskundigen te hooren, terwijl bij het aanwijzen dier deskundigen zou kunnen worden gelet op de bepalingen der Wet op de burgerlijke pensioenen.

Eene vooraf vastgestelde instructie voor de Commissiën wordt ook geacht verre de voorkeur te verdienen boven eene, voor elk geval vast te stellen instructie;

Dat volgens *art. 1 letter c* van het besluit, de ambtenaren, die den voor het recht op pensioen gevorderden leeftijd hebben bereikt, zullen worden ontslagen wanneer zij voor hun ambt niet (meer) ten volle geschikt worden geacht, zonder dat omtrent hunne geschiktheid het advies eener Commissie van onderzoek zal worden gevraagd, terwijl toch juist in dit geval het onderzoek door eene Commissie van deskundige personen hoogst wenschelijk is, aangezien anders

vaak het oordeel van één hoofdambtenaar, die toch feilbaar is, het eenige gegeven zal zijn waarnaar zal worden beslist, over het ontslag van ambtenaren, die dikwijls nog in de volle kracht des levens zijn, te meer omdat velen hunner toch reeds op hun 55e jaar den voor het recht op pensioen gevorderden leeftijd hebben bereikt, zonder het volle pensioen te kunnen ontvangen;

Dat de uitdrukking plichtverzuim, onwaardig of onbehoorlijk gedrag in of buiten dienst, voorkomende in *art. 3 letter b* van het besluit zóó weinig bepaald is, dat zij bezwaarlijk kan geacht worden voldoende gronden voor ontslag of overplaatsing aan te wijzen, terwijl het ook, met het oog op den samenhang tusschen ontslag en pensioen wenschelijk wordt geacht, dat de uitdrukking in overeenstemming worde gebracht met de woorden van *art. 8 der Wet op de burgerlijke pensioenen;*

Dat het tweede lid van *art. 4 van het besluit* voor de ambtenaren niet zeer duidelijk is;

Eindelijk, dat de ambtenaren het op hoogen prijs zouden stellen ook met het oog op het bij de Staten-Generaal aanhangige Wetsontwerp tot regeling der administratieve rechtspraak, indien aan de regeling een vaster karakter werd gegeven door de bepalingen vast te stellen bij algemeenen maatregel van bestuur, tegen welke wijze van vaststelling, naar hun bescheiden oordeel, geene grondwettige bedenkingen kunnen bestaan.

Onder mededeeling van deze bezwaren veroorloven de ondergeteekenden zich het eerbiedig verzoek te doen, dat het Uwer Majesteit moge behagen, maatregelen te verordenen, waardoor daaraan worde te gemoet gekomen.

Amsterdam, den 11 November 1905.

Van Uwe Majesteit
de getrouwe onderdanen.

(Geteekend). — G. v. Iterson, (*Voorzitter van de vereeniging van hypotheek-bewaarders.*)
J. van Blarkom, (*Secretaris van de vereeniging van hypotheek-bewaarders.*)
C. W. Gombault, (*lid van de vereeniging van ingenieurs-verificateur.*)
J. T. Hessels, (*lid van de vereeniging van ingenieurs-verificateur.*)

I. Boer Hzn., (*Voorzitter van de vereeniging voor kadaster en landmeetkunde.*)
J. Wolterson, (*lid van het bestuur der vereeniging van registratie-ambtenaren.*)
A. E. Kulenkamp Lemmens (*lid van het bestuur der vereeniging van registratie-ambtenaren.*)

Mededeelingen uit P. W. 1904.

No. 9752. Staten van hypothecaire inschrijvingen en getuigschriften van onbezwaardheid. Verband op afgebakende gedeelten van perceelen.

Door K. te S. werd ten hypotheekkantore opgave gevraagd van de hypothecaire inschrijvingen, waarmede zijne onroerende goederen waren bezwaard.

Hem werd daarop medegedeeld, dat die onroerende goederen onbezwaard waren, met uitzondering van het perceel sectie F, N°. 1319 (oud 480 ged^{k}.), omdat een niet voldoend aangewezen gedeelte van het oude N°. 480, waaruit het nieuwe No. 1319 was voortgekomen, was bezwaard met vier inschrijvingen en niet uit te maken was, of het nieuwe perceel N°. 1319 al dan niet met die inschrijvingen was bezwaard.

K. wendde zich daarop tot den Minister, bewerende, dat door den bewaarder ten onrechte was opgegeven, dat het perceel N°. 1319 met vier inschrijvingen was bezwaard.

De betrokken bewaarder, hierover gehoord, deelde mede, dat in elk der bovenbedoelde vier inschrijvingen een gedeelte van het oude perceel N°. 480 was bezwaard, zonder behoorlijke aanwijzing van dat gedeelte; dat aan zijn kantoor sedert vele jaren was aangenomen, dat zulk eene inschrijving alleen dan door den bewaarder geacht wordt te zijn gevestigd op het perceel, dat onder het nieuwe nummer ten name van den hypotheekgever is geboekt, wanneer aan twee voorwaarden is voldaan: 1°. *dat wordt aangewezen bij welken titel dat verbonden gedeelte is verkregen met vermelding van datum, deel en nummer der overschrijving van dien titel, en* 2°. *dat in het borderel uitdrukkelijk wordt verklaard, dat de hypotheeknemer het er voor zal houden, dat de inschrijving uitsluitend rust op het ten name van den debiteur krachtens dien titel bij het kadaster geboekte perceel.*

Aan den bewaarder is daarop te kennen gegeven, dat de grootte en de omschrijving van de met hypotheek bezwaarde perceelen — alle gedeelten uitmakende van het oude N°. 480 — geheel overeenstemmen met den

feitelijken toestand, zooals die in de kadastrale stukken (plan en legger) is opgenomen; dat ten overvloede in elk der ingeschreven borderellen deze bepaling voorkomt: *„Zullende alleen dat gedeelte van voormeld kadastraal „perceel (sectie F No. 480) ten behoeve van den schuldeischer verbonden zijn, „hetwelk na opmeting vanwege het kadaster ten name van den schuldenaar „wordt gesteld"*; dat de bewaarder bij zijn onderzoek naar en zijn oordeel over de al of niet bezwaardheid van perceelen, geen onderzoek te doen heeft naar de rechtsgeldigheid of de bewijskracht van gedane metingen, doch dat hij daarbij *met practischen zin behoort te werk te gaan om daardoor zooveel mogelijk te gemoet te komen aan de moeilijkheden, die voor de hypothecaire boekhouding uit het verbinden van gedeeltelijke perceelen voortvloeien.*

Naar aanleiding van deze opmerkingen heeft de bewaarder zich bereid verklaard om, op eene daartoe gedane aanvrage, een certificaat van onbezwaardheid van het perceel sectie F N°. 1319 af te geven. (Miss. van 19 Sept. en 8 Nov. 1904, N°s. 89, 34 en res. van 29 Nov. 1904, N°. 55).

VERSLAG van het vergelijkend examen voor de betrekking van adspirant-landmeter van het kadaster, gehouden te 's Gravenhage, op 13 September en volgende dagen.

Rekenkunde. (1½ uur).

1. Bewijs, dat ieder getal, dat een tweedemacht en waarvan het cijfer der eenheden 6 is, een oneven cijfer op de plaats der tientallen heeft.

2. Een koopman ontvangt koffie van *f* 1.20 de K.G., contant te betalen. Hij doet ze terstond over voor *f* 1.40 de K.G., de helft te betalen over 6 maanden en een derde gedeelte over 9 maanden. Als hij in 't geheel 25 pCt. 's jaars wil winnen, wanneer moet dan de rest betaald worden?

3. Drie personen kunnen samen zeker werk verrichten in $^1/_9$ dag. Begint C. eerst mee te werken, nadat A en B de helft gedaan hebben, dan duurt het werk $1^7/_{11}$ maal zoolang. Als gij weet, dat A in 10 dagen evenveel verricht als B in 12 dagen, bereken dan in hoeveel dagen ieder het werk alleen kan afmaken.

4. Twee vaten samen groot 2.6 H L., zijn gevuld met wijn; in het kleinste vat is voor *f* 72 en in het grootste voor *f* 98. Vult men het kleinste vat met de wijnsoort uit het grootste en dit met de wijnsoort als in het kleinste was, dan is er in beide vaten voor evenveel geld aan wijn. Hoe groot is ieder vat?

5. Bereken tot op $^1/_{100}$ nauwkeurig:

$$12\sqrt{3} + 5\sqrt{2}.$$

Stelkunde. ($1^1/_2$ uur).

1. Bereken de waarden van x en y, die voldoen aan de vergelijkingen:

$$(2x+y)^{\frac{1}{2}}(y-1)^{-\frac{1}{2}} = \frac{6-2\sqrt{2}}{\sqrt{11-6\sqrt{2}}}$$

$$(y-1)^{\frac{1}{2}} = 1-\sqrt{2x+y}$$

2. Van de vierkantsvergelijking:

$$x^2 - 2(a+1)x + \tfrac{4}{3}a^2 = 0$$

is één der wortels driemaal zoo groot als de andere. Bereken die wortels en a.

3. Bereken x uit de vergelijking:

$$\frac{\log\frac{2}{3^3} + \frac{\log x}{\log\frac{1}{9}} - \frac{7}{5}\log 32^{\frac{1}{7}}}{2\log\frac{3^2}{25} + \log 625 + 4} = -\frac{1}{4}$$

Het grondtal van het logarithmenstelsel is 3.

4. Een rekenkundige reeks bestaat uit 36 termen. Van eene tweede rekenkundige reeks is het aantal termen 12, terwijl de eerste en de laatste term dier tweede reeks achtereenvolgens de helft zijn van de eerste en de laatste term der eerste reeks. Hoeveel termen moet men in elk dier reeksen tusschen twee op elkander volgende interpoleeren, opdat de sommen der beide nieuwe rekenkundige reeksen even groot zijn.

Natuurkunde. (1 uur.)

1. Gevraagd de inrichting van den Hollandschen verrekijker met behulp van eene duidelijke teekening op te helderen.

2. Van de beide concave spiegels van een telescoop van Gregory heeft de groote een brandpuntsafstand $f_1 = 56$ c.M., de kleine $f_2 = 6.3$ c.M., de brandpuntsafstand van het oogglas is $f_3 = 3$ c.M. Het door de beide spiegels gevormde beeld eener planeet valt in de centrale opening van den grooten spiegel.

a) Hoe groot is de onderlinge afstand der beide spiegels?

b) Hoeveel bedraagt de vergrooting?

Afstand van duidelijk zien = 24 c.M.

Vlakke en bol-driehoeksmeting. (3 uur.)

1. Bereken de waarden van x en y uit de vergelijkingen:

$$Sin\ x + Sin\ y = 1{,}5$$
$$Cos\ x + Cos\ y = 0{,}5$$

2. In driehoek $A\,B\,C$ is $A\,D$ de lijn, die den hoek A in twee gelijke deelen verdeelt, D het snijpunt dier lijn met $B\,C$. Wanneer gegeven is de hoek A, $B\,D = p$ en $D\,C = q$, vraagt men de onbekende elementen van den driehoek te berekenen. De formules moeten geschikt zijn voor de berekening met logarithmen.

3. Van den boldriehoek $A\,B\,C$ is gegeven:

$$a = 54°\ 18'\ 25''\quad b = 69°\ 13'\ 15''\quad C = 41°\ 12'\ 10''$$

Bereken den spherischen straal van den in dezen driehoek beschreven cirkel en den spherischen afstand van het middelpunt van dien cirkel tot het hoekpunt C.

4. Van den boldriehoek $A\,B\,C$ is gegeven $C = A + B$. Bewijs:

$$Cos^2\ \frac{c}{2} = Cot.\ A.\ Cot\ B.$$

$$Cos\ C = -\ Tg\ \frac{a}{2}\ Tg\ \frac{b}{2}$$

Meetkunde. (1½ uur.)

1. In $\triangle\ A\,B\,C$ is $A\,D$ de hoogtelijn op de basis, $A\,E$ de lijn, welke $\angle\ A$ halveert, $B\,F$ en $C\,G$ zijn de loodlijnen, uit de uiteinden van de basis op $A\,E$ of haar verlengde neergelaten. Men vraagt te bewijzen:

1°. dat het midden M van $B\,C$ met de punten D, F en G op één cirkelomtrek ligt.

2°. dat het oppervlak van $\triangle\ A\,B\,C$ gelijk is aan dat van een rechthoek, die $B\,F$ en $A\,G$ of $C\,G$ en $A\,F$ tot opeenvolgende zijden heeft.

2. Van eene regelmatige afgeknotte 4-zijdige pyramide is de hoogte h gegeven. De opstaande zijvlakken maken hoeken van 45° met het grondvlak, terwijl het grondvlak 9 maal zoo groot is als het bovenvlak. Gevraagd den straal van den omgeschreven bol van deze afgeknotte pyramide te berekenen.

De algemeene indruk, dien het examen heeft gemaakt, is evenals in het vorige jaar gunstig te noemen.

Weder was de kennis der candidaten, wat *stelkunde*, *vlakke*- en *bolvormige driehoeksmeting* betreft, ruim voldoende en ook nu behoefde slechts aan enkelen hunner een onvoldoend cijfer te worden toegekend. Werd in het vorige jaar opgemerkt, dat verscheidene candidaten niet genoeg overtuigd schenen te zijn, dat netheid bij het uitvoeren van becijferingen een hoofdvereischte is, ten einde goede resultaten te verkrijgen, ditmaal liet die netheid slechts weinig te wenschen over.

Bij het examen in de *meetkunde* bleek de vaardigheid in het oplossen van vraagstukken niet groot te zijn.

De theorie was over het algemeen voldoende bestudeerd; toch waren er nog te veel candidaten, die van buiten geleerde formules — bijv. van omwentelingslichamen — niet behoorlijk konden afleiden.

Een betrekkelijk groot aantal der candidaten toonde een zeer voldoende studie van de *rekenkunde* te hebben gemaakt.

Over het algemeen liepen de resultaten van het schriftelijk en die van het mondeling onderzoek niet veel uiteen. Slechts in enkele gevallen waren beduidende verschillen op te merken, zoodat of het eene of het andere onderdeel aanzienlijk van invloed was bij de vaststelling van het eindcijfer.

Het onderzoek in *aardrijkskunde* gaf over het algemeen aanleiding tot tevredenheid; zoowel Nederland als andere landen van Europa bleken den candidaten voldoende, soms zelfs tot in onderdeelen, bekend.

Het examen in *natuurkunde* en *cosmographie* was over het algemeen bevredigend, dat in *staatsinrichting* zeer bevredigend te noemen.

De *Nederlandsche taal* bleek met vrucht te zijn bestudeerd.

Grove taal- en stijlfouten kwamen in het schriftelijk werk weinig voor.

Bij het mondeling onderzoek bleek bij verreweg de meerderheid der candidaten de kennis van de buigingsvormen, van de spellingregels en van de woordvorming voldoende te zijn. Vrij ingewikkelde volzinnen konden in den regel goed worden ontleed.

Iets minder gunstig moet worden geoordeeld omtrent de kennis van de *Fransche* en *Hoogduitsche talen*.

Soms moest de woordenschat, waarover de candidaten toonden te kunnen beschikken, onvoldoende, in vele gevallen nauwelijks voldoende worden geacht. In den regel konden zij slechts gebrekkig hunne gedachten in deze talen uitdrukken.

Voor het examen in *handteekenen* werd opgegeven een groep van meetkundige lichamen, bestaande uit een cubus, cilinder en driezijdige piramide.

Het *rechtlijnig teekenen* bestond in een eenvoudige constructie van lijnen en cirkels.

Vele candidaten bleken niet voldoende werk van het teekenen te hebben gemaakt.

Het *schoonschrijven* kon in 't algemeen voldoende worden genoemd. Velen schreven een nette, bijna allen een duidelijk leesbare hand; bij enkelen slechts moest het beslist onvoldoende worden geacht.

De Commissie,

A. Veenhuysen, *Voorzitter.*
P. Zeeman Gz.
A. D. van der Harst.
P. Poot.
L. Looijen.
H. v. d. Briel, *Secretaris.*

Koloniaal Verslag van 1905.

1. Nederlandsch (Oost-) Indië.

HOOFDSTUK II. § 3. *Topographische Dienst.*

In het begin van 1905 zijn voorbereidende maatregelen getroffen tot uitvoering van de voorstellen der in November 1900 aangewezen commissie voor de centralisatie der in Indië verricht wordende terreinopnemingen en kaarteeringswerkzaamhedeu (zie K. V. 1904, kol. 129). Inmiddels is door den topographischen dienst voortgegaan met de vervaardiging van de landrentekaarten der afdeeling Magelang (res. Kedoe), waartoe de vereischte metingen werden beëindigd in de districten Salaman, Moentilan, Salam, Magelang en Tegalredjo en aangevangen in de districten Grabag en Bandoengan. In het geheel waren op het einde van 1904, ten behoeve van de landrente, opgenomen en in kaart gebracht 118 749 bouws in Kedoe en 41 003 bouws in Banjoemas.

Omtrent hetgeen in 1904 verricht is door de verschillende onderdeelen van den militairen topographischen dienst valt het navolgende te melden.

Door de triangulatiebrigade, waarvan het hoofdkwartier in het begin van November 1904 van Batavia naar Benkoelen werd verplaatst, zijn in Zuid-Sumatra de verkenningen tot het opsporen van geschikte secundaire en tertiaire driehoekspunten, in de afdeelingen Mana en Pasoema Oeloe Mana, Seloema en Benkoelen en Ommelanden geheel, en die in de afdeeling Lais grootendeels ten einde gebracht. Pilaren zijn gebouwd op 7 secundaire en 38 tertiaire punten, waarvan respectievelijk 2 en 25 gelegen in Benkoelen, en de overige in Palembang, zoodat op ult. 1904, behalve 33 punten van het hoofddriehoeksnet, 55 secundaire en 578

tertiaire punten blijvend op het terrein waren aangegeven. De pilaarbouw in het trianguleerbaar gedeelte der residentie Palembang (met uitzondering van de afdeeling Djambi) is thans afgeloopen. De thans geëindigde hoekmetingen, betrekking hebbende op het hoofddriehoeksnet, zijn uitgevoerd op 8 stations der eerste orde, en secundaire metingen zijn verricht op 3 stations der tweede en 3 stations der derde orde, deze laatste met inbegrip van één zoogenaamd hulppunt, dat tevens dient voor de vastlegging van andere punten der derde orde. De coördinaten zijn berekend van 8 primaire, 4 secundaire en 42 tertiaire punten. In het geheel waren op ult. 1904 de coördinaten berekend van 36 primaire, 40 secundaire en 460 tertiaire punten. De driehoeksmeting in de afdeeling Kauer (res. Benkoelen) is ten einde gebracht.

De, in het belang van de in het oostelijk laagland der residentie Palembang te verrichten astronomische waarnemingen, ondernomen reis langs de Moesi- en Lematang-rivieren (vgl. K. V. 1904, kol. 131) werd beëindigd. Overigens werden van uit Palembang nog vier reizen gedaan langs de Moesi- en Siloempoer-rivieren tot hare mondingen in zee en langs de Kamasan- en de Kelebai- en Loebai-rivieren, waarbij, behalve ter hoofdplaats Palembang, sterrekundige waarnemingen werden verricht op 9 stations. Alle stations zijn door pilaren verzekerd en de coördinaten ervan berekend.

De gedurende 1902 langs de Ogan-rivier verrichte opmetingen werden aan het driehoeksnet aangesloten. Tot verkrijging van een goeden grondslag voor de geographische lengteverschillen, werd de lengte van Palembang, met behulp van den electrischen telegraaf, vastgesteld door meting van het lengteverschil tusschen Palembang en het tot het driehoeksnet behoorende punt Lahat.

Hoofdstuk F. § 3.

Burgerlijk recht, Handelsrecht en Burgerlijke Rechtsvordering.

Overschrijving van vaste goederen Bij Ord. van 22 Nov. 1904 (Ind. St. n°. 455) is de mogelijkheid geopend om tot de overschrijving van onroerende goederen ten name van de Regeering van Nederlandsch-Indië over te gaan, voordat de verschuldigde verpondingsbelasting is voldaan.

Bijzondere voorzieningen aangaande de in- en overschrijving van onroerende goederen zijn getroffen ten aanzien van de akten van zakelijke rechten op gronden in de bij Benkoelen ingelijfde afdeeling Redjang en Lebong (Ind. St. 1904 n°. 354), zoomede ten aanzien van de te Probolinggo berustende akten, betrekking hebbende op de afdeelingen Probolinggo, Loemadjang en Kraksaän der residentie Pasoeroean (Ind. St. 1904 n°. 405).

HOOFDSTUK J. *V. Agrarische en kadastrale opnemingen.*

§ 1. *Agrarische opnemingen.* In de residentie Bali en Lombok waren twee inlandsche landmeters, onder de controleurs voor de landrente en agrarische aangelegenheden, werkzaam in het belang van de bijhouding, aanvulling en herziening der reeds verzamelde gegevens omtrent de bouwgronden in de afdeelingen Boeleleng, Djembrana en Lombok.

Door het op Lombok tijdelijk werkzaam gestelde kadasterpersoneel, bestaande uit 1 landmeter en 14 mantri's, zijn in 1904 bewerkt in Oost-Lombok 5300 bouws (794 perceelen) en in Midden-Lombok 13817 bouws (3130 perceelen). Van 22415 en 3857 bouws zijn respectievelijk grondregisters en registers van de waterschappen vervaardigd.

In het gouvernement Celebes en onderhoorigheden zijn in 1904 door het kadasterpersoneel van de zoogenaamde ornaments (regents-) en kasoewiangvelden gemeten 2860 bouws (637 perceelen) en in kaart gebracht 5200 bouws (769 perceelen).

§ 2. *Kadaster.* Bij het einde van 1904 waren bij den kadastralen dienst werkzaam 43 Europeesche ambtenaren, benevens 1 commies, 8 klerken en 416 mantri's. Hiervan waren o.a. aangewezen voor het hoofdbureau te Batavia en de inspectie-afdeelingen Semarang en Soerabaja 3 ingenieurs, 1 commies en 7 mantri's.

Voor de metingen en het verzamelen van gegevens in het belang der landrente-regeling in Pasoeroean, Kediri en de Preanger Regentschappen waren gemiddeld werkzaam 6 landmeters, 4 adjunct-landmeters en 100 mantri's, gezamenlijk vormende 4 opmetingssectiën, terwijl 40 mantri's ter beschikking waren gesteld van den inspecteur der landelijke inkomsten en verplichte diensten voor het verrichten van verschillende, hun door dien ambtenaar op te dragen werkzaamheden.

Met de herziening en omwerking van de kaarten der voormalige kadastraal-statistieke opneming, met het doel om ze te kunnen doen dienen voor den landrente-aanslag, zooals in de Preanger Regentschappen is ingevoerd, is voortgegaan in Cheribon, Pekalongan, Semarang, Banjoemas, Kedoe en Madioen.

Over hoeveel bouws en perceelen de landrentemetingen zich in 1904 uitstrekten, blijkt uit het overzicht sub III van bijlage E, waarin ook eenige andere der voornaamste verrichtingen van het kadaster over 1904 onder cijfers zijn gebracht.

Verwacht kan worden dat in den loop van 1905 uitvoering zal worden gegeven aan het voornemen, om de tot dusver aan den kadastralen dienst opgedragen metingen voor de landrenteregeling over te brengen bij den topographischen dienst (zie hoofdst. **D**. kol. 99).

De kadastreering van de hoofdplaatsen Ternate en Menado werd voortgezet. Van de afdeelingshoofdplaatsen Gorontalo en Taroena zijn blokkaarten vervaardigd.

Door het kadasterpersoneel zijn in 1904 voorts nog diensten verricht in verband met onteigeningen ten behoeve van den aanleg van verdedigingswerken, spoorwegen en nieuwe wegen, de vaststelling van den nieuwen verpondingsaanslag over het tijdvak 1905—1909, bet opmaken van meetbrieven voor den afstand in eigendom van gronden, behoorende tot het domein Bloeboer (Batavia), de opmeting en het in kaart brengen van de zoogenaamde ornaments- (regents-) en kasoewiangvelden in het gouvernement Celebes en onderhoorigheden (zie hiervóór onder § 1) en voor de vestiging van erfpachtsrechten ten name van minvermogende Europeanen en met hen gelijkgestelden.

Aan ten bate van den lande geïnde salarissen voor verrichtingen van wege het kadaster ten gerieve van het publiek is over 1904 in 's lands kas gestort f 47 636 tegen f 48 373 in 1903.

Voor de verschillende kadastrale en statistieke opnemingen (met inbegrip van de uitgaven voor de metingen op Lombok en de kosten voor het onderhoud van alle triangulatiepilaren) is in 1904 uitgegeven (volgens de voorloopige boekingen) f 578 268, tegen f 590 041 (verbeterde opgaaf) in 1903.

II. Suriname.

M. Financiëele Zaken.

Hypotheekkantoor. In den loop van het jaar 1904 werden aangeboden 225 paar borderellen van hypothecaire inschrijving tot een gezamenlijk bedrag van f 712 147,07^{5}.

Hieronder zijn begrepen 12 inschrijvingen ten bedrage van f 68189,76 voor voorwaardelijke en eventueele schulden.

Ten behoeve van het immigratiefonds zijn geene inschrijvingen genomen

Ten behoeve van de Surinaamsche Bank werden ingeschreven 26 hypotbeken op huizen en erven tot een bedrag van f 47 850, 1 op plantages en gronden tot een bedrag van f 1100 en 11 kredict-hypotheken, te zamen tot een bedrag van f 103 550.

Ten verzoeke van de Bank werden doorgehaald 22 hypotheken op huizen en erven tot een bedrag van f 25 950,20, op plantages en gronden tot een bedrag van f 2800, benevens 3 krediet-hypotheken, te zamen bedragende f 4150.

De door deze instelling bedongen rente bedroeg, behoudens enkele uitzonderingen, 5½ pct. 's jaars.

Het totaal bedrag der op 31 December 1904 bestaande inschrijvingen beliep f 4 445 573,63, waaronder f 813 380,81 voor voorwaardelijke en

eventueele schulden en f 101 992,70 ten behoeve van het immigratiefonds.

Ter overschrijving werden aangeboden 364 akten, waaronder 176 van verkoop en koop, 37 van openbare veilingen en toewijzing, 129 grondbrieven en 6 gouvernementsresolutiën, houdende terugneming in den boezem van het domein van gronden indertijd in allodialen eigendom en erfelijk bezit afgestaan.

In het register van inbeslagneming werden 29 processen-verbaal van inbeslagneming van onroerende goederen overgeschreven, terwijl 12 beslagen werden opgeheven.

Ten behoeve van de koloniale kas werd aan salaris ontvangen f 2004,58.

De opleiding van den landmeter in Suriname.

Het blad *Suriname* wijdt een artikel aan de Vereeniging voor Landmeters, die nog jong is, doch, naar het blad zegt, zich ontwikkelt als een Hercules. De vereeniging begon met krachtig de belangen der landmeters bij het bestuur voor te staan. Daarna werd een cursus geopend voor landmeters, die zich practisch en theoretisch de z. g. methode-Bakhuis [1]), ter bepaling van de correctie van de boussole en van uurwerken. wenschten eigen te maken. Geprikkeld door het succes van dezen cursus, die twee maanden duurde, vatte de vereeniging het voornemen op andermaal een cursus te openen, nu echter tot volledige opleiding van landmeters.

Met de haar eigen voortvarendheid heeft de vereeniging dit voornemen spoedig vasten vorm doen aannemen. In eene conferentie met de a. s. leeraren zijn de laatste regelingen getroffen en is het progamma voor het eerste jaar — de cursus zal een 2-jarige zijn — vastgesteld.

Het program, zoowel als de leeraren van den cursus, doen het blad groote verwachtingen koesteren. Het voorloopig vastgesteld program omvat: Planimetrie met inbegrip van de nieuwere meetkunde, stereometrie, beschrijvende en analytische meetkunde, stelkunde, inbegrepen een deel der hoogere stelkunde, goniometrie, vlakke en boldriehoeksmeting, cosmographie, physica, landmeten en waterpassen, rechtlijnig en topografisch teekenen.

[1]) Handleiding voor het bepalen van de Correctie eener boussole en het bepalen van den tijd. Naar een bestaand voorschrift, in gebruik bij den topographischen dienst in Ned. Oost-Indië omgewerkt voor de landmeters in Suriname door L. A. Bakhuis gepensionneerd Majoor bij het Oost-Indische Leger, 's-Gravenhage 1902.

Met het doceeren in deze vakken hebben zich welwillend belast de heeren Hinrichs, kapitein der Infanterie, voormalig leeraar aan de cadettenschool te *Alkmaar*, E. W. van Emden, gepensionneerd 1e-luit. der genie, beiden leden der vereeniging, en de heer F. B. J. Luitink, waarnemend dtrecteur der Hendrikschool.

Door de medewerking van den heer dr. H. D. Benjamins, inspecteur voor het onderwijs en leeraar in de natuurkunde aan de geneeskundige school, is van het Kol. bestuur verkregen, dat de leerlingen van den cursus aspirant-landmeters, den cursus in de physica aan de geneeskundige school kosteloos mogen volgen.

Reeds was vergunning verleend den cursus in een der lokalen van de Hendrikschool te houden.

Het blad deelt ten slotte mede, dat ook niet-aspirant-landmeters zich voor den cursus, van een of meer vakken (met uitzondering van natuurkunde), kunnen doen inschrijven. Voor onderwijzers e. a. die de acte-wiskunde wenschen te behalen, is dit van onschatbare waarde.

Uit de Indische Begrooting voor 1906.

HOOFDSTUK I. *Uitgaven in Nederland.*

Art. 1. Onderafdeeling 25. Kadastrale en statistieke opnemingen.

a. Reproductie van uit Indië ontvangen kaarten en alle daarmede in verband staande uitgaven . . . . . *f* 15.000

b. Aanschaffing en uitzending van instrumenten en andere benoodigdheden voor de kadastrale en statistieke opnemingen . . *Memorie.*
(Hieraan is vermoedelijk ook in 1906 geen behoefte).

HOOFDSTUK II. *Uitgaven in Nederlandsch-Indië*

Art. 1. Onderafdeeling 53. Kadastrale en statistieke opnemingen.

a. Traktementen en toelagen van het personeel bij de kadastrale en statistieke opnemingen van Java, alsmede schrijfloonen . *f* 482280.
(De nieuwe regeling der bezoldiging en rangverdeeling van het personeel bij het kadaster, — met het oog waarop de gebruikelijke splitsing van dezen post vroeger achterwege werd gelaten — is nog in behandeling. Vandaar ook dit jaar geen specificatie.)

b. Kantoor-, teeken- en schrijfbehoeften, gedrukten, instrumenten en meubelen . . . . . *f* 15900

c. Reiskosten en daggelden voor de metingen . . . . . - 39000
d. Koelieloonen, baken, piketten en verdere uitgaven . . . - 60000
Onderafdeeling 108 en 109.
a. Directie van den topographischen dienst . . . . . *f* 21600
b. Triangulatiebrigade . . . . . - 128910
c. Opnemingsbrigade . . . . . - 163562
d. Opleidingsbrigade . . . . . - 102647
e. Topographisch bureau . . . . . - 34523
f. Photographisch atelier . . . . . - 9405
g. Lithographisch etablissement . . . . . - 24396
h. Instrumentmakerswinkel . . . . . - 8415
f 493458

Indische Middelenwet.

39. Kadaster	Opbrengst	1901	*f* 48769
	»	1902	- 52498
	»	1903	- 48373
(Voorloopige opgaaf)	»	1904	- 47526
	Raming	1905	- 56000
	»	1906	- 51000

Uit de Staatsbegrooting voor 1906 [1]).

HOOFDSTUK VII B.

Ve Afdeeling.

Art. 21. Onderdeel *k.* Tractementen voor de controleurs van het kadaster (getal 23) *f* 2000 à *f* 3600.
f 67100, *f* 66770 *f* 57383.

Onderdeel *l.* Traktementen van de adjunct-controleurs van het kadaster (getal 12) *f* 1600 à *f* 1800.
f 19850, *f* 9600, *f* 12548.
(De verhooging hier aangevraagd is noodig voor tijdelijke assistentie

---

[1]) De bedragen achter elk onderdeel vermeld hebben de volgende beteekenis: Raming voor 1906, Toegestaan voor 1905, Uitgaven gedaan of nog te doen voor 1904.

van de controleurs van het kadaster bij het vele werk dat voor hen uit de herziening van de belastbare opbrengst der gebouwde eigendommen in den eersten tijd na afloop dier herziening voortvloeit.)

Onderdeel *m*. Tractementen van de surnumerairs van het kadaster (getal 8) *f* 1000.
f 8000, *f* 4000, *f* 3602.
(Opmerking als bij het vorig onderdeel).

Onderdeel *n*. Vergoeding voor reis- en verblijfkosten van de controleurs en de adjunct-controleurs van het kadaster *f* 400 à *f* 800.
f 11650, *f* 11050, *f* 11049.
(De toeneming van de werkzaamheden in sommige controles van het kadaster en in verband daarmede van het aantal dienstreizen, maakt verhooging van het abonnement voor reis- en verblijfkosten voor sommige controleurs noodig).

Onderdeel *ii*. Bureelkosten, artikelgelden, toelagen en vergoedingen van de controleurs en adjunct-controleurs van het kadaster. *f* 50 à *f* 795 en artikelgelden.
f 16000, *f* 15985, *f* 14942.

Art. 37. Uitgaven tengevolge van de wettelijke bepalingen betreffende de herziening van de belastbare opbrengst der gebouwde eigendommen.
f 55000, *f* 175000, *f* 81949.
(De aangevraagde gelden strekken eensdeels voor de noodzakelijk gebleken verhooging van belooning van voorzitters en leden van sommige schattingscommissiën, anderdeels voor uitgaven betreffende de toepassing der uitkomsten van de herziening.)

VIe Afdeeling.

Art. 39. Onderdeel *n*. Traktement van de ingenieurs-verificateur van het kadaster (getal 12) *f* 3500 à 3800.
f 43800, *f* 44100, *f* 43341.
(De vermindering is daarvan een gevolg, dat in plaats van 7 ingenieurs-verificateur in 1906 slechts 6 een traktement van *f* 3800 zullen genieten.)

Onderdeel *o* Traktement van de landmeters van het kadaster (getal 177) *f* 1200 à *f* 2800.
f 383000, *f* 380000, *f* 371141.
(De verhooging vloeit voort uit periodieke traktementsverhooging krachtens organieke regeling).

Onderdeel *p*. Traktement van de boekhouders van het kadaster (getal 20) *f* 900 à *f* 1800.

f 28075, *f* 23075, *f* 22775.

(Periodieke traktementsverhooging en het aanstellen van meer boekhouders maken eene verhooging noodzakelijk.)

Onderdeel *q*. Traktement van de teekenaars van het kadaster (getal 75) *f* 600 à *f* 1500.

f 65000, *f* 66200, *f* 52701.

(Door ontstane vacatures tengevolge waarvan nieuw benoemde teekenaars lager bezoldigd worden dan zij die zij vervangen, kan de raming, ondanks periodieke traktementsverhoogingen voor anderen, iets lager gesteld worden).

Onderdeel *r*. Toelagen aan de aspirant-landmeters (getal 35), *f* 540 à *f* 600.

f 20860, *f* 19600, *f* 15410.

(Verhoogingen van toelagen ingevolge de bestaande regeling maakt eenige verhooging noodig.)

Onderdeel *s*. Toelagen aan de bewaarders van de hypotheken en het kadaster tot bezoldiging van klerken ten behoeve van den kadastralen dienst en traktementen van rijksklerken bij de bewaarders van de hypotheken en het kadaster werkzaam.

f 58500, *f* 51500, *f* 47773.

(De hoogere raming is een gevolg zoowel van periodieke traktementsverhooging en van bevordering tot eene hoogere klasse als van aanstelling van meer rijksklerken.)

Art. 41. Onderdeel *b*. Reis- en verblijfkosten, vacatiegelden van examinatoren en kosten verbonden aan het houden van examens.

f 2600, *f* 6500, *f* 1558.

(Het voornemen bestaat in 1906 examen te houden voor teekenaar van het kadaster en waarschijnlijk ook voor boekhouder en adspirant-landmeter van het kadaster. De kosten daarvoor worden geraamd op *f* 2600.)

Onderdeel *c*. Kosten van dienstreizen en verplaatsing van ambtenaren van het kadaster.

f 40000, *f* 44000, *f* 35748.

(De raming houdt verband met de uitgaven van 1904.)

Art. 42. Onderdeel *c*. Uitschotten voor het kadaster.

f 21000, *f* 21000, *f* 22412.

Art. 43. Subsidie aan de Rijkscommissie voor graadmeting en waterpassing ten behoeve van de nieuwe secundaire driehoeksmeting alsmede

traktementen van de bij die commissie werkzaam gestelde landmeters van het kadaster.

f 40000, *f* 40000, *f* 40000.

Wet op de Middelen.

12°. *r. Ontvangsten wegens verrichtingen betrekkelijk het kadaster.* In de laatste jaren is deze ontvangst steeds stijgende. Voor 1906 wordt daarom iets meer geraamd dan de middensom van de opbrengst der laatste drie jaren. Die middensom bedraagt *f* 69160; de raming *f* 70000.

Opbrengst 1904	*f* 70753
Raming 1905	- 69000
» 1906	- 70000

s. Opbrengst van het door landmeters van het kadaster voor particulieren verricht werk na aftrek van het hun daarvan toekomend gedeelte. Met het oog op de ontvangsten in 1902, 1903 en 1904, respectievelijk ad *f* 44197,19⁵, *f* 45981,83⁵ en *f* 47065,85⁵ wordt de raming voor 1906 op *f* 47000 gesteld. Evenals voor 1905 is ook thans de raming *f* 3000 hooger dan het vorige jaar.

Tweede Kamer. Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1906.

VII^de HOOFDSTUK B. (*Financiën.*)

Voorloopig Verslag.

Opmerkingen en Beschouwingen.

§ 4 KADASTER.

Van meer dan eene zijde werd er op aangedrongen, dat de Minister van Financiën het initiatief zou nemen voor wettelijke maatregelen betreffende de bewijskracht van het kadaster of omtrent het voorbereiden van dergelijke maatregelen met zijnen ambtgenoot van Justitie overleg zou plegen. Wel bleek de vorige Minister van Justitie, getuige de mededeelingen ten vorigen jare in de Memorie van Antwoord betreffende hoofdstuk VII *B* der Staatsbegrooting, voor het denkbeeld van een rechtsgeldig kadaster weinig te voelen, maar de tegenwoordige bewindsman kan daaromtrent van een ander gevoelen zijn.

Gevraagd werd, of het kadaster niet van het Departement van Financiën naar dat van Landbouw, Nijverheid en Handel behoorde te worden overgebracht. Voornamelijk toch heeft de instelling den landbouw te

dienen en hangt zij met landbouwbelangen samen; zoo zou bijv. de maatregel van ruilverkaveling, tot welks invoering men hier te lande meer en meer gaat neigen, de voortdurende medewerking eischen van de ambtenaren van het kadaster. Ware het dienstvak niet onder de afdeeling registratie gebracht, maar tot eene afzonderlijke afdeeling gemaakt met een eigen hoofd, dan zou het duidelijker zijn dat deze afdeeling onder het Departement van Financiën niet behoort.

Ve Afdeeling.

Opheffing van de betrekking van controleur van het kadaster.

Art. 21. De vraag werd gesteld, of het niet mogelijk en dan uit een oogpunt van besparing ook raadzaam zou zijn, de betrekking van controleur van het kadaster op te heffen en de daaraan verbonden werkzaamheden — naar men meende uitsluitend het doen van schattingen voor de grondbelasting — aan de landmeters op te dragen.

Uitvoering van art. 36 der wet van 2 Mei 1897 (Stsbl. No. 124).

Art. 37. Gevraagd werd, of de Regeering blijft bij het gevoelen, ten vorigen jare in de Memorie van Antwoord betreffende dit hoofdstuk der Staatsbegrooting geuit, dat de wet, bedoeld in art. 36 der wet van 2 Mei 1897 (*Staatsblad* n°. 124), tot herziening van de belastbare opbrengst der gebouwde eigendommen, in den loop van het jaar 1906 zal kunnen worden tot stand gebracht.

VIe Afdeeling.

Hypothecaire boekhouding.

Ten aanzien van de hypothecaire boekhouding werd opgemerkt, dat deze van het kadaster behoorde te worden afgescheiden en eene geheel zelfstandige organisatie behoorde te verkrijgen. In haar wezen, meenden de leden, die deze opmerking maakten, behoort de hypothecaire boekhouding thuis bij het Departement van Justitie, reeds wegens het rechtskundig karakter, aan de inschrijvingen eigen. Bij deze reorganisatie ware dan tevens te breken met het stelsel om de hypotheekbewaarders te bezoldigen naar gelang van den omvang der inschrijvingen. Dit stelsel dagteekent uit den Franschen tijd en is gegrond op des ambtenaars meerdere of mindere aansprakelijkheid, die eigenlijk in geen enkel geval van eenige beteekenis is. Bovendien behoorden niet de ambtenaren, maar moest de Staat alleen ten deze verantwoordelijkheid dragen.

Registratie-ambtenaren als hypotheekbewaarders.

Gewezen werd op de bepaling van art. 3 van het Koninklijk besluit van 1 Augustus 1828 (*Staatsblad* n°. 52), dat, voorbehoudens voorziening van den Koning in bijzondere gevallen, onder de benaming van bewaarder der hypotheken en van het kadaster, voor de waarneming van ieder kantoor van bewaring der hypotheken een ambtenaar der registratie zal worden aangesteld, die blijken van bekwaamheid en van een onberispelijk gedrag zal hebben gegeven. De leden, die hierop wezen, waren van oordeel, dat er geene reden is de betrekking van hypotheekbewaarder nog langer bij uitsluiting aan de ambtenaren van de registratie op te dragen; zij vroegen, waarom niet ook de landmeters in het algemeen benoembaar zouden kunnen worden verklaard. Blijken van bekwaamheid zullen ook deze ambtenaren zeker kunnen geven, vooral wanneer zij een zeker aantal jaren met de kadastrale boekhouding ten hypotheekkantore belast zijn geweest. Met den gang van zaken en alle werkzaamheden ten kantore zijn zij dan allicht beter bekend dan vele ambtenaren der registratie.

Kadastrale metingen voor particulieren.

Toen ten vorigen jare in het Voorloopig Verslag was geklaagd, dat op sommige plaatsen de landmeters van het kadaster bijna niet meer beschikbaar waren voor het doen van opmetingen voor particulieren, is in de Memorie van Antwoord erkend, dat in sommige gedeelten van het land gebrek was aan kadastrale hulp en is in de in het Voorloopig Verslag geuite klacht aanleiding gevonden tot het voorstel ter uitbreiding van het getal teekenaars, zoo mogelijk met 15, om daardoor de landmeters zooveel doenlijk te kunnen ontlasten van kantoorwerkzaamheden. Gevraagd werd thans welke de resultaten zijn geweest van dezen maatregel, of verdere maatregelen zijn getroffen tot verbetering van den toestand en zoo ja, welke. Moet nog steeds worden gezegd, dat hier en daar gebrek aan kadastrale hulp bestaat?

Subsidie aan de Rijkscommissie voor graadmeting, enz.

Art. 43. Opgemerkt werd, dat nu reeds jaren lang een bedrag van *f* 40,000 is uitgetrokken voor subsidie aan de Rijkscommissie voor graadmeting en waterpassing ten behoeve van de nieuwe secundaire driehoeksmeting, alsmede voor traktementen van de bij die commissie werkzaam gestelde landmeters van het kadaster en de vraag werd daaraan verbonden, welke thans de stand der werkzaamheden van de bedoelde Rijkscommissie is en of mag worden aangenomen, dat deze post niet lang meer op de begrooting zal behoeven voor te komen

VIIIe Afdeeling.

Verkorting van den termijn van zestig maanden in art 6 der Burgerlijke Pensioenwet.

Evenals ten vorigen jare werd gewezen op de onbillijkheid, waartoe de bepaling van art. 6 der Burgerlijke Pensioenwet aanleiding kan geven, doordien het kan voorkomen, dat men de verschuldigde bijdrage voor den laatst bepaalden pensioensgrondslag ten volle heeft betaald, terwijl men toch geen pensioen verkrijgt naar het bedrag van dien grondslag, omdat dit bedrag nog niet ten volle zestig maanden als zoodanig heeft gegolden. Nu het aan de Departementen van Algemeen Bestuur meer en meer regel wordt, dat de ambtenaren bij het bereiken van den 65-jarigen leeftijd den dienst moeten verlaten, zal zich deze onbillijkheid, naar sommigen vreesden, in steeds meerdere gevallen doen gevoelen. Zij wezen er op, dat voor de onderwijzers eene andere regeling geldt en voor hen het pensioen berekend wordt niet naar den pensioensgrondslag over de laatste zestig, maar naar dien over de laatste twaalf maanden, terwijl aan de officieren pensioen wordt verleend naar den rang, waarin zij de laatste twee jaren hebben gediend. Huns inziens kan er geen goede reden worden opgegeven, waarom onderwijzers en officieren, welke laatsten zelfs zonder eenige korting op hunne bezoldiging pensioen ontvangen, op meer gunstigen voet moeten worden behandeld dan de andere ambtenaren. Daarom meenden zij met klem te moeten aandringen op het aanhangig maken van een voorstel tot partieele wijziging van de wet van 9 Mei 1890 (*Staatsblad* n°. 78) strekkende om den in art. 6 genoemden termijn van zestig maanden tot twaalf terug te brengen en aldus de voor onderwijzers geldende regeling tot alle burgerlijke ambtenaren uit te breiden. Mocht daartegen overwegend bezwaar bestaan, dan zou door een terugbrengen van den termijn op acht en veertig maanden althans aan de bovenbedoelde onbillijkheid een einde worden gemaakt.

IV^de HOOFDSTUK. *(Justitie.)*

Voorloopig Verslag.

Regeling van den rechtstoestand der ambtenaren.

Van verschillende zijden werd wederom aangedrongen op de totstandkoming van eene regeling van den rechtstoestand der ambtenaren. Waar alle partijen het er over eens zijn, dat zoodanige regeling wenschelijk is, vleide men zich dat de Regeering zich zou beijveren het hare te doen om die zoo spoedig mogelijk tot stand te brengen. Sommige leden waren

van meening, dat daarmede niet mag worden gewacht tot dat de regeling der administratieve rechtspraak haar beslag zal hebben gekregen.

Kadaster.

Sommige leden zouden er prijs op stellen te vernemen, of van dezen Minister een wetsvoorstel — of althans de daartoe noodige voorbereidende maatregelen — is te verwachten, waarbij aan het kadaster bewijskracht in rechten wordt toegekend.

Zij zouden in een daartoe strekkend ontwerp tevens gaarne de bepaling zien opgenomen, dat de vaststelling van de grenzen der kadastrale perceelen niet anders zal kunnen geschieden dan nadat de betrokken eigenaren daarover contradictoir zijn gehoord. Zooals thans de delimitatie der perceelen plaats heeft, geschiedt zij, naar men meende te weten, dikwerf verkeerd; ook wordt de klacht vernomen, dat somtijds onjuiste kadastrale tenaamstellingen voorkomen.

Men achtte deze zaak van groot belang, aangezien een volkomen deugdelijk kadaster een eerste eisch is voor eene goede hypothecaire boekhouding. De in de Memorie van Antwoord nopens de loopende begrooting (bladz. 10) door 's Ministers ambtsvoorganger op den voorgrond gebrachte bezwaren, ontleend aan de kosten en den tijd, welke de verlangde regeling zou vorderen, achtte men van weinig gewicht, aangezien het kadaster thans zoozeer is verouderd, dat eene algeheele herziening toch in elk geval niet zal kunnen uitblijven.

Met de blijkbare meening van de vorige Ministers van Financiën en van Justitie, dat deze zaak bij laatstgemeld Departement zou tehuis behooren konden eenige leden zich overigens niet vereenigen. Huns inziens zou de invoering van een rechtsgeldig kadaster alleen van het Departement van Financiën kunnen uitgaan, vermits dat alleen in staat is, de practische noodzakelijkheid daarvan te beoordeelen.

V^de^ HOOFDSTUK. (*Binnenlandsche Zaken.*)

Voorloopig Verslag.

Belastingheffing van ongebouwde eigendommen.

Sommige leden zouden de bij het laatste lid van art. 240 der Gemeentewet verleende bevoegdheid tot het heffen van eene bijzondere belasting van gebouwde eigendommen naar aanleiding van door de gemeente in straten enz. aangebrachte verbeteringen, wenschen te zien uitgebreid tot de ongebouwde eigendommen. In plattelandsgemeenten zou daardoor de

weg gebaand worden voor tal van verbeteringen, welke thans, met het oog op de kosten, achterwege moeten blijven.

Andere leden verklaarden, nog niet in te zien, hoe deze zaak doeltreffend zou zijn te regelen.

De grondbelasting aan de gemeenten.

«Grondslag van het gemeentelijk belastingwezen behoort te zijn, dat de gemeentekas niet enkel indirect, maar rechtstreeks voordeel trekt uit al hetgeen door het gemeentebestuur wordt verricht tot bevordering van den vooruitgang en de welvaart der gemeente. Het is niet meer dan billijk, dat de kolossale waardevermeerdering van onroerende goederen, welke een uitvloeisel is van maatregelen door haar genomen, in de eerste plaats ten goede komt van de gemeente en niet, zooals thans het geval is, uitsluitend van eigenaren en speculanten.

Dit kan alleen geschieden door de grondbelasting over te laten aan de gemeenten, een denkbeeld reeds een tiental jaren geleden door ons aanbevolen, met vrijheid deze te heffen zooals door den aard der omstandigheden en terwille van het gemeentelijk belang het meest wenschelijk wordt geoordeeld, behoudens de algemeene voorschriften door den wetgever vast te stellen,

Geen belasting leent zich daartoe beter, daar er geene zuiverder verband houdt met den economischen toestand der gemeenten. Terwijl in de stedelijke gemeenten, in 't bijzonder in de groote de belasting op 't gebouwd een hoofdbron van inkomsten zou vormen, vinden de landelijke gemeenten de meeste baat bij de opbrengst der belasting op 't ongebouwd.

Iets hebben evenwel beide soorten van gemeenten, schoon in verschillende mate, gemeen, nl. dat de waarde van 't Gebouwd en 't Ongebouwd beide zich regelen naar den meer of minderen vooruitgang der gemeente. als gevolg van door deze genomen maatregelen. Eene landelijke gemeente, die nieuwe verbindingswegen aanlegt, betere en snellere vervoermiddelen subsidieert, in één woord, maatregelen neemt om de algemeene welvaart te bevorderen, bevordert daarmee tevens een dikwerf hoogst belangrijke waardevermeerdering van de in die gemeente gelegen onbebouwde gronden. Evenzoo is een stedelijk bestuur, dat op allerlei wijze den vooruitgang der gemeente bevordert, oorzaak eener aanzienlijke waardevermeerdering van de onroerende goederen, Gebouwd of Ongebouwd, bovenal van het laatstgenoemde.

Wie trekt evenwel de voordeelen dier waardevermeerdering gevolg van geldelijke offers door allen gebracht? Niet de gemeente, die ze voortbracht,

maar de eigenaars in vele gevallen, althans wat de landelijke gemeenten betreft, uitwonenden, die op geenerlei wijze bijdragen tot den bloei der gemeente, waarvan zij wel de voordeelen trekken in den vorm van hoogere pachtsommen.

Daarom is het slechts als billijk te beschouwen, dat de heffing der Grondbelasting zoodanig worde geregeld, dat die bezitters van onroerende goederen een deel dier winst, gevolg van de waarde-vermeerdering van hun eigendom, storten in de kas der gemeenschap.

Dit geldt zeker in de eerste en voornaamste plaats voor de bezitters van in of rondom de stedelijke gemeenten gelegen gronden, die aan hunne geschiktheid voor bouwterrein een soms reusachtige waarde ontleenen. Voorbeelden dat bouwterrein na verloop van enkele jaren, ten gevolge van de uitbreiding eener stad, voor bijna denzelfden prijs per vierk. M. wordt verkocht, als de koopprijs per H.A. bedroeg liggen voor 't grijpen.

Bovendien bestaat er nauw verband tusschen de tegenwoordige wijze van belastingheffing en de speculatie in grond, welke den grondprijs kunstmatig omhoog drijft en het bouwen van goedkoope woningen tegenhoudt".

(*N. Arnh. Ct.*)

X^de^ HOOFDSTUK. (*Landbouw, Nijverheid en Handel.*)

Voorloopig Verslag.

II^de^ Afdeeling.

Bevordering van den landbouw.

Van verschillende zijden werd gevraagd, welke voorstellen de Minister op wetgevend gebied ter bevordering van den landbouw denkt te doen. Bepaaldelijk zou men gaarne vernemen of voorstellen te wachten zijn betreffende de volgende onderwerpen:

1°. ruilverkaveling. Men verwees hierbij naar de in Duitschland geldende wetgeving.

2°. enz., enz.

Wijziging wet tot regeling der grondbelasting.

Ontwerp van Wet.

EENIG ARTIKEL.

In Artikel 41, eerste lid, der wet van 26 Mei 1870 (*Staatsblad* N°. 82) vervallen de woorden: «en van grooteren omvang dan 500 hektaren (bunders).»

Memorie van Toelichting.

Volgens art. 35 der wet van 26 Mei 1870 (*Staatsblad* N°. 82), tot regeling der grondbelasting, wordt de belastbare opbrengst van gronden die doorgaans of gedurende een gedeelte van het jaar dras liggen of met binnen- of boezemwater zijn bezet, in geval van droogmaking eerst na verloop van drie en twintig jaar opnieuw geregeld. In geval van bekading of bedijking van buitengronden, gelegen aan zee of aan vrij in zee uitstroomende rivieren, geschiedt de regeling of de nieuwe regeling der belastbare opbrengst volgens art. 36 der genoemde wet eerst na verloop van achttien jaar, behoudens verlenging met de helft, indien de bedijking plaats heeft vóór dat de termijn ten gevolge van bekading toegestaan, is afgeloopen.

Die termijnen beginnen voor elk gedeelte van den grond te loopen met het jaar volgende op dat waarin het na droogmaking, bekading of bedijking voor het eerst vruchten heeft opgeleverd of tot bosch, erf of lustplaats is aangelegd; terwijl alleen dàn op de hier bedoelde vrijstelling van belasting of verhooging van belasting aanspraak bestaat wanneer tijdig, dat is vóór den aanvang van de landverbetering, bij het bestuur der gemeente eene aangifte is gedaan (art. 38 der wet).

Krachtens art 41 kunnen de termijnen van de artt. 35 en 36 voor droogmakingen of bedijkingen van buitengewone kostbaarheid en van grooteren omvang dan van 500 H.A. bij Koninklijk besluit, nadat Gedeputeerde Staten zijn gehoord, hoogstens tot het dubbel worden verlengd, wanneer vóór de onderneming van het werk door den belanghebbende daartoe een verzoekschrift is ingediend.

Bedoeld art. 41 is ontleend aan art. 16 der wet van 6 Juni 1840 (*Staatsblad* N°. 17), doch wijkt daarvan in zooverre af, dat in laatstgenoemde wetsbepaling niet de eisch werd gesteld, dat de droogmaking of bedijking een omvang van ten minste 500 hectaren moest hebben, doch voldoende werd geacht, dat deze van zeer grooten omvang of buitengewone kostbaarheid was of geacht kon worden van meer algemeen nut te wezen.

Hoewel art. 41 bij de behandeling van het ontwerp der wet van 26 Mei 1870 met de Vertegenwoordiging niet tot bedenkingen aanleiding heeft gegeven, is er in lateren tijd meermalen op gewezen, dat uit de omstandigheid dat kleinere droogmakingen en bedijkingen van de gunstige bepaling van dat artikel zijn uitgesloten, onbillijkheden voortvloeien.

Bij herhaling is beproefd aan de gerezen bezwaren te gemoet te komen, eerst bij het den 26sten Juni 1893 ingediend ontwerp van wet op de grondbelasting (Gedrukte stukken, Zitting der Tweede Kamer, 1892—1893, **193**), daarna bij een den 24sten Maart 1897 ingediend ontwerp tot wijziging van gemeld art. 41 (Gedrukte Stukken, zitting 1896—1897, **180**) aan welks

toelichting het bovenstaande is ontleend. Beide ontwerpen zijn ten gevolge van Kabinetswisseling ingetrokken en niet weder ingediend.

Een adres van ingelanden van het waterschap «de Lauwerpolder», gelegen onder de gemeenten Uithuizen en Usquert, waarin op wijziging van art. 41 wordt aangedrongen, heeft er toe geleid, dat het onderwerp wederom ter hand is genomen, gelijk door den ambtsvoorganger van den ondergeteekende is medegedeeld in de Eerste Kamer der Staten-Generaal (*Handelingen* 1903—1904, bladz. 300).

Een onderzoek, waarbij gebleken is, dat de droogmakingen en bedijkingen van minderen omvang dan 500 H.A. vrij talrijk zijn, heeft tevens opnieuw aangetoond, dat het inderdaad verkeerd is, alleen voor groote werken van dien aard verband te leggen tusschen de kostbaarheid der onderneming en den duur van den vrijdomstermijn. De kostbaarheid eener droogmaking of bedijking is niet altijd afhankelijk van hare meerdere of mindere uitgebreidheid. Integendeel vorderen kleine ondernemingen dikwijls relatief meer kosten dan groote en er bestaat dus geene reden om, zooals de wet thans doet, alleen voor deze laatste de gelegenheid open te stellen tot verlenging van den gewonen termijn van vrijdom.

Bovendien schuilt in de tegenwoordige regeling het gevaar, dat bedijkingen ter wille van den vrijdom, doch tot nadeel van het algemeen belang, tot boven 500 H.A. worden opgevoerd.

Het schijnt dus in meer dan één opzicht wenschelijk de bedoelde beperking uit de wet te doen verdwijnen. Hiertoe strekt het hierbij aangeboden ontwerp.

De Minister van Financiën,

De Meester.

Vereeniging voor Kadaster en Landmeetkunde.

Nieuwe Leden:-

J. H. R. H. Pijls, adspirant-landmeter te *Herten*.

O. Eisenga, adspirant-landmeter te *Groningen*.

Berichten.

Bij *Kon. Besluit van* 3 *November 1905*, *No. 48* is benoemd, tot ingenieur-verificateur van het kadaster, I. Boer Hzn., landmeter van het kadaster te *Utrecht*.

Den benoemde werd met ingang van 1 December de leiding van de kadastrale werkzaamheden in de 5e divisie, standplaats *Arnhem*, opgedragen.

In de commissie, voor het jaar 1905, tot het examineeren van hen, die een diploma van geëxamineerd en beëedigd landmeter verlangen, hadden zitting: als lid en voorzitter: H. J. Heuvelink, hoogleeraar aan de Technische Hoogeschool te *Delft;* als leden: A. W. E. Kwisthout, ingenieur-verificateur van het kadaster te *Roermond* en M. S. van Dunné, inspecteur der registratie en domeinen te *Delft.*

Verplaatsingen van landmeters.

Met 1 Mei 1906:

K. P. J. Oerder, van *Arnhem* naar *Haarlem*;
A. Bor, van *Zutfen* naar *Amsterdam*;
G. J. Hietink, van *Assen* naar *Arnhem*;
C. A. Feteris, van *Assen* naar *'s Hertogenbosch*;
M. de Vroome, van *Amsterdam* naar *Zutfen*;
H. Iwema, van *'s Hertogenbosch* naar *Roermond;*
S. de Grebber, van *Arnhem* naar *Assen;*
H. J. Boddé, van *Arnhem* naar *Assen.*

Werkzaamgesteld voor den gewonen velddienst, respectief te *Utrecht* en *Zutfen*, de landmeters C. W. Hoffmann en F. A. Bonté.

Bij min. res. d.d. 26 October 1905 n°. 8 Registratie zijn met ingang van 1 December 1905 benoemd tot adspirant-landmeter van het kadaster:

J. N. Ploegsma, B. H. Rethmeier, J. A. te Winkel, A. W. B. de Bie, J. H. Pieters, R. Dijkstra, J. M. H. Heines, K. J. Bes, J. Eggens en J. de Tempe, aan wie respectievelijk de volgende standplaatsen zijn aangewezen: *Leeuwarden, Deventer, Zutphen, Breda, Groningen, Sneek, Roermond, Haarlem, Assen* en *Alkmaar.*

Een en ander over kadastrale techniek.

(*Met twee formulieren.*)

Als punt van uitgang voor het tweede gedeelte van mijn opstel geef ik een overzicht van het voornaamste der technische werkzaamheden voor de vernieuwing van het kadaster der gemeente *Neuilly-Plaisance*, naar aanleiding van het „*Extrait du Rapport général sur les travaux de la Sous-Commission technique par* M. Cheysson, *Inspecteur général des ponts et chaussées*", opgemaakt na het uitbrengen van zijn verslag over die hermeting door den heer Lallemand in de zitting van genoemde Sous-Commission dd. 10 November 1897.

Neuilly-Plaisance werd voor proefhermeting gekozen, omdat het, dicht bij *Parijs* gelegen, toch hermeten moest worden, wijl na de samenstelling van het kadaster in 1820 voor die plaats, dit niet meer was bijgehouden en kolossale veranderingen ontstaan waren.

Aan de meting ging vooraf delimitatie.

1°. Delimitatie der niet meer zichtbare en volgens de oude kaarten niet meer juist aantegeven gemeentegrenzen, na overleg tusschen afgevaardigden uit den gemeenteraad van *Neuilly-Plaisance* en die van de raden der omliggende gemeenten. Eerst werden flinke houten palen geslagen, die later door steenen grenspalen vervangen werden. (Omtrek der gemeentegrens ± 10 K.M.) Processenverbaal werden opgemaakt en na de noodige formaliteiten officieel vastgesteld.

2°. Delimitatie der wegen (37 K.M.), waarbij ook door piketten, na overleg tusschen bevoegde gemeente-autoriteiten en aangrenzende eigenaren, de grenzen der wegen werden vastgesteld door zoo eenvoudig en practisch mogelijk gekozen lijnen.

3°. Delimitatie der 3124 eigendomsperceelen met 1610 eigenaars op een oppervlakte van 342 H.A.

De eigenaren vormden een „*syndicat libre de bornage*" en droegen aan een door hen gekozen commissie op, de eigendommen te delimiteeren, waarbij ieder zijne medewerking toezegde, en beloofde in geval van verschil na onderzoek der titels, de uitspraak dier

commissie aan te nemen, behoudens beroep op den *„juge de paix"*.

De grenzen werden voorloopig aangewezen door piketten in den grond of spijkers in de muren, zooveel mogelijk rekening houdende met den gebruikstoestand.

De tijdens de delimitatie afwezige eigenaren werden opgeroepen om de plaatsing der piketten en spijkers te verifieeren en eventueel bezwaren in te dienen.

De delimitatie duurde ongeveer 75 dagen.

Alle geschillen (10) werden in der minne opgelost door de *„Commission syndicale"*.

Tijdens de delimitatie werd op langs fotografischen weg verkregen vergrootingen der oude kaarten de nieuwe toestand geschetst.

Van deze schetsen werden later calques genomen, waarmede lichtdrukken vervaardigd werden, die gebruikt werden voor de veldwerkschetsen der detailmeting.

In den loop der delimitatie werd voor elk eigendomsperceel een *„Bulletin de renseignements"* opgemaakt, bevattende allerlei bijzonderheden over het perceel en zijne grenzen.

De *„Bulletins"* op eenzelfden eigenaar betrekking hebbende, werden tot een *„Bordereau"* gegroepeerd, dat ter kennisneming aan belanghebbenden werd toegezonden.

Geen enkele maal is de hulp ingeroepen van den *„juge de paix"*.

Na de delimitatie werd een deel der houten piketten vervangen door grenssteenen.

In de gemeentescheiding werden ongeveer 50 grootere en voor de afpaling der landelijke perceelen, waar reeds 400 steenen stonden, 1100 kleinere grenssteenen geplaatst.

Op elk eigendomsperceel buiten de kom der gemeente komt nu ongeveer één grenssteen. De afpaling buiten de bebouwde kom heeft 23 werkdagen in beslag genomen van landmeter, helper en 3 à 4 menschen voor de plaatsing der steenen.

Voor de triangulatie werden 6 punten in den omtrek der gemeente en 2 centrale punten door hoekmeting verbonden aan de groote driehoeksmeting van den Etat-major.

Die punten liggen op onderlingen afstand van ± 1000 M.; de plaatsbepaling is tot op ± 20 cM. nauwkeurig.

Een uitgebreid veelhoeksnet is aangebracht (32 K.M.) met 232 zijden;

de 192 hoekpunten werden grootendeels op het terrein aangegeven door een piquet met een spijker er op;

33 hoekpunten zijn verzekerd door grenssteenen;

124 zijn ondergronds verzekerd door een tegel ter diepte van ± 50 cM.;

35 veelhoekspunten konden niet verzekerd worden.

De hoeken werden gemeten met een theodoliet met schatmikroskopen, die een schatting tot in centigraden mogelijk maakten.

De veelhoekszijden werden evenals in *Elzas-Lotharingen* en in het Groothertogdom *Baden* heen en terug gemeten met 2 meetlatten van 5 M.

Men zie voor de daarmede te bereiken nauwkeurigheid bij zorgvuldig uitgevoerde veelhoekmetingen: *Zeitschr. für Verm.* 1888, blz. 550 („Mitteilungen über die Genauigkeit der zur Zeit in Elsass-Lothringen im Gang befindlichen Katasterneuvermessungen", bladz. 545 en vv.)

Eene zijde van 100 M. kan men zoodoende tot op ± 2 c.M. na nauwkeurig meten, dus een zijde van 700 M. nauwkeurig tot op ± 2 $\sqrt{7}$ c.M. = ± 5 c.M. Men bedenke hierbij vooral, dat dit slechts geldt voor ter directe meting zoo gunstig mogelijk gekozen veelhoekszijden.

Aan het veelhoeksnet werden nog 900 meetlijnen, ook met die meetlatten gemeten, van 80 á 100 M. lengte verbonden.

De meetlijnen werden gemeten in den ongunstigsten tijd van het jaar (November 1893 — einde Maart 1894), Aan netheid van het veldwerk werd dan ook niet gehecht.

Het bureauwerk werd uitgevoerd aan een centraal bureau, waar een rekenaar en een teekenaar om de 2 á 3 dagen de gegevens van de landmeters op het terrein ontvingen ter berekening en controleering. Alle berekeningen werden met daartoe ingerichte machines (rekenlinealen en rekencilinders) uitgevoerd, nauwkeurigheid aan snelheid parende. Men berekende ten slotte de coördinaten van de eindpunten der driehoekszijden en der meetlijnen. Ter beoordeeling der bereikte nauwkeurigheid werd de uit coördinaten der eindpunten berekende lengte eener lijn vergeleken met de direct gemeten lengte der lijn.

Voor lijnen niet langer dan 30 M. bedroeg de afwijking hoogstens 0,01 M. per M. Voor afstanden tusschen 30 en 700 M. was het verschil nooit grooter dan 40 c.M.

Dit is dus het bedrag der *onzekerheid in de gemeten lengte* als gevolg van de fouten in driehoeksmeting, veelhoeksmeting, onjuiste centreering baken, onjuiste nitbakening van lijnen en onjuiste lengtemeting, buiten invloed van kaarteering.

Men vergelijke de grootte der overeenkomstige afwijkingen in *Elzas-Lotharingen* Zeitschr. für Verm. 1888 blz. 551!

De plans werden vervolgens door bekwame graveurs gegraveerd op dunne zinken bladen, die later onmiddellijk gebruikt kunnen worden tot het maken van afdrukken.

De zinken bladen werden vooraf ingesmeerd met een bijzonder mengsel, waardoor men zoowel met een potlood teekenen als met een fijne stalen stift graveeren kon. Met potlood teekende men dan de lijnen, die weer verdwijnen moesten.

Met een daartoe ingerichte machine met stalen lineaal, waar langs een trekpen zich bewegen kan, werden op de bladen de kruispunten van vierkanten (ruiten) getrokken.

Tot het kaarteeren van punten welker coördinaten berekend waren, bediende men zich weer van een ander instrument, waarmede men telkens in één ruit de daarin vallende punten kaarteerde.

De kaarteering der punten uit coördinaten werd gecontroleerd door aflezing der coördinaten van die punten op het plan, met behulp van een in kwadraat-millimeters verdeelde glasplaat.

De plans werden vóór het aanbrengen van de teekens, aangenomen ter aanduiding van den aard der scheidingen, zorgvuldig geverifieerd.

Daartoe werden ook alle lijnen nagepast, die op het terrein gemeten waren en de verschillen tusschen napassing en meting genoteerd. (Zie voor overeenkomstige verschillen weer *Zeitschr. für Vrm.* 1888 blz. 552).

Geconstateerd werd, dat men mag aannemen tot op ongeveer $^1/_{10}$ m.M. nauwkeurig te kunnen uitpassen.

Om de *fout van aflezing* te bepalen werden door 2 personen voorzien van vergrootglas 235 zelfde lengten van een zinken plan (1 à 1000) uitgepast en op een zuiver verdeelde schaal afgelezen.

De verschillen in de aflezing waren;

135 maal 0; 90 maal 5 c.M. en 10 maal 10 c.M.

Personeele fout van aflezing dus: $\frac{90 \times 5 + 10 \times 10}{235}$ c.M. $= 2{,}34$ c.M.

Toevallig maximum voor het verschil van 2 aflezingen door den-

zelfden waarnemer 10 — 2,34 = 7,66 c.M. of voor één aflezing $\sqrt{\frac{7{,}66^2}{2}} = \pm 5$ c.M.

Ter bepaling van de *fout van kaarteering* werd de kaarteering van 6598 lijnen op nieuw nagepast en vergeleken met de cijfers, die ter kaarteering gebruikt waren. Voor 99% dier lijnen was het verschil minder dan 15 c.M. derhalve *fout van kaarteering* $\sqrt{15^2 - 5^2} = \sqrt{200} = 14$ c.M.

Trekt men den vierkantswortel uit de som van de kwadraten der verschillen-maxima (onzekerheid in de gemeten lengte = 40 c.M.; fout van aflezing 10 c.M.; fout van kaarteering = 14 c.M.) dan vindt men weinig meer dan het maximum-verschil bij de eindverificatie gevonden.

Deze bestond in het meten op het terrein van 289 afstanden tusschen willekeurig genomen grenssteenen en het vergelijken met de uitpassing der overeenkomstige afstanden op het zinken plan.

Het verschil was steeds minder dan 40 c.M. en voor kleine afstanden (beneden 40 M.) hoogstens $\frac{1}{100}$ der lengte.

De inhoudsberekening der perceelen geschiedde rechtstreeks op de zinken plans — 2 maal — met behulp van een vrijzwevenden nauwkeurigheidsplanimeter voor grootere en van een verdeelde glasplaat voor kleinere perceelen.

Ter contrôle werd nog eene berekening „par masse" (blokberekening als in Anw. VIII) uitgevoerd.

Voor de beschrijving der zinken plans werd ook een instrument gebruikt.

Na het maken van de noodige afdrukken werden uit deze voor elken eigenaar de aan hem behoorende perceelen uitgeknipt. Deze werden op bulletins geplakt, vermeldende de inhoudsgrootte der perceelen en aan den eigenaar toegezonden ter onderzoek. Eventueele bezwaren konden worden ingediend.

Alle zinken plans werden over gelijke oppervlakte (een geheel aantal ruiten) genummerd. Over den rand uitspringende perceelen werden in hun geheel gekaarteerd, als daartoe plaats was.

Door zeer sterk papier simili-japon te gebruiken voor afdrukken (*tirage à sec*) is men er in geslaagd voor den onbeteekenenden prijs van 0 fr. 04 per plan kopieën te vervaardigen geheel gelijk aan het oorspronkelijke plan.

In het rapport komt verder een en ander voor over de wijze van samenstelling en inrichting der registers. Een belangrijk overzicht van de onkosten-kwestie volgt daarna.

Het kadaster van *Neuilly-Plaisance* wordt ook bijgehouden. Bij verandering van perceelgrenzen blijven de oude grenzen op de zinken plans bestaan. Graveeringen, die echter niet meer afgedrukt mogen worden, worden eerst gezuiverd van de oude drukinkt en daarna met een penseel, gedoopt in een oplossing van chroomzuur, onvatbaar gemaakt voor het aannemen van drukinkt.

Als bewijs van de belangstelling van het publiek deelt de heer Lallemand mede, dat meer dan de helft der eigenaars zich voor den prijs van 1 fr. per eigendomsperceel voorzien heeft van een officieel extract-plan, tevens vermeldende den inhoud en de zuivere belastbare opbrengst der belastingperceelen.

De extracten plans zijn afdrukken van de geheele ruit, waarin bedoeld perceel ligt, waardoor men tevens bij uitpassing op het extract rekening kan houden met de uitzetting of de krimping van het papier.

Beschouwingen.

In het buitenland zijn voor nauwkeurige lengtemetingen houten meetlatten vaak verkozen boven stalen meetveeren. Meetveeren zijn wellicht handiger doch zeer zeker iets minder nauwkeurig. Het meer of minder hard aantrekken van de meetveer is nog altijd van eenigen invloed op de uitkomst der meting, vooral bij met lang gras begroeid of golvend terrein. Ook de uitzetting van het metaal is nog merkbaar bij groote temperatuursverschillen.

De gunstige omstandigheid dat voor het nauwkeurig meten van afstanden meetlatten eindmaten zijn, die tegen elkaar gelegd kunnen worden, is ook bij het meten met meetveeren te bereiken, wanneer men, waar groote nauwkeurigheid gewenscht is, meet met 2 meetveeren met eindmaat.

Zoo werden voor de hermeting van Aalsmeer de basis *A B* en de lijn *B-29* op 26 en 27 Mei 1898 gemeten met 2 meetveeren van 10 M. met eindmaat.

Voor de lengte van *A B* werd gevonden:

heen 1393,55 M. en terug 1393,59 M.

De lijn *B-29* werd heen en terug gemeten op eene lengte van 1380,20 M.

Aan het einde van de werkzaamheden te velde in 1899 werd nog op 25 Augustus de contrôlelijn *B N O-25* gemeten met telkens eene andere combinatie van *2* der *3* bij de hermeting gebruikte meetveeren.

De 3 metingen hadden tot uitkomst:

581,89 M.; 581,89 en 581,88 M.

Uit de coördinaten van de eindpunten dezer lijn was voor de lengte berekend: 582,08.

Dit verschil is nog voor een deel te verklaren uit het temperatuurverschil op 25 Augustus 1899, toen het buitengewoon warm en op 26 Mei 1898, toen het voor den tijd van het jaar buitengewoon koud was.

De punten *B N O* en *25* zijn verder geheel onafhankelijk van elkaar door hoekmeting bepaald.

De lijn *B N O-25*, behoorlijk verzekerd, loopt door de hoofdstraat van het dorp Aalsmeer en kan dus onmiddellijk gebruikt worden bij eventueel latere hermeting van de dicht aaneengebouwde kom van het dorp.

De „Handleiding" schrijft voor ter berekening van den geheelen inhoud van een plan: uitpassing van coördinaten der brekingspunten van den omtrek.

In de Pruisische Anw. VIII komen van de op die wijze verrichte inhoudsberekening van perceelen, uitgewerkte voorbeelden voor.

Bij een groot aantal brekingspunten neemt een dergelijke berekening een bedenkelijken omvang aan.

Daarom geven de Pruisische voorschriften deze wijze van inhoudsberekening slechts aan voor het geval men voor bepaalde perceelen prijs stelt op eene hooge nauwkeurigheid.

Voor de berekening der geheele inhoudsgrootte van een plan — gewenscht om eventueel wijzigingen te kunnen aanbrengen aan de berekende grootte der perceelen in verband met krimping of uitzetting van het papier — zijn geheel andere voorschriften gegeven.

Men berekent daartoe langs grafischen weg of met behulp van planimeter en glasplaten den inhoud der gedeeltelijk genummerde en gedeeltelijk ongenummerde ruiten van alle plans, neemt en vereffent de gemiddelden van alle op verschillende plans voorkomende overeenkomstige gedeelten, om met behulp van deze gemiddelden

en het aantal geheel genummerde ruiten op elk plan de inhoudsgrootte daarvan vast te stellen.

De eerste wijze van handelen is natuurlijk theoretisch de meest nauwkeurige en levert contrôle op de aansluiting der bladen.

Voor de berekening is de Pruisische manier korter en zeker nauwkeurig genoeg ter bepaling van de inhoudscorrectie wegens krimping of uitzetting van het papier.

In *Italië* en *Frankrijk* ziet men zelfs af van het toch nog zeer omvangrijke werk, dat de Pruisische methode eischt.

Men past eenvoudig vóór en na de perceelsberekening van een plan met een verdeelde ijzeren lineaal in 2 richtingen den afstand tusschen de 2 uiterste ruitlijnen na. Een zeer eenvoudige berekening geeft in een oogwenk het percentage der aan te brengen wijziging als gevolg van krimping of uitzetting aan.

Men heeft tafels met dubbelen ingang ontworpen [Bassi in *Italië*; E. Wautôt in *Frankrijk* (*Journal des géonetrès*, 1881)] om voor elk perceel zoo snel mogelijk de wijziging af te lezen; doch het komt mij voor, dat de Italiaansche Ingenieur Erede gelijk heeft bij zijne bewering dat al die tafels geheel overbodig zijn voor zoo eenvoudige berekening. Heeft men vóór het aanleggen van een plan de voorzorg genomen het eerst aan een tamelijk hooge temperatuur bloot te stellen, dan is de invloed van krimping of uitzetting al zeer gering. De zoo weinig tijd vereischende uitpassing met de lineaal, die een geheel onveranderlijke maatstaf is, als men steeds vergelijkt met de lengte der lineaal tot 0° gereduceerd, is nog meer dan voldoende nauwkeurig om de grootte der besproken wijziging te kunnen bepalen.

De Pruisische methode maakte ik in al haar omvang mede bij de hermeting van *Wolvega*; de laatste wijze van werken werd verkozen bij de gedeeltelijke hermeting van Aalsmeer, waar trouwens in vele gevallen geen wijziging behoefde aangebracht te worden.

Ter voorkoming van kleine vergissingen bij de inhoudsberekening der perceelen is hier en daar blokberekening zeer doeltreffend. Het publiek stelt niet zoo hooge eischen aan de nauwkeurigheid der inhoudsgrootte van kadastrale perceelen, als wel door sommigen gemeend wordt.

De heer Lallemand zegt terecht, dat aan den inhoud nooit de bewijskracht kan gegeven worden, die aan de grens eigen zijn kan binnen zekeren tolerans.

Ook de verkoopwaarde heeft een tamelijk groote onzekerheid, al

hecht men oogenschijnlijk in den beginne bij het uitzetten van bouwterreinen aan een paar c.M. Na de bebouwing dier terreinen wijkt men vaak meerdere c.M. van de vastgestelde grens af.

Gewoonlijk wordt te groote waarde gehecht aan inhoudsberekening uit meetcijfers. Berekening met de tegenwoordige nauwkeurigheidsplanimeters voor grootere en daartoe geschikte perceelen en die met in kwadraat-millimeters verdeelde glazen plaat voor kleinere perceelen, dadelijk na eene juiste kaarteering, is bijna evenveel waard.

De gemeten lengten zijn ook niet wiskundig juist, zoodra de omstandigheden maar eenigszins ongunstig zijn.

De heer Lallemand maakt over dit onderwerp belangrijke opmerkingen. Met cijfers bewijst hij (zie vroeger) dat de fouten van aflezing, uitpassing en kaarteering, van berekening met nauwkeurigheidsplanimeters en glasplaten, gering zijn vergeleken bij de fout, die den meetcijfers aankleven.

Zoo vindt hij bij lengtemeting voor het maximumverschil

1°. tusschen op het terrein direct gemeten en uit coördinaten berekende afstanden, en

2°. tusschen op het terrein gemeten en op het plan nagepaste willekeurige afstanden, precies hetzelfde: ± 40 c,M.

Men zou allicht geneigd zijn een tastbaar verschil te verwachten tusschen 1°. en 2°. als gevolg van aflezing, uitpassing en kaarteering.

Wij vinden in onze vlakke terreinen het verschil sub 1°. gewoonlijk kleiner en natuurlijk ook dat sub 2°. Maar bij *Neuilly-Plaisance* heeft de heer Lallemand zich in het trouwens zeer heuvelachtig terrein ten doel gesteld, wat volgens hem het publiek verlangde: de grenzen der perceelen tot op 1 à 2 d.M. nauwkeurig te kunnen bepalen. Met het oog daarop heeft hij zijn werk consequent in elkaar gezet.

Die tolerans van 1 à 2 d.M. voor perceelgrenzen schijnt mij zeer practisch.

Ook bij ons blijkt, dat die grenzen zelfs in dure bouwterreinen, tengevolge handelingen van het publiek zelf, die schommeling hebben.

Die schommelingen worden vaak bij opeenvolgende metingen door het kadaster geconstateerd en voor de kadastrale archieven genoteerd.

„Wat is nu eigenlijk de scheiding?" vraagt de landmeter zich menigmaal af, als hij op dergelijke verschillen stuit en nieuwe perceelen moet vormen naast perceelen, welker definitieve afscheidingen op het terrein niet juist op de vroeger aangemeten plaats gesteld

zijn. Een vast leidend beginsel ontbreekt daarbij en van eenvormigheid van werken bij dergelijke gevallen door de ambtenaren is geen sprake.

Mij dunkt, hierin is op den duur verandering gewenscht.

In de eerste plaats dient in het algemeen het publiek aangemoedigd te worden om kleine grenswijzigingen, met onderling goedvinden aangebracht, officieel te doen sanctioneeren.

Men make de daarvoor noodige formaliteiten en de daaraan verbonden onkosten zoo gering mogelijk.

Waar men in de tweede plaats het publiek ter wille is bij zijn eisch om nieuwe nummers voor perceelsgedeelten, voor akten van in- of overschrijving, daar houde men rekening met het feit, dat de omtrek van het bij eerste meting meestal door paaltjes of op andere nog minder vaste wijze afgescheiden perceelsgedeelte na de definitieve bebouwing en omheining in vele gevallen wijziging ondergaan heeft.

Zou hier aan de onzekerheid omtrent de wettelijke scheiding geen einde gemaakt kunnen worden door partijen in een zoo beknopt en goedkoop mogelijke aanvullingsakte te doen verklaren, dat met het perceel, in de oorspronkelijke akte genoemd, bedoeld werd het perceel, zooals het nu (gewoonlijk slechts korten tijd na het opmaken van die akte) definitief is afgescheiden?

Men zie het advies der Staatscommissie van 1867 (Tijdschr. K. en L. Jaarg. 1900 blz. 75 en Jaarg. 1890 blz. 56 en vv.), waar ook sprake is van openbaarmaking van stukken met gewijzigde en beperkte rechtsgevolgen.

In de derde plaats zou het misschien nuttig kunnen zijn wettelijk een tolerans vast te stellen, als zulks mogelijk is, binnen welken perceelscheidingen kunnen schommelen, met uitsluiting van de mogelijkheid van procedure over grenzen met afwijkingen binnen dien tolerans. Er is nu iets tegenstrijdigs in, dat in hoogst zeldzame gevallen de rechter uitspraak zal doen in een nietig grensgeschil, terwijl er massa's perceelen liggen, die na de eerste kadastrale meting minstens even groote grenswijzigingen ondergaan hebben.

Een kleine wettelijke tolerans schijnt mij al wenschelijk, ook omdat geringe fouten elke meting kunnen aankleven.

Het is echter twijfelachtig of men dien tolerans in het algemeen zoo groot zou wenschen als de grootste afwijkingen in de gevallen sub 2 bedoeld voorkomende.

Bij huisperceelen wil het mij practisch voorkomen, waar men be-

doelt eene perceelsbreedte van b. v. 6 M. te hebben, op welken afstand dan ook de bouwmuren geplaatst zijn, als eigendomscheidingen der tuinen of erven te beschouwen de verlengden der muren. De buren kunnen dan voor hun gebruik die schuttingen of heggen plaatsen zooals en verplaatsen zooveel zij willen, maar de eigendomsgrens blijft onveranderlijk. Waar deze of gene nieuwe bepaling soms tot logisch gevolg mocht hebben de afschaffing der tot nog toe als onmisbaar beschouwde „acquisitieve verjaring", daar kan ik niet nalaten even mede te deelen wat de reeds in den aanvang van mijn opstel genoemde Prof. Bianchi van dat middel van eigendomsverkrijging zegt.

„De acquisitieve verjaring", zoo zegt hij, „kon verdragen worden „in het Romeinsch recht, dat, wijl het aan den grond nog niet het „moderne karakter van kredietmiddel toeschreef, zich niet behoefde „te bekommeren om rechten van derden; maar zij is niet meer op „haar plaats, nu men begrepen heeft, dat het grondkrediet het „eenige middel is om den landbouw voort te helpen en daardoor „de welvaart te vermeerderen."

Wat mijzelf betreft, het is mij niet mogen gelukken, hoewel ik indertijd met de meest mogelijke goede wil allerlei lectuur van voorstanders der verjaring als middel van eigendomsverkrijging verwerkt heb, ooit overtuigd te worden van de noodzakelijkheid van dat middel, ook bij kleine grensverschuivingen.

Mij blijft de indruk bij van een voordeeltje voor den brutale.

Bij delimitatie voor hermeting moet rekening gehouden worden met ingetreden verjaring. Daarna zou mijn gevoel meer bevredigd zijn als verdere grenswijziging door „acquisitieve verjaring" onmogelijk ware.

Bij metingen in in exploitatie zijnde bouwterreinen komt de landmeter vaak tot eigenaardige ontdekkingen.

Van af de exploiteerende maatschappij tot den eerstvolgenden nieuwen bij het kadaster bekenden eigenaar van een gedeelte van het betrokken terrein komt hij in aanraking met soms verschillende tusschenpersonen — rentebetalende voorkoopers — die officieel nooit als eigenaar bekend worden en toch koopen en verkoopen.

Meermalen verbeeldt zich een dier tusschenpersonen haast te hebben met de uitmeting van een perceel.

Deze heeft plaats en soms lang daarna komt de landmeter tot

de wetenschap, dat de voorgenomen koop niet is doorgegaan en dat dus zijns ondanks, tegen de bedoeling der ambtelijke voorschriften, onnoodig het aantal perceelen vermeerderd is en wel met denkbeeldige perceelen.

Of wel de tusschenpersoon heeft zijne meting overgedaan aan een opvolgende, die dus geen aanwijzing op het terrein krijgt van den landmeter, wat aanleiding geeft of kan geven tot vergissingen.

Of het publiek, wanneer meting bepaald noodig is, bij tijdige aanvrage om hulp, niet tijdig zou kunnen geholpen worden, is eene vraag, welker beantwoording niet gemakkelijk is.

Hier is de opmerking op haar plaats, dat de tijd. die vrij zou komen door vereenvoudiging van belastingmetingen en van het opmaken der daarop betrekking hebbende stukken, den metingen noodig voor den eigendom ten goede zou komen.

Ook spreekt het vanzelf, dat men het minst karig met personeel moet zijn aan die kantoren waar veel particulier werk verricht wordt.

Men vergete hierbij buitendien niet, dat het publiek vaak te elfder ure denkt aan het kadastrale nummer, dat het zoo noodig heeft en dan dadelijk geholpen wil worden.

Zoo ontstaat menige onbillijke klacht.

De wensch om onder alle omstandigheden het publiek dadelijk aan nieuwe nummers te helpen, deed bij den heer Stam, lid der Staatscommissie van 1867 het denkbeeld ontstaan den hypotheekbewaarder dadelijk na de boeking van een stuk, handelende over gedeelten van kadastrale perceelen, aan die gedeelten en aan de gedeelten, welke van de perceelen zijn overgebleven, nieuwe nummers te doen geven, deze als zelfstandige perceelen te doen behandelen, de oude perceelen als vervallen te doen beschouwen en na de definitieve opmeting de nieuwe perceelen onder de door den bewaarder aangewezen nummers te doen bekend worden (Tijdschr. v. K. en L. Jaarg. 1900, blz. 75-76 en Jaarg. 1890, blz. 56 en vv.)

In vele gevallen zouden hiertegen geen ernstige technische bezwaren aangevoerd kunnen worden.

Hoe het zij, de kwestie van overdracht van gedeeltelijke perceelen, reeds ernstig bezien door de Staatscommissies van 1867 en 1887 zal straks op nieuw zeer zeker grondige bestudeering eischen.

Men bedenke, dat bij overweging van het kadastrale vraagstuk aan de ervaringen van de practijk groote aandacht dient geschonken te worden.

Waar ik hier en daar de juridische zijde van dat vraagstuk aangeraakt heb, daar is het slechts mijne bedoeling geweest opnieuw de aandacht te vestigen op enkele onregelmatigheden, tot welker beëindiging ik hoop, dat te gelegener tijd op de eene of andere wijze middelen gevonden zullen worden.

Ten slotte iets over reproductie van kadastrale plans langs mechanischen weg en wat daarmede verband houdt.

Ten bewijze dat ten onzent ook in die richting de eerste stap gedaan is, kan ik wijzen op de officieele voorschriften tot vermenigvuldiging van kadastrale plans door den heer Immig te Rotterdam.

Die stap schijnt een in juiste richting geweest te zijn, want de door den heer Immig vervaardigde afdrukken zijn nauwkeurig en goedkoop en voldoen dus aan de twee voornaamste eischen, die gesteld behooren te worden.

De kwestie van vermenigvuldiging van plans is een zeer belangrijke. Het geldt hier toch verhooging van de nauwkeurigheid der kaarten en hunne kopieën onder aanzienlijke geldbesparing.

Genoemd vraagstuk is dan ook in het buitenland reeds lang van alle zijden bezien.

In het Tijdschrift voor K. en L. Jaarg. 1894 blz. 84 komt van de hand van den heer Boer een opstel voor over „Reproductie van kadastrale kaarten in *Elzas-Lotharingen*", door middel van autografische zincografie.

Volgens dat opstel waren de verkregen afdrukken nauwkeurig en goedkoop.

Bij *Neuilly-Plaisance* zagen wij een ideaal-toestand ter verkrijging van de meest nauwkeurige en goedkoopste afdrukken, ook voor gedeelten van plans (kadastrale extracten).

De plans zelf immers zijn daar gegraveerd op zinken platen, die onmiddellijk voor het afdrukken gebruikt kunnen worden.

Van het grootste belang is het later eens te vernemen of op den duur die zinken plans, waarop alle lijnen blijven bestaan, niet te ingewikkeld worden. Zoo niet, dan schijnt het mij toe, dat de wenschelijkheid van zinken plans na hermetingen ernstig dient overwogen te worden.

Om den belangrijken inhoud en den optimistischen toon, die er uit wordt gehoord geef ik eene vertaling in haar geheel van een

opstel voorkomende in de Italiaansche: „*Rivista di topografia e catasto*" (Maart 1889).

Het luidt als volgt:

„Sedert 2 jaren ongeveer heeft Generaal Annibale Ferrero, President van het Hoofdbestuur van het Kadaster, Directeur van het Geografisch Militair Instituut proeven laten doen met fototechnische reproductie van teekeningen, ten einde daarvan talrijke kopieën te verkrijgen zonder verandering van de afmetingen der figuren".

„Het doel van deze onderzoekingen was:

1°. zich te bedienen van het fotozincografisch proces om reproducties in kleuren te verkrijgen;

2°. de kadastrale kaarten te kunnen reproduceeren zonder verandering van afstanden en inhouden".

„Houden wij ons — met terzijdestelling van het 1e doel, dat niet van belang is voor de kadastrale werkzaamheden — een oogenblik bezig met het tweede, omdat, wanneer dit bereikt is, resultaten gevonden zijn van het grootste belang in de gevolgen"!

„In eene verhandeling op 2 Januari 1889 wees de Voorzitter van het Hoofdbestuur op de groote voordeelen:

1°. het onbeperkt behoud der oorspronkelijke kaarten, veranderd in metalen documenten;

2°. een snel en zuinig middel tot reproductie der kaarten, al naar gelang der behoefte;

3°. de verspreiding der kadastrale kaarten ten behoeve van eigenaars, publieke en bijzondere administraties, notarissen, ingenieurs, landbouwkundigen;

4°. een groot gemak voor de bijhouding der kaarten zelf;

5°. een bijna onvernietigbaar bewijs voor den eigendom en voor het behoud der grenzen, waar aan het nieuwe kadaster bewijskracht mocht toegekend worden".

„Aan al deze voordeelen kan nog toegevoegd worden de ontvangst ten bate van de schatkist, tengevolge van het verstrekken van uittreksels der kaarten aan particulieren".

„Wijl nu de proefnemingen volkomen geslaagd zijn, mag men zeggen, dat iets zeer belangrijks verkregen is ten bate van het kadaster."

„Aangemoedigd door het eerste succes paste het Geogr. Mil. Inst. op last van zijn Directeur andere reproductiemethoden toe

op de kadastrale kaarten en het bleek, dat in elk stadium van de kadastrale werkzaamheden de fototechnische hulpmiddelen van onschatbare waarde kunnen zijn ter besparing van tijd en geld en ter verzekering van juistheid, overal waar kopieën noodig zijn op dezelfde of wel op vergroote of verkleinde schaal van kaarten en schetsen".

„Dergelijke reproductie geeft voor denzelfden prijs, waarvoor men anders één kopie heeft, honderden of duizenden exemplaren der kaarten ten gebruike van alle personen, die moeten medewerken aan de uitvoering of de verificatie van kadastrale werkzaamheden„.

„Het grootste voordeel zal voortvloeien uit den verkoop der kaarten aan het publiek, die een aanzienlijke bate zal zijn en het kadaster zal niet langer uitsluitend een fiscaal doel hebben, maar in werkelijkheid een volkszaak worden, omdat de kadasterbladen verkocht kunnen worden voor prijzen, die varieeren tusschen 1 en 2 Lire, terwijl een teekenaar 20 of 50 Lire zou eischen voor het maken van één enkele kopie".

„In een tijdperk van ter-visie-ligging der kadastrale gegevens is zeer duidelijk het nut van de verspreiding der kaarten in handen der belanghebbenden; maar van het grootste nut zal die verspreiding zijn na de inwerkingtreding van het kadaster in het tijdsverloop tusschen die inwerkingtreding en het tijdstip, waarop aan de kadastrale gegevens bewijskracht zal worden toegekend."

„Voorts springt in het oog het nut der reproductie op verschillende schalen, niet alleen voor administraties, spoorwegmaatschappijen, maatschappijen van grondcrediet en verzekeringsmaatschappijen maar ook voor de registratie der akten betrekking hebbende op grondeigendom".

„De proeven werden genomen met nieuwe kaarten der gemeenten *Rolo* en *Fabrico* van het Modeneesch kadaster; met oude kaarten van het Toscaansche kadaster uit het jaar 1822, door den tijd geel geworden en verbleekt; met zeer oude kaarten van het Lombardisch kadaster".

„Verkregen zijn:

a. reproducties op dezelfde schaal;
b. id. id. grootere schaal;
c. id. id. kleinere schaal;
d. overdrukken in blauw;

e. vereeniging van meer bladen tot één door overbrenging op steen".

„Nu eenmaal het volkomen succes vaststond van deze fototechnische methode, bleef nog op te lossen de practische kwestie van inrichting der benoodigde bureaux".

„Zulk eene inrichting moet van aanzienlijken omvang zijn voor die districten, die reeds voorzien zijn van bruikbare kaarten, in het bijzonder van *Venetiaansch-Lombardije*, welks aantal kaarten 70,000 bedraagt, die binnen 4 jaar gereproduceerd moeten zijn".

„Vervolgens komt in aanmerking de inrichting van het *Toscaansche* en *Romaansche* kadaster, daarna voor *Piemont*, dat ten deele van bruikbare kaarten voorzien is en eindelijk met meer kalmte en geringere verhoudingen zal de inrichting voor denzelfden dienst moeten komen voor die districten, waar een geheel nieuw kadaster gemaakt wordt".

„Het is te hopen, dat het Geogr. Mil. Inst. zijn steun niet zal weigeren bij de oprichting dezer bureaux en zoodoende het werk voltooien, waarvan deze proefnemingen het begin geweest zijn".

„Men zal moeten beslissen in welke districten men zijn toevlucht zal moeten nemen tot de privaat-industrie en in welke niet".

„Deze belangrijke kwestie maakt een onderwerp van studie uit bij het Hoofdbestuur van het kadaster, dat de practische instructies voorbereidt ter regeling van dezen zoo nieuwen als belangrijken tak van dienst, dien men bij geen enkel kadaster aantreft".

„De resultaten van die studie zouden onvruchtbaar zijn, als de Regeering geen voordeel trok uit de vorderingen der wetenschap, om het Italiaansch kadaster te maken tot een werk, belangrijker en nuttiger dan de tot nog toe bestaande kadasters".

In het Verslag van het Hoofdbestuur aan de Minister van Financiën van 1892 wordt melding gemaakt van de inrichting en werking van een paar fototechnische bureaux.

De theoretisch-practische instructie, boven bedoeld, was slechts ten dienste van het daaraan verbonden personeel en niet voor openbaarmaking bestemd, wijl er procédés en praeparaten in behandeld worden, die niet bij het publiek bekend zijn.

Aan de welwillendheid van den heer D. Rimbotti, chef van het scheikundig kabinet aan het Geogr. Mil. Inst. dank ik de vol-

gende belangrijke inlichtingen over den tegenwoordigen stand der fototechniek ten dienste van het kadaster in *Italië*.

Om een negatief beeld op zink te kunnen verkrijgen tot het maken van afdrukken, deed men in den beginne langs fotografischen weg positieven ontstaan op gevoelige platen door het beeld, gevormd door het objectief van het instrument, om te keeren. Men bereikte dit door middel: 1°. van een aan het objectief aangebracht prisma, of 2°. van een in het toestel onder een hoek van 45° aangebrachten spiegel of eindelijk 3°. door het omkeeren der gevoelige plaat, waardoor het beeld ontstaat, nadat de van het voorwerp komende lichtstralen door de plaat heengegaan zijn.

Een spiegel in het inwendige van het toestel geeft echter geen geheel zuiver beeld, als het wat groot is, terwijl de zuiverheid ook lijdt, wanneer beelden verkregen worden met omgekeerde gevoelige plaat.

Buitendien bleek, dat de inrichting van meerdere fototechnische bureaux tamelijk duur werd. Een en ander had tengevolge, dat sedert 1895 de meeste zijn opgeheven en waar noodig de hulp ingeroepen werd van de privaatindustrie.

Ook is men teruggekomen om de kosten, van het vervaardigen van tot afdruk geschikte zinken platen langs fotografischen weg, voor reproducties op dezelfde schaal.

In de laatste jaren volgt men een zeer nauwkeurige en goedkoope methode zonder behulp van camera en objectief, die in haar algemeene omschrijving doet denken aan *Elzas-Lotharingen* en aan *„immigrafie"*.

Men vervaardigt de teekening met zeer zwarten inkt op zeer doorschijnend papier of teekenlinnen.

In een chassis legt men deze teekening omgekeerd op de gepraepareerde zinken plaat, waardoor deze geschikt gemaakt wordt tot afdrukken.

Bij het gebruik van droog papier verkrijgt men op deze wijze verscheidene beslist nauwkeurige afdrukken.

Is de teekening vervaardigd op dik papier, dan kan men dit doorschijnend maken door insmeren met paraffine. De teekening is daardoor niet bedorven, want na gemaakt gebruik kan men de paraffine weer wegnemen.

In de loop van dit jaar verschijnt van de hand des heeren Rimbotti een werkje over fototechniek, terwijl reeds van hem in druk verschenen zijn: „de fotografie toegepast op de grafische

kunsten" (1893) en „de fotografie ten dienste der wetenschap" (1896).

Bij de ten onzent gebruikelijke wijze van werken heb ik altijd betreurd, dat de bijbladen in lichtgrijs geteekend zijn. Van die bijbladen moeten de hulpkaarten zoo zuiver mogelijk in haar geheel afgetrokken kunnen worden en dat kan slechts, wanneer zij niet te licht getint zijn.

Licht kunnen ze blijven, wanneer men eene andere wijze van werken volgt, waaraan ik verreweg de voorkeur geef.

Men kaarteere elke nieuwe meting dadelijk op het bijblad en trekke de hulpkaarten daarvan af. In potlood nummere men de perceelen, waarvan men zeker weet — zooals in bouwterreinen de nog niet ten volle bebouwde perceelen — dat ze van nummer veranderen zullen.

Men bespaart door deze omgekeerde werkwijze veel werk; het bijblad wordt in goeden staat gehouden en geeft den terreinstoestand tot op den dag aan.

Vooral in bouwterreinen is dit van belang, terwijl even noodzakelijk is, dat ook de landmeter voor den kantoordienst of de boekhouder over een steeds bijgewerkt plan van zulke terreinen beschikt, ten einde het publiek zonder al te veel tijdverlies behoorlijk te kunnen inlichten en aanvragen om meting voor particulieren naar behooren te kunnen invullen.

Waar men nu dezen ambtenaar komt raadplegen, is het menigmaal een moeilijke taak voor hem het publiek inlichtingen te verschaffen over perceelen, die in de loopenden dienst ontstaan zijn, te meer waar de daarop betrekking hebbende hulpkaarten vaak van zijn bureau afwezig zijn.

Dezelfde moeilijkheid rijst, als aanvragen om extracten plan inkomen van pas veranderde bouwblokken.

Mocht blijken, dat aan het vervaardigen van zinken plans en de bijhouding daarvan na hermeting te veel bezwaren verbonden zijn, dan zou mijn ideaal zijn, de nieuwe plans te kaarteeren op het allerbeste. dikste pauspapier of pauslinnen. Men bestede de grootste zorg aan het vinden van de beste qualiteit, want dat papier of linnen moet aan vele eischen voldoen.

Men moet er b.v. langs „immigrafischen" of daarmee gelijksoortigen weg nauwkeurige afdrukken mee kunnen verkrijgen. Men moet er een en ander op kunnen bijwerken, zonder dat het te snel slijt,

het mag bijna niet aan krimping of uitzetting onderhevig zijn, en weinig kreuken, men moet er hulpkaarten van kunnen aftrekken terwijl men er met potlood en inkt gemakkelijk op moet kunnen teekenen.

Met het oog op bijwerking moet gezocht worden naar een licht wegneembaren inkt.

De minuuttoestand worde slechts bewaard in afdruk.

Het oorspronkelijke ongekleurde plan, op pauspapier worde door kaarteering steeds tot den dag bijgehouden, waar zulks noodzakelijk is, zoodat, zoodra daaraan behoefte bestaat, onmiddellijk afdrukken vervaardigd kunnen worden. (Gemeentebesturen, waterstaatslichamen, schattingscommissies enz.)

De hulpkaarten zou ik ook willen aftrekken op stevig pauspapier en met deze de nette plans ter inzage van het publiek dadelijk en de andere plans later, door overprikking bijwerken.

Het gebruik van onze ouderwetsche kopiëerspiegels voor het aftrekken van hulpkaarten en ter bijwerking van plans vervalt dan geheel, eene verandering zeer gewenscht in het belang der nauwkeurigheid van het werk en in dat van het gezichtsvermogen van het personeel.

Plans, waarop heel veel valt bij te werken, zou ik eenvoudig willen vervangen zien door nieuwe afdrukken: veel beter en veel goedkooper.

Het voorschrift in onze „Handleiding" om behalve de op het terrein verzekerde punten ook de meetlijnen op minuutplans en bijbladen te brengen, geeft m. i. vooral op de laatste plans een groote vermeerdering van lijnen, zonder daaraan evenredig nut.

Men vergete niet, dat zelden oude meetlijnen gebruikt worden.

De practijk leert, dat tengevolge van veranderden terreinstoestand bij latere metingen meestal nieuwe lijnen verbonden moeten worden aan de op het terrein aanwezige vaste punten.

Bij kaarteering der nieuwe plans op pauspapier of linnen komen de verzekerde punten op alle plans (afdrukken) even nauwkeurig voor. Even als in *Pruisen*, zou ik willen voorgeschreven zien, dat de inktlijnen niet door de kaarteerpunten heen getrokken mogen worden.

Het schijnt mij ook van groot belang, te onderzoeken, in hoeverre fototechnische hulpmiddelen van dienst kunnen zijn voor het maken van extracten plans en kopieën van veldwerkschetsen.

Voor extracten plans zijn de zinken plans als te *Neuilly-Plaisance* het ideaal.

Voor veldwerk is de eenvoudigste en goedkoopste methode voldoende. Netheid en de eisch van onveranderde afstanden in de teekening zijn bijzaken. Hoofdzaak is: zoo snel en goedkoop mogelijk een duplicaat te verkrijgen *zonder fouten.*

Men kan zich reeds een tamelijk goeden afdruk te velde verschaffen door tusschen 2 velletjes papier een velletje overdrukpapier te leggen, zooals tegenwoordig gebruikt wordt bij schrijfmachines met kopieerinrichting, en dan de schets op het bovenste papier te teekenen met hard potlood. In vele gevallen kan dit van nut zijn, zeer zeker voor eenvoudige belastingmetingen, als men daarvan duplicaat noodzakelijk blijft achten.

Aan het einde van zijn opstel: *„Ueber Vervielfältigung der Stückvermessungs-Handrisse"* in het Zeitschr. für Verm. 1889 blz. 14 en v.v. vraagt de heer Steppes of deze methode wellicht niet voldoende is, als men slechts twee exemplaren noodig heeft.

Overigens wordt in dat opstel aan autografische overdrukken de voorkeur gegeven boven lichtdruk.

Met het oog op eventueele lichtdrukken van veldwerk, zou moeten onderzocht worden, welk pauspapier het meest geschikt is voor aanteekeningen te velde en of het niet mogelijk is lichtdrukken te krijgen van teekeningen in donker potlood op pauspapier.

Zoo niet, dan zou men, als in het buitenland, bij goed weer de cijfers dadelijk in inkt moeten zetten.

Aan veldwerkschetsen stelle men verder geen al te hooge op het veld te veel tijd en mooi weer vorderende eischen, Anw. VIII zegt, dat het veldwerk zoo duidelijk moet zijn, dat ieder ander het kaarteeren kan.

De heer Lallemand stelt ook geen hoogeren eisch, dan dat het begrijpelijk moet zijn en hecht niets, m. i. terecht, aan het kaarteeren op schaal te velde, wat trouwens nooit consequent volgehouden kan worden dan ten koste der duidelijkheid en van veel tijdverlies.

Het formaat voor veldwerk zou ik niet gaarne grooter wenschen dan wij tot nog toe gewoon zijn: half vel Hollandsch papier.

Ik besluit met de opmerking, dat zich onwillekeurig de vraag aan mij opdringt of te gelegener tijd het Topografisch Bureau niet de aangewezen inrichting is, om desgevraagd het kadaster welwillend van advies te willen dienen in zake fototechniek.

C. J. Colpa.

's-Gravenhage, December 1905.

Toelichting bij de vereffeningsformulieren.

In beide worden gevallen behandeld, waarin 2 hoekmetingen voldoende zijn ter plaatsbepaling van een punt. Eén controlemeting doet één voorwaardevergelijking ontstaan.

Zijn de verbeteringen aan de gemeten hoeken aan te brengen (1), (2) en (3), dan moet

$$(1)^2 + (2)^2 + (3)^2 = \text{Minimum.}$$

Voorwaarde: $\Delta + a_1\ (1) + a_2\ (2) + a_3\ (3) = 0.$

Correlatenvergelijkingen $(1) = a_1\ k$; $(2) = a_2\ k$; $(3) = a_3\ k.$

De laatste gesubstitueerd in de voorwaardevergelijking geeft de normaalvergelijking $[a\ a]\ k = -\Delta.$

In model I is de voorwaardevergelijking de sinusregel in de 2 driehoeken, in den vorm: $\frac{a \sin A}{\sin \alpha} = \frac{b \sin B}{\sin \beta}$.

$\log a + c. \log \sin \alpha + \log \sin A - (\log b + c. \log \sin \beta + \log \sin B) = \Delta.$

Naast de „afgeleide hoeken" vindt men de aan deze aan te brengen verbeteringen.

De aanduiding t_1, t_2 enz. dient slechts om de berekening der coefficiënten a eenvoudig en zonder vergissing te kunnen uitvoeren.

Het is duidelijk, dat hetzelfde formulier dienst kan doen bij puntbepaling door voorwaartsinsnijden, als b.v. de hoeken A, δ en B gemeten zijn.

Model II (puntbepaling door achterwaartsinsnijden) schijnt eenigszins ingewikkelder, is echter toch zeer eenvoudig.

Eerst wordt op de bekende wijze uit de gegevens in de driehoeken I en II naar Snellius de plaats van P bepaald.

De meting van hoek γ in driehoek III doet de voorwaarde ontstaan (sinusregel): $\frac{b \sin (\beta + \psi)}{\sin \beta} = \frac{c \sin (\gamma + C - \psi)}{\sin \gamma.}$

$$\log b + c. \log \sin \beta + \log \sin (\beta + \psi) - \{\log c + c. \log \sin \gamma + \log \sin (\gamma + C - \psi)\} = \Delta.$$

In deze aanbrengende de teekens t_1, t_2 enz. en (1), (2) enz., verkrijgt men:

$$-t_4\ (2) + t_6\ \{(2) + d\ \psi\} + t_7\ (3) - t_8\ \{(3) - d\ \psi\} = -\Delta\ (A).$$

Nu is: $a \sin \phi \sin \beta = b \sin \psi \sin \alpha$, of

$$t_3\ d\ \phi + t_4\ (2) - t_5\ d\ \psi - t_1\ (1) = 0$$

en $(1) + (2) + d\ \phi + d\ \psi = 0$, omdat de hoeken in de driehoeken I en II te zamen 360° moeten blijven.

Door de laatste vergelijkingen kan men d ϕ en d ψ uitdrukken in (1) en (2).

Stelt men: $m = \frac{t_1 + t_3}{t_3 + t_5}$ en $n = \frac{t_4 - t_3}{t_3 + t_5}$

dan vindt men:

d $\phi = + (m - 1)\ (1) - n\ (n + 1)\ (2)$ en d $\psi = - m\ (1) + n\ (2)$.

Vergelijking (A) wordt nu:

$-t_4(2) + t_6\{(2) - m(1) + n(2)\} + t_7(3) - t_8\{(3) + m(1) - n(2)\} = -\Delta$

of:

$(-t_6 - t_8)m\ (1) + \{-t_4 + t_6 - n\,(-t_6 - t_8)\}\,(2) + (t_7 - t_8)\,(3) = -\Delta$,

in het formulier aangegeven door:

$$pm\ (1) + (q - pn)\ (2) + r\ (3) = -\Delta$$

of: $a_1 = pm;\ a_2 = q - pn;\ a_3 = r.$

Tweede Kamer. Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1906.

VII^de HOOFDSTUK B. (*Financiën.*)

Memorie van Antwoord.

§ 4. KADASTER.

Naar aanleiding van den aandrang, op den ondergeteekende uitgeoefend, tot het nemen van initiatief om met zijn ambtgenoot van Justitie overleg te plegen, voor het nemen van wettelijke maatregelen betreffende de bewijskracht van het kadaster, moet hij opmerken, dat het hem tot dusverre aan den noodigen tijd heeft ontbroken om zich over dit gewichtig onderwerp reeds een bepaalde meening te vormen. Hoewel tot overleg niet ongezind, komt het hem aanvankelijk voor, dat aangezien tot nu toe alle aandrang van de zijde der belanghebbenden, tot het toekennen van bewijskracht aan het kadaster, ontbreekt, die maatregel niet kan geacht worden urgent te zijn. In dien stand van zaken bestaat er te meer reden om in de zeer hooge kosten, welke daaruit ongetwijfeld zouden voortvloeien, een ernstig bezwaar te zien, dat in de tegenwoordige financiëele omstandigheden van bijzonder gewicht is te achten.

Het kadaster is hier te lande aanvankelijk opgericht tot fiscale doeleinden en nog steeds de onmisbare grondslag voor de heffing der grondbelasting.

Bovendien is in de omstandigheid dat maatregelen in het belang van den landbouw, — in het Voorloopig Verslag wordt meer speciaal van ruilverkaveling gesproken, — de medeweruing eischen van ambtenaren van het kadaster, geen grond te vinden voor overbrenging van dezen tak van dienst naar het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel.

Ve Afdeeling.

Opheffing van de betrekking van controleur van het kadaster.

Art. 21. Een onderzoek of het werk der controleurs van het kadaster niet aan andere ambtenaren zou kunnen worden opgedragen, zou voor het oogenblik weinig nut hebben, omdat niemand er in vollen ernst aan kan denken, een corps dat grootendeels uit ambtenaren van middelbaren of jeugdigen leeftijd bestaat, en dat — hetzij terloops gezegd — zeer verdienstelijke leden telt, met één pennestreek te doen verdwijnen. Intusschen zij de aandacht er op gevestigd, dat de speciale opleiding van de ambtenaren der grondbelasting door het hierboven herhaaldelijk genoemde organisatiebesluit van 1904 is vervallen. De controleurs zullen voortaan

worden aangevuld uit de ontvangers en surnumerairs der belastingen, die bij eventueele opheffing der betrekking van controleur van het kadaster-tot den algemeenen dienst der directe belastingen, invoerrechten en accijnzen kunnen terugkeeren. In de toekomst zal dus de vraag aan wie de dienst der grondbelasting het best wordt opgedragen, practische beteekenis erlangen.

Tot bezuiniging zal verandering op dit gebied echter moeilijk kunnen leiden.

Uitvoering van art. 36 der wet van 2 Mei 1897 (Stsbl. n°. 124).

Art. 37. De ondergeteekende vleit zich, in den loop van het jaar 1906 een wetsvoorstel te kunnen aanhangig maken tot vaststelling van het bedrag der belasting op de gebouwde eigendommen, zoodat in 1907 de belasting naar de nieuw vastgestelde belastbare opbrengst zou kunnen worden geheven.

VIe Afdeeling.

Hypothecaire boekhouding.

Veranderingen in de kadastrale nommers moeten onmiddellijk bekend worden bij de hypothecaire boekhouding. terwijl het kadaster dadelijk verband moet houden met de eigendomsveranderingen.

Zonder eenig nut, zou eene scheiding van de hypothecaire en de kadastrale boekhouding, slechts tot moeilijkheden aanleiding geven.

Registratie-ambtenaren als hypotheekbewaarders.

Volgens art. 3 van het Koninklijk besluit van 1 Augustus 1828 (*Staatsblad* n°. 52) worden de hypotheekbewaarders *bij voorkeur* uit de ambtenaren der registratie benoemd, doch is de aanstelling van ambtenaren van het kadaster niet uitgesloten.

De landmeters in het algemeen benoembaar te verklaren tot hypotheekbewaarder zou dus onnoodig zijn.

Bovendien zou het den ondergeteekende niet raadzaam voorkomen, door eene wijziging van voormeld art. 3 de vooruitzichten van de registratie-ambtenaren te verminderen; in de laatste jaren toch was het aantal jongelieden, die zich voor het vergelijkend examen van surnumerair der registratie en domeinen hebben aangemeld reeds zoo beperkt, dat nauwelijks in de behoefte van den dienst kon worden voorzien.

Kadastrale metingen voor particulieren.

De poging tot vermeerdering van het aantal teekenaars bij het kadaster heeft een gering succes gehad, want er zijn er slechts vier bijgekomen.

De noodzakelijk geachte hulp is dus nog niet voldoende beschikbaar.

Dit heeft aanleiding gegeven, na afloop van het examen, in de *Staatscourant* bekend te maken, dat in het voorjaar van 1906 opnieuw examen zal worden gehouden.

Intusschen wordt met de beschikbare krachten het mogelijke gedaan om de particulieren zoo spoedig mogelijk te helpen; klachten omtrent het niet tijdig verleenen van hulp door landmeters zijn dit jaar niet ingekomen.

Subsidie aan de Rijkscommissie voor graadmeting, enz.

Art. 43. Blijkens mededeeling van de Rijkscommissie voor graadmeting en waterpassing zijn de terreinwerkzaamheden ten behoeve van de nieuwe secundaire driehoeksmeting thans voor ongeveer een derde gedeelte van ons land volbracht.

Hieraan kan worden toegevoegd, dat de commissie in 1905 van het bedrag der subsidie vermoedelijk slechts zal behoeven te ontvangen *f* 27.000, waaruit ook de traktementen van de bij haar werkzaam gestelde landmeters van het kadaster worden voldaan en in het algemeen, dat de uitgaven zullen verminderen wanneer de terreinwerkzaamheden zijn afgeloopen.

Een betrouwbare raming van den tijd, waarin het geheele werk zal zijn ten einde gebracht, kan nog niet gegeven worden.

VIII^ste^ Afdeeling.

Verkorting van den termijn van zestig maanden in art. 6 der Burgerlijke Pensioenwet.

Ten vorigen jare is in de Memorie van Antwoord gewezen op het motief, dat den pensioenwetgever er toe geleid heeft de middelsom over één jaar van het bedrag, dat gedurende de laatste *vijf* jaren van den burgerlijken dienst als pensioensgrondslag heeft gegolden, als basis te nemen voor de berekoning van het pensioensbedrag. Met zijn ambtsvoorganger is de ondergeteekende van oordeel dat, wanneer tot eene algemeene herziening onzer burgerlijke pensioenwetgeving mocht worden overgegaan, wellicht ook zou kunnen worden overwogen of genoemde termijn van vijf jaren met behoud van voldoenden waarborg tegen het toen vermelde misbruik eenigszins zou kunnen worden verkort, maar dat er geen termen bestaan, om die vraag thans incidenteel aan de orde te stellen door indiening van een voorstel tot partieele wetswijziging.

Dat in de bestaande regeling iets onbillijks is gelegen kan de ondergeteekende niet inzien. Er zou reden zijn om van onbillijkheid te spreken, wanneer in de pensioensbijdragen der ambtenaren een volkomen aequivalent ware gelegen voor den pensioenslast rustende op den Staat, zoodat een ambtenaar, wiens bijdrage over zijn laatsten pensioensgrondslag in haar geheel werd ingehouden, het naar dien grondslag berekend pensioen ten volle zou hebben betaald. Maar daarvan is geen sprake. De pensioens-

last, er werd reeds meer op gewezen, wordt door de bijdragen slechts ten deele gedekt.

Bovendien verlieze men niet uit het oog, dat bij pensionneering van een ambtenaar die de bijdrage over zijn laatsten grondslag ten volle heeft betaald, doch voor wien die grondslag nog geen zestig maanden heeft gegolden, de invloed van dien grondslag op de bepaling van het pensioensbedrag toch altijd zeer groot is, omdat in het ongunstigste geval de bovenbedoelde middelsom in elk geval voor $^4/_5$ over dien grondslag wordt berekend.

ALGEMEENE BERAADSLAGING.

De heer Treub. Mijnheer de Voorzitter! Deze bespreking [1]) brengt mij vanzelf tot een ander punt, de inrichting namelijk van de kantoren van bewaring der hypotheken en van het kadaster.

Schijnbaar is dit een heele sprong, omdat deze zaken met de registratie eigenlijk niets te maken hebben, maar in werkelijkheid is er geen sprong van het eene tot het andere onderwerp.

Verklaarbaar op historische gronden, maar logisch volstrekt onverklaarbaar, is de afdeeling Hypotheken en Kadaster niet alleen gebracht onder de afdeeling Registratie, maar heeft het korps registratie-ambtenaren zich daarvan geheel meester gemaakt.

De opmerking dienaangaande in het Voorloopig Verslag gemaakt, is aan het Departement van Financiën verkeerd verstaan. In de Memorie van beantwoording wordt gezegd: wat wilt gij? De bewaarders van de hypotheken en het kadaster worden in den regel genomen uit de registratieambtenaren, maar men kan ook landmeters benoemen.

Dit laat mij vrij koud, men meent aan het Departement dat, wanneer men dergelijke zaken bespreekt, men bedoelt de eene catagorie van ambtenaren in de plaats van de andere stellen. Dat is echter de quaestie niet.

Maar de organisatie van de kantoren der hypotheken en van het kadaster is zoodanig verouderd, dat die der registratie er haast mooi bij is te noemen. Dit is sterk gezegd, maar het is zoo. Wat toch is de regeling der hypotheken en het kadaster? Deze: de hypotheekbewaarders heeten als bewaarders van hypotheken fiscale ambtenaren, terwijl toch de hypothecaire boekhouding niet met fiscale bedoelingen in de wet gebracht is.

Hun bezoldiging ontvangen zij echter niet van den Staat, maar zij heffen voor zich zelven een belasting van het publiek. Het zou onheusch klinken tegenover die ambtenaren — en dat is in de verste verte mijn bedoeling niet, want ik heb verscheidene goede kennissen onder hen, — maar zij leven eigenlijk van fooien van het publiek; zij krijgen van den een een kwartje, van den ander 50 cents, en hebben daaruit een mager inkomen als zij een klein, — en een groot inkomen als zij een groot kantoor hebben.

[1]) Van de registratiebelasting. Red.

En wat is daarvan het slechte gevolg? Want zulk een slecht stelsel werkt door. Het gevolg is, dat zij op die wijze ook hun personeel bezoldigen, die niet met kwartjes, maar met dubbeltjes en stuivers hun kost bijeen moeten garen.

Dit is geheel buiten de wet om.

Maar het gebeurt niettemin, en iedereen die van hypotheekkantoren wat weet, weet ook, dat in den vorm van commissie en port door de beëedigde klerken zekere sommen in rekening worden gebracht aan de notarissen en andere personen met wie zij te maken hebben. Nu zal men zeggen: och, die menschen mogen toch ook wel een doceurtje hebben, maar het gaat hier als met de kellners in het koffiehuis- en restaurantbedrijf, dat geld komt ten slotte in den zak van den patroon, want die betalen hun klerken minder naarmate die meer aan douceurs ontvangen.

Ik heb mij in mijn qualiteit van redacteur van het Weekblad voor het notarisambt en registratie, herhaaldelijk zeer krasse uitdrukkingen veroorloofd over die wijze van organisatie. Ik zal thans geen qualificatiën gebruiken, omdat ik er geen ken die kras genoeg zijn om deze organisatie te veroordeelen. Zij is zoo verouderd en zoo glad verkeerd, dat er bepaald verandering moet komen. De geheele organisatie van de hypotheken is al even zoo slecht als die van de registratie.

Waarop beroepen de registratie-ambtenaren zich nu om te bewijzen dat de zaak zoo blijven moet, zooals zij is? Op de groote civiel-rechtelijke verantwoordelijkheid van de hypotheekbewaarders. Die groote civielrechtelijke verantwoordelijkheid bestaat hierin, dat zij verantwoordelijk zijn voor de verkeerde te-naam-stelling en voor de fouten die zij maken in de borderellen van inschrijving in de hypotheekakten. Dit is een verantwoordelijkheid in naam, die inderdaad ongeveer niets beteekent. Deze verantwoordelijkheid behoorde trouwens niet te rusten op de ambtenaren maar op den Staat zelf.

Dit is dus geen argument voor het behoud. De heeren hebben echter een andere reden waarom zij bestendiging van den toestand wenschen.

Een argument heb ik in de Memorie van Antwoord gelezen, dat ik in al de jaren waarin ik mij met de zaak heb bezig gehouden, nooit gehoord heb. Men betoogt dat het niet goed zou zijn om verandering in deze zaak te brengen, omdat er zich zoo weinig jongelieden aanmelden voor het registratie-examen. Wanneer men nu de kans gaat wegnemen die er voor oude registratie-ambtenaren bestaat, om bij slot van rekening een hypotheekkantoor te krijgen, waar men misschien wel een 8 à 10.000 gulden verdient, dan krijgt men geen jongelieden voor de registratie.

Ik moet aannemen, dat bij de drukke werkzaamheden die de aandacht van den Minister vragen, het hem ontsnapt is, dat er een dergelijke uiting in de Memorie van Antwoord is terecht gekomen.

Ten slotte zou de zaak dan hierop neerkomen, dat de hypotheekkantoren zouden moeten dienen, voor hetzelfde doel als de kleine sigarenwinkeltjes in Frankrijk, die aan weduwen van verdienstelijke ambtenaren worden gegeven, namelijk om aan verdienstelijke registratie-ambtenaren een douceurtje te geven.

Het is een zeer geleidelijke overgang, wanneer ik van de hypotheken op het kadaster kom.

Evenzeer als een reorganisatie noodig is voor de inrichting van dat deel van de registratie, dat betrekking heeft op de hypothecaire boekhouding, evenzeer is noodig een reorganisatie van het kadaster.

Ik spreek nu niet over de rechtsgeldigheid van het kadaster, daar kom ik straks met een enkel woord op terug, maar over de organisatie van de kantoren.

Aan die organisatie van de kantoren ontbreekt bijna alles. Er heerscht een onhoudbare en slechte toestand. De ingenieurs-verificateur van het kadaster hebben in naam allerlei verantwoordelijkheid, die zij inderdaad niet hebben.

De landmeters, op wie het werk rust, hebben veel te weinig zelfstandigheid door een fout in de organisatie, die ik nu niet in den breede zal uitmeten om niet te lang te worden.

Men put volstrekt niet uit de krachten die men in de ambtenaren heeft, wat er uit te putten is.

Het gebeurt herhaaldelijk, dat landmeters gezet worden aan werk, dat evengoed kan worden opgedragen aan teekenaars en evenzeer dat ingenieurs-verificateur niet geschikt zijn voor het werk, dat zij op het papier heeten te doen, maar wegens den grooten omvang van hun taak niet kunnen verrichten.

Ook ten aanzien van de organisatie der bewaring van hypotheken en het onderhoud van het kadaster is grondige reorganisatie noodzakelijk.

Nu heb ik een denkbeeld aan de hand gedaan, dat blijkens het Voorloopig Verslag door andere leden werd gedeeld, n.l. dat zoowel de bewaring der hypotheken als de dienst van het kadaster zou worden ontnomen aan het Departement van Financiën en overgebracht naar het nieuwe Departement van Landbouw. en het komt mij voor, dat dit denkbeeld zoo rationeel en zoo logisch mogelijk is.

Dat de bewaring van de hypotheken en de boekhouding van de rechten op den grond en wat daarmede samenhangt, niet eigenaardig thuis behooren bij het Departement van Financiën, schijnt mij aan geen redelijken twijfel onderhevig. Wat betreft het kadaster, kan ik mij volkomen begrijpen, dat men dezen diensttak onder het Departement van Financiën heeft gebracht op grond van zijn oorsprong, maar het kadaster heeft tegenwoordig allerlei diensten te verrichten, die volstrekt niet meer van zuiver

fiscalen aard zijn, integendeel, de bemoeiingen ten bate van den fiscus zijn bijzaken geworden voor het kadaster, maar de diensten in het belang van de boekhouding ten aanzien van de rechten op den grond, de diensten dus in het belang van den grondeigendom, ten platten lande voornamelijk voor den landbouw en in de steden voor het bouwbedrijf, zijn hoofdzaak geworden voor dien diensttak, en waar dus het bijhouden van een goed kadaster en het behoud van een goed grondkrediet in nauw verband met elkaar staan, acht ik het alleszins rationeel om de geheele boekhouding van de hypotheken en het gansche kadaster over te brengen naar het nieuwe Departement van Landbouw.

Over dat kadaster ten slotte nog een kort woord en wel over een punt dat allerminst nieuw is, maar reeds herhaaldelijk in deze Kamer is ter sprake gebracht; ik bedoel de quaestie van het zoogenaamde rechtsgeldig kadaster, het kadaster met bewijskracht. Wij hebben daaromtrent in de Memorie van Antwoord de beschouwing gekregen, die ook al herhaaldelijk hier is vernomen, dat, al zou voor het denkbeeld om een kadaster te hebben met bewijskracht wel wat te zeggen zijn, dat op zeer hooge kosten zou te staan komen.

Ik moet alweder mijn verwondering uitspreken, Mijnheer de Voorzitter, dat telkens en telkens weer door het Departement van Financiën dergelijke bewering wordt geuit, want wanneer iets onjuist is, dan is het deze bewering.

Men kan het natuurlijk wel zoo voorstellen, wanneer men de zaak aldus opzet: wij hebben een kadaster dat goed is, wil men dat nu maken tot een kadaster met bewijskracht, dan zal dat geheel moeten worden veranderd ten koste van veel geld, maar zoo staat de zaak niet.

De quaestie is deze: — de Minister zal mij dit moeten toegeven — in een groot aantal gemeenten is vernieuwing van het kadaster dringend noodig en dat geschiedt dan ook, maar wanneer men daar nu de urgentie eens van ter zijde laat en spreekt van een termijn van 25 jaren voor de vernieuwing van het kadaster, dan zal men wel moeten erkennen, dat die vernieuwing noodig zijn zal en bijkans in alle gemeenten.

Welnu, de vernieuwingskosten moeten dus toch worden gemaakt. En nu is de vraag deze: zal men nu met dezelfde kosten inrichten het kadaster met het oog op de daaraan te geven bewijskracht en daardoor meer waar krijgen voor zijn geld of niet?

Wat is toch eigenlijk het verschil? De zaak staat zoo: het denkbeeld van een zoogenaamd rechtsgeldig karakter beteekent eigenlijk de toekenning van bewijskracht aan de kadastrale kaarten, een bewijskracht die zij op het oogenblik naar de leer niet hebben, maar die daaraan in de practijk toch wel wordt toegekend. Met de kosten bij de vernieuwing, die men op het oogenblik bezig is te maken, bereikt men een resultaat,

waarbij al die metingen juridisch niet de minste bewijskracht bezitten. De voorstanders van een kadaster met bewijskracht willen nu, in navolging van hetgeen in andere landen geschiedt, dat men die vernieuwing zoodanig doen zal, dat haar resultaten bewijskracht zullen hebben. Daarvoor behoeft men alleen de zorgvuldige opmeting niet van alle grenzen of schijnbare grenzen binnen eenzelfde eigendom, maar alleen van de *eigendoms*grenzen, en wel nadat deze door de belanghebbenden zullen zijn vastgesteld.

Men wenscht dus voortaan de wettelijke regeling zoo te maken, dat vóór de grenzen worden gemeten en vast*gelegd*, gelijk een ambtenaar van het kadaster het zoo kort en duidelijk uitdrukte, die grenzen eerst door den eigenaar zelf worden vastgelegd. Wat gebeurt er op het oogenblik? Men legt een grens vast, zonder te weten of zij wel de eigendomsgrens is. En men meet bovendien op zeer minitieuse en tijd- en geldkostende wijze gebruiksgrenzen binnen hetzelfde eigendom. Ik sta dan ook lijnrecht tegenover die bewering van de Memorie van Antwoord, dat de vernieuwing met bewijskracht evenveel zou kosten als de vernieuwing die op dit oogenblik geschiedt. Het is precies andersom. Het kadaster met bewijskracht zal aanmerkelijk veel minder kosten. Men heeft dan wat de opmetingen voor de eigendommen betreft, zeer nauwkeurige opmetingen te doen, maar wat daar binnen valt, dat nu even minutieus wordt opgemeten en waarvoor nu dezelfde kosten worden gemaakt, kan voor fiscale doeleinden heel wat globaler en heel wat minder kostbaar geschieden. De kostbare metingen van *deze* grenzen hebben geen doel. De eigenaar toch is vrij om de gebruikswijzen van zijn eigendom te veranderen, het bouwland te veranderen in weiland en omgekeerd, en de grenzen geheel anders te maken dan zij op de kaart staan aangegeven. Al het minutieuse werk aan de opmeting van *deze* grenzen kon vervallen. Men behoude die zorgvuldige opmeting voor de eigendomsgrenzen, maar laat die eerst vaststellen door de belanghebbenden; voor het belastingkadaster kan men met veel globaler opmetingen volstaan. Ik kan mij dan ook niet vereenigen met hetgeen door het Departement van Financiën over die kadasterquaestie wordt gezegd, ik heb herhaaldelijk met verschillende deskundigen over deze zaak gesproken en de literatuur er over nagegaan, en ik blijf er bij, dat een kadaster met bewijskracht niet duurder, maar integendeel goedkooper zou zijn dan de thans gevolgde wijze van kadastervernieuwing. Maar die kadaster-qaaestie, de quaestie van de organisatie van de hypotheekkantoren, en de quaestie van de kantoren van bewaring van het kadaster, dat zijn alle zaken die men niet zoo in eens kan vragen aan dezen Minister, die toch al een zooveel omvattende taak heeft. Ik kan mij begrijpen dat, wanneer men aan dezen Minister al dat werk ging opleggen, er geen einde aan zou komen. Vandaar dat ik den Minister in overweging

geef, of het geen aanbeveling zou verdienen deze zaak te onderwerpen aan het oordeel van een commissie. Dat is, dunkt mij, juist een quaestie bij uitnemendheid geschikt om aan een commissie te worden opgedragen, die de Regeering kan voorlichten.

Zulk een commissie zou daarbij zoowel de organisatie van de hypotheekkantoren en het kadaster, alsook de vraag omtrent de innerlijke waarde en de kosten van de invoering van een rechtsgeldig kadaster kunnen onderzoeken, en blijft de Minister bij zijn plan om niet zelf de herziening van de registratiewet op te nemen in zijn stel van belastingen, die herzien zullen worden. dan dunkt mij ook, dat aan deze commissie zou kunnen worden opgedragen tevens van advies te dienen over de zoo noodige herziening van de registratiewet, waar de registratie zoo nauw, wel niet logisch maar toch historisch, met die andere zaken verbonden is, waarbij dan tevens zou kunnen worden aangeknoopt de wensch van den geachten afgevaardigde uit Gouda, den heer van Doorn, om te komen tot een wijziging van de wet van Pluviôse, die ook een aanhangsel is van onze zoo verouderde registratiewetgeving.

Met den wensch, dat de Minister de instelling van zulk een commissie in ernstige overweging moge nemen, sluit ik de opmerkingen die ik mij veroorloofd heb te maken.

De heer Pierson. Mijnheer de Voorzitter! Nu nog een woord over een geheel andere zaak; een woord namelijk van sympathie voor een denkbeeld dat door den heer Treub is geopperd, die een commissie zou willen benoemd zien ten einde te onderzoeken, wat aan onze registratiewetgeving kan worden verbeterd. Dit denkbeeld juich ik van ganscher harte toe. Ik ben het met den geachten afgevaardigde volkomen eens, dat die registratie-wetgeving zeer veel te wenschen overlaat. Waarom heb ik zelf een verbetering daarvan niet ter hand genomen? Ja, wat ik veertien jaren geleden kon veranderen, heb ik veranderd. De mutatierechten zijn immers op het één derde gebracht, maar mijn ideaal is daarmede zeker niet bereikt. Ik vind het een goed denkbeeld een commissie voor dat doel te benoemen, want ik weet bij ervaring, dat de ambtenaren van de registratie met administratief werk overladen zijn. Wil zulk een arbeid goed verricht worden, dan behoort die volbracht te worden door personen die daaraan veel tijd kunnen geven. Knappe mannen moeten daartoe gekozen worden; hun worde opgedragen wetsontwerpen samen te stellen, die door den Minister bij de Staten-Generaal kunnen worden ingediend.

Een andere uitspraak van den heer Treub kan ik niet beamen. De geachte afgevaardigde sprak de meening uit, dat, zoolang men geen rechtsgeldig kadaster heeft, de uitgaven, welke men zich voor de verbetering van het kadaster getroost, de graadmetingen daaronder begrepen, grootendeels weggeworpen geld zijn. Mijn ervaring is precies het tegenover-

gestelde: alles wat men uitgeeft tot verbetering van het kadaster, is goed en nuttig besteed geld. Over de vraag, of men tot rechtsgeldigheid van het kadaster kan komen, zonder te zware offers te vergen van de schatkist, zal ik op dit oogenblik niet spreken. Dat onderwerp kan voorshands onaangeroerd worden.

De heer de Meester, Minister van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Het doet mij genoegen, dat de geachte afgevaardigde uit Assen mijn besluit heeft geëerbiedigd om, waar mij reeds zooveel te doen staat, niet toe te zeggen een herziening van de wetgeving op de registratie. Intusschen, die wetgeving is zeker verouderd en zijn raad om voor dat onderwerp een commissoriaal onderzoek te doen instellen, zal ik gaarne overwegen; dat kan ik er nog wel bij doen.

Een enkel woord over de opmerking van den geachten afgevaardigde, die zeide, dat de opmerkingen in het Voorloopig Verslag over de hypotheken gemaakt, blijkbaar niet goed zijn begrepen. In het Voorloopig Verslag (bladz. 14) lees ik:

«Gewezen werd op de bepaling van art. 3 van het Koninklijk besluit van 1 Augustus 1828 (*Staatsblad* n°. 52), dat, voorbehoudens voorziening van den Koning in bijzondere gevallen, onder de benaming van bewaarder der hypotheken en van het kadaster, voor de waarneming van ieder kantoor van bewaring der hypotheken een ambtenaar der registratie zal worden aangesteld, die blijken van bekwaamheid en van een onberispelijk gedrag zal hebben gegeven»;

terwijl daarop geantwoord is in de Memorie van Antwoord:

«Volgens art. 3 van het Koninklijk besluit van 1 Augustus 1828 (*Staatsblad* n°. 52) worden de hypotheekbewaarders *bij voorkeur* uit de ambtenaren der registratie benoemd, doch is de aanstelling van ambtenaren van het kadaster niet uitgesloten.»

Nu heeft de geachte afgevaardigde gewraakt, dat daar bijgevoegd wordt, dat reeds op het oogenblik zoo weinig jongelieden zich aanmelden voor het registratievak. Maar als dit geval zich nu eenmaal voordoet, dan moet toch, zoolang de Registratiewet niet herzien is, en zoolang er dus ontvangers van de registratie noodig zijn, de Minister van Financiën daaraan aandacht schenken. Nu moge men daarover denken zooals men wil, en zeggen, dat de menschen op hun ouden dag met dit baantje tevreden gesteld worden, het is een feit, dat een benoeming tot hypotheekbewaarder door velen van die ouderen zeer begeerd wordt, en dat dit op de liefhebberij om zich voor dit vak te bekwamen ook wel van eenigen invloed zou kunnen zijn, al wordt men dan ook eerst op hoogeren leeftijd aangesteld.

Overigens kan ik ten opzichte van de verantwoordelijkheid van die heeren mededeelen, dat de hypotheekbewaarders zich dikwijls hebben

aaneengesloten om een middel te beramen, ten einde aan de gevolgen van die aansprakelijkheid te ontkomen, zoodat, dunkt mij, niet kan worden gezegd, dat die verantwoordelijkheid weinig door hen wordt gevoeld.

Overigens noemt de geachte afgevaardigde de organisatie, ook van de hypotheken, gansch verouderd, en dringt hij op reorganisatie van dat vak zeer sterk aan. Welnu, ik kan hieromtrent kort zijn, omdat de geachte afgevaardigde mij in de gelegenheid heeft gesteld, te gelijk met het benoemen van de commissie tot overweging van de herziening der registratie, ook de herziening van het hypotheekstelsel aan die commissie op te dragen. In dit opzicht neem ik den raad van den geachten spreker volgaarne aan.

Nu een woord over het kadaster zelf.

Ik durf een man als den heer Treub, die zooveel heeft gestudeerd in die zaak, en van wien ik weet, dat hij, wat betreft de bewijskracht van het kadaster veel gesproken heeft met mannen die een sieraad van het vak zijn, en die geheel op de hoogte zijn, niet pertinent tegenspreken in hetgeen hij beweert omtrent de organisatie van het kadaster, want de korte tijd, gedurende welken ik aan het hoofd van het Departement sta, is niet voldoende geweest om mij geheel op de hoogte te stellen. Ik zeg echter met den geachten afgevaardigde uit Gorkum, dat er toch waarlijk wel reden is om te meenen, dat bij ons huidig kadaster veel goeds is, want het is opmerkelijk, terwijl het eigendom van den grond een punt van belang is, komen klachten zelden of nooit in. Ik zal daaromtrent cijfers geven.

In de laatste 5 jaren zijn bij het Departement van Financiën van particulieren ingekomen 24 reclames omtrent onjuiste tenaamstelling. Slechts 13 hadden ten gevolge wijziging van het kadaster, de overige reclames waren ongegrond. Over hetzelfde tijdvak kwamen 5 reclames in omtrent onjuiste opmeting; één bleek er juist te zijn.

Nu heb ik in de Memorie van Antwoord gewezen op het totaal gebrek aan belangstelling bij de onmiddellijk belanghebbenden voor die hervorming, die de heer Treub besprak: de toekenning van de bewijskracht aan het kadaster. Ik wijs er op, dat ten aanzien van hetgeen hieromtrent door sommigen wordt gewenscht een evolutie heeft plaats gehad. De denkbeelden hebben zich in den loop der tijden gewijzigd. Eerst heeft men aangedrongen op een rechtsgeldig kadaster, dat absolute bewijskracht zou hebben. Daar zijn van juridische zijde ernstige bezwaren tegen ingebracht. Later is men tot een eenigszins ander desideratum gekomen en heeft men gezegd, dat men den toestand alhier niet wenschte als in Duitschland, maar zich tevreden stelde met een kadaster met bewijskracht, waarover ook gesproken is in het Voorloopig Verslag.

Nu zij het mij vergund er op te wijzen, dat juist iets dergelijks in Frankrijk is beproefd. Men heeft daar een wet van 17 Maart 1898, die het der gemeenten mogelijk maakt om het kadaster te doen vernieuwen

met een subsidie van den Staat en de departementen. Wanneer zij daartoe overgaan, moeten zij zich verplichten om, als het kadaster eenmaal in orde zal zijn, dit in orde te houden.

Wanneer de gemeente daartoe overgaat, heeft er plaats een grensopneming waarbij de belanghebbende eigenaren in de gelegenheid worden gesteld tegenwoordig te zijn en hun bezwaren en inzichten te doen kennen. Wanneer zij het eens zijn, worden de grenzen vastgesteld; zoo niet, dan heeft de rechter de gelegenheid uitspraak te doen. Van het oogenblik, dat de rechter uitspraak heeft gedaan, is deze tusschen hen bindend.

Men ziet dus, dat daar langzamerhand zou kunnen intreden een toestand, als de heer Treub voor ons wenschelijk acht. Maar het is zeer opmerkelijk, dat, waar in Frankrijk 36.000 gemeenten zijn, tot dusverre van die bevoegdheid slechts 60 à 70 hebben gebruik gemaakt.

Dit heeft aanleiding gegeven tot het maken van bezwaren tegen die wet. Men heeft gezegd: Op die wijze komt men er nooit. De geestelijke vader van die wet, de senator Boudelot voor Pas de Calais, heeft zich toen in de bres gesteld voor zijn geesteskind en uitgerekend, wat er noodig zou zijn om in korten tijd van Staatswege de zaak in geheel Frankrijk uitgevoerd te krijgen. Dit nu zou komen op 591 millioen francs.

Nu geef ik natuurlijk toe, dat de toestanden in Frankrijk niet geheel dezelfde zijn als hier, ofschoon wij altijd in ons land veel hebben overgenomen uit Frankrijk. Maar, voor zooverre wij zouden mogen maken een vergelijkende berekening naar het zielental, zou dit toch hier komen op *f* 40 à 45 millioen.

Dit nu is, verdeeld over 25 jaren, zooals de geachte afgevaardigde voorstelde, niet onoverkomelijk Twee millioen per jaar zou ruim voldoende zijn, maar het is toch geen gering bedrag.

Het is dus niet zoo fantastisch van het Departement van Financiën, maar het is wel degelijk op grond van hetgeen ook elders de ervaring leert, dat men gemeend heeft, dat er hooge kosten aan verbonden zijn, te meer daar toch een belastingkadaster volgens deskundigen ook noodig zou zijn en een geheele vernieuwing, zooals de geachte spreker zeide, onvermijdelijk zou wezen.

Nu zegt de geachte afgevaardigde wel, daartoe moet ge toch komen, maar tot dusver bemerken wij toch, wat de kosten aangaat, daarvan niet zoo heel veel; wanneer er nu nog van de zijde der onmiddellijk belanghebbenden een krachtige aandrang uitging, zoo, dat men zelfs zou kunnen veronderstellen, dat een verhooging der grondbelasting door de belanghebbenden een niet te zwaar offer zou worden geacht om tot dien beteren toestand te geraken, dan zou men er eerder toe overhellen om tot hervorming over te gaan, dan nu er van die zijde voor die zaak zeer weinig belangstelling wordt getoond.

Intusschen, ik mag er hier aan herinneren, dat in elk geval — en dit zal de geachte spreker mij toegeven — zou noodig zijn een overleg met mijn ambtgenoot van Justitie, daar natuurlijk het Burgerlijk Wetboek toch ook wijziging zou behooren te ondergaan, gelijk ook de warmste voorstanders van het door den geachten afgevaardigde aangeprezen stelsel ten volle erkennen.

Welnu, zoowel mijn ambtgenoot voor Justitie als ik hebben in de Memorie van Antwoord op de hoofdstukken IV en VII B ons bereid verklaard om zoodanig overleg te plegen en nu behoort natuurlijk, eer ik eenige belofte kan doen omtrent het instellen eener commissie, dat overleg vooraf te gaan.

Intusschen kan ik wel verklaren, dat ik ernstig in overweging zal nemen of, indien dat overleg een gunstig resultaat geeft, niet de door den geachten spreker aangewezen weg van instelling eener commissie, in de gegeven omstandigheden de beste zou zijn.

De heer Treub: Mijnheer de Voorzitter! In de eerste plaats een woord van dank tot den Minister, voor de toezegging, die hij gedaan heeft om het door mij geopperde denkbeeld om de punten, die ik zooeven besproken heb, aan het oordeel van een commissie te onderwerpen, ernstig te zullen overwegen.

Ik begrijp ten volle het voorbehoud van den Minister dat hij, wat de zaak van het rechtsgeldig kadaster betreft, eerst overleg moet plegen met zijn ambtgenoot van Justitie.

Uit den aard van de zaak kan ik nu heel kort zijn.

Alleen nog een enkel woord over de quaestie van het rechtsgeldig kadaster. In de eerste plaats heeft de Minister daarvan gezegd: er zijn toch zoo weinig reclames, er komt zoo weinig aandrang van de zijde van de belanghebbenden.

Ik geloof dat dit zeer gemakkelijk te verklaren is en dat wel daarom, omdat ten minste 99 pct. van de belanghebbenden reeds meenen, dat er een rechtsgeldig kadaster is. Ik zou den Minister wel eens in overweging willen geven om eens, niet als Minister, maar als particulier, te spreken met den eenen of anderen grondeigenaar en dan zal hij onmiddellijk hooren dat zij meenen in het kadaster het bewijs van hun eigendom te hebben, dat zij behoeven. Vandaar dat zij niet vragen naar hetgeen zij meenen al lang te hebben.

Het tweede punt waarop de Minister zich beriep, dat er zulk een groote wijziging had plaats gevonden in de meening van hen die het rechtsgeldig kadaster voorstaan. Die wijziging is niet zoo groot geweest. Van de zijde van verschillende registratie-ambtenaren is reeds herhaaldelijk die wijziging breed uitgemeten. Wat is nu de eenige wijziging geweest? Toen de heer Boer, de bekende landmeter van het kadaster, thans inge-

nieur-verificateur, die deze zaak met onverdroten ijver heeft bepleit, nu jaren geleden het eerst op de beteekenis van een rechtsgeldig kadaster de aandacht vestigde, heeft hij werkelijk de rechtsgeldigheid van het kadaster in engeren zin voorgestaan, dat wil zeggen, een regeling van het kadaster met uitsluiting van de grensverjaring.

Nadat verschillende juridische bezwaren daartegen waren gemaakt, heeft hij zich vereenigd met het denkbeeld, dat men aan het kadaster eenvoudig zal geven bewijskracht, behoudens tegenbewijs, een tegenbewijs, dat in de practijk wel zelden zal kunnen worden geleverd, maar dat toch juridisch mogelijk blijft. Bij deze, thans hier te lande door alle voorstanders van het rechtsgeldig kadaster omhelsde opvatting, blijft de grensverjaring bestaan.

De zaak van het grondboek, van het positieve of het negatieve stelsel van hypothecaire boekhouding, staat hier volkomen buiten. In Duitschland, waar men het grondboek heeft, heeft men juist niet het rechtsgeldig kadaster of het kadaster met bewijskracht, en nu is er wel eenig verband tusschen die twee dingen, maar men kan hebben het positieve stelsel van hypothecaire boekhouding zonder rechtsgeldig kadaster en het rechtsgeldig kadaster met het negatieve stelsel van hypothecaire boekhouding.

Er is, behoudens het zooeven gememoreerde, absoluut geen verandering gekomen in den aandrang betreffende deze onderwerpen; men pleit voor een kadaster met bewijskracht, en menigeen die dat doet strijdt eveneens voor invoering van een positief stelsel van hypothecaire boekhouding.

Maar men mag het niet voorstellen alsof zij die in deze zaken een levendig belang stellen, nu iets anders zouden vragen dan vroeger, want dit is niet het geval.

In de derde plaats een korte opmerking over de quaestie van de kosten in verband met hetgeen de Minister heeft medegedeeld over Frankrijk.

De Minister heeft gezegd, dat daar de wet van 1898 zoo weinig wordt uitgevoerd, omdat dit zoo enorm veel geld zou kosten.

Geen wonder Mijnheer de Voorzitter, dat die wet zoo weinig tot uitvoering komt, maar de reden waarom dit het geval is, heeft de Minister ons niet medegedeeld; zij is hierin gelegen, dat de kosten voor een groot deel komen voor rekening van de gemeenten, en nu zijn ook in Frankrijk de gemeenten niet zoo, dat zij werken, die voornamelijk van algemeen belang zijn, grootendeels voor hun rekening zouden nemen als zij daartoe niet zijn verplicht. Nu staat er wel in de wet, dat het Rijk en de departementen de gemeenten te gemoet kunnen komen in de kosten naar verhouding van de financieele kracht dier gemeenten, elk voor een maximum voor 40 pct., zoodat de gemeente in het gunstigste geval toch nog 20 pct. van haar rekening zal houden, maar in de meeste gevallen is die steun van Rijk en departement lager, zoodat het niet te verwonderen

is, dat de gemeenten niet veel gebruik hebben gemaakt van de gelegenheid om het kadaster op rechtsgeldigen grondslag te vernieuwen, grootendeels op eigen kosten.

Bovendien dat de kosten van een vernieuwing van het kadaster in Frankrijk zeer hoog moeten zijn, zal iedereen begrijpen, die maar even denkt aan de bijzonder sterke parcelleering van den grond in dat Rijk, die veel sterker is dan bij ons, en bij zoo sterke parcelleering van den bodem moet natuurlijk de nauwkeurige opmeting na delimitatie van de grenzen zeer kostbaar zijn. Nu is het cijfer van 40 à 45 millioen hier herhaaldelijk genoemd van de zijde der registratie-ambtenaren, maar daar staat tegenover, dat iemand van wien niemand zal ontkennen dat hij niet is een uitnemend deskundige, op goede gronden is gekomen tot de conclusie, dat die kosten niet meer zullen bedragen dan 12 millioen. Maar laat ons aannemen dat de eene schatting te hoog en de andere te laag is, dan kan de Minister toch niet aantoonen, datgene waarop het eigenlijk aankomt, dat het niet waar zou zijn, dat een vernieuwing van het kadaster met delimitatie van de grenzen niet duurder kan zijn dan de vernieuwing die op het oogenblik plaats heeft, na minutieuse opneming ook van die grenzen, die geen eigendomsgrenzen zijn.

Het is duidelijk, dat, wanneer het werk vereenvoudigd wordt, de kosten ook lager zullen zijn. Nu heeft de Minister gezegd, dat de kosten hierop zouden neerkomen, dat het, over 25 jaren verdeeld, komt op $2^1/_2$ millioen per jaar, aangenomen dat het cijfer van 40 millioen juist is. Zijn Excellentie voegde hieraan toe, dat het op het oogenblik per jaar veel minder kost

Dat is heel eenvoudig. In de eerste plaats hangt dat cijfer van 40 millioen, de Minister houde mij dit ten goede, geheel in de lucht. En bovendien, waarom is het nu zooveel goedkooper? Omdat op de wijze waarop men op dit oogenblik de vernieuwing verricht, men over 25 jaar nog lang niet gereed zal zijn, misschien eerst over 70 jaren. En dan moeten dus de kosten worden omgeslagen over 70 jaren, waardoor het natuurlijk per jaar veel goedkooper wordt.

Ten slotte een speciaal punt betreffende de quaestie van de benoembaarheid van landmeters tot bewaarders van het kadaster. Ik geef den Minister toe, dat ook dit punt in het Voorloopig Verslag was gereleveerd en dat daarop dus de passus in de Memorie van Antwoord kon terugslaan. Maar die leden, die in de afdeelingen op deze zaak hebben gewezen, zullen, dunkt mij, door het mondeling en schriftelijk antwoord van den Minister weinig bevredigd zijn. Want het moge waar zijn dat er een oud Koninklijk besluit bestaat, dat ook landmeters kunnen worden benoemd tot bewaarders van de hypotheken en van het kadaster, het moge ook waar zijn dat er drie exceptioneele gevallen zijn geweest waarin landmeters zijn benoemd, maar in de practijk is het overigens nooit anders

geweest, dan dat tot bewaarders van het kadaster werden benoemd ambtenaren van de registratie. Ik kan mij begrijpen, dat zoolang het bewuste Koninklijk besluit bestaat en luidt gelijk het nu luidt, namelijk, dat behalve ambtenaren van de registratie tot bewaarders van het kadaster ook landmeters benoemd kunnen worden, er bezwaar tegen wordt gemaakt, dat deze bepaling bloot is een bepaling op het papier, en verlangd wordt, dat zij ook werkelijkheid worden zal.

Intusschen, ik hoop, dat ook dit punt nader aan de orde zal komen, wanneer uitvoering zal worden gegeven aan het denkbeeld der benoeming van een commissie van voorbereiding, dat door mij werd geopperd en waaromtrent ik het genoegen had te vernemen, dat het door den Minister in gunstige overweging wordt genomen.

De heer de Meester, Minister van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! De geachte afgevaardigde uit Assen heeft nog een woord gezegd over het rechtsgeldig kadaster en mij doen opmerken, dat het zoo volkomen natuurlijk is, dat er zoo weinig aandrang kwam van de zijde der grondeigenaren, omdat zij meenen, dat er op dit oogenblik al een rechtsgeldig kadaster is. Ik kan niet beoordeelen of zij dat meenen, maar ik zou wel willen vragen: indien die meening algemeen verspreid is, bewijst dat dan niet, dat in de practijk het onderscheid tusschen den toestand die dan in het leven zou treden en den tegenwoordigen, weinig gevoeld wordt?

Wat de kosten betreft, heeft die geachte afgevaardigde onder mijn aandacht gebracht, dat het zeer natuurlijk is, dat in Frankrijk zoo weinig gemeenten roeping gevoelen om het kadaster te verbeteren, omdat zij zelf aanzienlijke bijdragen daarin moeten geven. Het subsidie is ten hoogste 40 pct. van het Rijk en evenveel van de departementen. Maar men gelieve niet te vergeten, dat de wet uitdrukkelijk de bevoegdheid geeft de kosten, die ten laste der gemeenten komen, uit de grondbelasting te verkrijgen. Het schijnt dus wel, dat ook daar de grondeigenaren het belang van die hervorming niet zoo inzien.

Intusschen kan ik verder van dit onderwerp afstappen, omdat — het doet mij genoegen, dat de geachte afgevaardigde met die toezegging zich tevreden heeft verklaard — behoort vooraf te gaan een overleg met den Minister van Justitie. Een toezegging op dit punt is, meen ik, voldoende om hem tevreden te stellen.

Die geachte afgevaardigde heeft ook nog enkele woorden gewijd aan de mogelijkheid der benoeming van landmeters tot hypotheekbewaarders. Ik wil aan dit punt gaarne mijn aandacht schenken en ik hoop, waar de gelegenheid zich mocht voordoen, met de billijke aanspraken van de landmeters rekening te houden.

Beraadslaging over de VIII^ste Afdeeling.

De heer Limburg: Mijnheer de Voorzitter! Slechts een paar vragen over enkele artikelen van de Burgerlijke Pensioenwet.

In de eerste plaats artikel 6.

Dit artikel neemt dan als maatstaf voor het pensioen van burgerlijke ambtenaren het traktement over de laatste 60 maanden. Het zal den Minister bekend zijn, dat in het vorige jaar een request, geteekend door bijna alle ambtenaren der Departementen van algemeen bestuur aan den toenmaligen Minister is ingediend, om in het artikel een wijziging te brengen, en wel op grond hiervan, dat men beweerde dat er een onbillijkheid gelegen is in de bepaling van het pensioen naar den maatstaf van de laatste 60 maanden traktement. Nu laat ik de argumenten van dat request aan hun plaats; ik wil zelfs toegeven, dat ik met al die argumenten mij niet zou vereenigen. Maar wel vind ik het een argument dat, waar men op ander gebied naar geheel andere verhoudingen berekent, het onbillijk is dat juist ten aanzien van het pensioen der burgerlijke ambtenaren berekend wordt naar de laatste 60 maanden.

Voor de onderwijzers wordt het pensioen berekend naar het traktement van de laatste 12 maanden en voor de officieren over de laatste 24 maanden, terwijl deze laatsten niet eens voor hun pensioen bijdragen. Zoo zal bijv. een onderwijzer, die het laatste jaar voor zijn pensionneering een traktement heeft gehad van f 1100, als pensioen krijgen $^2/_5$ daarvan, al had hij een jaar te voren nog slechts f 900, terwijl bij een burgerlijk ambtenaar, die in hetzelfde geval verkeert, het pensioen gedrukt wordt door het voorlaatste traktement.

Nu is verleden jaar reeds de aandacht door den geachten afgevaardigde uit Meppel op dit punt gevestigd, en de toenmalige Minister antwoordde, dat bij eventueele algemeene herziening der Burgerlijke Pensioenwet de quaestie nader ter sprake zou komen.

Thans is in het Voorloopig Verslag daarop teruggekomen en behalve het antwoord van zijn ambtsvoorganger zegt de Minister nog, dat er geen onbillijkheid in gelegen is, omdat de pensioensbijdragen absoluut niet evenredig zijn aan den pensioenslast die op den Staat drukt.

Dit laatste — de Minister houde het mij ten goede — is geen argument. Dat kan men aanvoeren tegen het geheele stelsel van bijdragen zooals dit thans geregeld is. Maar het kan toch geen reden zijn om ten aanzien van de burgerlijke ambtenaren een andere regeling toe te passen dan ten aanzien van de officieren en onderwijzers.

Mijn vraag is dus, of de Minister in overweging wil nemen art. 6 der Burgerlijke Pensioenwet te herzien.

De heer de Meester, Minister van Financiën: Mijnheer de Voorzitter!

Met het oog op het vergevorderd uur een kort antwoord. In de eerste plaats aan den heer Limburg. Ik wijs het in overweging nemen van wijziging van art. 6 van de Pensioenwet niet af, maar ik meen toch, dat deze bepalingen wel kunnen blijven bestaan totdat een meer algemeene herziening van de Pensioenwet aan de orde komt. Men kan niet iedere bepaling van een wet, die onder zekere omstandigheden een hardheid kan opleveren, terstond wijzigen.

IV^de HOOFDSTUK (*Justitie.*)

Memorie van Antwoord.

Regeling van den rechtstoestand der ambtenaren.

Op de regeling van de rechtspositie der ambtenaren werd door sommige leden aangedrongen. Toen verleden jaar dezelfde wensch in het Voorloopig Verslag eene plaats gevonden had, gaf de Regeering ten antwoord, dat ter voorbereiding dezer regeling reeds gegevens verzameld waren: Zoodra de werkkrachten, op dat oogenblik nog door de voorbereiding der administratieve rechtspraak in beslag genomen, zouden zijn vrijgekomen, zou met de samenstelling van het ontwerp zelf een begin worden gemaakt. Tegen den tijd van de invoering der administratieve rechtspraak is dus, zoo werd besloten, de regeling van den rechtstoestand der ambtenaren op goede gronden te verwachten.

Waarschijnlijk werd de inhoud dezer verklaring mede bepaald door de veronderstelling, dat de regeling van het administratief geding en het invoeren dier regeling door eene vrije lange periode zouden gescheiden zijn. Thans maakt het een punt van overweging en onderzoek uit, of de inwerkingtreding der betrekkelijke wetten niet zeer spoedig op hare totstandkoming zou kunnen volgen. Misschien valt dit beraad gunstig uit. Dan zal de invoering der administratieve rechtspraak aan de regeling van den rechtstoestand der ambtenaren dienen vooraf te gaan. Een gewichtige proceswet, voor de gansche natie van belang, mag toch niet onuitgevoerd blijven omdat een groep der bevolking hare ambtelijke positie gaarne door bepalingen van materieel recht reeds te voren nauwkeuriger omlijnd zag.

Niet geheel terecht stellen trouwens de leden, hier aan het woord, het voor, alsof administratieve rechtspraak zonder gelijktijdige regeling van ambtelijke rechten en plichten eigenlijk een verbetering ware, die den ambtenaren geheel onverschillig moet zijn. Zoodra beroep op den administratieven rechter openstaat, zal toch, gelijk ieder ander, ook de ambtenaar over onwettige bejegeningen van de zijde der overheid kunnen klagen. Slechts zal de rechterlijke bescherming onvolkomen wezen, zoolang de tegenwoordige partieele regelingen niet voor eene algemeene en volledige bepaling der ambtelijke rechten en plichten zullen hebben plaats gemaakt.

Kadaster.

Met belangstelling is door den ondergeteekende kennis genomen van de beschouwingen omtrent de wijzigingen, die de bestaande instelling van het kadaster zou behooren te ondergaan en van de punten, die bij nadere wettelijke behandeling der materie in het oog zouden zijn te vatten. Gaarne zal hij ten deze overleg plegen met den Minister van Financiën.

Intusschen zou, naar hij meent, de vervanging van het bestaande systeem door een kadaster-stelsel met bewijskracht zeer hooge kosten met zich brengen en ook hij betwijfelt of de noodzakelijkheid tot overgang naar dat stelsel zoo dringend is, dat het financieel bezwaar op den achtergrond moet treden.

In ieder geval zal dat bezwaar vermoedelijk overwegend genoeg blijken om voorshands de Regeering te weerhouden van het doen van stappen in de door sommige leden aanbevolen richting.

ALGEMEENE BERAADSLAGING.

De heer Limburg: Mijnheer de Voorzitter! Er is echter nog één onderwerp, dat ik niet mag voorbijgaan en dat is de rechtstoestand van de ambtenaren. Over dat onderwerp zelf zal weinig verschil van gevoelen bestaan, maar aan den Minister is in het Voorloopig Verslag de vraag gedaan, of van hem in deze wetgevende periode een regeling van den rechtstoestand van de ambtenaren is te wachten.

Het antwoord dat de Minister daarop geeft wensch ik een oogenblik aan critiek te onderwerpen. Het antwoord is mij niet volkomen duidelijk. De Minister begint ongeveer als volgt: verleden jaar heeft mijn ambtsvoorganger medegedeeld, dat ter voorbereiding gegevens worden verzameld en zoodra de werkkrachten vrij waren zou met het onderwerp worden begonnen.

Tegen den tijd dat de administratieve rechtspraak in werking komt, zou dan de rechtstoestand van de ambtenaren geregeld kunnen zijn. Aldus gaf de Minister in zijn antwoord de woorden van zijn voorganger weer.

Daarop volgt dan de critiek van dezen Minister op het verzoek in het Voorloopig Verslag gedaan in deze woorden:

„Waarschijnlijk werd de inhoud dezer verklaring mede bepaald door de veronderstelling, dat de regeling van het administratief geding en het invoeren dier regeling door eene vrij lange periode zouden gescheiden zijn. Thans maakt het een punt van overweging en onderzoek uit, of de inwerkingtreding der betrekkelijke wetten niet zeer spoedig op hare totstandkoming zou kunnen volgen. Misschien valt dit beraad gunstig uit.

Dan zal de invoering der administratieve rechtspraak aan de regeling van den rechtstoestand der ambtenaren dienen vooraf te gaan. Een ge-

wichtige proceswet, voor de gansche natie van belang, mag toch niet onuitgevoerd blijven, omdat eene groep der bevolking hare ambtelijke positie gaarne door bepalingen van materieel recht reeds te voren nauwkeuriger omlijnd zag."

Met de laatste zinsnede op zich zelf ben ik het volkomen eens. Indien binnen enkele maanden de administratieve rechtspraak volkomen gereed was ter invoering, dan zou ik zelf het bespottelijk vinden wanneer men de regeling van den rechtstoestand van de ambtenaren aan de invoering van de administratieve rechtspraak wilde laten voorafgaan. Maar wanneer ik dezen Minister vraag om de regeling van den rechtstoestand van de ambtenaren tot stand te brengen, dan komt bij mij geen oogenblik de gedachte op, dat ik de invoering van de administratieve rechtspraak ook maar één dag zou wenschen te vertragen.

Neen, mijn vurigste wensch zou het juist zijn, dat wij den heugelijken dag mochten beleven dat op denzelfden dag, waarop de administratieve rechtspraak zou worden ingevoerd, te gelijk de regeling van den rechtstoestand van de ambtenaren haar beslag zou hebben gekregen. En dat niet omdat de administratieve rechtspraak zoo lang moest wachten op de regeling van den rechtstoestand van den ambtenaar, maar omdat men zich met deze laatste zoo zou hebben gehaast, dat zij nog te gelijk met de administratieve rechtspraak kon worden ingevoerd.

Het voegt mij, als jong lid dezer Kamer, niet de horoscoop van de administratieve rechtspraak te trekken, maar indien ik zoo aanmatigend was dit wel te doen, zou ik zeggen, dat wij vóór 1909 de invoering daarvan waarschijnlijk niet zullen beleven. En dan vraag ik den Minister: is het nu onmogelijk in dien tusschentijd de regeling van den ambtenaar tot stand te brengen? En ik zou er nog willen bijvoegen: is er niet alles aan gelegen, dat deze regeling in dien tijd tot stand kwam?

Niemand toch kan de gebeurtenissen op politiek gebied voorspellen. Niemand weet, wat 1909 ons zal brengen. Het zou, helaas, kunnen gebeuren, dat de hooge politiek dit belangrijk onderwerp in de war bracht.

Niets zal mij aangenamer zijn dan dezen Minister te kunnen steunen. Maar die steun zal des te hartelijker kunnen zijn, naarmate hij meer toont de man te zijn, die het Nederlandsche recht zal vervormen tot wat dit recht in steeds meerdere mate moet worden: sociaal recht.

De heer van Raalte, *Minister van Justitie:* Mijnheer de Voorzitter! De administratieve rechtspraak is niet ter sprake gekomen, maar wel is de rechtstoestand van de burgelijke ambtenaren besproken door den geachten afgevaardigde den heer Limburg. Voor een regeling van dien rechtstoestand gevoel ik zeer veel. Ik heb aan de propaganda voor dat denkbeeld een niet geheel onbelangrijk aandeel genomen door de organisatie van een der eerste vergaderingen in de stad mijner inwoning,

waarin twee zeer bekwame leden dezer Kamer van verschillende richting op uitstekende wijze over dit onderwerp gesproken hebben. Maar toch behoef ik geen woord terug te nemen van wat daaromtrent in de Memorie van Antwoord geschreven staat. Verleden jaar heeft Minister Loeff op een dergelijke vraag een eenigszins minder duidelijk antwoord gegeven, wat m. i. in belanghebbende kringen een verkeerde opvatting heeft doen ontstaan.

Men heeft in die woorden positief gelezen, dat de Minister van oordeel was, dat een wetsontwerp betreffende die zaak in de Kamer zou worden behandeld vóórdat de invoering van de administratieve rechtspraak een feit zou zijn. Was dit de meening van dien Minister, dan moet hij verwacht hebben, dat de invoering van de wetten betreffende de administratieve rechtspraak zou plaats hebben bij afzonderlijke wet, en tevens, dat die invoering eerst geruimen tijd na de aanneming der wetten zelf zou plaats hebben.

Ik sta te dien aanzien op een ander standpunt. Mijn wensch en mijn streven zijn van anderen aard.

Het stelsel om bij belangrijke maatregelen, door de wet tot stand gebracht, te bepalen, dat de invoering zal plaats hebben op een door de wet te bepalen tijdstip werkt verlammend. Dat werkt uitstel in de hand.

Ik wil dus nog eens de geheime gedachten, welke te dien aanzien bij mij omgaan, uitspreken. In het wetsontwerp omtrent het bewijs in burgerlijke zaken wordt gezegd, dat de wet zal worden ingevoerd op een nader door de wet te bepalen dag. Het is mijn wensch, dat de Kamer bij de behandeling van dat ontwerp tevens vóór zich zal hebben een wetsontwerp tot invoering. Hetzelfde geldt voor de administratieve rechtspraak. Een vierde ontwerp, dat reeds het Departement heeft verlaten betreft de afschaffing van de griffiers-emolumenten.

Een vijfde ontwerp zal betreffen de opheffing van de raden van beroep in ongevallenzaken en het brengen van die rechtspraak onder de algemeene regelen der administratieve rechtspraak. Een zesde ontwerp zal de invoering bepalen. Mijn wensch zal het zijn het daarheen te leiden, dat al die ontwerpen te gelijk, dat is zoo spoedig doenlijk achter elkander in behandeling komen. Wanneer het mogelijk was dat stelsel in werkelijkheid door te voeren, zou de rechtstoestand van de ambtenaren moeten wachten op de administratieve rechtspraak. Tusschen de behandeling van dat complex van ontwerpen kan dan niets worden ingeschoven, wil men het stelsel zelf niet in gevaar brengen.

De heer Limburg: Mijnheer de Voorzitter! Het tweede punt betreft den rechtstoestand der ambtenaren.

Ik blijf mijn standpunt handhaven, dat ik niet inzie, dat de regeling

van dien rechtstoestand zou moeten wachten op de invoering der administratieve rechtspraak.

Ik blijf van meening, dat, wanneer niet de administratieve rechtspraak reeds nu of binnen enkele maanden gereed zou zijn, er alle reden is om, terwijl wij hier de administratieve rechtspraak voor ons hebben en terwijl in den loop van de eerstkomende jaren die ontwerpen zullen worden behandeld, toch ondertusschen de regeling van den rechtstoestand der ambtenaren bij de Kamer te brengen, opdat die te gelijk met de administratieve rechtspraak kan worden ingevoerd.

Vde HOOFDSTUK. (*Binnenlandsche Zaken.*)

Memorie van Antwoord.

Belastingheffing van ongebouwde eigendommen.

Het is den ondergeteekende niet geheel duidelijk welke verbeteringen in plattelandsgemeenten hier worden bedoeld, anders dan die van wegen, wateren en daarin gelegen kunstwerken.

Te dien aanzien nu zij opgemerkt, dat die verbetering, voor zoover het intercommunaal verkeer betreft, is een algemeen gemeentebelang en niet een bevoordeeling van bepaalde eigendommen, zoodat daarbij voor eene speciale heffing geene reden bestaat.

Betreft het z. g. buurtwegen, of een weg, vaart enz. tot het verkrijgen van eene betere verbinding ten behoeve van een bepaald deel der gemeente, dan ware het denkbeeld in beginsel niet geheel te verwerpen, doch eene doeltreffende en billijke regeling van zoodanige bijzondere heffing is niet gemakkelijk. Bij de verbetering van den weg b.v. hebben niet alleen de aan den weg gelegen landerijen, maar alle, die daarop uitweg hebben, een meer direct belang. Eene vaart kan, behalve als verkeersweg ook voor afwatering dienen.

Het komt den ondergeteekende aanvankelijk voor, dat — althans voor zoover dit laatste betreft — het meer eigenaardig tot de taak der waterschappen behoort, dergelijke belangen te behartigen, terwijl men hier ook het gebied van de zorg der provinciale besturen betreedt.

Bij de *beraadslaging* wordt dit onderwerp niet aangeroerd.

Xde HOOFDSTUK (*Landbouw, Nijverheid en Handel.*)

Memorie van Antwoord.

IIde Afdeeling.

Bevordering van den Landbouw.

Omtrent de in het Voorloopig Verslag genoemde onderwerpen zij voorts het volgende aangeteekend.

1°. Ruilverkaveling. Gelijk aan de Kamer bekend is (Memorie van Antwoord betreffende hoofdstuk IX der Staatsbegrooting voor 1905), heeft het Nederlandsch Landbouw-Comité eene commissie benoemd om een wetsontwerp betreffende deze aangelegenheid samen te stellen. Die commissie is met haren arbeid nog niet gereed en de zaak is alzoo in het Comité nog niet behandeld. De ondergeteekende ziet de uitkomsten van dezen arbeid, die, is hij wel ingelicht, zijn voltooiing nadert, met belangstelling tegemoet.

2°. Enz.

Beraadslaging. Over dit onderwerp werd niet van gedachten gewisseld.

Uit het Verslag der Algemeene Rekenkamer over 1904.

Veronderstelde te hooge bedragen van abonnementen voor reis- en verblijfkosten

Bij Koninklijk besluit van 24 November 1899 N°. 33, werd goedgekeurd dat de controleur der directe belastingen en van het kadaster, voorzitter van de commissie voor de herziening van de belastbare opbrengst der gebouwde eigendommen in het district Veghel, sedert 9 Mei 1899 tevens belast was met de waarneming der betrekking van controleur van genoemde middelen te Breda, met machtiging om voor zijne dienstreizen in laatstgenoemde hoedanigheid uit zijne woonplaats 's Hertogenbosch naar Breda en voor zijn verblijf aldaar reis- en verblijfkosten in rekening te brengen op den voet van het Koninklijk besluit van 5 Januari 1884 (*Staatsblad* n°. 4), onverminderd het genot der aan de contrôle Breda verbonden vergoeding ad f 600 voor reis- en verblijfkosten.

Uit staten, overgelegd bij de declaratiën wegens kosten der reizen van 's Hertogenbosch naar Breda in 1903, meende de Algemeene Rekenkamer, dat viel na te gaan, welk bedrag ongeveer zou zijn genoten ter zake van de van Breda uit gedane dienstreizen, indien belanghebbende daarvoor eveneens had gedeclareerd volgens de regelen van het reistarief. Het kwam haar voor dat dit bedrag niet hooger moest worden gesteld dan f 400, of f 200 minder dan het abonnement bedraagt.

Dit verschil moest waarschijnlijk worden toegeschreven aan de toeneming van het aantal openbare middelen van vervoer sinds de vaststelling in 1886 van het abonnement Zij vroeg daarom den Minister van Financiën of er geene termen bestonden tot verlaging van dat abonnement, en zelfs tot herziening van alle bij dezelfde regeling toegekende afkoopen.

Tevens verzocht zij te mogen vernemen, naar aanleiding van diezelfde

staten, waarin waren vermeld de redenen welke er toe hadden geleid, dat in 1903 voor sommige reizen naar Breda minder verblijfkosten in rekening waren gebracht, dan waarop volgens de tijdstippen van vertrek uit en terugkomst te 's Hertogenbosch aanspraak scheen te bestaan, waarom door den controleur ook in vroeger jaren geene rekening was gehouden met den tijd, besteed aan het bezoeken van uit Breda van tot de contrôle Breda behoorende gemeenten, waarvoor dus het abonnement gold.

Uit het antwoord van den Minister en een daarbij overgelegd schrijven van den belanghebbende bleek, dat het niet altijd mogelijk was voor het bezoeken van de verschillende gemeenten van de openbare middelen van vervoer gebruik te maken en deze althans van geen nut waren voor het vervoer binnen de gemeenten, voor den velddienst, welke den controleur tot de hoogste uitgaven verplichtte.

De uitgaven wegens reis- en verblijfkosten binnen de contrôle Breda hadden dan ook in de beide laatste jaren bedragen respectievelijk f 607,17 en f 603,17, dus meer dan het abonnement ad f 600, zoodat er geene reden bestond dit te verminderen. Het lag intusschen in de bedoeling van den Minister de aan de contrôles van het kadaster verbonden vergoedingen voor reis- en verblijfkosten aan eene algeheele herziening te onderwerpen.

Dit diende echter te wachten tot na afloop van de herziening van de belastbare opbrengst der gebouwde eigendommen, daar het voornemen bestond tegen dien tijd de contrôles eenigszins uit te breiden en in verband daarmede de indeeling van de overige contrôles en de daaraan verbonden abonnementen opnieuw te regelen.

Dat eerst aanvangende met 1903 bij het declareeren van verblijfkosten voor reizen 's Hertogenbosch—Breda en terug rekening was gehouden met den tijd gedurende die reizen besteed aan het bezoeken van tot de contrôle Breda behoorende gemeenten was het gevolg van een schrijven van den Minister.

Vroeger waren de verblijfkosten te hoog gedeclareerd, maar als aequivalent waren niet in rekening gebracht kosten van reizen naar Breda tot het verrichten van bureauwerk.

De Algemeene Rekenkamer heeft in dat antwoord berust, al was zij wel eenigszins verwonderd over den van Mei 1899 tot ultimo December 1902 bestaan hebbenden toestand, dat door een ambtenaar te veel verblijfkosten werden gedeclareerd en hij daartegenover zonder eenige contrôle een aequivalent stelde.

Vergoeding van reis- en verblijfkosten van landmeters, enz. van het kadaster.

Nadat bijna anderhalf jaar was verloopen, sinds door de landmeters en adspirant-landmeters van het kadaster, krachtens de met 1 April 1903

ingegane regeling, reis- en verblijfkosten werden in rekening gebracht, op den voet van het Koninklijk besluit van 5 Januari 1884 (*Staatsblad* n°. 4), vroeg de Algemeene Rekenkamer aan den Minister van Financiën, in verband met zijne toezegging om, zoodra de noodige gegevens waren verkregen, de toepassing van artikel 15 van het reistarief opnieuw in ernstige overweging [1]) te nemen, of dit reeds was geschied.

De Minister antwoordde, dat de nieuwe regeling was ingevoerd om te gemoet te komen aan de gegronde klachten van bedoelde ambtenaren, over de wijze waarop de vergoeding hunner reis- en verblijfkosten tusschen 1884—1903 was geregeld.

De bedoeling was toen geweest, terug te geven de kosten welke in redelijkheid moesten worden gemaakt.

Herhaaldelijk waren vroeger, zoowel door de ingenieurs-verificateur als aan het Departement van Financiën, bedragen verminderd in de opgaven, die maandelijks van de landmeters inkwamen.

Het mocht worden betwijfeld, of die verminderingen wel altijd goeden grond hadden, omdat daarbij geene rekening werd gehouden, en ook niet kon worden gehouden, met de bijzondere omstandigheden welke dikwijls eene hoogere uitgave zouden hebben gerechtvaardigd.

Door dien geoefenden drang wezen de opgaven dan ook niet altijd de werkelijk gedane uitgaven aan, maar werden zij ingericht naar hetgeen van hooger hand blijkbaar verlangd werd.

Het was daarom wenschelijk geacht die regeling op te heffen, en de toepassing van het reistarief toe te staan.

Reeds in April 1904 was onderzocht, dus nadat dit tarief gedurende een jaar was toegepast, welke de finantieele gevolgen van den veranderden toestand waren.

Er was toen gebleken, dat de primitieve raming van f 16 000 belangrijk te hoog was.

Werd in aanmerking genomen, dat door het opheffen van den uitzonderingsmaatregel geweken was het gevoel van verongelijking bij een geheel korps ambtenaren, dan achtte de Minister dit gunstige gevolg met eene betrekkelijk geringe meerdere uitgaaf niet te duur gekocht, en leidde zijne nadere overweging tot de erkenning, dat voor de toepassing van artikel 15 van het reistarief geen gegronde reden bestaat.

Hoewel de kamer heeft gemeend met dit schrijven de briefwisseling als geëindigd te moeten beschouwen, wenscht zij toch aan te teekenen, dat, naar hare meening, met een «gevoel van verongelijking» van een korps ambtenaren slechts rekening behoeft te worden gehouden als het gegrond is.

Dit nu zou, naar haar voorkomt, niet het geval zijn bij toepassing van

[1]) Confer. Gedrukt Verslag 1903, bladz. 57—59.

artikel 15 van het reistarief op de verblijfkosten van de landmeters, zooals reeds is geschied op die van andere categorieën van ambtenaren, als officieren gedetacheerd bij de militaire verkenningen en ambtenaren van de posterijen en telegraphie.

Het reistarief toch heeft ten doel de kosten van dienstreizen te vergoeden, geenszins eene bron van bij-inkomsten te openen.

Tenzij men toepassing van artikel 15 steeds verongelijking wil noemen, kan dus van verongelijking geen sprake zijn, wanneer, op grond van bijzondere omstandigheden, gelijk zich blijkens het vorig Verslag bij de landmeters voordoen, een lager bedrag voor verblijfkosten dan bij het tarief is vastgesteld, voldoende is en deze daarom krachtens artikel 15 worden verminderd.

Toelichting van den Minister van Financiën.

Het moet betwijfeld worden, of de toepassing van art. 12 van het reistarief voor de landmeters van het kadaster eene bron van bij-inkomsten is.

In 1902 (onder de vroegere regeling) werd aan hen voor *verblijfkosten* vergoed f 16 003,10, terwijl dat in 1904, naar het tarief van het Koninklijk besluit van 5 Januari 1884 (*Staatsblad* n°. 4) f 23 581,48 bedroeg, een verschil dus van f 7578,48, hetwelk, verdeeld over de 160 landmeters, die in 1904 veldwerkzaamheden verrichtten, per hoofd ± f 47 bedraagt.

Over de tijdvakken van 1 April 1902 tot ultimo December 1902 en 1 April 1903 tot ultimo December 1903 (het reistarief trad 1 April 1903 in werking voor de landmeters) bedroeg dat verschil f 6392,22.

Wanneer men nu in aanmerking neemt, dat — zooals bij brief van 30 October 1903, n°. 30, Registratie, aan de Kamer in den breede is uiteengezet — de landmeters onder de vorige regeling hunne werkelijke uitgaven niet geheel vergoed kregen, dan wordt het bovengenoemde verschil nog kleiner.

Daarom, en omdat het voorstellen van een lager bedrag, als bedoeld in art. 15 van bovengenoemd Koninklijk besluit oorzaak zou kunnen worden, dat de landmeters weder, evenals vroeger, hunne werkelijk gedane uitgaven niet vergoed zouden krijgen, wordt het niet wenschelijk geacht tot toepassing van voornoemd art. 15 over te gaan.

Reizen binnen den kring eener gemeente.

Door den Minister van Financiën werd aan de Algemeene Rekenkamer ter verevening aangeboden eene vordering wegens reis- en verblijfkosten van een landmeter van het kadaster te Rotterdam, waarin o. a. waren begrepen verblijfkosten voor verblijf te Feijenoord en Kralingen.

De Kamer was van oordeel, dat verblijfkosten alleen kunnen worden genoten wanneer werkelijk eene reis is gedaan, en dat eene verplaatsing

binnen de bebouwde kom eener gemeente, wanneer deze de woonplaats is van den declarant, niet als eene reis kan worden aangemerkt.

Daar nu Feijenoord en Kralingen deel uitmaken van Rotterdam, vereischte het toelichting, of de werkzaamheden niet waren verricht binnen de bebouwde kom dier gemeente.

De declaratie werd terugontvangen, aangevuld met de mededeeling, dat declarant zich had begeven buiten de bebouwde kom van Rotterdam, waarop de Kamer de vordering verevende.

Toen eenigen tijd later hetzelfde geval zich voordeed bij een anderen landmeter, schreef de Minister, dat, naar het hem voorkwam, die overwegingen der Kamer toch eigenlijk niet waren overeen te brengen met het bepaalde bij artikel 13*a* van het Koninklijk besluit van 5 Januari 1884 (*Staatsblad* n°. 4).

Wanneer iemand zich verplaatst van de bebouwde kom zijner woonplaats naar het onbebouwde gedeelte, kon niet gezegd worden, dat hij zijne woonplaats heeft verlaten, evenmin dat eene reis is gemaakt. Het besluit spreekt dan ook nergens van bebouwde en onbebouwde gedeelten van woonplaatsen, wat ook onnoodig is, omdat in het algemeen onder woonplaats wordt verstaan de geheele plaats (bebouwd en onbebouwd).

De Minister meende daarom, dat niets in rekening kan worden gebracht, indien de woonplaats, in dien zin opgevat, niet wordt verlaten.

Ook de Algemeene Rekenkamer was vroeger van meening geweest, dat geene reis- en verblijfkosten mochten worden genoten, indien de woonplaats, dat is zoowel het bebouwde als het onbebouwde gedeelte, dus de gemeente, niet werd verlaten. [1])

Ofschoon in die meening aanvankelijk niet door het Departement van Financiën werd gedeeld, was het reisreglement toch aldus toegepast, totdat in 1902 nadere overweging der Kamer er van had doen terugkomen. [2])

Van die veranderde zienswijze was toen kennis gegeven, en Zijne Excellentie had door middel van het Periodiek Woordenboek, n°. 9525, er aan de ambtenaren mededeeling van gedaan.

Daar het blijkbaar in de bedoeling lag de uitgaven wegens reis- en verblijfkosten van landmeters te beperken, zou dit doel ook kunnen worden bereikt door toepassing van artikel 15 van het reistarief bij reizen binnen een zekeren afstand van hunne woonplaats.

De Minister meende, dat de beslissing van 1902 betrof de toepassing van artikel 11 van het reisbesluit ten aanzien van reiskosten, terwijl thans sprake was van vergoeding van verblijfkosten voor verplaatsing binnen de woonplaats, dus van artikel 13.

---

[1]) Gedrukt Verslag 1885, bladz. 23—24 en 1886, bladz. 30.

[2]) Gedrukt Verslag 1902, bladz. 37—38.

Kralingen en Feijenoord waren thans stadsbuurten, evenals Duinoord een buurt of wijk is van 's Gravenhage, en voor eene verplaatsing daarheen, binnen de woonplaats, de stad, kon, op grond van artikel 13, zeker geene vergoeding voor verblijf worden gedeclareerd, al mocht ook de bebouwde kom der stad zijn overschreden.

Onder «woonplaats» scheen te moeten worden verstaan niet de gemeente, maar de plaats waar men woont, en evenmin als reiskosten, schenen verblijfkosten te moeten worden vergoed, indien men zich niet had verplaatst naar eene andere stad of plaats.

Doch zelfs als «woonplaats» moest worden opgevat in de beteekenis van gemeente waar men woont, dan nog zou in casu artikel 13 zich tegen vergoeding van verblijfkosten verzetten.

Het kwam der Kamer voor, dat er geene reden bestond het woord «woonplaats» in artikel 13 van het reisbesluit anders te interpreteeren dan in artikel 11.

Evenals in 1902 moest zij dus thans aannemen, dat onder «woonplaats» is te verstaan de stad ot plaats waar iemand gevestigd is, zoodat eene verplaatsing naar eene andere stad of plaats, onverschillig of die behoort tot dezelfde of eene andere gemeente dan eerstbedoelde, aanspraak geeft op vergoeding van verblijfkosten, mits de afwezigheid langer dan zes uren heeft geduurd, en de gevallen, bedoeld in *b* en *c* van artikel 13, zich niet voordoen.

De strekking der indertijd gemaakte bedenking was, te weten — ter beoordeeling of belanghebbende zijne woonplaats al dan niet had verlaten — of Feijenoord en Kralingen, ofschoon deel uitmakende van de *gemeente* Rotterdam, als afzonderlijke plaatsen konden worden aangemerkt dan wel behoorden tot de eigenlijke stad Rotterdam,

Uit de aanvulling der declaratie meende de Kamer toen het eerste te moeten afleiden.

Nu echter, blijkens mededeeling van den Minister Feijenoord en Kralingen thans stadsbuurten zijn, was ook het college van oordeel, dat verplaatsing daarheen uit een ander gedeelte der stad geene aanspraak geeft op vergoeding van verblijfkosten.

De Kamer stelde zich voor, ook in het vervolg aan bovenomschreven interpretatie vast te houden en de vraag, of het punt van uitgang en dat van bestemming der reis als afzonderlijke plaatsen zijn te beschouwen, in elk concreet geval te beoordeelen.

Zij gaf tevens in overweging verblijfkosten, welke, zooals thans uit 's Ministers inlichtingen was gebleken, vroeger ten onrechte door landmeters waren genoten, te doen terugstorten.

De aanneming van dien regel deed den Minister genoegen, maar mocht, naar het hem voorkwam, niet het gevolg hebben, dat op door de Kamer

goedgekeurde en verevende declaratiën, op grond van hare veranderde zienswijze, gelden moesten worden teruggegeven.

Aan eene veranderde zienswijze, welke in het voordeel van de belanghebbenden was, zou ook geen terugwerkende kracht worden toegekend.

De Minister had daarom bezwaar de belanghebbenden tot restitutie aan te schrijven.

Van «aannemen van een regel» en «veranderde zienswijze» kan moeilijk sprake zijn.

Op grond van eerst in laatste instantie verstrekte volledige gegevens, namelijk dat Feijenoord en Kralingen stadsbuurten zijn van Rotterdam, nam de Kamer eene beslissing omtrent een feitelijken toestand, haar vroeger niet bekend, en paste toen daarop een reeds sinds geruimen tijd aangenomen regel toe.

Ofschoon de opmerking haar dus niet duidelijk was, heeft zij, met het oog op de ingebrachte bezwaren, gemeend niet verder op terugstorting te moeten aandringen.

Inmiddels had zij aan den Minister gevraagd haar alsnog zijne meening mede te deelen omtrent het vroeger door haar geopperde denkbeeld om voor reizen van landmeters naar plaatsen op zeer geringen afstand van de woonplaats, krachtens artikel 15 van het reistarief, eene speciale regeling in het leven te roepen.

Het bleef haar voorkomen, dat dergelijke reizen, bij landmeters zoo dikwijls voorkomende, geene aanspraak behoorden te geven op vergoeding van verblijfkosten naar de gewone regelen van het tarief.

Ter voorkoming zooveel mogelijk van misbruiken achtte het college het voorts wenschelijk, dat door alle in 's Rijks dienst reizende personen, wanneer door hen reizen waren gedaan naar plaatsen op geen verderen afstand dan 5,5 kilometer van de woonplaats gelegen, uitdrukkelijk werd verklaard, dat zij tijdens den duur van de in de declaratie opgegeven afwezigheid niet tijdelijk aldaar waren teruggeweest.

Na ernstige overweging vond de Minister geene aanleiding ten aanzien van de vergoeding van verblijfkosten voor reizen van landmeters naar plaatsen in den omtrek van hunne standplaats gelegen, eene van het tarief afwijkende speciale regeling in het leven te roepen.

Evenmin kon worden ingezien de wenschelijkheid van het afleggen door belanghebbenden van bovenbedoelde uitdrukkelijke verklaring.

De verklaringen op de declaratiën [1]) bevestigenden uitdrukkelijk, dat de daarin voorkomende opgaven juist zijn en aanvulling er van kwam daarom overbodig voor.

De Kamer heeft toen in de zaak berust.

---

[1]) Confer. artikel 19*d* en *e* van het Koninklijk besluit van 5 Januari 1884 (*Staatsblad* n°. 4).

Nieuwe Geodetische en Kultuurtechnische Literatuur.

* Aangeschaft voor de bibliotheek der Vereeniging.

Ludw. Fritsch. *Polytechnischer Katalog.* Ein Auswahl von empfehlenswerten Büchern aus allen Gebieten der technischen und Kunst-Literatur. München 1905. Preis 20 Pfg.

Max le Couppey de la Forest. Ingénieur-agronome. *Une réunion territoriale dans les pays de Prusse soumis au droit français, les améliorations qui l'accompagnent.* 1901. Imprimerie Berger-Levrault et Cie. Nancy. 18 Rue des Glacis.
In Heft 4. Z. f. V. besproken door K a p p e l, Landmesser te Düren.

Thilo Eichholz. *Die Entwicklung der Landpolitik.* (Angewandte Geographie, II. Serie, Heft 5). Gebauer-Schwetschke, Druckerei und Verlag, Halle a/S. Mark 2.

Hercher. Regierungsbaumeister in Bonn. *Grossstadterweiterungen.*

Haentzschel. *Das Erdellipsoid und seine Abbildung.* Verlag von B. G. Teubner. Leipzig 1903.

A. Hüser. Oberlandmesser. *Die Zusammenlegung der Grundstücke nach dem preussischen Verfahren.* Zweite, neubearbeitete Auflage. Mit 2 Tafeln und 18 Textabbildungen. Berlin. Verlagsbuchhandlung Paul Parey. 1905. Preis 6 Mark.

Adolf Kraemer. Prof. *Elementar-Geometrie in Anwendung auf die Gewerbe der Bodenkultur. (Landwirthschaft, Gartenbau und Forstwesen).* Anleitung zur Ausführung von Flächen-, Körper- und Höhenmessungen. Mit 478 Textabbildungen und 4 Plänen. Berlin. Paul Parey. 1905. Preis 14 Mark.

P. Schönemann. *Photogrammetrische Untersuchungen.* Soest 1905. Nassesche Buchdruckerei.

A. Reich. *Das Meliorationswesen.* Ein Lehrbuch für technische und landwirthschaftliche Fachschulen, dem Selbstunterricht und die Praxis. Mit 132 Textabbildungen und ausführlichem Sachregister. Leipzig 1905. W. Engelmann.

H. Böhler. *Beschreibung des Basismessverfahrens mittelst horizontaler Distanzlatte.* Mit 24 Figuren im Text und 8 Anlagen als Anhang. Berlin 1905. Mittler und Sohn. 62 Seiten.

W. Weitbrecht. *Praktische Geometrie-Leitfaden für den Unterricht an technischen Lehranstalten sowie für die Einführung von Landmessereleven in ihren Beruf und zum Gebrauch für praktisch tätige Techniker und Landwirte.* Zweite Auflage. 199 Seiten. 1905.

L. A. Alting Mees. Inspecteur der dir. bel. inv. en acc. *Uitvoering van de Wet op de Grondbelasting van 26 Mei 1870 Stbl. N°. 82. Leiddraad voor ambtenaren der directe belastingen, invoerrechten en accijnzen.* 1905. Haarlem Vincent Loosjes.

Afd. I. Schets van de inrichting van het kadaster en de kadastrale boekhouding blz. 1—16. Afd. II. Het materieel der serie Grondbelasting blz. 17—57. Aanhangsel, bevattende de wet van 26 Mei 1870 (Stbl. N°. 82) blz. 58—77. Modellen blz. 79—201.

***E. Hegemann.** Prof. *Lehrbuch der Landesvermessung.* Mit 114 Textabbildungen und einer Karte. Berlin. Verlagsbuchhandlung Paul Parey. 1906.

Wiskundig Tijdschrift onder redactie van F. J. Vaes, Chr. Krediet en Dr. N. Quint — Culemborg 1905. Tweede Jaargang N°. 1 — October.

Vraagstuk 21. *Van een driehoek $A\,B\,C$ zijn gegeven de zijden $A\,B$ en $B\,C$ en de hoek B, terwijl $A\,B > B\,C$ is.*

Men vraagt den hoek A en den logarithmus van de zijde $A\,C$, in die gegevens uitgedrukt, te ontwikkelen in een reeks naar de opklimmende machten van $\frac{B\,C}{A\,B}$.

Dit vraagstuk is behandeld o.a. door den Heer E. A. J. H. Modderman onder opmerking dat de reeksontwikkeling toepassing vindt in de geodesie. Als men $\frac{a}{c}$ door x vervangt, wordt gevonden

$$A = x \sin B + \frac{x^2}{2} \sin 2\,B + \frac{x^3}{3} \sin 3\,B + \ldots \text{ enz.}$$

$$\log b = \log C - x \cos B - \frac{x^2}{2} \cos 2 B - \frac{x^3}{3} \cos 3 B \ . \ \text{enz.}$$

De hoek A is in analytische maat uitgedrukt, de logarithmen van b en c zijn natuurlijke.

Journal des Géomètres 1905.

Pag. 75. *Réfection du Cadastre. Clôture des travaux de la Commission extra-parlementaire.*

Pag. 101. *Instructions de* M. le Préfet de Seine-et-Oise *relatives à la conservation du nouveau Cadastre de la Commune de Massy.*

Pag. 193, etc. *Loi du 17 Mars 1898* tendant à rendre plus rapide et plus économique la revision du Cadastre. *Texte et commentaire.*

Pag. 183, etc. *Le nouveau Cadastre italien.*

Pag. 205. *A propos des mutations foncières.*
Voeu du Conseil général de l'Yonne du 23 Août 1905 condensé en une brochure dont la publication est autorisée par le Ministre des finances.

Pag. 265. *Une administration d'avenir.*
(Naar aanleiding van een artikel in *Le Matin* van 21 Nov. 1905, waarin de draak wordt gestoken met de vernieuwing van het kadaster, waarvoor 36000 jaren zouden worden gevorderd en eene uitgave noodig zou zijn van twaalf milliard francs.)

Pag. 57. *Les procédés rapides de la géodésie moderne* par Ch. Ed. Guillaume.

Pag. 198. *Histoire de la boussole.*

Journal of the Institute of Land Surveyors of the Transvaal Vol. I N°. 2.

Proceedings at Second Annual General Meeting 9 th. September 1905. The Determination of Co-ordinates by the Graphical Method by W. C. van der Sterr.

Weekblad „de Ingenieur." 1905.

Pag. 26. *Bepalingen omtrent bevloeiingen.*

Pag. 303, enz. **Wouter Cool.** *Het 10de Nederlandsche Natuur- en Geneeskundig Congres.*

Pag. 102. *Levensbericht van Johannes Franciskus Quant door* **J. F. H. Koopman** *(met portret).*

Pag. 676. *Globale opmeting van de Leydsdorp-Spoorwegen door* **M. E. de Wildt** *(met een kaart).*

Pag. 266, 447. *Triangulatie-brigade in Ned. Indië.*

Pag. 335. *Triangulatie in Ned. Indië.*

Cultura. *Uitgave van de Vereeniging van Oud-Leerlingen der Rijkslandbouwschool.* December 1905.

Pag. 685. *Boekbeoordeeling. Leerboek der Lagere Geodesie door M. de Vos*, door S.

Weekblad voor het Notariaat, gewijd aan Privaatrecht, Notariaat en Fiscaalrecht. Orgaan van de Broederschap der Notarissen in Nederland. 1e Jaargang.

N°. 1. Art. 1354 B. W. Gewijzigde Jurisprudentie-Arrest van den Hoogen Raad van 3 Maart 1905 (W. v. 't R. 8191). Vervolgartikel N°. 10. Nietigheden van Pand of Hypotheek in geval van opvolgend faillissement.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie.

N°. 1828. Arr. Gerechtshof Arnhem 19 Oct. 1904. (W. v. 't R. 8142). De in art. 865 j°. art. 807 B.W. voorgeschreven overschrijving van den titel van aankomst in de openbare registers is een onmisbaar vereischte voor het ontstaan van het zakelijk recht van gebruik op een onroerend goed.

N°. 1829. Vonnis Arr.-Rechtbank Maastricht 26 Mei 1904. Niet de verklaring van den Hypotheekbewaarder, doch de werkelijk genomen inschrijving moet aantoonen of eenig bedoeld onroerend goed met hypotheek is bezwaard.

N°. 1836. Verslag der Verg. Not. Vereeniging. Rede van den Heer C. W. Gombault over «De beteekenis en het gebruik van het kadasternommer»,

N°. **1844.** Arr. Hoogen Raad 3 Maart 1905 (W. v. 't R. 8191). De uitdrukking in art. 1354 B.W. «bedongen hebben» omvat niet het zich verbonden hebben.

De verkoopers van een onroerend goed, die zich bij de in de openbare registers overgeschreven akte van verkoop van dat goed verbonden hebben zekeren niet in den verkoop begrepen en aan hen in eigendom verbleven weg als openbare straat aan te leggen, blijven uit dien hoofde contractueel verbonden tegenover de koopers, ook wanneer de als weg geprojecteerde grond door hen aan een ander is verkocht en in eigendom overgedragen.

N°. **1850.** Verslag van de vergadering der Notarieele vereeniging op 27 Mei 1905, waarin de Heer G. van Iterson eenige beschouwingen geeft over de gevolgen van het Arr. Hoogen Raad van 3 Maart 1905 door H. H. de Haan.

N°. **1853.** Hypotheek op gedeelten van nummers.

N°. **1864.** Arr. Hoogen Raad, 9 Juni 1905 (W. v. 't R. 8241). De burgerlijke rechter overschrijdt zijne rechtsmacht door in een vonnis, houdende ontbondenverklaring van den koop en verkoop van onroerend goed, op te nemen een bevel aan een hypotheekbewaarder om krachtens dit vonnis door te halen de overschrijving der koopakte, tot welke doorhaling hij krachtens dit vonnis zal kunnen worden gedwongen.

Zeitschrift für Vermessungswesen. 1905.

C. Koppe. *Ueber die zweckentsprechende Genauigkeit der Höhendarstellung in topographischen Plänen und Karten für allgemeine technische Vorarbeiten.* Heft 1 u. 2.

Dr. O. Eggert. *Die Einwägungen der Landwirthschaftlichen Hochschule bei Westend.* Heft 1, 2 u. 3.

P. Siedentopf. Städt. Oberlandmesser. *Ein Beitrag zur Ermittlung von rechtlichen Eigentumsgrenzen in den älteren Bauvierteln der städte (Altstadt).* Heft 1, 3 u. 4.

Dr. Ch. A. Vogler. *Nachtrag zu dem Bericht des Herrn Prof. Eggert über die Einwägungen bei Westend.* Heft 4.

Fr. Schulze. *Die Triangulation des Stadtkreises Stettin.* Heft 5, 6 u. 7.

Kost. Landmesser. *Die Fälschung der Flurnamen.* Heft 8 u. 9.

C. Strinz. Stadtgeometer. *Die Wertermittlung der Baugrundstücke und die Umlegung solcher Grundstücke auf Grund ihres Werthverhältnisses.* Heft 10 u. 11.

F. Wenner. *Graphische Tafeln für Tachymetrie.* Heft 12.

Fz. Schulze. *Das Hochschulstudium im Ausbildungsgang der preussischen Landmesser.* Heft 12.

Hammer. Katasterinspektor. *Die Grossh. Hessische Katastergesetzgebung vom Jahr 1824, ihre Vorgeschichte und ihre Erfolge.* Ein Beitrag zur Geschichte des Katasters. Heft 13, 14, u 15.

Dr. W. Schweydar, *Notiz zu dem Bericht des Herrn Prof. Dr. Eggert über die Einwägungen bei Westend.* Heft 13.

C. Zimmermann. *Schematische Anordnung der Teilungsrechnungen,* Heft 13. (Zie dit tijdschrift. Jrg. XX, 1904, bldz. 245).

Gebers. *Eine Lücke in der preussischen Teilungsgesetzgebung.* Heft 13.

Jordan. Stadtlandmesser. *Die Eigentumsverhältnisse und gesetzlichen Bestimmungen an öffentlichen Flüssen und deren Ufer, bezw. deren Regelung im Kataster und Grundbuch.* Heft 16.

P. Seliger. *Topographische Triangulation durch Stereo-Photogrammetrie..* Heft 17.

W. Semmler. *Grenzsteinzeichner, Konstruktion Wilh. O. Fennel.* Heft 17.

Jos. Adamczik. Prof. *Zur Darstellung der Methoden der Prüfung und Berichtigung eines Zielachsenfehlers (Kollimationsfehlers.)* Heft 18.

J. Schnöckel. *Die Steigerung der Genauigkeit graphischer Berechnungen mit Hilfe von Parabeltafeln.* Heft. 18.

A. Hüser. Oberlandmesser. *Zusammenlegung, Feldbereinigung oder Konsolidation.* Heft. 18.

Hegemann. *Günstige Lage der durch Rückwärtseinschnitt bestimmten Punkten.* Heft. 19.

Hillegaart. *Alte Römische Masse und Flächenberechnungen.* Heft. 19.

Gehrmann. *Die erste praktische Ausbildung der Landmessereleven.* Heft. 19.

K. Fuchs. Prof. *Photogrammetrie ohne Theodolit.* Heft. 20.

Steppes. *Die praktische Ausbildung für den Messungsdienst in Bayern.* (Antwoord aan GEHRMANN). Heft. 20.

J. Bürgin. *Ueber die Bestimmung der Neigung zwischen Limbus- und Alhidadenachse des Repetitionstheodolithen und den Einfluss dieses Fehlers auf die Winkelmessungen der Badischen Haupttriangulierung.* Heft. 21.

Röhrig. *Ausbildung der Landmessereleven.* Heft. 23.

Morsbach. *General-Leutnant Dr. Oskar Schreiber.* † Heft. 24.

Wimmer-kracke. *Libellenneigungsmesser.* Heft. 24 u. 25.

Gebers. *Neues Hilfsmittel zur Flächenberechnung.* Heft. 25.

H. Sossna. *Zentrieren excentrisch beobachteter Richtungen.* Heft. 26.

Steppes. *Ausbildung von technischem Hilfspersonal.* Heft 26.

Endemann. *Privatfachschule für Vermessungswesen Dölau bei Halle a.S.* Heft. 26.

H. Koller. *Ueber die Ausbildung von Vermessungstechnikern auf Fachschulen.* Heft. 26.

Falkenroth. Katasterkontrolleur. *Fortschreibungsvermessungs-Unterlagen.* Heft. 29.

Roedder. Oberlandmesser. *Zur Geschichte des Vermessungswesens.* Heft. 31.

Weitbrecht. *Meine Studienreise nach Nord-Amerika.* Heft. 32, 33, 34 u 35.

E. Hammer. *Ueber die Näherungen bei Anwendung des Fadendistanzmessers in der Tachymetrie.* Heft. 34.

Conradt. Katasterkontrolleur. *Die Kartierung mittels Längenmassstabes und Kopiernadel.* Heft. 36.

Kummer, Landmesser. *Die Frage der Vereinfachung und Beschleunigung der allgemeinen landmesserischen Arbeiten im Lichte geodätischer Grundsätze und Erfahrungsregeln.* Heft. 36.

Den lezers van ons orgaan wordt de kennisneming dezer voordracht **ernstig** aanbevolen.

Zeitschrift des Rh. West f. L. V. 1905.

A. Abendroth. Städt. Oberlandmesser. *Die Bedeutung eines guten Katasters für die Gemeinden.* N°. 1 en 2.

x. x. x. K. *Ueber den Wert und die Bedeutung des Grundsteuerkatasters.* N°. 2.

Dr. Boethke. Landrichter. *Vom Bauen über die Grenze* (*Grenz überbau*). N°. 2.

Schellens. *Zur Einführung der Wertzuwachssteuer in Cöln.* N°. 3.

Schäfer. Kataster-kontrolleur. *Ueber den Wert und die Bedeutung des Grundsteuerkatasters.* N°. 3.

Schumacher. Prof. Dr. *Der Erwerb des Eigentums an Grundstücken in Preussen:* N°. 4, 5 en 6.

Gehrmann. *Die praktische Ausbildung der Landmesser-Eleven.* N°. 5.

Etwas vom antiken Grundbuch. Aktenmaterial eines Prozesses aus dem Jahre 182 n. C. aus ägyptischen Papyrusurkunden bekannt geworden. N°. 6.

G. Hillmer. Prof. *Die Vermessung des öffentlichen Landes* (*Public Lands*) *der Vereinigten Staaten von Nord-Amerika.* N°. 7 u 8.

—**Z**—. *Zu langsames Arbeiten in Separationssachen und Abhilfe.* N°. 9.

Schellens. *Praxis geometriae* von Joh. Friedrich Penther, A. 1738. N°. 10.

Walraff. *Grundsätze für die Aufstellung von Bebauungsplänen.* N°. 10.

E. Hammer. Prof. *Penther's Praxis-Geometriae.* N. 11.

Schellens. *Bequeme rechnerische Lösung zweier besondere Fälle aus dem Gebiet der Flächenteilung.* N°. 12.

Handelt over spitstoeloopende bouwblokken in steden.

Vereins-schrift d. Elsass-Lothr. G. V. 1905.

Landesausschussverhandlungen. Bericht der III Kommission über katastererneuerung. N°. 1.

In deze mededeeling worden achtereenvolgend behandeld de onderwerpen:

Stand und Fortgang der Katastererneuerungsarbeiten;
Ausserordentliche Arbeiten der Katasterverwaltung;
Bestand und Ergänzung des Personals;
Flurbereinigung und Feldwegeanlagen;
Katasterfortführung;
Katasterauszüge;
Nebenarbeiten; (auf Antrag von Behörden und Privaten);
Fortführung der Messtischblätter;
Einwendungen und Berufungen;
Fristbewilligungen zur Rückzahlung der den Gemeinden zur Last fallenden Anteile an den Stückvermessungskosten;
Beihilfen zu den Kosten der Katastererneuerung;
Betriebsvorschüsse zu den Stückvermessungsarbeiten;
Kartendruckerei.

Het verslag besluit met 2 tabellen:

I. Summarische Zusammenstellung der Leistungen bei den Stückvermessungsarbeiten im Jahre 1904;

II. Uebersicht über den Fortgang und die Leistungen bei den Katasterberichtigungsarbeiten im Jahre 1904.

Uit I. willen wij enkele cijfers ter kennis onzer lezers brengen.

In behandeling waren 116 664 hectaren tellende 574 220 perceelen,

waarvan de opmetingskosten waren begroot op 2 173 332,50 Mark, d.i. gemiddeld per hectare op 18.63 Mark.

Afgeleverd werd een hoeveelheid arbeid die overeenkomt met de geheele voltooing eener hermeting ter grootte van 16 949 hectaren.

Hieraan werd gearbeid door 99 ambtenaren van verschillenden rang, wat een prestatie van 170 hectaren per hoofd geeft.

In drie gemeenten wordt het oude kadaster herzien, hiervoor moet van de 16 949 hectaren een bedrag van 3 103 hectaren worden afgetrokken, waarna, naar den aard van den geleverden arbeid, in verhouding tot den in totaal aanwezigen arbeid, percentsgewijze gesplitst, het voor de hermeting van het overblijvende terrein, ter oppervlakte van 13 846 hectaren werkelijk uitgegeven bedrag, ad 257 950,98 Mark, o.m. uit de volgende totalen blijkt te zijn opgebouwd:

triangulatie	726	H.A.	ad	18.63	mk.	p.	h.	13525.38	mk.
polygoonmeting	1867	»	»	»	»	»	»	34782.21	»
steenzetting	1914	»	»	»	»	»	»	35657.82	»
perceelmeting	4060	»	»	»	»	»	»	75637.80	»
kaarteering	1637	»	»	»	»	»	»	30497,31	»
inhoudsberekening	1172	»	»	»	»	»	»	20834.36	»
ter visie ligging	350	»	»	»	»	»	»	6520.50	»
nieuwe leggers	166	»	»	»	»	»	»	3092.58	»
minuutplans	484	»	»	»	»	»	»	9016.92	»

Tijdschrift der Ned. Heidemaatschappij 1905.

Rapport van de Commissie, belast met het uitbrengen van advies over het voorstel der Regeering, betreffende bebossching van woeste gemeente-gronden. 1e Afl.

J. G. Bessem. *Ruilverkaveling. Rapport, behoorende bij het plan van afronding der eigendommen toebehoorende aan de Heeren W. H. Smits te Eibergen en R. D. Soeters te Neede.* (met 2 kaarten). 2e Afl.

J. Elema. *De Moorausstellung. Berlijn. 15—21 Februari 1904.* 2e Afl.

A. S. *Bevloeiingen in het Berkelgebied.* 2e Afl.

Hulde gebracht aan de nagedachtenis van Mr. C. J. Sickesz. 5e Afl.

Allg. Vermessungs-Nachrichten 1905.

Schäfer. Katasterkontrolleur. *Ueber Flächenausgleichungen bei Parzellenumlegungen.* N°. 1.

Harksen. *Unsere Beobachtungen und deren Fehler.* A. *Die Unterscheidung der Beobachtungsfehler.* N°. 5, 9, 21 u. 36.

Koordinaten für Messungspunkte. N°. 2.

Geometrische Konstruktionen N°. 6 u. 7.
Ontleend aan: Die Verwandlung und Teilung der Flächen. Fr. Rummer.

Die Handrisse und Feldbücher des Landmessers. N°. 8 u. 9.

Emilius. *Der Landmesser in Canada.* Aus dem Französischen nach einem Bericht des Ingenieurs Messerley im Journal des Géomètres-Experts. N°. 10.

Ueber die Entstehung des Grundsteuerkatasters in den Provinzen Rheinland und Westfalen. N°. 11.

Unzugängliche Punkte und Entfernungen. N°. 14.

H. Treiber. Ingenieur. Das Hansen'sche Problem. N°. 14.

Emilius. Der Landmesser in den Vereinigten Staaten von Nordamerika. N°. 15.
Als voor: Aus dem Französischen, u. s. w.

Fr. S. Schulze. *Ueber die Genauigkeit der Rechnung mit unvollständigen Quadratzahlen.* N°. 17.

Emilius. *Die astronomisch-geodätischen Arbeiten der deutsch-englischen Grenzregulierungs-Expedition in Togo bis 1903.* N°. 20.

Schulze. *Vereinfachte Ausgleichung trigonometrisch, durch Einschneiden festgelegter Punkte im rechtwinkligen Koordinatensystem.* N°. 23.
Als voorbeeld wordt behandeld: Dreieckspunkt III Ordnung N°. 13. *Boel.* (Anweisung IX. 2. Ausgabe, S. 179 und folgende).

Harksen. *Generalleutnant Dr. O. Schreiber, † Ende Juli 1905.* N°. 24.

Emilius. *Die General-Kommissionen.* N°. 25.

Flächenberechnungen. N°. 28, 29.

Emilius. *Statistik der Vermessungsbeamten Deutschlands. September 1905,* N°. 30.

Wolff. Ober-Landesgerichts-Rat. *Das Grenzrecht unter der Herrschaft des Bürgerlichen Gesetzbuchs.* N°. 35.

Christiani. *Die römischen Agrimensoren.*
Agrimensoren = Landmeters. N°. 35.

Emilius. *Die Erneuerung des Katasters in Frankreich und die französischen Geometer einst und jetzt.* (Fortsetzung folgt). N°. 35.

Bibliotheek der Vereeniging.

Deze instelling werd in het afgeloopen jaar verrijkt met:

Jaargang I—XX van het eigen orgaan. [1])

De Zuiderzee. Hare afsluiting en drooglegging. Leiden 1892. E. J. Brill. [1])

C. H. Dee. *Memorie omtrent den Wierikkerdijk.* Ingevolge opdracht van Dijkgraaf en Hoogheemraden opgemaakt uit de origineele stukken in Rijnlands archief. [1])

H. Hohenner. Dr. Ing. *Graphisch- mechanische Ausgleichung trigonometrisch eingeschalteter Punkte.* 1904. Stuttgart.

O. Reichel. Dr. *Vorstufen der höheren Analysis und analytischen Geometrie.* 1904. Leipzig.

---

[1]) Geschenk door den Heer J. T. Hessels uit de nalatenschap van den Heer A. G. Hessels.

M. de Vos. Landmeter van het kadaster. *Leerboek der lagere Geodesie.* 1904. Groningen. [1])

Zeitschrift für Vermessungswesen. Inhaltsverzeichniss, Band I—XXXIII Jahrgang 1872—1904.

N. C. Grotendorst. *Beginselen der differentiaal- en integraalrekening* Tweede Druk 1904. Breda Kon. M. Akademie.

N. C. Grotendorst. *Beginselen der waarschijnlijkheidsrekening en van de theorie der fouten.* 1903. Breda Kon. Mil. Akademie.

N. C. Grotendorst. *Verzameling van vraagstukken ter oefening in de beginselen der Mechanica.* 1903. Breda Kon. Mil. Akademie.
(Dit en de beide voorafgaande werken zijn present- exemplaren aangeboden aan de Vereeniging door de Kon. Mil. Akademie).

Annuaire *publié par le bureau des longitudes* 1905.

Weekblad voor Notariaat, *gewijd aan Privaatrecht, Notariaat en Fiscaalrecht.* Orgaan van de Broederschap der Notarissen in Nederland. Redacteuren: A. Moll, notaris te *Doetichem*, Mr. H. J. Tasman, advokaat te *Hilversum.* Eerste Jaargang. (Ruilexemplaar).

Voorts, *de gewone periodieken.*

Vereeniging voor Kadaster en Landmeetkunde.

Aan de Leden.

Het Bestuur onzer Vereeniging ontving van het Bestuur van den *„Bond ter verkrijging eener wettelijke regeling van den Rechtstoestand der Burgerlijke Ambtenaren"*, de volgende circulaire:

Aan de Besturen der aangesloten Vereenigingen.

Zooals U bekend zal zijn, wordt in onze Proeve van een wetsontwerp niet gerept van huwelijk en zwangerschap der vrouwelijke ambtenaren. De meerderheid van het Bonds-Bestuur was wel van meening, dat de overheid niet verplicht moet worden, de vrouwelijke

[1]) Presentexemplaar van den Schrijver.

ambtenaar, die als ongehuwde is aangesteld, *in dienst te houden* wanneer zij in 't huwelijk treedt, maar zij nam dienaangaande geen bepaling in het ontwerp op, omdat zij de gevolgen van een dergelijk algemeen voorschrift niet voor alle takken van dienst kon overzien. De Bond van Ned. Onderwijzers was het hiermede niet eens en diende een voorstel in, om in de Proeve een artikel op te nemen, dat duidelijk uitspreekt, dat geen vrouwelijke ambtenaren buiten hun wil op grond van huwelijk of zwangerschap worden ontslagen. Aangaande de behandeling van dit voorstel in onze Jaarvergadering van 30 Sept. j.l. verwijzen we naar de notulen van deze vergadering, opgenomen in N°. 43 van het maandblad. Uit deze notulen zal U blijken, dat bij de stemming over het voorstel 60 stemmen werden uitgebracht, en dat hiervan 25 *vóór*, 19 *tegen* en 16 *blanco* waren. Eenige blanco-stemmers deelden mede, dat zij zich moesten onthouden, omdat ze aangaande dit punt geen mandaat hadden, hetgeen te meer te betreuren viel, daar er nu geen meerderheid was. Men kan nu niet zeggen, dat de meerderheid der vergadering zich vóór het voorstel verklaarde en nog minder, dat de meerderheid er tegen was.

Wij achten het noodig een poging te doen om in deze tot klaarheid te komen en noodigen U derhalve uit ons vóór 1 Juli 1906 te berichten; aan 't adres van laatstondergeteekende, Sarphatipark 110, Amsterdam)

1°. of Uwe Vereeniging in „De Proeve" bepalingen betreffende gehuwde vrouwelijke ambtenaren wenscht opgenomen te zien, en — zoo ja — of zij meent:

2°. dat het aangaan van een huwelijk àl dan niet reden mag zijn aan de vrouwelijke ambtenaar ongevraagd ontslag te geven.

Bij bevestigende beantwoording van vraag 2°., of

3°. het huwelijk voor de vrouwelijke ambtenaar ontslag *moet* medebrengen, dan wel of de overheid de bevoegdheid zal bezitten haar wegens huwelijk ongevraagd ontslag te geven.

Indien het huwelijk voor de vrouwelijke ambtenaar geen ongevraagd ontslag ten gevolge zal hebben, zal dan

4°. zwangerschap in het huwelijk al dan niet reden mogen zijn voor ongevraagd ontslag en — zoo ja —

5°. zal zwangerschap in het huwelijk ontslag *moeten* medebrengen, dan wel zal de overheid bevoegd zijn om deze reden ongevraagd ontslag te verleenen;

Die Vereenigingen, welke vraag 1 ontkennend beantwoorden, worden verzocht omtrent de overige vragen toch hare meening mee te deelen, omdat voor 't geval de meerderheid zich uitspreekt *voor* opneming in „De Proeve" van bepalingen betreffende gehuwde vrouwelijke Ambtenaren ook bekend worde op welke wijze de regeling van dit onderwerp gewenscht wordt.

Wie van oordeel is, dat omtrent zwangerschap van ongehuwde ambtenaren bepalingen wenschelijk zijn, wordt verzocht hiervan in de beantwoording melding te maken.

Namens het Bestuur:
J. DE VRIES, *Voorzitter.*
C. T. KNOTTENBELT, *Secretaris.*

Amsterdam, Oct. 1905.

Om te kunnen voldoen aan de uitnoodiging in deze circulaire vervat, zal het Bestuur der Vereeniging voor Kadaster en Landmeetkunde, de meening harer leden omtrent de gestelde vragen moeten kennen en het heeft daarom de eer den leden te verzoeken, die *voor* 1 April, per briefkaart, ter kennis te willen brengen van den ondergeteekende.

Zal telling der uitgebrachte stemmen mogelijk zijn, dan is het gewenscht dat de leden zich onthouden van beschouwingen en de vragen eenvoudig, in de aangegeven volgorde, met „ja" of „neen" beantwoorden.

Zooveel noodig wordt er op gewezen, dat met het in de circulaire aangehaalde maandblad bedoeld is, het maandblad „de Rechtstoestand", orgaan van den bovengenoemden bond, van welk blad afzonderlijke nummers, tegen vooruitbetaling van 5 cent, te verkrijgen zijn bij den administrateur den heer W. van den Burg te *Amsterdam, Govert Flinckstraat 285.*

Namens het Bestuur:
De Secretaris,
DE VRIES.

Gorinchem, Januari 1906.

Nieuwe Leden:

H. G. de Ruiter, aspirant-landmeter, *Appingedam.*
K. J. Bes, id. *Haarlem.*

BERICHTEN

Bij *Kon. Besl. van 26 Januari 1906 N°. 10* is benoemd tot bewaarder van de hypotheken, het kadaster en de scheepsbewijzen te *Eindhoven*, J. G. Klaassen, thans surnumerair der registratie en domeinen, en commies ter directie der registratie en domeinen te *Arnhem*.

De Min. van Financiën maakt bekend, dat het examen van teekenaar van het kadaster, waarvan aankondiging is geschied in de „Staatscourant", van 27 Mei 1905, zal worden gehouden te *'s-Gravenhage* 2 April 1906 en volgende dagen; dat de candidaten, die zich aan dat examen willen onderwerpen, daartoe vóór 1 Maart bij een op zegel geschreven request aan zijn departement aanvrage moeten doen, onder overlegging van de in genoemde „Staatscourant" aangegeven stukken, en dat het aantal te vervullen plaatsen bepaald is op 10.

Tot leden der commissie van bovenvermeld examen zijn benoemd: F. G. Stucki, Inspecteur van het Kadaster aan het Departement van Financiën, tevens *Voorzitter*; A. Veenhuysen Ingenieur-Verificateur van het Kadaster en H. van den Briel, landmeter van het Kadaster, tevens *Secretaris*.

De „St.-Ct." N°. 23 bevat een uitvoerige mededeeling van den Minister van Oorlog aangaande de kaarten, welke bij de Topographische Inrichting vervaardigd zijn en betreffende de bepalingen, waaronder deze kaarten worden verstrekt.

INHOUD VAN JAARGANG XXI.

Bladz.

A. G. HESSELS. † 15 Juni 1813—26 December 1904 (met portret) . 3
De beteekenis en het gebruik van het kadasternommer, door C. W. GOMBAULT 9
Opsporing der elementen van een cirkelboog onder toepassing van de methode der kleinste vierkanten, door H. F. VAN RIEL 22
Het kadaster en de kadastrale wetgeving in Nederlandsch-Indië, door G. F. WIEMANS 27
Eerste Kamer. Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1905 53
De motie van den heer VAN RAALTE. (Tweede Kamer 38e Vergadering 22 Dec. 1904) 54
Ruilverkaveling. (Lichtenvoorde, Ruurlo, Zelhem en Eibergen) . . 55
Ruilverkaveling 57
De toekomstige Ruilverkavelingswet, door C. W. HOFFMANN . . . 89
Westerwolde 99
Een fout in de koopakte? 100
Zwartdrukken van de Topografische en Militaire Kaart des Rijks op de schaal 1 : 50.000 102
Het 10e Nederlandsch Natuur- en Geneeskundig congres. Triangulatie in Nederl.-Indië, door Dr. J. J. A. MULLER 105
Verborgen gevaren en opzettelijke onjuistheden bij het kadaster, door H. TERLET 117
Verborgen gevaren en opzettelijke onjuistheden bij het kadaster? door J. H DE WAL. 118
Verborgen gevaren en opzettelijke onjuistheden bij het kadaster, door H. TERLET 121
TERLET contra DE WAL. Het stellen in mede-eigendom als gevolg der uitkomsten van kadastrale opnemingen, door C. W. HOFFMAN. 123
Schriftelijk werk Registratie-examen. Hypotheken en Kadaster . . 129
Werktuig voor het onderzoek van meetveeren 130
Een fout in de koopakte 132
Vereeniging van landmeters in Suriname 133
Hoe men bij de opmaking en later bij de instandhouding van het kadaster in N. O. Indië, deze instelling heeft weten vrij te houden van «verborgen gevaren en opzettelijke onjuistheden», door J. H. EVELEIN. 137

Bladz.

Verslag van de 21e Algemeene Vergadering gehouden te *Maastricht* op 21 Augustus 1905, door E. R. DE VRIES 141
De Simplontunnel, door M. DE VOS 147
Verslag van de Rijkscommissie voor graadmeting en waterpassing aangaande hare werkzaamheden gedurende het jaar 1904. . . . 152
Een reclame naar aanleiding van de uitkomsten der herziening van de belastbare opbrengst der gebouwde eigendommen 160
Een en ander over kadastrale techniek (met twee formulieren), door C. J. COLPA 167, 221
Ontslag en Overplaatsing. Adres aan H. M. de Koningin naar aanleiding v. h. K. B. van 31 Mei 1905, No. 55 194
P. W. 9752. Verband op afgebakende gedeelten van perceelen . . 197
Verslag examen aspirant-landmeter 1905 198
Koloniaal Verslag 1905. I. Ned. Oost-Indië. Topografische Dienst. Burgerlijk recht. Agrarische en kadastrale Opnemingen. II. Suriname. 202
De opleiding van den landmeter in Suriname. 206
Begrootingcijfers 1906. Ned. Oost-Indië en Nederland 207
Tweede Kamer, Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1906. Voorloopig Verslag, Memorie van Antwoord en Beraadslaging. VIIde Hoofdstuk B. (Financiën). IVde Hoofdstuk. (Justitie). Vde Hoofdstuk. (Binnenlandsche Zaken) 211, 243
De Grondbelasting aan de Gemeenten 216
Xde Hoofdstuk. Voorloopig Verslag, Memorie van Antwoord en Beraadraadslaging. (Landbouw, Nijverheid en Handel). 217, 264
Wijziging Wet Grondbelasting 217
Nieuwe Geodetische en Kultuurtechnische Literatuur 272
Bibliotheek der Vereeniging 283
Vereeniging voor Kadaster en Landmeetkunde . 56, 133, 161, 219, 284
Berichten 56, 103, 134, 161, 219, 287
Inhoud van Jaargang XXI 288

hoeken in dat punt gevormd door de richtingen
oekmeting in één dier punten, met vereffening.

EREFFENDE HOEKEN.	VEREFFENDE ZIJDEN.	
59° 34′ 10″, 9	log P A	4.0087,49
41° 57′ 33″, 6	log P B	4.4387,07
86° 15′ 46″, 9	log P C	4.2583,88
34° 10′ 02″, 2	P A	10203,50
97° 06′ 39″, 8	P B	27460,41
40° 55′ 46″, 6	P C	18129,59

DUBBELE BEREKENING VAN P C.

		Logar. verschil. voor 1″	Hoekverbeteringen.	Verbeteringen log.	Verbeteringen sin.
4.194944					
0.064370	t_1	1,2	— (1)	— 1,1	
9.999075	t_2	0,1	+ (3)	+ 0,2	
4.258389					— 0,9

(Verbeterd.)

VOORWAARDEVERGELIJKING.

$a_1\,(1) + a_2\,(2) + a_3\,(3) = 0 \qquad \Delta = -23.$

4.967999

TIJDSCHRIFT

VOOR

KADASTER EN LANDMEETKUNDE,

ONDER REDACTIE VAN

C. W. HOFFMANN te *Utrecht* en M. DE VOS te *Leeuwarden.*

Uitgegeven v. rekening v. d. Vereeniging v. Kadaster en Landmeetkunde.

JAARGANG XXII.

Stoomdrukkerij „de Industrie", J. VAN DRUTEN — Utrecht.
1906.

Het ontwerp „Rivierenwet".

Weldra zal de wet die het mogelijk maakte, dat onze groote rivieren in de laatste helft der vorige eeuw konden worden herschapen in „waterwegen", naar de dubbele beteekenis van dit woord, de „Publicatie van Hun Hoogmogende vertegenwoordigende het Bataafsche Gemeenebest van 24 Februari 1806", haar honderdsten verjaardag vieren. Naar 't zich laat aanzien zal zij evenwel het jaar van haar eeuwfeest niet overleven. Door de Regeering is bij Koninklijke boodschap van 22 December l.l., bij de Tweede Kamer ingediend een ontwerp van wet („de Rivierenwet"), dat bestemd is tot plaatsvervangster van de straks honderdjarige.

Toch — sterven zal het oudje niet; haar geest zal worden overgeplant en voortleven in de wet die staat geboren te worden.

Het kon moeilijk anders. 't Was toch schier ondenkbaar, dat een wet, die in haar jeugd alle stormen van herhaalde bestuurswisselingen glansrijk doorstond, om in de tweede helft van haar honderdjarig bestaan nog zoovele blijken van gezonde levenskracht te geven, kon heengaan zonder herboren te worden en te herleven, zij het dan in een nieuw omhulsel en onder een anderen naam.

Deze verjongingskuur is niet overbodig. Hoeveel goeds ook van de oude wet valt te zeggen, 't is niet te ontkennen dat zij, sedert lang reeds, niet volkomen meer past aan onze hedendaagsche samenleving, en dat de tand des tijds haar deerlijk heeft gehavend. Vele harer voorschriften zijn reeds sedert korteren of langeren tijd vervangen door andere, opgenomen in speciale wetten (wet op de onteigening, wet houdende algemeene regelen omtrent het Waterstaatsbestuur e. a.) en blijkens de jurisprudentie van de laatste dertig jaren, waren de bepalingen der Publicatie in meer dan een opzicht te zwak, om de privaatrechtelijke gevolgen van de, krachtens deze wet aangelegde Rijksrivierwerken, geheel tot haar recht te laten komen.

Zooals we reeds vroeger *) gelegenheid hadden, meer uitvoerig

*) Tijdschrift voor Kadaster en Landmeetkunde Jaargang XV pag. 158 e. v.

uiteen te zetten, had de genoemde Publicatie de strekking: het verbeteren van den toestand onzer groote rivieren mogelijk te maken, zulks in 't belang van den waterafvoer, de scheepvaart en de veiligheid van de omliggende landstreken. Zij gaf den Staat de bevoegdheid, den aanleg van verschillende stroomleidende en normaliseeringswerken aan de betrokken oeverlandeigenaren voor te schrijven, of, bij weigering van die zijde, deze werken zelf te doen uitvoeren.

Werd hier uitsluitend een openbaar belang voorgestaan, de uitvoering dier werken was niet mogelijk zonder de particuliere rechten der eigenaren van oeverlanden en eilanden meer of minder ernstig aan te tasten. In vele gevallen was het noodig ten behoeve van de uitvoering dier werken, tijdelijk of blijvend te beschikken over meestal kleine gedeelten van die oeverlanden en wat meer zegt, die werken brachten steeds, zooals bekend is, een belangrijke wijziging in het recht van de oeverlandeigenaren op de ontstaande aanwassen. Daaruit volgt dat elke wet omtrent deze materie, een sprekend tweeledig karakter moet dragen. Zeer sterk treedt dan ook het ineengrijpen der bepalingen van publiekrechtelijken aard, met regelen van civielrecht op den voorgrond, zoowel in de Publicatie van 1806, als in de ontworpen nieuwe wet.

Waar wij ons voorstellen enkele beschouwingen te geven over de in dit wetsontwerp geformuleerde bepalingen van privaatrecht, en na te gaan in hoeverre het ontwerp verbetering zal brengen in de omlijning van tegenover elkander staande rechten en belangen, hebben wij ons, uit den aard der zaak, minder in te laten met het gedeelte dezer wetgeving dat uitsluitend betrekking heeft op het publiekrechtelijke gedeelte van het onderwerp.

De desbetreffende bepalingen uit de Publicatie van 1806 mogen we hier dus laten rusten — wat we te eerder kunnen doen omdat die reeds vroeger meer uitvoerig werden besproken *) — en we kunnen volstaan met in herinnering te brengen het voorschrift vervat in art. 9, dat, wanneer de Staat zelf de noodig geoordeelde werken aanlegt, de „eigendom der aanwinning komen" (zal) „ten behoeve van den Lande".

Was hier oogenschijnlijk de bedoeling duidelijk genoeg, de geschiedenis leert dat hare formuleering niet in alle opzichten

*) t. a. p.

bestand was tegen pogingen van oeverlandeigenaren om zich aan de gevolgen van dien maatregel te onttrekken.

Zoo werd bij arrest van den Hoogen Raad, d.d. 8 Februari 1878 aangenomen, dat de Staat alleen dan eigenaar is van den aanwas door kribben veroorzaakt, indien de eigenaar aangezocht is, doch geweigerd heeft, in den aanleg dier kribben bij te dragen.

In de overwegingen die tot deze uitspraak leidden, vindt men reeds de meening uitgesproken, dat aan aanwassen door kribben veroorzaakt, niet beslist het begrip *natuurlijk* (naar de beteekenis van dit woord in art. 651 B. W.) ontzegd behoeft te worden, omdat uit de beraadslagingen over dit artikel zoude blijken, dat hier met natuurlijken aanwas bedoeld wordt, zoodanige aanwas die niet kunstmatig ten koste van naburige, of aan den overkant van de rivier gelegen eigendommen is verkregen.

Bij arrest van den Hoogen Raad d. d. 18 Februari 1898, werd beslist dat aanwas aan oeverlanden welke gelegen zijn in de nabijheid van Rijkskribben, doch zoodanig, dat de krib of de kribben aansluiten aan oeverland dat een anderen eigenaar heeft, moet beschouwd worden als natuurlijke aanwas, die in den zin van art. 651 B. W. „ten voordeele komt van den eigenaar van den oever" m. a. w. dat de Staat geen aanspraak kan maken op aanwassen die, hoewel binnen de werkingssfeer van Rijkskribben liggende, ontstaan zijn aan oeverlanden die aan een anderen eigenaar behooren, dan de oeverlanden waartegen de kribben aansluiten. Zoo zijn door onze jurisprudentie de rechten van den Staat geleidelijk binnen nauwere grenzen teruggedrongen, en dit hoogst waarschijnlijk tegen de bedoeling en de beteekenis van art. 9, omdat in den aanhef van dit artikel wordt vooropgesteld, dat „het verkrijgen of bevorderen van aanwassen" noodig geoordeeld wordt „voor de goede gesteldheid der Rivieren". Niet *de kribben* of welke werken dan ook die de aanwassen *bevorderen*, doch de *aanwassen zelve*, werden voor de verbetering noodig geacht. De bedoelde verbetering heeft, naar den geest der Publicatie, eerst *dan* volledig haar beslag, wanneer een bepaalde oppervlakte water door verlanding aan het zomerbed van den stroom onttrokken is, en het zijn *deze* aanwassen die werden toegekend aan dengene die den aanleg der werken tot verkrijging dier aanwassen, bekostigde.

Is deze opvatting juist — wat o. i. ieder die de toestanden van nabij en voldoende heeft leeren kennen, zal moeten toegeven —

dan is van Staatswege mogelijk een verzuim gepleegd door niet aan de eigenaren van alle oeverlanden die grensden tegen de oppervlakte welke aan den stroom zou worden onttrokken, de vraag te stellen, of zij de aan te leggen werken voor hunne rekening wilden doen uitvoeren.

Bij de behandeling van de aanhangige kwestie in de zitting van den Hoogen Raad d. d. 18 Februari 1898, is wel door den Advocaat-Generaal in zijne conclusie aangenomen dat de eigenaren, aan wier oeverland geen krib aansluit, het werk niet mochten aanleggen, doch deze uitspraak schijnt niet gemotiveerd. Hoogstens zou deze onmogelijkheid kunnen worden aangenomen in de aansluiting zelve, ten aanzien dus van speciaal dat onderdeel van het werk, dat zou gelegd worden op privaateigendom van iemand die tot den aanleg niet wilde medewerken. In dit opzicht stond echter de Staat zelf, als uitvoerder niet sterker, zooals bewezen wordt in het arrest van den Hoogen Raad d. d. 29 Juli 1871, volgens welk arrest de Staat aan de Publicatie van 1806, niet de bevoegdheid mag ontleenen kribben over particulier terrein te leggen.

Het schijnt echter wel wat gewaagd, te onderstellen — als in de bovenvermelde conclusie — dat een particulier persoon, krachtens een op een wettelijk voorschrift gebaseerde lastgeving van het openbaar gezag, niet een krib (of ander werk) zou mogen aanleggen in een publiekrechtelijk aan den Staat behoorende rivier. Wij althans kunnen daartegen geen andere bedenkingen ontdekken, dan te ontleenen zouden zijn aan mogelijke verkorting van aanwas*rechten* — van derden — op dat openbare water, en 't is haast niet aan te nemen dat dit als bezwaar van eenige beteekenis zou zijn.

Niet lang geleden heeft een eigenaar van oeverland langs de rivier den IJsel, getracht aan de gevolgen van art. 9 der Publicatie te ontkomen, door te beweren dat de in dit artikel vervatte regelen van civielrecht zijn afgeschaft en vervangen door art. 651 B. W. Deze poging is echter geheel mislukt. Het Gerechtshof te Arnhem was, blijkens het arrest d. d. 14 Juli 1903, van oordeel, dat bedoeld art. 9 niet bevat een uitzondering op den regel van art. 651 B. W., doch eene daar*naast* bestaande regeling van het recht van aanwas voor een bepaald geval waarmede art. 651 B. W. niet strijdt, en dat niet valt onder den regel van dit artikel, zoodat gemeld art. 9 dus niet is afgeschaft door de bepalingen van art. 651 B. W.

Aangezien het voor ons doel geen nut heeft ons verder bezig te houden met meeningen en uitspraken omtrent de nog heerschende wetgeving, zullen we voorloopig de geschiedenis laten rusten om tot het straks genoemde onderwerp terug te keeren.

De Staatscommissie ingesteld bij Koninklijk besluit van 21 April 1892 n°. 4, heeft in Juni 1901, het definitief resultaat van haren arbeid aan de Regeering ingezonden, in den vorm van een volledig wetsontwerp. Dit ontwerp is door de Regeering ingekrompen tot op bijna de helft en, hier en daar niet onbelangrijk gewijzigd, op den boven vermelden datum — 22 December 1905 — aan de Tweede Kamer als ontwerp „Rivierenwet" aangeboden.

Het ontwerp is verdeeld in 6 Hoofdstukken, achtereenvolgens behelzende: *Algemeene bepalingen* (artt. 1 à 3), *Bepalingen van politie* (artt. 4 à 11), *Uitvoering van werken door het Rijk* (artt. 12 à 15), *Gevolgen van door het Rijk verrichten uitbouw ten opzichte van de gerechtigden tot het oeverland* (artt. 16 à 25) en *Overgangs- en slotbepalingen* (artt. 26 à 32).

De Hoofdstukken I à III, die uitsluitend het publiekrechtelijk deel van het onderwerp behandelen, behoeven we hier slechts vluchtig te beschouwen.

In art. 1 worden de rivieren genoemd waarop deze wetgeving van kracht zal zijn, en daarmee wordt voorzien in een gebrek van de Publicatie van 1806, welke slechts gold voor de hoofdrivieren en alleen voor die gedeelten van het Rijk welke in 1806 tot de Bataafsche Republiek behoorden.

Art. 3 stelt de grenzen van het rivierbed vast:

„§ 1. Onder zomerbed wordt verstaan de oppervlakte die bij „gewoon hoog zomerwater of bij gewonen vloed door de rivier „of den stroom wordt ingenomen.

„§ 2. Onder winterbed wordt verstaan de oppervlakte tusschen „het zomerbed en de buitenkruinlijn van den hoogwaterkeerenden „dijk en, waar deze niet bestaat, tusschen het zomerbed en de „hooge gronden die het water bij den hoogsten stand keeren," enz.

„§ 3. Tot het winterbed worden geacht te behooren de platen „of eilanden of opkomende gronden, voor zooveel die alleen door „hoog opperwater of door hoog vloedwater overstroomd worden."

„Gewoon hoog zomerwater" en „gewone vloed" duiden geen

waterstand van bepaalde hoogte aan, doch de uitdrukkingen zijn waarschijnlijk wel zoo duidelijk dat zij in de praktijk niet tot ernstige moeilijkheden aanleiding zullen geven.

Hoewel de omschrijving van zomer- en winterbed, hier blijkbaar alleen is gegeven met de bedoeling de grenzen vast te stellen van het gebied waartoe de in de volgende hoofdstukken vervatte bepalingen beperkt zijn, is het toch misschien niet vrij van alle bedenkingen, dat we in de toekomst twee wetten zullen hebben, die elk voor zich een omschrijving geven van het publiek-rechtelijk rivierbed.

De bepalingen van het Burgerlijk Wetboek artt. 577 en 578, zullen toch onveranderd blijven bestaan. Wel is waar zegt de Rivierenwet niet, dat het zomerbed van de rivier aan den Staat behoort, en wil zij met de aangehaalde omschrijving, zooals gezegd is, vermoedelijk alleen de grenzen van het door den Staat uit te oefenen publiek-rechtelijk beheer vaststellen, doch de strekking van het Burgerlijk Wetboek kan dienaangaande ook niet veel anders zijn. Al behandelt dit Wetboek strikt genomen alleen privaat-rechtelijke belangen, al behoorde het alleen te bevatten voorschriften ten aanzien van zaken die privaat-eigendom van personen of gemeenschappen kunnen uitmaken, feitelijk kan de in het B. W. aan den Staat toegekende eigendom van „rivieren" met hunne „oevers", uitsluitend publiek-rechtelijk zijn, en dus den Staat ook geen andere bevoegdheden toekennen, dan die zaken te bestemmen ten algemeenen nutte en ze onder zijn publiek-rechtelijk beheer te nemen.

Het wil ons toeschijnen dat § 3 door de woorden: „voor zooveel die alleen", niet aan duidelijkheid wint.

Moeten die zoo worden opgevat dat alle eilanden en platen tot het rivierbed (in algemeenen zin) worden gerekend, de platen en eilanden die door gewoon hoog water worden bedekt, tot het zomerbed en die welke hooger liggen dan dit hoogwaterpeil, tot het winterbed, of moet eruit afgeleid worden dat van de laatste soort eilanden en platen alleen die gedeelten welke door hoog opperwater of door hoog vloedwater overstroomd worden, tot het winterbed behooren, en de hooger liggende gedeelten dus geheel van het rivierbed zijn uitgesloten?

De artt. 4 à 11 (Hoofdstuk II) handelen uitsluitend over werken die in 't rivierbed, na of zonder vergunning van den met de zaken van waterstaat belasten Minister, gemaakt mogen worden, de voor-

waarden welke aan die vergunningen worden verbonden, en behelzen strafbepalingen tegen overtreding.

We willen ons daaromtrent alleen ééne opmerking veroorloven, en wel naar aanleiding van den slotzin van art. 11 § 1:

„Na opzegging of intrekking eener vergunning of na het verstrijken van den termijn, waarvoor een vergunning is verleend, moet, binnen een door Onzen Minister voornoemd te bepalen tijd, door hem, aan wien de vergunning was verleend, of door zijne rechtverkijgenden, het gemaakte of geplante worden opgeruimd en het zomer- of winterbed in den vorigen of wel in een naar het oordeel van den Minister voldoenden toestand worden gebracht".

De bedoeling van de laatste zinsnede is zonder twijfel, dat de Minister genoegen kan nemen met een gedeeltelijke opruiming der gemaakte werken, mits langs dien weg een toestand kan worden verkregen, die voldoet aan de eischen door het rivierbeheer gesteld, doch denken we ons eens het geval — we willen 't wel bij voorbaat onwaarschijnlijk noemen — dat de Minister van hem aan wien de vergunning was verleend, of van zijn rechtverkrijgenden, verlangde een toestand in 't leven te roepen, waarvoor ook opruiming noodig werd van werken of gronden die reeds voor de vergunning aanwezig waren, dan zoude de betrokken oeverlandeigenaar, in *deze* wet geen grond voor verweer kunnen vinden.

De artt. 12 à 15, dragende een uitsluitend publiek-rechtelijk karakter zouden we geheel kunnen laten rusten als ze niet een belangrijke wijziging brachten in de tegenwoordig gebruikelijke maatregelen. Tegenwoordig is het Waterstaatsbestuur verplicht, vóór het de noodig geoordeelde rivierwerken voor Rijksrekening doet aanleggen, de betrokken oeverlandeigenaren uit te noodigen, zulks voor hunne rekening te doen. Zooals boven reeds is opgemerkt, kan het achterwege laten van deze formaliteit, den Staat komen te staan op het verlies van zijn rechten op de aanwassen. Het Waterstaatsbestuur zorgt er daarom altijd voor, dat de genoemde particulieren, bij gezegeld geschrift verklaren niet genegen te zijn om voor hunne rekening, de, in dat geschrift nauwkeurig aangeduide, werken aan te leggen. Wil de eigenaar, zooals een enkele maal voorkomt, die verklaring niet onderteekenen, dan wordt zij per deurwaarder aangeboden, en treedt een afschrift van diens exploit, in de plaats van de verklaring.

Zooals de Memorie van Toelichting zegt, heeft de praktijk niet

aangetoond, dat het noodig is den maatregel van het te voren uitnoodigen der oeverlandeigenaren, te bestendigen. Onder de nieuwe wet worden de werken steeds voor Rijks rekening aangelegd. Dientengevolge zal de bovenomschreven formaliteit voortaan overbodig zijn.

Nog wordt in dit hoofdstuk, aan den Staat de bevoegdheid toegekend, om de te maken of reeds gemaakte rivierwerken tegen het oeverland aan te sluiten en, zoo noodig, daarover door te trekken, onder gehoudenheid evenwel om aan de gebruikers van de in te nemen gronden, minstens tweemaal vierentwintig uren te voren, schriftelijk kennis te geven van dat voornemen, alsmede om de door die werken veroorzaakte schade te vergoeden.

't Gemis van dergelijk wettelijk voorschrift heeft het Waterstaatsbestuur dikwijls ernstig gevoeld, zooals blijkt uit het bovenvermelde arrest van den Hoogen Raad dd. 29 Juli 1871.

Hoofdstuk IV, handelende over de *„Gevolgen van door het Rijk „verrichten uitbouw, ten opzichte van de gerechtigden tot het „oeverland"* is speciaal voor ons van belang. Om een bespreking gemakkelijker te maken laten we het hieronder volgen.

„Artikel 16. § 1. Wordt door het Rijk uitbouw verricht uit het oeverland of uit eenig aan den oever verbonden werk, door middel van kribben, dammen of soortgelijke waterwerken, dan zal de gerechtigde tot het oeverland in eigendom verkrijgen de strook, gelegen tusschen de oeverlijn en de lijn der begroeiing, voor zooveel deze strook aan het Rijk toebehoort, doch rivierwaarts van laatstgenoemde lijn verliezen het recht van aanwas, bedoeld in art. 651 van het Burgerlijk Wetboek.

§ 2. Onder lijn der begroeiing wordt verstaan de lijn, die achtereenvolgens de punten vereenigt, waarop de regelmatige begroeiing langs den oever eindigt, met dien verstande, dat deze lijn geacht wordt nimmer verder landwaarts te liggen dan de oeverlijn.

Artikel 17. § 1. Bij aanleg van een krib of soortgelijk aan den oever te verbinden werk is art. 16, § 1, van toepassing stroomopwaarts over $1^1/_2$ maal de lengte van het werk en stroomafwaarts over $2^1/_2$ maal die lengte, beide afstanden gemeten langs de lijn der begroeiing uit haar snijpunt met de as van het werk.

§ 2. Bij aanleg van een bij § 1 bedoeld werk met daaraan te verbinden strekdam is art. 10, § 1, van toepassing over dezelfde

afstanden vermeerderd met de lengte van de stroomop- en afwaartsche armen van den dam.

§ 3. Bij uitbouw uit- of uitbreiding van een bestaand werk wordt de toepasselijkheid van art. 16, § 1, bepaald door de afmetingen, die het werk daarna zal verkrijgen, zonder dat dit wijziging brengt in de gevolgen van het bestaande werk ten opzichte van de gerechtigden tot het oeverland.

Artikel 18. Art. 16, § 1, is niet van toepassing ter plaatse waar tegen het Rijk een recht van aanwas of eenig ander recht kan worden ingeroepen op gronden in de rivier of in den stroom, die anders volgens het Burgerlijk Wetboek behooren tot de rivier of den stroom of tot den oever.

Artikel 19. Onverminderd art. 12, § 2, mag met de uitvoering van een werk, als bedoeld bij art. 16, § 1, niet worden aangevangen, dan nadat de lijn der begroeiing van Rijkswege is uitgebakend; de teekens moeten blijven staan, totdat de lijn der begroeiing is vastgesteld.

Artikel 20. § 1. De lijn der begroeiing kan bij schriftelijke overeenkomst worden vastgesteld. De akte dezer overeenkomst wordt overgeschreven in de openbare registers, bedoeld bij art. 671 van het Burgerlijk Wetboek.

§ 2. De werking van art. 16, § 1, vangt aan op den dag der overschrijving van de akte.

Artikel 21. § 1. Bij gebreke van overeenkomst worden, binnen zestig dagen nadat met de uitvoering van het werk is aangevangen, ter secretarie van de gemeente of gemeenten, waarin de gronden, ten opzichte waarvan de lijn der begroeiing behoort te worden vastgesteld, zijn gelegen, gedurende dertig dagen ter inzage van een ieder nedergelegd:

a. eene teekening van het werk, op geen kleinere schaal dan van *1* op *1250*, waarop de lijn der begroeiing en de betrokken kadastrale perceelen zijn aangegeven;

b. eene lijst van de kadastrale tenaamstellingen dier perceelen.

§ 2. Deze nederlegging wordt vooraf bekend gemaakt in een of meer nieuwsbladen en op de gebruikelijke wijze door het hoofd van het bestuur der bij § 1 bedoelde gemeente of gemeenten, en bovendien medegedeeld aan de bekende gerechtigden tot het oeverland.

Artikel 22. § 1. De toepasselijkheid van art. 16, § 1, kan in verband met art. 18 worden bestreden volgens de gewone regelen van recht.

§ 2. Overigens kan binnen dertig dagen na het verstrijken van den in art. 21, § 1, bedoelden termijn van terinzagelegging door ieder gerechtigde tot het oeverland tegen den inhoud der teekening voorziening worden gevraagd bij de rechtbank, binnen wier gebied de gronden, ten opzichte waarvan de lijn der begroeiing behoort te worden vastgesteld, geheel of ten deele zijn gelegen, in welk geval de lijn der begroeiing door de rechtbank zal worden vastgesteld.

§ 3. Voor zooveel geen vordering, als bedoeld bij § 2, is ingesteld, worden de gerechtigden tot het oeverland geacht de lijn der begroeiing, zooals zij op de teekening is aangegeven, behoudens art. 18 te aanvaarden als rivierwaartsche grens hunner eigendommen.

§ 4. Bij toepassing van § 2 wordt verder gehandeld volgens het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, behoudens:

a. dat alle zaken betreffende eenzelfde werk worden gevoegd;

b. dat, indien den eischer eene grootere oppervlakte wordt toegewezen dan hem volgens de teekening zoude toekomen, het Rijk, in de overige gevallen de eischer in de kosten wordt veroordeeld.

Artikel 23. § 1. Is geene vordering, als bedoeld bij art. 22, § 2, ingesteld, dan wordt de teekening voorzien van eene verklaring dienaangaande, van den griffier der daar bedoelde rechtbanken vervolgens overgeschreven in de openbare registers, bedoeld bij art. 671 van het Burgerlijk Wetboek.

§ 2. Is de lijn der begroeiing bij vonnis vastgesteld en dit vonnis in kracht van gewijsde gegaan, dan geschiedt daarvan gelijke overschrijving.

§ 3. De werking van art. 16, § 1, vangt aan op den dag der overschrijving van de teekening of het vonnis.

Artikel 24. Zoolang de ingevolge art. 23 aan de gerechtigden tot het oeverland gekomen strook niet is aangewassen of op andere wijze verland, is het Rijk zonder gehoudenheid tot vergoeding bevoegd daarin grond en baggerspecie te storten.

Artikel 25. § 1. Wordt de ingevolge art. 20 of art. 23 aan de gerechtigden tot het oeverland gekomen strook van de rivier of den stroom afgescheiden door aan het Rijk toebehoorende aan-

wassen of andere verlandingen, dan zijn die gerechtigden zonder gehoudenheid tot vergoeding bevoegd te vorderen, dat hun, ten dienste van elks deel in die strook en in het oorspronkelijk oeverland, uitweg naar de rivier of den stroom worde verleend, van ten hoogste drie Meter breedte, naar omstandigheden afzonderlijk of gemeenschappelijk en te minster schade voor het Rijk.

§ 2. Aanleg en onderhoud van den uitweg geschiedt door en op kosten van hen, aan wie uitweg is verleend.

§ 3. Bij gebreke van overeenstemming kan de vordering tot verleening van uitweg volgens § 1 worden ingesteld bij de rechtbank, binnen wier gebied de daar bedoelde strook geheel of ten deele is gelegen."

Dit alles in de plaats voor de weinige regelen uit art. 9 der Publicatie van 1806.

Bij lezing dezer artikelen valt al dadelijk in het oog, dat het beginsel van artikel 9 der Publicatie, geheel naar de oorspronkelijke opvatting, is gehandhaafd en, bevrijd van de banden waarin de jurisprudentie het in den loop der tijden had bekneld, weer in het ontwerp is neergelegd.

Immers, de mogelijkheid dat de Staat zijn recht op de aanwassen kan verliezen, bij verzuim om de oeverlandeigenaren vooraf in de gelegenheid te stellen de werken voor hunne rekening aan te leggen, wordt uitgesloten door de reeds medegedeelde bepaling — vervat in Hoofdstuk III — dat de Staat voortaan steeds die werken voor eigen rekening aanlegt, en in de tweede leemte — dat de Staat zijn aanspraken moet beperken tot de aanwassen die ontstaan aan oeverlanden waartegen een krib aansluit — wordt voorzien door § 1 van art. 17, waarbij de reeds sedert tal van jaren aangenomen regel, dat de werking van een krib zich uitstrekt, stroomopwaarts tot $1^1/_2$ maal en stroomafwaarts tot $2^1/_2$ maal hare lengte, tot wettelijk voorschrift wordt gemaakt.

Wij zullen de aangehaalde artikelen meer van nabij beschouwen en wij meenen daarbij te mogen uitgaan van de onderstelling, dat zij in de toekomst een minstens even scherpe critiek zullen hebben te doorstaan als is toegepast op het nog geldende art. 9 der Publicatie van 1806.

Bij beschouwing van art. 16, 1e lid, valt dan dadelijk in het oog, dat de bepalingen in Hoofdstuk IV, hun kracht geheel en al

verliezen, wanneer het Rijkswerk niet aan het oeverland is aangesloten, omdat het werk moet zijn uitgebouwd uit het oeverland, of uit eenig aan den oever verbonden werk.

Al worden verreweg de meeste rivierwerken aan het oeverland verbonden, er kunnen er zijn, wat meer zegt: er zijn Rijksrivierwerken die los van eenig oeverland liggen, en toch aanwassen, ook aan het oeverland, doen ontstaan.

In het ontwerp is de beteekenis van het woord *oever* niet nader omschreven, zoodat het begrip daaraan te hechten, zal moeten worden ontleend aan het B. W. en mocht het gebeuren, wat geenszins onmogelijk is, dat de grenzen van kleinere eilanden en platen, door de jurisprudentie, niet tot de in art. 578 B. W. bedoelde oevers zouden worden gerekend, dan zouden daarmee de kribben, aangesloten aan een eiland of aan een plaat, gevaar loopen, buiten deze rivierenwet gesteld te worden.

Verder lezen we dat „de gerechtigde tot het oeverland, in „eigendom (zal) verkrijgen, de strook, gelegen tusschen de oeverlijn „en de lijn der begroeiing, voor zooveel deze strook aan het Rijk „behoort". Dit lijkt heel veel op een eigendomsovergang, die in werkelijkheid echter zeer bescheidene afmetingen heeft. De strook hier bedoeld behoort privaatrechtelijk reeds aan den eigenaar van het oeverland, omdat deze zijn bezitsrechten steeds tot aan de rivierwaartsche grens der begroeiing heeft uitgeoefend; hij krijgt dus iets in eigendom wat hij mogelijk reeds sedert onheuchelijken tijd ongestoord heeft bezeten. De aanspraken welke het Rijk op deze strook kon doen gelden, zijn beslist van uitsluitend publiekrechtelijken aard, en de onderstelling is mogelijk niet te gewaagd, dat het niet de bedoeling is om van die rechten — die toch uitsluitend kunnen bestaan in het uitoefenen van politietoezicht in 't rivierbelang — ook maar het geringste prijs te geven.

Het verdient opmerking dat hier gesproken wordt van oever*lijn*, ter aanduiding van een grens der strook welke de gerechtigde tot het oeverland in eigendom verkrijgt, hoewel nergens, noch in deze wet noch in het B. W., de plaats van die *lijn* wordt omschreven.

We mogen wel aannemen dat hiermee bedoeld is, de grens van het zomerbed (naar de beteekenis van dit woord in de Rivierenwet) of de grens van het, (naar artt. 577 en 578 B. W.) aan den Staat behoorende rivierbed, doch zoolang dit niet uitdrukkelijk geschreven staat, is twijfel niet uitgesloten. De onderstelling dat de samen-

steller van de Rivierenwet, zich hier den oever, naar de omschrijving van art. 578 als een *lijn* heeft gedacht, is, ondanks alle vaagheid en onduidelijkheid van dit artikel, te gewaagd, omdat daarmee tevens het terrein, volgens § 1 van art. 16 der Rivierenwet door den Staat aan den oeverlandeigenaar afgestaan, een fictie zou worden.

Jammer mag het genoemd worden dat de thans geboden gelegenheid niet is gebruikt om in het begrip „oever" wat meer klaarheid te brengen, te meer daar ook het ontwerp tot herziening van het Burgerlijk Wetboek, zooals we vroeger zagen [1]), ons daaromtrent volkomen in 't onzekere laat.

Heeft men, zouden we willen vragen, met § 2 van art. 1, nog iets meer willen te kennen geven, dan dat de rivierwaartsche grens der regelmatige begroeiing niet landwaarts van de oeverlijn (grens van het zomerbed?) mag liggen of althans, indien zulks op het terrein wel het geval is, die begroeiingsgrens dan niet als de naar dit artikel te vormen eigendomsgrens mag worden aangemerkt? Bij eersten aanblik dachten we aan een voorschrift om, bij het bepalen of vastleggen van de tot eigendomsscheiding geworden „lijn van begroeiing", deze te regulariseeren, d. w. z. tot zoo eenvoudig mogelijke rechte of gebroken lijnen terug te brengen, doch bij nadere beschouwing blijkt dit er niet in opgesloten te liggen. Immers in elke dwarsdoorsnede over de rivier liggen twee punten (aan elken oever één), waar de (regelmatige) begroeiing ophoudt en, aangezien het aantal doorsneden oneindig groot is, is 't getal te vereenigen punten dat eveneens, ergo is de hier bedoelde lijn der begroeiing: de rivierwaartsche grens der regelmatige begroeiing in al hare grilligheid.

De bedoeling van deze paragraaf blijft dus voor ons een raadsel.

In § 1 van art. 17, zijn de woorden: „beide afstanden" e. v. niet vrij van bedenkingen. Het meten van den bedoelden afstand, langs de lijn der begroeiing die, als boven bleek, elken denkbaren gebogen en grilligen vorm kan hebben, geeft in veel gevallen aanleiding tot de oplossing van een hoogst moeilijk meetkunstig probleem en dit kan dus herhaaldelijk een bron van twist worden.

't Snijpunt van de lijn der begroeiing „met de as van het werk" kan groot gevaar loopen, dat het na eenige jaren, in de praktijk niet meer mag gezocht worden daar waar de wetsontwerper 't zich

[1]) T. a. p. pag. 181.

heeft gedacht. Bestaat het werk uit één krib ter breedte van eenige meters, dan zullen de belanghebbenden het over de plaats van dat snijpunt wel eens worden, doch een „soortgelijk werk" kan tientallen meters breed zijn, ja zelfs 't geval is niet uitgesloten, dat de breedte overeenkomt met of nog meer bedraagt dan vijfmaal de lengte en dan zal de plaats waar de Staat het recht op aanwassen kan doen gelden, moeilijk te vinden zijn.

Weliswaar bestaan dergelijke breede werken gewoonlijk uit een of twee kribben, met daartegen of daartusschen aangebrachte ophooging van zand, puin of klei, en dan wordt in het Waterstaatsbestek dergelijk werk veelal omschreven als bestaande uit een krib (of twee kribben) met grondaanvulling, en dan vindt men in de plaatsbepaling van het werk gewoonlijk de ligging van *de as* der te maken krib of kribben, door in meters uitgedrukte afstanden uit vaste punten aangegeven, doch de betrokken oeverlandeigenaar schijnt niet verplicht te zijn die opvatting tot de zijne te maken, en niets belet hem, het midden van het werk in zijn geheel, als *de as* te beschouwen.

Misschien zelfs zal het onder de werking der aanhangige wet, geenszins onmogelijk zijn, meerdere kribben, die als één werk, gelijktijdig worden aangelegd en die bestemd zijn elkander in hunne werking op de stroombaan te steunen, krachtens art. 16, als een complex te beschouwen en dan *de as* te zoeken in 't midden van dit kribstelsel. In dit geval zouden de aanwassen van den Staat, zeer denkbeeldig worden.

Hoewel zulks uit de bewoordingen dezer paragraaf niet blijkt, mogen we zeker wel aannemen dat in een geval als hier ondersteld werd, voor de bepaling der stroomopwaartsche en der stroomafwaartsche grens van de Rijksaanwassen, alleen de lengte der twee buitenste kribben in rekening moet gebracht worden. Gewoonlijk liggen de kribben zoo dicht bij elkaar, dat de naar den gestelden regel voor elke van twee opvolgende kribben bepaalde afstanden, gedeeltelijk zullen samenvallen. Het kan bezwaarlijk in de bedoeling liggen, in dit geval art. 16 § 1, van toepassing te doen zijn over een afstand van 4 maal de som der lengten van al de kribben.

Bij de practische uitvoering van dit voorschrift zullen we ook in onzekerheid verkeeren, ingeval een of meer kribben zijn aangelegd bij de uitmonding van een strang of kil. Waar vinden we dan de „lijn der begroeiing"? Moet zij de grens der begroeiing

langs den oever van de landtong of het schiereiland volgen, zoodat ook in een gedeelte van die strang of kil, het recht van aanwas voor den oeverlandeigenaar verloren gaat? Dan wordt een niet onbelangrijke verandering gebracht, in de thans gebruikelijke wijze van handelen, omdat nu altijd de aanwassen in dergelijke strangen — ongeveer tot de rechte lijn, die de meest in de rivier uitspringende punten der oeverlijn van (ongeveer) middelbare rivier, onmiddellijk boven en beneden de strang, onderling verbindt — aan particulieren worden overgelaten.

Voor wij van deze paragraaf afstappen, zouden we nog willen vragen, waarom hier weer het raadselachtige woord „oever" is gebruikt, inplaats van het meer concrete „oeverland" en verder of het voldoende geacht moet worden, hier alleen te spreken van „de lengte van het werk", zonder meer. Voor mannen van het vak zal dit geen bezwaar hebben, maar leeken in rivieraangelegenheden is het niet altijd duidelijk, dat de *lengte* van een rivierwerk gemeten wordt in de richting van de *breedte* der rivier en omgekeerd de *breedte* van een werk in de richting van de *lengte* der rivier. Laten we hopen, dat de juristen der toekomst het in dezen steeds eens zullen zijn met de vakmannen.

Zoowel in § 1 als in § 2 van dit artikel ontmoeten we de woorden: „*te* verbinden". 't Zal toch wel de bedoeling zijn, de voorschriften ook nog te laten gelden wanneer het „werk" en de „oever" of het „werk" en de „strekdam" eenmaal onderling *verbonden zijn?*

De woorden: „stroomop- en stroomafwaartsche armen van den dam" zouden, ten onrechte natuurlijk, kunnen doen onderstellen dat een strekdam altijd minstens één „stroomopwaartschen" en een „stroomafwaartschen arm" moet hebben.

Het ligt ongetwijfeld in de bedoeling dat, wanneer het werk bestaat uit een dwarskrib met daaraan verbonden strekdam, de grenzen der oppervlakte waarvan de oeverlandeigenaar zijn aanwasrecht verliest, moeten bepaald worden door de afstanden in § 1 omschreven, vermeerderd: stroomopwaarts met de lengte van den stroomopwaartschen arm van den strekdam en stroomafwaarts met de lengte van den stroomafwaartschen arm. Duidelijk is dit echter niet. De redactie van dit artikel sluit geenszins de opvatting uit dat de „beide afstanden" moeten vermeerderd worden met de lengte van de beide armen dus met de geheele lengte van den strekdam.

De toepassing van § 2 kan moeilijkheden veroorzaken, wanneer het werk bestaat uit meerdere kribben waarvan een of meer met daaraan verbonden strekdam. Zoolang die strekdam bestaat uit een „stroomopwaartsche(n) arm" van de eerste of een „stroomafwaartsche(n) arm" van de laatste krib (eerste en laatste geteld in de richting van den stroom), zal de uitvoering van dit voorschrift- als we de op pag. 16 aangeduide moeilijkheid buiten beschouwing laten — vrij eenvoudig zijn, doch wanneer aan een dier twee kribben een strekdam verbonden is die niet met de aangeduide richting overeenkomt, of wanneer aan een of meer der tusschengelegen kribben een strekdam aangesloten is, staan we onmiddellijk voor de vraag, of de lengte van dergelijken dam of dergelijke dammen, al dan niet in rekening moet gebracht worden.

§ 3 heeft natuurlijk ten doel, om ingeval aan eenig rijksrivierwerk grootere afmetingen gegeven worden, ook de werkingssfeer ten aanzien van de oppervlakte waarin de gerechtigden tot het oeverland hun recht van aanwas verliezen, een op de bepalingen dezer wet gegronde uitbreiding te doen ondergaan, doch het schijnt volstrekt niet zeker dat de wijze waarop dit denkbeeld hier omschreven is, in de toekomst zijne verwezenlijking zal waarborgen. In de eerste plaats is het verre van duidelijk, dat de afmetingen van de uitbreiding der bovenbedoelde oppervlakte, moeten worden afgeleid uit de afmetingen der uitbreiding van het werk, in voege als bij § 1 van dit artikel is omschreven en in de tweede plaats hebben we redenen voor moeilijkheden te vreezen, wanneer we terugzien op 't geen straks is gezegd omtrent „de as" van het werk. Wordt bijvoorbeeld een bestaand rivierwerk uitgebreid zoodanig dat de breedte (d. i. de afmeting in de richting van de lengte der rivier) aan beide kanten van het werk evenveel toeneemt, terwijl de lengte van het werk onveranderd blijft, dan wordt „de as" niet verplaatst, zoodat geen verplaatsing van de grenzen der aanwasrechten kan volgen.

Art. 18 is, blijkens de Memorie van Toelichting, alleen van toepassing wanneer het recht van aanwas niet behoort aan den eigenaar van het oeverland, doch als bizonder recht, toekomt aan bizondere personen of gemeenschappen. We mogen dit alzoo niet uitbreiden tot het geval dat de oeverlandeigenaar, uithoofde van door hem aangelegde kribwerken van ouderen datum dan het Rijkswerk, recht op aanwassen kan doen gelden. Dit wekt verwondering, omdat

elders in de wet niet gerept is van dit, in de praktijk toch zoo veelvuldig voorkomende geval. Ook in de toekomst is de mogelijkheid nimmer uitgesloten, dat de Staat kribben maakt, binnen het werkingsgebied van particuliere krib- of oeverwerken, omdat — al maakt de Staat de werken, die hij in 't rivierbelang noodig oordeelt, voortaan steeds zelf — de eigenaren van het oeverland, ook naar de nieuwe wet, vergunning kunnen bekomen tot het aanleggen van oeverwerken, die zij in 't belang van hun oeverland noodig achten.

Dit artikel bevestigt overigens onze, bij art. 16 § 1, geuite onderstelling, dat de samensteller der wet onder oever*lijn* niet heeft willen verstaan den „oever" van art. 578 B. W. Dan toch zou hij hier niet hebben kunnen spreken van „gronden die behooren tot den oever", omdat zoo stoffelijke voorwerpen als „gronden" toch heel moeilijk kunnen behooren tot een *grens*, d. i. tot een onstoffelijke *lijn*.

Art. 19 schrijft voor: uitbakening van „de lijn der begroeiing". Denken we ons die lijn naar de omschrijving van art. 16 § 2 dan kan de oever van een stroom, na dergelijke uitbakening een vrolijken aanblik opleveren. Aan de letter van de wet is niet voldaan, zoolang niet *elk punt* van de lijn der begroeiing, door eenig, als baak geldend voorwerp is aangeduid. Een vast aaneengesloten, ondoordringbare haag dus, van baken, jalons, palen of piketten. Bij ook maar de geringste opening, is er eenig punt waarop de regelmatige begroeiing langs den oever eindigt, een onderdeel dus van „de lijn der begroeiing", niet uitgebakend, en is de Staat in verzuim. Dat fraais *moet* blijven staan, zeer impératief dus, en dat gedurende een tijdsverloop dat zich kan uitzetten tot zestig plus dertig (art. 21 § 1), plus nogeens dertig (art. 22 § 1), dat zijn honderdtwintig dagen, ongerekend de dagen die er na expiratie van dien termijn nog zullen verloopen, eer de rechtbank de lijn der begroeiing zal hebben vastgesteld. In al dien tijd mag er van die teekens geen enkele verdwijnen, of verwijderd worden. Als dit mocht gebeuren, door welke oorzaken ook, treedt er verzuim in.

We nemen gaarne aan dat het zoo niet bedoeld is, doch het staat er.

§ 2 van art. 20 bepaalt, dat de werking van art. 16 § 1 aanvangt op den dag van de overschrijving der akte waarbij de lijn der begroeiing wordt vastgesteld. We zagen reeds, dat er een aanzienlijk tijdsverschil kan bestaan tusschen het tijdstip van de „uitbakening"

van de „lijn der begroeiing" en de „vaststelling". Tusschen den dag dier „uitbakening" en dien der overschrijving van de akte, kunnen dus maanden verloopen, en in dien tijd kan de „lijn der begroeiing" veranderen, zoodat ook nog de grens buiten welke de oeverlandeigenaar zijn recht van aanwas zal verliezen, in dien tijd kan veranderen.

Naar onze bescheiden meening is zulks ondenkbaar en toch alweer, het staat er.

Omtrent art. 21 willen we alleen opmerken, dat in § 1 *a* wordt voorgeschreven het ter visie leggen van een teekening op geen kleinere schaal dan 1 á 1250. Als we dan in aanmerking nemen, dat op die teekening de kadastrale perceelgrenzen moeten overgebracht worden, en verder dat vrijwel alle langs de groote rivieren gelegen gronden, bij het kadaster op de schaal van 1 à 2500 geteekend zijn, dan springt dadelijk in het oog, dat dit voorschrift het vrijwel altijd noodig zal maken de kadastrale perceelgrenzen op schaal van dubbele afmetingen over te brengen, wat veel tijd, dus veel geld zal kosten. In verreweg de meeste gevallen, is de schaal 1 à 2500 ruimschoots voldoende, en dan wordt de duidelijkheid, door de grootere schaal, allerminst gebaat. Bij eenige uitgestrektheid van het terrein wordt het overzicht er zeer zeker door bemoeilijkt.

De verdere inhoud der aangehaalde artikelen van hoofdstuk IV, geeft regelen voor wettelijke vaststelling der grenzen van het gebied waarin — als gevolg van den aanleg der rijkswerken — de gerechtigde tot het oeverland zijn aanwasrecht zal verliezen. We meenen te mogen opmerken, dat de wijze waarop die wettelijke delimitatie tot stand zal komen, *zeer*, haast zouden we zeggen *te*, omslachtig is of althans kan worden, al willen we daartegenover onmiddellijk het groote voordeel stellen, dat de delimitatie, niet meer onmogelijk kan worden gemaakt, door onwil van een oeverlandeigenaar om tot contractueele vaststelling dier lijn mede te werken.

Wordt in art. 16 gesproken van de(n) gerechtigde tot het oeverland en verder doorloopend van de gerechtigden of van ieder gerechtigde tot het oeverland, dan heeft men in 't eerste geval vermoedelijk alleen het oog gehad op den eigenaar, (als houder van het recht van aanwas) en zijn in de andere artikelen bedoeld, alle terzake

gerechtigden, uit welken hoofde dan ook. De Staat zal echter alleen verplicht zijn rekening te houden met de (hem?) bekende gerechtigden, (art. 21 § 3) zoodat hij nimmer in gebreke kan worden gesteld, wegens 't verzuimen van eenige formaliteit ten opzichte van een gerechtigde, zoolang diens aanspraken niet bekend zijn.

Boven hadden we reeds gelegenheid op te merken, dat het ontwerp niet voorziet in een regeling van de rechten van den Staat en die van de oeverlandeigenaren, wanneer, bij den aanleg der Rijkswerken, ter plaatse reeds particuliere oeverwerken aanwezig zijn. Tot heden heeft het Domeinbestuur in die gevallen steeds aan particulieren overgelaten, de aanwassen die Staatseigendom zouden geworden zijn, als die particuliere kribben, Rijkskribben waren geweest.

Dit is echter niet het eenige onderwerp dat door het wetsontwerp onaangeroerd wordt gelaten. Zoo was het tot heden en blijft het ook onder de nieuwe wet duister of de Staat wanneer hij een zijtak (kil of strang) van de rivier, heeft afgedamd, daardoor recht verkrijgt op de aanwassen aan de, ter weerszijden van de afgesloten kil gelegen oeverlanden en zoo ja, hoever dat recht zich uitstrekt, dan wel of de Staat alleen aanspraak kan maken op de eilanden, de platen die in den afgedamden rivierarm zullen ontstaan, en waarvan hij, krachtens art. 577 B. W., eigenaar is.

Principieël komt dezelfde vraag op den voorgrond, wanneer door den Staat, aan zeker riviervak een nieuwe bedding wordt gegeven, waarbij in den regel de oude rivierbedding aan een der einden, door een dam, van de rivier wordt afgesloten. Omtrent de aanwasrechten van den Staat op de aanwassen daarna en daardoor ontstaande aan de oeverlanden langs den ouden, afgedamden rivierarm, geeft dit wetsontwerp geen licht.

Voorts laat dit wetsontwerp ons in 't onzekere bij de vraag of een Rijksrivierwerk, gelegen aan een landtong bij de splitsing van een rivier in twee takken, of bij de samenvloeiing van twee rivieren, den Staat recht geeft op aanwassen langs de oevers van de beide rivieren, over de bij art. 17 bedoelde uitgestrektheid, dan wel of dit slechts 't geval is in een van beide. In 't laatste geval kan allicht de vraag rijzen, tot welke van de beide rivieren de Staat zijn aanspraken moet beperken.

Laten we de straks aangeduide moeilijkheden („as van het werk",

„lijn der begroeiing") alsmede een nog hierna te noemen leemte dezer Rivierenwet buiten beschouwing, dan weten we voortaan hoever het recht van den Staat, op de aanwassen, zich langs den oever uitstrekt. We kunnen dan aan den oever de punten vinden waar het recht van den Staat ophoudt, doch het wetsontwerp stelt niet duidelijk in het licht hoe van die eindpunten uit, de grens der Rijksaanwassen getrokken moet worden. Er staat wel is waar, dat de gerechtigde tot het oeverland zijn recht tot aanwas verliest, rivierwaarts van de lijn der begroeiing, en daarin vinden we wel eenige aanduiding om te onderstellen, dat de boven- en de benedengrens der Rijksaanwassen, bepaald worden door de lijnen, uit de even genoemde eindpunten loodrecht op de as van de rivier getrokken, doch veel meer dan een onderstelling is dit niet. Daaruit volgt dat geschillen over den loop dier dwarsscheidingen, tusschen de aanwassen van den Staat en die van particulieren, allerminst onmogelijk zullen zijn.

Ten slotte meenen wij in deze wetgeving nog de zeer belangrijke leemte te ontdekken, dat zij wel den gerechtigde tot het oeverland zijn aanwasrecht binnen zekere grenzen doet verliezen, maar dat zij den Staat niet tot opvolger in dat recht van aanwas maakt. Bij de slot- en overgangsbepalingen wordt de Publicatie van 1806 ingetrokken en daarmee vervalt de eenige wettelijke bepaling krachtens welke de Staat eigenaar wordt van de aanwassen door Rijksrivierwerken veroorzaakt. Wordt dit recht niet ten behoeve van den Staat opnieuw in deze wet uitdrukkelijk omschreven, dan zal de Staat naar wij vreezen, eerlang de schadelijke gevolgen van die leemte ondervinden.

De Staat zou zich dan mogelijk nog kunnen beroepen op art. 576 B. W., doch er mag ernstig aan getwijfeld worden of hem dit baten zou, aangezien hij dan zal hebben te bewijzen, dat de onroerende zaken, welke hij opvordert, „geenen eigenaar hebben en onbeheerd zijn", terwijl haast met zekerheid kan worden aangenomen dat die laatste omstandigheid, bij de aanwassen in de rivieren, zelden zal voorkomen.

Bezien van het standpunt dat wij innamen, biedt dit wetsontwerp dus in meer dan een opzicht teleurstelling. Zooals de voorschriften nu in ontwerp zijn opgesteld geven ze, zooals we zagen gelegenheid te over, voor den Staat om in lastige en schier onuitvoerbare plichtplegingen en formaliteiten te vervallen, en voor de oeverland-

eigenaren om zich door de mazen dezer wet heen te wringen. Behalve de genoemde bezwaren tegen de details dezer wet meenen we nog een gevaar te zien in de omstandigheid, dat zij slechts een zeer partieele regeling bevat, van een onderdeel van het aanwasrecht in uitgebreiden zin. Als eerlang het tweede boek van het Burgerlijk Wetboek zal zijn herzien, en vervangen is door het nog sluimerende ontwerp, zullen de daarin vervatte artikelen (59 à 62 en 79 à 81), *) zij het mogelijk na eenige wijzigingen, de eigenlijke wetgeving op dit gebied uitmaken. We beleven dan een herhaling van de geschiedenis der heerschende wetgeving. De partieele regeling van 1806, werd gevolgd door de meer uitvoerige regelen van civielrecht, opgenomen in het B. W. van 1838, en dit is meer dan eens aanleiding geweest tot een poging (we hebben hiervoren een geval aangehaald) om aan art. 9 der Publicatie van 1806, hare geldigheid omtrent de regeling van eenig recht van aanwas te ontzeggen. Zou het nu zoo ondenkbaar zijn, dat aan onze rechtspraak der toekomst een dergelijke kwestie zal worden voorgelegd met betrekking tot de dan heerschende „Rivierenwet" en het „herzien B. W."?

Hebben we aangetoond, dat hetgeen thans geboden wordt, naar onze bescheiden meening niet voldoet aan de eischen van een deugdelijke en afdoende wettelijke regeling van dit onderwerp, dan willen we niet in gebreke blijven om in hoofdtrekken aan te geven hoe we ons zoodanige wetgeving denken.

Wij meenen dat er, reeds sedert tal van jaren, behoefte bestaat aan een wet die, als afzonderlijke wetgeving — zij het ook met vermelding van enkele bepalingen van publiekrecht — de civiele kwestie van het recht van aanwas in onze rivieren, in haren geheelen omvang, duidelijk en afdoende regelt. Zij behoorde voor elke wijze waarop aanwas in en langs onze rivieren ontstaat, een duidelijk antwoord te geven op de vraag wien die aanwas toekomt, zij behoorde te regelen de rechten van den eigenaar van den stroom eenerzijds en die der eigenaren van de aan den stroom grenzende en de binnen zijn gebied gelegen eigendommen anderzijds en evenzeer de rechten en verhoudingen, in zake aanwassen, tusschen de eigenaren der aan dien stroom gelegen eigendommen onderling, een algemeene regeling alzoo, in beginsel

*) Zie t. a. p. pag. 172 en 173.

niet ongelijk aan die welke was neergelegd in het „Waterrecht des Furstendoms Gelre en Graafschaps Zutfen" uit de jaren 1715 en 1767.

Het Burgerlijk Wetboek behoorde dan slechts, met eenige weinige woorden, het noodige verband te leggen tusschen dat speciale recht en het algemeene burgerlijke recht.

Zal het eenmaal zoover komen, dan zal de ontwerper dier wet zich meer hebben los te maken van de traditie, en veel meer een zelfstandig en oorspronkelijk standpunt hebben in te nemen, dan zijn voorgangers deden, hij zal hebben rekening te houden met het feit dat onze huidige samenleving, ten aanzien van de rivieren rechtsverhoudingen in 't leven heeft geroepen die geheel en al vreemd zijn aan het verleden.

DE VRIES.

Gorinchem, Februari 1906.

Mochten deze regelen den lezer aanleiding geven het opstel van 1899, Tijdschrift jaargang XV pag. 153 v.v. op te slaan, zoo verzoeken wij, daarin de volgende zinstorende drukfouten te verbeteren:

Pag. 164 regel 7 v. b. staat „opgereden" moet zijn „opgerèsen".
„ 168 laatste regel „ „rijkseigendommen" moet zijn „rijkseigendom".
Pag. 169 achter regel 6 v. o. behoort te staan: (Arrest H. R. d. d. 18 Februari 1898).
Pag. 182 regel 4 v. o. staat axima's i. p. v. axioma's.
„ 184 „ 3 v. b „ tertio i. p. v. tertium.
„ 188 „ 10 v. b. „ gereseveerd i. p. v. gereserveerd.

De rechtszekerheid van den grondeigendom

Adres door het Hoofdbestuur van de Broederschap der Notarissen in Nederland verzonden aan de Ministers van Financiën en Justitie.

AMSTERDAM, 16 Januari 1906.

Het Hoofdbestuur van de Broederschap der Notarissen in Nederland heeft met groote ingenomenheid kennis genomen:

1°. van de toezegging, gedaan door Zijne Excellentie den Heer Minister van Financiën bij de beraadslaging over hoofdstuk VII B (financiën) der Staatsbegrooting, om de herziening der registratiewetgeving te doen voorbereiden door eene Staats-

commissie, aan welke Commissie dan tevens zou kunnen worden opgedragen te onderzoeken, in hoeverre de thans bestaande regeling betreffende de kantoren van hypotheken en kadaster herziening behoeft en of wellicht niet vereeniging der registratiekantoren hiermede aanbeveling zou verdienen. (Handelingen der Tweede Kamer St. Gen. 1905/06, pag. 965—973.)

2°. van het verlangen van denzelfden Minister, om over de vraag, of het kadaster zelf wijziging behoeft, waarbij dan ook komt de vraag van het rechtsgeldig karakter van het kadaster, overleg te plegen met den Heer Minister van Justitie. (Handelingen der Tweede Kamer St. Gen. pag. 973—977.)

Nu dus wellicht eerlang de vraag, of bewijskracht omtrent de grenzen der perceelen moet worden toegekend aan een met dat doel samengesteld kadaster, aan eene Staatscommissie ter beantwoording zal worden voorgelegd, en deze vraag weder ten nauwste verband houdt met de overdracht der onroerende zaken, veroorlooft het Hoofdbestuur voornoemd zich de vrijheid, om aan Uwe Excellentie in overweging te geven, om aan dezelfde Staatcommissie de vraag ter beantwoording voor te leggen; „of de rechtszekerheid van den grondeigendom niet behoefte heeft aan een wettelijk voorschrift, dat alle acten, bestemd om in de openbare registers te worden overgeschreven, aangeteekend of vermeld, in authentieken vorm moeten worden verleden?"

Het Hoofdbestuur wordt tot het stellen van deze vraag geleid door de omstandigheid, dat vele dergelijke acten in onderhandschen vorm worden opgemaakt en dat in sommige gedeelten van ons land deze vorm voor zoodanige acten voortdurend meer gebruikelijk wordt.

Ten betooge van de wenschelijkheid van den authentieken vorm voor dergelijke acten zou het Hoofdbestuur kunnen volstaan met eene verwijzing:

Ten eerste, naar het rapport der Staatscommissie van 1867, die tot taak had voorbereiding der herziening van de wetgeving op de eigendomsoverdracht van onroerende goederen, het hypotheekstelsel en het notariaat; het rapport dier Commissie, gedagteekend 21 April 1870, bevat reeds het voorstel: „geene andere acten worden ten kantore van hypotheken overgeschreven, dan die in authentieken vorm zijn verleden."

Ten tweede, naar de handelingen der Nederlandsche Juristen-

Vereeniging van 1893, alwaar toen de vraag is behandeld: „Of herziening wenschelijk is van het stelsel onzer wet, omtrent eigendom van den grond, in de richting van het Grondboek- of het Torrensstelsel of in anderen geest?" De Nederlandsche Juristen-Vereeniging sprak zich toen uit voor het behoud van het negatieve stelsel omtrent den grondeigendom en voor de wenschelijkheid: „om geene andere acten dan notarieele tot de bekendmaking in de openbare registers toe te laten."

Ten derde naar het verhandelde in de Broederschap van Candidaat-Notarissen in 1894 (Weekblad voor Notarisambt en Registratie, Nos. 1281, 1282, 1286 en 1290) alwaar eveneens de wenschelijkheid van den verplichten authentieken vorm voor dergelijke acten is uitgesproken.

Ten vierde, naar het ontwerp van het tweede boek van het Burgerlijk Wetboek (A°. 1899), welks art. 100 bepaalt: „dat overdracht van onroerende zaken geschiedt bij eene uitsluitend met dat doel opgemaakte notarieele acte".

Ten vijfde naar de handelingen van de Broederschap der Notarissen in Nederland in 1905 (Correspondentieblad, deel XIV, afleveringen 1, 2 en 3) alwaar met algemeene stemmen door een groot aantal Notarissen eene gelijke wenschelijkheid is uitgesproken.

Het Hoofdbestuur acht zich evenwel verplicht om te dezer plaatse nog eens in het kort te wijzen op de drie groote belangen welke bij de verlangde wetswijziging zijn betrokken:

Ten eerste: De Rechtszekerheid. Zoolang in ons land bestaat het zoogenaamde negatieve hypothecaire stelsel behoort aan het opmaken der acte van eigendomsoverdracht van onroerend goed vooraf te gaan een nauwgezet en degelijk onderzoek naar den eigendomstoestand daarvan en naar de handelingsbevoegdheid van den vervreemder. Wordt de acte van eigendomsoverdracht in authentieken vorm opgemaakt, dan geschiedt dit onderzoek door den notaris, die in de practijk zijne medewerking wel niet zal verleenen aan eene overdracht, die niet tengevolge zou hebben eene volledige eigendomsverkrijging door den kooper. Wordt de acte in onderhandschen vorm opgemaakt, dan blijft dit onderzoek in den regel achterwege. Zeer wel is het dan mogelijk dat de kooper waant verkregen te hebben „eigendom," die in werkelijkheid niets meer dan „bezit" zal blijken te zijn.

Ten Tweede: Het belang van 's Rijks Schatkist. Onverschillig

of men de registratiebelasting in den huidigen vorm behoudt, dan wel dat daarmede wordt gebroken, zoolang door den fiscus eene belasting wordt geheven op de mutatiën van vast goed onder de levenden en de prijs tot grondslag der heffing strekt, heeft de fiscus een aanzienlijk geldelijk belang bij de juiste vermelding van dien prijs en het behoeft geen betoog dat het veel meer waarschijnlijk is, dat in eene authentieke acte de prijs juist wordt vermeld, dan in eene onderhandsche acte, veelal opgemaakt door een zaakwaarnemer en waarin partijen alles kunnen schrijven wat zij maar wenschen.

Ten derde: Het belang van het Nederlandsche Notariaat. Wanneer de staat het wenschelijk acht, dat binnen zijn kring in functie zijn ongeveer 840 notarissen (ambtenaren), dan rust op hem de verplichting om te zorgen, dat deze ambtenaren in de uitoefening van hun vertrouwensambt een bron vinden van genoegzame inkomsten. Dat het openbaar belang hierbij ten nauwste is betrokken, springt in het oog. Onregelmatigheden van notarissen hadden soms onbehoorlijke gedragingen, maar soms ook gemis aan genoegzame inkomsten tot oorzaak. En vooral dit laatste moet aan den Staat nimmer als grief kunnen worden aangerekend!

Daarom behoort de Staat niet voor te gaan — gelijk helaas geschiedt — in aankoop van onroerende zaken bij onderhandsche acte!

De zaakwaarnemerij neemt voortdurend toe; onder hen, die haar uitoefenen zijn burgemeesters en gemeentesecretarissen, niettegenstaande de bepaling van de artt. 63 en 99 der gemeentewet; vooral in het noorden des lands en ook reeds in andere gedeelten van het Koninkrijk worden openbare verkoopingen van onroerende goederen gehouden ten overstaan van . . . . . zaakwaarnemers; in ons land bestaan strafbepalingen op het onbevoegd uitoefenen der geneeskunst, doch niet op onbevoegde uitoefening der rechtspractijk; aan alles wat in den loop der laatste zestig jaren te dezen aanzien werd gevraagd, is door de Regeeringen geen aandacht geschonken.

De eischen, die voor het verkrijgen van het notarisambt worden gesteld, zijn terecht voortdurend moeilijker geworden; het is van algemeene bekendheid dat, wanneer na moeilijke en kostbare studie de bevordering tot candidaat-notaris is bereikt, een groot aantal jaren door den candidaat op eene benoeming moet worden gewacht, zoodat in den regel het notarisambt niet beneden den 40-jarigen leeftijd wordt verkregen.

Wanneer nu de notaris lijdelijk moet aanzien, dat de verkoopingen

van onroerende goederen, op vele notarieele standplaatsen de eenige bron van beteekenende inkomsten van den notaris, geschieden ten overstaan van leeken, die met ongepaste vermetelheid het notarisambt nabootsen en de Regeering beschermt het notariaat daartegen niet, dan loopt dit ambt gevaar om te geraken tot verval, wellicht om ten onder te gaan!

Daarom wendt het Hoofdbestuur van de Broederschap der Notarissen in Nederland zich tot Uwe Excellentiën met het eerbiedige doch dringende verzoek om, wanneer de Regeering althans niet zelve aanstonds stappen wil doen tot verbetering van den gewraakten toestand, aan de hiervoor bedoelde in het uitzicht gestelde Staatscommissie tevens tot taak te stellen, zoodanige wijzigingen in de thans geldende wetten te ontwerpen, dat na derzelver verheffing tot wet, alle acten die bestemd zijn om in de openbare registers te worden overgeschreven, vermeld of aangeteekend in authentieken vorm moeten worden verleden.

't Welk Doende enz.

HET HOOFDBESTUUR VOORNOEMD,
Namens hetzelve,
J. C. G. POLLONES, *Voorzitter.*
CHs. MISEROY, *Algemeen Secretaris.*

Uit het Verslag van de Handelingen verricht door het Nederlandsch Landbouw-Comité over 1905.

Verrichtingen van de Commissiën en der Afdeelingen.

De Sub-Commissie ruilverkaveling uit de Commissie „Ontginning" zette haren arbeid voort en denkt in April 1906 met het voorbereidend schema gereed te zijn. Zie jaarverslag 1904, pagina 70.

Eerste Kamer, Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1906.

VII^de^ HOOFDSTUK B. (*Financiën.*)

Voorloopig Verslag.

Grondbelasting.

Van het wetsontwerp tot wijziging van art. 41 der wet van 26 Mei 1870 (*Staatsblad* n°. 82) tot regeling der grondbelasting dat bij Koninklijke boodschap van 3 November 1905 bij de Tweede Kamer werd ingediend (Gedrukte stukken der Tweede Kamer, Zitting 1905—1906, 111), is met voldoening kennis genomen. Het is te danken aan het initiatief van het waterschap „de Lauwerpolder", en het is dus te betreuren, dat dit waterschap zelf van de voorgestelde wijziging, komt zij tot stand, geen genot kan hebben. Toch heeft de polder het zeer noodig.

Men vroeg derhalve, of het wetsontwerp nog niet in dien zin zoude kunnen worden gewijzigd, dat daarbij aan de Regeering de bevoegdheid werd gegeven aan calamiteuse polders in bijzondere gevallen gedurende langeren tijd vrijdom van grondlasten te geven.

Kadaster en registratie.

Men had met genoegen gezien, dat de Minister in overweging wil nemen het benoemen van eene commissie tot herziening der wetten op de registratie en het kadaster.

Men bracht verder ter sprake het in de Tweede Kamer aangegevene denkbeeld, om de inning der mutatierechten en alles wat daarbij behoort, geheel over te brengen naar de hypotheekkantoren en dan nog wel de hypotheekkantoren te onttrekken aan het Departement van Financiën en over te brengen naar dat van Landbouw. Men was van oordeel, dat dit denkbeeld nooit zou kunnen worden uitgevoerd, zoolang de mutatierechten bestaan. Men wees er op, dat juist die rechten het grootste gedeelte uitmaken van de geheele registratiebelasting.

Bij deze bespreking werd er echter nogmaals op gewezen, dat het wenschelijk zoude zijn voor te schrijven, dat alle overgang van onroerend goed bij notarieele acte worde geconstateerd.

Het instellen van eene commissie tot onderzoek van eene herziening der registratiewetgeving werd ook toegejuicht, omdat dan aan diezelfde commissie eveneens dat der wetgeving op het kadaster zoude worden opgedragen. Men hoopte, dat eene dergelijke commissie dan ook het middel zoude vinden, om zonder te hooge kosten te komen tot het, naar het oordeel dezer leden, zeer zeker gewenschte, ja noodzakelijke kadaster met

bewijskracht Men waarschuwde daarbij echter tegen een in de Tweede Kamer besproken denkbeeld, om de perceelen zoo groot mogelijk te maken en de tegenwoordige zoogenaamde gebruiksgrenzen te doen vervallen. In de praktijk toch zou dit tot zeer veel bezwaren aanleiding geven, daar dikwijls de toepassing dier kleinere perceelen, onder anderen bij het verleenen van hypotheken, noodig is en men bij het bestaan alleen van groote perceelen. dikwijls gedeelten van perceelen zoude moeten verbinden, met al de bezwaren daaraan verbonden.

Bij deze bespreking werd gevraagd, of het niet mogelijk zoude zijn nu reeds een grondboek te maken en daarin bij vaststelling van nieuwe grenzen die perceelen op te nemen, nadat men de betrokken partijen schriftelijk heeft laten verklaren, dat zij de aldus vastgestelde grenzen als de juiste aannemen. Op die wijze zoude dan alvast een eerste stap worden gedaan, om de gegevens voor een kadaster met bewijskracht te verkrijgen.

Er werd beweerd, dat de ambtenaren van het kadaster zich veroorlooven bij hun aanslag van de onderstelling uit te gaan, dat de opgaven van het kadaster rechtskracht hebben. Vandaar eindeloos vele reclames, waartoe de belastingschuldigen genoopt worden om die foutieve aanslagen weer ongeldig te maken. Men vroeg voorziening ten deze.

Herziening Burgerlijke pensioenwet.

Naar aanleiding van 's Ministers onlangs in de Tweede Kamer gedane mededeeling betreffende de wijziging van art. 6 dezer wet, werd de vraag gesteld of de Minister bereid is de in uitzicht gestelde wijziging spoedig in te dienen; en zoo niet, of dan niet billijkheidshalve een partieele herziening urgent is, om te komen tot eene verkorting van den termijn van zestig maanden, als maatstaf van berekening van het pensioen.

Memorie van Antwoord.

Grondbelasting.

De vrijdomstermijnen bij de artt. 35 en 36 der wet van 26 Mei 1870 (*Staatsblad* n°. 82), tot regeling der grondbelasting, en de verlenging daarvan bij art. 41 bepaald, beoogen *aanmoediging* van landaanwinning. De wet van 6 Juni 1840 (*Staatsblad* n°. 17), omtrent den vrijdom van lasten ter zake van landaanwinning en landverbetering, aan de voormelde bepalingen ten grondslag liggende, had blijkens haar considerans slechts dat doel. In overeenstemming hiermede is bepaald, dat de vrijdom, maar ook de verlenging van den vrijdomstermijn, vóór de onderneming van het werk moet worden verzocht.

Hoewel dus het wetsontwerp tot wijziging van art. 41, zooals het daar ligt, alleszins rationeel is, heeft de ondergeteekende er geen bezwaar tegen,

de vraag, of er termen zouden kunnen zijn om te bepalen, dat in bijzondere omstandigheden aan reeds bestaande polders, die een mindere oppervlakte hebben dan 500 H.A., een langere vrijdomstermijn kan worden toegekend, in overweging te nemen.

Kadaster en registratie.

Wanneer de toegezegde overweging leidt tot het benoemen eener commissie tot herziening der wetgeving betreffende de registratie en de hypothecaire boekhouding, zal het onder dit hoofd ter sprake gebrachte nader onder de oogen kunnen worden gezien.

Of het aanbevelenswaardig is voor te schrijven, dat alle overgang van onroerend goed bij notarieele akte wordt geconstateerd, is een vraag tevens van burgerlijk recht. Vandaar dat de ondergeteekende zich van eene beantwoording dier vraag op dit oogenblik meent te mogen onthouden.

Omtrent de vraag, of invoering van een kadaster met bewijskracht wenschelijk of noodzakelijk geacht moet worden, zal in overleg worden getreden met den Minister van Justitie.

Indien dat overleg zal leiden tot de samenstelling van eene Staatscommissie, zooals bij de beraadslaging over dit onderwerp in de Tweede Kamer ter sprake werd gebracht, zal die Commissie zich ook bezig kunnen houden met de vraag of een kadaster met eigendomsperceelen aanbevolen mag worden.

Een grondboek te maken zonder voorafgaande grondboekwetgeving zou geen practisch nut hebben en dus ook niet het in verband daarmede aangegeven denkbeeld om, bij de vaststelling van nieuwe eigendomsgrenzen, wanneer daarbij medewerking wordt verleend door de belanghebbenden, deze schriftelijk te doen verklaren dat zij de aldus vastgestelde grenzen als de juiste aannemen.

Herziening Burgerlijke Pensioenwet.

De ondergeteekende kan slechts herhalen, hetgeen hij reeds ter beantwoording van den aandrang van sommige leden der Tweede Kamer, in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag dier Kamer omtrent dit hoofdstuk der Staatsbegrooting en bij de openbare beraadslaging in de Tweede Kamer over dat hoofdstuk heeft opgemerkt — dat zijns inziens de vraag of de in art. 6 der Burgerlijke Pensioenwet genoemde termijn van 5 jaren zonder bezwaar eenigszins zou kunnen worden verkort, behoort te blijven rusten totdat tot eene algemeene herziening onzer Burgerlijke Pensioenwetgeving wordt overgegaan.

Dat een wetsontwerp tot zoodanige algemeene herziening spoedig zal worden ingediend, kan hij niet toezeggen, daar hij zich thans in de eerste plaats heeft bezig te houden met het ontwerpen der belastingvoorstellen.

De heer van Waterschoot van der Gracht: Mijnheer de Voorzitter! Ik wensch in de eerste plaats mijn voldoening er over uit te spreken, dat de Minister van Financiën in de Tweede Kamer heeft toegezegd, wat hij in de Memorie van antwoord op het Voorloopig Verslag dezer Kamer heeft herhaald, dat hij in ernstige overweging wil nemen het instellen eener commissie tot herziening van de wetgeving op de registratie en het kadaster.

Ik hoop dus, dat die belangrijke quaestie van de registratie, waarop ik nu niet verder in bijzonderheden wil ingaan, door de commissie tot een goed eind mag worden gebracht.

Een andere zaak die ik nog even wil bespreken is, dat te gelijker tijd aan die commissie zou worden opgedragen de eventueele herziening van de kadastrale wetgeving, met de vraag vooral, of het wenschelijk zou zijn te komen tot een kadaster met bewijskracht. De quaestie van het kadaster met bewijskracht is van te grooten omvang dan dat ik van het geduld der Kamer zou vragen om bij gelegenheid van deze begrooting de zaak à fond te behandelen. Ik wil alleen mijn voldoening uitspreken, dat die zoo belangrijke zaak ook aan de commissie zal worden onderworpen, en deze dus zal kunnen nagaan in hoever een kadaster met bewijskracht — wat ik in beginsel altijd het wenschelijkst achten zou — zou kunnen worden bereikt. Ik wil echter wel toegeven, dat mijn ingenomenheid met een kadaster met bewijskracht door de studie die ik later nog meer van de zaak gemaakt heb, werkelijk eenigszins is afgenomen. Ik wil niet zeggen mijn ingenomenheid met het beginsel zelf, maar met het oog op den langen duur die zulk een herziening zou vorderen, op de kosten die zouden noodig blijken en op de groote omwenteling die daarvan het gevolg zou zijn. Ik meende eerst, dat men in betrekkelijk niet al te lange jaren daarmede gereed zou kunnen komen; dat men met gebruikmaking van de jaarlijksche hermetingen en van een schriftelijke erkenning van de betrokken eigenaars van de nieuwe grenzen die worden vastgesteld, in betrekkelijk korten tijd die zaak zou kunnen tot stand brengen.

Maar een gesprek, dezer dagen met den inspecteur der registratie gevoerd, heeft mij door de bijzonderheden, welke hij mij mededeelde, geleerd, dat dit niet zoo gauw zou gaan.

Met de hermeting gelijk die tegenwoordig geschiedt, komt men in een jaar met één gemeente niet gereed; en wanneer men bedenkt dat er 1139 kadastrale gemeenten zijn, zal men toegeven dat de zaak op die wijze veel te lang zou duren. Wanneer men niet kan komen tot een kadaster met bewijskracht, zijn er nog verschillende punten in het tegenwoordige

kadastrale stelsel, welke verbeterd kunnen worden en waardoor groote bezwaren kunnen weggenomen worden.

Ik blijf onder andere bij het denkbeeld, dat men bij de hermeting van perceelen de betrokken eigenaren schriftelijk de juisthèid der nieuwe grenzen zou kunnen laten erkennen. Ook al maakt men geen grondboek, zou ik dit in elk geval wenschelijk achten. Men maakt daartegen het bezwaar, dat op die wijze slapende geschillen wakker gemaakt zouden kunnen worden en tot tal van processen aanleiding gegeven zou worden.

Vooreerst geloof ik niet dat dit het geval zou zijn. Ik geloof, dat de betrokken landmeters in zeer veel gevallen niet alleen geen geschillen zullen uitlokken, maar die zelfs zullen trachten te voorkomen of uit den weg te ruimen. Maar bovendien is het bezwaar, dat men misschien slapende geschillen wakker zou maken, struisvogelpolitiek, die men niet mag volgen. Het is veel beter dat die quaestiën dan tot een einde gebracht worden dan misschien vele jaren later, wanneer het bewijs misschien zooveel moeielijker zal zijn en die processen heel wat langer zouden duren.

Dan is er o. a. nog een ander geval. Wanneer een landmeter bij een hermeting bevindt dat een perceel, staande ten name van een eigenaar, feitelijk in bezit is van twee of meer eigenaren, dan moet de landmeter, volgende den feitelijken toestand, dat perceel splitsen in zoo veel deelen als door de verschillende eigenaren bezeten worden.

Hij mag geen scheiding maken: dus dat perceel blijft onverdeeld. Dientengevolge wordt dergelijk perceel afgenomen van den legger van den vorigen eigenaar, ten wiens name het perceel in zijn geheel stond; daarvan wordt een gecombineerd perceel gemaakt dat onder een ander artikel van den legger komt. Van de hermeting wordt aan de betrokken eigenaars kennis gegeven. Sommigen nemen er nota van, anderen leggen die kennisgeving naast zich neer; in ieder geval blijft dit een heel groot bezwaar.

Dergelijke gecombineerde perceelen, die van de groote leggers van dezen of genen eigenaar zijn afgenomen, worden dikwijls na overlijden van den eigenaar eenvoudig verwaarloosd.

Als men vraagt om den legger van den eigendom van een overleden persoon, krijgt men de groote legger van perceelen, die hem alleen toebehooren en wordt verzuimd aan te wijzen dat er ook een artikel van den legger bestaat waarop een gecombineerd perceel voorkomt, gedeeltelijk ten name van denzelfden eigenaar.

Ik meen, dat dit bezwaar op betrekkelijk gemakkelijke wijze ondervangen zou kunnen worden en wel doordat men op den ouden legger in ieder geval stelle een kleine aanteekening, dat behalve die legger van die perceelen er ook nog is een artikel onder een ander nummer, waarop een gecombineerd perceel van dienzelfden eigenaar voorkomt. Wanneer

men een dergelijke aanteekening stelt en bijhoudt, dan kan men in ieder geval, wanneer men den legger van den betrokken eigenaar vraagt en men vindt daarop de aanteekening, de zaak onderzoeken en wordt er op die wijze verwarring voorkomen.

Nog een ander voorbeeld is dit, dat het voorkomt dat een perceel lange jaren ten name staat van een eigenaar, die met dat perceel niets te maken heeft, maar waarvan hij intusschen gedurende jaren de belasting betaalt, niettegenstaande het perceel hem absoluut niets aangaat. Dit kan natuurlijk alleen voorkomen wanneer bij dezelfde sectie van het kadaster meer eigendommen van denzelfden persoon voorkomen. Hij krijgt eenvoudig zijn belastingbiljet met vermelding van het artikel van den legger, hij gaat dit niet precies na, weet dikwijls ook zelf niet na te gaan of hij eigenlijk te veel belasting betaalt en betaalt gewoon weg de belasting altijd door. Ik heb het geval gehad dat iemand op die wijze bijna 30 jaar de belasting heeft betaald van een vrij belangrijk perceel, zonder dat er hem iets van aanging. Dit geval was alleen mogelijk geworden doordat degeen, aan wien het perceel feitelijk behoorde, even oud was als de ander en dat gedurende al die jaren noch in den eigendom van den persoon die betaalde noch in dat van den werkelijken eigenaar eenige verandering was gekomen. Natuurlijk zou bij overlijden van een van beiden de zaak zijn uitgekomen. Wanneer de gemeenschap van een van beiden in dien tijd was ontbonden, dan zou dit eveneens het geval zijn geweest en had men de fout kunnen herstellen. Zoo kan het dus jaren duren, dat de ambtenaren van den fiscus van den verkeerden persoon de belasting heffen.

Nu wil ik gaarne toegeven, dat ik voor het oogenblik eigenlijk moeilijk zou kunnen aangeven, hoe die zaak te herstellen zou zijn. Ik heb er over gedacht of het mogelijk zou zijn om op de grondbelastingbiljetten zoo kort mogelijk aan te geven over welke perceelen zij loopen, maar ik moet toegeven dat dit bij groote eigenaren natuurlijk een onmogelijkheid wordt.

Maar juist daarom acht ik het noodzakelijk, dat deze zaak, waaromtrent ik de gegeven voorbeelden nog met tal van andere zou kunnen vermeerderen, aan een gezet onderzoek zal worden onderworpen. Ik vertrouw, dat dit onderzoek zal leiden tot werkelijke verbetering van deze zaak, dus niet alleen van de registratie-wetgeving maar ook van de kadastrale wetgeving,

Ik hoop dus van harte, dat de overwegingen van Zijn Excellentie den Minister van Financiën in overleg met zijn ambtgenoot van Justitie zullen mogen leiden tot een spoedige vervulling van zijn toezegging, dat er een dergelijke commissie zal komen.

De heer van den Biesen: Mijnheer de Voorzitter! Het heeft mij genoegen gedaan, dat de heer van Waterschoot van der Gracht niet heeft

aangedrongen op het geven van bewijskracht aan het kadaster, want dat acht ik onmogelijk. Het zou volgens de becijfering van den vorigen geachten spreker 1180 jaar duren voor dat het kadaster over het geheele land daarop was ingericht, dus wij zullen er niet veel pleizier van hebben, maar als men ziet hoe klein de teekeningen op de kadastrale plans zijn, dan zou men wel een onmeetbare kleine maat moeten aanleggen om bij benadering te kunnen nagaan, hoe groot zoo'n perceel is en of een muur mitoyen behoort aan den eenen of aan den anderen eigenaar is eenvoudig op het kadaster niet uit te maken.

De rechtskracht van het kadaster is een onmogelijkheid; daarmede moet men niet beginnen. Ik zou ook niet gaarne willen, dat het middel werd aangegrepen door den vorigen geachten spreker, nl. om, wanneer de landmeter bezig is, den eigenaar er bij te roepen en te vragen, of deze met de meting genoegen neemt. Maar hoe kan ik als eigenaar zeggen dat zooiets in orde is als ik zelf geen landmeter ben? Nu kan men, wanneer men als buurlui goed met elkander is, wel zeggen: wij zullen het nu zoo maar goedvinden, maar later kunnen daaruit allerlei moeilijkheden voortkomen. Het zal den geachten afgevaardigde toch wel uit zijn praktijk in Amsterdam bekend zijn, dat bij onroerende goederen, die sedert jaren niet meer verkocht zijn, tusschen de opgaven van het vroegere en het tegenwoordige kadaster een aanmerkelijk verschil bestaat.

Wat door den vorigen eigenaar indertijd is goedgevonden, kan nu ten gevolge hebben, dat aan den kooper of verkooper een aanmerkelijk nadeel wordt berokkend. Daarvan kan dus ook niets komen. Maar waarvan wel iets kan komen, is, dat bevolen wordt, dat geen publieke verkoop mag gehouden worden van gesplitste perceelen, voordat ieder perceel apart een kadastraal nummer heeft gekregen. Daardoor kan veel onaangenaams worden voorkomen. Stel dat men heeft een perceel van een paar hectaren, dat één nummer heeft. Dat perceel nu wordt verkocht perceelsgewijze, voordat men de perceelen apart heeft laten nummeren. Nu heeft een der koopers op zijn perceel een hypotheek genomen, maar omdat het geheele oorspronkelijke perceel slechts één kadastraal nummer had, drukt nu die hypotheek niet alleen op het perceel waarvoor zij genomen was, maar op het geheele oorspronkelijke perceel, en het kost dan de grootste moeite, om het onbezwaarde gedeelte van dien hypotheeklast bevrijd te krijgen.

Zoo zal er bijv. op het platteland een stuk land verkocht worden van 2 hectaren. De eigenaar vindt goed dat land te verkoopen in 4 gedeelten: 1, 2, 3 en 4, welke deelen hij onderling voor den verkoop afscheidt bijv. door wat boomtakken. De kooper die een stuk koopt, weet dus wat hij koopt, maar niet precies de grootte. Nu komt de ambtenaar van het kadaster bij den kooper van een perceel en vraagt, of hij hem de grenzen wil aangeven van hetgeen hij gekocht heeft. Dan zijn intusschen de

boomtakjes weggenomen en de man zegt: die grenzen kan ik niet aangeven, ik weet ze niet. Als gij het niet weet, is het antwoord van den ambtenaar, dan meet ik het niet op. Dat is natuurlijk een ijdel dreigement, want eenmaal in het jaar moet van ambtswege toch een opmeting worden gedaan. Dat wordt dan alleen gezegd om den particulier aan te zetten, een ambtenaar aan te vragen, dien hij dan ook betalen moet.

Dat zijn allerlei zaken die veranderd moeten worden, ten einde klaarheid te brengen in de leggers en kaarten.

Ik hoop werkelijk dat een commissie zal worden benoemd. Die zal een zeer nuttig werk kunnen verrichten, vooral wanneer zij niet te lang wacht met het uitbrengen van haar rapport en kan het zijn, rekening houdt met de wenschen die zoowel aan de overzijde als hier zijn geuit.

De heer van Waterschoot van der Gracht: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb nog even het woord gevraagd, om den geachten vorigen spreker te zeggen, dat ik natuurlijk niet heb gedacht, dat een herziening van het kadaster, als door mij bedoeld, 1180 jaren zou duren. Ik heb alleen gemeend te zeggen, dat ik van oordeel was, dat er betrekkelijk korten tijd, bij voorbeeld ongeveer 25 jaren, mede zouden heengaan, maar nu geleerd heb, dat dit niet zal gaan; dat men bijzondere maatregelen zou moeten nemen en daardoor in bijzondere kosten zou vervallen om te komen tot een kadaster met bewijskracht.

Voor het oogenblik zijn die kosten mij te hoog, om deze herziening onvoorwaardelijk aan te bevelen.

Een ander punt door den heer van den Biesen behandeld, was de bestrijding van mijn denkbeeld om bij hermeting de betrokken eigenaren een verklaring te doen teekenen, dat zij haar goedkeuren.

Daarbij had hij meer bijzonder het oog op het geval dat een perceel een andere maat kreeg dan het vroeger had gehad; maar dat was minder mijn bedoeling. Ik bedoelde meer dat, als bij hermeting de grenzen tusschen verschillende eigenaars anders werden vastgesteld dan ze vroeger waren, men hun goedkeuring daarop zou vragen.

Nu zegt de heer van den Biesen, maar wie weêt dat; hoe kunnen ze dat doen? De landmeter weet het en die moet men volgen.

Ja, de eigenaars die van deze meening zijn kunnen er in berusten, maar er zullen toch velen zijn die meenen dat, evenals bij anderen, ook bij landmeters een vergissing kan plaats hebben; de praktijk wijst dat trouwens ook uit. En dan is het toch zeker noodig, dat de eigenaars meer in het bijzonder op de hermeting aandachtig worden gemaakt en gelegenheid hebben in overleg met den landmeter daarin te voorzien.

Ik maak van de gelegendheid dat ik aan het woord ben nog gebruik om op te komen tegen den in de Tweede Kamer geuiten wensch, dat

men bij een herziening van het kadaster ook spoedshalve zou maken alleen nummers van eigendomscomplexen, dus dat men zou aannemen groote grenzen met verwaarloozing van wat men tegenwoordig noemt de gebruiksgrenzen. Ik zag dit punt zooeven over het hoofd.

Als dat geschiedde, zou ik het zeer betreuren. Immers daardoor zou ontstaan een schromelijke verwarring in de boekhouding van het kadaster. Men zou toch in ons land, waar de eigendom reeds zeer verdeeld is en in zijn onderdeelen gestadig van eigenaar verwisselt, door een kadastrale meting alleen van de eigendomsgrenzen afzonderlijke nummers voor de zoo verschillende eigendomscomplexen zien ontstaan. Een noodzakelijk gevolg daarvan zou zijn een voortdurende vernummering bij eigendomsverandering van gedeelten van den eigendom. Men zal dan ook telkens bezwaren ondervinden, bij voorbeeld dat men bij verbinding met hypotheek inschrijving zou moeten nemen op gedeelten van nummers met al de groote verwarring die daaruit zou voortspruiten.

Ik hoop dus, dat dit in de Tweede Kamer geuit denkbeeld nooit zal worden verwezenlijkt.

De heer de Meester, Minister van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Behalve over de registratie, is gesproken over het kadaster.

Ik heb op mij genomen met mijn geachten ambtgenoot van Justitie in overleg te treden over de vraag, of het wenschelijk is om aan het kadaster bewijskracht te geven.

In de Tweede Kamer heb ik, in antwoord op een rede daarover gevoerd door den geachten afgevaardigde uit Assen, den heer Treub, reeds te te kennen gegeven, dat het mij aanvankelijk voorkwam, dat het geven van bewijskracht aan het kadaster iets is, waaraan geen dringende behoefte bestaat, omdat tot dusver de ondervinding niet geleerd heeft, dat zij, die de meest belanghebbenden zijn, daarvoor veel belangstelling getoond hebben. In de tweede plaats verklaarde ik te vreezen, dat de maatregel zeer kostbaar zou blijken te zijn.

De geachte afgevaardigde uit Assen heeft mij daarop geantwoord: gij zult toch tot een vernieuwing van het kadaster in de verschillende gemeenten moeten komen, dat zal plm. 70 jaren duren; nu spreekt het wel vanzelf, dat wanneer gij dit doet in korter tijd — de geachte afgevaardigde sprak nl. van 25 jaar — dat het dan duurder zal zijn, maar overigens zie ik niet, dat er feitelijk meer geld zal behoeven besteed te worden.

Mijnheer de Voorzitter! Het kan den Minister van Financiën, die rekening heeft te houden, niet alleen met dezen eisch, maar met steeds vermeerderende eischen van alle zijden, natuurlijk niet onverschillig zijn, of men de uitvoering van zulk een maatregel kan verdeelen over 25 dan

wel over 70 jaren. Is de uitgaaf dringend noodig, dan is het plicht van den Minister om die uitgaaf binnen 25 jaar te doen, maar dit is nu juist de groote vraag.

De heer van Waterschoot van der Gracht heeft ook een woord gewijd aan de in de Tweede Kamer ter sprake gebrachte *eigendomsperceelen* en heeft gezegd, dat daartegen, zijns inziens, bezwaren zouden bestaan. Ik heb dit met groot genoegen vernomen, het komt ook mij inderdaad voor, dat er werkelijk bezwaar in zou gelegen zijn, wanneer men eigendomsperceelen, d. w. z. al de eigendommen die iemand heeft, voor zoover zij aan elkander grenzen, ging maken tot één kadastraal perceel. Immers, zulks zou medebrengen, dat, indien de eigenaar een deel wil verkoopen, dat stuk eerst moet opgenomen worden, waarmede altijd eenige tijd gemoeid is. Men kan zich voorstellen, dat dit in den winter gebeurt, wanneer het land wellicht onder water staat, terwijl de kooper, zooals dikwijls gebeurt, hypotheek op het gekochte zou willen hebben, waarmede moeilijk kan worden gewacht totdat het water verdwenen is en de opneming van het perceel kan plaats hebben.

Ook wanneer de eigenaar zelf op een gedeelte van het perceel hypotheek wil geven, zou het hebben van één kadasternummer, gelijk de geachte afgevaardigde te recht heeft opgemerkt, bezwaar kunnen opleveren.

Intusschen, hoe men ook moge denken over de kwestie van die eigendomsperceelen, hoe men ook moge denken over de kwestie van het kadaster met bewijskracht, het staat naar mijn meening vast, dat er buitendien in de regeling van het kadaster nog het een en ander valt te verbeteren en indien dus de commissie in het leven geroepen zal zijn, aan welke de uitnoodiging zal worden gericht om onze registratie-wetgeving te onderzoeken, dan zal zij — ook buiten de vraag van het kadaster, die ongepraejudicieerd blijft op het oogenblik — in zake het kadaster zelf nog veel nuttige wijzigingen aan de hand kunnen doen.

IV^de^ HOOFDSTUK. (*Justitie.*)

Voorloopig Verslag.

§ 10. Rechtstoestand der ambtenaren.

Van verschillende zijden werd aangedrongen op eene wet tot regeling dezer materie.

Enkele leden meenden echter, dat een dergelijke regeling geen spoed eischte; meer in het bijzonder niet wat aanging de klerken ter griffie en aan het parket, voor wie de tegenwoordige regeling, huns inziens, niet slecht was en voordeelen aanbood, die niet behoorden te worden prijsgegeven.

Deze meening werd door vele andere leden niet gedeeld.

Memorie van Antwoord.

§ 10. RECHTSTOESTAND DER AMBTENAREN.

Dit onderwerp behoort tot die, welke spoedige regeling vragen. De voorbereiding van de maatregelen, rakende de administratieve rechtspraak, legt vooralsnog echter zulk een druk op de aan het Departement van Justitie aanwezige arbeidskrachten, dat spoedige afdoening der materie niet kan worden toegezegd.

Een voorstel van wet tot regeling van de positie der griffie- en parketklerken heeft de Staten-Generaal reeds bereikt. Een der wetsvoorstellen, rakende de administratieve rechtspraak, nl. ontwerp III (*klassen en samenstelling der gerechten enz.*), geeft in de artt. 15 vlg. de vereischte voorschriften; de betrokken personen zullen, ten deele althans, staatsambtenaren worden. Dat was eene noodzakelijke consequentie van de voorgestelde invoering der administratieve rechtspraak, gelijk breedvoerig is uiteengezet in de §§ 1—4 der Memorie van Toelichting op ontwerp IV (*heffing van griffierechten enz.*), Bijlagen 1905—1906, **151**. En aan het daar ontwikkeld betoog, waaraan het geoorloofd zij hier te refereeren, zal, naar vertrouwd mag worden, ook door hen waarde worden toegekend, die den bestaanden toestand, op zich zelven beoordeeld, alleszins bevredigend achtend.

Beraadslaging.

Het onderwerp wordt niet aangeroerd.

Examenopgaven 1905.

Civiel-Ingenieur.

LANDMETEN EN WATERPASSEN (3 uren).

1. Bij constante temperatuur van 15° werd de lengte van een stalen meetband (doorsnede 13 × 0,2 m.M.) onder verschillende spanningen bepaald.

Voor de lengte word gevonden:

Bij spanning van	30	K.G.:	20,04104 Meter.
„	25	„	20,03934 „
„	20	„	20,03736 „
„	15	„	20,03562 „
„	10	„	20,03360 „

Gevraagd: de meest waarschijnlijke waarden voor de lengte van dien band bij 15° zonder spanning en voor de verlenging van den band per K.G. spanning.

2. In een punt T meet men met een theodoliet met centrischen kijker den horizontalen hoek tusschen de richtingen T A en T B.

De lijn T A is horizontaal; de lijn T B heeft een elevatie van 36° 52′.

Onder doorslaan van den kijker, doch overigens onveranderde opstelling van het instrument, en juisten stand van de 1e as verkrijgt men de volgende aflezingen:

Kijkerstand.	Voorwerp.	Nonius I.	Nonius II.
I	A	119° 27′ 45″	299° 28′ 15″
I	B	156° 39′ 50″	336° 40′ 0″
Doorgeslagen II	B	336° 40′ 15″	156° 40′ 5″
Doorgeslagen II	A	299° 28′ 50″	119° 28′ 30″

Wanneer de waarnemingsfouten verwaarloosd worden, welke zijn dan de fouten in de regelingen van de 2e as en van de vizierlijn van den theodoliet, die uit de waarnemingen volgen?

3. De ketting van secundaire driehoeken volgens een gegeven figuur moet aansluiten aan de twee onderling onzichtbare punten A en B van een primair driehoeksnet.

De rechthoekige coördinaten van A en B zijn gegeven.

Met den gebogen vorm van het aardoppervlak behoeft geen rekening gehouden te worden.

Welke metingen worden in het secundaire net gedaan en welke berekeningen zijn er noodig om de rechthoekige coördinaten der nieuwe punten te vinden?

Kolonisatie in Posen.

Uit het verslag over de werkzaamheden van de Pruisische „Ansiedlungs"commissie in het Oosten, blijkt dat de verduitschingspolitiek in het Poolsche gebied volkomen mislukt is te achten. Bedoeling was groote landgoederen aan te koopen en deze te splitsen ter bevordering van de kolonisatie van Duitsche landbouwers. In 1905 nu werden in de eerste plaats minder groote landgoederen ten verkoop aangeboden dan in de

voorgaande jaren, (325, tegen 447 in 1904 en 509 in 1903), terwijl daarentegen meer boerenhoeven werden aangeboden (694, tegen 505 in 1904 en 380 in 1903). De Duitsche boeren trekken dus uit de Ostmarken weg. Van Poolsche zijde werden slechts enkele grootere landgoederen ten verkoop aangeboden. Het kolonisatie-fonds dient dus eigenlijk alleen om in geldnood verkeerende Duitsche grondbezitters en den Duitschers, die het in het Poolsche gebied niet meer bevalt, een voldoende koopprijs te waarborgen.

De bruto-uitgaven van het «Ansiedlungsfonds» bedroegen van 1886 tot einde 1905 niet minder dan 370 millioen mark; de ontvangsten bedroegen 86 millioen, de netto-uitgaven dus 284 millioen mark.

(*A. H.*)

Vereeniging voor Kadaster en Landmeetkunde.

Leden en abonnés die hunne contributie of het bedrag van het abonnement per postwissel aan den ondergeteekende willen overmaken, worden uitgenoodigd dit te doen vóór *1 Mei a.s.* Na dien datum zal over het bedrag worden beschikt.

De Secretaris-Penningmeester,

Gorinchem, Maart 1906. E. R. DE VRIES.

Nieuwe Leden:

J. A. Th. van Dijk, asp.-landmeter, *Rotterdam.*

BERICHTEN.

Bij *Kon. Besl. van 23 Februari 1906, N°. 27* zijn benoemd tot controleur van het kadaster, L. J. H. Eversen, J. J. Voorthuis, A. Kriebel en L. W. Sillevis, thans adjunct-controleurs van het kadaster, J. C. Burgersdijk, J. A. Maas Geesteranus en A. J. van Epenhuysen, thans waarnemend adj.-controleurs van het kadaster.

De benoemden blijven voorloopig op hun tegenwoordige standplaatsen.

Bij Kon. Besl. van 28 Februari 1906, N°. 14 is bevorderd tot officier in de orde van Oranje-Nassau, W. J. Berdenis van Berlekom, bewaarder van de hypotheken, het kadaster en de scheepsbewijzen te *'s-Hertogenbosch;*

is met ingang van 1 April 1906, aan W. J. Berdenis van Berlekom, op zijn verzoek, eervol ontslag verleend uit zijne betrekking van bewaarder van de hypotheken, het kadaster en de scheepsbewijzen te *'s-Hertogenbosch.*

Bij Kon. Besl. van 22 Maart 1906, N°. 36 is eervol ontslag verleend aan J. W. Benedic, te *Utrecht*, op zijn verzoek, met ingang van 1 Mei, als ingenieur-verificateur van het kadaster, met dankbetuiging voor de langdurige diensten door hem aan den lande bewezen.

Ex. aspirant-landmeter.

De Min. van Fin. maakt bekend, dat het eerstvolgend examen voor de betrekking van aspirant-landmeter van het kadaster vermoedelijk zal gehouden worden in de tweede helft van 1907.

Bij Kon. Besl. van 31 Mei 1905 is o. a. bepaald, dat aan de ambtenaren der registratie en domeinen, aan de hypotheekbewaarders en aan de ambtenaren van het kadaster ontslag wordt verleend met het einde van het kalenderjaar, waarin zij den vollen ouderdom van 70 jaren hebben bereikt. Aan de ambtenaren geboren in 1835 of vroeger wordt ontslag verleend met ingang van 1 October 1906.

Dientengevolge moeten den dienst verlaten:

met 1 Oct. a.s. de hypotheekbewaarders J. H. Winkelman, te *'s-Gravenhage* en J. J. Heerma van Voss, te *Rotterdam*; de directeur der registratie G. A. Loeff, te *Amsterdam*, de ontvanger der registratie G. A. G. IJ. Blauw, te *Amsterdam* en de landmeters van het kadaster H. L. A. van Campen, te *Leiden* en M. Compris, te *Amsterdam*;

met 1 Januari 1907: de directeur der registratie A. K. Daneels van Wijkhuize, te *Arnhem*, de hypotheekbewaarder F. H. Kok, te *Roermond* en de landmeters van het kadaster G. W. Ovink, te *Zutfen*, E. J. Griffijn, te *Arnhem* en A. Borrenbergen, te *Eindhoven.*

Geschiedkundige Mededeelingen over de uitoefening van het Landmetersberoep in Suriname. [1])

Gaarne gevolg gevende aan de uitnoodiging van het Bestuur van de *Landmeters-Vereeniging* om de rij te openen der sprekers, die in het belang van de beoefenaren van het vak en van de Vereeniging ongetwijfeld con amore zullen medewerken om het doel der Vereeniging te helpen bereiken, heb ik de gemeend geen beter onderwerp te kunnen kiezen dan de geschiedenis van het landmetersvak in deze kolonie, in verband met hare ontwikkeling, om, met de kennis van hetgeen in het verleden is geschied, de bestaande toestanden beter te begrijpen en te trachten zoodanige maatregelen te beraden en aan te bevelen, die strekken kunnen om verbeteringen aan te brengen.

Wanneer wij om ons heen zien, dan merken wij eene algemeene wet van verandering en wisseling op, die zich in de natuur in alles openbaart. Vooruitgang, stilstand en achteruitgang volgen elkander in eene oneindige reeks op. Zij vormen een cirkelgang of juister misschien een spiraal, die zich meer en meer opent om eindelijk als hyperbool in de oneindigheid buiten onze waarneming te geraken.

Beschouwen wij de toestanden van onze kolonie, dan ontwaren wij ook in hare geschiedenis tijden van vooruitgang, stilstand, achteruitgang gevolgd door eene periode, die terecht als een begin van vooruitgang langs een met grooter straal beschreven boog van den spiraal kan worden aangemerkt en welke gewis leiden zal tot een vroeger nooit gekenden bloei, daar de grondslagen waarop nu gebouwd wordt, beter, hechter en edeler zijn, dan waarop in vorige eeuwen in deze kolonie werd gewerkt.

In den aanvang toch trachtten de ondernemende mannen, die, uit Europa komende, zich omstreeks 1650 kwamen vestigen en in het afmattende klimaat op den duur niet persoonlijk het zware

[1]) Lezing, gehouden in de Huishoudelijke Vergadering op den 29sten Juli 1905.

landbouwbedrijf konden volhouden, de oorspronkelijke bewoners, de indianen, te dwingen ten hunnen behoeve het land te bebouwen. Dit ging eenigen tijd goed, maar de indianen wilden niet als slaven behandeld worden; zij vielen de kolonisten aan, trokken zich in de bosschen terug en verontrustten hen telkens totdat het eindelijk den Gouverneur van Aerssen van Sommelsdijk gelukte vrede met hen te sluiten, hetgeen echter niet belette dat van tijd tot tijd nog roode slaven, afkomstig van de *Corantijn*, de *Essequebo* of de *Orenocco*, werden verhandeld.

Intusschen werden uit *Afrika* negerslaven aangevoerd en onder allerlei mishandelingen als lastdieren gebruikt om plantages aan te leggen. De West-Indische Compagnie, die op den 23ⁿ Sept. 1682 het Bestuur van de kolonie overnam, verbond zich jaarlijks zooveel slaven te leveren als noodig zouden zijn tot aanleg en onderhoud van plantages.

Was het in den aanvang gebruik, dat ieder een stuk land uitkoos en zich daarop vestigde om eene plantage aan te leggen, de Gouverneur Cornelis van Aerssen van Sommelsdijk, in 1685 voor 1/3 mede-eigenaar geworden der kolonie, stelde daar eenige orde op en reikte aan belanghebbenden, op hun verzoek, giftbrieven of warranden uit.

Volgens deze giftbrieven bleven gegadigden bevoegd om zich een stuk land ter grootte van duizend akkers uit te kiezen „daer zij ofte hij Raedsaem zullen vinden", mits daarvoor jaarlijks een stuiver per akker betalende.

Onder andere verplichtingen den verkrijger opgelegd, moest deze, drie maanden na de uitreiking van den giftbrief, het perceel door een landmeter laten uitmeten op poene van intrekking der vergunning, tenzij de landmeter verhinderd was, als wanneer niet op den termijn zou worden gelet.

Op dezen voet ontstonden plantages aan de *Boven Suriname*, *Marechals* en *Parakreeken*, de *Boven Cottica*, *Boven Commewijne* en daarin vloeiende kreeken *Tempati*, *Peninica*, *Mapana*, *Cassewinica*, in het algemeen op terreinen waar springvloeden geene overstrooming teweeg brachten en eene natuurlijke loozing verzekerd was, terwijl later de laag liggende terreinen langs den benedenloop der rivieren in loten van 500 akkers werden verdeeld en uitgegeven, die, om te kunnen worden beplant, tot afzonderlijke polders werden ingericht.

Slechts enkele kaarten van uitgemeten plantages uit de 17e eeuw zijn in de archieven in *Suriname* bewaard gebleven.

Na den dood van den Gouverneur van Sommelsdijk schijnt het, dat de akkergelden zoowel in geld als in suiker konden worden voldaan, terwijl op de bepaling betreffende het uitmeten der perceelen niet gelet werd, althans de Gouverneur Mr. Jan Jacob Mauricius, hier opgetreden in 1742, achtte het noodzakelijk eenige maatregelen te nemen om orde te brengen in de verwarring die dreigde te ontstaan.

In diens journaal is op Donderdag den 28sten Maart 1743 aangeteekend:

«de Heere Gouverneur heeft zeedert eenigen teid dagelijks Conferentie gehouden met de RaadsHeer Hengeveld, de Landmeeters en andere oude ingeseetenen, omme de noodige informatien te soeken tot het besorgen van een nieuwe exacte kaart van elke Rivier en dus te gelijk te ontdekken of sommige planters zich niet meer grond toeeigenen en zich breeder langs de Rivier uitstrekken dan hen toekomt hetwelk veel obstaculen vindt! Voorts met den Secretaris Scherping geconfereerd om een nieuw Reccuil te maaken van alle de warande.»

Op den 10n Mei 1743 werd toen de volgende Resolutie No. 443 afgekondigd:

«Wij Mr. Joan Jacob Mauricius Gouverneur Generaal over de Colonie van Suriname Rivieren en districten van dien, Colonel over de Militie derselve Lande Mitsgaeders Vice President Scheepen, Raed Pensionaris der stad Purmerende, voor deesen gedeputeerde ter Vergaedering van haer Edele Groot Mogende de Heeren Staeten van Holland en West Vriesland en Ministre van haer Hoog Mogende de Heeren Staeten Generael der VerEenigde Nederlande bij den Neder Saxischen Creitz etc. etc. etc.

«Allen den geenen die deesen zullen zien ofte hooren Leesen Salut! doen te weeten, also wij ondervinden dat niet teegenstaande reets zedert den aanvang deeser Colonie genoegsaem onder alle Successive Regeringe der Heeren Gouverneur van tijd tot tijd om gewigte redenen en met bijvoeging van expresse ordre van haer Edele Groot Achtbaere de Heeren Directeuren deeser Colonie, telkens Placaaten zijn GeEmaneert, waer bij de Ingezeetenen deeser Colonie zijn Gelast geworden omme de Warranden en geapprobeerde kaerte van hunne gronden ter Secretary deeser Colonie te doen registreeren egter veele ingeseten in gebreke zijn gebleeven daaraan te voldoen, ja zelfs dat eenige hunne gronden

nooit hebben doen uitmeeten en aengesien hetzelve altoos bij het uitgeeven der warranden positievelijk is geordonneert al 't welk reets veele Confusien, disputen en processen heeft veroorzaekt en ongetwijffelt (indien daer inne niet met succes werd voorsien) bij het accroisement deeser Colonie hoe langer hoe meer verwarring veroorsaeken zal, tot ongetwijffe onlijdelijke nadeel der gemelde Colonie en derselver goede Ingeseetenen.

«Soo is 't dat wij daer inne zooveel mogelijk willende voorsien *de novo* alle planters en Ingeseetenen deeser Colonie, geene uitgesondert, gelasten, omme als nog voor den laatsten November aanstaande aen ons te doen blijken dat den Warrand en geapprobeerde kaert van hunne gronden op de Secretarý deeser Colonie geregisteert is, wordende soo zulx nog niet gedaen mogte zijn, hen gepermitteert, om hetzelve als nog te laeten doen ten aller spoedigsten, gelijk ook aen diegeene die hunne bewijzen mogte verlooren hebben gepermitteert word om zig aen ons te addresseeren en deselve op nieuws te versoeken, teneinde daer op onder approbatie van haer Edele Groot agtb. voornoemt te disponeeren na bevind van Zaeken.

«Wyders worden die geene, die wel een goede kaert hebben, doch niet geapprobeert, gelast om deselve alsnog aen ons te presenteeren ter approbatie, gelijk ook die geene dewelke landen in 't geheel nog niet gemeten zijn, gelast worden om deselve ten spoedigste te laeten meeten, en de kaerte door ons te laeten approbeeren, Alles op poene van ongehoorsaamheit en verdere straffen in voorige placaeten gemeld.

«En op dat niemand hier van Ignorantie zoude kunnen off mogen pretendeeren zal deesen allomme worden gepubliceert en geaffigeert daer 't behoort.»

Deze Resolutie schijnt niet van veel effect te zijn geweest, want 2 jaren later, den 9^{n} Juni 1745, volgt onder N^{0}. 476 een besluit, waarin gezegd wordt:

«dat niettegenstaande de resolutie van 10 Mei 1743 veele ingeseetenen in gebreeke sijn gebleeven aen de voorgeschreven bepalingen te voldoen jae selfs dat eenige hunne gronden nooyt hebben doen uytmeeten onaengezien hetzelve altoos bij 't uytgeeven der warranden positivelijk is geordonneerd, al 't welke reeds vele Confusien, disputen en processen heeft veroirsaekt, en ongetwijffeld, in dien daar inne niet met succes werd voorsien bij het accres deeser Colonie hoe langer hoe meer verwerring veroorsaeken sal, tot onleydelijk nadeel van haar Ed Groot Agtbaerheeden, van de gene. Colonie en de goede Ingesetenen».

Om hierin te voorzien worden dan „de novo alle Planters en „Ingeseetenen deeser Colonie, geene uitgezondert" gelast om degenen

„die hier geseten en woonagtig zyn, binnen negen maanden en „degenen, wiens meesters of Eygenaers in Europa woonagtig zijn" binnen 18 maanden te doen blyken dat de warand en geapprobeerde kaart van hunne gronden op de Secretarie der kolonie geregistreerd is, terwijl voor zoover die niet gedaan mocht zyn dit „alsnog ten allerspoedigste te laten doen." Ook wordt aan degenen die hunne bewijzen mochten verloren hebben doch „een wettige, deudelyke en ongeintrumpeerde Possesie souden kunnen vertoonen" gepermitteerd om de bewijzen op nieuw te verzoeken,

«strekkende de intentie van haar Ed Groot Achtbheeden alleen maer daer heen, omme alle Processen voor te koomen en af te snijden en te proevenieeren dat veele coloniers en planters jeegens de gegevene ordres en de Reglementen sig ten onlydelyke naedeele van de Colonie seer breed en 't eenemael langs de Rivier heene streeken en needergeslagen hebben, dog geensints om door deeze iemand in syne wettige, deudelijke en ongeinterumpeerde Possessie te prejudicieeren.»

Voorts worden degenen wier landen in 't geheel nog niet gemeeten zijn gelast om dit

«binnen de respective tyd hiervoren bepaald te laten meeten en de Caerte te laeten approbeeren alles op poene van ongehoorzaemheyt, mitsgaders van een boete nae de hiervoor bepaelde tijd respectievelyk voor yder dag dat zij aan deeze te gehoorsaemen in gebreeken blyven te zullen moeten betaelen een somma van ses gulden te verdeelen $^1/_3$ ten behoeve van den Raed Fiscaal, $^1/_3$ ten behoeve van de modique Lasten en $^1/_3$ ten behoeve van het Hospitael».

Vier maanden later, den 27n October 1745, volgde weder eene herinnering aan genoemd plakkaat en daarbij worden de wederzijdsche naburen gelast

«aan malkanderen daertoe alle facilitijt toe te brengen, met vertooning van haere Caerten of Coopbrieven, om de waere Limiten van malkanders Erven uijt te vinden, ook werd een ieder die eenige pretentie vermeend te hebben teegen de Limiten van sijn nabuur, aengemaend om wanneer 't hem door zijn Nabuur afgevraegt werd aenstonds sig klaer te expliceeren om door stilswijgen of dubbelzinnig antwoord sijn Regt niet te verliezen.»

Toen de voorgeschreven termijnen verloopen waren, bleek het dat „seer wijnig hadden gehoorsaemd aan 't placcaat van den

9 Juny 1745", tengevolge waarvan den 5n Maart 1746 bij Notificatie N°. 492

«als nog alle Ingeseetenen deeser Colonie gewaarschouwt worden dat haar Edel Groot Agtb. de Heeren Directeuren deeser Colonie hunne gronden hebben geschonken en weggegeven op Conditie dat elk daer van een warrand moesten hebben en sijn grond volgens de warrand moest laeten uytmeeten, en de Caert ter Secretary moest geregistreert worden . . . . enz. dog dat de Heer Gouverneur, Considereerende de schaarsheid van Landmeeters, 't Saisoen en andere inconvenienten om aen de Ingeseetenen te gemoed te komen en te gelijk om alle verschooning of voorwending van Ignoratie weg te neemen, den termijn van 't placcaat die den 9n deezer stond te expireeren nogmaals verlengt tot het einde deeses jaers, dog met expresse waarschouwinge dat alsdan teegen de versuimende na den inhoud der placaeten sal geprocedeerd worden.»

Voorts wordt in hetzelfde stuk bekend gemaakt:

«dewijl bij den Ed Hove van Politie geresolveert is in generaele Caert van Paramo. te Laeten maeken, soo werd aan de Ingeseetenen van Paramo. gepermitteert om bij provisie de particuliere uitmeetingh haarer Erven te mogen uitstellen tot nader order.»

Bij Notificatie van den 29n Augustus 1746 werd bekend gemaakt dat het Hof van Politie heeft goedgevonden

«de Rooymeesters aen Paramo. en Landmeeters deeser Colonie mits deese te gelasten, dat sy met den eersten soo dra mogelijk sullen hebben te maeken eene generaele kaert van Paramo. met alle de vergunde en begevene Erven Thuynen en omleggende gronden, Elk Erff of Thuyn, onder een Nummer te brengen, met een behoorlyke Taefel daervoor en sullen sy Rooy Landmeeters deselve kaert ten eersten aen deesen Hove hebben over te Leeveren, als wanneer zij lieden daar voor uyt de Cassa der modique Lasten Extra sullen worden beloont.»

Door de bemoeiingen van dezen Gouverneur werd in dien tijd eene volledige verzameling der kaarten van alle uitgegeven gronden ter Secretarie bijeengebracht, welke gediend heeft om de eerste algemeene kaart van *Suriname* samen te stellen, waarvan de officieele titel luidt: „Algemeene kaart van de Colonie of Provincie van „*Suriname* met de rivieren, districten ontdekkingen door Mili„taire Togten en de Grootte der gemeeten plantagien; Door last „op kosten en met approbatie der E. E. Heeren Directeurs van

„de Societeit, naar de naauwkeurigste waarnemingen door den „Ingenieur A. de Lavaux en andere getekent; In 't koper gebragt „door Hendrik de Leth en de Visser. Met Octroy van de „Ed. Gr. Achtb. Heeren Burgemeesteren der stadt *Amsterdam.*" De schaal is ongeveer 1:151 000.

De rivieren *Marowijne*, *Saramacca* en *Coppename* zijn gedeeltelijk ingeschetst, terwijl een karton, op de schaal van ongeveer 1:1.472 000, een grooter deel van Guyana vertoont en de O. en W. grenzen van *Suriname* daarop worden aangewezen door de rivieren *Sinamari* en *Canjé*.

Een ander karton vertoont een plan van *Paramaribo* op de schaal van ongeveer 1:13 000.

Een andere druk van deze kaart is uitgegeven te *Amsterdam* bij Covens en Martin met Octroy van de E. G. A. Heeren Burgemeesteren van *Amsterdam*. Op geen dezer uitgaven is een jaartal vermeld.

De hiergenoemde Ingenieur A. de Lavaux legde op den 5n Augustus 1729 als vaandrig den eed van getrouwheid af in handen van den Gouverneur Mr. Carel Emelius Henrij de Cheusses. In September 1731 maakte hij met den vaandrig Willem Maurits van Hanecroth, onder bevel van kapitein Pieter Bleij, deel uit van eene expeditie tegen weggeloopen slaven aan de *Boven Suriname*, waar zij, volgens aanteekeningen op bovengenoemde kaarten, moeten zijn doorgedrongen tot ongeveer de tegenwoordig genoemde *Sizabo* vallen; deze expeditie keerde den 3n December van hetzelfde jaar in de stad terug. Hij trad toen op als landmeter; ik vond toch dat in December 1731 eene kaart van uitmeting eener plantage door hem vervaardigd, geapprobeerd werd.

Hij heeft vervolgens verschillende plantages opgemeten, vertoefde in deze kolonie, waar hij tot den rang van kapitein opklom, tot den 12n Maart 1744, toen hij met 't schip van kapitein Quast naar *Nederland* vertrok, nadat hij de laatste jaren in militair arrest had doorgebracht en vervolgens door den krijgsraad was veroordeeld.

Het aantal landmeters in deze kolonie was aanvankelijk beperkt; van 1681—1699 vond ik de namen van Cornelis Bogaert, Jan van Ruivers, Bouvet, v. Haar, E. A. C. Nunes Henriques. Van 1700—1719 Gillas van der Stoel, Johan Pas, Dl. Meusnier, A. Maas, Gustavus Palm, Maurits Walraven, Roelant

de Meester „ingenieur ordinair der Hoogh. Mogende en alhier „beëedigd Landmeter" en Jacob Hengevelt. Bij de twee laatstgenoemden komen van 1720—1730 Jan Martini van der Eyden en I. Reynet.

De officieren ingenieurs die tijdens den bouw van het fort *Nieuw Amsterdam* in de kolonie dienden, werden tevens tot landmeter aangesteld en stonden als zoodanig onder de onmiddellijke bevelen van den Gouverneur, zooals afgeleid kan worden uit aanteekeningen in de journalen van de Gouverneurs de Cheusses en Mauricius en beschrijvingen bij de kaarten van vele landmeters tot 1798.

Zoo vond ik in het journaal van Gouverneur de Cheusses dd. 3 September 1729.

«Schriftelijk order gegeeven aan den landmeter Jacob Reynet om ingevolge seker appointement dd. 29 April 1729 in de Motkreek te gaan meten seker stuk Land van Jan de Bruyn . . . Nog een ordre aan den landmeter gegeven om zich te transporteren na Cassiwinika creeq en aldaar in conformiteit van sekere conventie tusschen de Heeren Lespinasse en Tourton de ware scheijdlijn in quaestie tusschen de plantages Cnoppemombo en Wederhoop te soeken, en die gevonden hebbende gem. Plantagies met scheijdpaelen te distingueeren.»

Bij besluit van het Hof van Politie werd het door den Gouverneur Gerard van de Schepper op den 18n Juni 1738 verleend ontslag aan den landmeter en Rooymeester van Dijk wegens

«'t Slegt Levensgedrag van dien Landmeter en Rooymeester soodanig dat hij somtijds niet in staat was iets nae behooren te doen, veelmin syn amploij waaraan soo veel gelegen is nae behooren waar te nemen,»

goedgekeurd en daarbij tevens de aanstelling van Louis de Loncour in dien plaats,

«daar 't amp als Landmeeter door dusdaenige deboucheerende persoon niet als met de uijtterste dangier van de ingeseetenen in tijt en wijlen in nexatoire en gebrouljeerde proceduren te sien vervallen, kan worden waargenomen.»

Deze Louis de Loncour werd den 26n Nov. 1743 door den Gouverneur Mauricius verzocht

«een inspectie te doen hoe verre gegraaven zou moeten worden om uit de Saramacca te Wanica kreek in de Duivels kreek te brengen, hebbende self (Gouv. Mauritius) vermoeden, dat die twee kreeken in malkanderen loopen.»

Den 29n d. a. v. werd hem den landmeter L. Bint toegevoegd om te „examineeren den loop van de Wanica kreek „en deszelfs distantie van de Suriname of Duivelskreek." Rapport daaromtrent werd den 15n December 1743 uitgebracht.

Den 20n April van het volgende jaar hield de Gouverneur Mauricius met de landmeters de Loncour en Gardin „een serieuse besogne „over de faisabilheid van 't maaken van een canaal uit de Suriname „in de Saramacca."

Dit belangrijk werk kwam evenwel eerst bijna 60 jaar later, in het begin van de 19e eeuw, tot stand.

Op den 30n December 1746 ontving de landmeter de Loncour van den Gouverneur een ordonnantie op den ontvanger Treher van *f* 1000 Hollandsch, zijnde ter goeder rekening „voor het uitmeten „der landen aan de rechterhand in Commewine tusschen de Forte- „ressen."

Ook schijnt hij den Ridder de la Condamine toegevoegd te zijn geweest, toen deze van *Cayenne,* waar hij sterrekundige en magnetische waarnemingen had gedaan, in *Suriname* kwam, om eene reisgelegenheid naar *Europa* te zoeken. Met den adjudant van den Gouverneur deed hij dien ridder uitgeleide toen deze in September 1744 vertrok.

Onder de opvolgende landmeters bevonden zich, zooals gezegd, veelal ingenieurs, die meest allen uitstekend werk verrichtten.

Onder hen verdient vermelding: A. Hendrik Helleday, die na in 1770 ter hoogte van de plantages *Johannesberg* en *Hecht en Sterk* den afstand tusschen den rechteroever van de rivier *Commewijne* en het *Zeestrand* te hebben opgemeten, eene verzamelkaart van al de aan dien oever uitgegeven gronden teekende, welke tot grondslag diende voor het ontwerpen van een plan tot het graven van een kanaal, beginnende bij de thans genoemde *Jonkermanskreek*, op een afstand van gemiddeld 8 K.M. van den rechteroever der *Commewijne* in oostelijke richting loopende naar de *Warappakreek*, welk kanaal als open vaarwater moest dienen om de aan weerszijde tot aanleg van plantages uit te geven gronden te bereiken.

Dit plan werd niet geheel uitgevoerd. Slechts enkele plantages *Batavia*, *Pomona* kwamen nabij de monding van genoemde *Jonkermanskreek*, in bewerking.

Voorts F. Lieftinck, die het ontwerp vervaardigde van de ver-

deeling in erven van het deel van de tegenwoordige Wijk F, begrensd door de *Drambrandersgracht*, de rivier *Suriname*, de *Limesgracht* en de *Wanicastraat*, en deze erven afpaalde, welke in 1773 bij loting werden toegewezen aan de leden van het vrije neger corps guides, die tijdens de boschpatrouilles onder kolonel Fourgeaud zulke uitstekende diensten hadden bewezen.

De ingenieur J. C. Heneman vervaardigde eene

«kaart van de Colonie Suriname en de onderhoorige rivieren en districten zo verre derzelver ontdekkingen nu zijn strekkende met de tot culture gebragt zijnde landen en plantagien, eerbiedigst opgedragen aan den edele groot agtbaare heeren de Heeren directeuren en regeerders van de voornoemde Colonie.» (zonder jaartal).

Onder de verschillende schalen op deze kaart voorkomende, vindt men aangeteekend de indiaansche „*Arie Ly* van 1500 Rijnl. „voet of 625 passen" en de indiaansche „*Lickie Poe* van 15000 „Rijnl. voet of 6250 passen." Deze pas was derhalve gerekend 2,4 Rijnl. voet, of ruim 75 centimeter groot te zijn.

Deze kaart moet volgens Jhr. C. A. van Sypestein, die als luitenant der artillerie ook optrad als landmeter en in 1849 eene volgens de toen bestaande plantages gewijzigde uitgaaf daarvan bezorgde op de schaal van 1:194000, in 1784 zijn uitgegeven.

Eene betere algemeene kaart van het toen bekende deel der kolonie werd evenwel in 1801 geteekend en uitgegeven door den landmeter I. H. Moseberg, van wiens hand verscheidene nauwkeurige kaarten van plantages en erven in het archief aanwezig zijn.

Het plan van verdeeling van de voorstad *Zeelandia* werd ontworpen en de metingen der erven bij uitgifte gedaan door den 1ª luit. der genie en landmeter A. H. Hiemcke in 1797.

Intusschen was den 17ª December 1782 eene instructie voor de landmeters afgekondigd, waarin onder meer voorgeschreven werd dat steeds „de vier hoofdstreken volgens derzelver ware ligging op de kaarten moeten worden vertoond."

De opvatting schijnt geweest te zijn „zooals die door het compas „worden aangewezen"; want ofschoon reeds op eene kaart van September 1735 de landmeter Jan Freuytenier bij eene grenslijn schrijft: „recht noorden," en op alle andere kaarten, ook van metingen na 1782 de windstreken door een compasroos of een

pijl op de kaart zijn aangeduid, blijkt uit de controle van alle vroegere metingen van gronden, waarvan de oude grenzen door aanleg van dammen zijn bevestigd of door enkele teruggevonden steenen pilasters zijn aangewezen, dat deze naar het noorden gerichte grenslijnen 5 à 7° verschillen met de tegenwoordige aanwijzing van de magneetnaald, zoodat geen rekening gehouden is met de miswijzing.

Nadat in 1796 onder Gouverneur Jurriaan François de Friderici de landerijen aan de *Saramacca*, de *Nickerie* en de *Zeekust*, het tegenwoordige distict *Coronie*, waren uitgegeven en de gronden welke tot plantages in cultuur kwamen, waren uitgemeten, was er voor de landmeters weinig meer te doen.

Bij de meting der plantages in *Coronie* in den tijd van het Engelsche Bestuur hebben de Engelsche landmeters het met de maten niet nauw genomen; terwijl toch de kaarten van de verschillende loten eene breedte aangeven van 30 Rijnl. ketting, vindt men tusschen de oude grensdammen breedten van 32 à 35 ketting en loopen die dammen soms niet evenwijdig.

De landmeters officieren van de artillerie of genie J. G. R. Böhm, luit. kolonel, H. L. D. Bernhard, I. H. Moseberg, N. M. Goetzee, A. H. Hiemcke, verleenden hunne diensten voor het opmaken van erven of het opzoeken van grenzen bij gerezen geschillen.

Nadat in 1816 de kolonie weder onder het bestuur kwam van de Nederlandsche Regeering, werd de uitgifte van gronden geregeld bij Koninkl. Besluit van den 20ⁿ December 1820, hier afgekondigd bij Resolutie van den 23ⁿ Juli 1821 Nº. 7, en eene nieuwe instructie voor de Landmeters en Rooimeesters vastgesteld bij Gouv. Res. van den 26ⁿ Maart 1827 Nº. 48, waarbij o. m. bepaald werd dat „het getal der Gezworen landmeters „in deze kolonie dat van vier niet zal mogen te boven gaan," en de emolumenten geregeld worden. Trouwens voor vier landmeters was er ternauwernood werk genoeg: zij waren openbare ambtenaren, doch genoten geen traktement.

De 1e luit. der genie A. H. Hiemcke was als landmeter en Rooimeester belast met het toezicht op- en de bijhouding der kaarten in het archief ter Gouvernements-Secretarie. Hij maakte zich als offlcier schuldig aan „callomnie en valsche „betigtingen" werd voor den krijgsraad gebracht en door dezen veroordeeld tot zes maanden detentie.

Omtrent deze aangelegenheid vond ik de navolgende Gouv. Res. van den 27n Juli 1824 N°. 257*a*:

«Aangezien ik mij om bijzondere dringende redenen genoodzaakt zie den auditeur Militair te autoriseren tot het doen van verder onderzoek op zekere reeds voorloopig door het *Officie Fiskaal* gedane recherches, wegens zeker welbeduidend suspicie tegen den 1e Luit. der Genie in kolonialen dienst A. H. Hiemcke.

«Aangemerkt dezelve 1e Luitenant Hiemcke in deze kolonie tevens is uitoefenende de functien van *Rooimeester* en van *Landmeter*,

«Aangemerkt dat hij in beide betrekkingen zijnde beëedigd, in de uitoeffening derzelver niet kan continueeren zoolang het door den auditeur Militair te doen onderzoek hem niet volkomen zuivere van het op hem rustende vermoeden,

«Zoo heb ik den 1e Luit. A. H. Hiemcke in de uitoeffening zijner functien als beëedigd *Landmeeter* en *Rooimeester* gesuspendeerd en denzelven ontslagen van de waarneming der werkzaamheden verbonden aan het archief der kaarten en warranden ter Gouvernements Secretary,

«benoemd tot *Rooimeester* in deze kolonie den beëedigden Landmeter Gualtherus Mabé 1e Luit der artillerie van het garnizoen dezer kolonie en aan denzelven opgedragen de waarneming der sub 1°. vermelde werkzaamheden verbonden aan het archief ter Gouv. Secretary, het al voor zoo lange zulks met deszelfs dienst als officier der Artillerie en tot de bezetting der kolonie behoorende bestaanbaar zal zijn.

«Aan dezelve als *Rooimeester* toegekend het genot van het yaarlijksch Traktement van wege den Lande daartoe staande, ten bedrage van f 200 Ned. kourt, met een agio van 150% uitmakende f 500 Sur. cour. 's jaars in te gaan met den 1e Augustus aanstaande.»

Nieuwe gronden werden nagenoeg niet meer uitgegeven; de bestaande plantages gingen door het verbod van den slavenhandel, bij gebrek aan arbeiders achteruit, zoodat ook aan uitbreiding van plantages of hermetingen van plantages niet gedacht werd.

Onder deze omstandigheden werd niet nauw gelet op de kennis en ontwikkeling der personen die, na afgelegd examen voor den Commandant der Genie, aangesteld werden tot landmeter, hetgeen op te merken is uit het werk dat van 1828 tot 1859 door de heeren Ferleman, Z. Weyers, H. H. Hiemcke en vooral A. G. Hiemcke is uitgevoerd.

Na Mabé werd geen deskundige meer met het toezicht op de

kaarten verzameling ter Secretarie belast. De toestand werd zoodanig dat de Gouverneur Charles Pierre Schimpf

«Overwegende dat het geen wijdloopig betoog behoeft om het nut eener kadastrale kaart met beschrijving, van de geheele kolonie te bewijzen, vermits thans uithoofde van het bestaande gebrek daaraan, het bestuur dikwijls afhankelijk is van de welwillendheid der eigenaren tot vertooning van hunne eigendomsbewijzen, wil het weten welke uitgebreidheid het eigendom of de concessie bezit, gebeurende het zelfs meermalen dat het bestuur in twijfel verkeert of eenig stuk land al of niet tot het domein behoort;

«Overwegende dat hoezeer eene kadastrale opneming van de geheele kolonie wenschelijk mag genoemd worden, de karteering der stad Paramaribo met hare buitenwijken als het meest dringende behoort te worden aangemerkt, weshalve de opname en karteering van de andere deelen der kolonie het onderwerp van eene nadere regeling zal uitmaken,»

den 22n Juli 1857 het besluit nam het vervaardigen eener kadastrale kaart van de stad *Paramaribo*, hare buitenwijken en aangrenzende nog niet in wijkverdeeling opgenomen gronden op te dragen aan den landmeter A. G. Hiemcke, overeenkomstig aanwijzingen en voorwaarden door den Gouverneur voorgeschreven.

Hierbij werd o. m. aangeteekend dat de vervaardigde kaarten onder de berusting van den Administrateur van financiën, als belast met het beheer der domeinen, zullen blijven, en ten zijnen bureele daarin aanteekening zal worden gehouden van opvolgende transporten der perceelen en van het begeven der nog braakliggende gronden.

Tot de aanwijzing en voorwaarden behooren:

dat van elk erf afzonderlijk het grondvlak in kaart moet worden gebracht;

dat naast de figuur moet worden gevoegd eene beschrijving van het erf, met aanhaling der documenten waarin het recht van den eersten eigenaar of pachter van dat erf blijkt, gevolgd door eene korte vermelding der verschillende transporten, alles met aanhaling der officieele bescheiden;

dat de landmeter zich door meting zal moeten vergewissen dat niet meer terrein ingenomen is dan volgens den grondbrief geschieden mag;

dat alle partieele kaarten van dezelfde wijk in een boekdeel

verzameld en, van een register voorzien, met de blokkaart der wijk ingebonden zullen worden.

En de belooning voor dit zeer belangrijk werk? . . . .

«Onverminderd de verstrekking van landswege van het noodige mediaan en schrijfpapier voor de kaarten, zal aan den landmeter A. G. Hiemcke voor elke kaart met beschrijving en notitie . . . . f 1,— zegge (*Een gulden zonder meer*) worden te goed gedaan, waarvan de uitbetaling zal geschieden na aflevering en goedkeuring van elk eene wijk bevattende boekdeel.»

Toen nu bij Gouv. Resolutie van den 13n December 1857 N°. 1621 een Inspecteur der domeinen van de nijverheid en den landbouw werd benoemd en aan deze bij Resolutie van den 28n Januari 1858 N°. 144/3 het toezicht over de te vervaardigen kadastrale kaart werd opgedragen, kreeg Hiemcke voor het gemak de geheele verzameling oude kaarten thuis.

Den 1n October 1858 rapporteerde de inspecteur der domeinen aan den Gouverneur dat het werk niet vordert en hij legt daarbij een „Rapport der gedaane werkzaamheden van den 11 August. 1857 tot en met 11 Maart 1858 van den landmeter Hiemcke" over, waarin deze klaagt over de bezwaren die hij ondervindt bij het opsporen der eigendomsbewijzen en daarbij aanteekent dat hij dit groote werk *alleen* moet verrichten en tusschentijds andere werkzaamheden *tot zijn bestaan* heeft moeten doen.

Van dit werk is dan ook niets tot stand gekomen. Integendeel; de opdracht aan dezen landmeter heeft veel bijgedragen om de oude kaarten verzameling, met zooveel zorg door den Gouverneur Mauricius bijeengebracht en langen tijd onderhouden, te doen verdwijnen.

Het weinige dat daarvan nog over is werd eenigen tijd na het overlijden van genoemden Hiemcke in deplorabelen staat in de Weeskamer gevonden, waarheen zijn inboedel was verhuisd.

De landmeters, die na A. G. Hiemcke optraden, oefenden dit vak uit als een bijbaantje, daar het geen bestaan opleverde. De landmeters A. Copijn en W. L. Loth deden bij missive d.d. 28 Maart 1863 het voorstel om het vroeger aan Hiemcke opgedragen werk te hervatten tegen vergoeding van een aan den omvang van het werk meer evenredige renumeratie, doch zonder gevolg.

Na den verkoop der Gouvernementsplantages in 1862, werd de betrekking van Inspecteur der domeinen opgeheven en kwam het beheer der domeinen weer bij den Administrateur van financiën.

In het laatst van de 18e eeuw stond de beoefening van het landmetersvak met mannen als Helleday, Lieftink en Moseberg hoog; toen kwam in het begin der 19e eeuw stilstand en eindelijk achteruitgang, die zijn laagste punt bereikte ten tijde van A. G. Hiemcke. De cirkelgang zou gesloten zijn in plaats van als spiraal verder door te loopen, indien niet een man als Johan François Adriaan Cateau van Rosevelt den stoot gegeven had voor een betere toekomst.

Ik bedoel hiermede de in het jaar 1882 verschenen „kaart van *Suriname* naar de opmetingen gedaan in de jaren 1860—1879 van J. F. A. Cateau van Rosevelt en J. F. A. E. van Lansberge op de schaal van 1:200 000", doch hoofdzakelijk Rosevelt's werk. De opmetingen bestonden, behalve uit de metingen der hoofdrivieren, door middel van compas, log en afstand schattingen, uit astronomische plaatsbepalingen.

Zoo werden van 51 punten bepaald de lengte en breedte, van 21 punten alleen de lengte en van 14 punten alleen de breedte.

Deze kaart vertoont, behalve de *Marowijne*, *Lawa* en *Itanie*, welke door de Fransch-Hollandsche Commissie tot regeling van de grens tusschen *Hollandsch-* en *Fransch Guyana* waarvan Rosevelt deel uitmaakte tot aan de bronnen was opgenomen, slechts de Noordelijke helft der kolonie.

De economische toestand van *Suriname* veroorloofde toen evenmin als nu de groote uitgaven verbonden aan eene opmeting der kolonie met een driehoekennet als basis, maar met de middelen, die hem ten dienste stonden werd door den heer Cateau van Rosevelt een hoogst nuttig werk gedaan, waarvan de waarde wel eens overschat is, maar toch door de door hem verstrekte gegevens de grondslag vormde, waarop tochten tot verkenning van het binnenland tusschen de hoofdrivieren konden worden ondernomen, waardoor in 1876—'79 de zoogenaamde goudstreek ontdekt werd en de zich van dat tijdstip ontwikkelende goudindustrie nieuwe werkzaamheden voor de landmeters verschafte.

Ook de toenemende vraag naar perceelen tot uitoefening van den kleinen landbouw en de balata-ontginning vorderde diensten van de landmeters.

Vele moeilijkheden doen zich nog altijd voor bij de onzekerheid, die er veeltijds heerscht omtrent den eigendom van de vele vroegere plantages.

Ofschoon reeds door den Gouverneur Schimpf in 1857 geconstateerd, worden deze sedert 1873 klemmend gevoeld, toen met de opheffing van het staatstoezicht de vraag naar domeinland voor de uitoefening van den kleinen landbouw toenam.

Voorstellen tot aanstelling van een Inspecteur van domeinen. niet in den zin van de vroegere titularissen, die hoofdzakelijk gouvernements plantages moesten beheeren, maar voornamelijk om werkzaam te zijn in de richting tot opheffing van deze moeilijkheden en het willekeurig in bezit nemen van domeinland, werden afgewezen.

Met de vaststelling van eene „algemeene instructie voor de beëedigde landmeters in de kolonie *Suriname*" bij Gouv. Res. van den 21ⁿ September 1877 La. A N°. 9, werd het aantal landmeters ongelimiteerd. De lust om zich in het vak te bekwamen was opgewekt, ook in verband met de toenemende werkzaamheden tengevolge van de vele aanvragen om domeinland.

Jammer evenwel dat niet allen, die admissie verkregen, met zorg en toewijding hun beroep uitoefenden, maar zich wel eens met een fransche slag er van afmaakten. Het scheen soms alsof er naar gezocht werd om in den kortst mogelijken tijd met de minst mogelijke moeite de salarissen te verdienen.

Mogen de aansluiting, die de oprichting van deze landmetersvereeniging in het leven riep en de onderlinge oefening er toe leiden uit het te leveren werk het gehalte der arbeiders te doen waardeeren; want zooals ik U uit de voorgaande korte schets van de geschiedenis heb trachten aan te toonen, moet hier in *Suriname* op kadastraal gebied nog alles gedaan worden en daarbij zullen bekwame en conscientieuse landmeters noodig wezen.

En nu er teekenen zijn, die duidelijk wijzen op herleving van den grooten landbouw, belangrijke uitbreiding van den kleinen, ontwikkeling van de goudindustrie en het boschwezen, zal met den in steeds wijderen spiraalgang voortschrijdenden bloei van

Suriname, ook het beroep van landmeter in deze kolonie meer en meer tot zijn recht komen.

W. L. Loth,
Gouvernements-Landmeter.

De landmeter in Pruisen, zijne opleiding en het onderzoek naar de mate van de door hem verkregen kennis. [1])

Met deze bijdrage, die goeddeels een nagenoeg letterlijke vertaling is der toelichtingen door de Pruisische regeering gegeven bij de „Verordnungen und Erlasse", waarbij de „Ausbildung und Prüfung der preussischen Landmesser und Kulturtechniker" geregeld is, lossen wij een gegeven belofte in.

Wat omtrent dit onderwerp in deze bladzijden thans ter kennis onzer lezers wordt gebracht, is in zoover nieuw, dat het de omlijsting mag worden genoemd van reeds vroeger in dit tijdschrift verschenen mededeelingen, waarvan destijds geen of enkel terloops gewag werd gemaakt, wijl het doel der toenmalige propaganda zulks niet of slechts in geringe mate vorderde.

Ofschoon wij overtuigd zijn dat zulks eenmaal zal plaats vinden, vleien wij er ons niet mede in ons land spoedig *kadaster* en *kultuurtechniek* hand aan hand te zullen zien gaan; over de „Heranbildung der Vermessungsbeamten der landwirtschaftlichen Verwaltung" bewaarden wij daarom het stilzwijgen; alleen wat omtrent deze aangelegenheid in het algemeen werd opgemerkt, namen wij over, om het verband der beschouwingen waaraan wij ontleenen niet te verbreken.

Als voorbereiding tot de studie voor het hoofdzakelijk mathematisch-technisch ambt, wordt in 't bizonder de Hoogere Burgerschool aanbevolen, onder erkenning evenwel der mogelijkheid eener alles-

---

[1]) Zie literatuurbericht Jrg. XX (1904) bldz. 238. Ausbildung und Prüfung der preussischen Landmesser und Kulturtechniker. Verordnungen und Erlasse zusammengestellt im Auftrage des Kgl. Ministeriums für Landwirtschaft, Domänen und Forsten. Dritte Auflage. Berlin. Paul Parey. 1904.

zins voldoende opleiding op het gymnasium, indien aan deze instelling het onderwijs in de wis- en natuurkundige vakken en in het teekenen door uitnemende leerkrachten wordt gegeven.

Zonder begaafdheid voor wis- en natuurkunde en teekenen is het niet geraden het beroep van landmeter te kiezen; — onontbeerlijke karaktereigenschappen zijn: „plichtsgevoel en volhardingsvermogen bij den arbeid."

De vakstudie eischt in het gunstigste geval drie jaren, ongerekend de bizondere opleiding of voorbereiding voor een specialen tak van Staatsdienst, het eerste jaar wordt aan de practijk en aan het zoogenaamde proefwerk gewijd, de twee volgende jaren komen ten goede aan de studie der geodesie.

Slechte in twee gevallen is korter termijn toegelaten:

a. in plaats van met één jaar practijk kan bij uitzondering met elf maanden worden volstaan, wanneer het bewijs wordt geleverd, dat bizondere omstandigheden den vollen duur van een jaar hebben verhinderd;

b. de twee jaren studie der geodesie kunnen tot hoogstens één worden ingekort, wanneer een deel der vereischte kennis reeds werd verkregen door bezoek van een Pruisische of niet Pruisische universiteit, hoogeschool of akademie.

Of en in welke mate remissie zal worden verleend, wordt voor ieder afzonderlijk geval bepaald door de Regeeringscommissie (Oberprüfungskommission) belast met het toezicht over de te houden examens.

Sinds Paschen 1883 is voor de studie der geodesie de gelegenheid geopend aan de landhuishoudkundige Hoogeschool te *Berlijn, No. 4*, Invalidenstrasse 42 en aan de landhuishoudkundige akademie te *Bonn-Poppelsdorf*.

Enkel het regelmatig volgen van den tweejarigen cursus geeft aan de candidaten niet het recht na afloop van dien termijn toegelaten te worden tot het examen.

Daarvoor is noodig de erkenning door de examen-commissie, dat het jaar vooraf doorgemaakte practijk, werkelijk heeft voorbereid tot den wetenschappelijken arbeid, die den candidaten aan de genoemde instellingen van onderwijs wacht.

Nog hebben zij, die zich voor de studie in de geodesie melden, zich te onderwerpen aan enkele voorschriften van algemeenen aard,

van toepassing dus op een ieder die zich te *Berlijn* of *Poppelsdorf* als student wenscht ingeschreven te zien.

De studie voor landmeter omvat, in verband met de voorschriften voor het examen, de wiskunde, de geodesie, de rechtswetenschap en de kultuurtechniek.

Dit laatste vak, dat den student in aanraking brengt met landhuishoudkundige en bouwtechnische onderwerpen, wijl het den aanleg of de normaliseering van wegen en waterloopen, benevens de algeheele verandering van het aanzien van terreinen en perceelgrenzen, ter bevordering van den landbouw behandelt, heeft de landhuishoudkundige hoogeschool doen kiezen als de meest geschikte plaats voor de vorming van den landmeter.

De ruilverkavelingsdienst stelt aan hare geodetische ambtenaren den eisch, den volledigen cursus in kultuurtechniek, zooals deze aan de genoemde hoogescholen wordt gegeven, met goeden uitslag te hebben gevolgd.

Veel lager zijn in dit opzicht de eischen der overige dienstvakken waarbij de landmeter arbeid vindt, om echter voor iederen werkkring waartoe zij geroepen kunnen worden, wetenschappelijk volledig toegerust te zijn, geeft de overwegende meerderheid der studenten zich met evenveel toewijding aan de studie der kultuurtechniek als aan die der wiskunde en der geodesie.

Volgens de tot nu toe opgedane ervaring kan de leerstof van het tegenwoordige studieprogram, door vlijtige en begaafde jongelieden zonder veel moeite in „vier", door studenten met minder aanleg in „vijf" tot „zes" semesters met goed gevolg worden verwerkt.

Het is wenschelijk dat, noodzaak buitengesloten, geen der studeerenden afziet van het volgen van den volledigen kultuurtechnischen cursus, vooral, wijl naar het oordeel van specialiteiten onder de melioratieambtenaren, de ontwikkeling en uitbreiding ten platten lande van den melioratiedienst, feitelijk afhangt, van de mate van belangstelling die de landmeter voor kultuurtechnischen arbeid aan den dag legt, en van de mate van geschiktheid die hij zich voor de uitvoering van dezen arbeid eigen maakte.

De behoeften van den landbouw, zoowel als de ontwikkelingsgang der landmeetkundige wetenschap schijnen er op te wijzen, dat in de naaste toekomst de uitvoering van omvangrijke landmeetkundige werkzaamheden (hermetingen) nog slechts zal plaats vinden met

de bedoeling den weg te effenen voor kultuurtechnische hervormingen [1]).

Niet alleen voor de kultuurtechnisch onderlegde, maar voor alle landmeters is een zekere mate van kennis van het heerschende recht en van de wijze waarop het is ontstaan noodzakelijk, waarom ook op dit gebied den studenten colleges worden gegeven.

Van vele zijden, met name gaan stemmen op uit den kring van die bezoekers der hoogeschool die practische ervaring opdeden, wordt op belangrijke uitbreiding van dit leervak aangedrongen; aan dezen wensch kan echter geen gevolg worden gegeven, in aanmerking genomen dat het bestaande leerplan over slechts vier semesters loopt.

Voor het leervak der landmeetkunde [2]) zijn de onderwerpen, vastgesteld bij het examenprogram reeds van grooten omvang, toch is uitbreiding nog gewenscht, gelet op de vraagstukken die den landmeter ter oplossing kunnen worden gegeven in verband met de nog steeds klimmende eischen aan hem, bij de uitoefening van zijn ambt gesteld.

Sints Paschen 1892 worden aan de hoogeschool te *Berlijn* colleges gegeven, die beoogen bij meer gevorderden den zin te wekken voor breedere studie.

Ofschoon ieder geëxamineerd landmeter bevoegd is tot het aannemen van kweekelingen en tot het uitreiken van getuigschriften die den toegang der hoogeschool ontsluiten, dient er de voorkeur aan gegeven te worden het voorbereidingsjaar door te maken onder het toezicht van landmeters, die in de gelegenheid zijn hun kweekelingen in de gewichtigste onderdeelen van den aan hun beroep verbonden arbeid in te leiden, en die daarbij voorzien van deugdelijke instrumenten, de geschiktheid bezitten tot het geven van grondig onderricht.

In de allereerste plaats mag worden aangenomen dat het leidend personeel van groote hermetingen, ingeval leerlingen hierbij worden toegelaten, aan dezen eisch zal kunnen beantwoorden.

---

[1]) Kostbare opmetingen voor het grondbelastingkadaster, waaraan meer of minder innig de boekhouding op den grondeigendom is verbonden, hebben om hunne betrekkelijk geringe productiviteit, maar matig de sympathie der Pruisische regeering.

[2]) Tijdschrift voor Kad. en Landm. Jrg. VII (1891) bldz. 168—171; Jrg. XVII (1901) bldz. 15—16.

oo b. v. de ambtenaren der kadastrale hermetingen; die van stedelijke hermeting van *Berlijn* en die der ruilverkavelingsmissies.

)e kadasterkantoren zijn slechts zelden in de gelegenheid den eekelingen leerzamen arbeid te verschaffen.

Toch komen onder de ambtenaren aan deze kantoren werkzaam, zelfs onder de landmeters die een privaatpraktijk hebben, eenigen or, wien het gegeven is de leerlingen grondig voor te bereiden, die zich gaarne en met ijver van deze moeilijke opdracht kwijten.

Aan het opmaken van het in te leveren proefwerk [1]) behooren erkzaamheden van geringer omvang en die minder inspanning schen vooraf te gaan.

Op het doen eener geschikte keus komt het hierbij aan, zal de erling, wat zeer wel mogelijk is, na 9 à 10 maanden van voorereiding, met hoop op goeden uitslag aan het eigenlijke proefwerk ich kunnen wagen.

Het jaar, vóór de studie gewijd aan de practijk, behoeft niet bij en zelfden leeraar te worden doorgemaakt; eenheid in de leiding n een zekere samenhang der werkzaamheden zijn echter in zoo ooge mate wenschelijk, dat het hierin brengen van afwisseling oedenkelijk moet worden geacht.

Onder de bescheiden die, om tot het examen te worden toegelaten, behooren te worden overgelegd, verdient afzonderlijk vermelding het bewijs, dat de twee-jarige cursus aan de hoogeschool regelmatig is gevolgd, bovendien zijn bij beschikking van den Minister van Landbouw van 28 Juni 1884 behalve dit academische getuigschrift, nog bizondere getuigschriften ingevoerd, die de studenten in de geodesie verplicht zijn aan het eind van ieder semester aan de professoren en docenten voor te leggen, ter schriftelijke bekrachtiging van de er op voorkomende verklaring, dat hunne colleges geregeld werden bezocht.

Vreemdelingen — niet Duitschers — kunnen slechts wanneer zij het bewijs leveren behoorlijk onderlegd te zijn, en in voldoende mate practisch te hebben gewerkt, door bemiddeling van de betrokken examen-commissie tot de studie voor landmeter worden toegelaten; later beslist dan, na daartoe ingediend verzoek, de

---

[1]) Tijdschrift voor Kad. en Landm. Jrg. (1901), bldz. 14.

regeerings-commissie (Oberprüfungs-kommission). of zij zich ook aan het examen zullen mogen onderwerpen.

Aan den landmeter wordt in *Pruisen* arbeid aangeboden door:

1°. het ministerie van financiën, waaronder de geheele administratie van het kadaster ressorteert, (rond 1080 ambtenaren);

2°. het ministerie van landbouw, waartoe de ruilverkavelingsoverheden en de ambtenaren belast met den dienst van den melioratie bouw behooren, en dat bovendien de leiding heeft van — dit is een aangelegenheid van het Duitsche rijk -- de nederzettingscommissie (Ansiedelungs-kommission) voor de provinciën *Posen* en *West-Pruisen*, (rond 1030 ambtenaren);

3°. het ministerie van openbare werken, dat ongeveer 300 landmeters werkzaam stelt bij den kanaalbouw, de normaliseering der rivieren en bij de staatsspoorwegen.

Van de omstreeks 3100 landmeters in 1902 in *Pruisen* aanwezig zijn de overigen werkzaam bij particuliere spoorweg-maatschappijen, en bij de provinciale-, kreis-, en gemeentebesturen.

Het ambt van landmeter is in *Pruisen* een vrij bedrijf, echter hebben de krachtens de staatsinstellingen daartoe bevoegde bestuursorganen het recht, personen die dit ambt willen uitoefenen, op grond van de nakoming der bestaande voorschriften te beëedigen en officieel aan te stellen.

De wettelijke bepalingen die aan den arbeid van hen die het landmeten als bedrijf uitoefenen een bizondere geloofwaardigheid toekennen, of aan dien arbeid bijzondere rechtskracht verleenen, hebben uitsluitend betrekking op de arbeidsprestaties van bovenbedoelde officieel aangestelde personen. (§ 36 der Gewerbe-ordnung vom 21 Juni 1869).

De na te leven voorschriften waarvan § 36 spreekt, zijn vervat „in de Landmesser-Prüfungs-Ordnung vom 4 September 1882, mit den Abänderungen vom 12 Juni 1893".

De Oberprüfungs-kommission (Regeerings-Commissie) bestaat uit 3 leden, één wordt aangewezen door den minister van financiën, één door den minister van landbouw, domeinen en bouwwezen, en één door den minister van openbare werken.

Voor het afnemen van het examen zijn twee commissies ingesteld, één aan de landhuishoudkundige hoogeschool te *Berlijn*, de andere aan de landhuishoudkundige academie te *Poppelsdorf*.

De leden dezer commissies en hunne voorzitters worden op voordracht der regeerings-commissie door de zooeven genoemde ministers benoemd.

De examens worden ieder voorjaar na afloop van den academischen leergang afgenomen, bovendien wordt in het najaar nog gelegenheid tot het afleggen van het examen gegeven aan hen, die door ziekte of op anderen grond, onafhankelijk van hun wil, verhinderd waren aan het voorjaars-examen deel te nemen.

Tot het najaars-examen worden nog toegelaten de candidaten, die in het voorjaar niet voldeden en waaromtrent de regeerings-commissie besliste, dat zij reeds na zes maanden zich opnieuw aan een onderzoek mochten onderwerpen.

Het onderzoek duurt 7 dagen, hiervan zijn bestemd, voor het schriftelijk werk 3 dagen en voor het practisch en het mondeling examen ieder 2 dagen.

Toegekend worden de predicaten: uitstekend, zeergoed, goed, bevredigend, voldoende en onvoldoende.

Het diploma wordt alleen uitgereikt, indien het predicaat „voldoende" werd verkregen voor alle onderwerpen, waarover het examen loopt.

Wie zich tweemaal aan het examen onderwierp, zonder te slagen, wordt in den regel niet meer tot het onderzoek toegelaten.

Wie het diploma reeds bezit, doch voor sommige onderwerpen waarover het examen loopt slechts een laag predicaat verwierf, staat het vrij zich ter verbetering zijner beoordeeling voor een suppletoir examen te melden.

Slaagt hij in zijn pogen, dan wordt hem een nieuw examen getuigschrift en een nieuw diploma uitgereikt.

Het getuigschrift erlangt hij van de examen-commissie; het diploma van de regeerings-commissie.

De wijze waarop de Pruisische Staat voorziet in zijne behoefte aan kadastraal personeel, is geregeld bij „Erlass des Finanz-ministeriums vom 17 Dezember 1892, an sämtliche Königlichen Regierungspräsidenten über Annahme und Heran-bildung der Katasterlandmesser."

De personen die tot het ambt van kadaster-landmeter wenschen te worden geroepen, behooren over te leggen:

a. het examen getuigschrift en het diploma verworven krachtens

den uitslag van het onderzoek voorgeschreven in de Landmesserprüfungs-Ordnung vom 4 September 1882;

b. een geneeskundig certificaat waaruit blijkt, dat zij vrij zijn van lichaamsgebreken, en dat zij in het bizonder zich mogen verheugen in een uitstekend gezichts- en gehoorvermogen, en in staat zijn de lichamelijke vermoeienissen verbonden aan de uitoefening van den dienst te velde te verduren;

c. een geboorte-acte tot bewijs, dat zij den leeftijd van vijf-en-twintig jaren nog niet hebben overschreden;

d. zoodanige getuigschriften, dat een klaar beeld wordt verkregen van hun geodetisch verleden.

Uit het verband dezer bescheiden moet kunnen worden afgeleid, dat door de opneming van den candidaat in het korps landmeters, de belangen van het dienstvak zullen worden gebaat.

Rijzen in dit opzicht geen bedenkingen, dan verleent de minister van financiën vergunning tot de aanstelling, die door tusschenkomst van den regeeringspresident, die tevens voor de beëediging zorg draagt, plaats vindt.

Van de diensten der kadaster-landmeters wordt gebruik gemaakt:

a. in de eerste plaats bij het blijvend hulppersoneel aan ieder kadastraal-bureau aanwezig;

b. als tijdelijke werkkracht van dat bureau;

c. ter vervanging van zieke of op andere wijze buiten dienst zijnde kadaster-controleurs, of bij overlading met ambts bezigheden, als assistent dezer ambtenaren;

d. bij mogelijkerwijze in uitvoering zijnde hermetingen, of bij hiermede overeenkomende buitengewone werkzaamheden, onderhanden bij de administratie van het dienstvak.

Worden de kadaster-landmeters niet aangesteld als vermeld onder a.—d., dan rust op hen de verplichting arbeid te zoeken bij de kadaster-controleurs, of van deze ambtenaren werkzaamheden aan te nemen.

Voor deze wijze van werkzaamstelling komen, indien de dienst zulks toelaat, de jongste landmeters in aanmerking, en onder de jongste weer die, welke na het afleggen van het examen nog niet

practisch op een kadastraal bureau werkzaam waren. De duur van zoodanige werkzaamstelling moet minstens een tijdvak van zes maanden omvatten. [1])

Aan de kadaster-landmeters is het niet geoorloofd, onverschillig in welken vorm, geodetische werkzaamheden voor particulieren te verrichten.

Landmeters, die niet aan de hun gestelde eischen voldoen, of op andere wijze aanleiding geven dat gegronde bedenkingen rijzen tegen hunne blijvende werkzaamheid bij het dienstvak, worden van hun tijdelijk dienstverband ontheven.

Uit het tijdelijke personeel komen de kadaster-controleurs voort, evenwel niet dan nadat de candidaten voldaan hebben aan een onderzoek, geregeld bij de „Prüfungs-ordnung für die Katasterbeamten vom 17 Dezember 1892."

De examen-commissie bestaat uit een voorzitter en twee leden, die door den minister van financiën voor één of voor meerdere zittingen worden benoemd.

De voorzitter leidt den gang van het onderzoek, en kan er, naar eigen goedvinden, zooveel als hij noodig oordeelt aan deelnemen.

Het zijn halfjaarlijksche examens, die in den regel vallen in de maanden April—Mei en October—November.

De kadaster-landmeters worden tot het examen toegelaten, na vier jaren als zoodanig in dienst te zijn geweest, indien tegen hun eventueele aanstelling als kadaster-controleur overigens geen bezwaren zijn in te brengen.

Het verzoek om aan het examen te mogen deelnemen behoort vergezeld te gaan van een, door den kadaster-inspecteur of kadaster-controleur voor echt gewaarmerkt proefwerk in het teekenen, kaarteeren en inhoudsberekenen.

Het onderzoek heeft ten doel uit te maken of de candidaat de technische bekwaamheden bezit, noodig om een kadastraal bureau zelfstandig te beheeren.

---

[1]) Deze op het oog eenigzins zonderlinge bepaling is het gevolg van het feit, dat het ambt van kadaster-landmeter een tijdelijk karakter draagt, en de mogelijkheid open werd gelaten, op grond van bizondere omstandigheden, meer tijdelijk personeel aan te nemen, dan in verband met de op dit stuk geldende voorschriften geoorloofd is.

Het examen loopt over de navolgende onderwerpen:

1. de bijhouding van het kadaster der ongebouwde en gebouwde eigendommen;
2. de grondslagen waarop de schatting der ongebouwde en gebouwde eigendommen berust;
3. het verband tusschen het kadaster en het grondboekwezen;
4. de instandhoudings-opmetingen, daaronder begrepen het verdeelen van perceelen onder geheel of gedeeltelijk gebruik maken van de meetcijfers of van coördinaten;
5. de vernieuwing van het grondbelasting-kadaster, zoowel tengevolge van hermeting, als naar aanleiding van ruilverkaveling;
6. de belastingheffing van ongebouwde en gebouwde eigendommen;
7. het rentenverdeelingswezen; [1])
8. de rekenplichtige verrichtingen van het kadastraal beheer;
9. het comptabel beheer van een kreis- of belastingkantoor, voor zoover de kadaster-landmeter hiervan op de hoogte kan wezen, als gevolg van het nakomen der verplichting er eenigen tijd op werkzaam te zijn geweest;
10. de geschiktheid om mondeling en schriftelijk zijn gedachten helder in te kleeden;
11. de vaardigheid in het uitvoeren van al de bij het kadastrale dienstvak voorkomende rekenwijzen, met of zonder gebruik van rekentafels of dergelijke hulpmiddelen;

---

[1]) De vestiging van rentengoederen is, als de ruilverkaveling, een landhuishoudkundige handeling, echter met tegengesteld gevolg.

De laatste tracht naar de vermindering van het aantal perceelen, de eerste naar de vermeerdering van het aantal *hofsteden*, waaruit voortvloeit een toeneming der perceelen.

Zij vindt een vruchtbaar arbeidsveld in de ten Oosten der *Elbe* gelegen provinciën, waar tallooze boerenplaatsen te niet gingen, als gevolg der Stein-Hardenberg-sche wetgeving.

Behalve naar de vestiging van boerenplaatsen van kleine en middelbare grootte, het hoofddoel, wordt gestreefd naar het verstrekken van grond aan de in de nederzetting onmisbare handwerkslieden — *arbeiderstede* —; dit zeer kleine grondbezit, waarvan de vorming door de wet wordt bevorderd, is niet bij machte in het onderhoud van den bezitter te voorzien.

Vergrooting of konsolidatie van reeds gevestigde boerenplaatsen, door aankoop tegen rente, is geoorloofd.

Ch. August Vogler. Grundlehren der Kulturtechnik. Band II, 1899. Seite 104, 183, 417 u. s. w.

12. de vaardigheid in het teekenen, daaronder begrepen het beschrijven van kaarten in het algemeen en het schrijven van rondschrift in het bizonder; — in het kaarteeren naar gegeven geodetisch materiaal; — in het inhoudsberekenen onder aanwending der nieuwste hulpmiddelen; dit alles voor zoover het ingeleverd proefwerk wellicht tot nader onderzoek nog aanleiding geeft.

Het examen bestaat uit een schriftelijk en mondeling gedeelte, en mag den duur van drie dagen niet overschrijden.

Toegekend worden ingeval een getuigschrift wordt uitgereikt de predikaten: uitstekend, zeergoed, goed, bevredigend, en voldoende.

Het examengetuigschrift of de mededeeling dat de candidaat niet slaagde, wordt door den voorzitter der commissie aan den regeeringspresident ter uitreiking toegezonden.

Wie aan het examen niet heeft voldaan, wordt als regel nog slechts eenmaal tot het afleggen er van toegelaten.

Kadaster-landmeters, die binnen zes jaren sints den dag hunner eedsaflegging, het examen niet hebben afgelegd worden van hun dienstverband ontheven, onder verlies van alle aanspraken, die zij op een vaste aanstelling konden doen gelden,

Een latere ministerieele resolutie (8 December 1896) bepaalt nog: „dat zij, die voor de tijdelijke aanstelling van kadaster-landmeter in aanmerking wenschen te komen, *na* het afleggen van hun landmeters-examen, en *voor* hunne aanstelling tot het tijdelijke ambt, minstens gedurende één jaar uitsluitend bij kadaster-controleurs in alle takken van den kadastralen dienst met gunstig gevolg moeten werkzaam zijn geweest, en hiervan een getuigschrift behooren over te leggen, zulks ongeacht, of zij vóór hun landmeters-examen, met het oog op het geëischte proefwerk, reeds onder de leiding van een of anderen kadastralen ambtenaar gearbeid hebben."

Deze beschikking werd genomen omdat de practijk bewees, dat landmeters die te voren niet aan een kadastraal bureau hadden gewerkt, eerst na langeren tijd een bruikbare werkkracht als kadaster-landmeter werden, wat schaadde aan de belangen van den dienst.

November, '05. C. W. Hoffmann.

Wijziging van art. 41 der wet van 26 Mei 1870 (St. Bl. No. 82) tot regeling der grondbelasting.

Voorloopig Verslag. (Tweede Kamer.)

Het afdeelingsonderzoek heeft aanleiding gegeven tot de volgende beschouwingen en opmerkingen.

Het wetsontwerp was algemeen met instemming begroet. Het strekt tot het wegnemen eener onbillijkheid, want tusschen den termijn van vrijstelling van de grondbelasting en den omvang eener droogmaking of bedijking valt geen redelijk verband te leggen. Integendeel, het komt dikwijls voor, dat bedijkingen van kleinere ondernemingen kostbaarder zijn dan die van grootere; in zulk een geval werkt de in art. 41 der wet gelegen beperking, welke het ontwerp bedoelt op te ruimen, in dubbele mate onbillijk.

Van den bestaanden toestand wordt in de Memorie van Toelichting te recht een der te betreuren gevolgen genoemd, dat bij het opmaken van indijkingsplannen er naar wordt gestreefd tot eene oppervlakte van 500 hectaren te komen, ook al wordt zulks door den aard der onderneming en de omstandigheden ontraden. Ernstig nadeel kan daarvan het gevolg zijn.

Sommige leden gaven den wensch te kennen, dat in de richting van dit wetsontwerp nog een stap verder zou worden gedaan. Zij wezen er op, dat de wet de gelegenheid niet openlaat om eenig verband te leggen tusschen den duur van den belastingvrijdom en de uitkomsten eener ondernomen indijking. Toch zoude daarvoor wel goede reden bestaan.

Men had hierbij niet het oog op de gewone tegenvallers, die zulk eene onderneming kunnen kenmerken en waartegenover staat, dat de uitkomsten van andere ondernemingen de verwachtingen kunnen overtreffen, doch op geheel buitengewone rampen als doorbraak en overstrooming, die somtijds het werk kunnen treffen en de rekening geheel kunnen doen falen. In Groningen zijn verschillende nieuw ingedijkte zeepolders van zulke rampspoeden wel het slachtoffer geweest. Men achtte het wenschelijk, dat bij zoodanigen tegenslag de termijn van vrijstelling van belasting langer ware dan in normale gevallen. Eene regeling van die strekking zoude bezwaarlijk in de wettelijke termijnbepaling kunnen worden neergelegd, doch zij ware, naar men meende, in het leven te roepen door aan het, naar dit wetsontwerp te wijzigen artikel eene bepaling toe te voegen, hiertoe strekkende, dat in bijzondere gevallen de vrijstelling van aanslag in de verhoogde grondbelasting bij Koninklijk besluit voor een zeker aantal jaren kan worden verlengd. Wordt die bevoegdheid aan de

Kroon toegekend, dan zal eenigermate met billijkheid en draagkracht rekening kunnen worden gehouden. De leden, die dit punt ter sprake brachten, verklaarden met groote belangstelling te hebben kennis genomen van de toezegging van den Minister, in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Eerste Kamer over hoofdstuk VII *B* der Staatsbegrooting voor 1906, dat Zijne Excellentie het bepleite denkbeeld in overweging wil nemen, en zij drongen er op aan, dat het wetsontwerp nog in den gewenschten zin zou worden aangevuld. Het beginsel, dat aan de vrijstelling ten grondslag ligt, het steunen en aanmoedigen van landaanwinningen, zoude door zoodanige aanvulling van het bestaande recht nog meer tot zijn recht komen. Men rekende dit een voordeel en wees er in dit verband op, dat niet alleen uit een oogpunt van landaanwinning indijkingen zijn toe te juichen; elke indijking verhoogt de veiligheid van het achterliggende land en dient in zooverre op directe wijze een Rijksbelang.

Van andere zijde werd het betreurd, dat de voorgestelde wetswijziging niet is uitgebreid tot eene meer algemeene herziening van de op het punt van vrijstelling geldende termijnen en zulks dan door overneming van de termijnen, die in het wetsontwerp van 1893 (Gedrukte Stukken 1892—1893, **198**) voorkwamen. Die termijnen waren voor ontginning 30 jaar, voor droogmaking 25 en voor bekading en bedijking 25, tegenover respectievelijk 28, 23 en 18 jaar volgens de bestaande wet. In stede van de bepaling van art. 41 der wet, sprekende van verdubbeling der termijnen, in geval van droogmaking en van bedijking of bekading geldende, bepaalde art. 97 van genoemd wetsontwerp, dat de gestelde termijnen van 25 jaar met 10 jaar zouden kunnen worden verlengd. Men wees er op, dat deze termijnenregeling destijds geen bezwaar heeft ontmoet. Wel is toen bedenking geopperd tegen de bepaling: «Indien bedijking plaats vindt in den loop van den vrijdom wegens bekading, wordt de vrijdom met 12 jaar verlengd,» maar deze bepaling was overgenomen uit de oude wet, behoudens dit ééne punt, dat daar staat: *„met de helft* (alzoo 9 jaar) *verlengd"*.

Nog werd de vraag gesteld, of in art. 41 der wet van 26 Mei 1870 (*Staatsblad* n°. 82) de woorden «voor de onderneming van het werk» niet zouden kunnen vervallen. Ook tijdens de onderneming komen wel tegenslagen voor, die tot verdubbeling van den vrijdomstermijn behooren te kunnen leiden. En hoe zal, zoo vroeg men, bij het voortbestaan van deze woorden, de nieuwe bepaling toepassing kunnen vinden op ondernemingen, geheel vallende onder die droogmakingen en bedijkingen, welke het wetsontwerp wil te hulp komen, doch waarmede reeds vóór de wetswijziging is aangevangen?

Permanente Commissie voor opnemings- en kaarteerings werkzaamheden in Nederlandsch-Indië.

Dit lichaam werd bij gouvernementsbesluit van 17 Maart l.l. ingesteld om de noodige maatregelen te kunnen treffen, ten einde voortaan een herhaald opmeten van eenzelfde terreingedeelte zooveel mogelijk te voorkomen.

Tot leden der commissie werden benoemd: de chef van den topographischen dienst, van den kadastralen dienst, van den dienst van het boschwezen, van het mijnwezen, van de afdeeling E van het departement der burgerlijke openbare werken en den chef of een ingenieur, ter keuze van den departementschef, van de afdeeling Staatsspoorwegen van dat departement, met bepaling dat de chef van den topographischen dienst tevens optreedt als voorzitter der commissie; tot secretaris, de kapitein-adjunct van het topographisch bureau.

Voorts werd bepaald, dat de commissie door de chefs der departementen van oorlog, van binnenlandsch bestuur, van landbouw, van onderwijs, eeredienst en nijverheid en der burgerlijke openbare werken door eene driemaandelijksche toezending van rapporten en vorderingskaarten op de hoogte zal worden gehouden van den voortgang van alle terreinmetingen van eenigen omvang; dat zij door die departementschefs moet worden gehoord omtrent alle voorgenomen belangrijke terreinmetingen en dat zij aan de genoemde autoriteiten voorstellen zal kunnen doen om die metingen zoodanig te doen inrichten, dat de belangen van alle dienst-takken, die met opnemingswerkzaamheden zijn belast, tegelijkertijd worden behartigd.

Nog werd vastgesteld dat, te beginnen met het jaar 1907, door de commissie jaarlijks, vóór den 15den Februari, een verslag van hare verrichtingen aan de regeering zal worden ingediend.

Boekaankondiging.

De eerste aflevering is verschenen van den derden druk van het bekende werk:

Die trigonometrischen und polygonometrischen Rechnungen in der Feldmeszkunst, bearbeitet von Dr. F. G. Gausz, Königl. Preusz. Wirklichem Geheimem Rate, General-Inspektor des Katasters a. D. Halle a. S. 1906.

De andere afleveringen zullen elkander snel opvolgen zoodat met October het geheele werk compleet wordt.

Het werk heeft in overeenstemming met den titel de strekking alle berekeningen en rekenmethoden waartoe de opmeting van een eenigszins uitgestrekt terrein aanleiding geeft te verklaren en te ontwikkelen, het sluit zich in het bijzonder aan, aan de voor Pruisen in de Anweisung IX vervatte voorschriften, en heeft als zoodanig een bijna officieel karakter. Men vindt toch in Anw. IX herhaalde malen verwijzingen zoowel voor toelichting als voor daarin opgenomen tabellen, naar het werk van Gausz en waar van de eerste een eenigszins gewijzigde druk verschijnt, wordt die meestal binnen kort door een overeenkomstige nieuwe uitgave van het laatste gevolgd.

Het zal zeker onnoodig zijn dit werk opnieuw aan te bevelen voor die vakgenooten, welke een ernstige studie van de Pruisische methoden willen maken. Aan de hand van dezen leidsman worden alle bezwaren weggenomen, wordt voor elk onderdeel, voor elke letter, voor elk teeken een vaste regel gesteld, wordt niets aan een persoonlijke opvatting overgelaten. Wie dus naar een vast reglement zoekt, vindt hier zijn gading.

Onze technische voorschriften voor de uitvoering van hermetingen zijn in vergelijking van de Pruisische zeker minder volledig te noemen; waar deze verschillende vragen onbeantwoord laten, zal men dus spoedig geneigd zijn Anw. IX en Gausz ter hand te nemen. Toch moet daarbij met de noodige voorzichtigheid worden gehandeld en moet b. v. in het oog worden gehouden, dat onze kaartprojectie niet die van onze oostelijke naburen is en dat de berekeningen waarbij de kromming der aardoppervlakte zich doen gelden bij ons systeem in het geheel niet passen.

De vraag of de bestudeering van dit werk aan onze toekomstige ambtgenooten moet worden aanbevolen meen ik niet zonder voorbehoud bevestigend te mogen beantwoorden. Voornamelijk in den eersten tijd der vorming van den landmeter moet de studie zich tot hoofdzaken bepalen, die door een oordeelkundige toepassing in de practijk geheel moeten worden opgenomen en verwerkt, voor dat kan worden afgedaald tot bijzonderheden en onderdeeelen, waarvan de beteekenis eerst dan in het oog springt, wanneer een voldoende grondslag is gelegd. Meer nog na dan vóór het landmeters examen komt mij eene intieme kennismaking met dit werk aanbevelenswaardig voor.

Mei 1906. M. DE VOS.

Het gezondheidskadaster („casier sanitaire").

Reeds voor 1876 te *Brussel* ingevoerd, bestaat het te *Parijs* sedert 1893. Het „casier" van ieder huis bevat een platte grond van het perceel op $^1/_{2000}$, [1]) met aanduiding van rioleering, regen- en beerpntten enz., een beschrijving van het huis, een opgave van de dagen, waarop er sterfgevallen aan besmettelijke ziekten zijn voorgekomen en de dagen waarop en de ziekten waarvoor er ontsmetting heeft plaats gehad; verder opgave van andere maatregelen vanwege den gezondheidsdienst en van een eventueel ingesteld onderzoek vanwege dezen dienst. De casiers van iedere straat berusten te zamen in een portefeuille, waarop is aangegeven de lengte en breedte der straat, de wijze van watervoorziening en faecaliën-afvoer en het aantal huizen en bewoners. Alleen de huiseigenaar mag inzage nemen van het casier van zijn huis. A. Lefèvre had reeds de wenschelijkheid betoogd, dat dit kadaster ook op andere wijze dan door het verzamelen van gegevens voor onderzoek nuttig zou worden gemaakt, n.l. door de in hygiënisch opzicht behoorlijk ingerichte huizen van een kenteeken te voorzien. Graux doet in le Progrès médical van 14 April het voorstel, den huiseigenaren een extract van hun casier ter hand te stellen, dat zij den huurder of kooper op diens verlangen zouden kunnen toonen, om op deze wijze een wedijver teweeg te brengen, die de bevolking tot nut zou strekken.

(Tijdschr. v. Gen.)

[1]) $^1/_{2000}$, — $^1/_{200}$ ware naar onze meening wenschelijker.

Red.

Vereeniging voor Kadaster en Landmeetkunde.

Te *Batavia* is overleden de Heer A. P. Boerenbeker. De Vereeniging verliest in hem een correspondent, die hare belangen met groote nauwgezetheid heeft waargenomen, wiens aandenken in dankbare herinnering zal blijven.

De Heer J. von Michalofski, Landmeter van het Kadaster te *Batavia* heeft zich bereid verklaard de open gevallen plaats in te

nemen; een hartelijk welkom zij onzen nieuwen vertegenwoordiger toegeroepen.

Aan de stemming over de vraagpunten gesteld door *het Bestuur van den Bond ter verkrijging eener wettelijke regeling van den rechtstoestand der Burgerlijke Ambtenaren* (Tijdschrift v. K. en L. jaarg. XXI afl. 6 pag. 284) werd door slechts 17 leden deelgenomen.

De vragen werden als volgt beantwoord:

	Ja.	Neen.
Vraag I	15	2
„ II	11	6
„ III	10	4
„ IV	5	3

Omtrent vraag V gaven zes leden hunne meening te kennen; twee verklaarden zich voor verplicht ontslag, terwijl de overige vier alleen der overheid de bevoegdheid tot het verleenen van ontslag zouden willen toekennen.

De 22ste algemeene vergadering der Vereeniging voor Kadaster en Landmeetkunde, die gehouden zal worden te *Breda*, is vastgesteld op Maandag 20 Augustus a. s. des namiddags half twee. De plaats der bijeenkomst zal nader worden bekend gemaakt.

Namens het Bestuur:
De Secretaris,
DE VRIES.

Nieuwe leden:

H. D. Arentsen, landmeter v/h. kadaster, *Breda.*
A. W. B. de Bie, aspirant-landmeter, *Breda.*

BERICHTEN.

Afscheid J. W. Benedic.

Een eenvoudige plechtigheid vond op 1 Mei te *Utrecht* aan de Wittevrouwenkade op het bureau van den ingenieur-verificateur van het kadaster plaats.

De heer J. W. Benedic had gevolg gegeven aan den wensch

der verschillende categorieën van ambtenaren, met wie hij gedurende vele jaren in ambtelijke verbinding stond, om voor het laatst eenige oogenblikken in hun midden door te brengen, ten einde hen in de gelegenheid te stellen, hem, bij de intrede van zijn ambteloos leven, een welgemeend en hartelijk vaarwel toe te roepen.

Als blijk van toegenegenheid en hoogachting werd den scheidenden ambtenaar met 'n toespraak, die van groote waardeering van zijn persoon getuigde, een tweetal aquarellen in lijst aangeboden, vergezeld van een album inhoudende de namen der schenkers.

Zichtbaar geroerd door de tot hem gerichte, van hartelijke gezindheid getuigende woorden, dankte de hoogst verdienstelijke hoofdambtenaar voor het onvergetelijke oogenblik hem bereid; hij verzekerde allen die tegenwoordig waren, met verzoek zulks ter kennis te willen brengen der, als gevolg der eischen van den dienst afwezigen, dat hij er steeds naar had gestreefd, de belangen van den dienst met die der ambtenaren te doen samengaan; in de herinnering bij zijn vertrek hem aangeboden — die gaarne door hem werd aanvaard — meende hij het bewijs te mogen zien in dit opzicht te zijn geslaagd; aan de betuiging zijner erkentelijkheid voor de aangename samenwerking, waarin hij zich steeds mocht verheugen, verbond hij ten slotte zijn beste wenschen voor de toekomst van hen met wie hij heden voor het laatst was saâmgekomen.

Te *Nijmegen* is den 4en April l.l. in den ouderdom van 62 jaren overleden, de heer C. P. Frijlinck, hypotheekbewaarder aldaar.

Bij *Kon. Besl. van 9 April 1906, No. 72,* is benoemd tot bewaarder van de hypotheken, het kadaster en de scheepsbewijzen te *'s-Hertogenbosch* P. H. Velsen, thans ontvanger der registratie voor de burgerlijke akten en der successierechten te *'s-Hertogenbosch* en bij *Kon. Besl. van 12 Mei 1906, No. 46,* tot bewaarder van de hypotheken, het kadaster en de scheepsbewijzen te *Nijmegen,* W. Wondergem, thans inspecteur der registratie en domeinen, 1e kl. in de 6e divisie te *Amsterdam.*

Met ingang van 1 Augustus 1906 is aan W. C. A. van Hout te *Dordrecht* eervol ontslag verleend als landmeter van het kadaster.

Bij *Kon. Besl. van 19 Mei 1906, No. 44,* is, met ingang van

1 Augustus, benoemd tot ingenieur-verificateur van het kadaster, J. Eekhof, thans landmeter van het kadaster te *Barneveld.*

Bij *Kon. Besl. van 22 Mei 1906, No. 33,* is aan H. L. A. van Campen te *Leiden,* op zijn verzoek, met ingang van 1 Juli 1906 eervol ontslag verleend als landmeter van het kadaster.

Verplaatsingen van landmeters.

Met 1 Mei 1906:

C. A. M. Oosterman van *Brielle* naar *Maastricht.*

H. Iwema van *'s-Hertogenbosch* naar *Brielle.*

1856—1906.

De firma Gebr. Caminada te *Rotterdam* herdacht op 12 Mei j.l. het vijftigjarig bestaan harer fabriek van Instrumenten voor *Wis-, Natuur- en Zeevaartkunde.*

In een keurig uitgevoerd, met tal van afbeeldingen versierd jubileumboekje, geeft zij een overzicht van haar bedrijf gedurende de vervlogen halve eeuw, en der industrieele triomfen in binnen- en buitenland, in den vorm van bekroningen, door haar behaald.

Zij besluit haar mededeelingen met een woord van oprechten dank aan velen die van daadwerkelijke sympathie blijk gaven.

Het Bestuur der Landmeters-Vereeniging in *Suriname,* gevestigd te *Paramaribo,* opgericht 1 Mei 1905 is samengesteld als volgt:

C. A. J. Struycken, *Voorzitter.*
H. M. Simons, *Secretaris.*
J. M. da Costa, *Penningmeester.*

Kijkjes in de Nieuwe Wereld. [1])

Een bezoek door prof. W. Weitbrecht te *Stuttgart* gebracht aan de wereldtentoonstelling te *Sint-Louis*, in het najaar van 1904, verschafte tevens eene bijzonder geschikte gelegenheid tot het doen van eene excursie op het gebied der geodesie en kultuurtechniek in een groot deel van de *Vereenigde Staten*. Aan het verslag van dit uitstapje ontleenen wij de volgende bijzonderheden, welke voor een deel zijn aangevuld met soortgelijke mededeelingen gedaan door prof. G. Hillmer omtrent zijne studiereis van ongeveer gelijke strekking.

De onder het ministerie van Handel en Arbeid van *de Vereenigde Staten van Noord-Amerika* ressorteerende „Coast en Geodetic Survey" is belast met de uitvoering van onderscheidene geodetische werkzaamheden. Daartoe behooren: de topografische opneming der geheele zeekust ter lengte van ongeveer 16000 K.M., van de eilanden in den *Stillen Oceaan* en der havens, de bepaling der diepte en van den toestand van den zeebodem, het doen van waarnemingen van getij en zeestroomen, van aardmagnetisme, de uitzetting van de hoofdpunten voor de uitgifte van publieke landerijen aan particulieren, de deelneming aan de internationale aardmeting ten behoeve van de bepaling van den vorm der aarde en ten slotte de vaststelling van de grenzen der *Vereenigde Staten* voor zoover die gegrond zijn op internationale verdragen.

Het op grond der wetenschappelijke beteekenis en door zijn uitgebreid personeel zoo belangrijke geodetische instituut, werd oorspronkelijk in 1811 door het Congres in het leven geroepen ten

---

[1]) Naar aanleiding van prof. W. Weitbrecht «*Meine Studienreise nach Nordamerika*». Zeitschrift für Vermessungswesen 1905, Heft 32, 33, 34, 35 en van eene voordracht van prof. G. Hillmer over: «*Die Vermessung des öffentlichen Landes der Vereinigten Staaten von Nordamerika*». Zeitschrift des Rheinisch-Westfälischen Landmesser-Vereins 1905. Heft 7, 8.

dienste van de opneming der zeekust. Thans beschikt het instituut voor den dienst te velde over 125 wetenschappelijk gevormde ambtenaren en 300 assistenten met de noodige arbeiders, 11 stoombooten, 4 schoeners en een groot aantal barkassen, — voor den bureaudienst over 145 rekenaars, teekenaars en lithografen. Het hoofdbureau is te *Washington,* filialen zijn gevestigd te *San Francisco* en *Manilla.*

De grondslag der opnemingen vormt een ketting van driehoeken der eerste orde met zijden tot een lengte van 300 K.M., waarvan eenige punten geographisch zijn bepaald. Langs de oostkust strekt zich deze ketting uit over ruim 2600 K.M.; er liggen 6 bases aan ten grondslag terwijl de geographische breedte werd bepaald op 71, de lengte op 17 en het azimuth op 56 punten. Een tweede ketting volgt in het *Mississippi-gebied* ongeveer den 91^{en} meridiaan. Een derde ketting van driehoeken overspant het werelddeel van Oost naar West over eene lengte van ruim 4200 K.M. ongeveer langs de 39^{e} parallel; deze bereikt een grootste hoogte van 4300 M. boven de zee en bevat 10 bases, 109 punten met breedte- 29 met lengte- en 73 met azimuthbepaling.

Voor de basismetingen werden vier verschillende soorten van toestellen gebruikt. De afstanden zijn uitgedrukt in Amerikaansche voeten van 12 duim, waarvan de lengte met die van den meter is in verband gebracht.

(Sedert 1894 is het metrieke stelsel voor het publieke verkeer toegelaten).

In 1889 traden *de Vereenigde Staten* toe tot de internationale aardmetingscommissie waardoor zeer belangrijke bijdragen tot de bepaling van den vorm der aarde zijn verkregen. Om iets te noemen kwam in het vorige jaar de eerste aansluiting om de geheele aarde tot stand voor de bepalingen der lengteverschillen, mogelijk gemaakt door de in 1903 gereed gekomen kabelverbinding tusschen *San Francisco* en *Manilla.* De keten van aaneengesloten stations voor lengtebepaling gaat hierdoor van *Greenwich* uit over *Hongkong, Goeam, Midway, Honoloeloe, San Francisco, Cambridge (Boston)* en van daar weer terug op *Greenwich.* [1])

In de oostelijke meer ontwikkelde Staten, zoomede ook in *Cali-*

[1]) Bij een ten vorigen jare genomen proef bleek een te *Washington* gegeven sein in den tijd van 7 seconden de reis om de wereld afgelegd te hebben.

fornië en aan de *Goudkust* is het net van de eerste orde reeds aangevuld met netten van lagere orde ten behoeve van de opneming der kust en van andere geodetische doeleinden.

De primaire hoeken zijn waargenomen met theodolieten van 12 tot 24 duim, met kijkers van 85 cM. brandpuntsafstand en 90 mM. objectiefopening. De aflezing geschiedt met drie micrometer-microscopen in seconden met schatting in honderdsten van seconden. Voornamelijk teneinde tegemoet te komen aan de bezwaren van het vervoer in bergstreken wordt ter verkrijging van een gering gewicht aluminium voor de constructie gebruikt. De verticale as is uit gehard staal gemaakt en van meer dan gewone lengte; ze is niet als gewoonlijk aan den horizontaalcirkel vastgeschroefd, maar daarmede in een stuk gegoten. De bus, waarin de vertikale as is opgenomen, bestaat uit gietijzer; ze vertoont niet den dubbelen kegel, doch den cilindervorm; of deze vorm aanbeveling verdient komt nog zeer onzeker voor.

De gemiddelde waarnemingsfout voor eene richting gaat niet boven 0,1 seconde.

Met het oog op de veelvuldige overbrenging van hoek- in tijdmaat en omgekeerd, wordt uitsluitend van sexagesimale verdeeling gebruik gemaakt.

De topografische opneming der Coast and Geodetic survey strekt zich uit over eene 5 à 6 K.M. breede strook der zeekust met hare baaien, havens en riviermondingen. De opnemingen worden aan het driehoeksnet verbonden en geschieden op de gewone wijze, voor bergstreken onder toepassing der photogrammetrie, overigens met behulp van planchet en afstandmeter.

De kaart is, ter weerszijden van het planchet opgerold, daaraan verbonden. De verbinding met het statief heeft plaats met behulp van twee in elkander verschuifbare bolsegmenten, waarvan het eene dienst doet voor de horizontaalstelling en het andere voor de oriënteering. Deze constructie schijnt vele voordeelen aan te bieden.

De opneming van den zeebodem geschiedt deels door middel van lijnen van gelijke diepte, deels door het bepalen van willekeurige punten door hoekmeting met den sextant uit twee standplaatsen. De kaart heeft in den regel de schaal van 1 à 10000, bij uitzondering die van 1 à 5000 of 1 à 20000. De opneming van het kustland in hoogtelijnen kan een zeer gewenschte grondslag vormen voor

het maken van ontwerpen voor gewone en spoorwegen, kanalen voor de scheepvaart en watervoorziening.

De belangen der scheepvaart worden gediend door de hydrografische opnemingen, zoowel in de nabijheid der kust als door diepzeeloodingen vooral in de nabijheid van den *Golfstroom*.

Mede worden berekend de getijen voor alle Amerikaansche kustplaatsen naar verschillende constanten en gegevens die uit eene veeljarige ondervinding zijn afgeleid voor de verschillende plaatsen. Voor deze berekening uit een groot aantal wisselende constanten wordt van een bijzondere rekenmachine gebruik gemaakt.

Prof. Weitbrecht trof overigens weinig nieuws aan op het gebied van rekenhulpmiddelen: de in *Duitschland* zooveel gebruikte rekenlineaal is in *Amerika* nauwelijks bekend.

De opsporing van de intensiteit, verdeeling en verandering van het aardmagnetisme is een onderwerp van veel beteekenis in een land als *de Vereenigde Staten*, waar de miswijzing der magneetnaald thans variëert van ongeveer 21° westelijk in *Maine* tot 23° oostelijk in den Staat *Washington*, en waar niet alleen voor de scheepvaart maar ook voor de bepaling der richting van de eigendomsgrenzen van het kompas wordt gebruik gemaakt. Deze waarnemingen genieten eene ondersteuning van den bekenden A. Carnegie, jaarlijks legt hij er 20000 dollar aan ten koste.

Als dienstig voor de bepaling van den vorm der aarde, en eveneens ter bereiking van meer practische resultaten wordt eene nauwkeurigheidswaterpassing uitgevoerd. Reeds zijn een aantal vaste punten opgenomen in de oostelijke staten, terwijl het plan bestaat die waterpassing allengs meer naar het Westen tot aan den *Stillen Oceaan* uit te strekken.

Elke lijn wordt steeds in beide richtingen gewaterpast. Het voor de nauwkeurigheidswaterpassing gebruikte instrument is ter besparing van tijd bij den terreinarbeid, van een elevatieschroef voorzien. De aflezing der baak en van de uitwijking van het niveau kan gelijktijdig geschieden door het aanwezig zijn van een prisma. Bij het groote aantal waterpassingen heeft men de ondervinding opgedaan dat periodieke fouten voornamelijk veroorzaakt worden door den invloed van ongelijke uitzettingen in de instrumentendeelen als gevolg der temperatuursverschillen.

Om dezen invloed tot een minimum terug te brengen, worden in de instrumentenfabriek van Sägmüller te *Washington* waterpas-

instrumenten vervaardigd, waarbij 1°. de afstand tusschen vizierlijn van den kijker en richtlijn van het niveau zoo klein mogelijk is en 2°. de verschillende instrumentendeelen zijn gemaakt van een metaalmengsel (nikkel, ijzer of staal), hetwelk zeer weinig aan den invloed der temperatuur onderhevig is.

Het gebruikte niveau heeft een gevoeligheid van 2 seconden per dubbele millimeter.

De kijker bevat drie horizontale spinragdraden en één verticalen draad.

De gemiddelde tijd voor een waarneming noodig bedraagt 4,6 minuut, gerekend van eene opstelling tot de daarop volgende, de dagelijksche afstand 14,2 K.M. en de kosten 7—9 dollar.

De grootste afwijking die tusschen twee waterpassingen is toegelaten bedraagt 4 m.M. per mijl (1,6 K.M). De fout per K.M. in de uitgevoerde waterpassingen bedraagt gemiddeld 1,8 m.M.

Echt Amerikaansch is de bepaling dat die waterpassing voor de beste zal gerekend worden — gezamenlijk met het oog op de juistheid en de kosten — waarvan 15 % eene nieuwe meting vordert, omdat de afwijking boven het maximum stijgt. Waterpassingen die geen nameting vorderen verdienen geen aanbeveling, omdat daaraan te veel moeite en dus tijd en kosten zijn besteed. Vaste merken voor zoover niet in gebouwen aangebracht, worden gevormd door van onderen omgebogen 4 voet lange gasbuizen, die voor 3 voet in beton zijn geplaatst en van boven van een kop met opschrift, vermeldende strafbepalingen, voorzien zijn.

In bergstreken zijn ook trigonometrische hoogtebepalingen verricht, het plan bestaat echter hier nog een nauwkeurigheidswaterpassing uit te voeren.

De grootte der zwaartekracht wordt bepaald door slingerwaarnemingen; gebruikt werden slingers ter lengte van 1 M. en van 1 Yard. Later, na 1890, werden ook slingers van een vierde der lengte gebruikt, waarvan dus de slingertijd ongeveer een halve seconde bedraagt; ze zijn vervaardigd uit koperaluminium en geplaatst in eene ruimte met verdunde lucht. Voor waarnemingen op moeilijk toegankelijke punten zijn zelfs slingers van $^1/_{16}$ der lengte gebruikt.

De publicaties der „Coast and Geodetic Survey" betreffen topografische kaarten ten getale van ongeveer 500 in groot formaat, kustbeschrijvingen, getijtafels voor havens der geheele aarde, terwijl jaarlijks een deel „Report of the C. a. G. S." verschijnt. Het

instituut beschikt over een eigen drukkerij en lithografische inrichting Voor de verveelvuldiging van kaarten wordt het beeld langs photografischen weg op steen overgebracht. Ook de autografie en kopergravure worden toegepast. De persen hebben electrische beweegkracht.

De opmetingen ten dienste van de indeeling van den bodem en de verzekering der eigendomsgrenzen op het terrein en bij akten worden uitgevoerd door het onder het ministerie van binnenlandsche zaken ressorteerende *General Land Office* te *Washington.*

Het grondgebied voor zoover het niet reeds in privaatbezit is overgegaan behoort aan de *Unie* of aan de afzonderlijke staten.

Ieder burger der *V. S.* heeft tot nog toe recht op gratis verkrijging van een bepaalde oppervlakte (16 morgen) gronds, onder verplichting zich daarop gedurende een bepaalden tijd te vestigen en den grond in cultuur te brengen.

Van dit recht wordt echter, nu de beste grond reeds is in gebruik genomen, slechts weinig gebruik meer gemaakt.

De uitgifte van landerijen geschiedde vroeger en heeft ook thans plaats niet naar natuurlijke grenzen, maar in zoodanigen vorm dat de afpaling en kaarteering zoo eenvoudig mogelijk kan zijn. Hierdoor ontstond eene verdeeling in evenwijdige strooken van Oost naar West en van Zuid naar Noord. Deze indeeling naar de vier windstreken is voor den aanleg van steden overal beslissend geweest, voor zoover niet de eigendom van de oorspronkelijke bewoners werd verkregen.

Op voorstel van eene door het Congres benoemde commissie besloot dit den 7 Mei 1784 dat de „*Western territories*" in de eerste plaats zouden verdeeld worden in kwadraten van 6 mijlen zijde, gelegen in de richting van meridianen en parallellen. Deze kwadraten ontvingen den naam „township"; hunne hoekpunten moesten door steenen of eiken palen op het terrein worden uitgezet. Elke township wordt weder verdeeld in 36 deelen „sektions" van ongeveer kwadratischen vorm met zijden van 1 mijl en begrensd door lijnen evenwijdig aan die der „townships".

1 mijl à 1609,33 meter = 80 kettingen à 20,117 meter.

1 vierkante mijl à 258,99 H.A. = 640 acres à 40,47 A.; 1 acre = 10 vierkante kettingen.

Deze methode van rechthoekige begrenzingen werd het eerst toegepast in 1785 in *Ohio* uitgaande van de in Zuid-noordelijke

richting loopende grens met *Pennsylvanië*. In 1796 droeg het Congres het toezicht op deze landverdeeling op aan een „Surveyor general", waarvoor sedert 1812 het „General Land Office" in de plaats trad.

Van af 1832 is de onderverdeeling der „sektions" in 16 „lots" ieder van 40 acres ingevoerd, ofschoon reeds eerder andere onderverdeelingen bestonden. De rechthoekige verdeeling wordt in het algemeen slechts onderbroken door de aanwezigheid van stroompjes, welke eene breedte van drie kettingen of meer hebben of die waarvan de diepte een beletsel is voor het gezamenlijk in cultuur brengen.

Bij afwijking van de lengten der zijden tengevolge van de convergentie der meridianen en van metingsfouten wordt het ontbrekende of overschietende terrein uitsluitend op de westelijkste of noordelijkste deelen in rekening gebracht.

In elken Staat heeft een „Surveyor general" het toezicht op de metingen; bij hem berust de aanstelling van landmeters, het uitvaardigen van voorschriften van spécialen aard, de contrôle op de verschillende metingen en het aanhouden van grondregisters en kaarten.

De uitzetting der „townships", „sektions" en „lots" vindt plaats zoodra een contract tot uitgifte tusschen particulieren en het Land Office is gesloten.

Hierbij wordt als volgt te werk gegaan.

Na aanneming van het nulpunt worden daarover uitgebakend de *hoofdmeridiaan* en de *parallelcirkel* (*grondlijn*).

Op afstanden telkens van 24 mijlen van de grondlijn worden op nieuw parallelcirkels uitgezet. Op de grondlijn en op elken der andere uitgezette parallelcirkels worden nu punten uitgezet op afstanden van 24 mijlen, uitgaande van den hoofdmeridiaan en aan weerszijden daarvan. Door elk van de aldus verkregen punten wordt, naar het noorden richtende een meridiaan uitgezet, die wordt doorgetrokken tot de eerste parallelcirkel, die ontmoet wordt. Men verkrijgt op deze wijze lijnen die zonder verspringing doorloopen van Oost naar West, terwijl op de lijnen die van Zuid naar Noord loopen op elken afstand van 24 mijlen eene verspringing van den hoofdmeridiaan af plaats heeft. Op deze wijze ontstaan terreinen, „tracts", waarvan de afmetingen aan de Oost-, Zuid- en Westzijde 24 mijlen en aan de Noordzijde iets minder bedragen ten gevolge der meridiaan-convergentie.

De verdeeling der „tracts" in 16 „townships" geschiedt zoodanig, dat de afmeting in de richting van den meridiaan steeds 6 mijlen bedraagt, ze worden echter naar het Noorden toe alle regelmatig smaller.

De townships worden naar hunne ligging ten opzichte van de grenzen der tracts door nummers der strooken aangegeven.

De onderverdeeling van een „township" in 36 „sektions" geschiedt door lijnen uit te zetten op onderlinge afstanden van één mijl, uitgaande van de oostelijke en zuidelijke grenzen.

Vijf strooken bevattende 30 „sektions" loopen dus op gelijke breedte van één mijl door naar het Noorden, een strook van 6 „sektions" wordt naar het Noorden smaller. Bij de onderverdeeling in „lots" wordt dit verschil overgebracht op de westelijke „lots" voor de westelijke „sektions" en op de noordelijkste voor de noordelijke „sektions". Men vindt zoo „lots" die b.v. 32 à 33 acre in plaats van 40 beslaan.

Wanneer de behoefte is gebleken, wordt door het General Land Office een nieuw nulpunt bepaald; er bestaan thans 29 nulpunten in de westelijke en zuidelijke Staten.

Bij de ontmoeting van terreinen tot verschillende nulpunten behoorende, of de aanraking met reeds bestaande eigendomslijnen (*Indianen-territoriën*) ontstaan afwijkingen van den regelmatigen vorm.

De uitzetting der begrenzingen geschiedde eertijds met behulp van de boussole, thans worden voor de bepaling van het Noorden uitsluitend waarnemingen op de zon of de poolster gebruikt, slechts voor zeer korte afstanden mag de boussole worden gebezigd.

De theodoliet die bij de uitzetting in gebruik is vertoont de volgende bijzonderheden.

Het statief wordt ondersteund door *vier* in plaats van door drie stelschroeven. Het nut van de vierde stelschroef is allerminst in 't oog vallend. De kijker levert rechtopstaande beelden. De boussole ligt centrisch boven de verticale as. In den regel zijn twee kleine buisniveau's rechthoekig op elkander op den alhidadecirkel aangebracht. In verbinding met den theodoliet wordt meestal een klein instrument gebruikt, bekend als „Solar Attachment".

Het wordt op den kijker boven zijn horizontale as geplaatst. Eene korte beschrijving van bestemming en inrichting hiervan mogen wij niet achterwege laten.

Het „Solar Attachment" [1]) is een instrumentje, dat in verbinding gebracht met een theodoliet, dient om op geheel mechanische wijze de richting van het Noorden te bepalen.

Het bestaat uit eene as, *de poolas*, welke aan den kijker van den theodoliet wordt verbonden en loodrecht behoort te staan zoowel op de vizierlijn als op de horizontale as van den kijker. Volgens de constructie van den instrumentmaker Sägmüller te *Washington* is om de poolas eene bus draaibaar, aan welker boveneinde eene horizontale as is bevestigd, welke een kleinen astronomischen kijker draagt, waarop evenwijdig aan zijne vizierlijn een buisniveau is geplaatst. De kijker bevat drie horizontale en drie verticale draden in het diaphragma, waar het zonnebeeld tusschen gebracht moet worden. Aan de uiteinden van het buisniveau zijn twee kleine cirkelvormige plaatjes loodrecht op de lengterichting aangebracht, waardoor het mogelijk is ruw op de zon in te stellen door de schaduw van het eene plaatje met het andere te doen samenvallen.

De kijker kan tengevolge van de beweging om twee assen elken gewenschten stand ten opzichte van den theodolietkijker innemen.

Door zijn stand loodrecht op vizierlijn en horizontale as van den kijker, zal de poolas samenvallen met of evenwijdig loopen aan het viziervlak van den kijker; zoodra dus de poolas op de hemelpool gericht is, valt het viziervlak van den theodolietkijker samen met het meridiaanvlak.

Voor het gebruik moet men kunnen beschikken over de geografische breedte ϕ van de plaats en over de zonsdeclinatie δ op het uur der waarneming en verbeterd voor de refractie.

Is de poolas op de hemelpool gericht dan zal de loodrecht daarop geplaatste theodolietkijker zich in het vlak van den hemelequator moeten bevinden en dus met den horizon een hoek moeten maken gelijk aan het complement der breedte, $90° - \phi$.

Is de kleine kijker op de zon gericht, dan zal die met de op de pool gerichte poolas een hoek moeten maken gelijk aan het complement der declinatie, $90° - \delta$.

Men brengt nu als volgt de beide kijkers in een stand aan genoemde voorwaarden voldoende.

---

[1]) Naar William Ford Stanley, *Surveying and Levelling Instruments*, London and New-York is dit instrument uitgevonden door W. A. Burt te *Michigan*.

Bij vertikale theodolietas geeft men aan den kijker eene helling gelijk aan de zonsdeclinatie; bij noordelijke declinatie moet de kijker naar beneden, bij zuidelijke naar boven hellen. Stelt men de beide kijkers in één vlak en den kleinen kijker daarna met behulp van zijn niveau horizontaal, dan maken de kijkers onderling een hoek δ en vormt de kleine kijker met de poolas naar behooren een hoek $90° - \delta$, waarin nu verder geen verandering gebracht wordt, ook niet als de kleine kijker om de poolas draait. Thans wordt de kijker van den theodoliet zoo gesteld, dat zijne vizierlijn een hellingshoek $90° - \varphi$ verkrijgt, waardoor de poolas steeds gericht zal zijn op een punt met een zenithsafstand $90° - \varphi$, hoe men den theodoliet ook om zijne verticale as draait.

Kan men nu den kleinen kijker op de zon gericht krijgen, dan is de poolas gericht op een punt, dat tegelijk een zenithsafstand $90° - \varphi$ en een afstand $90° - \delta$ van de zon heeft, dat is dus op de hemelpool. Het ligt voor de hand dat de nauwkeurigste resultaten verkregen worden wanneer de hoek zenith-pool-zon, d. i. de uurhoek, weinig van een rechte verschilt.

Zorgt men er voor dat de kleine kijker door draaiing om de poolas met het viziervlak van den theodolietkijker een hoek maakt die zoo na mogelijk gelijk is aan den uurhoek, doch iets kleiner, dan kan men den kleinen kijker op de zon gericht krijgen door draaiing van den alhidadecirkel. Is die gericht, dan staat de theodolietkijker in het vlak van den meridiaan.

Over den graad van nauwkeurigheid der meridiaanbepaling deelt men mede dat die door prof. J. B. Johnson uit waarnemingen op twee dagen is gevonden op $\pm$ 1,2′ middelbare fout. 't Is mij niet bekend of die m. f. alleen is afgeleid uit het verschil van twee metingen met hetzelfde instrument en of er dus een regelingsfout kan zijn overgebleven. 't Is duidelijk dat eene afwijking van den loodrechten stand van de poolas op het vlak evenwijdig aan de vizierlijn en horizontale as van den kijker, op de meridiaanbepaling van zeer grooten invloed zal zijn.

Uit den stand, dien het instrument inneemt bij de meridiaanbepaling kan tevens eene *tijdbepaling* worden afgeleid. De uurhoek wordt gevormd tusschen den declinatiecirkel van de zon en het vlak van den meridiaan, en wordt dus ook verkregen door den hoek tusschen den kleinen kijker en het viziervlak van den theodolietkijker. Brengt men den laatsten kijker in horizontalen stand,

dan wordt de poolas verticaal; men richt nu eerst de eene vizierlijn en daarna de andere op een zeker punt, de hoek, welke de alhidadecirkel hiervoor moet worden gedraaid is gelijk aan den uurhoek en daaruit kan, als bekend is, de tijd worden afgeleid door de betrekking dat 1 uur gelijk is aan 15°.

Ook de *breedtebepaling* wordt verricht met behulp van het „solar attachment" bij de culminatie der zon. Daar hierbij echter moet gebruik gemaakt worden van het bedrag der declinatie op het oogenblik der waarneming, levert m. i. dit instrument geenerlei voordeel op boven een gewonen theodoliet.

Behalve de hierboven beschreven methode van meridiaanbepaling worden ook de gewone methoden met behulp van de poolster gebruikt.

De uitzetting der verschillende lijnen komt neer op bepaling der meridiaanrichtingen en op lengtemetingen, welke laatste steeds dubbel wordt uitgevoerd en wel met twee werktuigen voor lengtemeting, gelijktijdig, dus onmiddellijk na elkaar.

Het geheele met de meting belaste personeel, zoowel de arbeiders die de meetwerktuigen bedienen als die waaraan het plaatsen van grenssteenen of palen is opgedragen, is beeedigd op de zorgvuldige uitvoering. Op de hoofd- zoowel als op de nevenmeridianen worden om de halve mijl „sektions" - of „townships" - grenspunten uitgezet. Het verschil in de beide gelijktijdig uitgevoerde lengtemetingen mag niet meer bedragen dan $^1/_{500}$ in vlak terrein, of $^1/_{160}$ in bergstreken. Bedraagt het verschil minder, dan wordt het gemiddelde aangenomen, anders wordt eene nieuwe meting verricht.

Eene herhaalde bepaling van het Noorden bij het uitzetten van een zelfden meridiaan op verschillende punten voorkomt eene opeenhooping van fouten in eene zelfde richting.

De uitzetting der hoofd- en nevenparalellen gaat uit van de meridianen; er worden daarbij twee methoden aangewend:

a. de secantenmethode;

b. de tangentenmethode.

Bij de secantenmethode worden telkens bogen van 6 mijlen uitgezet door middel van eene rechte lijn die den boog op $^1/_6$ en $^5/_6$ van zijne lengte snijdt. De hoek tusschen snijlijn en meridiaan is afhankelijk van de breedte en wordt ontleend aan daarvoor berekende tabellen. De afstanden tusschen snijlijn en parallel worden

eveneens in tabellen verstrekt; ze overtreffen niet het bedrag van 1 M.

Bij de tangentenmethode worden bogen van 6 of van 12 mijlen uitgezet; de hieruit in de meridiaanrichting uit te zetten afstanden nemen snel toe met de booglengten; ze kunnen eveneens in tabellen worden opgezocht.

Bij de verder voortgezette verdeeling der „tracts" in „townships" en „sektions" wordt voor deze laatste als regel gesteld dat de afstanden niet meer dan $^1/_{160}$ afwijken.

Zijn „sektions" door onregelmatige lijnen begrensd tengevolge van de aanwezigheid van stroomen, meren of moerassen, dan worden deze met de boussole opgemeten in aansluiting aan de vaste punten der „sektions" grenzen.

In de opmeting worden begrepen alle voor topografische doeleinden van belang zijnde terreinvormen, als: stroomen, beeken, meertjes, wegen, ravijnen, heuvels, bergen, weilanden, moerassen welke door de meetlijnen worden gesneden, terwijl privaatbezittingen en nederzettingen worden ingemeten.

Alle waarnemingen en metingen, zoomede de bepaling der punten en de wijze waarop deze zijn verzekerd worden opgenomen in een veldboek. Aan eene beschrijving van het terrein met zijn plantengroei en het voorkomen van delfstoffen en zoutlagen, evenals aan het algemeene karakter, wordt eveneens in het veldboek plaats verleend. Aan ieder veldboek wordt op de schaal van $^1/_2$ duim per mijl (1 à 126720) een terreinschets toegevoegd, waarin worden vermeld alle „sektions" lengten, die van een mijl afwijken. Hiernaar wordt op de schaal van 1 duim per $^1/_2$ mijl (1 à 31680) eene townshipskaart geteekend op zoodanige wijze, dat deze langs photo-lithographischen weg kan worden verveelvuldigd. De omtrekken van heuvel- en bergland worden hierop schetsmatig aangegeven, terwijl de richting en lengte van alle sektionsgrenzen zoomede de inhoud der volle en onvolledige „sektions" worden ingeschreven. Wanneer de afmetingen der „sektions" niet meer dan het toegelaten bedrag van de voorgeschreven lengte afwijken, wordt hun vlakte-inhoud op 640 acres aangenomen.

Omtrent de nauwkeurigheid der uitzettingen in het algemeen is reeds opgemerkt dat de fouten bij het uitzetten van de richtingen zich niet kunnen ophoopen omdat telkens eene nieuwe meridiaanbepaling plaats heeft. Anders is dit met de lengtemetingen, waar behalve de toevallige fout ook afwijkingen voorkomen, die telkens

in denzelfden zin werken, waardoor de uitgezette afstanden meestal te kort zullen worden.

De middelbare fout in de richting wordt gerekend op de lengte van 24 mijlen of ± 39 K.M. eene zijdelingsche afwijking van ± 20 M. te veroorzaken; voor de lengteuitzetting wordt over denzelfden afstand de regelmatige fout begroot op ± 156 M., de invloed der toevallige fouten op ± 16 M.

Eene verhooging der nauwkeurigheid zonder een driehoeksnet tot grondslag te nemen is echter moeilijk te verkrijgen. De thans gevolgde methode heeft het voordeel, dat met eenvoudige hulpmiddelen een practisch voldoend resultaat wordt verkregen.

De beschreven indeeling van den bodem is beslissend geweest voor den vorm der Amerikaansche steden. Of de eigendomsgrenzen naar den algemeenen regel naar de vier hemelstreken zijn gericht of dat zij daarvan om bijzondere redenen afwijken, steeds vormen zij regelmatige figuren -- rechthoeken. Vormt zich ergens eene nederzetting, dan worden de straten aangelegd evenwijdig aan de eigendomsgrenzen en er volgt eene onverdeeling der „lots" in enkele bouwperceelen, meestal uit handen van speculanten, ook wel door vereenigingen van kleine eigenaren die zich door wekelijksche of maandelijksche afbetaling een bouwterrein willen verschaffen.

De onderverdeeling geschiedt dikwijls naar een vast schema. In *Chicago* b.v. wordt de vierkante mijl verdeeld in 8 strooken in de eene en 16 in de andere richting, gescheiden door straten ter breedte van een chain of ± 20 M. In de lengte meten hierdoor de bouwblokken ongeveer 181 M., terwijl in de breedte, na aftrek van een brandgang („alley") van 5 M. in het midden, de afmeting ongeveer 37,7 M. bedraagt. Aan deze „alleys" bevinden zich, door het tuintje van het huis gescheiden, de privaten.

De perceelen hebben eene breedte van 25 à 30 voet en worden in de oudere stadsgedeelten meestal ingenomen door dubbele woonhuizen, welke dus onder inbegrip van den halven middelgang ieder eene breedte hebben van 12½ à 15 voet (3,8 à 4,6 M). Ze bevatten drie à vier kamers achter elkaar.

De eentonige gelijkvormigheid [1]) van straten en huizen wordt

[1]) Slechts te *Washington*, de stad der regeering, vindt men ook nog vele verbindingen in de richting der diagonalen; zij vormen een ster in het middelpunt waarvan zich op een hoogte het indrukwekkende kapitool bevindt, een dergelijk middelpunt is het Witte Huis.

gelukkig afgewisseld door openbare parken en later aangelegde verkeerswegen, terwijl de bezittende klasse zich voor de inrichting van een comfortabel huis van meerdere aangrenzende perceelen moet bedienen.

De eentonige regelmatigheid der indeeling heeft echter het voordeel, dat elke vreemdeling zich in een halven dag zelfs in een millioenenstad volkomen georiënteerd gevoelt en gemakkelijk den weg vindt, vooral ook omdat de straten in de eene richting door letters, in de daarop loodrecht staande richting door getallen worden aangeduid. Voor de nummering der huizen tusschen elke twee straten kan men beschikken over de getallen van 1 tot 100; alle huizen bv. tusschen de 60e en 61e straat worden op deze wijze aangeduid door getallen tusschen 6000 en 6100, waarvan bij een kleiner getal huizen de overblijvende nommers ongebruikt blijven.

De onderverdeeling in afzonderlijke bouwperceelen geschiedt door particuliere landmeters.

De door hen opgemaakte terreinkaartjes ten behoeve van het eigendomsregister, zoomede in het algemeen de kadastrale bescheiden, geven geen omtrekken van gebouwen aan, de inmeting hiervan geschiedt voor zoover deze daarbij belang hebben, door de verzekeringsmaatschappijen. De particuliere landmeter verzamelt voor eigen gebruik bij voorkomende grensgeschillen gegevens, maar bewaart deze als een kostbaar geheim tegenover zijne concurrenten. Neemt men in aanmerking dat de oorspronkelijke uitzetting tamelijk ruw en met groote foutengrenzen is uitgevoerd en dat de gegevens der latere verdeeling in particuliere handen zijn, dan laten zich hieruit de moeilijkheden verklaren die zich dikwijls bij grensquesties voordoen in terreinen, waar de grond zeer hooge waarde heeft verkregen. Het bezit van een eenigszins volledig archief vertegenwoordigt eene dikwijls hooge waarde; een landmeter van naam schatte b.v. zijn archief op 50,000 dollar. Dat onder deze omstandigheden geen kaarten bestaan, die de indeeling der perceelen en den omtrek der huizen aangeven op een wijze als onze kadastrale kaarten, laat zich dus gemakkelijk verklaren.

De onder het departement van binnenlandsche zaken staande „Geological Survey" houdt zich sedert 1882 bezig met de opneming van het terrein hetwelk buiten het gebied der kustopmeting is gelegen. De opnemingen hebben plaats met een topographisch, een geologisch,

een hydrographisch en een agronomisch doel en zijn voor ongeveer $^1/_5$ voltooid. De uitgaven beliepen in 1903/4 1378000 dollars ten behoeve van ruim 1200 ambtenaren en assistenten. De publicaties van dit instituut berusten deels op eigen opneming, deels op gegevens die worden ontleend aan andere instellingen als: Coast and Geodetic Survey, General Land Office, spoorwegmaatschappijen, ministerie van oorlog. Het instituut is in een aantal afdeelingen verdeeld.

De *topographische afdeeling*. Deze legt aan hare opnemingen een driehoeksnet ten grondslag voor zoover niet reeds een net van de C. & G. S. aanwezig is. Ten behoeve hiervan worden geographische lengte- en breedtebepalingen en azimuthbepalingen uitgevoerd, en basismetingen verricht met staalbanden van 300 voet, met tusschengevoegde spanningmeter en thermometer.

Voor de richtings- of hoekwaarnemingen worden 8 duims theodolieten gebruikt met microscopen die tot op twee seconden aflezen. Elke richting wordt op tenminste vijf randplaatsen afgelezen. De maximum-sluitfout van een driehoek is op 5″ bepaald. Op de hoofdpunten worden azimuths gemeten door minstens zesvoudige hoekmeting, in elken kijkerstand, op de poolster gedurende twee nachten. Wanneer de aard van het terrein de vorming van driehoeken verhindert, wordt van polygoonmeting gebruik gemaakt. Hierbij worden de hoeken met noniusaflezing, de lengten door staalband van 100 à 300 voet gemeten, terwijl de hoekpunten door metalen plaatjes worden verzekerd.

Aan het einde van iederen dag heeft dan een azimuthbepaling met behulp van de poolster plaats, terwijl bij sterke zijdelingsche afwijking van den polygoon zonnewaarnemingen ter bepaling van de richting moeten plaats hebben. De coördinaten worden spherisch berekend in aansluiting aan reeds bepaalde punten.

De basismeting vordert, wanneer de voorbereiding geeindigd is, slechts een uur per mijl, zoodat een lengte van vijf mijlen onder gunstige omstandigheden in één dag twee maal gemeten kan worden. De waarschijnlijke fout bedraagt daarbij 1 : 100,000 tot 1 : 300,000.

In aansluiting aan de door de de C. & G. S. uitgevoerde worden verdere nauwkeurigheidswaterpassingen verricht.

De waterpasbaken zijn hierbij voorzien van bordjes welke door een micrometerschroef worden versteld en met een nonius afgelezen. De niveau's hebben eene hoekwaarde van 10″ per dubbelen m.M.

In elke township worden twee hoogtemerken aangebracht, waarvan de ligging zoo mogelijk ten opzichte van het zeeoppervlak en anders naar een lokaal-nulpunt wordt bepaald. Maximumfout 0,05 voet per mijl of 12 m.M. per K.M.

De topographische detailopneming geschiedt met planchet en ketting en vizierlineaal. In plaats van den ketting wordt op wegen het meetrad gebruikt. De richtingen worden in begroeid terrein door de boussole opgenomen.

Wanneer hoogtebepalingen door de aneroïde plaats hebben moet op hoogstens $2^1/_2$ à 3 mijlen op bekende punten worden aangesloten.

De kosten der opneming bedroegen aanvankelijk per vierkante mijl 1,75 dollar voor de schaal van 1 à 250,000, 4 dollar voor die van 1 à 125,000 en 10 voor de schaal van 1 à 62500. Thans nu de opneming meer in bijzonderheden geschiedt bedragen de kosten 7 à 11 dollar voor de schaal 1 à 125000, 12 à 30 dollar voor die van 1 à 62500.

De *geologische afdeeling* heeft in hare zeven, naar het onderwerp harer onderzoekingen verschillende sectien, tot 1904, 106 geologische kaarten het licht doen zien, omvattende ongeveer 100,000 vierkante mijlen, terwijl ongeveer hetzelfde aantal in bewerking is. Aan deze kaarten liggen de topographische ten grondslag.

In het bijzonder is de aandacht gevestigd op het onderzoek naar delfstoffen. Zoo is b.v. sedert 1895 aan het onderzoek van *Alaska* 252000 dollar ten koste gelegd.

Behalve de magnetische waarnemingen, welke voor de opsporing van ijzererts van veel belang zijn, worden microscopische en scheikundige onderzoekingen ingesteld van aan den dag tredende lagen. De gezamenlijke uitgaven voor de topografische en geologische opnemingen bedroegen van 1879 tot 1904, 6 à 7 millioen dollar en hadden betrekking op een gebied ter grootte van ruim half *Europa*.

Ook de Geological Survey heeft eene afzonderlijke cartographische inrichting. De kaarten op de schalen van 1 à 62500, 1 à 125000 en 1 à 250000 omvatten graadafdeelingen van respec 15′, 30′ of 1° en hebben de afmetingen van $17^1|_2$ duim in de hoogte en $11^1|_2$ tot 16 duim in de breedte. Voor enkele mijndistricten zijn kaarten op nog grootere schaal vervaardigd. De overbrenging van het origineel geschiedt door middel van photographie, de druk door

kopergravure. Het water wordt in blauw, de hoogtelijnen in bruin, de topographische afbeelding in zwart voorgesteld. De geologische bijzonderheden zijn op de topographische kaarten door opdruk in kleuren aangegeven.

De topographische en geologische kaart met een districtsbeschrijving kunnen voor 25 cent (Amerikaansch) worden geleverd, het enkele blad kost 5 cents, bij honderdtal 2 cent per stuk.

De jaarberichten zijn zeer uitvoerig en omvatten b.v. in 1903, 10598 pagina's en 641 teekeningen.

De *hydrographische afdeeling* verzamelt en publiceert sedert 1888, aanvankelijk met bescheiden middelen, de hoog- laagwater- en gemiddelde waterstanden, de stroomsnelheid en de watermassa, de hoeveelheid aan vaste stoffen, het bedrag der schade door het water regelmatig aangericht voor alle belangrijke rivieren, hare profielen en de beweegkracht, die zij kunnen opleveren, zoomede den regenval, een en ander ten dienste van eene betere aanwending der waterkracht voor de zuidelijke Staten, de watervoorziening der steden en de kanalisatie van de oostelijke en de bevloeiing der westelijke Staten. Waarnemingsstations zijn opgericht op 500 plaatsen, en al is de organisatie nog niet geheel voltooid, toch zijn reeds vooral in het Oosten belangrijke werken uitgevoerd, o. a. de aanleg van een groot bassin ten dienste van de watervoorziening en krachtlevering in *Boston*, en dergelijke werken voor *Chicago*.

De regenarme streken in het Westen kunnen door kunstmatige bevloeiing, tot cultuur worden gebracht, waartoe het levenwekkende water over groote afstanden en niet geringe hindernissen moet worden aangevoerd in kanalen, soms door tunnels onder het gebergte.

Behalve door de reeds genoemde instellingen worden geodetische werkzaamheden uitgevoerd in het gebied der groote meren door de „Lake Survey", in de laagvlakten van den Mississippi en den Missouri door speciale rivierautoriteiten.

Verder bestaat nog de hydrographische dienst aan het departement van marine. Tot de taak van dit lichaam behoort het publiceeren van kaarten ten dienste van de scheepvaart van alle zeeën en kusten der aarde, vermeldende de diepte, stroomingen, magnetische declinatie, vuren en bakens, en de ligging en hoogte der voornaamste bergtoppen langs de kust. Voor zooveel dit voor de

Amerikaansche scheepvaart van bijzonder belang is berusten deze uitgaven geheel op eigen waarnemingen; voor de rest worden ze aangevuld door de publicaties van andere staten over te nemen.

Eene bijzondere uitgave heeft betrekking op het noordelijk deel van den *Atlantischen Oceaan*, den veel bevaren zeeweg tusschen *Amerika* en *Europa*. Elke maand verschijnen deze kaarten aanwijzende den meest gunstigen koers, de in de vorige maand overheerschende windrichting en de windkracht, de opgemerkte wrakken en ijsbergen.

De kaarten worden in vier kleuren gedrukt, voor het afdrukken zijn zes platen noodig.

Ze worden gratis verstrekt aan de gezagvoerders der schepen van alle natiën, die van hunne gedurende den overtocht dagelijks uitgevoerde waarnemingen mededeeling doen aan het bureau te *Washington*, zoodra zij ergens voet aan wal zetten.

Om een overzicht te krijgen van de werkzaamheid op kultuurtechnisch gebied voor zoover deze buiten de Geological Survey is gelegen, bezocht prof. Weitbrecht nog het departement van landbouw te *Washington*, welks zorgen zich uitstrekken over de bevloeiing en ontwatering van reeds in cultuur gebrachte gronden.

Zoolang er nog voldoende vruchtbare grond beschikbaar was, werd niet aan kultuurtechnische maatregelen gedacht. Eerst in den allerlaatsten tijd treden deze eenigszins op den voorgrond.

Voor het onderzoek van den bodem is sedert 1901 het „bureau of soils" werkzaam, hetwelk hare resultaten in den vorm van agronomische kaarten wereldkundig maakt en 122 ambtenaren in dienst heeft.

Aanvankelijk zich beperkende tot het chemische en physische laboratorium-onderzoek van grondsoorten, heeft het bureau zijn arbeidsveld uitgebreid en worden thans op het terrein zelf onderzoekingen ingesteld naar het verband tusschen de watercapaciteit, de soortelijke warmte en structuur van den bodem, den aard van den plantengroei en de grootte van de opbrengst of het productievermogen. In 20 verschillende staten is een opnemingssectie werkzaam. Bij de door deze uitgevoerde classificatie wordt gelet op de dikte der voor de cultuur geschikt gemaakte grondlaag, op de eigenschappen van den ondergrond en den vorm der oppervlakte.

Het chemische laboratorium-onderzoek is thans echter beperkt

tot eenige grondmonsters welke worden toegezonden. Op het terrein strekt zich dit onderzoek in hoofdzaak uit over de aanwezigheid van alkaliën, waardoor in het Westen soms elke plantengroei wordt verhinderd; landerijen van 300 dollar per morgen zijn dikwijls door het toenemend gehalte aan alkaliën onvruchtbaar geworden. Dit verschijnsel wordt veroorzaakt door de uitlooging der in den ondergrond voorkomende zouten, zoowel door het regenwater als door de kunstmatige bevloeiing. Het met zouten verzadigde grondwater stijgt door de capilariteit omhoog en laat bij verdamping hare vaste bestanddeelen achter. Het verwijderen der in de bovenlaag verzamelde alkaliën gelukte eerst door de toepassing van bevloeiing en gelijktijdige draineering naar de daaromtrent in *Algiers* en *Egypte* opgedane ervaringen. De kosten hiervan bedragen van 10 tot 30 dollar per morgen.

Door de vergelijking der verschillende grondsoorten en van de zoo buitengewoon uiteenloopende klimatologische omstandigheden heeft men ervaringen opgedaan omtrent de meest geschikte soort van kultuur — katoen, tabak, graan, ooft, enz. — met de grondsoort overeenkomende.

Het resultaat der studiereizen van de Amerikaansche ambtenaren ter kennisneming van de toestanden in *Egypte* en *Italië* is door het landbouwdepartement gepubliceerd.

Het aanleggen en onderhouden van een in de steeds toenemende behoeften voorziend net van wegen vormt een der gewichtigste, maar tevens moeilijkste en kostbaarste onderwerpen van staatszorg, en van die van de afzonderlijke staten, gemeenten, spoorwegmaatschappijen. In de eerste periode der inbezitneming moet men zich met de eenvoudigste landwegen tevreden stellen, de spoorwegverbinding is dan dikwijls de eenige.

Langzaam ondergaan de primitieve wegen verbeteringen en het behoort tot de taak van het landbouwdepartement om de staten en gemeenten op het punt van wegenaanleg van advies te dienen en ten algemeenen nutte proefnemingen te doen verrichten over de eigenschappen en kosten van het verschillende daartoe geschikte materiaal: macadam, keien, asphalt, aanbrenging van 8 duim breede staalplaten voor sporen, drenking met olie, enz. Ter voorlichting van de belanghebbenden worden hier en daar in het openbaar proeven genomen met den aanleg van kleine gedeelten van wegen naar verschillende methoden. In de officieele verslagen over 1903

wordt de klacht vernomen, dat wel ieder jaar door de technische scholen een groot aantal civiel-ingenieurs worden gevormd, maar dat deze van den practischen wegenbouw niets afweten. Van bijzondere beteekenis in dit verslag zijn ook de mededeelingen over de proefnemingen met besproeiing door minerale olie. Algemeen wordt het resultaat hiervan gunstig beoordeeld. Ten eerste verkrijgt men stofvrije wegen, verder ondervinden de oogen geen nadeel van al te sterke terugkaatsing der zonnestralen en ten slotte verkrijgt het oppervlak van den weg eenigszins de voordeelen van asphaltbestrating.

Ook biedt een geoliede weg veel meer weerstand tegen zware plasregens, dan een gewone weg, welke onder gelijke omstandigheden voor een deel uit elkaar wordt gespoeld.

Wij zullen den reisbeschrijver niet volgen, waar hij de tentoonstelling bezoekt en de Duitsche inzendingen in oogenschouw neemt om zich met gerechtvaardigden trots te verheugen in den hoogen trap van ontwikkeling, die zijn vaderland op velerlei gebied inneemt.

Uit schrijvers mededeelingen over de organisatie van het onderwijs teekenen we alleen het volgende aan met betrekking tot den landmeter.

De opleiding tot landmeter in *Ameriba* is tegenwoordig nog uiterst eenvoudig en wijkt niet af van die tot een gewoon handwerk. Na het doorloopen van een aantal klassen der „Public School", waarin iets wordt geleerd van planimetrie, stereometrie, trigonometrie en algebra komt de jonge man in de leer bij een landmeter, d. i. hij laat zich van den eersten dag af als werkkracht betalen.

Na verloop van eenige jaren wordt hij, wanneer hij aanleg had, als assistent in dienst genomen, totdat hij zich voldoende van het vak op de hoogte acht om ergens een „eigen zaak" te beginnen, dan tracht hij praktijk te krijgen als stadslandmeter, als aanlegger van wegen, enz. Acht hij een hoogeren graad van wetenschappelijke ontwikkeling gewenscht dan volgt hij na het onderbreken van het onderwijs der „Public School" dat aan een technische school in die klasse, waarvoor het hem gelukt met goed gevolg toelatingsexamen te doen.

Deze laatste studie is dan een goede voorbereiding om zich met behulp van connecties of politieke vrienden een vaste betrekking

te verzekeren in dienst van een spoorwegmaatschappij of om gekozen te worden tot „State-Surveyor".

Voor de aanstelling tot burgerlijk ambtenaar in *de Vereenigde Staten* worden echter in den laatsten tijd meer en meer examens ingesteld, waarbij het er echter niet op aankomt langs welken weg de candidaat zijne kennis heeft verkregen.

Maart 1906. M. DE VOS.

Commissie herziening van de wetgeving op de registratie en der hervorming van het kadaster.

Door het Bestuur der Vereeniging voor Kadaster en Landmeetkunde werd het volgende rekest verzonden:

Aan Zijne Excellentie den Minister van Financiën.

Geeft met verschuldigden eerbied te kennen, het Bestuur der Vereeniging voor Kadaster en Landmeetkunde (welker statuten zijn goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 4 December 1887 n°. 23);

dat het met groote belangstelling heeft kennis genomen van de toezegging van Uwe Excellentie om ernstig te overwegen, de wenschelijkheid der instelling van een commissie, welke voorlichting zal geven omtrent de herziening van de wetgeving op de registratie en de hervorming van het kadaster;

dat het in 't bizonder getroffen is door de volgende woorden van Uwe Excellentie, gesproken in de Eerste Kamer der Staten-Generaal (Handelingen blz. 294/5): „Intusschen hoe men ook moge denken over de quaestie van het kadaster met bewijskracht, het staat naar mijn meening vast, dat er buitendien in de regeling van het kadaster nog wel het een en ander valt te verbeteren, en indien dus de commissie in het leven geroepen zal zijn, aan welke de uitnoodiging zal worden gericht om onze registratie-wetgeving te onderzoeken, dan zal zij — ook buiten de vraag van het verleenen van bewijskracht aan het kadaster, die ongepraejudicieerd blijft op het oogenblik — in zake het kadaster zelf nog veel nuttige wijzigingen aan de hand kunnen doen";

dat het kadaster is een instelling van groote beteekenis, niet

alleen voor velerlei directe en indirecte belangen van den Staat, maar ook, en niet minder voor die van particulieren, in gewicht zeer zeker overtreffende de belangen betrokken bij de registratie-wetgeving;

dat voorlichting omtrent belangrijke vraagpunten als: behoort bewijskracht aan het te vernieuwen kadaster te worden toegekend; welke zijn de voordeelen en de bezwaren van de splitsing in een eigendoms- en een belastingkadaster; hoe behoort het kadaster te worden ingericht opdat het met de minste kosten op de eenvoudigste wijze kan voorzien in alle eischen die er aan gesteld moeten worden; enz., het beste kan worden verwacht van hen die met dezen tak van dienst in *vollen omvang* vertrouwd zijn;

dat eveneens een oordeel omtrent herziening der registratie-wetgeving behoort te worden toevertrouwd aan personen die met hare werking volkomen bekend zijn;

dat meer dan gewone kennis van registratie *en* van het kadaster, *hoogst zelden* in dezelfde personen is vereenigd;

dat het daarom zeer bedenkelijk schijnt aan een commissie ingesteld voor de herziening der registratie-wetgeving, tevens op te dragen het onderzoek naar de hervorming van het kadaster;

dat die herziening en die hervorming met elkaar in geen of hoogstens in verwijderd verband staan.

Redenen waarom genoemd bestuur meent Uwer Excellentie met alle beleefdheid in overweging te moeten geven, om de instelling eener afzonderlijke commissie voor het kadaster, althans van een tweeledige commissie, waarvan elke afdeeling met een zelfstandige taak, te willen bevorderen.

't welk doende enz.

Namens het Bestuur voornoemd,

I. Boer Hzn., *Voorzitter.*

de Vries, *Secretaris.*

Arnhem,
Gorinchem, Maart 1906.

Wijziging van art. 41 der wet van 26 Mei 1870 (St. Bl. No. 82) tot regeling der grondbelasting.

Memorie van Antwoord. (aan de Tweede Kamer.)

Het was den ondergeteekende aangenaam, uit het Voorloopig Verslag

te zien, dat het ontwerp van wet algemeen instemming heeft mogen vinden en dat in de aanneming daarvan eene verbetering gezien wordt ten bate van de droogmakingen en bedijkingen van geringen omvang.

Intusschen zijn in genoemd Verslag nog verschillende wenschen kenbaar gemaakt.

In verband daarmede zij hier allereerst aangeteekend, dat het onderhavige wetsontwerp, evenals dat hetwelk bij Koninklijke boodschap van 24 Maart 1897 werd ingediend, eene beperkte strekking heeft, niet dient om in het stelsel der bestaande wet verandering te brengen, maar alleen om eene onbillijkheid weg te nemen, eene onderscheiding te doen vervallen die redelijken grond mist.

Plaatst men zich op dat standpunt, dan bestaat er geen voldoende grond om gehoor te geven aan den wensch van de leden die eenig verband wilden gelegd zien tusschen den duur van den belastingvrijdom en de uitkomsten eener ondernomen bedijking. Werd hiertoe overgegaan, dan zou het systeem der wet worden aangetast. Want de wet van 6 Juni 1840 (*Staatsblad* n°. 17), welke aan de artt. 35, 36 en 41 der wet van 26 Mei 1870 (*Staatsblad* n°. 82) ten grondslag ligt, beoogt blijkens haar considerans slechts *aanmoediging* van landaanwinning, niet ook het verleenen van eenige tegemoetkoming, indien de kosten van het werk mochten tegenvallen.

Minder juist is dan ook de opvatting, als zou de ondergeteekende in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Eerste Kamer nopens het wetsontwerp tot vaststelling van het VIIde hoofdstuk *B* der Staatsbegrooting voor 1906, overweging hebben toegezegd van het denkbeeld om het wetsontwerp tot wijziging van art. 41 der wet op de grondbelasting uit te breiden in den evenbedoelden zin. Door hem is alleen toegezegd overweging van de vraag, of er termen zouden kunnen zijn om te bepalen, dat in bijzondere omstandigheden aan reeds bestaande polders, die eene mindere oppervlakte hebben dan 500 H.A, een langere vrijdomstermijn kan worden toegekend.

Welken uitslag die overweging heeft gehad, zal hierna blijken.

Termen om thans de strekking van het ontwerp uit te breiden in dien zin, dat eene algemeene herziening van de op het punt van vrijdom geldende termijnen daarin zou worden opgenomen, heeft de ondergeteekende niet gevonden.

Eene vergelijking van de vrijdomstermijnen der bestaande wet en die van het ontwerp van wet op de grondbelasting, van 1893, waarnaar in het Voorloopig Verslag wordt verwezen, moge hier volgen:

Duur van den vrijdom:

a. bij droogmaking:

volgens de bestaande wet — het jaar van eerste vruchtoplevering en dat van schatting medegerekend . . . . . 25 jaren
naar het ontwerp van 1893 . . . . . 25 »

een en ander met verlenging:

ingevolge de bestaande wet, ten hoogste tot . . . . . 48 »
naar het ontwerp van 1893, ten hoogste tot . . . . . 35 »

b. bij bekading of bedijking:

volgens de bestande wet . . . . . 20 jaren
naar het ontwerp van 1893 . . . . . 25 »

een en ander met verlenging:

ingevolge de bestaande wet, ten hoogste tot . . . . . 38 »
naar het ontwerp van 1893, ten hoogste tot . . . . . 35 »

Of de bestaande termijnen nu de voorkeur verdienen, dan wel die in 1893 voorgesteld, zal, het zij met alle waardeering van dat ontwerp opgemerkt, wel niet gemakkelijk zijn uit te maken.

De vraag, of er geen termen zouden bestaan, om in art. 41 der wet de woorden: «vóór de onderneming van het werk» te doen vervallen, vindt in het voorafgaande reeds hare beantwoording; die wijziging zou inderdaad het stelsel der wet aantasten.

Maar wel vindt de ondergeteekende bij nadere overweging voldoende reden, om eene bepaling in het leven te roepen ten gunste van thans reeds ondernomen droogmakingen of indijkingen van gronden, welker belastbare opbrengst nog niet is geregeld. Eene dergelijke overgangsbepaling is te meer te verdedigen, omdat de oorzaak van de vertraging in het tot stand komen eener regeling als de nu voorgestelde niet is te zoeken in de zaak zelf, maar in omstandigheden er buiten gelegen.

Eene Nota van Wijziging tot toevoeging van de bedoelde bepaling aan het ontwerp van wet wordt daarom te gelijk met deze Memorie aangeboden.

Gewijzigd ontwerp.

Art. 1. In Artikel 41, eerste lid, der wet van 26 Mei 1870 (*Staatsblad* n°. 82) vervallen de woorden: «en van grooteren omvang dan 500 hectaren (bunders).»

Art. 2. Voor droogmakingen of bedijkingen van buitengewone kostbaarheid, doch ter oppervlakte van 500 hectaren of minder, die vóór het in werking treden dezer wet zijn ondernomen, kan de krachtens artikel 35 of 36 der wet van 26 Mei 1870 (*Staatsblad* n°. 82) toegekende termijn,

door Ons op den voet van art. 41 dier wet worden verlengd, voor zooveel de gronden betreft, die op het tijdstip waarop deze wet in werking treedt nog niet aan de belasting of de verhoogde belasting zijn onderworpen. Verzoeken om toepassing dezer bepaling moeten binnen drie maanden na dat tijdstip schriftelijk worden ingediend.

Openbare beraadslaging (Tweede Kamer).

Over het *Wetsontwerp* wordt geen algemeene beraadslaging gevoerd.

Art. 1 wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Beraadslaging over Art. 2:

Op dit artikel is een amendement voorgesteld door den heer Smeenge, strekkende om achter het woord «onderworpen» in den negenden regel,[1]) te laten volgen een nieuwe alinea van den volgenden inhoud:

«Mede kan in bijzondere omstandigheden voor droogmakingen of bedijkingen van buitengewone kostbaarheid, ter oppervlakte van meer dan 500 hectaren, die vóór het in werking treden dezer wet zijn ondernomen, de krachtens artikel 41 der wet van 26 Mei 1870 (*Staatsblad* n°. 82) toegekende termijn, door Ons met ten hoogste tien jaren worden verlengd voor zooveel de gronden betreft, die op het tijdstip waarop deze wet in werking treedt, nog niet aan de belasting of de verhoogde belasting zijn onderworpen.»

De heer Smeenge, het woord verkregen hebbende tot toelichting van het amendement, zegt: Mijnheer de Voorzitter! Jarenlang is er geklaagd over de onbillijkheid, gelegen in art. 41 der wet van 1870, welk artikel een gunstige bepaling bevat voor droogmakingen of bedijkingen van buitengewone kostbaarheid en van grooteren omvang dan 500 hectaren.

Door die laatste bijvoeging toch werden van de voordeelen in dat artikel toegezegd uitgesloten droogmakingen of bedijkingen van minder dan 500 hectaren, hoe buitengewoon kostbaar ook.

Te meer bevreemdde die beperking, omdat — zooals de Minister in de Memorie van Toelichting herinnert — bij de wet van 1840 dit onderscheid niet werd gemaakt.

En waar kennelijk art. 41 der wet van 1870 zijn oorzaak vond in art. 16 der wet van 1840, daar lag het voor de hand dat zij die hiervan de nadeelige gevolgen ondervonden, naderhand te recht meenden onbillijk te worden bejegend.

Voor bovenbedoelde beperking is, dunkt me, ook geen goeden grond.

[1]) T. t. p.: zevenden regel.

Meent men, ten einde landaanwinning en ontginning aan te moedigen, dat er bij droogmaking of bedijking van buitengewone kostbaarheid aanleiding is eenige jaren meer vrijdom van verhoogde belasting te verleenen dan anders, dan begrijp ik niet, dat de reden daarvoor niet even goed zou aanwezig zijn bij een dergelijk werk van 500 hectaren als bij een van 501.

En wat is nu van deze beperking het gevolg geweest?

De Minister heett het ons in de Memorie van Toelichting herinnerd door op bladz. 2 aan 't slot te schrijven: «Bovendien schuilt in de tegenwoordige regeling het gevaar, dat bedijkingen, ter wille van den vrijdom, doch tot nadeel van het algemeen belang, tot boven 500 hectaren worden opgevoerd.»

Welnu, meerdere pogingen van de zijde der Regeering beproefd, om de onbillijkheid, waarop ik wees, weg te nemen, door de indiening van daartoe strekkende bepalingen, hadden tot heden geen succes, niet omdat men ze hier niet wilde, maar omdat de ontwerpen niet in behandeling kwamen.

Op dit oogenblik zal het voornemen daartoe, hoop ik, een gunstiger verloop hebben.

De Minister stelt nu voor uit art. 41 te doen vervallen de woorden: «en van grooteren omvang dan van 500 hectaren», zoodat, wordt dit ontwerp wet, als eenig criterium voor de beoordeeling of de gunstige bepalingen kunnen worden toegepast overblijft de buitengewone kostbaarheid.

Toen dit ontwerp in de afdeelingen werd onderzocht was men over het voorgestelde tevreden, velen waren echter niet voldaan.

Enkelen meenden, dat er ook verband diende te worden gelegd tusschen den duur van den belastingvrijdom en de uitkomsten eener ondernomen indijking, anderen vreesden, dat de nieuwe toestand niet zou gelden voor bedijkingen waarvoor geen vrijdom was gevraagd, terwijl nog weer anderen meenden: blijven in de wet staan de woorden «voor den aanvang der onderneming te verzoeken» dat de polders die men op het oog had niet zouden kunnen profiteeren.

Ik wensch thans alleen de aandacht te vestigen op dat wat voorkomt in het Voorloopig Verslag, aan het slot van bladz. 2, te weten:

«Nog werd de vraag gesteld, of in art. 41 der wet van 26 Mei 1870 (*Staatsblad* n°. 82) de woorden «voor de onderneming van het werk» niet zouden kunnen vervallen. Ook tijdens de onderneming komen wel tegenslagen voor, die tot verdubbeling van den vrijdomstermijn behooren te kunnen leiden. En hoe zal, zoo vroeg men, bij het voortbestaan van deze woorden, de nieuwe bepaling toepassing kunnen vinden op ondernemingen, geheel vallende onder die droogmakingen en bedijkingen, welke

het wetsontwerp wil te hulp komen, doch waarmede reeds vóór de wetswijziging is aangevangen?

Het antwoord van den Minister op die vragen luidde:

«De vraag, of er geen termen zouden bestaan, om in art. 41 der wet de woorden: «voor de onderneming van het werk» te doen vervallen, vindt in het voorafgaande reeds hare beantwoording; die wijziging zou inderdaad het stelsel der wet aantasten.

«Maar wel vindt de ondergeteekende bij nadere overweging voldoende reden, om een bepaling in het leven te roepen ten gunste van thans reeds ondernomen droogmakingen of indijkingen van gronden, welker belastbare opbrengst nog niet is geregeld. Een dergelijke overgangsbepaling is te meer te verdedigen, omdat de oorzaak van de vertraging in het tot stand komen eener regeling als de nu voorgestelde niet is te zoeken in de zaak zelf, maar in omstandigheden er buiten gelegen.»

De Minister wil van het eerste denkbeeld dus niets weten, omdat hij er in ziet een verandering van het karakter der wet.

Wat het tweede betreft: hij gaat met die zienswijze akkoord en stelde daarom bij de Memorie van Antwoord voor een overgangsbepaling van den volgenden inhoud;

«Voor droogmakingen of bedijkingen van buitengewone kostbaarheid, doch ter oppervlakte van 500 hectaren of minder, die voor het in werking treden dezer wet zijn ondernomen, kan de krachtens artikel 35 of 36 der wet van 26 Mei 1870 (*Staatsblad* nº. 82) toegekende termijn door Ons op den voet van artikel 41 dier wet worden verlengd, voor zooveel de gronden betreft, die op het tijdstip waarop deze wet in werking treedt, nog niet aan de belasting of de verhoogde belasting zijn onderworpen. Verzoeken om toepassing dezer bepaling moeten binnen drie maanden na dat tijdstip schriftelijk worden ingediend."

De Minister wil dus nu ook zorgen, dat zij die vroeger droogmaakten of bedijkten een oppervlakte van 500 hectaren of minder en niet zouden vallen onder het nieuwe art. 41, toch zullen profiteeren van de gunstige bepalingen, iets wat, geloof ik, allen die de zaak kennen zullen toejuichen. Deze zullen dus nu gedurende een langere periode dan anders het geval was en wel een dubbele (niet 18 maar 36, of eigenlijk 38 jaar) van de vrijdom kunnen genieten. De Minister zegt, dat hij daarvoor aanleiding vindt in omstandigheden gelegen buiten de zaak zelf.

Mijnheer de Voorzitter, nu dit het geval is, moet de Minister nu niets doen voor een andere categorie, de grootere bedijkingen van meer dan van 500 H.A., door Zijn Excellentie in de Memorie van Toelichting genoemd, en die niet anders zijn dan de dupe van art. 41, vooral in het licht van zijn beschouwingen? Het komt mij voor, dat in elk geval de gelegenheid daarvoor niet moet worden afgesneden. Er is toch iets voor

te zeggen ook hen nog wat te helpen, die bedijkingen van meer dan 500 H.A. hebben tot stand gebracht, terwijl zij met het oog op het werk dat zij wilden ondernemen met geringere afmetingen had kunnen volstaan.

Ik geloof, dat er in billijkheid wel reden is hun de helpende hand toe te steken Ik herhaal: niet onder alle omstandigheden, alleen dan, indien zij ten gevolge van die oorzaak in slechter doen zijn gekomen. De gelegenheid moet voor de Regeering openstaan om na grondig onderzoek, na het hooren van Gedeputeerde Staten, en zoo voort, de helpende hand te kunnen toesteken aan hen die de dupe zijn geworden van art. 41, die meer bedijkten dan zij eigenlijk wilden, alleen om van de voordeelen van art. 41 te profiteeren. Daardoor is het toch voorgekomen, gelijk bij den Westpolder, dat men rampen ondervond, waarvan men anders allicht was verschoond gebleven.

Om dit te bereiken heb ik gemeend te moeten voorstellen een amendement, luidende:

«Mede kan in bijzondere omstandigheden voor droogmakingen of bedijkingen van buitengewone kostbaarheid, ter oppervlakte van meer dan 500 hectaren, die vóór het in werking treden dezer wet zijn ondernomen, de krachtens artikel 41 der wet van 26 Mei 1870 (*Staatsblad* nº. 82) toegekende termijn, door Ons met ten hoogste tien jaren worden verlengd voor zooveel de gronden betreft, die op het tijdstip waarop deze wet in werking treedt, nog niet aan de belasting of de verhoogde belasting zijn onderworpen.»

Mijnheer de Voorzitter! Ik maak de Vergadering attent op de woorden in den eersten regel «in bijzondere omstandigheden», waaruit volgt, dat ik de voordeelen, hier te verzekeren, alleen wil geven aan hen die verkeeren in omstandigheden welke ik boven aanduidde. Voor hoe lang moeten zij kunnen profiteeren?

Het kwam mij het best voor den termijn vast te stellen, dan weet men, waarmede men er af is. Daarom is door mij neergeschreven, dat de termijn nog met tien jaren kan worden verlengd.

Nu geloof ik, dat dit amendement bij den Minister weinig tegenstand zal ontmoeten, waar hij zelf in «bijzondere omstandigheden» aanleiding vindt art. 2 voor te stellen, omdat zij, die anders niet in de gelegenheid waren te profiteeren van het nieuwe art. 41, daaronder ook zullen vallen.

Ik merk bovendien op, dat wat ik vraag niet is vrijdom van belasting, alleen een kleine verschuiving van den termijn, waarop de nieuwe regeling der belastbare opbrengst voor deze gronden zal plaats hebben, zoodat de financieele gevolgen van weinig beteekenis zullen zijn.

Mijnheer de Voorzitter! Waar ik meen het, voor wat de toelichting aangaat, hierbij te kunnen laten, daar wensch ik mijn verontschuldiging aan te bieden voor het feit, dat ik in mijn amendement ten onrechte

heb gebruikt het woord: «toegekende» en wel in den vijfden regel, wat moet zijn «verlengde», welke verandering ik thans voorstel.

In het voorstel van den Minister heeft dat woord reden van bestaan, omdat die droogmakingen of bedijkingen niet vielen onder art. 41 en die termijn dus nog moet worden toegekend. Voor de droogmakingen of bedijkingen die ik op het oog heb werd die verlenging reeds verleend en ik wensch die te verlengen.

In de tweede plaats is er nog door u, Mijnheer de Voorzitter, te recht op gewezen, dat indien mijn amendement wordt aangenomen, in de derde alina het woord «bepaling» moet zijn «bepalingen», terwijl een andere redactie u beter voorkwam.

In verband met een en ander komt het mij beter voor, en ik doe daartoe thans het voorstel, de derde alinea te lezen als volgt: «Verzoeken om toepassing der bepalingen van de beide vorige leden moeten binnen drie maanden na dat tijdstip schriftelijk worden ingediend». Dit tijdstip is dan de invoering dezer wet.

De Voorzitter: Door den heer Smeenge is een wijziging gebracht in zijn amendement, namelijk om in den vijfden regel, in plaats van «toegekende termijn» te lezen: «verlengde termijn».

Tevens stelt de heer Smeenge voor uit het Regeeringsvoorstel te doen vervallen de woorden: «Verzoeken om toepassing dezer bepaling moeten binnen drie maanden na dat tijdstip schriftelijk worden ingediend» en aan het artikel als derde lid toe te voegen:

«Verzoeken om toepassing der bepalingen van de beide vorige leden moeten binnen drie maanden na het daarin vermeld tijdstip schriftelijk worden ingediend.»

De heer de Meester, Minister van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Dit artikel houdt een overgangsbepaling in voor hen die reeds een landverbetering hebben ondernomen. De Regeering heeft gemeend te moeten vasthouden aan het systeem, dat aan art. 41 ten grondslag ligt: *aanmoediging* van de landverbetering.

De overgangsbepaling is niettemin opgenomen, omdat het mij bij nadere overweging billijk voorkwam, dat zij, die tot dusver niet hadden kunnen profiteeren van de gunstige bepaling van art. 41, die dus niet hadden gekregen den verlengden termijn, alsnog in de gelegenheid zouden gesteld worden een verzoekschrift aan de Koningin in te dienen om dien verlengden termijn te verkrijgen.

Nu zegt de heer Smeenge: dat is geschied omdat de Minister zelf erkende, dat er bijzondere omstandigheden waren die daartoe leidden.

De bijzondere omstandigheden waarop ik doelde, zijn echter geheel andere dan die waarover de geachte afgevaardigde heeft gesproken.

Ik doelde hierop. Reeds in 1893 is door Minister Pierson voorgesteld uit art. 41 te doen vervallen de woorden: «en van grooteren omvang dan 500 H.A.», en door zijn opvolger, Minister Sprenger van Eyk, is een wetsvoorstel gedaan, ongeveer gelijkluidend aan dat hetwelk thans aan de orde is. De door mij bedoelde bijzondere omstandigheden zijn hierin gelegen, dat deze op zich zelf zoo eenvoudige verbetering, van 1893 af in bewerking, thans nog niet is tot stand gekomen.

Dit is voor mij de reden geweest om voor te stellen aan hen die reeds een landverbetering hebben ondernomen, waarvoor de regeling of de nadere regeling der grondbelasting nog niet heeft plaats gehad, alsnog toe te kennen zekeren termijn, binnen welken zij zullen kunnen verzoeken de verlenging van vrijdom krachtens art. 41. Maar het amendement gaat verder: ook gaat het tot zekere hoogte uit van een andere redeneering.

De bijzondere omstandigheden, waarop de heer Smeenge doelde, staan niet in verband met de late totstandkoming van dit wetsontwerp, maar hij heeft gesproken van nadeelige gevolgen, welke zouden zijn ondervonden van het grooter maken der inpoldering, dan anders wellicht zou zijn geschied.

Wij hebben hier te doen met indijkingen waarvoor de verlengde termijn reeds is gegeven, en in mijn gedachtengang heeft men te doen met inpolderingen, waarvoor die verlengde termijn niet is kunnen worden verleend. Vandaar dan ook, dat de heer Smeenge heeft voorgesteld een vasten termijn van ten hoogste 10 jaren, die bij den 36-jarigen termijn zou worden gevoegd. Wordt het amendement aangenomen, dan wordt het mogelijk dat men een termijn krijgt van 36 + 10 = 46 jaren, die door de wijze waarop de wet wordt toegepast, feitelijk wordt 48 jaren.

Als nu een dergelijk voorstel gedaan was om de artt. 35 en 36 of 41, in één woord om de wet zelf in dien zin te wijzigen, dan zou ik mij daarmede zeker niet kunnen vereenigen, maar, ofschoon het nu wellicht voor de Regeering niet zoo gemakkelijk zal zijn ten deze te bepalen of voldoende omstandigheden in den zin als de heer Smeenge bedoelt, aanwezig zijn om de bepaling welke hij voorstelt, toe te passen, toch acht ik dat bezwaar niet van zóó overwegenden aard, dat ik, nu hij zijn amendement in den vorm van een overgangsbepaling heeft gekleed, mij daartegen zou willen verzetten.

Ik meen dus de beslissing over dit amendement aan de Kamer te moeten overlaten.

Het gewijzigd amendement wordt ondersteund door de heeren Roodhuyzen, van Doorn, ter Laan, Pierson en Roessingh en komt mitsdien in behandeling.

De heer de Waal Malefijt: Mijnheer de Voorzitter! Het komt mij voor, dat het amendement door den heer Smeenge ingediend niet past in dit wetsontwerp. Het is toch iets geheel anders.

Door de Regeering is dit wetsontwerp ingediend o.a. om de ongelijkheid, die tot dusver bestond tusschen polders van meer en polders van minder dan 500 H.A. oppervlakte, weg te nemen, en om het voorrecht dat tot dusver alleen verkrijgbaar was voor polders van meer dan 500 H.A. oppervlakte, het voorrecht van art. 41 der wet, voortaan ook verkrijgbaar te stellen voor polders van minder dan 500 H.A. oppervlakte. Dit is een voorstel dat ook bij mij volkomen instemming heeft gevonden. Ook met de uitbreiding die de Regeering er later aan heeft gegeven, kan ik mij zeer goed vereenigen, nl. dat nu die polders waarvan de indijking reeds begonnen is ook zullen profiteeren van de gunstige bepalingen die art. 41 aanbiedt.

Maar wat doet nu de heer Smeenge? Die stelt voor weer opnieuw aan die polders die meer dan 500 H.A. oppervlakte hebben, een *prae* te geven boven die met minder dan 500 H.A. oppervlakte.

Wat toch is het geval? Zooals wij straks reeds gehoord hebben zijn er polders die volgens art. 41 juncto de artt. 35 en 36 der wet een vrijdom of vermindering van grondlasten hebben gedurende 2 × 18 of 36 en 2 × 23 of 46 jaren. Nu wordt ons voorgesteld, dat bedijkingen, die nu reeds dit voorrecht genieten, dat zij gedurende zulk een langen tijd vrij zijn van grondlasten, bovendien nog 10 jaren lang vrijdom zullen kunnen genieten, maar alleen als het een polder is van meer dan 500 H.A. oppervlakte; de kleinere vallen er buiten.

Juist dus hetgeen wij uit de wet wilden verwijderen, de ongelijkheid tusschen groote en kleine bedijkingen, roept het amendement—Smeenge opnieuw te voorschijn.

Het is wel bij wijze van overgangsbepaling, maar het is toch een ongelijkheid, en daarom zal ik mijn stem aan het amendement niet kunnen geven.

De heer Smeenge: Mijnheer de Voorzitter! Ik meen goed te doen met over hetgeen de heer de Waal Malefijt heeft opgemerkt een enkel woord te zeggen.

De heer de Waal Malefijt gaat van de gedachte uit, dat door aanneming van mijn amendement gunsten zouden worden verleend. Hij zegt: Gij zoudt dus voor uw polders opnieuw krijgen een *prae* boven de andere, Mijnheer de Voorzitter! Ik ontken dit.

De heer de Waal Malefijt heeft kunnen hooren wat ik als motief voor mijn wensch heb opgegeven. Dat motief was dit: doordat de wet van 1870 in art. 41 neerschreef hetgeen er staat en het dus noodig was om te kunnen profiteeren van de gunstige bepaling die te dien opzichte

werd vastgesteld, dat de polders *grooter* waren dan 500 H.A., daardoor zijn er geweest die, anders niet van plan tot een bedijking van die oppervlakte, dat toch deden. Zij redeneerden aldus: Wij moeten die voordeelen hebben, anders kan onze onderneming niet slagen en daarom zijn wij verplicht boven de 500 H.A. oppervlakte te gaan.

Het gevolg was, dat zij langere dijken moesten maken dan anders voor hun droog te leggen oppervlakte noodig was, deze verder in zee moesten uitleggen, enz., wat niet alleen na zich sleepte meerdere uitgaven, maar ook nog bracht meer gevaar.

Juist het aanleggen dier veel langere zeedijken en het verrichten van moeilijker werk, ten einde onder de bepaling van art. 41 te vallen, heeft de ondernemer meer schade berokkend.

Gebleken is dat de werken, die zij hadden tot stand gebracht, niet in staat waren te doen wat men er van verlangde; doorbraken zijn gevolgd.

Hadden zij zich kunnen bepalen tot het aanleggen van een kleiner polder en daaraan hun geld besteed, dan zou men meer nut hebben gesticht, dan was land aangewonnen, de achtergelegen gronden waren beveiligd tegen overstroomingen, en de ondernemers zelf zouden goede resultaten hebben verkregen, waar nu schade hun deel was.

Op deze ondernemingen heb ik het oog, dit voegde ik er nadrukkelijk bij en dat heeft de heer de Waal Malefijt geheel vergeten. Ik geef hun dus geen prae boven een ander, ik wil hun alleen eenigszins te gemoet komen voor het verlies waarvan art. 41 de aanleiding was.

Naar aanleiding van hetgeen de Minister heeft gezegd, past mij niet anders dan hem te bedanken voor de goede gedachten die hij ten opzichte van mijn amendement uitsprak. Toch geloof ik, dat Zijn Excellentie niet geheel juist heeft weergegeven hetgeen ik had opgemerkt. De Minister deed het voorkomen of ik heb gezegd, dat mijn amendement steunt op denzelfden grond als de door hem voorgestelde overgangsbepaling.

Dit is niet het geval. Ik heb dit bedoeld te zeggen: aan het feit, dat gij deze verandering aanbrengt, ligt mede ten grondslag dat in den loop der tijden gebleken is, dat men goed zou hebben gedaan ook aan de bedijkingen van minder dan 500 H.A. dezelfde voordeelen te geven als aan de grootere. Die polders toch hebben ook te worstelen gehad met groote moeilijkheden, grooter uitgaven dan men aanvankelijk dacht, waardoor zij aan hen die ze ondernamen, niet opleverden wat redelijkerwijze had mogen zijn. Daarom zou het aanbeveling hebben verdiend hun alsnog met het oog op die lasten, ook dezelfde voordeelen toe te kennen als aan de grootere polders worden geschonken.

Ik heb niet gezegd, dat de Minister in de Memorie van Toelichting ter verdediging van zijn voorstel, die omstandigheid met name heeft genoemd. Ik wilde alleen te kennen geven: de grondgedachte is dezelfde. Ik herhaal

de Minister wil tegenover de kleinen billijkheid betrachten en is daartoe mede gedreven door de wetenschap: die kleinere polders zitten op groote lasten, zoodat de billijkheid medebrengt dat zij in dezelfde conditie komen als de polders die onder art. 41 vallen, thans zijn.

Ik hoop, dat de Kamer mijn amendement zal aannemen. De prae die de heer de Waal Malefijt meent dat gegeven zal worden, is stellig, wordt zij geschapen, niet groot, terwijl ten slotte het oordeel of zij moet worden toegekend, is aan de Regeering. Nog eens, zij die ik op het oog heb zijn de slachtoffers van art. 41; om er van te kunnen genieten moest men bedijkingen maken grooter dan 500 H.A. en dit was de aanleiding tot alles.

De heer de Waal Malefijt: Ik moet toch opkomen tegen hetgeen door den geachten afgevaardigde uit Meppel zooeven is gezegd. In het amendement is sprake van bijzondere omstandigheden en nu zegt de geachte afgevaardigde, dat hij de beoordeeling dier bijzondere omstandigheden geheel aan de Regeering wil laten.

Nu moet ik opmerken, dat het verleenen van tienjarigen vrijdom van grondlasten een zeer belangrijke zaak is. En deze wordt hier geheel aan de Regeering overgelaten, terwijl daaromtrent niets in de wet wordt bepaald. Mondeling heeft de heer Smeenge er bijgevoegd: ik heb op het oog de polders, die, om van den vrijdom te kunnen profiteeren, grooter gemaakt zijn dan men eigenlijk bedoeld heeft ze te maken en daardoor duurder zijn geworden. Maar dit staat in het geheel niet in het amendement. Dat spreekt enkel van bijzondere omstandigheden. Er zijn zoo veel droogmakerijen die tegengevallen zijn, en waarom moeten nu alleen dezulke, die grooter dan 500 hectaren zijn, een buitengewoon voordeel genieten en zij, die een kleiner oppervlakte hebben, daarvan verstoken blijven? Dat is het weder in het leven roepen van dezelfde ongelijkheid die uit de wet zal worden genomen, indien het voorstel van de Regeering wordt goedgekeurd.

Wat betreft hetgeen de geachte vorige spreker verder heeft gezegd, dat door het grooter maken der bedijking de ondernemers zich ook meerdere uitgaven voor onderhoud hebben moeten getroosten, verlieze men niet uit het oog, dat, hoe grooter de bedijking is, hoe meer land ook werd gewonnen, terwijl juist door de meerdere grootte die polders het voordeel van art. 41 hebben kunnen genieten, en verlenging van den termijn van vrijdom van grondbelasting kunnen verkrijgen. Ik blijf dan ook van gevoelen, dat er volstrekt geen reden is om nu weer nieuwe verschillen tusschen de polders van beneden en boven de 500 H.A. in het leven te roepen.

De heer Smeenge: Ik wensch alleen naar aanleiding van hetgeen de

heer de Waal Malefijt nog in het midden heeft gebracht te zeggen, dat deze opnieuw mijn woorden verkeerd heeft opgevat. Ik heb in 't algemeen niet gepleit voor polders waarmede minder gunstige resultaten waren verkregen. Ik heb de verlenging van termijn alleen gevraagd voor die welke grooter werden gemaakt dan 500 hectaren, ten einde de voordeelen van art. 41 te genieten en die daardoor gekomen zijn in ongunstiger doen dan anders het geval zou zijn geweest, door doorbraken als anderszins. Dit is na te gaan; hun daaraan te helpen is geen voorrecht, is billijkheid.

De heer de Meester, Minister van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Een kort woord nog over het amendement en de bestrijding die dit heeft gevonden. Gelijk uit mijn eerste rede blijkt, ben ik het in beginsel eens met den heer de Waal Malefijt, dat het amendement weer een ongelijkheid schept, terwijl het beter is, dat deze niet in de wet voorkomt. Ik heb gezegd, dat dit voor mij geen overwegend bezwaar is, nu de geachte afgevaardigde verzekert, dat er polders geweest zijn die, aanvankelijk geprojecteerd op een oppervlakte van minder dan 500 hectaren, grooter zijn genomen om te kunnen profiteeren van de bepaling van art. 41, en die daardoor meer aan het gevaar van bezwijken van zeeweringen hebben blootgestaan, wellicht zelfs nadeel daarvan hebben ondervonden. Waar de bijzondere omstandigheden niet nader in het amendement zijn omschreven, zal — zooals de geachte voorsteller dan ook heeft gezegd — aan de Regeering zijn overgelaten te beoordeelen, of er voldoende termen zijn om de verlenging van vrijdom van ten hoogste 10 jaar toe te staan. Maar dit kan ik wel zeggen, dat bijaldien het amendement wordt aangenomen, ik, voor zoover ik mocht geroepen worden de Koningin voor te lichten bij de toepassing der wet, ernstig zal onderzoeken, of zich omstandigheden voorgedaan hebben, zooals de geachte afgevaardigde heeft bedoeld, en of men dat voldoende aannemelijk kan maken, m. a. w. of men aannemelijk kan maken, dat men, om van art. 41 te kunnen profiteeren, de polders grooter heeft gemaakt dan redelijkerwijze gewenscht en raadzaam ware. Daarom heb ik, nu dit amendement slechts een overgangsbepaling beoogt en verder voor allen de regeling gelijk zal zijn, geen overwegend bezwaar tegen het amendement en laat ik de beslissing aan de Kamer over.

De heer Van de Velde, voorzitter van de Commissie van Rapporteurs, ontvangt het woord om, namens deze, haar gevoelen omtrent het amendement van den heer Smeenge mede te deelen, en zegt: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb met belangstelling kennis genomen van hetgeen door den Minister is medegedeeld.

Inderdaad is het zeer klemmend wat de Minister zegt, n.l. dat reeds

in 1893 en 1894 wetsvoorstellen van gelijke strekking als dit zijn ingediend in deze Kamer en dat die door bijzondere omstandigheden niet tot stand zijn gekomen. Ik geloof, dat men daaruit een recht kan distilleeren voor belanghebbenden en dat de Regeering dus goed heeft gedaan nog nader een overgangsbepaling in het wetsontwerp op te nemen.

Men kan zich er alleen over verbazen, dat een zoo eenvoudige zaak zooveel jaren heeft kunnen traineeren, zonder tot spoedige afdoening te geraken.

Wat het amendement van den heer Smeenge betreft, meent de Commissie, dat dit alleen als overgangsbepaling te verdedigen is, zooals het trouwens ook door den voorsteller is bedoeld. Inderdaad kan het zijn voorgekomen, dat men indertijd expres de polders grooter heeft gemaakt om tot een getal van 500 H.A. te komen en dus onnoodig meer kosten aan dijken heeft uitgegeven. Er is dus geen bezwaar in deze gunstig te adviseeren. Ik wijs er hierbij op, dat de Regeering niet willekeurig vrijdom zal verleenen, maar dat die in de practijk gegeven zal worden bij Koninklijk besluit, na advies van Gedeputeerde Staten, omtrent de verlenging van den verleenden termijn, een en ander volgens de bestaande jurisprudentie, die ik voor mij heb liggen.

Het komt mij dan ook voor dat, waar de Minister zegt, dat hij er zeer op zal letten dat de bijzondere omstandigheden met zorg zullen worden nagegaan, alvorens een Koninklijk besluit uit te lokken, daarin voldoende waarborg is gelegen dat niet willekeurig in deze door de Regeering zal worden gehandeld. Het staat vast, dat, wanneer speciaal op de bijzondere omstandigheden gelet wordt, geen misbruiken hoegenaamd te vreezen zijn, en dat de belanghebbenden afdoende zullen te bewijzen hebben dat inderdaad de betrokken droogmaking of bedijking in het ongunstige geval verkeert waarop de heer Smeenge bij zijn amendement in het bijzonder het oog had.

De Commissie van Rapporteurs stelt dus voor het amendement aan te nemen.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het amendement wordt in stemming gebracht en met 53 tegen 9 stemmen aangenomen.

Het gewijzigd art. 2 wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De beweegreden wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Het *wetsontwerp* wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Schaarschte van personeel.

Bij het afdeelinsonderzoek der Tweede Kamer over het wetsontwerp tot toekenning van een renteloos voorschot uit 's Rijks schatkist ten behoeve van den aanleg en het in exploitatie brengen van een spoorweg van *Meppel* naar *Balkbrug*, werd door enkele leden gevraagd wat in 't algemeen de reden is, dat het in den laatsten tijd zoo dikwijls voorkomt, dat gelden voor een werk als het onderwerpelijke worden toegestaan en dat nochthans de uitvoering van het werk zeer lang op zich laat wachten. Wat den allerlaatsten tijd betreft, meenden sommige leden het antwoord op deze vraag voor een deel te moeten zoeken in de omstandigheid, dat er geen landmeters beschikbaar zijn om de hernieuwde opmeting van den weg, die voor de onteigening van den weg meestal noodzakelijk is, te verrichten. Andere leden meenden, dat in wijziging van de onteigeningswetgeving het middel moet worden gezocht om tot bespoediging te komen.

Uit de Memorie van Antwoord.

De klacht van enkele leden over vertraging, nadat de aangevraagde gelden zijn toegestaan, bij de uitvoering van werken als het onderwerpelijke, komt den ondergeteekende in haar algemeenheid ongegrond voor.

Omtrent het niet tijdig beschikbaar zijn van landmeters, waaraan door sommige leden in dit verband werd gedacht, werden door den ondergeteekende bij zijn ambtgenoot van Financiën inlichtingen ingewonnen. Deze heeft daarop medegedeeld, dat althans bij den onderwerpelijken spoorweg van vertraging uit dien hoofde geen sprake kan zijn, vermits voor die lijn geene aanvraag om opmeting van de terreinen is ingekomen.

De Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel tijdelijk belast met het beheer van het Departement van Waterstaat, Handel en Nijverheid.

Beraadslaging.

De heer Lieftinck: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb dit wetsontwerp met vreugde begroet. Daarover wil ik dan ook niet spreken, maar wel over 't geen naar aanleiding er van in het Voorloopig verslag en in de Memorie van Antwoord voorkomt. Wij lezen dáár in het Voorloopig Verslag.

«Enkele leden knoopten aan de bespreking van dit punt de opmerking vast, dat het in den laatsten tijd zoo dikwijls voorkomt, dat gelden voor een werk als het onderwerpelijke worden toegestaan en nochtans de uitvoering van het werk zeer lang op zich laat wachten. Zij vroegen, wat

in het algemeen van zoodanige vertraging wel de reden is en of het niet mogelijk is in meerdere mate ongewenscht uitstel te vermijden. Wat den allerlaatsten tijd betreft, meenden sommige leden het antwoord op deze vraag voor een deel te moeten zoeken in de omstandigheid, dat er geene landmeters beschikbaar zijn om de hernieuwde opmeting van den weg, die voor de onteigening meestal noodzakelijk is, te verrichten. De wijziging, die ten aanzien van het particuliere werk van landmeters eenige jaren geleden heeft plaats gehad, schijnt ten deze niet gunstig te werken. Bij gelegenheid van de behandeling der Staatsbegrooting is dit punt reeds meermalen aangeroerd. Men bracht het in dit verband nog eens in herinnering met den wensch, dat de Regeering het oog niet zoude sluiten voor het uit den tegenwoordigen toestand voortvloeiend bezwaar.»

Mijnheer de Voorzitter, deze zaak dringt zich steeds meer naar voren naarmate er meer coöperatieve woningvereenigingen en bouwvereenigingen worden gesticht of villaparken worden aangelegd. Telkens blijkt het dan, dat 't een en ander, zeer tot last en schade voor partijen, moet wachten op het werk der landmeters. Als men op de kantoren er over klaagt, luidt meermalen het antwoord: er is thans te veel werk voor het Rijk, en eerst als dat afgeloopen is, komt gij aan de beurt.

Wat blijkt daaruit, Mijnheer de Voorzitter? M.i. zeer duidelijk, dat er behoefte is aan uitbreiding van het personeel der landmeters bij het kadaster.

De opmerkingen, die daarover door mij en anderen in de afdeelingen zijn gemaakt, zijn door de Commissie van Rapporteurs aan dit nº. 178 vastgeknoopt, maar ik heb bemerkt, dat dit wel eenig gevaar oplevert en aanleiding geeft tot ontwijking der quaestie. De Minister toch heeft in zijn Memorie van Antwoord daarop slechts zeer zijdelings geantwoord. Zijn Excellentie zegt n l. in de Memorie van Antwoord:

«Omtrent het niet tijdig beschikbaar zijn van landmeters, waaraan door sommige leden in dit verband werd gedacht, werden door den ondergeteekende bij zijn ambtgenoot van Financiën inlichtingen ingewonnen. Deze heeft daarop medegedeeld, dat althans bij den onderwerpelijken spoorweg van vertraging uit dien hoofde geen sprake kan zijn, vermits voor die lijn geene aanvraag om opmeting van de terreinen is ingekomen.»

Maar, Mijnheer de Voorzitter, hier maakt de geachte ambtgenoot van Financiën er zich toch wel wat al te gemakkelijk af.

De opmerking was in het algemeen en bij veel ontwerpen van hoofdstuk IX door veel leden gemaakt en nu aan dit wetsontwerp vastgeknoopt, zooals ik reeds zeide.

De vraag is of de quantiteit der landmeters gelijken tred houdt met het steeds toenemende werk dat verricht moet worden, en dus de quantiteit arbeid te groot wordt en er steeds weken en soms maanden achterstand is van voor particulieren op te nemen metingen.

Mijnheer de Voorzitter! Ongetwijfeld is er gebrek aan voldoend personeel, dat gevorderd wordt voor steeds toenemenden arbeid. Daarvan wordt het publiek de dupe.

Er dient daarin verandering te komen, en ik zou gaarne willen, dat de Minister mij de toezegging kan doen, dat hij daartoe zooveel mogelijk zal medewerken.

Mijnheer de Voorzitter! Hierbij kan ik het laten.

De heer Smeenge: Mijnheer de Voorzitter! Ik wensch ook nog een enkele opmerking te maken.

Wat het punt betreft, behandeld door den vorigen geachten spreker, daarbij schaar ik mij aan zijn zijde, voor zoover hij te kennen gaf, dat het bedoelde kwaad niets te maken heeft met de veranderde salarieering der landmeters.

Mocht iemand dat willen beweren, zooals zou kunnen worden afgeleid uit de in de afdeelingen gemaakte opmerking, dan zou ik daartegen met kracht willen opkomen.

De heer Veegens, Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid ad interim: Ik heb slechts een enkel woord te zeggen naar aanleiding van de rede van den geachten spreker uit Zutphen.

Het komt mij voor dat het onderwerp, door dien geachten afgevaardigde ter sprake gebracht, al in buitengewoon los verband staat met het wetsontwerp, dat thans aan de orde is. De geachte spreker klaagt, dat de uitvoering van sommige werken vertraagd wordt, doordat voor opmetingen geen landmeters beschikbaar zijn, waarvan redenen kunnen zijn, hetzij dat eenige jaren geleden wijziging gebracht is in de wijze van belooning der landmeters, hetzij — en dat schijnt de meening van den geachten spreker te zijn — dat er geen landmeters genoeg zijn. Deze klacht betreft echter juist niet deze aangelegenheid, waarbij van vertraging uit dien hoofde geen sprake kan zijn, vermits voor dezen spoorweg geen aanvraag om opmeting van terreinen is ingekomen, gelijk in de Memorie van Antwoord is medegedeeld. Wanneer dit zoo is, dan geloof ik niet dat er termen zijn voor den geachten spreker om van dezen Minister een toezegging te verlangen betreffende een korps, dat niet onder zijn beheer staat. Ik weet er dan ook niets anders op dan den geachten afgevaardigde in overweging te geven te zijner tijd dit onderwerp nader ter sprake te brengen daar waar het behoort, n.l. bij de begrooting van Financiën.

De algemeene beraadslaging wordt gesloten.

Vereeniging voor Kadaster en Landmeetkunde.

Het Bestuur brengt ter kennis van de leden dat door de Heeren Oosterman en Vruggink het onderstaande plan voor de aanstaande bijeenkomst te *Breda* is samengesteld. Deze oproeping maakt verdere aansporing tot bijwoning der 22e Algemeene Vergadering op **20 Augustus a.s.** overbodig.

Namens het Bestuur,

De Secretaris,

De Vries.

De Algemeene Vergadering te ***Breda.***

Het besluit der vorige Algemeene Vergadering, 't welk *Breda* aanwees als plaats der in 1906 te houden bijeenkomst, werd door de ondergeteekenden met bijzondere ingenomenheid begroet. Gaarne gaven zij gehoor aan de uitnoodiging van den Voorzitter om, ter voorbereiding van deze samenkomst, de noodige schikkingen te treffen. Zij hebben getracht zich naar beste krachten van die taak te kwijten en hopen te zijn geslaagd in hun streven om den samenkomenden alles te bieden wat hunne woonplaats bij een kortstondig bezoek te genieten geeft. De schoone ligging, de liefelijke omgeving, de opgewekte stemming der zuidelijke bevolking worden alom geroemd; de onderstelling is dus niet gewaagd, dat reeds daarin voor de leden der Vereeniging voor Kadaster en Landmeetkunde, voldoende redenen zijn gelegen deze vergadering bij te wonen.

Met nadruk wordt in herinnering gebracht de afspraak te *Maastricht* gemaakt, dat de leden zouden trachten aan deze bijeenkomst meerderen luister bij te zetten door hunne dames te overreden het uitstapje mede te maken. Deze omstandigheid, zoo geheel nieuw in het kadastrale vereenigingsleven zal, naar ondergeteekenden vertrouwen, er aanleiding toe geven dat de 22e Algemeene Vergadering onder de vele geslaagde bijeenkomsten een eereplaats zal innemen.

In overleg met het Bestuur der Vereeniging hebben ondergeteekenden het volgende plan van tijdsverdeeling opgemaakt:

Zondag 19 Augustus 1906.

7 uur n.m.: ontvangst der leden en gasten in het *Oranje-hôtel* (tegenover het Station); daarna bezoek aan de Societeit „*Concordia*" waar de zeer gunstig bekende muziek van het 3e regiment infanterie uit *Bergen-op-Zoom* een concert geeft.

Maandag 20 Augustus.

Uitstapje naar het *Mastbosch* per tram. Vertrek ± 10 uur van het Station.

12½ uur: Samenkomst en dejeuner,
1½ uur: Algemeene Vergadering,
6 uur: Gemeenschappelijk diner.
Na afloop van het diner, concert.

} in het hôtel *Flora*.

Het hôtel *Flora* is van het Station in ongeveer 20 minuten te bereiken per Ginnekensche tram, **bruine** wagen, niet te verwarren met de eveneens aan het Station staande *Boulevard*-tram.

Tramprijs *Station* — hôtel *Flora* — *Ginneken* (*Mastbosch*): 5 ct.

Prijs van het diner in 't hôtel *Flora*, bij deelname van ongeveer 30 personen: *f* 2.50 per couvert (½ wijn inbegrepen).

Kosten logies en ontbijt in hôtel *Flora* en in het *Oranje-hôtel*: *f* 1.75 per persoon.

Dinsdag 21 Augustus.

Reunie te 10 uur v.m. in het Zuidhollandsche Koffiehuis op de Markt, bezichtiging van de *Groote Kerk* met het beroemde monument van Engelbrecht van Nassau, daarna bezoek aan het *Liesbosch* (per tram).

Tramprijs *Breda-Liesbosch* 10 ct.

Dames vinden gelegenheid *Maandag van 1½ tot 5 uur* zich te verpoozen in den tuin van het hôtel *Flora* of wel, om onder het welwillend aangeboden geleide van Mevrouw Oosterman, Mevrouw Arentsen, Mevrouw Holthuizen, Mejuffrouw Oosterman en Mejuffrouw Arentsen, de stad *Breda* te bezoeken.

De ondergeteekenden zullen het zeer op prijs stellen als de leden

die aan het gemeenschappelijke diner wenschen deel te nemen zulks vóór **18 Augustus** willen ter kennis brengen van een hunner, zoo mogelijk met opgave van het verlangde aantal couverts; tevens verklaren zij zich gaarne bereid om voor de leden die hun zulks schriftelijk vragen logies te bespreken.

A. C. OOSTERMAN.
W. VRUGGINK.

Breda, Juli 1906.

Nieuwe Leden:

J. A. te Winkel, aspirant-landmeter, *Zutfen.*

BERICHTEN.

Examens bij het kadaster.

De Minister van Financiën maakt bekend:

1. dat bij de inwerkingtreding op 1 Juni j.l. van het Koninklijk besluit van 14 Mei 1906, N°. 56, houdende bepalingen omtrent het personeel van de administratie der registratie, de bepaling is vervallen, dat niemand meer dan twee maal tot de examens voor betrekkingen bij het kadaster wordt toegelaten;

2. dat de leeftijdsgrenzen voor toelating tot de examens onveranderd zijn gebleven, en wel:

a. wat betreft candidaten voor de betrekking van adspirant-landmeter, dat zij op 1 Januari van het jaar waarin het gehouden wordt, hun 18e jaar moeten zijn ingetreden, en den vollen ouderdom van 23 jaar nog niet mogen hebben bereikt;

b. wat betreft candidaten voor de betrekking van teekenaar, dat zij op 1 Januari van het jaar waarin het gehouden wordt, den vollen ouderdom van 23 jaar nog niet mogen hebben bereikt.

Bij *Kon. Besl. van 29 Mei 1906, No. 70,* is met ingang van 1 Juli 1906, benoemd tot landmeter van het kadaster, D. Balfoort, te *'s-Gravenhage.*

In den ouderdom van 58 jaar is op 6 Juni te *Zwolle* overleden de heer A. F. W. Jordaan, hypotheekbewaarder aldaar.

Verplaatsingen van landmeters.

Met 1 Augustus 1906:

H. P. J. Persoon van *Utrecht* naar *'s-Gravenhage.*

De verplaatsing van A. Bor naar *Amsterdam* en M. de Vroome naar *Zutphen* is nader bepaald op 1 September 1906.

Verplaatsingen van adspirant-landmeters.

In Juni 1906:

A. L. M. C. Smeulders van *'s-Gravenhage* naar *Brielle.*

Met 1 Augustus 1906:

S. Eisenga van *Barneveld* naar de divisie *Roermond,*

C. L. H. Horstmann van *'s-Gravenhage* naar *Dordrecht,*

W. van der Voort van *Alkmaar* naar de divisie *'s-Gravenhage.*

Met 1 September 1906:

J. J. W. van Wiechen van *Dordrecht* naar de divisie *'s-Gravenhage,*

O. Eisinga van *Groningen* „ „ „ *idem,*

J. H. R. H. Pijls van *Roermond* „ „ „ *idem,*

J. G. Ferwerda van *Amsterdam* „ „ „ *idem,*

J. Alving van *Hoorn* „ „ „ *idem,*

H. G. de Ruiter van *Appingedam* „ „ „ *idem,*

W. Mooij van *Utrecht* „ „ „ *idem,*

A. J. Schooleman van *Zutfen* „ „ „ *idem,*

en onmiddellijk na afloop van de vervulling zijner militaire dienstplichten, waarvoor hij thans onder de wapenen is:

A. M. van Gastel van *Zierikzee* naar de divisie *'s-Gravenhage,*

J. G. Cornelissen van *Amersfoort* naar de divisie *'s-Hertogenbosch,*

G. L. J. E. Pollen „ *Leiden* „ „ „ „

J. A. Th. van Dijk „ *Rotterdam* „ „ „ „

Jaarboekje Kon. Inst. van Ingenieurs.

Verschenen is de Tweede Druk, herzien door Prof. H. J. Heuvelink, van *Bijlage Q* van het blijvend gedeelte van het Jaarboekje van het Kon. Instituut van Ingenieurs, bevattende *Landmeten en Waterpassen.* Gebr. J. en H. van Langenhuysen, Kerkplein, den Haag. 1906. Prijs *f* 0.75.

J. W. BENEDIC. †

31 Augustus 1834 — 6 October 1906.

Jan Willem Benedic geboren te *St. Geertruid* bij *Maastricht*, ontving zijne wetenschappelijke opleiding grootendeels te *Luik*. Op ongeveer 20-jarigen leeftijd werd hij klerk ten kantore van de hypotheken en het kadaster te *Maastricht*. Aangesteld als aspirant-landmeter op 5 October 1857, werd hij landmeter 3e klasse op 23 Februari 1861, landmeter 2e klasse op 8 Februari 1869, en daarna, zonder landmeter 1e klasse te zijn geweest, op 9 Juni 1877 ingenieur-verificateur van het kadaster in de 6e divisie, *Utrecht*. Op 31 Augustus 1898 genoot de overledene de onderscheiding, door H. M. de Koningin te worden benoemd tot *Officier* in de orde van *Oranje-Nassau*.

In de kadastrale wereld een hoogst sympathieke figuur, verwierf hij zich ook daarbuiten, door zijn uitnemende karaktereigenschappen vele vrienden, door wie zijn heengaan, zoo spoedig nadat hij ambteloos burger was geworden, innig zal worden betreurd.

Zijn aandenken zal bij allen die het voorrecht hadden hem te kennen, in eerbiedige herinnering blijven voortleven.

De bevestiging der Staatscommissie.

De Minister van Financiën, de heer De Meester, heeft Vrijdagmiddag 28 September te 2 uur in de Trèveszaal geïnstalleerd de staatscommissie voor het vraagstuk van de registratie en hypotheken en hield daarbij de volgende toespraak:

M. H.

Op de voordracht van mijn ambtgenoot van justitie — die tot zijn leedwezen verhinderd is hier tegenwoordig te zijn — en van mij, heeft het Hare Majesteit de Koningin behaagd eene Staatscommissie in te stellen om, na overweging, rapport uit te brengen over een drietal vragen de registratie en hypotheken betreffende. De Koningin benoemde daarbij tevens u, Mr. Pijnacker Hordijk, tot voorzitter, u, mijne heeren, tot leden en secretaris van die Staatscommissie.

Het is mij hoogst aangenaam u heden, nu ge voor het eerst vergadert, ook uit naam van mijn genoemden ambtgenoot, te mogen welkom heeten en u daarbij de verzekering te geven, dat de Regeering uwe bereidvaardigheid om u beschikbaar te stellen voor de inderdaad moeilijke taak, welke u wacht, zeer waardeert.

De behoefte aan herziening onzer registratiewetgeving is algemeen reeds sedert jaren erkend. Dat niettemin het voorschrift van art. 21 der wet van 11 Juli 1882 („Staatsblad" N°. 92). volgens hetwelk de wetgeving op de registratie vóór 1 Januari 1886 aan eene algemeene herziening moest worden onderworpen, tot dusver onuitgevoerd bleef, mag wel worden beschouwd als een bewijs, hoe moeilijk het is voor de geheel verouderde Fransche wet van 22 Frimaire, jaar VII, welke de Nederlandsche wetgever herhaaldelijk bijwerkte, aanvulde en wijzigde, iets nieuws in de plaats te stellen, dat zonder de voordeelen van het bestaande prijs te geven, minder ingewikkeld is, minder — ik zou bijna zeggen — „uitlokt" tot

ontduiking en tot zijn recht doet komen het met de instelling der registratie oorspronkelijk beoogde, thans vrijwel gemiste doel: het geven van zekerheid van dagteekening.

Als ik gewag maak van de voordeelen van het bestaande, dan heb ik het oog, niet alleen op de klinkende munt, welke de onderscheidene heffingen, die „registratierechten" heeten, brengen in 's Rijks schatkist, maar ook op de middelen van contrôle, welke de tegenwoordige regeling den fiscus verstrekt en op de gelegenheid, welke zij verschaft om de naleving te verzekeren van andere wetsbepalingen, als daar zijn die van de wet op het notarisambt, die, welke aan voogden verbiedt sommige handelingen te verrichten, rechterlijke machtiging, en andere.

Dat die geldelijke voordeelen van groot belang zijn, behoef ik wel niet te betoogen.

De groote uitbreiding, welke de kring van hetgeen geacht wordt onderwerp van Staatszorg te zijn, voortdurend ondergaat, is eene der oorzaken (maar een zeer gewichtige) van de uitzetting der Staatsuitgaven en deze maakt het der Regeering tot duren plicht ernstig bedacht te zijn op versterking van 's lands middelen.

Dat onder deze omstandigheden de herziening van een betrekkelijk ruim vloeiend middel bijzondere zorg vereischt, is duidelijk. Dit punt weegt zoo zwaar, dat de minister van justitie en ik gemeend hebben aan de Koningin te moeten in overweging geven, in de omschrijving van de eerste der drie vragen, van welke aan deze commissie de overweging is opgedragen, op te nemen de woorden: „zonder de belangen van 's Rijks schatkist uit het oog te verliezen".

Maar ook wat ik verder als „voordeelen" van de bestaande wetgeving noemde, heeft groote beteekenis, omdat het niet weinig bijdraagt ter verzekering van de richtige naleving van belastingen andere wetten.

Van groot belang is ook de tweede vraag: welke veranderingen behooren te worden gebracht in de wettelijke en administratieve bepalingen betreffende de eigendomsoverdracht van onroerende goederen en schepen, de vestiging van rechten van hypotheek en scheepsverband, de hypothecaire en kadastrale boekhouding en die der scheepsbewijzen.

Al zal uwe commissie, bij de overweging van deze vraag, zich mede blijven bewegen op het gebied van het fiscale recht, zoo zal zij zich toch óók op privaatrechtelijk terrein begeven en hoogst

gewichtige quaestiën, waarover de gevoelens zeer uiteenloopen, hebben te onderzoeken.

Om slechts een greep te doen, noem ik naast detailvragen, als:

moet de inschrijving de hypotheek doen stand houden zonder vernieuwing, of is geheele of gedeeltelijke vernieuwing noodig, zoo ja op wiens kosten?

moet de hypotheekbewaarder tegenover het publiek verantwoordelijk blijven?

moet het geoorloofd blijven afgebakende gedeelten van kadastrale perceelen te bezwaren, of moet dit, in navolging van elders, alleen worden toegelaten van geheele nommers?

de ingrijpende quaestiën, of het positieve hypotheekstelsel de voorkeur verdient boven het negatieve, en of, ook bij behoud van het laatste, een principieele verandering van ons kadaster noodig is in dien zin, dat dit bewijskracht bekome?

Nog een belangrijk onderwerp — zoo gij wilt van specialen aard — mag ik hier te minder onvermeld laten, omdat het een bijzondere actualiteit ontleent aan de door de Regeering ondernomen herziening van ons scheepvaartrecht; ik bedoel de beginselen en regelen, welke de inschrijving in de registers zullen beheerschen met betrekking tot den eigendom van en het verband op zeeschepen.

De derde vraag, met de eerste twee in nauw verband staande, betreft de organisatie van het dienstvak der registratie in zijn tegenwoordigen omvang, dus met inbegrip van de hypotheken en het kadaster.

Dat die organisatie, bij gewichtige veranderingen in de wetgeving, wijziging zal behoeven, ligt vrij wel voor de hand, maar ook afgezien daarvan heeft o. a. de regeling van de salarieering der hypotheekbewaarders, alsmede die van de dienstverhoudingen in het corps der ambtenaren van het kadaster aanleiding gegeven tot zoo strenge critiek, dat de Regeering mede daarom gemeend heeft ook omtrent dit gewichtig punt uw oordeel te moeten inwinnen.

Een moeilijke en zeer omvangrijke arbeid is u dus toevertrouwd en de Regeering verheugt er zich over, dat zij tot het verrichten daarvan bereid heeft bevonden de mannen thans hier bijeen, van wier kennis, ijver en toewijding zij zich volkomen overtuigd houdt. Wij hopen en vertrouwen, dat gij, Mijne Heeren! onder de uitmuntende leiding van uwen voorzitter, er in zult slagen omtrent de vele en moeilijke vragen, welke gij zult onderzoeken en overwegen,

het volle licht te ontsteken en ter gereeder tijd daaromtrent voorstellen te doen, welke voor de Regeering de zware taak der herziening van ons registratiewezen niet weinig zal vergemakkelijken.

Ten slotte, zij het ook ten overvloede, nog een enkel woord om u te zeggen, dat zoowel mijn ambtgenoot van justitie als ik, bijaldien uwe commissie gegevens of inlichtingen mocht behoeven, welke wij in staat zouden zijn u te verstrekken, die volgaarne ter uwer beschikking zullen stellen.

Met den welgemeenden wensch, dat uw arbeid rijke vruchten ten nutte van ons vaderland zal mogen dragen, verklaar ik deze Staatscommissie te zijn geinstalleerd.

Verslag van de 22e Algemeene Vergadering gehouden te Breda op 20 Augustus 1906.

De vergadering wordt geopend te 1 3/4 uur.

Ter vergadering aanwezig de heeren Arentsen, van Beurden, de Bie, Boer, ten Braak, J. A. Th. van Dijk, de Groot, W. J. de Haan, Hoffmann, Hollestelle, Hornix, Horstmann, Houben, Hunse, Iwema, J. Kater, Kreeftenberg, Neuteboom, de Neijn van Hoogwerff, A. C. Oosterman, Paulussen, Raeven, H. F. Smeulders, Struyck, de Vries, Vruggink, Wagemaker, de Wal en Zijlstra.

De Voorzitter, de heer Boer spreekt de volgende openingsrede uit.

M. H.

Indien ik, na gedurende ruim 20 jaren een werkzaam aandeel te hebben genomen aan ons vereenigingsleven, de Vereeniging voor K. en L. moet karakteriseeren in hare beteekenis — vooral in vergelijking met andere vereenigingen die eveneens alleen of hoofdzakelijk uit ambtenaren bestaan, dan zou ik willen zeggen onze vereeniging is eene *wetenschappelijke.*

Wetenschappelijk wegens hare werkmethode.

De wetenschappelijke methode eischt: verzameling en vaststelling van feiten zonder vooringenomenheid, het maken van gevolgtrekkingen zonder partijdigheid. Eerst nadat alle factoren, die rechtstreeks of zijdelings van invloed kunnen zijn, nauwgezet zijn onderzocht, wordt het eindresultaat afgeleid.

Vele vereenigingen werken in omgekeerde volgorde. Zij stellen een zeker doel voorop. Het werken van dergelijke vereenigingen bestaat voorts hierin: voor het vooropgestelde doel de argumenten zoeken en voor de argumenten het feitenmateriaal met eenzijdigheid en partijdigheid schiften. Men levert pleidooien, geen wetenschappelijke betoogen.

Welnu, onze Vereeniging heeft in de statuten geen ander doel aangewezen dan: „bevordering der belangen van het kadaster, „verspreiding van kennis van het kadaster en der landmeetkunde." Reeds dadelijk heeft zij de „belangen van het kadaster" afhankelijk geacht van-, in verband gebracht met-, de *algemeene belangen.* Zelfs meen ik mij nog sterker te mogen uitdrukken door te zeggen: het algemeen maatschappelijk belang was de toetssteen voor ons werken en streven. Speciaal kadastrale belangen in strijd met de algemeene werden door ons niet erkend of nagejaagd.

Zoo werd — om een voorbeeld te noemen — verhooging der eischen voor het landmetersexamen niet beschouwd als eene op zich zelf staande, begeerlijke hervorming, doch in verband met de wenschelijke verbetering van het kadaster, met het algemeen belang.

Verhooging der wetenschappelijke eischen van het landmetersexamen is voor bijhouding van het bestaande kadaster niet noodig. Daarbij komt het aan op practische oefening, routine, doorzicht, gezond verstand en vooral op degelijkheid van karakter, veel meer dan op kennis van wetenschappelijke vereffeningsmethoden of van hoogere geodesie.

Er kunnen verbeteringen aangebracht worden in de opleiding van toekomstige landmeters, zeer zeker, doch de voornaamste eigenschappen die een goed landmeter voor den gewonen velddienst karakteriseeren, moeten verkregen worden in de practijk, onder leiding van een bekwaam practicus.

Ook de verbetering van het kadaster is door ons nooit vooropgesteld als iets wenschelijks op zich zelf. Zij hangt ten nauwste samen met het algemeen belang, dit woord genomen in ruimen zin.

Het is niet genoeg aan te toonen dat juridieke of economische

belangen van den Staat, van grondeigenaars, hypotheekhouders, enz. worden behartigd door verbetering van het kadaster, er moet ook blijken dat die belangen opwegen tegen de kosten er aan verbonden.

Deze wetenschappelijke opvatting van onze taak heeft ons vele vrienden doen verwerven, heeft ons steun bezorgd in wetenschappelijke en gezaghebbende kringen, een steun die ambtenaarsvereenigingen met een doel gericht op egoistische bevordering van eigenbelangen ons kunnen benijden.

Dien steun, die sympathie danken wij aan onze wetenschappelijke methode, omdat ons streven was: eerlijk het algemeen belang te dienen, door de beteekenis die het kadaster heeft en behoort te hebben af te leiden uit vaststaande feiten. De logische onafwendbare conclusien drongen zich op die wijze onweerstaanbaar op aan hen, die zich de moeite getroostten ze te toetsen aan de werkelijkheid, aan de behoeften van het publiek, aan de beginselen van recht.

Wat was onze voornaamste conclusie? Waarop richtte zich dientengevolge vooral ons streven?

Die conclusie luidde aldus:

Het kadaster, zooals het thans is, voldoet niet aan de algemeene belangen die het moet dienen, het is daarvoor ook niet geschikt te maken. Doch afgezien hiervan, is het in vele streken zoo gebrekkig en kan het in andere, wegens groote veranderingen in de indeeling van het terrein zoo moeilijk worden bijgehouden, dat gedeeltelijke vernieuwing noodzakelijk is.

De vernieuwing is daarom begonnen. Al kan het kadaster in vele andere streken nog langen tijd, zij het gebrekkig, voldoen in de behoeften, de tijd zal komen dat ook dáár de hand aan de vernieuwing moet worden geslagen. Rekent men over een zeer lang tijdperk, dan zal de vernieuwing zich noodzakelijk over het geheele land uitstrekken.

Welnu, omdat vernieuwd *moet* worden — zij het dan voorloopig slechts over een deel van het land — daarom is onze conclusie: werk zoodanig, dat het nieuwe kadaster kan voldoen aan de eischen die er niet alleen uit eng staatsbelang, maar uit *algemeen belang* aan kunnen en aan worden gesteld! Te eer, wijl dit niet *meer*, maar *minder* finantieële offers zal eischen, dan thans in den regel aan de vernieuwing worden gebracht!

Onze tegenstanders keeren onze conclusie om. Telkens en telkens weer.

Zij zeggen: de heeren willen een kadaster met bewijskracht en *dáárvoor* willen zij het vernieuwen. Dat zal millioenen bij millioenen kosten.

Het baat niet of wij uit den treuren herhalen: de zaak is precies andersom. Wij vragen niet vernieuwing, wij stellen het feit: er wordt vernieuwd, op schreeuwend dure wijze vernieuwd, en we adviseeren belangeloos, als onpartijdige onderzoekers: wat gij doet, doet dat goed, doe dat op de meest economische wijze, zoodat tegen de geringste finantiëele offers worde verkregen een kadaster van de meest mogelijke bruikbaarheid en duurzaamheid. Vereenvoudiging en bezuiniging kan worden bereikt *met* en *door* „bewijskracht" en „gesplitst kadaster."

Zal men nu eindelijk ophouden met eene averechtsche voorstelling van zaken? Of is het schrikbeeld der millioenen een te doeltreffend strijdmiddel gebleken om het te kunnen loslaten? Ziet men dat schrikbeeld goed onder de oogen dan bemerkt men, dat het zich keert tegen onze bestrijders zelf.

Het jarenlang lijdelijk verzet tegen eene rationeele verbetering van het kadaster heeft reeds enkelen moedeloos gemaakt en de vraag doen stellen: zou er niet méér te bereiken zijn door onze wenschen te matigen?

Gelukkig begint het thans te dagen in het oosten. De Regeering heeft gevolg gegeven aan den aandrang van Mr. Treub bij de beraadslaging over de Staatsbegrooting voor dit jaar, om de zaak aan het onderzoek van eene Staats-commissie te onderwerpen. (*K. B. 30 Juli 1906 N°. 75.*)

Naast eene meer fiskale opdracht heeft die commissie na te gaan: welke veranderingen behooren te worden gebracht in de wettelijke en administratieve bepalingen op de verkrijging van onroerende zaken, op de hypothecaire en kadastrale boekhouding en verder hoe de kadastrale dienst behoort te worden gereorganiseerd.

Het in te stellen onderzoek omvat dus de juridieke en administratieve grondslagen van het hypotheekstelsel en van het kadaster.

Voldoende dunkt mij om den moed te doen herleven en met vertrouwen de toekomst af te wachten.

Of zijn er andere redenen dan moedeloosheid die enkelen doen mompelen van het betreden van andere banen? Heeft onderzoek van feiten, logica, wetenschappelijke methode hen geleid tot andere — mij niet bekende — conclusiën, dan de thans gangbare? Welnu

en in dat geval, òf met den heer van Druten een meer voordeelige overeenkomst te treffen, òf van uitgever te veranderen.

Daartoe wordt besloten.

In zake de honoraria bleek de vergadering weinig geneigd met den heer Hoffmann mede te gaan. De toestand der geldmiddelen werd geenszins zoo ernstig geacht, dat die maatregel thans noodig of wenschelijk werd geoordeeld.

Omtrent de voorziening in de redactie van het tijdschrift worden geen discussiën gevoerd. De Voorzitter meent uit dat zwijgen te mogen afleiden, dat de vergadering de tegenwoordige redacteuren hun taak wenscht te zien voortzetten en na hieromtrent blijken van instemming te hebben ontvangen, vraagt hij den heer Hoffmann of de redacteuren bereid zijn aan den wensch der vergadering te voldoen.

Alvorens daaromtrent een beslist antwoord te geven, legt deze redacteur, ook namens den heer de Vos, de volgende verklaring af:

„Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van Uwe vraag, die haar erkentelijk stemt, ziet de redactie zich genoopt te verklaren, dat zij ten opzichte van een der voornaamste onderwerpen van propaganda der vereeniging, n.m.l.: „een kadaster met bewijskracht", niet langer met haar op hetzelfde standpunt staat. De vraag of algemeene invoering van een kadaster met bewijskracht onder de tegenwoordige omstandigheden gewenscht is, meent zij niet bevestigend te kunnen beantwoorden."

„Op de in Juli gehouden bestuursvergadering werd reeds het thans door ons ingenomen standpunt aangekondigd, en werd gewag gemaakt van ons voornemen, tot eene uiteenzetting onzer zienswijze in ons orgaan over te gaan, na te voren het bestuur inzage daarvan te hebben verleend, en zoo mogelijk van gedachten te hebben gewisseld, ten einde te kunnen vaststellen in hoeverre overeenstemming van denkbeelden aanwezig is, of kan worden verkregen."

„Allerlei omstandigheden hebben ons tot nu verhinderd aan dit plan begin van uitvoering te geven, wil ons daarvoor verontschuldigen, wij zeggen heden toe dat dit spoedig zal geschieden."

„Kan het Bestuur, en kan deze Vergadering onder deze verhoudingen termen vinden, ons in de redactie bevestigd te laten, dan zullen wij gaarne voor 1907 bij vernieuwing deze taak aanvaarden."

„Aan de volgende Algemeene Vergadering, voorgelicht door de

beschouwingen die ons orgaan straks zal brengen, blijve het dan overgelaten te beslissen, of, en in hoeverre wij juist zien, bij het verkondigen van onze meening, dat de richting waarin onze corporatie zich beweegt, wijziging behoeft, en dat tevens naar onze opvatting de statuten niet meer in overeenstemming zijn met eene gezonde behartiging van de belangen onzer Vereeniging."

„Ter vermijding van niet voorbereide debatten en ook om in de orde van den dag geen stoornis te brengen, stellen wij er prijs op, voor heden het bij deze korte verklaring te laten."

De Voorzitter meent, dat deze verklaring van de zijde der redactie, zooal niet vreemd dan toch zeker overbodig mag heeten. Immers het kan niet gezegd worden dat de Vereeniging voor Kadaster en Landmeetkunde ooit een bepaald doel heeft nagejaagd of zich thans daaraan schuldig maakt en wanneer iemand, wie ook, door redeneering, langs den wetenschappelijken weg, tot de overtuiging is gekomen dat de vereeniging zich niet in de ware richting beweegt, staat hem steeds de gelegenheid open, is het hem zelfs een plicht, zijne waarnemingen, overwegingen en conclusiën te openbaren. In 't bizonder is de redactie, die onbeperkte vrijheid heeft over de ruimte in het tijdschrift te beschikken, ten allen tijde in staat hare denkbeelden kenbaar te maken. Er kunnen dan ook, naar de meening van den Voorzitter, in de door den heer Hoffmann gemaakte opmerkingen, noch voor 't Bestuur noch voor de Vereeniging, redenen zijn gelegen, om verandering van redactie thans noodig te vinden.

Over deze aangelegenheid wordt door geen der aanwezigen het woord verlangd. De Voorzitter vraagt of dit zwijgen mag worden beschouwd als een bewijs, dat de vergadering, ook na het gesprokene geen verandering in de redactie wenscht, welke vraag door applaus bevestigend wordt beantwoord.

Op grond van deze uiting verklaart de heer Hoffmann dat de heer de Vos en hij ook over het jaar 1907 de zorg voor het tijdschrift op zich zullen nemen.

De vaststelling van de plaats der Algemeene Vergadering in 1907 te houden, geeft na eenige discussiën, waarbij worden genoemd *Amsterdam, Rotterdam, 's Gravenhage, Utrecht, Nijmegen en Middelburg*, aanleiding tot een keuze tusschen *Amsterdam* en *Nijmegen*, waarbij 20 leden verklaren, de eerste dezer steden als plaats van samenkomst te wenschen

De heer de Groot brengt in 't midden, dat zijns inziens de maatregel om de vergadering in de zomermaanden te houden geen succes heeft gehad, in dien zin, dat de opkomst talrijker is geworden, althans niet in die mate dat het zou kunnen opwegen tegen het bezwaar gelegen in de omstandigheid, dat vele leden juist dien tijd willen gebruiken voor het een of ander verlofreisje, zelden vereenigbaar met een bezoek aan de Vergadering. Daarom geeft hij in overweging, weer als vroeger in een der laatste maanden van het jaar bijeentekomen.

Na eenige beschouwingen wordt aangenomen dat de aanstaande jaarvergadering zal worden gehouden in de tweede helft van de maand September.

Aan de orde is de verkiezing van een Voorzitter.

De heeren de Bie, van Dijk en Horstmann worden uitgenoodigd het stembureau te vormen, aan welk verzoek wordt voldaan.

Met 21 van de 29 uitgebrachte stemmen wordt de heer Paulussen tot Voorzitter gekozen. Van de overige stemmen waren er 3 blanco, en 6 over verschillende leden verdeeld.

De heer Paulussen verklaart zich zeer vereerd te gevoelen voor het vertrouwen dat de vergadering in hem blijkt te stellen, doch hij meent het voorzitterschap der Vereeniging niet te mogen aanvaarden, wijl hij vreest niet den noodigen tijd te kunnen vinden, om de aan die functie verbonden verplichtingen naar eisch te vervullen.

De Voorzitter, de heer Boer antwoordt, dat, nu de vergadering zoo eenstemmig den heer Paulussen heeft gekozen, het dezen tot plicht wordt zich die keuze te laten welgevallen.

Onder omstandigheden als deze, is de keuze niet optevatten, als een eer, doch als een beroep op zijn energie en zijn werkkracht, hetwelk niet van de hand kan of mag worden gewezen, waarom hij den heer Paulussen alsnog ernstig in overweging geeft zich aan den wensch der Vergadering te onderwerpen.

Deze woorden, ondersteund door een krachtig applaus van de vergadering hebben tot gevolg, dat de heer Paulussen het voorzitterschap aanneemt.

De Secretaris doet thans voorlezing van den brief door de heeren E. Dijkstra, A. Hamelberg, P. J. Hamelberg, J. D. Krijgs-

man, S. J. Posthuma, en M. de Vos, allen te *Leeuwarden* aan het bestuur gericht. In dit schrijven wordt, onder aanhaling van bepalingen uit de *Koninklijke Besluiten d.d. 5 Januari 1884 (Stbl. N°. 4)* en *d.d. 14 Mei 1906. N°. 58* er op gewezen, dat aan de ambtenaren van het kadaster bij overplaatsing op eigen verzoek geen verplaatsingskosten worden toegekend, terwijl bij andere categorieën van ambtenaren, dienaangaande mildere bepalingen bestaan.

Gevraagd wordt daarom, of het Bestuur der Vereeniging bereid zou zijn, pogingen in het werk te stellen, om in dezen ook voor de kadasterambtenaren een meer vrijgevige regeling te verkrijgen.

De Voorzitter geeft der vergadering in overweging aan het bestuur opdracht te verstrekken zich over dit onderwerp met een rekest tot de Regeering te wenden.

De heer de Groot zou het wenschelijk achten deze zaak tot een volgende vergadering aan te houden, omdat juist een circulaire is verschenen, waarin deze vergoeding van verplaatsingskosten is geregeld. Hij onderstelt, dat het meerendeel der aanwezigen van deze circulaire nog geen kennis heeft genomen, zoodat thans een vruchtbare bespreking van deze aangelegenheid niet is te verwachten.

't Bestuur verklaart, dat het van het bestaan dier circulaire geen kennis draagt.

De heer Hoffmann kan reeds den hoofdinhoud van die circulaire (N°. 1303) mededeelen, welke hierop neerkomt, dat aan den ambtenaar, die in het belang van den dienst wordt verplaatst, worden vergoed ongeveer de werkelijke kosten, veroorzaakt door de reis van den ambtenaar met zijn gezin en door de overbrenging van zijn inboedel, benevens een vergoeding voor onkosten van ten hoogste het halve maandelijksche tractement. Deze milde bepalingen verliezen echter veel van hare waarde omdat ze alleen schijnen te gelden bij ongevraagde verplaatsing. Naar spreker meent zou dus aan het door de heeren Dijkstra e. a. gedaan verzoek kunnen worden tegemoet gekomen door een rekest, waarin gevraagd werd de voorschriften van circulaire 1303 ook van kracht te doen zijn bij verplaatsing op verzoek, na een zeker aantal jaren verblijf in de standplaats.

Nog enkele stemmen gaan op, die aan deze tot de Regeering te richten vraag mede willen verbinden, een verzoek om toekenning van vergoeding voor hooge woninghuur of dure belastingen op sommige standplaatsen, waartegen anderen meenen dat die

laten zij zich dan uiten. Het tijdschrift is daarvoor aangewezen. Zet Uw licht niet onder de korenmaat, onthoudt ons Uwe conclusiën niet. Onze statuten vragen van U, door verspreiding van kennis van ons dienstvak hare belangen te bevorderen. Stelt slechts voorop het *algemeen* belang, houdt daarbij vast aan de wetenschappelijke methode.

Blijft aankweeken de liefde voor het kadaster naar binnen en naar buiten, als „*chevaliers sans peur et sans reproche*", houdt wakker in U de overtuiging, dat eene grootsche, schoone taak voor die instelling is weggelegd, schuwt geen moeite en geen studie, blijft streven naar eendrachtige samenwerking, dan zal onze Vereeniging een grooten invloed op de verwezenlijking onzer idealen kunnen uitoefenen. Dat zij zoo.!

Een krachtig applaus bewijst den Voorzitter dat de vergadering zijne inzichten deelt en dat zij met hem vertrouwen heeft in de toekomst.

Voor de notulen der vorige Algemeene Vergadering te *Maastricht* gehouden, wordt verwezen naar het verslag opgenomen in het tijdschrift Jaargang XXI pag. 141 v.v. Op dit verslag worden geen aanmerkingen gemaakt.

Door den Secretaris wordt omtrent den toestand der Vereeniging en de bestuurshandelingen over het sedert de vorige Algemeene Vergadering verloopen tijdperk het volgende medegedeeld.

De vereeniging heeft te betreuren het overlijden van den correspondent in *Indië* den heer Boerenbeker, die met stipte nauwgezetheid hare belangen aldaar heeft behartigd. De heer J. von Michalofski te *Batavia* heeft zich bereid verklaard als correspondent der Vereeniging op te treden.

Het aantal leden der Vereeniging bedraagt thans 211 waarvan 177 in *Nederland* en 34 in *Indië*: het getal der bij het Bestuur op het tijdschrift geabonneerden bedraagt 23, namelijk 20 in *Nederland* 2 in *België* en 1 in *Indië*, terwijl door tusschenkomst van den boekhandel nog ongeveer 20 exemplaren van het tijdschrift worden geplaatst.

De rekening der Vereeniging sluit met een batig saldo van *f* 82.81, zoodat een kleine achteruitgang van het overschot valt te constateeren. De kosten van het tijdschrift, die wat hooger waren dan gewoonlijk,

hebben dien teruggang veroorzaakt. Afgescheiden van deze daling van het batig saldo, die naar alle waarschijnlijkheid van voorbijgaanden aard is, kan de toestand der Vereeniging gunstig genoemd worden, wijl het getal der leden en dat der abonne's op het tijdschrift nagenoeg geen verandering ondergingen.

De in de Algemeene Vergadering te *Maastricht* behandelde memorie over *Organisatie en Reorganisatie van den kadastralen dienst*, werd met begeleidend schrijven aan den Minister van Financiën toegezonden. Bij brief d.d. 23 Februari 1906 N°. 71 Registratie mocht het Bestuur voor die toezending een dankbetuiging ontvangen.

Krachtens opdracht van de 21e Algemeene Vergadering, werd door het Bestuur overleg gepleegd met het Bestuur der Vereeniging van Hypotheekbewaarders, omtrent pogingen die aangewend zouden kunnen worden tot het verkrijgen van verbeteringen in het *Koninklijk Besluit van 31 Mei 1905 No. 55*, regelende het ontslag en de overplaatsing van de ambtenaren der registratie en domeinen, van de hypotheekbewaarders en van de ambtenaren van het kadaster. Tot bespreking der te nemen maatregelen werd een samenkomst gehouden met afgevaardigden der Vereeniging van Hypotheekbewaarders, der Vereeniging van Registratieambtenaren en der Vereeniging van Ingenieurs-verificateur. De Vereeniging voor Kadaster en Landmeetkunde werd daarbij vertegenwoordigd door den Heer Boer. De inzending van een rekest aan Hare Majesteit de Koningin, was van die besprekingen het gevolg. De inhoud van dit rekest is opgenomen in het tijdschrift Jaargang XXI, pag. 194 v. v.

Aan de afgevaardigden bij den Bond tot verkrijging eener wettelijke regeling van den rechtstoestand der burgerlijke ambtenaren, die omtrent het schrijven van de Vereeniging van hypotheekbewaarders, welwillend advies hadden uitgebracht, werd daarvoor schriftelijk dank gezegd.

Naar aanleiding van een verzoek van het Bestuur van den genoemden Bond werd in Jaargang XXI, pag. 284 v. v., een stemming uitgeschreven over enkele vragen, door het Bestuur van dien Bond gesteld, nopens het ontslag van vrouwelijke ambtenaren. De uitslag dier stemming — medegedeeld in afl. 2 van Jaargang XXII, pag. 74, 75, — werd door tusschenkomst van onze afgevaardigden aan het Bestuur van dezen Bond ter kennis gebracht.

In verband met de door den Minister van Financiën bij de debatten over de Staatsbegrooting van 1906 gegeven toezegging tot het

instellen van een Staatscommissie voor het onderzoek der registratiewetgeving en het daarbij geuite voornemen om door die commissie tevens de vraag te doen overwegen welke verbeteringen in de inrichting van het kadaster zouden kunnen aangebracht worden, werd door het Bestuur aan Z.E. ingezonden het rekest medegedeeld in het tijdschrift jaargang XXII. pag. 99 en 100.

Het Bestuur vergaderde met de Redactie op 2 Juli te *Utrecht*. Onder meer maakte de regeling der 22e Algemeene Vergadering, op deze samenkomst een onderwerp van bespreking uit. Na breedvoerige discussiën werd besloten dilmaal af te zien van een voordracht over eenig onderwerp van wetenschappelijken aard, omdat — nu de vergadering wegens de ligging van de plaats der bijeenkomst eerst in den namiddag kon aanvangen — de beschikbare tijd zeer beperkt zoude worden, terwijl het, bij het vooruitzicht dat misschien meerdere dames de reis naar *Breda* zouden medemaken, wenschelijk werd geacht, eenige ruimte van tijd te laten voor een gezellig samenzijn.

Bij het Bestuur zijn nog ingekomen een adres van zes leden der Vereeniging, de heeren: Dijkstra, A. Hamelberg, P. Hamelberg, Krijgsman, Posthuma en de Vos, allen te *Leeuwarden*, omtrent de regeling der vergoeding die aan de landmeters bij verplaatsing wordt toegekend en een brief van het Bestuur der Vereeniging van hypotheekbewaarders, waarin wordt betreurd, dat in het *Koninklijk Besluit van 14 Mei j.l. No. 58*, zoo weinig rekening is gehouden met de tegen de bepalingen van het *Koninklijk Besluit van 31 Mei 1905 No. 55* ingebrachte bezwaren en waarin wordt voorgesteld te dier zake verdere maatregelen te treffen.

De Bibliotheek der Vereeniging werd verrijkt met de gewone periodieken en met de boekwerken of geschriften vermeld op pag. 283 en 284 van het tijdschrift (Jaargang XXI.)

Dit verslag geeft geen aanleiding tot eenige discussie.

Op verzoek van den Voorzitter deelt de heer Oosterman namens de commissie tot het nazien der rekening over 1905 mede, dat deze geheel in orde is bevonden. Die rekening wordt goedgekeurd met een bedrag aan inkomsten van *f* 1312.81 en aan uitgaven van *f* 1230,00.

De begrooting voor 1907 wordt goedgekeurd met een totaal

bedrag aan inkomsten van *f* 1223.— en aan uitgaven van *f* 1125.—

Bij dit punt brengt de heer Hoffmann ter sprake een schrijven hem geworden van den Secretaris-Penningmeester, waarin gewezen werd op de regelmatige stijging der uitgaven voor het tijdschrift. Ter toelichting van de buitengewoon hooge kosten van jaargang XXI, merkt hij op, dat het voornemen van den uitgever den nieuwen jaargang met een nieuw lettertype te drukken, het wenschelijk maakte, om het tweede gedeelte van het artikel van den heer Colpa, feitelijk bestemd voor de eerste aflevering van jaargang XXII, alsnog in de laatste aflevering van jaargang XXI op te nemen. Deze jaargang heeft zoodoende den gewonen omvang overschreden. Dergelijke uitbreiding is in de toekomst niet te verwachten en veilig mag dus aangenomen worden, dat de kosten eerlang weer op een meer normaal bedrag zullen slinken. Toch meent hij, dat bezuiniging op de uitgaven in 't algemeen wenschelijk is, mede opdat de Vereeniging, bij mogelijke gebeurtenissen, eenige fondsen beschikbaar zal hebben. Hij gelooft, dat bespaard kan worden op de kosten van het tijdschrift en op de vaste uitgaven. Op het tijdschrift, door 't gebruik van formules en tabellen, die extra kosten veroorzaken, tot het hoog noodige te beperken en door de kosten der overdrukken van artikelen, welke door de medewerkers dikwijls worden gevraagd, in mindering te brengen van het honorarium. Op de vaste uitgaven ware z. i. te besparen door vermindering der honoraria voor redactie en voor den secretaris-penningmeester.

Deze opmerkingen geven aanleiding tot een eenigszins uitvoerige bespreking over de kosten van het tijdschrift, die algemeen hoog worden gevonden. Bepaaldelijk de heeren van Beurden, ten Braak en Kater meenen dat bij vergelijking met andere hun bekende tijdschriften, het onze duur moet genoemd worden.

De Voorzitter antwoordt dat het Bestuur thans niet in staat is de eenigszins vaag uitgesproken meeningen te beoordeelen of te weerleggen, omdat voor een juiste vergelijking van kosten, zoovele thans ontbrekende gegevens onderling moeten worden getoetst. Hij geeft de vergadering daarom in overweging aan het Bestuur opdracht te verstrekken om, alvorens de met den heer van Druten gesloten overeenkomst voor jaargang XXIII voort te zetten, te onderzoeken, of het zal blijken mogelijk te zijn het drukwerk in den huidigen vorm elders tegen lageren prijs te doen uitvoeren

verschillende belangen van elkaar gescheiden dienen te blijven.

De vraag van den Voorzitter of het reeds door hem gedane voorstel nu kan worden goedgekeurd wordt bevestigend beantwoord.

Dan volgt voorlezing door den Secretaris van het schrijven van de Vereeniging van Hypotheekbewaarders, houdende de vraag of onze Vereeniging bereid is mede te werken aan een rekest, 't welk zal worden gericht aan Hare Majesteit de Koningin, naar aanleiding van het feit, dat bij de samenstelling van het *Koninklijk besluit d.d. 14 Mei j.l. No. 58.*, zoo weinig is rekening gehouden met de bezwaren ten vorigen jare ingediend tegen bepalingen omtrent het ontslag der ambtenaren van de registratie, de hypotheken en het kadaster, opgenomen in het *Koninklijk besluit van 31 Mei 1905 No. 55.*

Wordt besloten het Bestuur te machtigen in dezen weder met de Vereeniging van Hypotheekbewaarders en andere Vereenigingen samen te werken.

Op de vraag van den Voorzitter of een der aanwezigen nog iets in 't midden wenscht te brengen merkt de heer Vruggink op, dat de tractementsregeling der landmeters herziening behoeft, en wel in de eerste plaats omdat het maximum-tractement veel te laat bereikt wordt. De termijn van 30 dienstjaren als landmeter, voor sommigen bijna 31 dienstjaren, waarop het maximum-inkomen verkregen wordt, is veel te lang. Bij andere takken van Staatsdienst, bij Posterijen en Telegrafie wordt het maximum eerder bereikt. Spreker vraagt daarom of het Bestuur genegen zou zijn zich omtrent deze aangelegenheid tot de Regeering te wenden.

In aansluiting aan deze woorden zegt de heer de Haan, dat hij de tractementsregeling op deze vergadering had willen laten rusten, doch dat hij thans sympathie wil betuigen aan de opmerkingen van den vorigen spreker. Hij meent ook dat het Bestuur zich met deze zaak dient bezig te houden en dat het tijdschrift meer behoort te worden benut, om de directe belangen der ambtenaren te bepleiten. Hij geeft het Bestuur in overweging zich er op voor te bereiden, dat eerlang voorstellen in dien zin gedaan zullen worden.

De heer Hoffmann acht thans de tijd zeer ongeschikt om verzoeken tot de Regeering te wenden. Hij gelooft dat deze nu eenvoudig zullen worden doorgezonden aan de onlangs ingestelde Staatscommissie voor registratie, hypotheekstelsel en kadaster.

In verband met de instelling dezer commissie verdient het volgens hem overweging, over te gaan tot het doen drukken der Memorie over Organisatie en Reorganisatie van het kadaster, om dit geschrift aan te bieden aan de bedoelde Staatscommissie en het als afzonderlijk drukwerk te verzenden aan de leden der Vereeniging.

De Voorzitter brengt in herinnering enkele punten uit de genoemde memorie, die naar ook hij meent behoort te worden overgelegd aan de Staatscommissie. Dan zou dienen afgewacht te worden welke voorstellen zij aan de Regeering zal overleggen. Mochten die ten opzichte van de reorganisatie van den kadastralen dienst eenige overeenkomst hebben met de strekking der memorie, dan zou verbetering in de positie der landmeters daarvan allicht het gevolg zijn. Inzending van rekesten tot verkorting der termijnen van tractementsverhooging acht hij praematuur. Onvoorbereid als deze zaak voor 't oogenblik is, kan er weinig succes van worden verwacht.

Tot publiceering der memorie zou hij niet willen overgaan.

De heer Hoffmann handhaaft zijn voorstel tot het doen drukken der memorie, zij het dan maar alleen van een twintigtal exemplaren, wijl het voor de leden der Staatscommissie gemakkelijker en aangenamer zal zijn dat stuk te lezen in gedrukten vorm; — de overlegging van één geschreven exemplaar voor 15 personen, zal z. i. geen doel treffen.

De heer de Groot verlangt kennis te nemen van den inhoud der memorie.

De Voorzitter geeft nu in overweging de memorie te doen drukken en haar als vertrouwelijk stuk te verzenden aan alle leden.

De heer de Wal gelooft dat het aanbeveling verdient — als ook de Vereeniging van hypotheekbewaarders deed, — een commissie te benoemen, welke zich in verbinding zou kunnen stellen met de Staatscommissie, om haar desverlangd de noodige inlichtingen, voorloopig speciaal omtrent de memorie te verstrekken.

De Voorzitter acht zulks alsnog onnoodig.

De heer de Groot blijft met klem er op aandringen, dat het Bestuur de leden in de gelegenheid stelle, kennis te nemen van den inhoud der memorie. Zoolang dit niet is geschied zal hij voor zich geen toestemming kunnen geven tot hare aanbieding aan de Staatscommissie.

De Voorzitter merkt op, dat het Bestuur krachtens op de

vergadering te *Maastricht* ontvangen mandaat reeds de bevoegdheid heeft om het stuk aan de Staatscommissie ter hand te stellen.

De heer Hoffmann stelt thans voor bij de verzending der memorie, de leden per circulaire uit te noodigen het stuk te beschouwen als van geheel vertrouwelijken aard en eventueele opmerkingen of beschouwingen binnen den tijd van twee maanden, na de ontvangst der memorie, in te zenden aan het Bestuur, 't welk dan daaromtrent verslag zou kunnen uitbrengen op de algemeene vergadering van 1907.

De heer Paulussen komen de bezwaren van den heer de Groot niet geheel ongegrond voor en daarom stelt hij aan den Voorzitter de vraag, of het hem, als lid der Staatscommissie, mogelijk zou zijn reeds nu mede te deelen, of met de aanbieding aan de Staatscommissie zou kunnen worden gewacht tot na de algemeene vergadering van 1907. Dan zou deze vergadering gelegenheid hebben te beslissen of en zoo ja in hoeverre met die opmerkingen rekening ware te houden bij de aanbieding der memorie aan de Staatscommissie.

De Voorzitter meent op den voorgrond te mogen stellen, dat de leden hun vertrouwen behooren te schenken aan het Bestuur en zullen aannemen dat het geen maatregelen zal nemen in strijd met de belangen der Vereeniging. Omtrent den vermoedelijken stand der werkzaamheden van de Staatscommissie tegen September 1907, kan hij niet de minste inlichtingen geven. Ten einde aan de verschillende opmerkingen tegemoet te komen, wil hij de denkbeelden van de heeren Hoffmann en Paulussen overnemen en stelt hij daarom voor de memorie te doen drukken, ze aan de Staatscommissie aan te bieden en haar aan de leden te verzenden, vergezeld van een circulaire, als door den heer Hoffmann bedoeld is, om daarna aan het Bestuur de beslissing te laten of de door de leden te leveren beschouwingen nog aan de Staatscommissie zullen worden aangeboden.

Dit voorstel wordt aangenomen.

De heer van Beurden brengt den aftredenden Voorzitter dank voor het vele dat hij in het belang der Vereeniging heeft gedaan.

De Voorzitter dankt de aanwezigen voor hunne opkomst, de heeren-stemopnemers voor hunne bemoeiingen en sluit de vergadering.

Te ruim zes uur vereenigden zich bijna alle ter vergadering opgekomen leden, aan een gemeenschappelijk diner in het hotel *Flora*. Waren we zeer teleurgesteld in de verwachtingen omtrent het aantal

dames, dat onze bijeenkomst met hare tegenwoordigheid zou vereeren, 't verheugt ons niettemin te kunnen vaststellen, dat de gezelligheid van den disch uitermate werd verhoogd door de aanwezigheid van mevrouw Oosterman, mejuffrouw Oosterman en mejufffrouw van Beurden.

De maaltijd werd — we zouden haast zeggen op de gebruikelijke wijze — besloten met eenige uitstapjes op het gebied der vertrouwelijke welsprekendheid. Mag het in den regel niet behooren tot de taak van den officieelen verslaggever, om van die excursies te gewagen, naar hij meent bestaan er thans redenen ze niet stilzwijgend voorbij te gaan.

De heer Boer, die als Voorzitter de rij der sprekers opende, meende, nu hij voor 't vervolg een minder werkzaam aandeel zou nemen in de leiding der vereenigings aangelegenheden — *„nu ik heenga"*, was zijn somberstemmend woord — der Vereeniging dank te moeten zeggen voor den steun hem verleend bij zijn streven, om door studie op 't gebied van het kadaster, te onderzoeken hoe dit dienstvak meer en beter het algemeen belang zoude kunnen dienen, voor de gelegenheid hem daardoor geboden, ook zich zelven te ontwikkelen en eigen blik te verruimen.

Meer dan een der aanzittenden vond hierin aanleiding op te merken, dat onze aftredende Voorzitter den stand van zaken ditmaal niet in het juiste licht had gesteld. Zij meenden dat niet de heer Boer van dankbaarheid jegens de Vereeniging mocht gewagen, doch dat juist omgekeerd, de Vereeniging en hare leden redenen te over hebben hem openlijk dank te zeggen, voor zijn onvermoeid streven om aan 't kadaster de plaats te geven die het onder de staatsinstellingen toekomt, voor de groote bereidwilligheid waarmee hij zijn kennis, werkzaamheid en tijd steeds ter beschikking heeft gesteld, zoowel ten dienste van de belangen die onze vereeniging voorstond, als van die harer leden en der kadasterambtenaren.

Door luiden bijval van de dischgenooten, worden bekrachtigd de heilwenschen voor den heer Boer, wordt ondersteund de hoop dat de Vereeniging zal blijven voortgaan op den weg haar door zijn onversaagde werkkracht aangewezen en wordt versterkt de uitgesproken verwachting dat hij eerlang weer onder hare officieele leiders zal plaats nemen.

Inmiddels had in den tuin van *Flora* de *Koninklijk erkende*

Muziekvereeniging Caecilia, haar concert geopend met de uitvoering van den: „Feestmarsch opgedragen aan de Vereeniging voor Kadaster en Landmeetkunde." Deze compositie van den directeur dier muziekvereeniging, den heer Janssen, werd later, op verzoek, nog tweemalen herhaald. *) Den componist werd warme hulde gebracht en 't muziekgezelschap werd dank gezegd voor het verschafte genot.

Den volgenden dag werd een bezoek gebracht aan de Groote Kerk, waar de leden, na door den heer Baron van Keppel te zijn ontvangen, de fraaie beelhouwwerken bewonderden. Onder deze kunst werken trok vooral het beroemde — aan Michel Angelo toegeschreven — monument van Engelbrecht van Nassau ieders aandacht.

Daarna werd per tram, een uitstapje gemaakt naar het *Liesbosch*. Het vriendelijke geleide van den opperboschwachter, den heer van Belkum, verschafte aan 't inmiddels wel wat gedunde gezelschap, een zeer gewaardeerde gelegenheid om de fraaiste punten van dit treffend mooie woud te bewonderen.

Gorinchem, September 1906.

De Secretaris,
DE VRIES.

Tenaamstelling in de openbare registers.

Vonnis der Arr.-rechtbank te Rotterdam van 1 Mei 1905. (W. v. h. R. N°. 8357).

Door een notaris is bij vergissing een kadastraal perceel in een akte van eigendomsovergang als verkocht vermeld, dat partijen niet hebben bedoeld te verkoopen.

Uit den inhoud der akte zelf, in verband met andere vaststaande omstandigheden, volgt, dat inderdaad het bedoelde perceel niet verkocht is en ten onrechte in de akte is opgenomen geworden.

Waar de medegedagvaarde hypotheekbewaarder zich tegen de vordering om dat perceel weder ten name des eischers over te schrijven, niet verzet heeft, met verklaring dat dit tot zijn ambtsplicht behoort, kan die vordering worden toegewezen.

De verkooper, als eischer in dezen, stelt:

„dat de eischer er belang bij heeft, dat de begane vergissing

*) Van dezen marsch zijn geschreven exemplaren te verkrijgen tegen *f* 1.— per stuk, bij den heer J. H. Janssen, te Breda.

hersteld worde en het meergenoemde perceelnummer ten hypotheekkantore weder op zijn naam komt te staan, enz."

„dat de eischer bovendien door de onjuiste tenaamstelling van dit perceel belemmerd wordt in de volledige uitoefening zijner eigendomsrechten, daar hij zijn eigendom niet met hypotheek kan bezwaren, noch het rechtsgeldig aan anderen kan overdragen; enz."

„Op welke gronden hij heeft geconcludeerd, dat het der rechtbank behage":

„*a.* den eischer te verklaren gerechtigd tot den eigendom van het perceel enz."

„*b.* den gedaagde hypotheekbewaarder te veroordeelen om binnen 2 maal 24 uren na beteekening van het in deze te wijzen vonnis, de tenaamstelling van voornoemd perceel in de openbare registers te verbeteren, en dat perceel, met herstelling van de plaats gehad hebbende vergissing, weder ten name van den eischer te stellen";

„enz",

De medegedaagde hypotheekbewaarder heeft doen zeggen:

„. . . . . de Bewaarder heeft in geen geval iets te maken met of zich te mengen in het . . . . geschil of meergemeld perceel al dan niet bij vergissing in de akte is gekomen";

„wordt het werkelijk bestaan van de door eischer beweerde vergissing door verkooper en kooper bij akte van rectificatie erkend of wel, bij gebreke van dien, bij vonnis der Rechtbank uitgemaakt dat het nommer 1613 niet in de overeenkomst van koop en verkoop is begrepen geweest, en er dus voor dat perceel geen rechtstitel van eigendomsovergang heeft bestaan (art. 639 B. W.) dan zal de overschrijving ten hypotheekkantore òf van de akte van rectificatie òf van het in kracht van gewijsde gegane vonnis, ten gevolge hebben, dat het perceel weder ten name van den eischer wordt overgebracht.

„Een bevel van den rechter is daarvoor niet noodig".

„Uit het 2e lid van art. 3 van het Koninklijk Besluit van 8 Aug. 1838 (Stbl. N°. 27) blijkt, dat overboeking alleen plaats heeft krachtens en overeenkomstig den inhoud van in de openbare registers overgeschreven akten of stukken, wat trouwens geheel in overeenstemming is met het door ons privaatrecht gehuldigd beginsel van publiciteit van den grondeigendom."

De Rechtbank heeft eischer ontvankelijk verklaard in zijne vordering, enz.

„Verklaart hem gerechtigd tot den eigendom van het kadastrale perceel, enz.

„Verstaat, dat de Bewaarder der Hypotheken en van het Kadaster na beteekening van het in deze te wijzen vonnis, nadat dit vonnis in kracht van gewijsde is gegaan, de tenaamstelling van voornoemd perceel in de openbare registers zal verbeteren en dat perceel met herstelling van de plaats gehad hebbende vergissing, weder ten name van den eischer zal stellen overeenkomstig zijne administratieve voorschriften";

„Veroordeelt gedaagde om deze verbetering te gehengen en te gedoogen; enz".

Naar aanleiding van het bovenstaande meenen wij enkele opmerkingen niet te mogen terughouden.

We hebben hier te doen met eene vergissing die herhaaldelijk voorkomt, wanneer de kadastrale aanduiding der over te dragen perceelen wordt ontleend aan een uittreksel uit den kadastralen legger, zonder dat daarbij de kadastrale kaart is geraadpleegd. De zaak zelf bevat niets ongewoons; wel zullen partijen meestal te vinden zijn voor een acte van rectificatie en neemt de kwestie dus niet zulke afmetingen aan als in het onderhavige geval. Over dit punt zal dus niet verder uitgewijd worden, na dit zullen nog talrijke dergelijke gevallen zich voordoen.

Een andere opmerking betreft het *beteekenen* van het vonnis aan den Hypotheekbewaarder. Uit de verklaring van dien medegedaagde blijkt, dat alleen de *overschrijving* van het vonnis aanleiding geeft tot het doen van eene aanteekening in de „openbare registers."

Een vraag van meer belang, niet voor de werking van dit vonnis maar voor de opvatting omtrent de inrichting der zoogenaamde hypothecaire boekhouding, is de volgende:

Wat wordt hier bedoeld met *tenaamstelling* of *overboeking in de openbare registers?*

Onder de registers die onder den Hypotheekbewaarder berusten, komen voor de kadastrale leggers, waarin alle kadastrale perceelen zijn tenaamgesteld, waarvan overboekingen worden verricht; dat is, ze worden op naam van een eigenaar geboekt en van dien van een anderen afgeschreven. Deze kadastrale leggers zijn voorgeschreven bij en worden bijgehouden naar de bepalingen van de wet op de grondbelasting en naar de daarop berustende administratieve voorschriften. Het komt mij voor dat een gerechtelijke uit-

spraak over den inhoud van deze leggers geen beslissingen kan nemen, en dat de bevoegdheid daartoe uitsluitend berust bij den Minister van Financiën of bij het college van Gedeputeerde Staten der betrokken provincie, aan wie de beslissing der reclames in zake de grondbelasting is opgedragen. De veranderingen in de tenaamstelling in den kadastralen legger berusten voor een deel op de stukken, die in de registers van overschrijving worden overgeschreven. De kadastrale leggers kunnen echter in het vonnis niet bedoeld zijn, ten eerste omdat ze niet uitdrukkelijk zijn genoemd en vervolgens omdat ze in civielrechtelijken zin niet als eigendomsregisters worden aangemerkt.

Er kan dus niets anders zijn bedoeld, dan zoogenaamde hypotheekregisters en wel vermoedelijk de algemeene registers. De overschrijvingsregisters N°. 4 zijn toch alleen bestemd om den woordelijken inhoud der akten op te nemen, van eene tenaamstelling, hierin is dus geen sprake. Er moet dus bedoeld zijn, dat de perceelen worden tenaamgesteld in het „algemeen register n°. 2".

Het is niet van belang ontbloot om er op te wijzen dat van een eigenlijk gezegde tenaamstelling in het algemeen register zooals het thans bestaat, geen sprake is.

Art. 3 van het K. B. van 8 Aug. 1838 (Stbl. n°. 27) bepaalt hieromtrent:

„Er zal aan elk kantoor van bewaring een algemeen register der hypotheken worden aangelegd en aangehouden, op ongezegeld papier.

„Dit register, ingericht overeenkomstig de door ons vastgestelde modellen, zal al de aanwijzingen bevatten, dienstig om elk perceel waarvan de aanteekening ten kantore der hypotheken noodig wordt, deszelfs eigenaar en diens bewijzen van eigendom, elken eigendomsovergang van hetzelve, benevens de zakelijke regten en hypotheken daarop gevestigd, alsmede de ontheffing van de bezwaren, te doen kennen, en zal, voor zoo ver den woordelijken inhoud der acten en stukken betreft, naar de bijboeken verwijzen."

Het algemeen register moet alzoo aanwijzingen bevatten dienstig om den eigenaar en elken eigendomsovergang te doen kennen. Kan het dus worden gezegd voor elk perceel dat er in voorkomt de tenaamstelling te bevatten. Volgens het aangehaalde artikel 3, behoeft het dit niet te doen en volgens de tegenwoordige practijk doet het dit in het geheel niet. Aan het begrip „tenaamstelling" is iets positiefs verbonden, het brengt mede dat er op de vraag: „op wiens naam staat dit perceel?" een stellig antwoord wordt

gegeven. In het algemeen register komt een perceel voor onder evenveel verschillende namen als er sedert zijne invoering eigendomsovergangen van dat perceel hebben plaats gehad. Het geeft op verschillende vakken de namen der *verkrijgers* aan; wie de laatste daarvan is blijkt echter niet, omdat niet de vervreemdingen worden vermeld. Met de veranderingen in de kadastrale perceelnummers wordt evenmin rekening gehouden. Het „algemeen register" in zijn tegenwoordigen staat heeft dus alleen beteekenis als een register van verwijzing naar het overschrijvingsregister, uitgaande van den naam der eigenaren. Slechts door alle vakken op te slaan waarop een bepaald perceel voorkomt, door vervolgens alle deelen der overschrijvingsregisters waarnaar verwezen wordt te raadplegen en te vergelijken, kan men ten slotte concludeeren wie volgens de openbare registers als eigenaar mag worden aangemerkt en dan nog niet voor alle gevallen, b. v. niet wanneer vereeniging of splitsing van kadastrale perceelen heeft plaats gehad.

Uit het aangehaalde vonnis meenen wij te mogen afleiden dat er begripsverwarring bestaat ten opzichte van het bestaan van eene boekhouding op den eigendom. De openbare registers bevatten niets anders dan copieën van akten en stukken die ter overschrijving zijn aangeboden, daarnaast bestaan alleen registers van verwijzing naar die copieën, van tenaamstelling mag dus niet worden gesproken. Er is dan ook niemand die zijn wetenschap omtrent den eigendomtoestand van een perceel zal doen berusten op een bloote inzage van één vak van het algemeene register.

In de practijk is de kadastrale legger het eenige middel om het publiek in te lichten omtrent den eigendom; het algemeen register is afgestompt tot een rudimentair orgaan in het hypothecair organisme.

Er hebben een paar uitzonderingen bestaan, (of dit nog het geval is, is voor ons niet zeker). Er zijn bewaarders geweest die het algemeen register hebben bewerkt in eene richting die recht gaf te spreken van „tenaamstelling." Zoowel de vervreemdingen als de menigvuldige nommerveranderingen werden nauwkeurig aangeteekend. Het waren ook deze ambtenaren, die voor zooveel betreft de boekhouding op de hypothecaire inschrijvingen steeds de vernommeringen in de kadastrale perceelen wisten bij te houden. Was deze weg aan alle bewaringen ingeslagen, dan zou zich zeker de behoefte aan de vernieuwing der hypothecaire inschrijvingen in

veel minder sterke mate hebben doen gevoelen. Thans zijn de werkzaamheden aan de hypotheekkantoren bijna uitsluitend beperkt tot het copieeren en inventariseeren der ingekomen stukken.

Juni 1906. M. DE VOS.

Staatscommissie wetgeving registratie en hypotheken.

Op de voordracht van onzen Ministers van Financiën en van Justitie van 25 Juli 1906, N°. 45, Kabinet en van 26 Juli 1906, 1ste afdeeling C. N°. 79, Geheim;

Hebben goedgevonden en verstaan:

1. in te stellen eene Staatscommissie om, na overweging, rapport uit te brengen over de vragen:

a. op welke wijze, zonder daarbij belangen van 's Rijks schatkist uit het oog te verliezen, de wetgeving op de registratiebelasting en op de hypotheekrechten ware te herzien;

b. welke veranderingen behooren te worden gebracht in de wettelijke en administratieve bepalingen betreffende de eigendomsoverdracht van onroerende goederen en schepen, de vestiging van rechten van hypotheek en scheepsverband, de hypothecaire en kadastrale boekhouding en die der scheepsbewijzen;

c. op welke wijze, mede in verband met den uitslag van het onderzoek der eerstgenoemde twee vragen, het dienstvak der registratie, waarin dat van het kadaster thans begrepen is, ware te reorganiseeren;

2. aan deze commissie op te dragen aan Ons de voorstellen, in ontwerpen van wetten, algemeene maatregelen van bestuur of Koninklijke besluiten belichaamd, in te dienen, welke zij naar aanleiding van een en ander noodig acht;

3. te bepalen, dat de voorzitter der commissie bevoegd is aan een of meer harer leden op te dragen de commissie voor te lichten nopens vraagpunten betreffende onderdeelen van hare taak;

4. te bepalen, dat de commissie omtrent alle zaken waaromtrent zij niet eenparig oordeelt, bij meerderheid zal beslissen, des echter, dat het aan de leden vrijstaat hun gevoelen, van dat der meerderheid afwijkend, in een afzonderlijk advies te gelijk met dat der commissie aan Ons te doen kennen;

5. te bepalen, dat de commissie hare zittingen zal houden te 's-Gravenhage;

6. te benoemen:

tot lid en voorzitter, Mr. C. Pijnacker Hordijk, oud-lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, wonende te *Haarlem.*

tot leden:

Mr. C. E. Achterberg, bewaarder van de hypotheken, het kadaster en de scheepsbewijzon te *Utrecht*;

J. R. C. H. Berger, inspecteur der registratie en domeinen te *Maastricht.*

I. Boer Hzn., ingenieur-verificateur van het kadaster te *Arnhem.*

J. Eekhof, landmeter van het kadaster, benoemd ingenieur-verificateur van het kadaster te *Barneveld*; [1])

Mr. I. H. Hijmans, rechter in de arrondissements-rechtbank te *Amsterdam*;

G. van Iterson, bewaarder van de hypotheken, het kadaster en de scheepsbewijzen te *Amsterdam*, oud-administrateur van de registratie. de hypotheken en het kadaster aan het Departement van Financiën, wonende te *Amsterdam*;

N. Koomans, inspecteur der registratie en domeinen, te *Tiel*;

J. A. P. Levenkamp, ontvanger der registratie en domeinen te *Tilburg.*

Mr. W. L. P. A. Molengraaff, hoogleeraar aan de Rijksuniversiteit te *Utrecht*;

Mr. J. F. Neeb, notaris te *Harderwijk*;

A. Plate, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal te *Rotterdam*;

Mr. C. O. Segers, hoogleeraar aan de Rijksuniversiteit te *Groningen*;

Mr. M. W. F. Treub, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal en oud-hoogleeraar aan de Gemeentelijke Universiteit te *Amsterdam*, wonende te *'s-Gravenhage*;

Mr. W. S. J. van Waterschoot van der Gracht, lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal en notaris te *Amsterdam*,

7. aan de commissie als secretaris toe te voegen J. A. F. van

---

[1]) Thans te *Dordrecht.*

Asperen, surnumerair der registratie en domeinen, gedetacheerd aan het Departement van Financiën, wonende te *'s-Gravenhage.*

Onze Ministers van Financiën en van Justitie zijn belast met de uitvoering van dit besluit, dat in de *Staatscourant* zal worden geplaatst en waarvan afschrift zal worden gezonden aan de Algemeene Rekenkamer.

Het Loo, 30 Juli 1906.

WILHELMINA.

De Minister van Financiën,
DE MEESTER.

De Minister van Justitie,
E. E. VAN RAALTE.

Boekbeoordeeling

M. de Vos, Landmeter van het Kadaster te Leeuwarden.

Leerboek der lagere Geodesie [1]). Groningen, J. B. Wolters 1902/1904.

Op uitnoodiging der bekende uitgeversfirma J. B. Wolters te *Groningen*, verklaarde de heer M. de Vos zich in 1902 bereid, de samenstelling ter hand te nemen van een leerboek der lagere geodesie.

Zijn sedert ruim een jaar voltooide arbeid, ligt thans voor ons.

De overweging, die er den heer de Vos toe bracht, dit werk te schrijven, was blijkens het voorbericht deze: „dat tot nog toe voor de studie der Landmeetkunde hier te lande geen dergelijk werk bestaat en daarvoor verschillende buitenlandsche leerboeken moeten worden geraadpleegd, welke dikwijls de gewenschte beknoptheid missen".

Het komt ons voor dat de schrijver zeer terecht heeft ingezien,

---

[1]) De plaatsing dezer boekbeoordeeling is vertraagd door de omstandigheid, dat zij gelijkluidend werd geleverd voor het *Z. f. V.*, aan welk orgaan voorrang werd verleend.

De ziekte en het 22 Augustus j.l. daarop gevolgd, voor de geodesische wetenschap zeer te betreuren overlijden van prof. C. Reinhertz te *Hannover*, den voortreffelijken leider van het wetenschappelijk gedeelte der Duitsche periodiek, is oorzaak, dat de vertaling tot nog toe niet verscheen.

Red. H.

J. J. ter Laag. Controleur van het kadaster. *Wet van 1870 op de Grondbelasting*, met aanteekeningen en eene schets van de geschiedenis der grondbelasting in *Nederland*.

C. N. Teulings. *'s Hertogenbosch*, 1906. Bij inteekening, *f* 1.75, na 1 Januari 1907, *f* 2.50.

Onder de onderwerpen waarover het examen voor landmeter van het kadaster loopt, noemt artikel 85e, circulaire 1300, o. m.; „de bepalingen van de wet op de grondbelasting, voor zoover die in verband staan met het kadaster en de bewerking daarvan."

Voor den aspirant-landmeter zou de veiligste weg om tot nauwkeurig weten te komen, zijn, een tijdelijke werkzaamstelling aan een der contrôles.

Tot nogtoe bestaat hierop voor hem echter geen uitzicht en moet hij gebruik maken van de literatuur, verschenen op het gebied der van hem geeischte kennis.

Deze literatuur was langzamerhand verouderd, van het werk van den heer van Konijnenburg verscheen de laatste druk in 1880; na dien kwam nog een wet op de grondbelasting uit, bijgewerkt tot 1882, in de verzameling der belastingwetten van van Dillen; nog zag het licht (1905) van de hand van den heer Alting Mees: „Uitvoering van de wet op de grondbelasting, enz; Leiddraad voor ambtenaren der directe belastingen, invoerrechten en accijnzen;" de arbeid van den controleur ter Laag mag dus ongetwijfeld dezerzijds als een blijde boodschap worden begroet.

Bij de behandeling zijner stof heeft schrijver zich op een breed standpunt geplaatst.

De voorafgaande schets van de geschiedenis der grondbelasting in *Nederland* is een vlot en den aard van het gegeven in aanmerking genomen, aangenaam geschreven overzicht, dat slechts een enkele maal en dan nog maar terloops, herinnert aan het „Overzicht van vroegere verordeningen" van van Konijnenburg.

Als afzonderlijk hoofdstuk is bewerkt de „Bijhouding van het kadaster" nadat de instelling in 1832 was gereed gekomen.

Onder dezen titel wordt aandacht gevraagd voor den inhoud der wetten van: 6 Juni 1840 (Stbl. N°. 17), aanmoediging van landverbeteringen; — 24 April 1843 (Stbl. N°. 14), die een einde maakte aan het aanhoudend lager worden van het verhoudingscijfer tusschen belasting en belastbare opbrengst; — 5 Mei 1859 (Stbl.

N°, 26), welke uitbreiding gaf van tiendvrijdom voor de gronden vermeld in art. 10 der wet van 6 Juni 1840; — 30 December 1865 (Stbl. N°. 193) betreffende de regeling der grondbelasting voor *Limburg*.

Na de uiteenzetting der verhoudingen in het leven geroepen door deze wetten, de overgebleven Fransche bepalingen, benevens tal van Kon. besluiten en resoluties, wijst schrijver er op, hoezeer de wet van 26 Mei 1870 (Stbl. N°. 82) noodzakelijk was, als algemeene wet, die het onderwerp in zijn geheel regelde. Onaangetast bleef zij slechts kort, herhaaldelijk grepen wijzigingen plaats, aan welke jongste geschiedenis onzer grondbelasting de laatste bladzijden der schets zijn gewijd.

Aan de artikelsgewijze beschouwing der wet G. gaat vooraf de vermelding in chronologische volgorde der wijzigingswetten, benevens een korte bespreking der vraag, die reeds zooveel staathuishoudkundige hoofden warm maakte, of de grondbelasting wel een belasting is, niet veeleer werkt als een grondrente.

Bij de aanteekeningen op de art. gegeven deed het ons aangenaam aan, bij herhaling op te merken, een stilzwijgend pleiten van den schrijver voor kultuurtechnische vorming der ambtenaren belast met de schattingen.

Zoo b.v. op blz. 65, (art 7, 2e a): „*Broekgronden*". Zij zijn begroeid met uit de natuur voortgekomen grassen, o. a. zwijnehaar = Nardus Stricta, L.; — enz. enz. [1])". Op blz. 149: „De schadeopnemingen voor de ongebouwde eigendommen waartoe dit artikel (53) aanleiding geeft, behooren tot de lastigste schattingen, noodig voor de toepassing dezer wet. Voor deze schattingen, evenals voor die der vervallen vrijdommen ongebouwd, is *landbouwkennis onmisbaar*. [2])" Volgt een berekening der hagelschade geleden door een stuk vlas.

Van belang voor den toekomstigen landmeter is ongetwijfeld de kennis van het verband bestaande tusschen de I. K. — zijn in-

---

[1]) De heer ter Laag komt hier heel even op een gebied, waarop hij vermoedelijk specialiteit is. Punt 8 der agenda der 12e Alg. Vergadering der Nederlandsche Heidemaatschappij, gehouden op 10 September 1900 te *Breda*, luidt: „*Welke gevolgen mag men uit de flora trekken voor de hoedanigheid van den grond?*" In te leiden door den heer J. J. ter Laag te *Groningen*.

Men raadplege het orgaan van genoemde maatschappij, 12e jaargang, (1900) blz. 97 en 181.

[2]) Wij cursiveeren.

structie — en de wet G.; waar 't pas geeft wordt door schrijver hierop meer of minder uitgebreid gewezen; zie artt. 10, 15, 46, 47, (blz. 138. I. K. art. 123), enz.

Wijl de studie van ambtelijke voorschriften een dorre geestdoodende arbeid is, indien zij wordt opgevat in den zin van een letterlijk van buiten leeren van allerlei bepalingen, waarvan de nieuweling de bedoeling gissen nog grijpen kan, heeft de heer ter Laag, door onmiddellijke vergelijking van I. K. en wet G. mogelijk te maken, den aanstaanden landmeter zijne vorming in dit opzicht zeer vergemakkelijkt.

De toelichting der wijze waarop de schattingen plaats vinden, gegeven bij de artt. 11, 12 en 13, zoomede bij art. 25 de toelichting in zake vrijstellingen, is van groote waarde voor ieder, wiens werkkring meer dan algemeene kennis vordert van grondbelasting-aangelegenheden.

Bij art. 41 wordt gewag gemaakt van de reeds wet geworden wijziging, die droogmakingen of bedijkingen van buitengewone kostbaarheid, zonder op hunne uitgestrektheid te letten, in gunstiger verhoudingen brengt dan weleer het geval was.

Als bijlage I, is in den oorspronkelijken tekst opgenomen, het keizerlijk decreet van 21 October 1811, Bull. des Lois N°. 397, betreffende de vaststelling der grondbelasting bijdrage aan het Keizerrijk, over 1812, door de zeven uit het gebied van het voormalige *Holland* gevormde departementen, en als bijlage II, de vervallen artt. 2, 3, 4, en 5 en 58 der wet van 1870.

Een inhoudsopgave en een alphabetisch register, wat we een leemte achten, worden gemist.

Voor den aspirant-landmeter is de arbeid van den heer ter Laag een welkome gids bij zijn studie, in den boekenschat van den landmeter mag het werk niet ontbreken, in overige betrokken kringen wenschen wij het boek een goed onthaal toe.

Aan den heer Teulings een woord van lof, voor de wijze waarop hij de uitgave verzorgde.

H.

Utrecht, Juli '06.

Wijziging art. 41 der Wet op de Grondbelasting.

Eerste Kamer. *Uit het Voorloopig Verslag. Beraadslaging.*

Het ontwerp werd van verschillende zijden met instemming ontvangen; ook de toevoeging van het tweede lid van art. 2 door aanneming van het amendement Smeenge verwierf de goedkeuring van onderscheidene leden.

Enkelen wenschten ook vrijdom van grondbelasting toegekend te zien bij het ophoogen van dijken, hetgeen door anderen echter bestreden werd, omdat daaruit allicht eene verzwakking der opgelegde verplichtingen kon voortspruiten.

Een lid achtte de toevoeging van het tweede lid van art. 2 niet passend in het stelsel der wet.

Men voorzag moeilijkheden voor de belanghebbenden bij het leveren van het bewijs, dat zij indertijd het oorspronkelijke plan tot meer dan 500 H.A. hebben uitgebreid, *alleen* met de bedoeling, om van de gunstige bepaling van art 41 te profiteeren.

Bij de beraadslaging werd bij monde van den heer Welt de wensch geuit, dat vrijdom van grondbelasting ook zou worden toegekend bij ophooging van dijken. De Minister van Financiën verklaarde zich bereid, dit punt te overwegen en met zijne ambtgenooten te bespreken, doch verklaarde in geen enkel opzicht eene toezegging hieromtrent te kunnen doen.

Het ontwerp is door de Eerste-Kamer aangenomen.

Werkverschaffing aan ambtenaren.

't Is mogelijk, dat er nog menschen zijn, die niet weten met hoeveel zorg en accuratesse in de provinciale en ministerieele bureaux de zaken worden behandeld. Voor hen is het zeer leerzaam om eens kennis te nemen van het eerste hoofdstuk uit het pas verschenen verslag over den toestand der provincie Groningen in 1905. Daarin toch wordt mededeeling gedaan van het verloop eener quaestie, waaruit duidelijk te zien is, hoeveel papier er wel kan beschreven worden zonder dat er eenig nuttig effect wordt bereikt.

In 1886 had de hoofdingenieur van den Waterstaat in Drente ontdekt, dat op enkele plaatsen de grensscheiding tusschen die provincie en Groningen niet met juistheid kon worden aangeduid. De Drentsche Gedeputeerden gaven daarvan kennis aan de Groninger Gedeputeerden en schreven tevens aan den toenmaligen Minister van Binnenl. Zaken, hem er op wijzende, dat een goed geregelde grens een rijksbelang is en hem uit-

dat het noodig was in een werk als het hierbedoelde, zich voornamelijk te bepalen tot de eischen welke ons kadaster aan hare technici stelt: wel te verstaan aan diegenen onzer landmeters — en gelukkig is dat verreweg het meerendeel — die terecht zich bewust zijn, dat de eer van hun corps er mede gemoeid is, niet aan het oude of liever verouderde te blijven hangen, maar de eindelijk van regeeringswege gesanctionneerde meer wetenschappelijke methoden van opneming en vereffening te volgen.

Maar zelfs op dit vrij scherp begrensd gebied heeft de schrijver even-zeer terecht zichzelven beknoptheid en zakelijkheid tot stelregel gekozen.

Zooals wij in het volgende hopen aan te toonen, was de uitvoering van de vrijwillig aanvaarde taak aan volkomen bevoegde handen toevertrouwd, en wanneer wij, hier en daar bij onderdeelen stilstaande, ons eenige opmerkingen veroorloven, zal dit allerminst zijn, om iets op de waarde van het hoogst verdienstelijke leerboek af te dingen.

Na een korte inleiding behandelt de schrijver vooreerst de onderdeelen der instrumenten, en vervolgens die instrumenten zelve: instrumenten voor het uitzetten en meten van hoeken, en van afstanden.

Afzonderlijke hoofdstukken van dit gedeelte zijn gewijd aan theodoliet, boussole en sextant.

Aan meetveeren, meetbanden, meetketting en meetlatten wordt de noodige aandacht geschonken, bizondere werktuigen worden vermeld, doch den afstandsmeter wordt wederom een afzonderlijk hoofdstuk gewijd, terwijl ten slotte het waterpasinstrument wordt behandeld. In het algemeen is de schrijver zeer gelukkig geweest in zijne beschrijving en verklaring, die door meestal zeer duidelijke teekeningen wordt toegelicht,

Dit gedeelte is wel het moeilijkste van de geheele taak des schrijvers. Immers, zelfs van een hoogst eenvoudig werktuig is de beschrijving moeilijk en veelal omslachtig, wanneer men het instrument zelf niet bij de hand heeft en zich met teekeningen moet behelpen. Voor hem die zich, zooals de aanstaande landmeter, met instrumenten vertrouwd moet maken en er nog bijna geen heeft gezien, is het van groote waarde eene beschrijving te vinden die aan duidelijkheid weinig of niets te wenschen overlaat.

Enkele opmerkingen, door ons bij het doorlezen gemaakt mogen hier hun plaats vinden.

Op blz. 3, eerste alinea, laatste zin, lezen wij:

„Daar met het oog *niet tegelijk* kan worden gezien naar twee voorwerpen, waarvan het eene op betrekkelijk grooten afstand, b.v. van eenige honderden meters, en het andere op eenige decimeters afstand ligt, moeten deze *achtereenvolgens* worden waargenomen, hetgeen zeer belemmerend werkt op het juiste richten."

Theoretisch is deze stelling zeer goed te verdedigen, in de practijk is het bezwaar echter niet zoo groot als het wel schijnt. Het is toch bekend, dat bij een oordeelkundige keuze van afmeting der oculair-opening en van den afstand tusschen oculair-opening en objectief-spleet, men deze laatste zoowel als het verafgelegen voorwerp duidelijk ziet.

De nauwkeurigheid welke men met een gewoon vizier kan bereiken is veel grooter dan men oppervlakkig zou verwachten, en het verschil in afstand werkt lang zoo belemmerend niet op het richten, als bijv. parallax in een kijker.

Op bladzijde 5 stelt de schrijver voor lenzen de grondformule op:

$$\frac{1}{D} + \frac{1}{d} = \frac{1}{f} \cdots\cdots\cdots (2)$$

Eenvoudiger nog in de behandeling en gemakkelijker in het geheugen te prenten is de vorm waartoe de schrijver zelf op bladzijde 7, form (8) komt.

$$f^2 = ab$$

(waarin $a = d - f$ en $b = D - f$)

In § 5 komt eene beschouwing voor van het oculair van Huyghens met een teekening waarop de loop der lichtstralen is aangewezen.

Waar schrijver op blz. 10 er reeds op wijst, dat een constructie als die van Ramsden meestal voorkomt, zou het o. i. de voorkeur verdiend hebben, wat uitvoeriger bij laatstgenoemde inrichting stil te staan en het oculair van Huyghens evenals het orthoskopisch oculair alleen te vermelden.

In § 14 fig. 31, troffen wij een teekening aan van het landmeterskruis, in een vorm, waarin wij meenden dat het nog slechts in oudheidkundige musea te vinden was.

Terwijl aan theodoliet en sextant uitvoerige besprekingen zijn gewijd, worden de afstandsmeter en ook het waterpasinstrument korter besproken, wat in een werk, dat voornamelijk met het oog op de

toestanden bij *ons* kadaster is geschreven, ook mocht worden verwacht.

Na behandeling der instrumenten gaat de schrijver over tot de werkzaamheden op het terrein, beginnende met de eenvoudigste, het uitbakenen van rechte lijnen, het uitzetten van hoeken en van cirkelbogen, om vervolgens de opmeting van een terrein van kleinen omvang te behandelen; hierop volgt de voor den kadaster-ambtenaar zoo belangrijke berekening van inhouden en vervolgens de verdeeling van terreinen, terwijl in hoofdstuk XV de grensverlegging wordt behandeld, een onderwerp dat wellicht in de toekomst nog meer dan thans reeds, een belangrijk deel van de taak van den landmeter zal uitmaken.

Hoofdstuk XVI betreffende: „De planimeters" zouden wij gaarne wat uitvoeriger hebben gezien. De compensatie-planimeter met name, zou een breeder behandeling hebben verdiend.

Met Hoofdstuk XVII, Driehoeksmeting, komen wij in het gebied der opmetingen van meer uitgestrekte terreinen.

Hierbij wordt uit den aard der zaak herhaalde malen verwezen naar H. T. W.[1]) zoodat wij, aangezien eene bespreking dezer handleiding buiten ons bestek valt, over § 75 verder niet zullen spreken.

In § 76 wordt wel een der methoden aangewezen om de centreeringselementen te bepalen, wanneer het hoekpunt met een torenspits samenvalt, doch één enkel bijzonder geval had toch ook vermelding verdiend; het komt toch vrij veelvuldig voor, dat de verschillende punten als centrum en standplaatsen in één horizontaal vlak kunnen worden geprojecteerd en dan loopt de bepaling van centreeringselementen hoogst eenvoudig af.

In het vervolg van dit hoofdstuk worden de vereffening van het net, de berekening der coördinaten en eindelijk nog een bijzondere vorm van het net behandeld.

Niet minder dan twee hoofdstukken worden vervolgens gewijd aan de aansluiting van een driehoeksnet aan gegeven punten: 1^0 volgens de methode der parallelle verschuiving en 2^0 door conforme overbrenging.

Het wil ons voorkomen, dat de schrijver hier den eisch, dien hij zichzelven heeft gesteld, n.l. beknoptheid eenigszins uit het oog verliest.

---

[1]) Handleiding voor de technische werkzaamheden van kadastrale hermetingen.

Hoofdstuk XX handelt over de methode der kleinste kwadraten. Het algemeene beginsel dezer methode wordt toegepast op enkele gevallen door voorbeelden toegelicht, terwijl de later volgende hoofdstukken nog gelegenheid geven eenige toepassingen te maken.

Eene beschrijving van de wijze waarop men van logarithmen, rekenliniaal en rekenmachine voor de oplossing der normaalvergelijkingen gebruik kan maken, ware hier zeer op hare plaats geweest.

De trigonometrische puntenbepaling, waarop aan het slot van § 75 reeds was gewezen, wordt in hoofdstuk XXI behandeld en geeft den schrijver gelegenheid, hierop de methode der kleinste quadraten toe te passen. Op bladzijde 412 vindt men hier eene oplossing met logarithmen; van het bekende hulpmiddel: de losse verschuifbare hulpbladen, is hier echter geen gebruik gemaakt.

Hoofdstuk XXII bevat de voornaamste eigenschappen der stereographische projectie.

In de beide volgende hoofdstukken vindt men eene uitvoerige beschrijving der veelhoeksmeting en der berekening van meetlijnen.

Het XXVe en laatste hoofdstuk eindelijk, geeft eene beschrijving van het waterpassen.

Aan het slot van het leerboek komen in tabelvorm eenige verschillende opgaven voor.

De schrijver heeft zich hier gehouden aan eene algemeene gewoonte in Duitsche leerboeken gevolgd, om tabellen op te nemen.

Naar onze meening echter behooren ze in een *leer*boek niet thuis.

Vragen wij ons ten slotte af: „Hoe is de heer de Vos er in geslaagd te voldoen aan hetgeen de uitgever van hem vroeg en ons toezegde in het prospectus van April 1902?" dan kan het antwoord niet anders luiden dan: „uitstekend".

Dat er hier en daar nog iets te wenschen overbleef, spreekt van zelf, maar wij mogen er den schrijver erkentelijk voor zijn, dat hij (en er behoort moed toe) op dit gebied baanbreker heeft durven wezen.

Wij wenschen zijn werk het succes toe, dat het ten volle verdient.

Dat de uitgever voor een passend gewaad zorgde spreekt vanzelf.

Delft, Januari 1906. N. W.

noodigende om aan zijn ambtgenoot van Financiën te verzoeken, den betrokken ingenieur-verificateur van het kadaster een onderzoek op te dragen, waarbij zou worden nagegaan op welke punten precies verduidelijking van de grens noodig was.

Aldus geschiedde. De minister van B. Z. schreef zijn ambtgenoot van Fin., deze stelde een landmeter beschikbaar en droeg den ingenieur-verificateur van het kadaster in Assen op, om alvast de zaak voor te bereiden door overleg met de betrokken gemeentebesturen. De kosten zouden, aldus schreef de Minister, komen ten laste der provincie.

Deze laatste zinsnede nu was het, die gemaakt heeft, dat deze overigens zeer nuttige zaak, op de lange baan is geschoven. Tragi-comisch is het verhaal, dat nu volgt. Gedeputeerden van Drente vonden dat 't een rijksbelang was, de Minister vond het een provinciaal belang. Men bombardeerde elkaar met wetsartikelen, maar het einde van 't lied was, dat de Drentsche Gedeputeerden den Groninger collega's vroegen, of zij dan de helft der kosten wilden dragen.

De Groninger Gedeputeerden schreven toen — 't was altijd nog in 1886 — aan de acht grensgemeenten over de zaak en kregen ten antwoord, dat een juiste grensafbakening geen weelde zou zijn. Zij vroegen dus aan de buren of die maar eens een begrooting wilden laten maken. Het antwoord, dat hierop kwam, was oorzaak dat de zaak bleef rusten tot 1903.

In dat jaar schreven de Drenten, of de Groningers hun hoofdingenieur de helft van het voorloopig werk wilden laten doen, d. w. z. de begrooting op te laten maken. Aldus werd besloten en in het begin van 1905 gingen de beide hoofd-ingenieurs aan 't werk.

Edoch, zij zagen al spoedig, dat ze het niet zonder een ingenieur van het kadaster konden stellen en zoo schreven de beide colleges van Gedeputeerden aan den Minister van Binnenl. Zaken of Z. Ex. hun zoo'n ambtenaar daartoe wilde beschikbaar stellen

Jawel, zei de Minister, als de provinciën het maar willen betalen. Neen, antwoordden toen beide colleges van Gedeputeerden, dit vóóronderzoek is in elk geval rijksbelang en uit de provinciale kas geven wij daarvoor geen cent, en zij vroegen dus, of de Minister nog eens met zijn ambgenoot van Financiën daarover zou willen praten.....

Toen het verslag werd geschreven — 30 Jan. van dit jaar — was er nog geen antwoord. De quaestie der Groningsch-Drentsche grenzen heeft den 21sten Mei haar twintig-jarig jubileum gevierd en er staat nog niet één paaltje.

(N. v. h. N.)

Vereeniging voor Kadaster en Landmeetkunde.

Organisatie en Reorganisatie van den kadastralen dienst.

Bij het bestuur is ingekomen het door 74 leden der Vereeniging voor Kadaster en Landmeetkunde onderteekende verzoek: „De leden alsnog in de gelegenheid te stellen, voorstellen in te dienen voor een *nieuw* ontwerp-reorganisatie, deze voorstellen met toelichting *in druk* aan de leden te verspreiden, ter bespreking in een daarna bijeen te roepen *buitengewone* algemeene vergadering".

Naar aanleiding van dit verzoek noodigt het bestuur de leden die een voorstel als bovenbedoeld wenschen in te dienen, uit, zulks te doen *vóór 1 Januari 1907.*

Namens het bestuur,

de Secretaris,

DE VRIES.

Gorinchem, 5 November 1906.

Heeren Leden en Abonnenten worden beleefd verzocht, van verandering van woonplaats mededeeling te doen aan den uitgever; vooral in den laatsten tijd komt het veelvuldig voor, dat verzonden drukwerk als *onbestelbaar* terugkeert.

Nieuwe Leden:

H. Roetert Steenbruggen, aspirant landmeter, *ter Neuzen.*

G. Oldenziel, landmeter van het kadaster, *Assen.*

BERICHTEN.

Op *4 December a.s.* herdenkt de heer A. Borrenbergen landmeter van het kadaster te *Eindhoven* den dag, waarop hij voor 50 jaren werd opgenomen in onze rangen.

De jubilaris, geboren te *Riethoven,* trad als aspirant-landmeter in dienst op 1 Januari 1857, werd landmeter 3e klasse op 1 Maart 1861, 2e klasse op 1 Mei 1869 en 1e klasse op 1 April 1878.

Sints 1865 was hij aan de bewaring *Eindhoven* verbonden; in 1875 werd hij lid van den gemeenteraad van *Stratum* en in 1897

wethouder dier gemeente; nog is hij voorzitter van de Afdeeling *Eindhoven* der Nederlandsche Heide-Maatschappij, in welke hoedanigheid hij zich vooral verdienstelijk maakte ter gelegenheid der voorbereiding der Algemeene Vergadering, op 29 September 1902 aldaar gehouden.

Met 1 Januari 1907 legt hij zijn ambtsbediening neer.

Na een 52-jarige loopbaan bij het kadaster heeft Zaterdag, 29 September, de heer M. Compris, zijn ambt als landmeter neergelegd.

De heer Compris is 29 April 1830 te *Maastricht* geboren. In 1854 werd hij tot aspirant-landmeter, in 1858 definitief tot landmeter aangesteld en voor den velddienst te *Zutphen* aangewezen. Daarna bracht zijn loopbaan hem nog te *Brielle* en te *Utrecht*, tot hij in 1876 te *Amsterdam* werd werkzaam gesteld bij de boekhouding van het kadaster. Als zoodanig werd de heer Compris in 1903 tot ridder in de orde van Oranje-Nassau benoemd.

Onder het publiek, dat meer in het bijzonder met het hypotheekkantoor in aanraking komt, wist de heer Compris zich tal van vrienden te verwerven, zoodat velen hem zeker met leedwezen hebben zien heengaan. Namens alle collega's sprak de bewaarder der hypotheken, de heer van Iterson, hem een hartelijk afscheidswoord toe.

Bij *Kon. Besl. van 14 Juli 1906, N°. 37*, is, met ingang van 1 Augustus 1906, aan J. J. Heerma van Voss, op zijn verzoek, eervol ontslag verleend uit zijn betrekking van bewaarder van de hypotheken het kadaster en de scheepsbewijzen te *Rotterdam*, met dankbetuiging voor de aan den lande bewezen diensten.

Bij *Kon. Besl. van 20 Juli 1906, No. 30*, is eervol ontslag verleend aan: M. Compris, te *Amsterdam*, op zijn verzoek, met ingang van 1 October, als landmeter van het kadaster.

Bij *Kon. Besl. van 30 Juli 1906, No. 77*, zijn benoemd met ingang van 1 October 1906, tot boekhouder van het kadaster: C. G. Richel, rijksklerk ten kantore van de hypotheken en het kadaster te *Goes*; L. H. Slothouwer, teekenaar van het kadaster te *Arnhem*; aan eerstgenoemde is *Heerenveen*, aan laatstgenoemde *Zwolle* als standplaats aangewezen.

Bij *Kon. Besl. van 6 Augustus 1906, No. 54* is benoemd, tot bewaarder van de hypotheken, het kadaster en de scheepsbewijzen te *Zwolle*, J. Brune, thans ontvanger der registratie en domeinen te *Kampen*.

Bij *Kon. Besl. van 28 Augustus 1906 No. 8* zijn benoemd, tot ridder in de orde van den Nederlandschen Leeuw; J. J. Heerma van Voss, gewezen hypotheekbewaarder te *Rotterdam*;

tot officier in de orde van Oranje-Nassau: C. A. Vriesendorp, hypotheekbewaarder te *Breda*, vroeger inspecteur der registratie en domeinen; C. W. Gombault, ingenieur-verificateur van het kadaster te *Amsterdam*.

tot ridder in de orde van Oranje-Nassau: A. Borrenbergen, landmeter van het kadaster te *Eindhoven*;

Bij Kon. Besl. van 11 Sept. 1906, No. 45 is eervol ontslag verleend: aan J. H. Winkelman, op zijn verzoek, uit zijne betrekking van bewaarder van de hypotheken, het kadaster en de scheepsbewijzen te *'s-Gravenhage*, met dankbetuiging voor de vele en langdurige diensten door hem in verschillende betrekkingen aan den lande bewezen.

Bij *Kon. Besl. van 19 October 1906, No. 42,* zijn benoemd:
tot bewaarder van de hypotheken, het kadaster en de scheepsbewijzen: te *'s-Gravenhage*, B. C. van Berkel, thans ontvanger der registratie voor de gerechtelijke akten en der domeinen aldaar; te *Rotterdam*, J. A. Enuma, thans inspecteur der registratie en domeinen van de eerste klasse in de 13e divisie aldaar.

Bij *Kon. Besl. van 26 October 1906, No. 32*, is eervol ontslag verleend aan:
A. Borrenbergen, te *Eindhoven*, G. W. Ovink, te *Dinxperlo*, en E. J. Griffijn, te *Arnhem*, op hun verzoek, met ingang van 1 Jan. 1907, als landmeter van het kadaster.

Bij *Kon. Besl. van 31 October 1906, No. 52*, zijn benoemd:
tot directeur der registratie en domeinen te *Arnhem*, H. C. Couwenberg, thans inspecteur der eerste klasse bij dat dienstvak in de 10de divisie te *'s-Gravenhage*; tot directeur der registratie en domeinen

aan het departement van financiën, J. D. G. Schuuring, thans inspecteur der eerste klasse bij dat dienstvak aan voornoemd departement; tot directeur der registratie en domeinen te *Maastricht*, A. van Drooge, thans inspecteur der eerste klasse bij dat dienstvak in de 14de divisie te *Rotterdam*; tot directeur der registratie en domeinen te *Leeuwarden*, J. R. C. H. Berger, thans inspecteur der tweede klasse bij dat dienstvak in de 26ste divisie te *Maastricht*.

Verplaatsingen van Landmeters.

Met 1 September 1906:

B. C. Deddes van *Almelo* naar de divisie *Dordrecht*, standplaats *Neuzen*.

A. N. Hamelberg van *Leeuwarden* naar *Almelo*.

Verplaatsingen van aspirant-landmeters.

Met 1 September 1906:

W. Jansma te *'s-Gravenhage* naar de divisie *Dordrecht*, standplaats *Neuzen*.

W. P. Stakman te *Rotterdam*, *idem*.

A. C. J. Hof te *Rotterdam*, *idem*.

H. Roetert Steenbruggen te *Deventer*, *idem*.

Verplaatsingen van Boekhouders.

Met 1 October 1906:

W. Looijenga van *Leeuwarden* naar *Amsterdam*.

W. A. van Maaren van *Heerenveen* naar *Leiden*.

J. W. Vollewens van *Zwolle* naar *Leeuwarden*.

Examen Landmeter.

De Minister van Binn. Zaken bracht ter kennis van hen, die het examen van geëxamineerd en beëedigd landmeter wenschten af te leggen, dat ze zich daartoe vóór 25 Aug. l.l. schriftelijk bij het Dep. van Binn. Zaken moesten aanmelden.

Topographische dienst.

De Minister van Oorlog brengt ter kennis van de autoriteiten enz., dat het blad N°. 17 (*Beilen*), van de Chromo-topographische kaart des Rijks op de schaal van 1 : 50,000, met belangrijke wijzigingen, is herdrukt.

Indische berichten.

Bij Gouvernements-besluit d.d. 8 Augustus 1906 N°. 49 is bepaald, dat tot het afleggen van het examen voor adjunct-landmeter bij het kadaster in *Nederlandsch-Indië*, bedoeld bij het Koninklijk besluit van 21 December 1882 N°. 19 (Indisch Staatsblad 1883 N°. 121), zooals dat is gewijzigd bij de Koninklijke besluiten van 29 November 1886 N°. 28 (Indisch Staatsblad 1887 N°. 19) en 25 Februari 1899 N°. 42 (Indisch Staatblad N°. 153), te *Batavia* gelegenheid zal bestaan in de maand Juli 1907.

Ontslagen met ingang van 2 October 1906, wegens volbrachten diensttijd, eervol uit 's Lands dienst, de adjunct-landmeter der 1e klasse bij het kadaster in *Nederlandseh-Indië* H. van der Waag.

Benoemd tot bewaarder der 3e klasse bij het kadaster in *Nederlandsch-Indië*, de landmeter der 1e klasse H. E. van Dijk.

Benoemd tot landmeter der 3e klasse bij het kadaster E. J. O. Andela, ambtenaar op nonactiviteit, laatstelijk die betrekking bekleed hebbende, met bepaling, dat hij tijdelijk wordt werkzaam gesteld bij de kadastrale bewaring te *Soerabaja*.

Benoemd tot *ridder der orde van Oranje-Nassau* L. M. Knaud, bewaarder der 2e klasse bij het kadaster.

Eervol ontslag verleend aan den Oost-Indischen ambtenaar met verlof J. H. Evelein, laatstelijk landmeter 1e klasse bij het kadaster in *Ned.-Indië*, op zijn verzoek, met toekenning van pensioen.

Het kadastrale vraagstuk.

Wie zich een levensdoel heeft gesteld, en jaren aaneen onverdroten naar de bereiking er van heeft gestreefd, doet wel bijwijlen zich af te vragen of hij in zijn eischen niet te hoog ging; of de werkelijkheid de belichaming vermag te geven der door hem in een of ander opzicht gedroomde volkomenheid.

In den loop des tijds zal een gevoel van twijfel hem nu en dan niet vreemd zijn gebleven, als gevolg van wrijving van gedachten, van steeds toenemende ervaring, van op zaken en personen verworven juister en scherper blik; van een zich op ander gebied meer naar voren dringen van wenschen, die door de steeds wisselende maatschappelijke verhoudingen in belangrijkheid de eerste gaan overtreffen.

Het kost in zulke oogenblikken moeite een lang en teeder gekoesterd lievelingsdenkbeeld buiten persoonlijken invloed waar te nemen, men is toch al te zeer geneigd de bestaansvoorwaarden van zijn troetelkind passend te verklaren in verhoudingen, die zijn groei en bloei zullen belemmeren, die het ieder oogenblik naar het leven staan, toewijdende zorg ten spijt, die onafgebroken en hoedend waakt.

Verhoudingen en omstandigheden zoo redeneert men, zullen zich langzamerhand wijzigen naar het nieuwe en betere, dat zich ter vervanging van het oude en versletene aanbiedt; wat slechts ten deele waar is, en alleen dan geleidelijk geschiedt, wanneer het nieuwe niet te ver van het oude afstaat, zich nagenoeg onmiddellijk schakelt aan het bestaande.

Is de afstand tusschen nieuw en oud te groot, ontbreken onmisbare schakels, dan blijkt het onmogelijk om van woorden tot daden te komen.

Naar onze opvatting staat het nieuwe op ons gebied — „de algemeene invoering van een kadaster met bewijskracht", — van het oude op ons gebied — „het grondbelastingkadaster", — gescheiden door een klove te groot, dan dat het mogelijk zou zijn haar voorloopig te overbruggen.

Wij hebben gemeend in ons orgaan deze overtuiging der openbaarheid te moeten prijs geven, opdat den leden de gelegenheid zou worden geopend hunne inzichten te toetsen aan de onze; — zoo toch werkelijk alle leden der Vereeniging voor Kadaster en Landmeetkunde onvoorwaardelijke voorstanders zijn van een kadaster met bewijskracht, — wat wij echter met recht en reden meenen te mogen betwijfelen, — dan mag de redactie van dit orgaan door ons niet langer worden gevoerd, wegens gemis aan overeenstemming in, wat dan zou blijken te zijn, doch wat wij er niet voor houden, „het hoofddoel van ons vereenigingsleven".

Wij achten alles uitsluitende, onvoorwaardelijke propaganda voor een kadaster met bewijskracht noch langer wenschelijk, noch langer gewettigd, wijl tusschen hetgeen enkelen wenschen en hetgeen wij bezitten, zonder eenige overgang die op schemering lijkt, een verschil bestaat als tusschen helder stralend daglicht en intens nachtelijk duister.

Bij de beoordeeling van de wenschelijkheid der zoozeer aangeprezen hervorming doen zich verschillende factoren gelden, die hier in het kort zullen worden aangestipt. meerendeels slechts even zullen worden aangeroerd, daar zij ieder voor zich aanleiding kunnen geven tot beschouwingen van zulken omvang, dat die de grenzen van dit artikel verre zouden overschrijden.

Onder de argumenten die worden aangevoerd treft men in de eerste plaats dit aan: *„dat het tegenwoordige kadaster noodwendig binnen betrekkelijk korten tijd* **moet** *worden vernieuwd"*.

Het bestaande kadaster wordt oud, is sedert zijne oprichting ongeveer driekwarteeuw in gebruik.

Kan het nu naar zijne tegenwoordige beteekenis nog lang blijven voortbestaan op de wijze, waarop het in de laatste tientallen jaren werkte?

Stelt men zich tevreden met den thans bestaanden toestand, dan zal het o. i. nog geruimen tijd, b.v. honderd jaar kunnen worden instand gehouden over een groot gedeelte van het grondgebied van onzen Staat, zonder eenig belang te schaden, mits voor de bijhouding in ieder opzicht geschikte werkkrachten worden gebezigd en daar waar deze in vroegere perioden ergerlijk is verwaarloosd, herzieningen of hermetingen worden uitgevoerd; mits de opneming der gebouwen wordt beperkt tot het strikt noodzakelijke en daarvoor

als regel wordt aangenomen dat bijgebouwen van weinig beteekenis, niet op de plans worden gebracht of bijgehouden. De instandhoudingsdienst zal grondig moeten worden herzien en hare richtige uitvoering niet in die mate aan het toeval mogen worden overgelaten als thans veelal het geval is. Onder deze voorwaarden achten wij een voortbestaan op den tegenwoordigen grondslag nog geruimen tijd niet alleen mogelijk, doch ook gewettigd; uitgesloten blijft dan echter de mogelijkheid om in het bezit te komen van eene instelling, die algemeen bewijsmateriaal kan verschaffen voor de ligging der perceelgrenzen.

Een factor van niet minder belang is de beteekenis die het vernieuwde kadaster, met bewijskracht voor de grenzen, zal verkrijgen na verloop van geruimen tijd b.v. eene eeuw, wanneer de werking der acquisitieve verjaring blijft voortbestaan.

Het staat voor iederen deskundige vast, dat het terrein voortdurend verandering ondergaat, voor zooveel betreft de ligging der perceel- en ook der eigendomsgrenzen, zonder dat daaraan een eigendomsovergang in den zin van het burgerlijk recht ten grondslag ligt.

Dit bezwaar doet zich in het eene terrein meer, in het andere minder gevoelen, het bestaat echter overal, zooals kan blijken uit de kadastrale stukken der gemeenten die voor circa 25 jaar met betrekkelijk veel zorg zijn hermeten. In gemeenten waar nog de oorspronkelijke plans bestaan, worden deze veranderingen ook wel opgemerkt, doch bij de geringe nauwkeurigheid is men wel gedwongen de afwijkingen aan de kaart en niet aan het terrein, aan het ingrijpen van belanghebben, te wijten.

Blijft de acquisitieve verjaring bestaan, dan zullen na verloop van korteren of langeren tijd nagenoeg alle grenzen gaan afwijken van de kaart, en om in overeenstemming te blijven met den feitelijken toestand, zullen de perceelgrenzen op de kaart dus moeten gewijzigd worden, zoodra partijen het over deze wijziging eens zijn geworden.

Hierbij doet zich echter de moeilijkheid voor dat die grensveranderingen, veelal aan de actueel belanghebbenden, tengevolge van eigendomsovergangen, niet bekend zijn, of wel dat een van beide partijen geen verandering in de kaart wil toestaan, ofschoon de verjaringstermijn reeds verstreken is. Aan de openbaarheid der

eigendomsgrenzen brengt de verjaring dus op den duur vrij wat afbreuk toe en langzamerhand zal het kadastrale bewijsmateriaal in waarde verminderen, omdat steeds de mogelijkheid zal openstaan, dat het bewijs der verjaring kan worden geleverd.

Verder moet worden overwogen de vraag, of door de kadastrale overheid uit een technisch oogpunt de opdracht kan worden aanvaard, een kadaster met bewijskracht op te richten en bij te houden. De voorstanders van een kadaster met bewijskracht, voor zoover zij niet tot de technische ambtenaren behooren, stellen uitdrukkelijk de voorwaarde, dat de mogelijkheid daarvan uit een technisch oogpunt buiten eenigen twijfel moet zijn.

Van verschillende zijden wordt toegegeven dat een nauwkeurige verkenning en opmeting der grenzen in sommige gevallen zal blijken niet mogelijk te wezen, bijv. in dicht opeengebouwde, vooral oude stadsgedeelten.

Hier zou de opmeting zich moeten bepalen tot eene grenslijn, die bij benadering wordt aangenomen en die daarom dan ook geen bewijskracht zou mogen verkrijgen.

Deze gevallen doen aan de waarde van het kadastrale plan overigens geen afbreuk, maar bepalen zich tot eene onvolledigheid, die echter in de steden zich op tallooze plaatsen zou voordoen.

Nog rijst de vraag of voor de uitvoering een geschikt personeel van voldoende sterkte kan worden gevormd, waaraan de zeer verantwoordelijke arbeid met vertrouwen kan worden opgedragen.

Dat die vorming tot de onmogelijkheden zou behooren, willen wij niet beweren, dat hierbij ernstige moeilijkheden zullen voorkomen, kan niet worden ontkend.

Werd toch besloten over te gaan tot eene algemeene vernieuwing van het kadaster, dan zou van het bestaande personeel slechts een klein getal ambtenaren aan hun tegenwoordigen werkkring kunnen worden onttrokken, omdat de bijhouding van de tegenwoordige instelling niet kan worden geschorst in den overgangstijd. De werkkrachten voor de vernieuwing zouden dus geheel moeten worden gevormd en wel zoo uitstekend, dat hun de belangrijke taak zonder eenigen schroom kan worden in handen gegeven. Zijn we in staat met b.v. een jaar of tien, een drie- of vierhonderdtal goed geschoolde ambtenaren van allerlei rang te leveren? Men behoort daarbij te

bedenken, dat onder het tegenwoordige personeel nog geen geroutineerde krachten aanwezig zijn, omdat de eerste schrede op den weg der uitvoering nog gezet moet worden, dat verder de methode van uitvoering na enkele jaren practijk in meer of minder belangrijke onderdeelen zal dienen te worden verbeterd en herzien.

Hoe oordeelt het buitenland b.v. *Pruisen* waar men ook een **grondbelasting**-kadaster, tevens dienstbaar gemaakt aan de boekhouding op den grondeigendom, heeft, over een kadaster met bewijskracht.

Voor zoover wij weten, begeert geen enkel *technicus* zoodanige instelling deelachtig te worden; geen persoonlijkheid van naam, staande in de volle praktijk van ons ambt, is over onze oostelijke grenzen ons bekend, als onverdroten strijder voor de invoering van een kadaster met bewijskracht voor de grenzen; op de vergaderingen van het Deutsche Geometer-Verein blijft het onderwerp nagenoeg onbesproken; toch zou de moeite en zorg aan het kweeken van landmeters aldaar besteed, oppervlakkig beschouwd, het stellen van den eisch wettigen. [1])

Onze opleiding is hoogst gebrekkig, deze kon en moet veel beter zijn, vooral met het oog op de eischen die de toekomst onder den druk der ruilverkaveling zal brengen; erkend dient echter te worden, dat voor het huidige doel, voor den grondbelasting-dienst, over het geheel over uitnemende krachten kan worden beschikt, echter over krachten, slechts luttel in aantal, in staat om een kadaster met bewijskracht te scheppen, in staat om met zekerheid van goeden uitslag op geodetisch gebied, uitgebreide ruilverkalingen te ondernemen.

Daarom is het voor het oogenblik een verder springen dan de stok lang is, wanneer wij trachten ons Wetgevend Lichaam er toe te brengen, de hervorming te voteeren, alvorens ons dienstvak langs geleidelijken weg tot hoogere ontwikkeling is gebracht.

Maar zoo zal men opmerken, het personeel dat we niet hebben kan worden opgeleid.

Zeker, maar volmaakte geodeten stampt men niet uit den grond.

In *Pruisen* kost de vorming van den kadaster-controleur, [2]) na het verlaten van H. B. S. of gymnasium in minimum *acht* jaren. Daar

---

[1]) Zie dit orgaan, Jrg. XXII (1906), bldz. 59 v.v.

[2]) Hier «landmeter van het kadaster».

benut men sinds bijna twintig jaren een uitstekende, tot in onderdeelen zorgvuldig uitgewerkte organisatie, hier vindt men te ver doorgedreven onthouding van overheidswege, in zake de opleiding. Hoe zou het gesteld zijn met het peil van ontwikkeling onzer medici, onzer ingenieurs, wanneer voor hen een dergelijk stelsel werd gevolgd.

Wij schatten, wordt onmiddellijk in dit opzicht met een weloverlegde reorganisatie een aanvang gemaakt, dat eerst na *tien* jaren in *Nederland* de landmeters kunnen zijn gevormd, die zich, zonder grootspraak, gemiddeld de evenknie mogen noemen hunner Pruisische kollega's.

Hoe het mogelijk werd dat wij zoo achterlijk bleven?

Hierop ligt het antwoord voor de hand. Er bestaat in ons land niet, wat zoo herhaaldelijk is beweerd, een communis opinio omtrent de noodzakelijkheid der invoering van een kadaster met bewijskracht voor de grenzen. Wel staat vast, dat het groote publiek reeds aan het tegenwoordige kadaster bewijskracht toekent.

Wie buiten de techniek staan en er voor voelen, zich er warm voor maken, doen zulks onder voorbehoud, dat, wij releveerden het reeds, zij blindelings aan kunnen nemen de onomstootelijkheid der technische uitvoerbaarheid.

Staat deze voor hen niet langer onwrikbaar vast, dan zijn zij bereid onmiddellijk hun volkomen juiste, onberispelijk gestelde, nauw sluitende betoogen terug te nemen, zich bewust, dat deze dan niet langer op rotsvasten grondslag rusten.

Met hen verdwijnen de communis-opinio-isten.

Onder de tegenstanders bij ingeving behoort een groep van personen, die door hare ambtelijke verhouding veelvuldig met onzen tak van dienst in aanraking komt; daarbij overwegenden invloed kan doen gelden op de ontwikkeling van ons dienstvak.

Zij zal er nimmer voor te vinden zijn, mede te werken aan de verbetering onzer opleiding, zoolang de bewijskrachtseisch de hoofdschotel vormt onzer propaganda, omdat zij, opgegroeid onder de werking van het negatieve stelsel, zich in alles geheel lijdelijk gedraagt tegenover de rechtshandelingen ten opzichte van onroerend goed, en een inmenging van de overheid geheel indruischt tegen hare rechtsopvatting.

Hoe de communis-opinio-isten, voor wie de technische uitvoerbaarheid louter op grond van uitspraken van technici vaststaat, over

de zaak denken, is haar bekend, zij zelve gelooft echter in de verte niet aan de volkomenheid der techniek, en weigert in breeden kring het geloof hieraan te versterken, door krachtig in te grijpen, waar 't geldt de verbetering onzer vorming.

Zoo bleef in dit opzicht alles vrijwel bij het oude, ja erger, het pogen een droombeeld tot werkelijkheid te maken, verhinderde, dat in ons land de practijk der geodetische wetenschap tot hoogere ontwikkeling kwam.

Wij twijfelen aan de mogelijkheid der vorming van een ambtenaarskorps, waarvan iedere er deel van uitmakende persoonlijkheid, volkomen berekend is voor zijn taak; zulks naar wij meenen terecht, gelet op de haast pijnlijk voorzichtige voorzorgen die bij het aanstellen van landmeters in *Pruisen* worden betracht, waar de waarborg een goede keus te zullen treffen, haast de grens der absolute zekerheid bereikt, doch waar het blijkt, dat men zich nu en dan toch nog vergist.

Het hier te lande bestaande stelsel laten wij verder buiten beschouwing, wij willen echter een oogenblik aannemen over een ideaal vormschool te kunnen beschikken, die ideale krachten zou leveren, wanneer . . . . . de grondstof, het menschelijk individu, volmaakt was, doch die onder veel koren een bedenkelijke hoeveelheid kaf moet voortbrengen, omdat ons menschen nu eenmaal gebreken aankleven.

Hoe die school zou zijn ingericht doet voor ons betoog niet ter zake, daarvan hebben wij ook geen scherp begrensde voorstelling, ons geestesoog ziet haar als een in gouden zonneglans stralend, verrukking over ons brengend, opleidings-instituut, dat eenmaal werkelijkheid geworden, de volkomenheid deelachtig is.

De bezielde geodetische krachten die zij zal verschaffen zullen te rangschikken zijn in vier groepen, alle wetenschappelijk uitstekend onderlegd.

Groep I zal echter voor de practijk totaal onbruikbaar blijken;

groep II in dit opzicht te optimistisch gezind zijn;

groep III tegenover het werkdadig gedeelte ongenietbaar zwaar op de hand wezen; en

groep IV ten slotte, practisch alle goede eigenschappen in zich vereenigen.

De 1e groep valt voor de verwezenlijking van 't gedroomde

einddoel onzer propaganda vrijwel geheel weg, in de practijk werkzaam, zal zij onmiddellijk in eigenwetenschappelijk moeras smoren;

de 2e groep zal niet onder alle omstandigheden betrouwbaar werk leveren;

de 3e groep zal blind vertrouwen verdienen, maar als lijdende aan zin voor overdreven nauwkeurigheid, nergens mede gereed komen en reusachtig hooge financiëele offers vragen;

de 4e groep ten slotte zal aan alle te stellen eischen voldoen.

Zoo zal 't kadastrale paradijs der toekomst, gerekend tegen dat van het heden, in niets gewijzigd zijn; dezelfde persoonlijke hoedanigheden, waaronder die welke niet begeerd worden, thans bij de ambtenaren waar te nemen, zal men in het gedroomde Eden ook herkennen, evenwel in uiterst verfijnden vorm.

Intusschen zal, doch tegen enorme niet te schatten kosten, de mogelijkheid aanwezig blijken om het kadaster op den verlangden grondslag, met slakkengang, te vernieuwen, echter door middel van een met zorg uit de aanwezige, ieder in zijn soort volmaakte ambtenaren, saamgelezen hypervolmaakte opnemingsbrigade.

Over de wijze van instandhouding van het langs dezen weg verkregen kadaster met bewijskracht voor de grenzen, willen wij verder zwijgen, alleen merken wij op, de mogelijkheid van de instandhouding onder strikt behoud van den bereikten graad van nauwkeurigheid te mogen betwijfelen.

Geen voorschriften toch zijn, en geen toezicht is in staat, steeds en bij voortduring de gebreken te voorkomen, te ondervangen, eigen aan menschelijken arbeid.

Menschen zijn eenmaal geen marionetten, en waren zij het, waar zou dan de zelfbewuste hand te vinden zijn, die steeds op het juiste tijdstip aan het juiste touwtje trok, en zoo iedere niet gewilde beweging wist te verijdelen.

Nog rijst ten slotte de vraag, die wij ontkennend zouden willen beantwoorden: „of het kadaster met bewijskracht de moeite en de kosten waard zou zijn aan de oprichting en de bijhouding ervan verbonden".

Verdient het, in overweging nemende de onderscheidene factoren bij het vraagstuk betrokken, niet aanbeveling onze propaganda te richten, niet op een directe algemeene invoering van een kadaster met bewijskracht, doch op eene geleidelijke ontwikkeling van de

verschillende in tal van opzichten voor verbetering vatbare toestanden der instelling die wij dienen; op een langzamen overgang tot betere verhoudingen, daarbij geleid door de lessen der ervaring. Kan bij het ontwerpen van een plan tot hervorming, niet eene schifting worden gemaakt in terreinen waarvoor het tegenwoordige kadaster nog lange jaren belangrijke diensten vermag te bewijzen, wanneer aan de bijhouding krachtig en oordeelkundig de hand wordt gehouden, en in andere terreinen, waarvoor eene vernieuwing van het kadaster in de eerste plaats geboden wordt, èn om den slechten toestand der kaart, èn om de hooge waarde van de eigendommen.

Kan onze propaganda zich niet richten op het nemen van een bescheiden proef met de invoering van een kadaster met bewijskracht voor enkele centra, met name daar, waar door de ontwikkeling der steden de grondeigendom aan veelvuldige snelle wisselingen onderhevig is; waar de technische bemoeiingen dus niet zooveel verandering zouden behoeven te ondergaan en de beteekenis van het kadastrale bewijsmateriaal reeds nu door het publiek wordt gelijkgesteld met die van het kadaster met bewijskracht. Waar telkens blijkt, dat het vertrouwen in de goede werking der aanbevolen instelling door het aanvoeren van theoretische gronden niet kan gevestigd worden, daar moet o. i. eene propaganda worden gevoerd voor eene proefneming, die de gegevens levert ter beoordeeling van de mate van wenschelijkheid der voorgestelde hervorming onder verschillende omstandigheden, en indien dan die uitkomsten wijzen op niet voorziene bezwaren, dan zal zeker ieder onbevooroordeelde willen erkennen, dat de lessen der praktijk hem veel hebben geleerd, waaraan, rustig gezeten aan de studeertafel, zelfs niet door hem werd gedacht. Laten wij bekennen dat de wenschelijkheid en de uitvoerbaarheid thans nog niet op practische gronden voor ons vaststaan; laten wij ons eindoordeel opschorten tot later, mogelijk — eenigszins waarschijnlijk zelfs — luidt het dan anders, dan thans het geval is, zonder de nadere kennismaking met eene zooveel doenlijk tot de werkelijkheid naderende proefneming.

Te bespreken rest nog, hoe het te verklaren is, dat onze Vereeniging in den lande bekend staat, nagenoeg met uitsluiting van ieder ander onderwerp te verlangen, de invoering van een kadaster met bewijskracht; hoe zij op dat doode punt is gekomen, met wellicht bitter weinig kans, er ooit weer af te raken.

Zonder aarzelen geven wij hiervan de schuld aan onze statuten, aan de voosheid onzer organisatie, die voorschrijft, dat bestuursleden slechts drie jaar zitting hebben, en *niet* herkiesbaar zijn.

De bepaling der *niet*-herkiesbaarheid, waarvan gemis aan eenheid in de leiding het gevolg is, doodt bij het bestuur in zekere mate het initiatief, in zake aangelegenheden van algemeen maatschappelijk belang, waaraan het aandacht behoorde te schenken, waaraan het zich behoorde te geven.

Iets verder dan tot voorbereiden brengt men het in drie jaar bij belangrijke onderwerpen veelal niet, slechts weinigen gevoelen lust zoo ondankbare arbeid onder handen te nemen, en geen bestuurslid is ten slotte voldoende ingewijd in alle onderdeelen van het vereenigingsleven, om met één blik dat bestaan te kunnen omvatten, ook voor het deel, dat door verslagen in ons orgaan niet op den voorgrond trad.

Naast dit immer wisselende, weifelend heen en weer slingerende bestuur, staat, nagenoeg zonder medewerkers, de redactie van het Tijdschrift, die blijft, dus op den inhoud van het orgaan den stempel harer eigen meeningen en inzichten drukt, misschien slechts in schijn het gevoelen van de meerderheid der leden der Vereeniging weergevende.

Bij het ongezonde van deze verhouding behoeft niet te worden stilgestaan, bij eenig nadenken zal iedereen het ongewenschte van dien toestand inzien, en beseffen, dat, zal ons vereenigingsleven krachtig en gezond worden, eene herziening onzer statuten dringend noodig is.

Wij willen nog vluchtig aangeven in welke richting deze naar onze meening behoort plaats te grijpen,

Allereerst dient te vervallen de bepaling der *niet*-herkiesbaarheid van bestuursleden; dan make de redactie, onder behoud harer zelfstandigheid als zoodanig, deel uit van het bestuur en sta zij er niet naast, als thans het geval is. Nog worde niet jaarlijks één bestuurslid vervangen, doch hebben bestuur en redactie gezamenlijk zitting voor een bepaald aantal (3) jaren.

Het bestuurslid zonder functie worde penningmeester, het secretariaat kome aan de redactie.

Voorts worde een huishoudelijk reglement ontworpen, dat de waarneming der bestuursfunctiën en de onderlinge verhouding der bestuursleden behoorlijk regelt, alle willekeur in deze fnuikt.

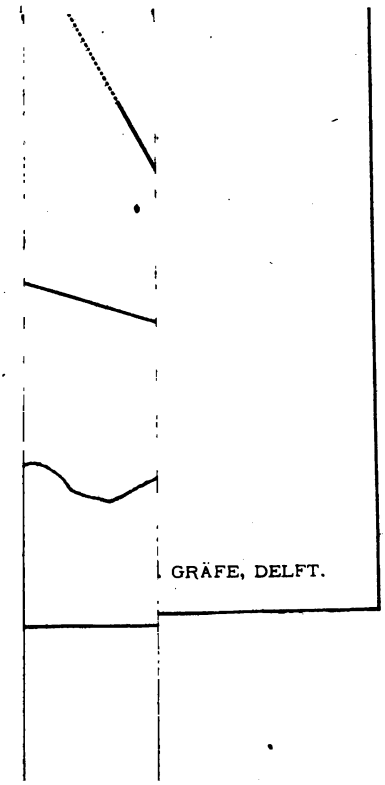
GRÄFE, DELFT.

Als arbeidsprogram wenschen wij, o.a. reorganisatie van den huidigen kadastralen dienst;

propaganda voor een betere opleiding, in aansluiting aan de eischen eenmaal door den ruilverkavelingsdienst te stellen;

onderzoek naar de wenschelijkheid der instelling van het ambt van stedelijk landmeter, van landmeter bij de spoorwegen, bij den waterstaat, enz. enz., om te geraken tot een eenheid in de opnemingen bij verschillende takken van dienst die tegemoet komt aan de eischen, aan die opnemingen van algemeen maatschappelijk en kadastraal standpunt te stellen.

De behartiging der materieele belangen behoeft niet buiten gesloten te worden; billijke wenschen brenge men op gepaste wijze onbevangen en vrijmoedig ter kennis der regeering.

Met kadastraal juridische vraagstukken geve men zich niet meer dan strikt noodig zal blijken, af; wij zijn technici, en behooren dat allereerst en boven alles te blijven.

Wij staan allerminst op het standpunt als zou onze organisatie niet langer reden van bestaan hebben, integendeel, meer dan ooit achten wij een bloeiend kadastraal vereenigingsleven eisch des tijds.

Daartoe komen wij echter nimmer, wanneer wij niet besluiten van ons program de algemeene invoering van een kadaster met bewijskracht voor de grenzen, te verwijderen.

Dit moge enkelen eenige moeite kosten, het offer moet gebracht, de droom onzer Vereeniging in het jongelingstijdperk, is ten einde, de strijd om het kadaster met bewijskracht kan niet worden voortgezet.

Laten wij het erkennen, aan een nog niet te dragen verantwoordelijkheid zijn wij ontkomen.

Laat ons, opgewekt, een nieuw leven te gemoet gaan, erkentelijk voor het vele goede, dat het verleden bracht.

C. W. HOFFMANN.
M. DE VOS.

Utrecht,
Leeuwarden, } September 1906.

Verslag van de Rijkscommissie voor graadmeting en waterpassing aangaande hare werkzaamheden gedurende het jaar 1905.

(Met kaart.)

Commissie.

In de samenstelling der commissie kwam geen verandering.

Betrekkingen met de buitenlandsche leden van de internationale vereeniging voor aardmeting.

In het jaar 1905 werd geen vergadering gehouden van de internationale vereeniging voor aardmeting.

Werkzaamheden der commissie.

De bemoeiingen der commissie betroffen in 1905:

de primaire driehoeksmeting;

de basismeting;

de secundaire driehoeksmeting;

de sterrekundige waarnemingen;

de slingerproeven.

Driehoeksmeting. Personeel.

Bij den aanvang van 1905 bestond het personeel voor de driehoeksmeting uit de volgende heeren:

de ingenieurs 1ste klasse N. Wildeboer en J. A. van Eyk Bijleveld; de ingenieurs E. A. J. H. Modderman, Cd. H. Bijl, J. Canters, J. B. de Hulster en J. W. Dieperink; de landmeters van het kadaster, gedetacheerd bij de commissie F. H. A. J. Bingen en Th. L. Kwisthout en den schrijver H. Vuurman.

De landmeter P. G. Marlet, die reeds gedurende de maanden November en December van 1904 in tijdelijken dienst van de commissie was, bleef zulks tot 9 Juni 1905.

Met den aanvang van 1906 en om op 15 Januari 1906 in dienst te treden werden de civiel-ingenieurs W. B. Peteri en H. Heyl benoemd als ingenieur der commissie.

Primaire driehoeksmeting. Terreinwerkzaamheden.

Op het terrein zijn in 1905 geene werkzaamheden uitgevoerd.

Door welwillende tusschenkomst van den inspecteur der Staatsbosschen, den heer E D. van Dissel, werd ter beveiliging van het driehoekspunt «Schoorl» het duin in de nabijheid daarvan vastgelegd.

Berekeningen.

Uit de in 1904 berekende voorloopige coördinaten der hoofd- en tusschenpunten van de groepen I en II van het driehoeksnet, werden voor elk punt berekend de richtingen naar en de afstanden tot omliggende punten van het driehoeksnet.

De oplossing der 65 normaalvergelijkingen van groep III werd door den ingenieur Modderman in den tijd van twee maanden voltooid.

De substitutie der gevonden correlaten in de correlatenvergelijkingen ter berekening der aan te brengen correcties, en de definitieve berekening van het hoofddriehoeksnet werden vervolgens ter hand genomen en voltooid.

Ter beoordeeling van den bereikten graad van nauwkeurigheid volgt hier de uitkomst van de berekening der middelbare fout in eene op het station vereffende richting, zooals die volgt uit de netsvereffening:

groep I 0″,375
» II 0″,336
» III 0″,306

De vereffening der tusschenpunten werd vervolgens onderhanden genomen en voltooid.

Op de bijgevoegde kaart worden de hoofd- en tusschenpunten van groep III met hunne verbindingslijnen voorgesteld.

Met de berekening der coördinaten in stereographische projectie van de punten in de derde groep van het net wordt een aanvang gemaakt.

Met het vervaardigen van de copij voor de publicatie der uitgevoerde metingen en berekeningen werd voortgegaan.

Basismeting.

Wederom werd teleurstelling ondervonden met de levering der voor de basismeting benoodigde toestellen.

Het in het vorig verslag genoemde toestel volgens Fransch model kwam in het bezit der commissie, maar moet nog veranderingen en aanvullingen ondergaan, alvorens met de proefmetingen kan worden begonnen

De in dezen toestel voorkomende kogelassen werkten zeer slecht; zij werden door de Deutsche Waffen- und Munitionsfabriken te Berlijn met voorkomendheid in orde gebracht.

De meter Ka, die reeds herhaaldelijk door ons werd gebruikt, werd op 29 Juni 1905 door de commissie van toezicht op de standaarden aan ons overgedragen.

Secundaire driehoeksmeting.

De terreinwerkzaamheden voor de secundaire driehoeksmeting werden ook dit jaar in aansluiting met die van het vorig jaar voortgezet. De verkenning werd in Mei aangevangen met drie ploegen. De eerste ploeg bestond uit den landmeter Bingen als chef en den ingenieur Dieperink; de tweede uit den ingenieur Bijl als chef en den landmeter Marlet, de

derde ploeg uit den landmeter Kwisthout als chef en den ingenieur de Hulster. Met den aanvang van de metingen werd een vierde ploeg gevormd.

De eerste twee ploegen bleven onveranderd, terwijl in de derde ploeg de ingenieur de Hulster door den ingenieur Canters werd vervangen. De ingenieur de Hulster trad nu op als chef van de vierde ploeg en werd tijdens de metingen in de maanden Juni, Juli en Augustus geassisteerd door den student aan de Technische Hoogeschool J. E. Moltzer. Nog valt hier te vermelden, dat juist bij het begin van de metingen de landmeter Marlet onverwacht ontslag aanvroeg en vervangen werd voor den duur der metingen door den student aan de Technische Hoogeschool G. H. H. Kluytmans.

De eerste ploeg zette de verkenning van het terrein bewesten de gebroken lijn Gorinchem—Dussen—Dongen—Alphen (N.-B.)-Blokken, noordwaarts begrensd door de gebroken lijn Gorinchem—Dordrecht—Rotterdam en zuidwaarts door de Belgische grenzen, voort.

Door haar werden de metingen uitgevoerd op de stations Ammerzoden I, Wijk (N.-B.), Dussen I, Baardwijk I, Dongen I, Haansberg, Loon op Zand, Alphen (N.-B.) Blokken, Ulicoten, Strijbeek, Castelresche heide en Chaam I, en aanvullingsmetingen op het station 's Hertogenbosch I.

Op alle stations werden tevens de noodige centreeringsmetingen gedaan. Bovendien geschiedden nog centreeringsmetingen op de stations Geertruidenberg, Biesbosch II, Overheide, Baerle-Hertog en Oirschot. De centreeringsmetingen te Oirschot werden verricht naar aanleiding van de gedeeltelijke instorting van dien toren op 12 December 1904.

Volgens deze laatste metingen is het waarnemingspunt boven op den toren tusschen 1904 en 1905 12 millimeters op den vroeger afgelegden weg teruggegaan en vrij wel gekomen op de plaats, die daarvoor in 1903 werd gevonden.

De tweede ploeg ving hare werkzaamheden aan met de voortzetting van de verkenning van het terrein bewesten de gebroken lijn Utrecht—Beest—Zaltbommel, zuidwaarts begrensd door de gebroken lijn, Zaltbommel—Gorinchem—Dordrecht—Rotterdam.

De verkenning van dit terrein werd na afloop van de metingen door den ingenieur Bijl vervolgd.

Door deze ploeg zijn de metingen met de noodige centreeringsmetingen verricht op de stations Ootmarsum I, Braamberg, Tubbergen, Bruine haar, Schardenbelt, Vroomshoop I, Lemelerberg, de Hollander, Rijssen I en Harikerberg.

De heer Kwisthout zette dezen zomer de verkenning van de Veluwe voort en kwam daarmee nagenoeg gereed.

Door hem werden de hoekmetingen voltooid op de navolgende stations: Duno, Imbosch, Kemperheide, Valkenhuizerveld, Galgenberg, Schaddeveld, Doesburg I, Steenderen I, Kranenburg, Hall, Solsberg, Scherpenberg, Voorst,

Zutphen I, Varenna en Duistervoorde, benevens aanvullingsmetingen op de stations Arnhem I, Elst I, Herveld I, terwijl op alle stations de noodige centreeringsmetingen geschiedden. Nog werden door hem de vastleggingssteenen geplaatst op de punten Fransche berg en Ugchelerbosch.

De vierde ploeg onder den ingenieur de Hulster volbracht de hoekmetingen met de noodige centreeringsmetingen op de stations Lochem, Almen, Deventer I, Gorssel I, Lettele, Wulleberg, Koningsbelt, Raalte en Olst I.

Na afloop der metingen vulde de heer de Hulster de verkenning van het terrein ten noorden van de gebroken lijn Gorinchem—Zaltbommel—Rhenen, oostwaarts begrensd door de Veluwe, in 1903 reeds uitgevoerd, gedeeltelijk verder aan.

De inrichtingen noodig voor de opstelling der instrumenten en voor de aanwijzing der driehoekspunten, welke niet op gebouwen gelegen zijn, werden in den loop van den zomer gemaakt, en de torens na voleinding der waarnemingen weer in hun vorigen staat teruggebracht

Nog zijn op de punten Hoogemoer, Waaybergen, Maalbergen en Zundertsche Schijf, pyramiden gebouwd, terwijl de bebouwingen op de torens te Kloetinge, Middelburg, Westkapelle, Aardenburg, Zierikzee, Goedereede, Rotterdam, Gouda, Monnikendam en Oosterhout zijn nagezien en waar noodig hersteld.

De bebouwing van de verschillende stations en het herstellen van de torens in hun vorigen staat geschiedde in hoofdzaak wederom door en onder leiding van een timmerman in vasten dienst, nadat hem daartoe de noodige gegevens waren verstrekt.

Gedurende de maand Mei werd voor deze werkzaamheden nog een tweede timmerman in dienst genomen.

De stand van de terreinwerkzaamheden wordt aangewezen op een bijgevoegd kaartje.

De berekeningen van de secundaire driehoeksmeting werden zooveel mogelijk voortgezet.

Sterrekundige waarnemingen

De waarnemingen ter bepaling van de breedteverandering werden door den heer Dr. H. J. Zwiers te Leiden regelmatig voortgezet. Daar eene fout in de aangenomen hoekwaarde van een omgang van de mikrometerschroef op de uitkomsten dier waarnemingen een invloed uitoefent welke van jaar tot jaar verandert en dus aanleiding zou kunnen geven tot eene schijnbare jaarlijksche wijziging van de breedte, was het wenschelijk die schroefwaarde nog nauwkeuriger te bepalen dan al reeds geschied was. Een groot aantal malen werden daarvoor verschillende poolsterren in hun grootste oostelijke of westelijke afwijking waargenomen.

Het voornemen bestaat om, zoodra de omstandigheden het toelaten, dit

belangrijke reductie-element ook, onafhankelijk van de waarnemingen, met den meridiaancirkel te bepalen.

De druk van de breedtebepaling van Ubagsberg volgens de Horrebow-Talcott-methode is ten einde gebracht; de verkregen uitkomst komt op zeer weinig na (0″,08) overeen met die welke door de metingen van zeniths-afstanden was verkregen.

Twee publicaties der commissie, de eene betreffende de breedte- en azimutbepalingen in 15 punten van het hoofddriehoeksnet, de andere betreffende de astronomische metingen in het driehoekspunt Ubagsberg werden verspreid.

Slingerproeven.

De hulptoestellen ter bepaling van den slingertijd van den slinger van Defforges, grootendeels in de Nederlandsche instrumentfabriek te Utrecht vervaardigd, doch aan de sterrenwacht te Leiden in menig opzicht gewijzigd, zijn op weinig na gereed.

In den zomer van 1905 ontvingen wij bericht van den instrumentmaker Stückrath te Friedenau, dat de door hem vervaardigde vierslinger-toestel gereed was. Daar de geheimraad prof. Helmert, directeur van het geodetische instituut te Potsdam, zich op ons verzoek welwillend had bereid verklaard de vier slingers te onderzoeken en den invloed van de temperatuur en den luchtdruk op den slingertijd te bepalen, werd de toestel door den instrumentmaker naar Potsdam en eerst na daar onderzocht te zijn naar Leiden verzonden.

Het bleek dat bij het onderzoek te Potsdam een der slingers vrij groote veranderingen had vertoond, die een hernieuwd onderzoek wenschelijk maakten. Geheimraad Helmert was dadelijk bereid dit weder te doen verrichten, zoodat de slingers naar Potsdam werden teruggezonden. Bij dit tweede onderzoek werden zeer bevredigende uitkomsten verkregen.

Voor de bepaling van den duur der slingertijden van de slingers van dezen toestel is noodig een uurwerk, hetgeen elke secunde een electrisch contact herstelt en verbreekt. Daartoe was bij Paul D. Nardin te Locle in Zwitserland een chronometer met electrische contactverbreking besteld, die in de maand November te Leiden werd ontvangen. De dagelijksche gangen van dezen chronometer, die voorzien is van een spiraal Guillaume van nikkelstaal, vertoonen eene zeer groote regelmatigheid. Er is natuurlijk een merkbaar verschil in den gang zoo de inrichting voor het sluiten en verbreken van het contact in of buiten werking wordt gesteld, maar de invloed van dat verschil kan gemakkelijk worden in rekening gebracht.

De Rijkscommissie voor Graadmeting en Waterpassing,

H. G. v. d. Sande Bakhuyzen, *Voorzitter.*
Hk. J. Heuvelink, *Secretaris.*

Leiden, / Delft, 6 April 1906.

Regeling van traktementen.

Op de Algemeene Vergadering van de Vereeniging voor Kadaster en Landmeetkunde, gehouden te Breda den 20^{en} Aug. j.l. nam ik de vrijheid de aandacht der aanwezigen voor een oogenblik te vragen voor de regeling der traktementen van de landmeters van het kadaster.

Waar ik het maximum van de bestaande regeling niet wilde verhoogen, vestigde ik vooral de opmerkzaamheid op de verbazend langzame promotie. De heer Hoffmann oordeelde het wenschelijk met het behandelen van dit onderwerp te wachten tot de staatscommissie, ingesteld bij K. B. d.d. 30 Juli 1906, haar taak heeft verricht, daar eventueel thans gedane voorstellen z. i. eenvoudig naar haar zullen worden doorgezonden.

Aanvankelijk legde ik mij bij dat oordeel neer, doch ik meen thans daarop te moeten terugkomen.

Ik geloof hiertoe verplicht te zijn om twee redenen.

Ten eerste is het onzeker, of de bedoelde commissie zich met dergelijke onderdeelen zal bezig houden, of wel zich meer zal bepalen tot het regelen der verschillende dienstverhoudingen.

Ten tweede heeft de ervaring geleerd, dat een Staatscommissie zeer langzaam arbeidt, wat in dit geval zeker niet aan gemis aan activiteit zal behoeven te worden toegeschreven, wijl de te verwerken stof zóó omvangrijk en belangrijk is. Het is dus te verwachten, dat wij eerst na geruimen tijd kennis zullen kunnen nemen van de voorstellen der commissie.

Al dien tijd en wie weet hoelang nog daarna, zal de bestaande regeling blijven werken ten nadeele van hen, die zich in de beste levensjaren met gering traktement moeten tevreden stellen; onbillijk ook voor velen, die als adspirant-landmeter in dienst zijn gekomen onder betere vooruitzichten.

Ik vestig hier de aandacht op het volgende feit

Met 1 Januari 1900 zijn een 15-tal jongelieden als adspirant-landmeter in functie getreden, onder de volgende omstandigheden: het korps landmeters, nominaal groot 190, was lang niet compleet, een honderdtal dier ambtenaren zijn geboren tusschen 1854 en 1860, terwijl er een veertigtal ouderen zijn. Het vooruitzicht bestond

dus, reeds bij aanstelling tot landmeter onmiddellijk te vallen in de 3e klasse, of anders toch zeer spoedig uit de vierde in de derde klasse over te gaan. Bezoldiging *f* 1400.— en ± 100 gulden voor particulier werk. Thans evenwel genieten de in Juli 1903 aangestelden allen *f* 1200.— tractement. 1 Jan. 1908 wordt dit verhoogd tot *f* 1400.— terwijl eerst 1 Jan. 1912 door hen een traktement zal worden genoten van *f* 1600.—. De eerste 8 jaren van hun dienst zijn dus door de nieuwe regeling financieel veel ongunstiger geworden. Vooral in de eerste 4 jaren is het verschil groot met de vorige regeling.

Nog meer zal het verschil in het oog springen, als zij volgens de voorlaatste regeling in de 1e klasse zouden zijn. Thans moeten zij wachten tot 1 Jan. 1928 om een traktement van *f* 2400.— te genieten, terwijl ze volgens de voorlaatste regeling waarschijnlijk reeds vroeger in de eerste klasse zouden vallen.

Zij hebben m. i. recht op de voordeelen der vorige regeling.

Later aangekomenen kunnen natuurlijk dien eisch niet doen gelden, daar zij konden weten, hoe de promotie geregeld was. Toch geldt ook voor hen de billijkheid van een snelleren vooruitgang. Takken van dienst, die, wat aard van werkzaamheden betreft voor een groot deel overeenkomen met de onze, doch die zij niet begeerden, omdat zij meenden bij het kadaster een werkkring te vinden meer in overeenstemming met hun aanleg en ontwikkeling, ook omdat zij aan hun studiën voor de praktijk, theoretische aan de tegenwoordige Technische Hoogeschool konden verbinden, zich dus op wetenschappelijk gebied hooger konden plaatsen, brengen veel spoediger promotie en verzekeren eerder een onafhankelijk bestaan.

De opzichters der telegraphie b.v. (Regeling bij K. B. 30 Maart 1906, met terugwerkende kracht tot 1 Jan.) krijgen de eerste verhooging van *f* 300.— na 2 jaar dienst, de tweede verhooging van *f* 300.— na 6 jaar dienst, de derde verhooging van *f* 200.— na 10 jaar dienst, en verder vierjaarlijksche verhoogingen van *f* 200.—.

Deze ambtenaren klimmen dus in de eerste jaren spoediger op, terwijl zij bovendien vroeger hun maximum bereiken, wat vooral met het oog op een mogelijke pensioneering op 55-jarigen leeftijd, naar aanleiding van art. 4d der wet van 9 Mei 1890, Stbl. N°. 78, zeer gewenscht is. Ware deze regeling geldig voor de ambtenaren van het kadaster (wat voor den eenen tak van dienst billijk is, moet

toch ook gelden voor andere, waar gelijksoortige eischen aan den arbeid gesteld worden) dan zouden wij als uitkomst verkrijgen:

bij	aanstelling	*f* 1200.—	(onveranderd)
na	2 jaar	„ 1500.—	
„	6 „	„ 1800.—	
„	10 „	„ 2000.—	
„	14 „	„ 2200.—	
„	18 „	„ 2400.—	
„	22 „	„ 2600.—	
„	26 „	„ 2800.—	(onveranderd).

Na 31 dienstjaren als landmeter (dus ongeveer het tijdstip, waarop men recht op pensioen kan doen gelden) dient volgens deze schaal het maximum-tractement als grondslag voor de pensioenberekening.

De regeling beveelt zich bovendien voor de verhouding tusschen landmeters en teekenaars nog om de volgende reden aan:

Art. 114 Circulaire N°. 1300, luidt:

„De teekenaars zijn met betrekking tot hun dienstwerk, ondergeschikt aan de ambtenaren, bij wie zij worden werkzaam gesteld."

Hoe vaak zal zich nu het geval niet voordoen, dat een teekenaar wordt werkzaam gesteld onder een landmeter, lager bezoldigd dan de teekenaar. Deze toch heeft op 55-jarigen leeftijd *f* 1500.— traktement, de landmeter met ruim 7 dienstjaren nog *f* 1400.—.

De kans op een dergelijk geval wordt door de voorgestelde schaal werkelijk minder.

Natuurlijk zou deze regeling, kwam zij tot stand, aan den Staat offers kosten; echter niet zoo groot als men oppervlakkig meent.

Velen, die thans toelage genieten, als overgangsmaatregel vastgesteld bij K. B. d.d. 10 Febr. 1900, zullen daarvoor niet meer in aanmerking komen, en waar nu, afgezien hiervan, bovendien de opbrengst van het particulier werk meer en meer stijgt, kan wellicht van dit fonds een gedeelte aangewend worden om billijker verhoudingen in het leven te roepen.

Moge mijn voorstel in gunstige overweging worden genomen.

W. Vrugginк.

Breda, November 1906.

Koloniaal Verslag van 1906.

I. NEDERLANDSCH (OOST-)INDIË.

HOOFDSTUK D. § 3. *Topographische Dienst.*

In verband met de voorstellen van de in November 1900 aangewezen commissie voor de centralisatie van de in Indië verricht wordende terreinopnemingen en kaarteeringswerkzaamheden (zie K. V. 1905, kol. 99), zijn bij Gouv. Bt. 2 Nov. 1905 N°. 30 gedeeltelijk buiten werking gesteld de bij Ind. St. 1879 N° 164 vastgestelde bepalingen tot regeling van den werkkring van het kadaster in Nederlandsch-Indië, met dien verstande, dat de verschillende landrente-sectiën van het kadaster, alsmede de zoogenaamde kadastraal-statistieke bureaux, naar gelang zij daarvoor in aanmerking komen, zoo spoedig doenlijk zullen worden opgeheven op de tijdstippen, die daartoe nader door den directeur van binnenlandsch bestuur, in overleg met de chefs van den topographischen dienst en van het kadaster, zullen worden aangewezen. Voorts is machtiging verleend om, ten behoeve van de geleidelijke uitbreiding van den topographischen dienst, 2 landrente-opnemingsbrigades tijdelijk tot ult. December 1905, of zooveel korter als noodig zal blijken, boven de formatie van het Nederlandsch-Indische leger te voeren, en is tevens bepaald dat de landrente-opnemingswerkzaamheden voortaan zullen behooren tot den werkkring van den topographischen dienst. Verder zijn bij genoemd besluit enkele regelingen getroffen omtrent den overgang van het vrijkomende inlandsche kadasterpersoneel bij de inspectie der landelijke inkomsten en der verplichte diensten en bij den topographischen dienst.

Met het oog op de in November 1905 door den directeur van binnenlandsch bestuur bevolen opheffing van de Preangermeetsectie en van 25 daartoe reeds in aanmerking komende, zoogenaamd kadastraal-statistieke bureaux in de residentiën Madioen, Semarang, Pekalongan, Kedoe en Banjoemas van den kadastralen dienst, is bij den topographischen dienst tot oprichting van de eerste landrente-opnemingsbrigade overgegaan. Deze brigade is in 2 sectiën gesplitst, waarvan de eerste, met hoofdkwartier te Magelang (Kedoe), belast werd met de voortzetting van het reeds sedert 1903 (zie K. V. 1904, kol 130, en 1905, kol. 99), bij wijze van proef, door personeel van den topographischen dienst in de voormalige residentie Kedoe verrichte landrente-opnemingswerk — uitgevoerd werden reeds de landrente-metingen in de districten Grabag, Bandongan, Temanggoeng, Tjandirata, Parakan en Kaloran —, terwijl aan de tweede sectie de eerste tienjaarlijksche herziening van de landrente-kaarten van de Preanger

Regentschappen werd opgedragen. Ten einde de metingen voortaan gelijken tred te doen houden met de klasseer- en andere werkzaamheden van het eigenlijke landrente-personeel, zal eerst later tot de oprichting van een tweede landrente-opnemingsbrigade worden overgegaan. In het geheel werden in 1905, ten behoeve van de landrente, opgenomen en in kaart gebracht 108114 bouws.

Omtrent hetgeen in 1905 verricht is door de overige onderdeelen van den topographischen dienst valt het volgende te vermelden.

In Zuid-Sumatra zijn de verkenningen tot het opsporen van geschikte secundaire en tertiaire driehoekspunten voltooid in de afdeeling Lais (zie K. V. 1905, kol. 99) en aangevangen in de afdeeling Moko Moko der residentie Benkoelen. Een aanvang werd gemaakt met het onderzoek naar geschikte primaire punten ten behoeve van een hoofddriehoeksketting [1]), die, uitgaande van den ketting in Benkoelen, loopt door de landstreken Soengei Tenang en Serampas (Djambi) en door het landschap Korintji, in aansluiting aan het primaire net van Sumatra's Westkust. Pilaren zijn gebouwd op 3 secundaire en 47 tertiaire punten in de residentie Benkoelen, zoodat op ult. 1905, behalve 33 punten van het hoofdriehoeksnet, 58 secundaire en 625 tertiaire punten blijvend op het terrein waren aangegeven. Secundaire hoekmetingen zijn uitgevoerd op 3 stations der 1ste, 11 stations der 2de en 8 stations der 3de orde, deze laatste met inbegrip van 6 zoogenaamde hulppunten, tevens dienend voor vastlegging van andere punten der 3de orde. De coördinaten zijn berekend van 10 secundaire en 49 tertiaire punten. In het geheel waren op ult. 1905 de coördinaten berekend van 36 primaire, 50 secundaire en 509 tertiaire punten. De driehoeksmeting in de residentie Palembang is ten einde gebracht.

In het belang van de astronomische plaatsbepalingen in het oostelijk laagland der residentie Palembang (zie t. a. p.) en van de residentie Lampongsche Districten, zijn, respectievelijk uit Palembang en Menggalo, reizen ondernomen langs de Moesi (Palembang) de Toelang Bawang (Lampongsche Districten) en verschillende andere rivieren in die gewesten. In het geheel zijn in 1905, behalve ter hoofdplaats Palembang, sterrekundige waarnemingen verricht op 29 stations in de residentie van dien naam en op 7 stations in de Lampongsche Districten, inbegrepen de 4 aansluitingspunten met het driehoeksnet van Zuid-Sumatra. Alle stations zijn door pilaren verzekerd en de coördinaten berekend. De topographische opneming van Sumatra's Westkust werd in den loop van 1905, wat veldwerk aangaat geheel (56917,1 K. M².), en, wat teekenwerk betreft, bijna geheel voltooid. In dat jaar werden 5367,6 K.M². in kaart gebracht door de 1ste en 3de opnemingsbrigade, met hoofdkwartieren respectievelijk in

---

[1]) Een eerste ontwerp voor een dergelijke keten kwam gereed.

Padang Sidempoean en Taroetoeng (Tapanoeli). In het begin van 1906 zijn beide brigades naar Zuid-Sumatra overgegaan.

De 2de opnemingsbrigade — sedert 1 Mei 1905 met hoofdkwartier te Bandoeng (Preanger Regentschappen) — beëindigde de herziening van de detailbladen der residentie Batavia in haren vroegeren omvang, en zette hare werkzaamheden in de Preanger Regentschappen geregeld voort. Bij het einde van 1905 waren, op de schaal 1 : 20000, van eerstgenoemde residentie 6727 K.M². en van de Preanger Regentschappen 3480,9 K.M². herzien. Gedurende dat jaar zijn 1491, 9 K.M². volooid.

. . . . . .

Bij Gouv. Bt. 17 Maart 1906 N°. 48 (Bijbl. Ind St. N°. 6447) is eene permanente commissie ingesteld voor opnemings- en karteeringswerkzaamheden in Nederlandsch-Indië, ten einde de noodige maatregelen te treffen om in 't vervolg een herhaald opmeten van éénzelfde terrein of terreingedeelte zooveel mogelijk te voorkomen.

Hoofdstuk F. § 3.

Burgerlijk recht, Handelsrecht en Burgerlijke Rechtsvordering.

Overschrijving van vaste goederen. Een definitieve regeling voor de storting in 's lands kas van de door landsdienaren genoten wordende emolumenten wegens in- en overschrijving van vaste goederen is getroffen bij Ord. van 27 Maart 1905 (Ind. St. N°. 227).

Met betrekking tot de in- en overschrijving van onroerende goederen in de residentie Djambi zijn maatregelen genomen bij Ord. van 27 Juni 1906 (Ind. St. N°. 295).

Voor bijzondere voorzieningen nopens dit onderwerp zij verwezen naar Ind. St. 1905 N°. 318 en 1906 N°. 29.

Hoofdstuk J. V. *Agrarische en kadastrale opnemingen.*

§ 1. *Agrarische opnemingen.* In de residentie Bali en Lombok was één inlandsche landmeter, onder den controleur voor de landrente en agrarische aangelegenheden, werkzaam in het belang van de bijhouding, aanvulling en herziening der reeds verzamelde gegevens omtrent de bouwgronden in de afdeelingen Boeleleng en Djembrana. Voorts waren twee inlandsche landmeters belast met de aanvulling en verbetering van de agrarische gegevens voor West-Lombok, zoomede met de opneming en kaarteering van gronden, welke, omdat hunne opbrengst wordt gebezigd voor instellingen van openbaren of godsdienstigen aard, zijn vrijgesteld met de heffing der als „padjeq" en „oepeti" bekende belastingen (vlg. Ind. St. 1904 N°s. 275 en 276).

Door het op Lombok tijdelijk werkzaam gestelde kadasterpersoneel, be-

staande uit 1 landmeter en 14 mantri's is in Midden-Lombok desa'sgewijze bewerkt een complex van 41894 bouws (5640 perceelen), en zijn van 13682 bouws grondregisters vervaardigd.

In het gouvernement Celebes en onderhoorigheden zijn 17 perceelen, gezamenlijk 527 bouws groot, ornaments- (regents-) velden gemeten.

§ 2. *Kadaster.*

Bij het einde van 1905 waren bij den kadastralen dienst werkzaam 43 Europeesche ambtenaren, benevens 1 commies, 8 klerken en 278 mantri's. Hiervan waren aangewezen voor het hoofdbureau te Batavia en de inspectie-afdeelingen Semarang en Soerabaja 3 ingenieurs, 1 adjunct-landmeter, 1 commies en 7 mantri's.

Voor de metingen en het verzamelen van gegevens ten behoeve van de landrenteregeling was in de residentie Pasoeroean op ult. 1905 nog werkzaam 1 opmetingssectie, met 1 landmeter, 2 adjunct-landmeters en 30 mantri's, terwijl 50 mantri's ter beschikking waren van den inspecteur van de landelijke inkomsten en verplichte diensten voor het verrichten van verschillende, hun door dien ambtenaar op te dragen werkzaamheden. Van de residentie Kediri zijn de landrente-kaarten en registers der laatst-gemeten districten bewerkt door 1 adjunct-landmeter, en 17 mantri's, behoorende tot de in Augustus 1905 opgeheven opmetingssectie in dat gewest.

Met de herziening en omwerking van de kaarten der voormalige kadastraal-statistieke opneming, met het doel om ze te kunnen doen dienen voor den landrente-aanslag op den voet der Preanger-regeling, is voortgegaan in Pekalongan, Kedoe en Banjoemas.

Over hoeveel bouws en perceelen de landrentemetingen in 1905 zich uitstrekten, blijkt uit het overzicht sub III van bijlage E, waarin ook enkele andere der voornaamste verrichtingen van het kadaster over 1905 onder cijfers zijn gebracht.

Zooals reeds in hoofdst. D, § 3, is vermeld, zijn, ingevolge Gouv. Bt. 2 Nov. 1905 N°. 30, de landrente-werkzaamheden van het kadaster aan den topographischen dienst van het departement van oorlog opgedragen. In verband hiermede zijn op ult. 1905 opgeheven de opmetingssectie te Tasikmalaja (Preanger Regentschappen), zoomede 25 zoogenaamde kadastraal-statistieke bureaux in de residentiën Cheribon, Pekalongan, Semarang, Madioen, Kedoe en Banjoemas.

De kadastrale metingen in de residentie Ternate en onderhoorigheden werden beëindigd en die van Menado voortgezet, terwijl op 1 Januari 1906 een aanvang is gemaakt met de kadastrale opneming van de hoofdplaats Bandjermasin (Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo) (Gouv. Bt. 21 Dec. 1905 N°. 26).

Op Billiton zijn meetbrieven vervaardigd voor de ter hoofdplaats Tand-

joeng Pandan in eigendom af te stane, tot dusver zonder titel door Chineezen bezeten perceelen binnen de afgebrande Chineesche wijk aldaar.

In Bantam zijn zeevischvijvers opgemeten tot eene totale uitgestrektheid van 1700 bouws.

Bij Gouv. Bt. 25 Oct. 1905 N°. 22 is machtiging verleend tot de kadastrale opneming en kaarteering van de ornaments-bezittingen van den gewezen vorst van Boni (Celebes en onderhoorigheden). Door het kadasterpersoneel zijn voorts in 1905 nog diensten verricht in verband met onteigeningen ten behoeve van den aanleg van nieuwe wegen en spoorwegen, de vaststelling van den nieuwen verpondingsaanslag over het tijdvak 1905—1909, het opmaken van meetbrieven voor den afstand in eigendom van gronden, behoorende tot het domein Bloeboer (Batavia), de opmeting van gouvernements-kinatuinen in de Preanger Regentschappen, het vestigen van erfpachtsrechten ten behoeve van minvermogende Europeanen en met hen gelijkgestelden, de hermetingen en opmetingen van erfpachtsperceelen of gedeelten daarvan, de hermeting en uitzetting van proefsnitvelden in de residentie Rembang en in de afdeeling Demak (Semarang), en de regeling van ambtsvelden.

Aan ten bate van den lande ontvangen salarissen voor verrichtingen vanwege het kadaster ten gerieve van het publiek is over 1905 in 's lands kas gestort *f* 57,363, tegen *f* 47,636 in 1904.

Voor de verschillende kadastrale en statistieke opnemingen (met inbegrip van de uitgaven voor de metingen op Lombok en de kosten voor het onderhoud van alle triangulatiepilaren) is in 1905 uitgegeven (volgens de voorloopige boekingen) *f* 573,446, tegen *f* 606,675 (verbeterde opgaaf) in 1904.

II. SURINAME.

M. *Financieele Zaken.*

Hypotheekkantoor. In den loop van het jaar 1905 werden aangeboden 248 paar borderellen van hypothecaire inschrijving tot een gezamenlijk bedrag van *f* 701799,60.

Hieronder zijn begrepen 39 inschrijvingen ten behoeve van *f* 203808,57 wegens voorwaardelijke en eventueele schulden.

Ten behoeve van het Immigratiefonds zijne geene inschrijvingen genomen.

Ten behoeve van de Surinaamsche Bank werden ingeschreven 28 hypotheken op huizen en erven tot een bedrag van *f* 44750 en 15 krediethypotheken, te zamen tot een bedrag van *f* 32250.

Ten verzoeke van de Bank werden doorgehaald 38 hypotheken op huizen en erven tot een bedrag van *f* 92180, 3 op plantages en gronden tot een bedrag van *f* 44700, benevens 9 krediethypotheken te zamen bedragende *f* 40550.

De door deze instelling bedongen rente bedroeg, behoudens enkele uitzonderingen, $5^1/_2$ pct. 's jaars.

Het totaal bedrag der op 31 December 1905 bestaande inschrijvingen beliep *f* 4569183,35, waaronder *f* 888161,37 voor voorwaardelijke en eventueele schulden en *f* 101992,70 ten behoeve van het immigratiefonds

Ter overschrijving werden aangeboden 350 akten, waaronder 219 van verkoop en koop, 41 van openbare veilingen en toewijzing, 56 grondbrieven, 2 ruilingen, 10 akten van bekrachtiging, 9 van schenking, 1 van oprichting van naamlooze vennootschap, 7 gouvernementsresolutiën, houdende terugneming in den boezem van het domein van grond, indertijd in allodialen eigendom en erfelijk bezit afgestaan, 4 akten van rectificatie en 1 van vestiging van erfdienstbaarheid.

182 getuigschriften omtrent bezwaarheid werden afgegeven en 261 inzagen in de registers verleend.

Ten behoeve van de koloniale kas werd aan salaris ontvangen *f* 2181 76[5].

Uit de Indische Begrooting voor 1907.

Hoofdstuk I. *Uitgaven in Nederland.*

Art. 1. *Onderafdeeling 25.* Kadaster.

a. Reproductie van uit Indië ontvangen kaarten en alle daarmede in verband staande uitgaven . . . . . *f* 15000

b. Aanschaffing en uitzending van instrumenten en andere benoodigdheden voor den dienst van het kadaster . . . *Memorie.*

(Hieraan is vermoedelijk in 1907 geen behoefte).

Hoofdstuk II. *Uitgaven in Nederlandsch-Indië.*

Art. I. *Onderafdeeling 55.* Kadaster.

a. Traktementen en toelagen van het personeel bij den kadastralen dienst . . . . . *f* 273180

Specificatie:

3 ingenieurs, 1 der 1ste, 1 der 2de, 1 der 3de klasse à *f* 12000, *f* 10200 en *f* 8400 . . . . . » 30600

3 bewaarders, 1 der 1ste, 1 der 2de, 1 der 3de klasse à *f* 9600, *f* 8400 en *f* 7200 . . . . . » 25200

12 landmeters, 4 der 1ste, 4 der 2de, 4 der 3de klasse à *f* 7200, *f* 6300 en *f* 5400 . . . . . » 75600

19 adjunct-landmeters, 7 der 1ste, 6 der 2de, 6 der 3de klasse à f 3600, f 3000 en f 2400	f	57 600
1 derde commies	»	1 800
klerkengelden	»	7 800
8 hoofdmantris à f 1200	»	9 600
72 mantris, 16 der 1ste, 24 der 2de, 32 der 3de klasse à f 900, f 720 en f 540	»	48 960
40 élèves à f 240	»	9 600
21 oppassers à f 120	»	2 640
toelagen	»	3 780

De vermindering houdt verband met de overdracht van werkzaamheden aan den topographischen dienst.

b. Kantoor-, teeken- en schrijfbehoeften, gedrukten, instrumenten en meubelen	f	7 020
Voor 3 ingenieurs à f 400 en f 150	»	700
Voor 3 bewaarders à f 240 en f 180	»	600
» 2 chefs van metingen à f 150	»	300
» 16 chefs van bureau's à f 120	»	1 920
In het algemeen voor instrumenten, meubilair, teekenbehoeften, enz.	»	3 500
c. Reis- en verblijfkosten	»	27 900
Voor 3 ingenieurs	»	5 500
» 8 bewaarders	»	1 800
» chefs van metingen en bureau's	»	20 600
d. Koelieloonen, baken, piketten en verdere uitgaven	»	6 900
e. Onderhoud van en herstelling aan de merkteekens, dienende tot verzekering van driehoeks- of hoogtepunten	»	11 160

Behalve als een gevolg van de reorganisatie van den kadastralen dienst is de raming voor onderdeel *d* ook verminderd door overbrenging van een deel der uitgaven naar onderdeel *e*.

Vergelijking dezer onderdeelen voor 1902—1907.

	1902.	1903.	1904.	1905.	Raming 1907.
a	f 480 307	f 479 988	f 481 627	f 467 594	f 273 180
b	» 14 771	» 15 229	» 15 941	» 11 372	» 7 020
c	» 39 889	» 38 447	» 42 115	» 38 321	» 27 900
d	» 59 612	» 61 701	» 60 454	» 55 898	» 6 900
e	» 11 600	» 11 600	» 11 600	» 11 600	» 11 160

Onderafdeeling 111.

a.	Hoofdbureau van den topographischen dienst.	*f* 19546

Onderafdeeling 112.

b.	Triangulatiebrigade.	» 116350
c.	Opnemingsbrigades.	» 168728
d.	Landrente opnemingsbrigades	» 92474
e.	Opleidingsbrigade	» 120504
f.	Topographische inrichting	» 40178
g.	Photographische werkplaats.	» 14324
h.	Lithographische werkplaats	» 34448
i.	Instrumentmakerswinkel.	» 6531
j.	Boekbinderij	» 480
		f 613563

Deze onderafdeeling is verhoogd met de kosten, verbonden aan de uitbreiding van den topographischen dienst, als gevolg van de overbrenging bij dien dienst van de terreinopnemingen en kaarteeringswerkzaamheden voor de verschillende diensten.

De uitbreiding, die reeds voor een groot deel bij wijze van tijdelijken maatregel tot stand kwam, zal moeten bestaan uit 2 landrente-opnemingsbrigades, tezamen sterk: 2 luitenants, brigade-chefs, 4 adjudant-onderofficieren en 4 sergeant-majoors-opnemers, 32 inlandsche topografen, waarvan 5 der 1ste, 9 der 2de en 18 der 3de klasse en 32 inlandsche élève-topografen, terwijl in verband daarmede versterkt zullen moeten worden:

1°. de opleidingsbrigade met 2 adjudant-onderofficieren en 2 korporaal-opnemers;

2°. de photographische werkplaats met 1 adjudant-onderofficier 1ste helper photograaf en 2 inlandsche retoucheurs, waarvan 1 der 1ste en 1 der 2de klasse;

3°. de lithographische werkplaats met 1 eerste steendrukker (burgerambtenaar) 1 sergeant-majoor steendrukker, 1 inlandsche steendrukker der 2de klasse en 4 inlandsche handlangers;

4°. de instrumentmakerswinkel met 1 sergeant-majoor 2de helper instrumentmaker en 2 inlandsche handlangers.

De hier besproken maatregelen hebben eene verhooging van uitgaven tengevolge van *f* 114256, waarvan *f* 109984 op deze onderafdeeling.

Nu de formatie van den topographischen dienst in verband met de uitbreiding van dien tak van dienst ten behoeve van de centralisatie der opnemings- en kaarteeringswerkzaamheden, ongeveer in haar geheel op nieuw moet worden vastgesteld, zal tevens uitvoering worden gegeven

aan het reeds lang bestaande voornemen om genoemden dienst niet meer als onderdeel van den generalen staf, doch onder een afzonderlijk hoofd in de legerformatie op te nemen.

De zelfstandigheid van den chef van den topographischen dienst en zijne daaruit voortvloeiende rechtstreeksche verbinding tot den chef van het departement van oorlog wordt bovendien, vooral in verband met de veelvuldige aanraking met de verschillende departementen in zake den opnemings- en kaarteeringsarbeid, voor eene spoedige afdoening van zaken zeer gewenscht.

Bij de beoordeeling van de hoogere uitgaven, die hier in het vooruitzicht gesteld worden, is niet voorbij te zien, dat de centralisatie van de kaarteeringswerkzaamheden elders tot aanzienlijke verlaging van de begrooting heeft geleid; in de IV^de afdeeling toch is onderafdeeling a. met ± f 220000 verminderd.

Indische Middelenwet.

41. Kadaster.	Opbrengst	1902.	f 52498
	»	1903.	» 48401
	»	1904.	» 47630
(Voorloopige opgaaf)	»	1905.	» 57352
Raming		1907.	» 52000

Uit de Staatsbegrooting voor 1907. [1])

Hoofdstuk VII B.

V^de Afdeeling.

Art. 23. Onderdeel k. Tractementen van de controleurs van het kadaster (getal 23) f 2000 à f 3600. . . . . f 65719, f 67100, f 56900.

Onderdeel l. Traktementen van de adjunct-controleurs van het kadaster (getal 2) f 1600. . . . . f 3200, f 19850, f 21134.

Onderdeel m. Traktementen van de surnumerairs van het kadaster (getal 6) f 1000. . . . . f 6000, f 8000, f 6705.

---

[1]) De bedragen achter elk onderdeel vermeld hebben de volgende beteekenis: Raming voor 1907; toegestaan voor 1906; uitgaven gedaan of nog te doen voor 1905.

Onderdeel n. Vergoeding voor reis- en verblijfkosten van de controleurs en de adjunct-controleurs van het kadaster *f* 400 à *f* 800 . . . . . *f* 11650, *f* 11650, *f* 11049.

Onderdeel ii. Bureelkosten, artikelgelden, toelagen en vergoedingen van de controleurs en adjunct-controleurs van het kadaster *f* 50 à *f* 795 en artikelgelden . . . . . *f* 16000, *f* 16000, *f* 15623.

Art. 39. Uitgaven tengevolge van de wettelijke bepalingen betreffende de herziening van de belastbare opbrengst der gebouwde eigendommen . . . . . *f* 10000, 55000, *f* 182127.

(Naar zich laat aanzien zullen de uitkomsten der herziening in den loop van 1907 in de kadastrale leggers kunnen worden toegepast. De aangevraagde som strekt mede voor belooning deswege).

VI^de^ Afdeeling.

Art. 41. Onderdeel n. Traktementen van de ingenieurs-verificateur van het kadaster (getal 12) *f* 3500 à *f* 3800 . *f* 43800, *f* 43800, *f* 42808.

Onderdeel o. Traktementen van de landmeters van het kadaster (getal 172) *f* 1200 à *f* 2800 . . . . . *f* 378000, *f* 383000, *f* 366516.

(De lagere raming is 't gevolg van het op aanvraag verleenen van eervol ontslag aan landmeters met maximum traktement, wier opvolgers voorloopig eene lagere bezoldiging zullen genieten en door het geringer aantal verhoogingen dat in 1907 te wachten is vergeleken met dat in 1906).

Onderdeel p. Traktementen van de boekhouders van het kadaster (getal 20) *f* 900 à *f* 1800. . . . . *f* 30600, *f* 28075, *f* 25350.

(Periodieke traktementsverhooging en het aanstellen van nog twee boekhouders maken verhooging noodig).

Onderdeel q. Traktementen van de teekenaars van het kadaster (getal 75) *f* 600 à *f* 1500. . . . . *f* 66500, *f* 65000, *f* 57375.

(Gevolg van periodieke traktementsverhooging.)

Onderdeel r. Toelagen aan ingenieurs-verificateur, landmeters, boekhouders en teekenaars van het kadaster . . . . . *f* 5000.

(Deze gelden worden aangevraagd voor uitbreiding van het stelsel van standplaats-toelagen. Waar ambtenaren van de directe belastingen en van de registratie en domeinen te Amsterdam en Rotterdam die toelagen genieten, wordt het billijk geacht deze ook aan de ambtenaren van het kadaster in genoemde plaatsen toe te kennen.)

Onderdeel s. Toelagen aan de adspirant-landmeters (getal 40) *f* 540 à *f* 720 . . . . . *f* 18000, *f* 20860, *f* 16988.
(Door benoeming tot landmeter van de oudste adspirant-landmeters, die de maximumtoelage genieten en de aanstelling van nieuwe adspirant-landmeters op het minimum der toelage, kan de raming lager zijn).

Onderdeel t. Toelagen aan de bewaarders van de hypotheken en het kadaster tot bezoldiging van klerken ten behoeve van den kadastralen dienst en traktementen van Rijksklerken bij de bewaarders van de hypotheken en het kadaster. . . . . *f* 60000, *f* 58500, *f* 48853.
(De hoogere raming is noodig zoowel voor periodieke traktementsverhooging, als voor bevordering tot hoogere klasse.
Ook zal het aantal rijksklerken eenigszins grooter worden).

Art. 43. Onderdeel b Reis- en verblijfkosten, vacatiegelden van examinatoren, kosten verbonden aan het houden van examens en kosten van commissiën . . . . . *f* 6000, *f* 2600, *f* 6126.
(Het voornemen bestaat in 1907 te houden examen voor surnumerair der registratie en domeinen, voor landmeter, boekhouder en adspirant-landmeter van het kadaster).

Onderdeel c. Kosten van dienstreizen en verplaatsing van ambtenaren van het kadaster . . . . . *f* 40000, *f* 40000, *f* 36940.

Art. 44. Onderdeel c. Uitschotten voor het kadaster. . . . . *f* 23000, *f* 21000, *f* 21919.
(In verband met de uitgaven voor 1905 is de raming met *f* 2000 verhoogd).

Art. 45. Subsidie aan de rijkscommissie voor graadmeting en waterpassing ten behoeve van de nieuwe secundaire driehoeksmeting, alsmede traktementen van de bij die commissie werkzaam gestelde landmeters van het kadaster . . . . . *f* 40000, *f* 40000, *f* 30800.

Wet op de Middelen.

88. *Ontvangsten wegens verrichtingen betrekkelijk het kadaster.* In de laatste jaren is deze ontvangst steeds stijgende. Voor 1907 wordt daarom een bedrag geraamd dat iets hooger is dan de middensom van de opbrengst der laatste drie jaren. Die middensom is *f* 70940 en de raming *f* 71000.

Opbrengst	1905	*f* 71599.
Raming	1906	» 70000.
»	1907	» 71000.

89. *Opbrengst van het door de landmeters van het kadaster voor particulieren verricht werk, na aftrek van het hun daarvan toekomend gedeelte.* Met het oog op de ontvangsten in 1903, 1904 en 1905, respectievelijk ad *f* 45891, *f* 47065 en *f* 48141, wordt de raming voor 1907 op *f* 49000 gesteld, zijnde *f* 2000 hooger dan voor 1906.

Opbrengst	1905	*f* 48141.
Raming	1906	» 47000.
»	1907	» 49000.

Tweede Kamer. Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1907.

VII^de^ HOOFDSTUK B. (*Financiën.*)

Voorloopig Verslag.

V^de^ Afdeeling.

Art. 39. Enkele leden zouden gaarne vernemen, wanneer de Minister de belastinghefffing op den grondslag van de uitkomsten der herziening denkt in te voeren.

Memorie van Antwoord.

V^de^ Afdeeling.

Art. 39. *Herzieniug gebouwde eigendommen.* De ondergeteekende hoopt dat in het begin van het jaar 1907 zal kunnen worden ingediend een ontwerp van wet als bedoeld in art. 36 der wet van 2 Mei 1897 (*Staatsblad* N°. 124), tot vaststelling van het bedrag der belasting naar de uitkomsten van de herziening van de belastbare opbrengst der gebouwde eigendommen in het jaar 1908 te heffen.

BERICHTEN.

Bij *Kon. Besl. van 30 November 1906, N°. 40,* is eervol ontslag verleend aan F. H. Kok, op zijn verzoek, uit zijne betrekking van bewaarder van de hypotheken, het kadaster en de scheepsbewijzen te *Roermond.*

Topographische dienst.

De Minister van Oorlog brengt ter kennis van de autoriteiten, dat het blad N°. 53 (*Sluis*), der chromo-topographische kaart op de schaal van 1 : 50,000, verschenen is.

Verplaatsingen van Landmeters.

Met 1 Mei 1907:
J. G. A. Boon van *'s-Hertogenbosch* naar *Zutphen.*
W. den Hartogh van *Utrecht* naar *Groningen.*
D. Balfoort van *'s-Gravenhage* naar *'s-Hertogenbosch.*

Verplaatsingen van Teekenaars.

Met 1 Januari 1907:
W. P. van Melle van *'s-Hertogenbosch* naar *Amsterdam.*
W. J. van Bellen van *Nijmegen* naar *Arnhem.*

Prof. Dr. J. A. C. OUDEMANS. †
16 December 1827. — 14 December 1906.

In de op 29 December 1906 te *Amsterdam* gehouden gewone vergadering van de *Wis- en natuurkundige afdeeling* der *Koninklijke Akademie van Wetenschappen*, hield de Voorzitter, Prof. Dr. H. G. van de Sande Bakhuijzen de volgende gedachtenis-rede.

Slechts enkele maanden na zijn ouderen broeder — is Jean Abraham Chrétien Oudemans ons ontvallen, de laatste van dat onvermoeid werkzame drietal, dat in de laatste halve eeuw in onze afdeeling en daarbuiten zooveel heeft bijgedragen tot de ontwikkeling der wetenschap.

Op bijna 70-jarigen leeftijd is hij van ons gegaan, niet als een oud afgeleefd man, wiens arbeidsdag geëindigd was, maar als een nog altijd werkzame geleerde, vol belangstelling in al wat de sterrekunde betrof en steeds bezig met verschillende onderzoekingen, die hij op de hem eigen nauwgezette wijze, de eene na de andere voltooide, niet om daarna te rusten, maar om een nieuwen arbeid aan te vangen, waarvoor hij de plannen reeds had gevormd.

Die drang tot nauwgezet onderzoek en onverpoosden wetenschappelijken arbeid, die wij allen tot het laatst toe in Oudemans bewonderden, openbaart zich in zijn geheel wetenschappelijk leven.

Den 16^{en} December 1827 te Amsterdam geboren, werd hij reeds op 16-jarigen leeftijd student aan Leiden's Hoogeschool en wijdde hij zich daar aan de sterrekunde onder leiding van Kaiser, die toen in zijn volle kracht, tal van jonge mannen in en buiten de philosophische faculteit met warme liefde voor de wetensehap en de sterrekunde wist te bezielen.

Van die allen stond Oudemans hem het naaste en gaarne had Kaiser hem als observator meer blijvend aan de sterrewacht ver-

bonden, maar aanvankelijk kon hij er niet in slagen en Oudemans nam in 1846 de betrekking aan van leeraar in de wiskunde aan het gymnasium in Leiden. Hij vervulde die betrekking 7 jaren, doch tevens hield hij zich ijverig bezig met zijn waarnemingen en nadat hij als vrucht daarvan in 1852 een dissertatie had geschreven, die nog thans hare waarde heeft behouden, volgde in 1853 zijne benoeming tot observator.

In deze betrekking hield hij zich voornamelijk bezig met waarnemingen en berekeningen van kleine planeetjes en veranderlijke sterren, de uitkomsten ervan zijn in tal van grootere en kleinere verhandelingen in het licht gegeven.

In het bijzonder vermeld ik daarvan zijne bepaling van de loopbaan en de storingen der planeet Proserpina, zijne in de verhandelingen der Akademie opgenomen onderzoekingen over de veranderlijke sterren en zijn arbeid over de planeet Mars naar aanleiding van de heliometer-metingen van Bessel.

Hoe hoog Kaiser hem stelde, blijkt uit hetgeen hij schrijft in de inleiding tot het eerste deel van de Annalen der Sternwarte in Leiden.

In 1856 verliet Oudemans Leiden ten gevolge van zijne benoeming tot buitengewoon hoogleeraar te Utrecht, waar hij al dadelijk een vernuftige methode bedacht en toepaste, om de kromming van lensoppervlakten te bepalen. Zijn wetenschappelijk werk aldaar werd echter spoedig afgebroken, daar hij reeds in 1857 tot een andere belangrijke betrekking werd geroepen.

Het ministerie van koloniën had n.l. in 1849 besloten een zending uit te rusten, die ten doel zou hebben, aan de topographie van den Indischen Archipel door de sterrekundige plaatsbepaling van verschillende hoofdpunten een grondslag te geven, die zij tot nog toe had gemist.

Kaiser had op verzoek der Regeering de voorbereiding dezer zending op zich genomen en zijne denkbeelden omtrent de wijze waarop zij haar taak zou moeten vervullen neergelegd in een geschrift, door hem in 1851 in het licht gegeven.

Als eerste gevolg van zijn advies werd de heer De Lange, die zich gedurende een jaar op de Sterrenwacht te Leiden had geoefend, in 1850 als geographisch ingenieur naar Indië gezonden. De Lange stierf echter reeds in 1855 en in 1857 werd Oudemans als hoofdingenieur tot chef van den geographischen dienst in Indië benoemd.

Aanvankelijk was hij alleen belast met de astronomische plaatsbepalingen en met de voortzetting der triangulatie van Java voor zoover deze voor topographische opname noodig was. Doch al spoedig deed hij het voorstel de metingen zoodanig in te richten, dat zij zouden kunnen dienen voor eene graadmeting.

Dit plan werd door de Regeering overwogen en nadat ook van de zijde dezer Akademie op het groot wetenschappelijk belang van dit werk was gewezen, verkreeg Oudemans opdracht zijn plan uit te voeren.

Met een korte tusschenpoos, de laatste maanden van 1874 en het begin van 1875, was Oudemans 18 jaren onafgebroken in Indië werkzaam, en toen hij in Augustus 1875 Batavia verliet, om na den dood van Hoek ten tweeden male als hoogleeraar in de sterrekunde te Utrecht op te treden, had hij de hem opgedragen taak met uitzondering van een klein aantal hoekmetingen geheel voltooid.

Van al die waarnemingen waren alleen die bewerkt en ten deele uitgegeven welke betrekking hadden op de basis-meting. Gelukkig echter werd Oudemans, toen alle metingen in Indië waren afgeloopen, door de Regeering uitgenoodigd, om zich met de geheele bewerking van de triangulatie van Java te belasten.

Met behulp van verschillende personen, die ten deele ook aan de waarnemingen hadden deelgenomen, vatte hij die taak op en bracht haar in 1900 tot een goed einde. In zes folianten zijn de uitkomsten van de geheele primaire en secundaire triangulatie neergelegd.

Zijn wellicht de metingen, ook in verband met de waargenomen groote locale afwijkingen, een gevolg van de aantrekking der gebergten in midden-Java, minder geschikt om een belangrijke bijdrage tot onze kennis van den vorm der aarde te leveren, zoo vormen zij toch een uitstekenden en onmisbaren grondslag voor onze topographische kennis van Java. De wijze waarop Oudemans zich van zijn taak heeft gekweten, wettigt ten volle de eervolle onderscheiding van correspondent der Fransche Akademie hem kort daarna te beurt gevallen.

Zijn groote werkzaamheid op geodetisch gebied in Indië moest natuurlijk afbreuk doen aan zijn sterrekundige onderzoekingen. Toch vond hij daarvoor nog gelegenheid. Zoo bepaalde hij door maanswaarnemingen, door sterrenbedekkingen en later met behulp van de telegraphie, de lengte van Batavia; zoo volbracht hij in 1868 en 1871 waarnemingen van de totale zonsverduisteringen en nam hij

op verzoek onzer afdeeling de leiding op zich van de Nederlandsche expeditie naar het eiland Réunion, voor de waarneming van den Venus-overgang in December 1874.

Met zijn terugkeer naar Europa trad zijn sterrekundige werkzaamheid echter weer op den voorgrond en niettegenstaande Oudemans een zeer groot deel van zijn beschikbaren tijd aan de berekening en het uitgeven zijner triangulatie van Java moest wijden, gaf hij toch in tal van geschriften de uitkomsten van zijne astronomische onderzoekingen.

Verschillende hadden betrekking op de theorie en constructie van instrumenten, waarmede hij zich in navolging van zijn leermeester Kaiser bij voorkeur bezig hield.

In andere geschriften vinden wij de uitkomsten van eigen waarnemingen, terwijl hij ons elders mededeelt, wat hij uit historische onderzoekingen heeft afgeleid.

Afzonderlijk vermeld ik nog zijne kritische samenstelling van sterparallaxen, uitgegeven bij gelegenheid van het halve eeuwfeest der sterrewacht te Pulkowa en zijn nog pas verschenen onderzoek omtrent de onderlinge verduisteringen en bedekkingen van de Jupiter-satellieten.

Naast eigen onderzoek nam in zijn wetenschappelijk leven zijn onderwijs een groote plaats in. Zijn uitgebreide kennis en zijn gave van moeielijke onderwerpen een heldere voorstelling te geven, kwamen zijn leerlingen zeer ten goede en vaak kon men van hen vernemen hoe hoog zij zijne lessen en zijn nimmer te vergeefs ingeroepen hulpvaardigheid stelden.

In een paar door hem uitgegeven werken leeren wij ook zijne talenten als docent kennen. Het eerste ten dienste van het inlandsch onderwijs in Indië geschreven, de Ilmoe Alam, of wereldbeschrijving; het tweede, de door hem bewerkte vierde uitgaaf van Kaiser's „Sterrenhemel", waarin met de uiterste nauwkeurigheid werd opgenomen, wat als belangrijk voor den lezer uit sterrenkundige waarnemingen en berekeningen kan worden saamgegaard.

Het is duidelijk dat men er hoogen prijs op stelde, een man als Oudemans aan wetenschappelijke commissies te verbinden. De vergelijkingen van de basis-toestel van Repsold met de verschillende lengtestandaarden, in Indië door Oudemans verricht, wezen hem als van zelf aan als lid der Regeeringscommissie voor de bepaling van de internationale lengte-eenheid.

Spoedig na zijn terugkeer in Europa werd hij dan ook in die commissie benoemd en zoowel in de geschriften van Bosscha als ook in Oudemans' werk over de triangulatie van Java, kan men zien, welk een werkzaam aandeel hij heeft gehad in de talrijke vergelijkingen van de voor ons land bestemde standaarden met een soortgelijken meter en met den mètre des archives.

Hij was tevens lid van de commissie voor de uitgave van Huygens' werken en gedurende vele jaren lid van het bestuur der Astronomische Gesellschaft. Hij hielp mede aan de voorbereiding van de waarneming der totale zon-eclips in Sumatra en Spanje en nam vooral een ijverig deel in de werkzaamheden van de Nederlandsche Rijkscommissie voor graadmeting en waterpassing, waarvan hij van den aanvang (in 1879) lid was. Hem was de leiding opgedragen van de breedte en azimuth-bepalingen in een aantal onzer geodetische stations en een uitmuntende bewerking van de daarvoor verrichte waarnemingen van zijne hand, werd enkele jaren geleden door de Rijkscommissie uitgegeven.

Bij dit kort overzicht van hetgeen Oudemans heeft verricht staat men verbaasd over zijn eerbied afdwingende werkzaamheid en wanneer men zijn geschriften leest, bewondert men de nauwgezetheid waarmede hij alles heeft verzameld wat op het onderwerp betrekking heeft, en de volkomen betrouwbaarheid van wat hij mededeelt. De eigenschappen van zijn geschriften zijn de weerkaatsing van zijn eigenschappen als mensch. Door en door gezond en oprecht, zocht hij alleen de waarheid. Geen moeite is hem daarvoor te veel en hij tracht gemeenlijk haar te bereiken, niet door min of meer vernuftige beschouwingen, maar door een groote mate van gezond verstand en door op strenge stelselmatige wijze op zijn doel af te gaan.

Tot kort voor zijn dood bleef hij als een jong mensch tot laat in den nacht werkzaam. Zijn laatste voor onze afdeeling bestemde verhandeling bracht hij, reeds ongesteld zijnde, nog 's nachts half drie ter post.

Met zijn dood (hij was ruim 51 jaar lid onzer afdeeling) is een belangrijke periode van wetenschappelijk streven afgesloten en een groot stuk van de levende historie der wetenschap van ons weggenomen.

Oudemans, tot het laatste toe alles kalm overdenkende, had den wensch geuit, dat aan zijn graf niet zou worden gesproken.

Die wensch is geëerbiedigd, maar we mogen en moeten het uitspreken, hoe diep we getroffen zijn door den dood van den man, dien wij allen hoogachtten en liefhadden; hoe zijn vrienden den edelen man betreuren, op wien zij steeds als een vriend konden bouwen.

Een gouden Jubileum.

Op 4 December 1906 werd de heer A. Borrenbergen, ter gelegenheid zijner 50-jarige ambtsvervulling, door de landmeters der 10e divisie, in vereeniging met den heer Kwisthout, ingenieur-verificateur van het kadaster, den heer hypotheekbewaarder te *Eindhoven*, den heer Claessen, ingenieur-verificateur te *Utrecht*, en tal van andere belangstellenden schitterend gehuldigd.

In gevoelvolle bewoordingen werd de jubilaris door den heer Kwisthout toegesproken; feiten koos hij niet tot onderwerp zijner lofspraak, rekening houdende met de bescheidenheid van den feestvierende, en ook, om de moeielijkheid te ontgaan, verbonden aan het kiezen van het geschiktste uit een overweldigende veelheid.

Aan 't eind gekomen zijner rede, bood spreker den heer Borrenbergen als herinnering, een prachtige pendule Louis XV met toebehooren aan.

Na den heer Kwisthout vertolkte de heer Paulussen op welsprekende wijze de gevoelens, waarmede de ambtgenooten van den heer Borrenbergen tegenover hem zijn bezield.

Namens allen sprak hij het vertrouwen uit, dat zij in vriendelijk aandenken door hem zouden worden gehouden, en dat een blik op de door den heer van Beurden in Oud-Duitschen stijl vervaardigde perkamenten oorkonde, vermeldende de namen der schenkers van het luxe-uurwerk, hem menig oogenblik uit het verleden, van genoeglijk samenzijn, van aangenaam samenwerken, straks weer mocht te binnen brengen.

Zichtbaar bewogen dankte de jubilaris; — overtuigd van de welwillende gezindheid door allen hem toegedragen, was eerst heden hem de omvang der vriendschap duidelijk geworden, die hij zich onbewust had weten te verwerven; het erlangen dezer wetenschap zou hem op 1 Januari de smart van het scheiden verzachten;

aan zijn heengaan toch, — zou geen „vergeten worden" verbonden zijn.

Op de receptie, die ten huize van den jubilaris te *Stratum* werd gehouden, volgde een gezellige maaltijd in het *Hof van Holland*; toen daar de feestvreugde culmineerde, werd dit glanspunt van den dag langs fotografischen weg aan de vergetelheid ontrukt.

v. B.

Het kadastrale vraagstuk.

De voorloopige aankondiging in eene bestuursvergadering noch de op 20 Augustus te *Breda* afgelegde „verklaring" hebben, geachte Redactie, kunnen verhinderen, dat uw artikel onder bovenstaanden titel (blz. 163) is en blijft eene verrassing, zoowel wegens den inhoud als wegens het gekozen critisch tijdstip.

Zeker zal een ieder, die zich nuttig voor de samenleving denkt te maken door de belichaming te bevorderen van een groot doel, nu en dan een gevoel van twijfel niet vreemd blijven, wanneer hij de lievelingsdenkbeelden toetst aan practische ervaringen omtrent zaken en personen. Wanneer echter na herhaalden, langjarigen strijd de spieren gestaald blijken, wanneer zelfs door dien druk de denkbeelden meer en meer vasten vorm hebben genomen, en het grondprincipe gelouterd te voorschijn treedt, krachtig genoeg zelfs om van zich te werpen de nevenzaken, die bij den strijd bleken minder goede elementen te zijn; dan zullen die gevoelens van twijfel geen reden zijn den strijd op te geven. Mogelijk zal hier en daar een soldaat moedeloos de gelederen verlaten, om allicht te gaan behooren tot het gilde van ambtenaren, wier ambitie weinig verder strekt dan tot het innen van salaris en het ontloopen van aanmerkingen van meerderen, er blijft eene wakkere schare moedig voorwaarts gaan, volgend den wetenschappelijken weg, ruim twintig jaren als chevaliers sans peur et sans reproche onder sympathie en waardeering van omstanders bewandeld, een weg, kortelijks nog zoo helder belicht door onzen oud-voorzitter in zijne openingsrede te *Breda*.

Een droombeeld, niet meer, schijnt de bewering, dat de gevolgde „wetenschappelijke werkmethode" ons gevoerd zou hebben op een

„dood punt". Integendeel, zij juist maakt het mogelijk, als het op oogsten aankomt, dat de voordeelen *veelsoortig* zullen kunnen zijn. Had het vereenigingsstreven zich *beperkt* tot enkele speciale punten, zooals uw artikel wenscht, onzer gemeenschap ware reeds lang het lot wedervaren van vele andere vereenigingen: verzonken in het moeras van persoonlijke en groepsbelangen. De gevolgde methode werkt langzaam doch zeker; zij dwingt voor zich zelven af de voldoening aan logische conclusies, zij biedt het voordeel, dat zoowel partieele als geheele voldoening aan de bewezen behoeften kan worden geaccepteerd. Met het vasthouden van den bewijskrachtseisch worden niet verdere rationeele hervormingen prijs gegeven doch verhaast; bovendien zullen partieele hervormingen de ontoereikendheid èn van dit negatief stelsel èn van het technisch bewijsmateriaal scherper aan 't licht doen komen. Van „alles uitsluitende, onvoorwaardelijke propaganda voor een kadaster met bewijskracht" is nooit sprake geweest en moeilijk valt te ontdekken, waar op eene „directe en algemeene invoering" werd aangedrongen, zelfs „zonder eenigen overgang."

Van de factoren, die op de wenschelijkheid der toekenning van bewijskracht aan kadastrale grensgegevens invloed uitoefenen, stipt de redactie een vijftal aan: noodzakelijkheid en urgentie der vernieuwing; werking der acquisitieve verjaring; technische uitvoerbaarheid; beschikbare werkkrachten; moeite en kosten; onderwerpen, in de tweeentwintig jaargangen, van ons orgaan aan herhaald onderzoek onderworpen. De resultaten daarvan laten zich niet door eenige zwaartillende verzuchtingen ter zijde stellen. Speciaal zij gewezen op een meer afdoend antwoord op de vraag naar de oorzaken van achterlijkheid in jrg. 1903, blz. 6 á 9.

Zeker staan wenschelijkheid en uitvoerbaarheid voor ons nog niet op *practische* gronden vast, doch evenmin hebben wij reeds iets te „bekennen"; van de gelegenheid tot het nemen van proeven zou gretig gebruik worden gemaakt; dat zou het begin zijn van de victorie. „Eenigzins" waarschijnlijk is echter, dat geen proefneming zal worden voorgesteld, zoolang niet reeds in principe de wenschelijkheid der bedoelde bewijskracht is aangenomen. Daarom *blijve* gelijk voorheen — schoon *niet* met uitsluiting van andere onderwerpen — op ons program als een der hoofdpunten: bevordering van de invoering van bewijskracht ten aanzien van grenzen.

Zwolle, Januari 1907. R. A. DE WAL.

Iets betreffende: „Het kadastrale vraagstuk"

Reeds voor geruimen tijd voelde ik, door eenige uitdrukkingen hier en daar opgevangen, dat er eene spanning begon te ontstaan, men kreeg een gevoel niet ongelijk aan dat, bij een naderend onweer.

De vergadering van 20 Augustus l.l. te *Breda* gehouden, liet door het optreden van de Redactie reeds het rommelen van den donder hooren, en nu is het onweer in volle kracht uitgebroken; felle bliksemstralen doorklieven de kadastrale lucht, en het lijkt, of onze vereeniging trilt op haar 22 jaren oude grondvesten. Zal de bliksem inslaan en het gedane werk vernietigen? Zal onze vereeniging, waardoor zooveel goeds tot stand kwam, in elkaar storten?

Laat ons hopen van neen.

Moge, waar de één te spoedig succes verlangt en de ander te spoedig de hoop heeft opgegeven, kalm overleg en wederzijdsche waardeering toenadering brengen; mogen zij tot bliksemafleiders worden bij het onweer dat losbrak, moge aan de gezuiverde lucht, de zon van het gemeenschappelijk kadastrale streven en arbeiden, weldra weer schitteren in vollen glans.

Bij de ontvangst der 5de aflevering trok natuurlijk de titel van het artikel „Het kadastrale vraagstuk" onmiddellijk mijn aandacht, doch spoedig legde ik het boekje ter zijde.

Ik kon me niet voorstellen dat een der schrijvers dezelfde persoon is, die (zie verslag Buitengewone Vergadering der Notarieele Vereeniging 29 Sept. 1900, blz. 68 en 69) uitriep: „wij vragen om een kadaster met bewijskracht voor de grenzen" en die zich verheugde in het vooruitzicht, het stelsel door den heer van Iterson verdedigd te zullen zien vallen.

Ik meende te dwalen, en stelde het verder lezen uit tot later, hopende dan, bij aandachtiger in-mij-opnemen, beter te zullen begrijpen. Doch het uitstel baatte niet; latere lezing gaf me geen anderen blik op den inhoud.

De H.H. Hoffmann en de Vos, die steeds blijken gaven van een goed doorzicht, kwamen plotseling te voorschijn met verklaringen, die ik, met het oog op de Staatscommissie, welke geroepen is alles van alle kanten te bekijken, hoogst voorbarig vond, afgescheiden van den totalen omkeer in hunne overtuiging.

Dit alles was me een raadsel.

Wij lezen in afl. 5, op blz. 164:

„Wij achten alles uitsluitende, onvoorwaardelijke propaganda voor een kadaster met bewijskracht, noch langer wenschelijk, noch langer gewettigd, wijl tusschen hetgeen enkelen wenschen en hetgeen we bezitten, zonder eenigen overgang die op schemering gelijkt, een verschil bestaat als tusschen helder stralend licht en intens nachtelijk duister."

Dus de H.H. beschouwen hetgeen enkelen wenschen als helder stralend licht, doch doen gereedelijk afstand daarvan; er wordt zelfs niet meer gerept over de mogelijkheid om de lichtbron tot ons eigendom te maken.

Dit prijsgeven van een ideaal is voor mij het tweede raadsel.

Waar een persoon zonder ideaal een nonvaleur is in de maatschappij, is ook eene vereeniging zonder ideaal tot ondergang gedoemd.

Neen, het ideaal, *„de bewijskracht"* moet geschreven blijven in de banier die wij hooghouden; ik erken, het staat op den uitersten top van het hooggebergte waar we heen moeten.

Over de wijze waarop de bestijging zal plaats vinden kan verschil bestaan, dat is natuurlijk.

De heer Boer wil met spoed, met ter zijde stelling van alles, de steile helling beklimmen; doch mij komt het wenschelijk voor, den bergopwaarts af te leggen weg geleidelijk te bestijgen, en dezen flink breed te maken; ieder arbeidsvermogen moet gelegenheid hebben een deel van het plaveisel van dien weg te worden, dan zal ook ieder zich beijveren er tevens een mijlpaal op te zijn. Komt men voor een rots, dan moet men niet trachten er over heen te springen, want daardoor loopt men kans, om even als zij die zich lieten ontmoedigen, omdat het succes niet spoedig bereikt werd, of die te veel terugblikten, omlaag te storten en neer te tuimelen in het moeras van het vooroordeel: dat onherbergzaam oord, voor niemand ter bewoning geschikt.

Neen, men moet de rots doorboren; een tunnel zij ons behulpzaam bij het verder bergopwaarts gaan.

Wij moeten den weg breed maken, en alles aanwenden om meer nog dan reeds plaats vond het bewijs te leveren, dat voor het kadaster een gewichtige en veel omvattende werkkring is weggelegd; de H.H. Hoffmann en de Vos haalden daarvan voorbeelden aan.

De bevrediging onzer wenschen is slechts te verkrijgen door aaneensluiting en door kalm overleg, niet door het prijsgeven van idealen, waarvan men zelf erkent, dat zij zijn als helderstralend licht; maar ook niet, door alleen oog te hebben voor het opschrift van ons vaandel.

Langzaam, met vasten tred den berg op, de heer Boer zijn pas matigend, de beide genoemde heeren erkennend, dat zij te vroeg het ideaal lieten glippen; dan zullen deze atomen, vereenigd tot de molecule: „vooruitgang," ons bergopwaarts voeren langs een onberispelijke heerbaan.

Het kadaster zal tot bloei geraken en de staat zal zich mogen verheugen een tak van dienst rijk zijn, die het ideale nastrevend, een corps ambtenaren ter beschikking heeft, ten volle toegerust om te beantwoorden aan zijn veelzijdige roeping.

Daartoe de handen in een te slaan, is ons aller *plicht*.

W. Vrugginк.

Breda, Januari '07.

NASCHRIFT.

Toen ik bovenstaand artikel gereed had, ontving ik van de Haagsche collega's de motie.

Ik zag daarin met genoegen dat mijn oordeel ook door anderen wordt gedeeld, doch bejammer het, dat door het indienen dier motie, van het verschil van gevoelen een strijdvraag is gemaakt.

Bij strijd laat men zich zoo lichtelijk medeslepen door overwegingen van persoonlijken aard, waardoor een kalme, vreedzame oplossing veel moeielijker wordt.

Een motie die de bedoeling heeft *partijen bijeen te brengen*, juich ik toe, zij zal werken in het belang der vereeniging en daardoor in het belang van het kadaster; door een die partij kiest, *wordt de strijd echter aangewakkerd*, zij werkt ons aller doel *vooruitgang en ontwikkeling* tegen.

V.

Onderdeel s. Toelagen aan de adspirant-landmeters (getal 40) *f* 540 à *f* 720 . . . . . *f* 18000, *f* 20860, *f* 16988.
(Door benoeming tot landmeter van de oudste adspirant-landmeters, die de maximumtoelage genieten en de aanstelling van nieuwe adspirant-landmeters op het minimum der toelage, kan de raming lager zijn).

Onderdeel t. Toelagen aan de bewaarders van de hypotheken en het kadaster tot bezoldiging van klerken ten behoeve van den kadastralen dienst en traktementen van Rijksklerken bij de bewaarders van de hypotheken en het kadaster. . . . . *f* 60000, *f* 58500, *f* 48853.
(De hoogere raming is noodig zoowel voor periodieke traktementsverhooging, als voor bevordering tot hoogere klasse.
Ook zal het aantal rijksklerken eenigszins grooter worden).

Art. 43. Onderdeel b. Reis- en verblijfkosten, vacatiegelden van examinatoren, kosten verbonden aan het houden van examens en kosten van commissiën . . . . . *f* 6000, *f* 2600, *f* 6126.
(Het voornemen bestaat in 1907 te houden examen voor surnumerair der registratie en domeinen, voor landmeter, boekhouder en adspirant-landmeter van het kadaster).

Onderdeel c. Kosten van dienstreizen en verplaatsing van ambtenaren van het kadaster . . . . . *f* 40000, *f* 40000, *f* 36940.

Art. 44. Onderdeel c. Uitschotten voor het kadaster. . . . . *f* 23000, *f* 21000, *f* 21919.
(In verband met de uitgaven voor 1905 is de raming met *f* 2000 verhoogd).

Art. 45. Subsidie aan de rijkscommissie voor graadmeting en waterpassing ten behoeve van de nieuwe secundaire driehoeksmeting, alsmede traktementen van de bij die commissie werkzaam gestelde landmeters van het kadaster . . . . . *f* 40000, *f* 40000, *f* 30800.

Wet op de Middelen.

88. *Ontvangsten wegens verrichtingen betrekkelijk het kadaster.* In de laatste jaren is deze ontvangst steeds stijgende. Voor 1907 wordt daarom een bedrag geraamd dat iets hooger is dan de middensom van de opbrengst der laatste drie jaren. Die middensom is *f* 70940 en de raming *f* 71000.

Opbrengst	1905	*f* 71599.
Raming	1906	» 70000.
»	1907	» 71000.

89. *Opbrengst van het door de landmeters van het kadaster voor particulieren verricht werk, na aftrek van het hun daarvan toekomend gedeelte.* Met het oog op de ontvangsten in 1903, 1904 en 1905, respectievelijk ad *f* 45891, *f* 47065 en *f* 48141, wordt de raming voor 1907 op *f* 49000 gesteld, zijnde *f* 2000 hooger dan voor 1906.

Opbrengst	1905	*f* 48141.
Raming	1906	» 47000.
»	1907	» 49000.

Tweede Kamer. Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1907.

VII^de^ Hoofdstuk B. (*Financiën.*)

Voorloopig Verslag.

V^de^ Afdeeling.

Art. 39. Enkele leden zouden gaarne vernemen, wanneer de Minister de belastingheffing op den grondslag van de uitkomsten der herziening denkt in te voeren.

Memorie van Antwoord.

V^de^ Afdeeling.

Art. 39. *Herzieniug gebouwde eigendommen.* De ondergeteekende hoopt dat in het begin van het jaar 1907 zal kunnen worden ingediend een ontwerp van wet als bedoeld in art. 36 der wet van 2 Mei 1897 (*Staatsblad* N°. 124), tot vaststelling van het bedrag der belasting naar de uitkomsten van de herziening van de belastbare opbrengst der gebouwde eigendommen in het jaar 1908 te heffen.

BERICHTEN.

Bij *Kon. Besl. van 30 November 1906, N°. 40,* is eervol ontslag verleend aan F. H. Kok, op zijn verzoek, uit zijne betrekking van bewaarder van de hypotheken, het kadaster en de scheepsbewijzen te *Roermond.*

Topographische dienst.

De Minister van Oorlog brengt ter kennis van de autoriteiten, dat het blad N°. 53 (*Sluis*), der chromo-topographische kaart op de schaal van 1 : 50,000, verschenen is.

Verplaatsingen van Landmeters.

Met 1 Mei 1907:
J. G. A. Boon van *'s-Hertogenbosch* naar *Zutphen.*
W. den Hartogh van *Utrecht* naar *Groningen.*
D. Balfoort van *'s-Gravenhage* naar *'s-Hertogenbosch.*

Verplaatsingen van Teekenaars.

Met 1 Januari 1907:
W. P. van Melle van *'s-Hertogenbosch* naar *Amsterdam.*
W. J. van Bellen van *Nijmegen* naar *Arnhem.*

Prof. Dr. J. A. C. OUDEMANS. †
16 December 1827. — 14 December 1906.

In de op 29 December 1906 te *Amsterdam* gehouden gewone vergadering van de *Wis- en natuurkundige afdeeling* der *Koninklijke Akademie van Wetenschappen*, hield de Voorzitter, Prof. Dr. H. G. van de Sande Bakhuijzen de volgende gedachtenis-rede.

Slechts enkele maanden na zijn ouderen broeder — is Jean Abraham Chrétien Oudemans ons ontvallen, de laatste van dat onvermoeid werkzame drietal, dat in de laatste halve eeuw in onze afdeeling en daarbuiten zooveel heeft bijgedragen tot de ontwikkeling der wetenschap.

Op bijna 70-jarigen leeftijd is hij van ons gegaan, niet als een oud afgeleefd man, wiens arbeidsdag geëindigd was, maar als een nog altijd werkzame geleerde, vol belangstelling in al wat de sterrekunde betrof en steeds bezig met verschillende onderzoekingen, die hij op de hem eigen nauwgezette wijze, de eene na de andere voltooide, niet om daarna te rusten, maar om een nieuwen arbeid aan te vangen, waarvoor hij de plannen reeds had gevormd.

Die drang tot nauwgezet onderzoek en onverpoosden wetenschappelijken arbeid, die wij allen tot het laatst toe in Oudemans bewonderden, openbaart zich in zijn geheel wetenschappelijk leven.

Den 16^{en} December 1827 te Amsterdam geboren, werd hij reeds op 16-jarigen leeftijd student aan Leiden's Hoogeschool en wijdde hij zich daar aan de sterrekunde onder leiding van Kaiser, die toen in zijn volle kracht, tal van jonge mannen in en buiten de philosophische faculteit met warme liefde voor de wetensehap en de sterrekunde wist te bezielen.

Van die allen stond Oudemans hem het naaste en gaarne had Kaiser hem als observator meer blijvend aan de sterrewacht ver-

bonden, maar aanvankelijk kon hij er niet in slagen en Oudemans nam in 1846 de betrekking aan van leeraar in de wiskunde aan het gymnasium in Leiden. Hij vervulde die betrekking 7 jaren, doch tevens hield hij zich ijverig bezig met zijn waarnemingen en nadat hij als vrucht daarvan in 1852 een dissertatie had geschreven, die nog thans hare waarde heeft behouden, volgde in 1853 zijne benoeming tot observator.

In deze betrekking hield hij zich voornamelijk bezig met waarnemingen en berekeningen van kleine planeetjes en veranderlijke sterren, de uitkomsten ervan zijn in tal van grootere en kleinere verhandelingen in het licht gegeven.

In het bijzonder vermeld ik daarvan zijne bepaling van de loopbaan en de storingen der planeet Proserpina, zijne in de verhandelingen der Akademie opgenomen onderzoekingen over de veranderlijke sterren en zijn arbeid over de planeet Mars naar aanleiding van de heliometer-metingen van Bessel.

Hoe hoog Kaiser hem stelde, blijkt uit hetgeen hij schrijft in de inleiding tot het eerste deel van de Annalen der Sternwarte in Leiden.

In 1856 verliet Oudemans Leiden ten gevolge van zijne benoeming tot buitengewoon hoogleeraar te Utrecht, waar hij al dadelijk een vernuftige methode bedacht en toepaste, om de kromming van lensoppervlakten te bepalen. Zijn wetenschappelijk werk aldaar werd echter spoedig afgebroken, daar hij reeds in 1857 tot een andere belangrijke betrekking werd geroepen.

Het ministerie van koloniën had n.l. in 1849 besloten een zending uit te rusten, die ten doel zou hebben, aan de topographie van den Indischen Archipel door de sterrekundige plaatsbepaling van verschillende hoofdpunten een grondslag te geven, die zij tot nog toe had gemist.

Kaiser had op verzoek der Regeering de voorbereiding dezer zending op zich genomen en zijne denkbeelden omtrent de wijze waarop zij haar taak zou moeten vervullen neergelegd in een geschrift, door hem in 1851 in het licht gegeven.

Als eerste gevolg van zijn advies werd de heer De Lange, die zich gedurende een jaar op de Sterrenwacht te Leiden had geoefend, in 1850 als geographisch ingenieur naar Indië gezonden. De Lange stierf echter reeds in 1855 en in 1857 werd Oudemans als hoofdingenieur tot chef van den geographischen dienst in Indië benoemd.

Aanvankelijk was hij alleen belast met de astronomische plaatsbepalingen en met de voortzetting der triangulatie van Java voor zoover deze voor topographische opname noodig was. Doch al spoedig deed hij het voorstel de metingen zoodanig in te richten, dat zij zouden kunnen dienen voor eene graadmeting.

Dit plan werd door de Regeering overwogen en nadat ook van de zijde dezer Akademie op het groot wetenschappelijk belang van dit werk was gewezen, verkreeg Oudemans opdracht zijn plan uit te voeren.

Met een korte tusschenpoos, de laatste maanden van 1874 en het begin van 1875, was Oudemans 18 jaren onafgebroken in Indië werkzaam, en toen hij in Augustus 1875 Batavia verliet, om na den dood van Hoek ten tweeden male als hoogleeraar in de sterrekunde te Utrecht op te treden, had hij de hem opgedragen taak met uitzondering van een klein aantal hoekmetingen geheel voltooid.

Van al die waarnemingen waren alleen die bewerkt en ten deele uitgegeven welke betrekking hadden op de basis-meting. Gelukkig echter werd Oudemans, toen alle metingen in Indië waren afgeloopen, door de Regeering uitgenoodigd, om zich met de geheele bewerking van de triangulatie van Java te belasten.

Met behulp van verschillende personen, die ten deele ook aan de waarnemingen hadden deelgenomen, vatte hij die taak op en bracht haar in 1900 tot een goed einde. In zes folianten zijn de uitkomsten van de geheele primaire en secundaire triangulatie neergelegd.

Zijn wellicht de metingen, ook in verband met de waargenomen groote locale afwijkingen, een gevolg van de aantrekking der gebergten in midden-Java, minder geschikt om een belangrijke bijdrage tot onze kennis van den vorm der aarde te leveren, zoo vormen zij toch een uitstekenden en onmisbaren grondslag voor onze topographische kennis van Java. De wijze waarop Oudemans zich van zijn taak heeft gekweten, wettigt ten volle de eervolle onderscheiding van correspondent der Fransche Akademie hem kort daarna te beurt gevallen.

Zijn groote werkzaamheid op geodetisch gebied in Indië moest natuurlijk afbreuk doen aan zijn sterrekundige onderzoekingen. Toch vond hij daarvoor nog gelegenheid. Zoo bepaalde hij door maanswaarnemingen, door sterrenbedekkingen en later met behulp van de telegraphie, de lengte van Batavia; zoo volbracht hij in 1868 en 1871 waarnemingen van de totale zonsverduisteringen en nam hij

Landmeters-Vereeniging in Suriname.

Jaarverslag 1905.

Het eerste jaarverslag onzer Vereeniging loopt slechts over ruim 7 maanden; zijnde de Vereeniging op den 14^{en} Mei 1905 opgericht. Het aantal leden dat bij de oprichting 22 bedroeg, verminderde door bedanking met 2; nieuwe leden traden niet toe.

Het initiatief tot de oprichting der Vereeniging ging uit van den landmeter H. M. Simons en het door hem geopperde plan verwierf onmiddellijk zooveel instemming, dat binnen enkele dagen eene vergadering van landmeters bijeen kwam, welke aan eene commissie uit hun midden opdroeg de statuten en het huishoudelijk reglement voor de te vormen Vereeniging te ontwerpen. Bijna ongewijzigd werden de ontwerpen van bedoelde commissie spoedig daarna aangenomen en de Landmeters-Vereeniging opgericht. Zulks geschiedde, zooals boven reeds gezegd, op den 14^{en} Mei 1905.

Alle landmeters, in de kolonie, op één na, traden als lid toe, terwijl tot bestuursleden werden verkozen de leden van de commissie welke de statuten had ontworpen, zijnde de heeren C. A. J. Struycken, H. M. Simons en J. M. da Costa, die respectievelijk de functiën van Voorzitter, Secretaris en Penningmeester aanvaardden.

De eerste taak van het bestuur was, de Vereeniging als zedelijk lichaam te doen erkennen, hetgeen dan ook geschiedde door de goedkeuring der statuten bij Gouvernements-Resolutie van 7 Juni 1905 N°. 7057,

Het zoeken naar een geschikt vergaderlokaal vond eene zeer bevredigende oplossing door de vergunning van Gouvernementswege, om daarvoor kosteloos van de gymnastiekzaal der Hendrikschool gebruik te mogen maken; het Surinaamsche Onderwijzersgenootschap gaf blijken van hare vriendschappelijke gezindheid door ons het gebruik harer lampen, stoelen enz. toe te staan.

Dankbaar wordt van een en ander hier melding gemaakt.

Met de kennisgeving van de oprichting der Vereeniging aan onderscheidene Vereenigingen in Nederland, als: het Kon. Aardrijkskundig Genootschap; de Vereeniging voor Kadaster en Landmeetkunde; Oost en West; die voor Suriname en die tot bevordering van het

Natuurkundig onderzoek der Koloniën en door onze Vereeniging, voor zoover mogelijk, als lid te doen inschrijven, waren de zoogenaamde voorbereidende maatregelen getroffen en kon ons bestuur tot meer gewichtigen arbeid overgaan.

In de eerste plaats dient nu te worden genoemd de door het lid E. W. van Embden gehouden cursus, ten doel hebbende de landmeters verder vertrouwd te maken met de bepaling van tijd en azimuth; hetgeen hiertoe aan kennis noodig is, komt toch, wonderlijk genoeg, in het programma van het landmeters-examen niet voor.

Omtrent de bijzonderheden van dezen cursus, welke van 12 Juni tot 26 Juli werd gehouden, zij verder verwezen naar het afzonderlijk, hierachter opgenomen verslag.

In de tweede plaats zij vermeld de aanleg van eene bescheiden bibliotheek en de instelling van een zoogen, „leestrommel", met wetenschappelijke en vakliteratuur. Met dezen leestrommel ging het echter niet naar wensch; doordat onderscheiden leden dikwijls voor korter of langer tijd de stad verlieten, kon eene behoorlijke en geregelde doorzending der boeken niet worden verkregen en moest deze poging dus worden gestaakt.

Wij zijn nu genaderd tot den 29^{en} Juli, den avond waarop door het lid W. L. Loth, Gouvernements-Landmeter, de eerste openbare lezing werd gehouden, tot titel dragende; Geschiedkundige Mededeelingen omtrent de uitoefening van het Landmetersberoep in Suriname.

De Vergadering bijgewoond door meest alle autoriteiten in de kolonië, werd door den Voorzitter met eene korte, toepasselijke rede geopend. Na de lezing van den heer Loth, welke een warm applaus ten deel viel en waardig werd gekeurd als Eerste Bulletin der Vereeniging door den druk openbaar te worden gemaakt, gaf de Voorzitter een door hem zelf vervaardigd vers ten beste, waarin op zeer humoristische wijze het tot standkomen der Vereeniging werd beschreven.

De Heer Havelaar, Onder-Voorzitter van den Raad van Bestuur, bedankte, ook namens de overige genoodigden, voor den interessanten avond en gaf voorts in welgekozen woorden uiting aan de instemming waarmede de oprichting der Vereeniging en haar wijze van optreden algemeen werd begroet.

Eenige zaken van minder belang met stilzwijgen voorbijgaande, dient nu de aandacht gevestigd op de oprichting van den „Aspiranten-

Cursus", ten doel hebbende eene betere opleiding van de aanstaande landmeters te verzekeren en tevens aan andere personen de gelegenheid te geven, voortgezet onderwijs in de wiskunde te ontvangen. Aangezien echter deze cursus eerst op 4 December 1905 kon worden geopend, zullen eenigszins belangrijke mededeelingen daarover pas in het volgend jaarverslag eene plaats kunnen vinden. Volstaan moet worden met te vermelden, dat als leeraren door ons werden aangesteld de H. H. Hinrichs, kapitein der infanterie, oud-leeraar der cadettenschool, E. W. van Embden, gepensionneerd 1ste luitenant der genie en E. B. J. Luitink, leeraar aan de Hendrikschool alhier. De cursus wordt gevolgd door 4 aspiranten en 3 toehoorders.

Aangezien van tal van personen bericht was ingekomen, dat zij gaarne aan den cursus zouden willen deelnemen, doch het leergeld voor hen te hoog was, werd besloten de hulp van het Gouvernement in te roepen en te trachten eene subsidie te verkrijgen om daardoor in staat te worden gesteld het leergeld te verlagen.

Op eene bijzondere audientie door den Gouverneur aan Voorzitter en Secretaris der Vereeniging verleend, werd voor bovenbedoeld plan de steun van den Gouverneur verzocht en werden tevens de overige belangen der Vereeniging besproken.

Tot ons leedwezen moeten wij verklaren dat wij ook in de meest bescheiden verwachtingen, door het onderhoud met den Gouverneur bij ons gewekt, zijn teleurgesteld. Noch de regeling van ons beroep bij Verordening, noch wijziging der examen-eischen, noch subsidie voor onzen cursus, noch enz. zijn tot dusver aan de orde gesteld. Laat ons hopen dat onze Landvoogd spoedig voldoende met andere, wellicht meer belangrijke zaken zal hebben afgedaan, om ook aan onze wenschen naar behooren zijne aandacht te kunnen schenken.

Wanneer wij ten slotte nog melding maken van het feit, dat verschillende landmeters, die van het vak alleen hun eigentlijk beroep maken, (sommige leden der vereeniging, alhoewel als landmeter geadmitteerd, bekleeden eene andere (hoofd)betrekking) zich onderling tot eene meer speciale vakvereeniging hebben aangesloten, om voor gezamentlijke rekening den eigentlijken stadsarbeid te verrichten, dan gelooven wij, na verwijzing naar het afzonderlijk verslag van den Penningmeester, dit jaarverslag te mogen eindigen, onder het uitspreken van den wensch dat het jaar 1906 onze Ver-

eeniging in bloei moge zien toenemen, waartoe wij een beroep doen op den steun en de medewerking van al onze medeleden.

Het Bestuur,

C. A. J. STRUYCKEN,
Voorzitter.

J. M. DA COSTA,
jung. Secret. en Penningm.

Paramaribo, April 1906.

Cursus over Azimuth- en Tijdsbepaling.

Sinds menschenheugenis werd in Suriname door de landmeters en hen die als zoodanig optraden, bij het uitzetten van richtingen gebruik gemaakt van de aanwijzingen der boussole — zonder dat de miswijzing der magneetnaald ooit in rekening werd gebracht. Dat dientengevolge geen enkele der vele „metingen" (met uitzondering slechts van ééne lijn door eene speciale commissie getraceerd), juist was, behoeft geen betoog. Van Gouvernementswege werd die toestand evenwel gesanctioneerd en opvolgende geslachten van landmeters hadden zich daarbij neergelegd.

Eerst in het laatst van het jaar 1902 bleek, naar aanleiding van een geschil over de grensscheiding van twee placers, dat voor het Hof van Justitie moest worden besleeht, de noodzakelijkheid voor de landmeters om in de toekomst te breken met de tot dusver gevolgde verkeerde gewoonte; ook van Gouvernementszijde werd het onhoudbare van den toestand ingezien, doch tot maatregelen kwam men eerst in 1904, toen aan de landmeters een boekje werd uitgereikt: „Handleiding voor het bepalen van de correctie eener boussole enz." door den heer L. A. Bakhuis, die als leider der Coppename-expeditie juist in den tijd van den „crisis" in Suriname vertoefde. Verder werden door den kapitein L. Hinrichs op last van het Gouvernement, op enkele punten in de kolonie lijnen getraceerd en vastgesteld die de „ware" noordlijn aangaven en waarmede dus de landmeters de afwijkingen hunner boussoles konden constateeren. Herziening van de officieele instructie voor de landmeters, en van de examen-eischen werd ter hand genomen en al is deze tot heden toe nog niet tot stand gekomen, met de oude richting werd toch voor goed gebroken.

De inmiddels opgerichte Landmeters-Vereeniging gevoelde echter dat er meer diende gedaan te worden dan het uitzetten van eenige lijnen en het uitreiken van eene handleiding; hetgeen toch in die handleiding beschreven werd was voor vele landmeters niet begrijpelijk, omdat bij hunne opleiding slechts rekening was gehouden met officieele examen-eischen en deze niet hoog genoeg zijn gesteld.

De Vereeniging besloot daarom hare leden in de gelegenheid te stellen zich de ontbrekende kennis eigen te maken; het lid E. W. van Emden, gepens. genie-officier, werd bereid gevonden de leiding van een cursus voor het bovenomschreven doel op zich te nemen.

De cursus werd den 12^{en} Juni 1905 begonnen en eindigde den 26^{en} Juli d. a. v. In het geheel werden 23 avonden aan het theoretisch en 6 oefeningen aan het practisch deel gewijd, terwijl, wat het laatste betreft, tal van malen herhalingsoefeningen werden gehouden.

Het programma van de leerstof omvatte: *a.* eene korte herhaling van het voornaamste uit de gonio- en trigonometrie en de stereometrie; *b.* de beginselen der bolv.-driehoeksmeting en van de kosmografie; *c.* de behandeling van azimuth en tijdsbepaling, zoomede die van lengte en breedte.

Aan den cursus werd deelgenomen door de leden J. C. H. P. Boertje, J. A. da Costa, J. M. da Costa, A. A. Dragten, L. F. T. Horst, D. J. van Meerendonck, H. J. van Ommeren, R. F. A. del Prado, J. A. Putscher, E. C. Samson, en H. M. Simons terwijl de leden J. A. Polak en W. S. A. Colaço Belmonte, die verhinderd waren den cursus te volgen, toch hunnen finantieelen steun verleenden. Aan den heer Nijon, die op het punt stond het examen als landmeter te doen, werd vergund den cursus te volgen.

Dat het onderricht aan goede handen was toevertrouwd en de cursus in zijn geheel in een ernstig gevoelde behoefte voorzag, bleek voldoende uit de trouwe opkomst der deelnemers. Door den Voorzitter werd op een der avonden uit een tijdschrift een zeer toepasselijk artikel voorgelezen, dat over tijd en tijdsbepaling in vroeger jaren handelde. Bij de sluiting van den cursus, welke geschiedde door den Voorzitter, wees deze op het groote nut dat de leden in de toekomst van het geleerde zouden kunnen

hebben en deelde hij mede, dat het Bestuur besloten had om met betrekking tot den cursus een soort aanvullings-examen te doen plaats hebben, met de bedoeling den leden, die aan dat examen zouden hebben voldaan, een diploma uit te reiken, ten einde op die wijze een officieel bewijs te hebben dat zij voor de uitoefening van hun beroep geschikt zijn, hetgeen door het verkrijgen van het radicaal van landmeter van Gouvernementszijde, bij de tegenwoordige, exameneischen, nog geenszins het geval behoeft te zijn.

Dit examen zal naar wij hopen spoedig plaats vinden.

Nieuwe Geodetische en Kultuurtechnische Literatuur.

J. J. ter Laag. Controleur van het kadaster. *Wet van 1870 op de Grondbelasting* met aanteekeningen en eene schets van de geschiedenis der grondbelasting in Nederland. C. N. Teulings, 's Hertogenbosch. 1906. Prijs *f* 2.50.

L. Heptner. kgl. Landmesser in Leobschütz. *Tafeln für die Wertsberechnungen. Multiplikations-tafeln.* Herausgegeben mit Unterstützung des kgl. Preuss. Ministeriums für Landwirtschaft, Domänen und Forsten. 1905. Selbstverlag. VIII + 201 Seiten. Geb. Preis bei direktem Bezuge 4.80 Mk. im Buchhandel 5.80 Mk.

Deze rekentafel kan aan controleurs van het kadaster en aan ambtenaren der Ned. Heidemaatschappij niet te schatten diensten bewijzen.

Henselins Rechentafeln. Das grosse Einmal-eins bis 999 × 999 nebst einer Kreisberechnungstabelle. Preis geb. Mk. 6.— Verlag C. Regenhardt, Berlin W. 35, Kurfürstenstrasse 143.

F. Rintelen. Präs. des Ober-Landeskulturgerichtes. *Die Rechtsprechung zu den preussischen Gesetzen über Gemeinheitsteilungen (Servitut-Ablösungen, Grundstücks-Zusammenlegungen)* mit Ausschluss der Verfahrens-Vorschriften. Nach der Zeitschrift für Landeskulturgesetzgebung bearbeitet. Verlag bei Paul Parey, Berlin. Ladenpreis 14 Mk.

W. v. Schlebach. Ober-finanzrat. *Kalender für Vermessungswesen und Kulturtechnik. — 1907.* — 4 Teile mit vielen Textfiguren und einem Anhang. Preis 3.50 Mk. Im Verlage von Konrad Wittwer, Stuttgart.

M. Mühlberger. *Vademecum für Techniker.* Ein Taschenbuch für Studium und Praxis. Mathematik. 54 S. broschiert. Preis 1 Mk.
Bevat in alphabetische volgorde de gewichtigste uitdrukkingen, stellingen en formules van de algebra, planimetrie, stereometrie, trigonometrie, statica en dynamica.

F. M. Clouth. kgl. Steuerinspektor. *Tafeln zur Berechnung goniometrischer Koordinaten.* Dritte, neu bearbeitete Auflage. VIII u. 201 S. Halle a. S. 1906. Louis Neberts Verlag.

Richard Ahrens. Kgl. Landmesser. *Die Ausgleichungsrechnung nach der Methode der kleinsten Quadrate* und ihre spezielle Anwendung auf die Geodäsie nebst einem Anhange von Beispielen. Mit 13 Textfiguren. 102 S. Leipzig 1906. G. J. Göschensche Verlagshandlung.

W. Miller. Ing. und Prof. unter Mitwirkung von **C. Seidel.** Ing. und Prof. *Instrumentenkunde für Forschungsreisende.* VIII und 200 S. Mit 134 Abbildungen. Verlag von Dr. Max Jänecke, Hannover, 1906.

N. Herz. *Geodäsie.* Eine Darstellung der Methoden für die Terrainaufnahme, Landesvermessung und Erdmessung. Mit einem Anhange. Anleitung zu astronomischen, geodätischen und kartographischen Arbeiten auf Forschungsreisen. Mit 3 Steindrucktafeln und 280 Figuren in Texte. (XXIII. Teil von Klars Erdkunde: Eine Darstellung ihrer Wissensgebiete, ihrer Hilfswissenschaften und der Methode ihres Unterrichts.) Leipzig u. Wien. 1905, Deuticke. Preis 14 Mark.

Löwe. Königl. Landmesser. *Wassermengen in Kanälen und Drainagen, sowie in Rohrleitungen überhaupt.* Im Selbstverlage des Verfassers. Preis 3 Mk. (Zu beziehen von Reiss — Liebenwerda.)

C. Schmid. Baurat. *Feldweg- und Waldwegbau, Feldbereinigung.* Beschrieben für Techniker, Geometer, Landwirte, Forst- und Gemeindebeambte. Erschienen als Heft 6 der „Technischen Studienhefte". 158 Seiten 4°. mit 10 Abbildungen in Text und 5 Tafeln. Stuttgart. Verlag van Konrad Wittwer. Preis geheftet 4.80 Mk.

In dit werk is de Wurtembergsche ruilverkavelingswetgeving opgenomen.

E. Dolezal. *Hand- und Lehrbuch der niederen Geodäsie.* Begründet von F. Hartner, fortgesetzt von J. Wastler, umgearbeitet und erweitert von —. 9 Auflage, erschienen in zwei Bänden. L. W. Seidel & Sohn in Wien. 1903—1905. Preis 32 Kr.

K. Then. Oberleutnant a. D. *Die Bayerischen Kartenwerke in ihren mathematischen Grundlagen.* München und Berlin 1905. Druck und Verlag von R. Oldenbourg. 192 Seiten 8°. Preis 4.80 Mk.

E. Ziegler. *Anweisung zur Führung des Feldbuches*, nebst kurz gefassten Regeln für dem Felddienst beim Feldmessen, Winkelmessen, Kurvenabstecken, Nivellieren, Peilen und Tachymetrieren, sowie einer Anleitung zum Gebrauch, zur Prüfung und Berichtigung der erforderlichen Feldmessinstrumente für die Feldmessübungen an technischen Lehranstalten und zum Gebrauch von Behörden und praktisch tätige Techniker. Mit 122 Textabbildungen, sowie einem Anhang mit Tabellen, Musterbeispielen, Feldbuch und 6 Tafeln gebräuchlicher Signaturen. Hannover 1905, Verlag von Gebrüder Jänecke. Preis der Anweisung 3.80 Mk. und des Anhanges 2.20 Mk., beide gebunden.

Jaarverslag van den Topographischen Dienst in Nederlandsch-Indië over 1905. Eerste jaargang. Batavia. Jav. Boekh. en Drukkerij. 1906.

Tot nog toe werd jaarlijks in het Koloniaal Verslag over de verrichtingen van bovenvermelden dienst slechts een zeer beknopt overzicht gegeven. Mededeelingen van wetenschappelijken aard omtrent geodetische metingen en astronomische bepalingen, over kaartprojecties, kartographie en reproductie moesten achterwege blijven. Veel van hetgeen van algemeen belang moet worden geacht kwam alzoo niet tot openbaarheid.

Nu de centralisatie van opnemings- en kaarteeringswerkzaamheden reeds gedeeltelijk in werking is getreden, wordt het een bepaalde behoefte zoo volledig mogelijk te kunnen worden ingelicht, omtrent den topographischen dienst. Aan die behoefte zal getracht worden te voorzien door de uitgifte van een jaarverslag, waarin ook technische en administratieve mededeelingen zullen worden opgenomen. Voor dit eerste verslag werd het van belang geacht ook op te nemen hetgeen van de loopende werkzaamheden in vorige jaren is verricht.

Het Algemeen Verslag behandelt onder A. Terreinwerkzaamheden en onder B. Reproductiewerkzaamheden.

Bij de terreinwerkzaamheden wordt besproken de hoofd- en secundaire driehoeksmeting van Zuid-Sumatra, toegelicht door een kaart van het triangulatienet.

Wij nemen hieruit over de middelbare fout van den op het station vereffenden hoek 0″,34 en die volgens de internationale benaderingsformule uit de sluitfouten der driehoeken 0″,64.

De secundaire driehoeksmeting van Midden-Java wordt vermeld onder toelichting van eene kaart van de inschakeling der punten van de 2e orde en de hulppunten der 3e orde der triangulatie van Semarang.

Bij de bespreking van de topographische opnemingen van Midden-Java is een kaart in kleuren opgenomen van de kraters van den Merapi, den Soembing en den Sendoro, die een duidelijk beeld geeft van de terreinvormen en kan getuigen van de te overwinnen moeilijkheden bij dergelijken arbeid.

Ook de herziening der topographische kaarten wordt in beeld weergegeven en de bijgevoegde kaarten toonen aan, welke veranderingen voor sommigen sinds 1875 deze herziening noodzakelijk maakten.

Verder worden vermeld de opnemingen in Tapanoeli en die van Atjeh en onderhoorigheden en bij de „Vluchtige opnemingen" die van het landschap Korintji met kaart, en van Zuid-Celebes.

Ten slotte wordt verslag gegeven van de Landrentemetingen in Kedoe.

De reproductiewerkzaamheden vindt men vermeld en toegelicht door graphische voorstelling en staten, waaruit de omvang van dit onderdeel kan worden afgeleid. Een plattegrond van het Topographisch bureau te Batavia na de verbouwing in 1905 is er aan toegevoegd.

In het administratief gedeelte van het Jaarverslag wordt melding gemaakt van de wijze van opleiding van den Officier, van den Europeeschen en van den Inlandschen opnemer.

In de „Bijdragen van Algemeenen Aard" vindt men in de eerste plaats eene verhandeling over de centralisatie van de opnemings- en kaarteeringswerkzaamheden. Achtereenvolgens worden behalve den algemeenen dienst besproken: de Kadastrale Dienst, het Boschwezen, de Irrigatie, Spoorwegaanleg en het Mijnwezen. De verhouding en de verdeeling van het arbeidsgebied der verschillende afdeelingen vinden eveneens vermelding.

Verder is opgenomen „De bepaling van het Lengteverschil tusschen Palembang en Lahat" door S. Blok en „Beschouwingen over het gebruik voor topographische doeleinden van de resultaten der opneming van Noordwest Krawang door den Irrigatiedienst te Poerwakarta. Met een kaart" door J. van Roon.

Nog bevat het Verslag eenige overzichten en opgaven omtrent de algemeene kosten en verkrijgbaar gestelde kaarten.

Het geheel vormt een kloek boekdeel dat door de nette uitvoering van het typographische gedeelte en de keurig afgewerkte kaarten een zeer gunstigen indruk maakt, gelijk het getuigt van de uitnemende wijze waarop alles wat tot den topographischen dienst behoort is georganiseerd.

Wij stellen ons voor, enkele onderdeelen van dit verslag later meer uitvoerig in bespreking te brengen.

Zeitschrift des Rh. West. L. V. 1906.

G. Hillmer. Prof. *Die Landesvermessung und die geologische Vermessung in den Vereinigten Staaten von Nord-Amerika.* Nos. 2, 3 en 4.

Mauve. *Die Vermessungen, Eisenbahn- und Wegebauten in den Schutzgebieten.* Aus dem Jahresbericht über die Entwicklung der deutschen Schutzgebiete. N°. 3.

Rudolf Dorn. Landmesser und Assistent für Geodäsie. *Ausgleichung der Messungsfehler für ein Viereck, in welchem die vier Seiten und die beiden Diagonalen gemessen sind.* N°. 4.

Schumacher. Prof. Dr. *Die Enteignungspflicht der Gemeinden nach dem Fluchtliniengesetze.* N°. 5.

Günnemann. *Ueber Bebauungspläne.* N°. 5.

Mr. *Bodeneinschätzung.* Ein Beitrag zur Beschleunigung der Separationsverfahren in dem westlichen Provinzen. N°. 5.

Die Feststellung der Grenzen. N°. 6.

Schumacher. Prof. Dr. *Die Zusicherung der Grösse beim Verkaufe von Grundstücken.* N°. 7.

Id. *Vorbereitende, vorlaüfige und endgültige Grenzzeichen.* N°. 8.

Lotz. Steuerinspektor. *Die Neumessung Elberfeld-Barmen.* N°s. 10 en 11.

Schellens. Landmesser. *Eine Vervollkommnung des Bauernfeind'schen Winkelprismas und ihre Anwendung auf das Doppelprisma.* N°s. 10 en 11.

Der graphische Flächenzähler. N°. 10.
Grösse des Flächenzählers 30 × 27 c.M., Grösse der geteilten Fläche 20 × 20 c.M. Lieferbar in den Massstabsverhältnissen 1 : 1000 und 1 : 2000, 1 : 2500 und 1 : 5000 (weitere Verhältnisse in Vorbereitung) vom Versandhaus für Vermessungswesen, G. m. b. H., Kassel.

Schultze. *Ueber Baulandumlegung und Ausführung einer solchen in Düsseldorf.* N°, 12.

Vereins-schrift d. Elsass-Lothr. G. V. 1906.

Landesausschussverhandlungen. Bericht der III Kommission über Katasterneuerung. N°. 2.

Allgemeine Vermessungs Nachrichten 1906.

A. Emilius. *Die Erneuerung des Katasters in Frankreich und die französischen Geometer einst und jetzt.* N°s. 1 en 4.
(Zie vorigen jaargang blz. 283).

F. K. Geist. *Ursprung der Bussole.* Petrus Peregrinus, Verfasser der ältesten Abhandlung über den Magnet. N°. 7.

A. Emelius. *Kulturtechnisches aus dem Auslande.* I. Frankreich. N°. 10.

A. Christiani. *Instrumentales Rechnen.* N°s. 11, 14 en 16.

Strehlow. Dr. *Zufälliger und konstanter Fehler bei trigonometrischer Punktfestlegung.* N°. 12.

A. Emilius. *Kulturtechnisches aus dem Auslande.* II. Vereinigte Staaten von Nord-Amerika. N°. 13.

H. Müller. Grossh. Hess. Geom. *Das Doppelmikrometer.* N°. 14.

K. Lüdemann. *Die Scherer'sche logarithmisch-graphische Rechentafel.* N°. 15.

Fr. Schulze. *Neuer Winkelspiegel für 90 Grad.* N°. 15.

A. Emelius. *Katasterwesen und Vermessungsbeambte im Königreich Italien.* N°s. 17 en 18.

Wimmer. *Rohr-Stativ.* N°. 18.

A. Christiani. *Das altrömische Grundeigentum.* N°s. 20 en 21.

Fr. Schulze. *Einige Bemerkungen zur Berechnung der vorlaüfigen Koordinaten eines nach 3 Punkten rückwärtseingeschnittenen Punktes im Schema des trig. Form. 11. der Anw. IX vom 25 October 1881.* N°. 20.

Abendroth. *Ansichten.* A. Zur Landmesser-Ordnung. B. Zur Vermessungstechnik. N°. 23.

Harksen. *Die Uebernahme von Neumessungsergebnissen zum Grundbuch.* N°s. 24, 26, 30 en 32.

A. Emelius. *Vermessungs- und Katasterwesen im Grossherzogtum Luxemburg.* N°. 25.

Id. *Kulturtechnisches im Auslande. III. Italien.* N°. 28.

Fr. Schulze. *Wiederherstellung verloren gegangener Punkte des Polygonnetzes.* Nos 31 en 35.

H. Assmuth. *Koloniale Landesvermessung.* N°. 32.

Harksen. *Berechnung von Stand- und Zielexcentrizitäten.* N°. 33.

A. Emilius. *Kulturtechnisches aus dem Auslande.* IV. Holland. Die Trockenlegung der Zuider-See. — Hierzu eine Karte. N°. 34.

Neumann. Oberlandesgerichtsrat. *Einige Fragen bei Grenzfeststellungen.* N°. 36.

Flächen Schnellmesser und -Teiler nach Waue in verbesserter Konstruktion. N°. 36.

Zeitschrift für Vermessungswesen 1906.

J. W. G. Schulz. *Die Rechenmaschine „Gauss" und ihr Gebrauch.* Heft 1 u. 2.

Rothkegel. *Ueber die Brauchbarkeit der älteren Katasterkarten in Rheinland und Westfalen.* Heft 1 u. 2.

Deubel. Oberlandmesser. *Die Schrägmessung mit Latten.* Heft 3.
Vergelijk: Wimmer Kracke. Libellenneigungsmesser. 1905. Seite 537

Suckow. *Die Wiederherstellung verlorener Polygonzüge.* Heft 3.

Jordan. *Die nationalen Eigentümlichkeiten der Siedelung der Germanen.* Heft 3 u. 4.

W. Laska. *Theorie des Karteneinganges.* Heft 5.
Krimpen van het papier.

K. Fuchs. Prof. *Ein einfaches graphisches Ausgleichungsverfahren.* Heft 5.

Suckow. *Fortschreibungsvermessungen in der Provinz Schleswig-Holstein.* Heft 5.

F. K. Geist. *Denkschrift zur Basismessung zwischen Darmstadt und Griesheim*, ausgeführt durch Eckhardt und Schleiermacher im Jahre 1808. Heft 7.

König. *Ungleichheit der Zielschärfe im Gesichtsfelde.* Heft 8.

Brode. *Zur Ausgestaltung des Vermessungswesens in Preussen.* Heft 8.

E. Röthlisberger. *Die Verwendung der Präzisionstachymetrie bei den Katastervermessungen im Berner-Oberland.* Heft 9.

H. Sossna. *Grenzausgleichung unter Berücksichtigung von Bonitäten.* Heft 10.

G. Hillmer. Prof. *Ueber die Ausbildung der Vermessungstechniker in den Vereinigten Staaten von Nord-Amerika.* Heft 11.

Hammer. *Zusammenlegung oder Flurbereinigung.* Heft 12 u. 13.

H. Löschner. Ingr. Dr. *Ueber den Anschluss von selbstständigen Triangulierungen an solche höherer Ordnung.* Heft 14.

Lohmann. *Der Landmesser als Förderer der archäologisch-historischen Forschung.* Heft 14.

Hillegaart. *Alte Grundstücksteilungen und Messinstrumente.* Heft 15.
Vergelijk: *Alte Römische Masse und Flächenberechnungen.* 1905. Seite 430.

E. Konegen. *Das heutige Vermessungswesen der Freien und Hansestadt Hamburg.* Heft 15 u. 16.

K. Blass. *Absteckungsverfahren für gerade Linien unter Verwendung des Theodolits.* Heft 16.

Hammer. *Einige Wünsche zur Rechenmaschine „Gauss".* Heft 19.

Fr. Schulze. *Der Studiengang des preussischen Landmessers im Vergleich zu dem des sächsischen Vermessungs-ingenieurs.* Heft 19.

Gehrmann. *Die Führung der Grundbücher in Preussen durch die Katasterkontrolleure.* Heft 20.

Ibel. *Die Ausstellung des Kgl. Bayer. Katasterbureaus.* Heft 21.

J. Stappel. *Das Vermessungswesen auf der bayerischen Landesausstellung in Nürnberg 1906.* Heft 21.

Gehrmann. *Die Tätigkeit der als Landmesser geprüften Beambten in Steuersachen.* Heft 22.

Ch. A. Vogler. *Landmesser und Landwirtschaftliche Hochschule.* Heft 24.

Goedecke. *Eröffnung der Handelsniederlassung in Tsinanfu.* Heft 24.

Lüdemann. *Schätzen von Entfernungen.* Heft 25.

Fr. Schulze. *Landmesser und Landwirtschaftliche Hochschule.* Heft 26.

Peltz. *Idem.* Heft 26.

Steppes. *Hochschulstudium und Reife-Zeugnis.* Heft 26.

Heer. *Zur Prüfung des Polarplanimeters.* Heft 27.

Irion. *Ausführung und Fortführung des Vermessungswerks der Haupt und Residenzstadt Karlsruhe.* Heft 27 u. 28.

C. Müller. *Carl Reinherz. † 19 Juni 1859—22 August 1906.* Heft 29.

Von Zschock. *Unsicherheit beim Entfernungsschätzen.* Heft 29.

Haller. *Neutriangulierung in Württemberg.* Ein Beitrag zur Genauigkeit älterer Triangulierungen. Heft 31.

Steppes. *Ueber bayerische Kataster vermessungen, insbesondere Städtemessungen.* Heft 32.

V. Bruguier. *Bericht über die geodätisch-kulturtechnische Ausstellung in Konigsberg i. Pr. van 8—25 Juli 1906.* Heft 33 u. 34.

Block. *Der Geometer im Städtebau, insbesondere die Bearbeitung der Bebauungspläne durch den Landmesser.* Heft 35.

Pahl. *Innere Besiedelung unter Berücksichtigung der vorhandenen Rentengutsgesetze.* Heft 36.

Journal des Géomètres 1906.

Pag. 14. *Les Piles Gallo-Romaines et les arpentages et bornages antiques par* **Alb. Melage.**

Pag. 21, etc. *Loi du 17 Mars 1898* tendant à rendre plus rapide et plus économique la revision du cadastre. Texte et commentaire (Suite).

Pag. 29. *L' Alignement du tunnel du Simplon.*

Pag. 38, etc. *Le nouveau Cadastre italien.*

Pag. 44. *Le Tachéomètre Sanguet.*

Pag. 149. *Usage des angles dans les levers de plans.*

Pag. 152. *Podomètre décimal.*

Pag. 185. *Coût d'un bornage judiciaire..*

Pag 233. *Le Niveau Autocollimateur et le Niveau à bulle d'air.*

Tijdschrift voor Privaatrecht, Notariaat en Fiscaalrecht 4e afl. 1905.

Mr. F. van der Tuuk. *Landverlegging-Ruilverkaveling.*

Weekblad voor het Notariaat, gewijd van Privaatrecht, Notariaat, en Fiscaalrecht. Orgaan van de Broederschap der Notarissen in Nederland.

N°. 16. *Adres van de Broederschap aan H. E. de Ministers van Financiën en Justitie over de instelling der Staatscommissie.*

N°. 31. *Vonnis Arr. Rechtbank Rotterdam 19 Juni 1905.* Wanneer de eene nabuur, krachtens het recht hem bij art. 691 B. W. toegekend, in plaats van een gemeene heining, een gemeenen muur zet, kan de andere buur er geen grief van maken, dat er daartoe in zijn grond geheid is, wanneer niet beweerd wordt, dat heien onnoodig was, noch dat die muur ter halver breedte op zijn grond geplaatst is.

N°. 32, 33. *Welke gronden moeten voor de vermogensbelasting worden aangemerkt als bouwterrein?*

N°. 33. *Gerechtshof Arnhem 24 Januari 1906.* Art. 648, B. W. Recht van Stoppelweide.

N°. 36. *Wat is ons stelsel van eigendomsverkrijging ingevolge overeenkomst met betrekking tot onroerend goed?*

N°. 44, 45. *Openingsrede van den Voorzitter op de algemeene vergadering der Broederschap behandelende eenige punten van onze belastingwetgeving.*

N°. 48. *Gerechtshof 's Hertogenbosch 12 Dec. 1905.* Wanneer bij eene boedelscheiding de te verdeelen en verdeelde vaste goederen, in casu ongebouwde eigendommen, slechts zijn aangeduid ingevolge sectie en nummer van het kadaster, moeten die perceelen geacht worden te zijn toebedeeld volgens de kadastrale grootte, tot bewijs dat die grootte niet overeenkomt met de werkelijke grootte dier perceelen.

N°. 59. *Naar aanleiding der ministeriëele toespraak over de herziening van het registratiewezen.*

N°. 63. *Gerechtshof 's Gravenhage 23 April 1906.* Hij die een eigendomsactie instelt ter verkrijging van eenig onroerend goed, kan niet volstaan met te bewijzen, dat het betwiste perceel hem is geleverd, tengevolge van een rechtstitel van eigendomsovergang, maar moet bij tegenspraak ook het bewijs leveren, dat die titels afkomstig zijn van hem, die gerechtigd was over den eigendom te beschikken. Koop of verjaring, verandering van het onderwerp van den eisch.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie. (Uitgegeven voor rekening der Broederschap van Candidaat-Notarissen in Nederland en zijne Koloniën).

N°. 1881. *P. W. 1904. N°. 9752. Staten van hypothecaire inschrijvingen en getuigschriften van onbezwaardheid. Verband op afgebakende gedeelten van perceelen.*

N°. 1886. *Vonnis Arr. Rechtbank Rotterdam 20 Maart 1905.* Waar grond verkocht is in twee perceelen, met bepaling dat bij bebouwing, de koopers verplicht zijn op erfscheiding te bouwen, zoo wordt de muur die door den kooper van het eene perceel overeenkomstig die bepaling, erfscheiding gebouwd is, een gemeene muur, ten opzichte waarvan aan den kooper van het andere perceel de rechten toekomen in art. 684 B. W. Heeft deze daarvan gebruik gemaakt, zoo kan hij, die den muur gebouwd heeft, wel de helft der bouwkosten vorderen, maar niet een actie instellen, gegrond op stoornis in zijn bezit.

N°. 1889. *Bespreking van een opstel van Mr. F. van der Tuuk over Landverlegging — Ruilverkaveling in de 4e afl. 1905 van het Tijdschrift voor Privaatrecht, Notariaat en Fiscaalrecht.*

N°. 1910. *Theorie en praktijk. (Gedeelten van kadastrale perceelen. Verantwoordelijkheid van den Hypotheekbewaarder).*

N°s. 1918, 1920, 1921 en 1931. *Doorhaling van hypothecaire inschrijvingen op toestemming van een executeur-testamentair.*

N°. 1927. *Bespreking van het artikel „Over de Bewijskracht der Wegenliggers" in afl. 6, 25en jaargang, Rechtsgeleerd Magazijn.*

De Ingenieur, Orgaan van het Kon. Instituut van Ingenieurs, — van de Vereeniging van Delftsche Ingenieurs.

Pag. 13, 731, 923, 962. *Topographische Dienst in Nederlandsch-Indië.*

Pag. 48, 437, 529. *Grensregeling der Pruisisch-Nederlandsche polders* Duffelt en Querdamm bij Wyler. *Met afbeelding.*

Pag. 376. *Prof. Dr. H. G. van de Sande Bakhuijzen als lid van de Rijkscommissie voor Graadmeting en Waterpassing van 1879 tot heden.*

Pag. 480. **R. P. van Roijen.** *Waterbeweging in den bodem.* Voordracht. Discussie. *Met afbeeldingen.*

Pag. 500. *Bespreking van bijlage Q „Landmeten en Waterpassen."*

Pag. 729. *Bevloeiings- en afwateringswerken in Nederlandsch-Indië. Met afbeelding.*

Pag. 812, 821. *Waterrechten en irrigatiewetgeving in Canada en de Ver. Staten van Noord-Amerika en lessen daaruit te trekken voor Ned-Indië. Voordracht van* **R. A. van Sandick.**

Pag. 825, 963. *Bevloeiingswerken in Ned.-Indië. Met afbeelding.*

Pag. 923. *Triangulatiebrigade in Ned. Indië.*

Bibliotheek der Vereeniging

Deze instelling werd in het afgeloopen jaar, behalve met de gewone periodieken, verrijkt met:

J. J. ter Laag. Controleur van het Kadaster.
Wet van 1870 op de Grondbelasting.
(Zie afl. 4 van dezen jaargang, bldz. 153).

Jaarverslag van den Topographischen Dienst in Nederlandsch-Indië over 1905. Eerste Jaargang. Batavia 1906. Present-exemplaar.

Détermination de la latitude et d'un azimut aux stations Oirschot, Utrecht, Sambeek, Wolberg, Harikerberg, Sleen, Schoorl, Zierikzee,

Terschelling (phare Brandaris), Ameland, Leeuwarden, Urk et Groningue. Publication de la commission géodésique néerlandaise.
Delft. J. Waltman Jr. 1904. Present-exemplaar.

Déterminations de la différence de longitude Leyde-Ubagsberg, de l'azimut de la direction Ubagsberg-Sittard et de la latitude d' Ubagsberg par la mesure des distances zénitales et d'après la methode Horrebow-Talcott en 1893. Publication de la commission géodésique néerlandaise.
Delft. J. Waltman Jr. 1905. Present-exemplaar.

Ontslag en Overplaatsing.

Aan Hare Majesteit de Koningin.

Geven eerbiedig te kennen, de ondergeteekenden:

dat zij den 11 Novenber 1905 de vrijheid durfden te nemen, zich tot Uwe Majesteit te wenden bij een rekest, waarin zij ten eerste wezen op eenige bepalingen van Uwer Majesteits Besluit van 31 Mei 1905 nº. 55, waardoor de ambtenaren der registratie en domeinen, de hypotheekbewaarders en de ambtenaren van het kadaster zich bezwaard gevoelden en ten tweede eerbiedig verzochten dat het Uwer Majesteit zoude mogen behagen maatregelen te verordenen, waardoor aan de bezwaren worde tegemoet gekomen;

dat voormeld besluit grootendeels werd vervangen door Uwer Majesteits besluit van 14 Mei j.l. nº. 58, doch dat daarin de in den aanhef dezes bedoelde bepalingen in hoofdzaak worden teruggevonden, zoodat de door hen aangevoerde bezwaren, ook na het tweede besluit blijven bestaan;

dat zij, ondergeteekenden, deswege en ter voldoening aan hetgeen besloten werd in de jongste vergaderingen der Vereenigingen van de ambtenaren der registratie en domeinen, van de hypotheekbewaarders en van de ambtenaren van het kadaster, thans op nieuw de vrijheid durven nemen zich tot Uwe Majesteit te wenden, ten einde aan Uwe Majesteit eerbiedig mede te deelen, dat het in hoofdzaak ongewijzigd handhaven der meerbedoelde bepalingen de voorzegde ambtenaren met oprecht leedwezen vervult, doch dat zij nog steeds de hoop blijven koesteren, dat Uwe Majesteit goedgunstig

rekening zal willen doen houden met die bezwaren, zoodra zal worden overgegaan tot het opmaken van een ontwerp van wet tot regeling van de rechtspositie der burgerlijke ambtenaren.

Hetwelk doende enz.

Van Uwe Majesteit de getrouwe onderdanen.

Volgen de onderteekeningen als van het rekest d.d. 11 November 1905. Zie tijdschrift Jaargang XXI, pag. 194—197.

Amsterdam, 24 December 1906.

Vereeniging voor Kadaster en Landmeetkunde.

Door de Heeren G. B. H. de Balbian, C. J. Colpa, J. Holthuizen, J. T. Hosang, J. F. H. Meijer, H. P. J. Persoon, P. Sillevis, W. Verhoeven, J. C. van der Veur, en P. Wagemaker, Landmeters van het Kadaster te *'s Gravenhage*, is tot het Bestuur der Vereeniging 't verzoek gericht op de eerstvolgende gewone of buitengewone vergadering de onderstaande motie in behandeling te brengen.

De Vergadering:

Kennis genomen hebbende van het artikel: „Het Kadastrale Vraagstuk" door de redactie van het tijdschrift voor Kadaster en Landmeetkunde geschreven in de 5e aflevering van jaargang 1906, verklaart:

Geenszins intestemmen met de strekking van dat artikel, noch met verschillende van de daarin voorkomende oordeelvellingen;

Niet geschokt te zijn in hare meening omtrent de wenschelijkheid van een kadaster met bewijskracht, voor welks technische uitvoering het tegenwoordige personeel voldoende ontwikkeling bezit,

en gaat over tot de orde van den dag.

De behandeling dezer motie zal worden geplaatst op de agenda der eerstvolgende ledenvergadering.

De motie is reeds door de stellers bij circulaire ter kennis gebracht van alle landmeters van het kadaster.

Deze handelwijze zou, in verband met de bewoordingen van alinea 2 dier ciculaire, vooral bij de landmeters die minder met de vereenigings-aangelegenheden bekend zijn, aanleiding kunnen geven tot de onderstelling, dat het opstel „Het Kadastrale Vraagstuk" de meeningen zoude weergeven van de leiders der Vereeniging, waarom het bestuur der Vereeniging 't noodig acht er uitdrukkelijk de aandacht op te vestigen, dat alleen en uitsluitend de redactie van het Tijdschrift voor de in gemeld artikel uitgedrukte denkbeelden aansprakelijk is.

Verder ontving het bestuur den volgenden brief:

„*Aan het bestuur der Vereeniging voor Kadaster en Landmeetkunde.*

„Ondergeteekenden geven beleefd in overweging op de eerst-„volgende ledenvergadering, afgescheiden van alle ingediende „reorganisatie-voorstellen, als punt op de agenda te plaatsen:

„Reorganisatie van de tractementsregeling der landmeters."

De Leden der Vereeniging,

J. W. ten Braak.
G. S. Neuteboom. } *Winschoten.*
J. Groeneveld.
E. T. Roelofs, *Appingedam.*

30 December 1906.

't Bestuur acht het minder gewenscht een onderwerp, dat uit den aard der zaak veler belangstelling wekt, zoo geheel onvoorbereid als het nu is, op de aanstaande ledenvergadering te doen bespreken, waarom het niet de toezegging kan geven dat reeds dadelijk aan het verzoek zal worden voldaan. Wel is het gaarne bereid te overwegen, of het mogelijk zal zijn, op die vergadering eenig voorstel ter tafel te brengen, dat behandeling van het onderwerp in een volgende vergadering tengevolge kan hebben.

Namens het bestuur:
de Secretaris
DE VRIES.

Nieuwe Leden:

J. T. Hosang, landmeter van het kadaster, *'s Gravenhage.*
C. A. M. Oosterman, idem. *Maastricht.*
G. E. Kater, idem. *Appingedam.*
J. H. Marring, adspirant-landmeter, *Arnhem.*
A. C. J. Hof, idem. *ter Neuzen.*
J. H. Pieters, idem. *Groningen.*
J. M. H. Heines, idem. *Roermond.*
J. P. M. Staal, idem. *'s Bosch.*

BERICHTEN.

Bij *Kon. Besluit van 14 December 1906, No. 44* is benoemd: tot ontvanger der registratie voor de gerechtelijke akten en der domeinen te *'s Gravenhage* C. A. Vriesendorp, thans bewaarder van de hypotheken, het kadaster en de scheepsbewijzen te *Breda.*

Op 9 Januari 1907 overleed te *Utrecht* na een kortstondige ziekte, Mr. C. E. Achterberg, bewaarder van de hypotheken, het kadaster en de scheepsbewijzen, Ridder in de Orde van den Nederlandschen Leeuw.

Onze Vereeniging mocht den overledene onder hare leden tellen.

INHOUD VAN JAARGANG XXII.

Bladz.

Het ontwerp «Rivierenwet» door E. R. DE VRIES 3
De rechtszekerheid van den grondeigendom. (Adres door het Hoofdbestuur van de Broederschap der Notarissen in Nederland verzonden aan de Ministers van Financiën en Justitie). 24
Ruilverkaveling, uit het Verslag van de Handelingen N. L. C. 1905. 28
Eerste Kamer, Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1906.
VII^de Hoofdstuk B. (Financiën). Voorloopig Verslag, Memorie van Antwoord, Beraadslaging 29
IV^de Hoofdstuk. (Justitie). Voorloopig Verslag, Memorie van Antwoord, Beraadslaging 38
Examenopgaven 1905. Civiel-Ingenieur. 39
Kolonisatie in Posen. 40
Geschiedkundige mededeelingen over de uitoefening van het landmetersberoep in Suriname, door W. L. LOTH. 43
De landmeter in Pruisen, zijne opleiding en het onderzoek naar de mate van de door hem verkregen kennis, door C. W. HOFFMANN. 59
Wijziging van art. 41 der Wet van 26 Mei 1870 (Staatsblad N°. 82) tot regeling der grondbelasting. (Voorloopig Verslag). 70
Permanente Commissie voor opnemings- en kaarteeringswerkzaamheden in Nederlandsch-Indië 72
Boekaankondiging 72
Het gezondheidskadaster (casier sanitaire) 74
Kijkjes in de Nieuwe Wereld, door M. DE VOS. 79
Commissie herziening van de Wetgeving op de registratie en der hervorming van het kadaster, door het Bestuur 99
Wijziging van art. 41 der Wet van 26 Mei 1870 (Stbl. N°. 82) tot regeling der grondbelasting. Memorie van Antwoord en Beraadslaging (Tweede Kamer) 100
Schaarschte van personeel. Idem (uit de Memorie van Antwoord). Beraadslaging 114
J. W. BENEDIC † 121
De bevestiging der Staatscommissie 122
Verslag van de 22^e Algemeene Vergadering gehouden te *Breda* op 20 Augustus 1906, door E. R. DE VRIES 125

Blad
Tenaamstelling in de openbare registers door M. DE VOS. 14
Staatscommissie Wetgeving Registratiebelasting en hypotheekrechten 14
Boekbeoordeeling, M. DE VOS. Leerboek der lagere Geodesie door N. WILDEBOER 14
J. J. TER LAAG. Wet van 1870 op de Grondbelasting, enz. door C. W. HOFFMANN 15
Wijziging van art. 41 der Wet van 26 Mei 1870 (Staatsblad N°. 82) tot regeling der grondbelasting (Eerste Kamer). 15
Werkverschaffing aan ambtenaren. 15
Het kadastrale vraagstuk, door C. W. HOFFMANN en M. DE VOS. . 16
Verslag van de Rijkscommissie voor graadmeting en waterpassing aangaande hare werkzaamheden gedurende het jaar 1905. . . . 174
Regeling van traktementen, door W. VRUGGINK 179
Koloniaal Verslag 1905. I. Ned. Oost-Indië. Topografische Dienst. Burgerlijk Recht. Agrarische en kadastrale opnemingen. II. Suriname. 182
Begrootingscijfers 1907. Ned. Oost-Indië en Nederland 187
Tweede Kamer, Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1907. Voorloopig Verslag, Memorie van Antwoord. VII° Hoofdstuk B. . . 193
Prof. Dr. J. A. C OUDEMANS † 195
Een gouden jubileum, door v. B. 200
Het Kadastrale Vraagstuk, door R. A. DE WAL. 201
Iets betreffende: «Het Kadastrale Vraagstuk», door W. VRUGGINK. . 203
De buitengewone Algemeene Vergadering in 1907, door A. W. VAN AMEIJDEN 206
Het kadastrale Vraagstuk, *De Haagsche motie*, door C. W. HOFFMANN en M. DE VOS. 208
Landmeters-Vereeniging in Suriname. Jaarverslag 1905 212
Nieuwe Geodetische en Kultuurtechnische Literatuur 217
Bibliotheek der Vereeniging 230
Ontslag en Overplaatsing 231
Vereeniging voor Kadaster en Landmeetkunde. *Het kadastrale Vraagstuk.* 41, 74, 117, 158, 232.
Berichten . . . . . 41, 75, 119, 158, 193, 234.
Inhoud van Jaargang XXII 235